

שבוע יום הכיפורים ופרשת האזינו

(28 September - 04 Oktober 2025)

ו' - י"ב תשרי תשפ"ו

ספרי' - אוצר החסידים - ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

דבר מלכות

מאמרי דא"ח, שיחות ואגרות קודש

מאת

כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל שליט"א

שניאורסאהן

מליובאוויטש

•

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

סניף אה"ק כפר חב"ד

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות חמשים ושתיים לבריאה

הי' תהא שנת נפלאות בכל

צדי"ק שנה להולדת כ"ק אדמו"ר שליט"א

הוספות כמפורט בתוכן עניינים

סדר הנחת תפילין

אף על פי שיכולים להניח תפילין במשך כל היום כולו (מנץ החמה או עלות השחר, עד צאת הכוכבים או שקיעת החמה), הרי הזמן המובחר להנחת תפילין הוא בזמן תפילת שחרית, כמנהג ישראל שמניחים תפילין ומתפללים בהם.

משיחת י"א שבט תשכ"ח

בְּכָל לְבַבְכֶּם וּבְכָל נַפְשְׁכֶם: וְנָתַתִּי מִמֶּנּוּ אֲרָצְכֶם בְּעֵתוֹ יוֹרָה וּמִלְקוֹשׁ, וְאִסַּפְתִּי דָגְגָךְ וְתִירֶשֶׁךְ וְיִצְהָרְךָ: וְנָתַתִּי עֵשֶׂב בַּשָּׂדֶךְ לְבַהֲמֶיךָ, וְאִכְלָתָ וְשִׂבַּעְתָּ: הַשְׁמִירוּ לָכֶם בֶּן יִפְתָּה לְבַבְכֶּם, וְסִרְתֶּם וּעֲבַדְתֶּם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם לָהֶם: וְחָרָה אַף יי בְּכֶם וְעָצַר אֶת הַשְּׁמִימִים וְלֹא יִהְיֶה מִמֶּנּוּ וְהִאֲדָמָה לֹא תִתֵּן אֶת־יְבוּלָהּ, וְאֲבַרְתֶּם מִהָרָה מֵעַל הָאָרֶץ הַטְּבָה אֲשֶׁר יי נָתַן לָכֶם: וְשִׁמְתֶּם אֶת דְּבָרֵי אֱלֹהֵי עַל לְבַבְכֶּם וְעַל נַפְשְׁכֶם, וְקִשְׁרְתֶּם אֹתָם לְאוֹת עַל יְדֵיכֶם וְהָיוּ לְמוֹטֶפֶת בֵּין עֵינֵיכֶם: וְלִמְדֶתֶם אֹתָם אֶת בְּנֵיכֶם לְדָבָר בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ, וּבְלִכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ, וּבְשִׁכְבְּךָ, וּבְקוּמְךָ: וְכִתַּבְתֶּם עַל מְזוֹזוֹת בֵּיתְךָ, וּבְשַׁעְרֶיךָ: לְמַעַן יִרְבּוּ יְמֵיכֶם וְיָמֵי בְנֵיכֶם עַל הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יי לְאַבְרָהָם לֵאמֹר לְתֶת לָהֶם, בְּיָמֵי הַשְּׁמִימִים עַל הָאָרֶץ:

וַיֹּאמֶר יי אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר: דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם וְעָשׂוּ לָהֶם צִיצִית עַל־כִּנְפֵי בְגֵדֵיהֶם לְדִרְתָּם, וְנָתַנּוּ עַל־צִיצִית הַכִּנֹּף פֶּתִיל תְּכֵלֶת: וְהָיָה לָכֶם לְצִיצִית, וְרָאִיתֶם אוֹתוֹ, וּזְכַרְתֶּם אֶת כָּל מִצְוֹת יי, וְעָשִׂיתֶם אֹתָם, וְלֹא תִתּוּרוּ אַחֲרֵי לְבַבְכֶם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר אֹתָם זָנִים אַחֲרֵיהֶם: לְמַעַן תִּזְכְּרוּ וְעָשִׂיתֶם אֶת כָּל מִצְוֹתֵי, וְהִיִּיתֶם קְדָשִׁים לֵאלֹהֵיכֶם: אֲנִי יי אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מִמִּצְרָיִם מִצְרַיִם לְהִיּוֹת לָכֶם לֵאלֹהִים, אֲנִי יי אֱלֹהֵיכֶם: אָמֵן:

נכון לומר קודם התפילה:

הָרִינִי מִקִּבֵּל עָלִי מִצְוֹת עֲשֵׂה שֶׁל וְאַהֲבָה לְרַעְדָּ בְּמִוֶּדֶ: מִצְוָה לְהִתְפַּלֵּל בְּתַפִּילִין אֶת כָּל תְּפִילַת שַׁחְרִית כּוֹלֵל שִׁיעוּר תְּהִלִּים כְּפִי שְׁמִתְחַלֵּק לִימֵי הַחוּדָשׁ. יְהִי רָצוֹן מִלְפָּנֶיךָ יי אֱלֹהֵינוּ וְאַלֹהֵינוּ אֲבוֹתֵינוּ, שִׁיכְנֶה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ, וְתֵן חֵלְקֵנוּ בְּתוֹךְךָ: אֵךְ צְדִיקִים יִדְּרוּ לְשִׁמְךָ, וְיִשְׁבוּ יִשְׂרָאֵל אֶת־פָּנֶיךָ:

טוב להרגיל עצמו לומר... נוסח זה מודה וכו' ועל ידי זה יזכור את ה' הניצב עליו:

מוֹדָה אֲנִי לְפָנֶיךָ מֶלֶךְ חַי וְקַיִם, שֶׁהַחֲזַרְתָּ בִּי נִשְׁמָתִי בְּחַמְלָה. רַבָּה אֱמוּנָתְךָ:

ברכות הנחת תפילין

הברכה הראשונה (באמירתה מכוונים הן על התפילין של יד והן על התפילין של ראש) נאמרת לפני הידוק הרצועה על שריר הקימורת של היד השמאלית (איטר, הכותב ביד שמאל מניח את התפילין על יד ימין) באופן שהתפילין נוטות לעבר הגוף!

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו, וְצִוְּנוּ לְהִנִּיחַ תְּפִלִּין:

הברכה השנייה נאמרת (רק אם דיבר בין הנחת תפילין של יד לשל ראש) לפני הידוק הרצועה על הראש.

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו, וְצִוְּנוּ עַל מִצְוֹת תְּפִלִּין:

ברכת התורה

צריך לזוהר בה מאוד ואסור לדבר ולהוציא דברי תורה מפיו עד שיכרך.

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר בָּחַר בָּנוּ מִכָּל הָעַמִּים וְנָתַן לָנוּ אֶת תּוֹרָתוֹ. בְּרוּךְ אַתָּה יי, נוֹתֵן הַתּוֹרָה:

קריאת שמע

שְׁמַע יִשְׂרָאֵל, יי אֱלֹהֵינוּ, יי אֶחָד:

בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:

וְאַהֲבָה אֶת יי אֱלֹהֶיךָ, בְּכָל לְבַבְךָ, וּבְכָל נַפְשְׁךָ, וּבְכָל מְאֹדְךָ: וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוְּךָ הַיּוֹם, עַל לְבַבְךָ: וְשָׁנַנְתָּם לְבִנְיָךְ וּדְבַרְתָּ בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ, וּבְלִכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ, וּבְשִׁכְבְּךָ, וּבְקוּמְךָ: וְקִשְׁרְתָם לְאוֹת עַל יָדְךָ, וְהָיוּ לְמוֹטֶפֶת בֵּין עֵינֶיךָ: וְכִתַּבְתֶּם עַל מְזוֹזוֹת בֵּיתְךָ, וּבְשַׁעְרֶיךָ:

וְהָיָה אִם שָׁמַעְתָּ שְׁמִיעוּ אֶל מִצְוֹתֵי אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוָּה אֶתְכֶם הַיּוֹם, לְאַהֲבָה אֶת יי אֱלֹהֵיכֶם וּלְעָבְדוֹ,

כדאי שלכל ילד, בן או בת - גם קטני קטנים - וגם המבוגרים יהיה סידור (תפילה) פרטי משלו - לומר תפילה להשם, חומש - חמישה חומשי תורה (או ספר אחר של תורה) משלו ללמוד בו כל יום תורה, וכן להבדיל קופת צדקה משלו - שלתוכה נותן צדקה (לבד משבת ויום טוב), מכספו הפרטי (שניתן לו מהוריו או שקיבל כפרס... שבהן יכול היה לקנות חיי נפשו, ולהשתמש בו לצרכיו האישיים, ושיכתבו על זה "להשם הארץ ומלואה" (או בראשי תיבות "לה"ו)) בצירוף שמם - ודברים אלו יהיו ברשותו ואחריותו ויניחם בחדרו, במקום בולט - את הקופה יש לקבוע בחדר על ידי מסמר וכדומה, ועל ידי זה החדר כולו ייהפך ל"חדר ובית של צדקה".

מזמורי תהלים

קכד

א שִׁיר הַמַּעֲלוֹת לְדָוִד לְיְיָ שְׁהִיָּה לָנוּ יְיָ אֱמִירָאֵל: ב לֹלִי יְיָ שְׁהִיָּה לָנוּ בְּקוֹם עֲלִינוּ אָדָם: ג אֲזִי חַיִּים בְּלַעֲוִנוּ בְּחִירוֹת אָפָם בְּנוֹ: ד אֲזִי הַמִּים שְׁטֹפֹנוּ נַחֲלָה עֲבַר עַל־נַפְשֵׁנוּ הַמִּים הַיְדוּנִים: ו בְּרוּךְ יְיָ שְׁלֹא נִתְּנָנוּ טָרֶף לְשֹׁנֵיהֶם: ז נַפְשֵׁנוּ בְּצַפּוֹר נִמְלְטָה מִפֶּחַ וּקְשִׁים הַפֶּחַ נִשְׁבַּר וַאֲנַחְנוּ נִמְלְטָנוּ: ח עֲזָרְנוּ בְּשֵׁם יְיָ עֲשֵׂה שְׁמִים וְאָרֶץ:

קכה

א שִׁיר הַמַּעֲלוֹת הַבְּטָחִים בְּיְיָ כְּהַר־צִיּוֹן לֹא־יִמּוּט לְעוֹלָם יֵשֵׁב: ב יְרוּשָׁלַם הָרִים סְבִיב לָהּ וְיְיָ סְבִיב לַעֲמוֹ מַעֲתָה וְעַד־עוֹלָם: ג כִּי לֹא יִנּוּחַ שְׁבֶט הָרָשָׁע עַל גּוֹרֵל הַצַּדִּיקִים לְמַעַן לֹא־יִשְׁלַחוּ הַצַּדִּיקִים | בְּעוֹלָתָהּ יָדֵיהֶם: ד הִיטִיבָהּ יְיָ לַמּוֹבִיִּים וְלִישָׁרִים בְּלִבּוֹתָם: ה וְהַמַּטִּים עֲקֻלְקוֹתָם וְלִיכָם יְיָ אֶת־פְּעָלֵי הָאָזָן שְׁלֹם עַל־יִשְׂרָאֵל:

תחילת זמן קידוש לבנה: יום שני בערב, ז' תשרי
(נוהגים לקדש במוצאי יום הכיפורים)

אגרות קודש

ב"ה, ז' תשרי, תשי"ט
ברוקלין.
שלום וברכה!

מאשרים קבלת מכתבו מערב ראש השנה,

ובטח למותר להדגיש שכל המחשבות שהם היפך השמחה וטוב לבב, באים לא מהיצר טוב, וכמבואר בארוכה בכמה מקומות ומהם גם בספר תניא קדישא, וכמצוין במפתח ענינים שבסופו, ומדברי הרמב"ם סוף הלכות לולב, מובן שאפילו עניני תשובה צ"ל דוקא בשמחה ובטוב לבב, וכפי שכתוב שם, אחת מנקודות חשובות של עבודת השם, ולא סתם ענין של הידור, כי אם בלשון הרמב"ם "עבודה גדולה", והאריכות בדבר הפשוט כזה אך למותר.

מוסג"פ המחאה מאחת הקופות של כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא ישראל, ולתת את הכסף באחד מעסקיו (אוונטרענעמונגען) ומה טוב בשנים מהם, והשי"ת יקיים את מרז"ל (ב"ב טו, ב) הנוטל פרוטה מאיוב מתברך, שנאמר בו איש תם וישר גוי שכל ענינים אלו הם בכ"ק מו"ח אדמו"ר, וק"ל.

הפי"נ שלו יקרא בעת רצון על הציון הקי של כ"ק מו"ח אדמו"ר וצוקללה"ה נבג"מ זי"ע, והשי"ת יעזור שבקרוב ממש יבשר טוב בכל הנ"ל בטוב הנראה והנגלה, והעיקר בשמחה ובטוב לבב.

בברכת חתימה וגמח"ט.

תוכן עניינים

מתורת רבותינו נשיאי הב"ד

אדמו"ר הזקן

- 219 שולחן ערוך עם הערות וצינונים
219 שולחן ערוך לפי לוח 'רב יומי'
223 לקוטי תורה.

אדמו"ר האמצעי

- 225 תורת חיים.

אדמו"ר ה'צמח צדק'

- 226 דרך מצוותיך.

אדמו"ר מוהר"ש

- 227 תורת שמואל תרל"ג.

אדמו"ר מוהרש"ב

- 229 ספר המאמרים - המשך תער"ב.

אדמו"ר מוהריי"צ

- 230 ספר המאמרים - תרפ"ט.
231 לקוטי דיבורים - בלה"ק.
233 רשימות אדמו"ר מוהריי"צ - אבות החסידות.
235 אגרות קודש - כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ.

הוספות

- 65 ילקוט לוי יצחק על התורה
67 נקודות משיחות קודש בעניני גאולה ומשיח.
176 נביאים וכתובים.
187 עין יעקב - מסכת ברכות
236 נקודה משיחת קודש מעובדת
237 חומש לקריאה בציבור
244 קריאת התורה למנחה בשבת קודש.
245 לוח זמנים
247 סדר מצות הדלקת נרות ליום הכיפורים ושבת קודש

מאמרי ושיחות הרבי

מאמר דא"ח

- ד"ה כי חלק הוי' עמו, ש"פ האזינו, י"ב תשרי, ה'תשל"ה 5

התוועדות

- שיחת יום א' פ' האזינו, וא"ו תשרי, ה'תשל"ה 12
"הדרן" על מסכת סוכה 29
ברכות יום הכיפורים תשל"ה 41
שיחת ש"פ האזינו, י"ב תשרי, ה'תשל"ה 43

לקוטי שיחות

- פרשת האזינו, כך כט 54
יום הכיפורים, כך כט 59

שיעורים יומיים ע"פ תקנת רבותינו נשיאינו

- חומש יומי - פרשת האזינו 68
לוח לתהלים היומי 89
תניא יומי 90
לוח 'היום יום' 105

רמב"ם

- הלכה יומית לעיון ברמב"ם 108
שלושה פרקים ליום 112
פרק אחד ליום 155
ספר המצוות 175

לימוד מזהלוק לפי ימים

- משניות עם ביאור קהתי - מסכת מנחות 178
גמרא עם ביאור - מסכת זבחים 188
שולחן ערוך הרב - לפי לוח 'רב יומי' 219

דברי התורה שאנו מקבלים באדיבות המוציאים לאור,
שייכים אליהם ואסור בהחלט לעשות בהם שימוש מסחרי

ביאור בדרך אפשר

נאמר בפרשת השבוע, בשירת האזינו:

אלו הסדר הוא מלמעלה למטה, שמתחיל ב"כי חלק ה' עמו"

39

40 שהוא דבר נעלה ביותר וממשיך "יעקב חבל נחלתו" שהוא ענין פחות נעלה,

41 פמוכן מזה שבפסוק שלאחרי זה⁴ נאמר ימצאהו בארץ

42 מדבר גו' שהוא ענין נחות עוד יותר, כפי שבני ישראל הם ב'מדבר'.

43 ובפסוק זה המתחיל ימצאהו בארץ

44 מדבר' גופא עצמו נאמר תחילה

45 ימצאהו בארץ מדבר ואחר

46 כך בתהו ילל ושימון,

47 שהסדר בזה כפי שהדברים

48 אמורים בפסוק זה הוא מלמעלה

49 למטה, בסדר יורד, פי, ענין

50 המדבר, אף שאינו מקום

51 ישוב, אלא ארץ צרה מקום יבש

52 בלי מים⁵, שלכן בגלל העדר

53 המים, המדבר אינו מקום

54 צמיחת עצים כו', ואין בו

55 מאכל ומשקה כו', מפל

56 מקום, אין בו במדבר דבר

57 המזיק לאדם, ולמטה מזה הוא

58 מה שכתוב לאחרי זה ובתהו

59 ילל ושימון, שזהו דבר

60 המזיק כו' (וכפירוש רש"י, "ובתהו

61 ילל ושימון" – "ארץ ציה ושמהמה,

62 מקום יללת תנינים ובנות יענה"). וכן

63 הוא כמו שבשאר הפסוקים הנזכרים,

64 האמורים בהמשך לפסוק "כי חלק ה'

65 עמו", הדברים אמורים בסדר יורד,

66 מלמעלה למטה, כך גם בשני

67 הענינים שבפסוק פי חלק

68 הו' עמו יעקב חבל נחלתו,

69 שסדרם הוא מלמעלה למטה

70 ותחילה מדובר על מצב יותר נעלה,

71 ואחר כך על מצב יותר נמוך.

בס"ד. ש"פ האזינו, י"ב תשרי,
ה'תשל"ה

(הנחה בלתי מוגה)

1 פי חלק הו' עמו יעקב חבל נחלתו¹. וידועים

2 פמה דיוקים בפסוק זה (ובפסוקים

3 שלאחרי) מרבותינו נשיאנו (החל מאגרת

4 הקדש²), דלכאורה לא שייך לשון חלק כלל

5 בפאלקות יתברך, שאינו מתחלק לחלקים חס

6 ושלום. וביותר יוקשה אמרו חלק הו',

7 דבשלמא בשם אלקים, להיותו לשון רבים³,

8 שייך לומר בו חלק, אבל פיון שפאן נזכר שם

9 הו', אינו מובן, איך שייך לומר חלק (משם)

10 (ובלשון אדמו"ר הזקן באגרת הקודש

11 שם, "צריך לבאר היטב לשון השגור

12 במאמרי רז"ל אין לו חלק באלהי

13 ישראל, כי הגם דלכאורה לא שייך

14 לשון חלק כלל באלקות יתברך שאינו

15 מתחלק לחלקים חסידו שלום").

16 (ב) וממשיך בכתוב, יעקב חבל נחלתו, שזהו

17 חלק ה' עמו, יעקב חבל נחלתו,

18 שזהו למטה מהענין דחלק הו' עמו

19 (פדלקמן). ובהקדים שלפעמים סדר הפסוקים

20 הוא מלמעלה למטה, ולפעמים הסדר הוא

21 מלמעלה למטה, ובפסוקים אלו הסדר הוא

22 מלמעלה למטה, פמוכן מזה שבפסוק שלאחרי

23 זה⁴ נאמר ימצאהו בארץ מדבר גו'. ובפסוק זה

24 גופא נאמר תחילה ימצאהו בארץ מדבר ואחר

25 כך בתהו ילל ושימון, שהסדר בזה הוא

26 מלמעלה למטה, פי, ענין המדבר, אף שאינו

27 מקום ישוב, ארץ ציה בלי מים⁵, שלכן אינו מקום צמיחת עצים כו', ואין

28 בו מאכל ומשקה כו', מפל מקום, אין בו דבר המזיק, ולמטה מזה הוא

29 מה שכתוב לאחרי זה ובתהו ילל ושימון, שזהו דבר המזיק כו'. וכן הוא בשני

30 הענינים שבפסוק פי חלק הו' עמו יעקב חבל נחלתו, שסדרם הוא מלמעלה

(1) פרשתנו לב, ט. 2) סימן ז. 3) ראה פרש"י וישלח לה, ז. ועוד. 4) שם, י. 5) לשון הכתוב – תהלים סג, ב.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 וּלְאַחֲרֵי זֶה בַּפְּסוּקִים הַבָּאִים מִתְחִיל סֵדֶר הָעֲלִיּוֹת מִלְמַטָּה
2 לְמַעְלָה, וְהַדְּבָרִים אֲמֹרִים בְּסֹדֶר עוֹלָה, כְּנֶשֶׁר יַעִיר קִנּוּ וְגו', עַד
3 הַיּוֹי' בְּדָד יִנְחֲנוּ וְאֵין עִמּוֹ אֶל-נֶכֶד⁶ שֶׁבַּפְּסוּקִים הַסֹּדֶר הוּא עֲלִיָּה
4 מִדְּרַגָּה לְדְרַגָּה. וְכָל זֶה בִּאֲהֻמָּשׁ לְמָה שֶׁכְּתוּב לִפְנֵי זֶה⁷,
5 בְּתַחֲלִילָתָהּ שֶׁל שִׁירַת הָאֲדִינּוּ, עוֹד לִפְנֵי
6 הַכְּתוּב "כִּי חֵלֶק ה' עִמּוֹ" יַעֲרֹף
7 בְּמִטֵּר לִקְחֵי תֹזֶל פֶּטֶל
8 אֲמַרְתִּי, דְּמִטֵּר גֶּשֶׁם הוּא עֲנִין
9 הָאֲתַעֲרוּתָא דְלַעֲלָא הַתְּעוּרוֹת
10 מִלְמַעְלָה, מִצַּד הָאֲלוּקוֹת הַבָּאָה
11 לְאַחֵר הָאֲתַעֲרוּתָא דְלַתְמָא⁸
12 הַתְּעוּרוֹת מִלְמַטָּה, מִצַּד הָאָדָם, וְטַל,
13 שְׂאִינוּ נֶעְצֵר לְעוֹלָם⁹, אֵלָּא יוֹרֵד
14 תָּמִיד, בְּנִיגוּד לְגֶשֶׁם שִׁיּוּר רַק בְּעוֹנָה
15 הַגֶּשֶׁמִּים, הוּא עֲנִין אֲתַעֲרוּתָא
16 דְלַעֲלָא שְׁלִמְעָלָה הַנְּעִילִית יוֹתֵר
17 מֵאֲתַעֲרוּתָא דְלַתְמָא, וְאֵינָהּ בָּאָה
18 כְּתוּצָא מֵאֲתַעֲרוּתָא דְלַתְמָא' שְׂהִיא
19 הַמְשָׁכָה וְהָאָרָה אֲלוּקִית
20 שְׁלִמְעָלָה מֵהַשְׁתַּלְשֻׁלִּית מִמְּקוֹר
21 נְעִלָה יוֹתֵר מִסֹּדֶר הַשְׁתַּלְשֻׁלִּית שֶׁל
22 יִרְדֵּת הָאֹר הָאֲלוּקִי מִלְמַעְלָה לְמַטָּה
23 עַל יְדֵי צִמְצוּמִים (כְּדִי לְבְרוֹא נִבְרָאִים
24 מִגּוּבְלִים), בְּדוּגְמַת הַיּוֹי' בְּדָד
25 יִנְחֲנוּ גּוֹ' שֶׁקְּשׁוֹר בְּאוֹר אֲלוּקִי
26 שֶׁלְמַעְלָה מִסֹּדֶר הַשְׁתַּלְשֻׁלִּית, וְכַפִּי
27 שֶׁמִּשְׁחֵן וּמִבְּאֹר.
28 ג) וּבִיאֹר הָעֲנִין, הִנֵּה
29 הַמִּשְׁמַעוֹת הַפְּנִימִית שֶׁל מָה שֶׁכְּתוּב
30 בַּפְּסוּק זֶה כִּי חֵלֶק הַיּוֹי' עִמּוֹ,
31 הֵינּוּ שִׁישְׁרָאֵל הֵם חֵלֶק מִן
32 הָעֵצִים שֶׁל הָאֲלוּקוֹת (שְׁהֵרִי שֵׁם
33 הַיּוֹי' הוּא שֵׁם הָעֵצִים¹⁰ שֵׁם
34 הַמִּתְיַחֵס לַעֲצֻמוֹת הָאֲלוּקוֹת, וְלֹא שֵׁם
35 הַתּוֹאֵר אוֹ שֵׁם שֶׁמִּתְיַחֵס לַפְּעוּלָה
36 מִסּוּיָמָה), שְׁבוּ בְּעֵצִים נִמְצָא כָּל
37 הָעֵצִים, כְּמֵאֲמֹר הַפֶּעַל שֵׁם
38 טוֹב (שְׁהוּבָא בְּכֵמָה
39 מְקוֹמוֹת¹¹) הָעֵצִים כְּשֶׁאֲתָה
- תּוֹפֶס בְּמִקְצָתוֹ אֲתָה תּוֹפֶס בְּכוֹלוֹ כִּי גַם בְּמִקְצַת מֵהָעֵצִים נִמְצָא כָּל
הָעֵצִים, אוֹ בְּסִגְנוֹן אַחֵר, שֶׁחֵלֶק מִן הָעֵצִים נִמְצָא בּוֹ כָּל
הָעֵצִים¹².
וְהֵגַם שְׁמִבּוֹאֵר בְּאַגְרַת הַתְּשׁוּבָה¹³ שֶׁבַּסֹּפֶר הַתְּנִיָּא שֶׁחֵלֶק הַיּוֹי'
עִמּוֹ הֵינּוּ חֵלֶק מִשֵּׁם הַיּוֹי'
בְּרוּךְ-הוּא, שְׂיֵשׁ בּוֹ בִּשְׁם הַיּוֹי'
אַרְבַּע אוֹתִיּוֹת - יוֹד, הֵא, וָא, וְ
הֵא, שֵׁהֶם אַרְבַּעַת הָאוֹתִיּוֹת שֶׁל שֵׁם
הַיּוֹי' כְּנִגּוּד אַרְבַּעַת עוֹלָמוֹת,
אַצִּילוֹת בְּרִיאָה יַעֲיָרָה
עֲשִׂיָּה¹⁴, וְכִמּוֹ כֵּן יֵשׁ אַרְבַּע
דְּרָגוֹת בְּנִשְׁמָה שֶׁגַם הֵן מְכוּוֹנוֹת
כְּנִגּוּד אַרְבַּעַת עוֹלָמוֹת אֵלּוּ, כַּפִּי
שְׂאוּמִיִּים בְּנוֹסַח בְּרַכַּת 'אֲלוּקִי נִשְׁמָה',
טְהוּרָה כְּנִגּוּד עוֹלָם הָאֲצִילוֹת
בְּרִאָתָהּ כְּנִגּוּד עוֹלָם הַבְּרִיאָה
יַעֲיָרָתָהּ כְּנִגּוּד עוֹלָם הַיַּעֲיָרָה נִפְתָּחָתָהּ
כְּנִגּוּד עוֹלָם הָעֲשִׂיָּה¹⁵, מִכָּל מְקוֹם,
קָאִי מְכוּיִן הָאֲמֹר כֵּאֵן (חֵלֶק)
הַיּוֹי' גַּם עַל (חֵלֶק מִן) הָעֵצִים
שְׁלִמְעָלָה מֵאַרְבַּע הָאוֹתִיּוֹת,
דִּהֵינּוּ בְּחִינַת קוֹצוֹ שֶׁל יוֹד
שְׁלִמְעָלָה מֵאַרְבַּע הָאוֹתִיּוֹת
[שְׁהֵרִי אַרְבַּע הָאוֹתִיּוֹת דִּשֵּׁם
הַיּוֹי' הַתְּחַלְתֵּן בָּאוֹת יוֹד
(וְכַפִּי שְׁמִבְּאֹר כְּבוֹד קְדוּשַׁת
מוֹרִי וְחִמִּי אֲדָמוֹר¹⁶ רַבִּי
הַרִי"צ בְּכֵמָה שִׁיחוֹת¹⁶ שֶׁכָּל
אוֹת מִתְחִילָה מְנַקְדָּה כּו'),
וְלִמְעָלָה מִזֶּה בְּחִינָה נְעִילִית יוֹתֵר
מֵהָאוֹת עֲצֻמָּה הוּא הַקּוֹצוֹ שֶׁל
יוֹד¹⁷, כְּמִבּוֹאֵר בְּאַגְרַת
הַתְּשׁוּבָה¹³ שֶׁבַּסֹּפֶר הַתְּנִיָּא
שֶׁהַקּוֹץ שֶׁעַל הַיּוֹד רוֹמֵז
לְבְּחִינַת רִצּוֹן (וְלֹא רִצּוֹן

(6 שֵׁם, יֵאֵיב. 7 שֵׁם, ב. 8) רָאָה לְקוֹת עַג, ב וַאֲלִיךְ. 9) רָאָה תַעֲנִית ג, א. 10) כִּסְף מִשְׁנֵה הַל' ע"ז פ"ב ה"ז. פֶּרֶס
שַׁעַר יֵט (שַׁעַר שֵׁם בֵּן ד'). מוֹנֵחַ ח"א פס"א וַאֲלִיךְ. 11) הַמִּשְׁחָר תִּרְס"ו ע' תַּקכ"ב [תַּרְפַּח]. סִפֵּר הַשִּׁיחוֹת תִּשְׁ"א ע' 32 וּבַהֲעֵרַת
כ"ק אֲדָמוֹר שְׁלִיט"א שֵׁם. 12) רָאָה סה"מ תַּרְפ"ט ס"ע רג וַאֲלִיךְ. ע' רַמְג. וְרָאָה סה"מ תִּרְס"ט ע' עג. 13) פֶּרֶק ד. 14) עֵץ
חַיִּים שַׁעַר מֵב (שַׁעַר דְּרוּשֵׁי אֲבִי"ע) פ"א.ב. 15) רָאָה לְקוֹת שֵׁם עַא, ג. וּבִכ"מ. 16) רָאָה גַם סִפֵּר הַשִּׁיחוֹת תַּרְצ"ד ע'

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 סתם, אֵלָא רַצוֹן) הַעֲלִיּוֹן בְּרוּךְ-הוּא כו' (וזה לשונו שם: "...
2 הו"ד שהיא בחינת נקודה לבד, מרמזת לחכמתו יתברך, שהיא בבחינת העלם
3 והסתור קודם שבאה לבחינת התפשטות וגילוי ההשגה וההבנה (והקוץ שעל
4 הו"ד רומז לבחינת רצון העליון ברוך-הוא שלמעלה מעלה ממדרגת בחינת
5 חכמה עילאה כנודע)". וְעַל זֶה על
6 השייכות של כל נשמה מנשמות
7 ישראל לעצם האלוקות נֶאֱמַר בפסוק
8 זה פִּי חִלָּק הָיוּ עָמוּ, עָמוּ
9 דִּיּוּקָא, והכתוב מדייק וקורא כאן
10 לבני ישראל 'עמו' הֵינּוּ שְׁקָאֵי
11 שמכוון אֲפִילוּ עַל אֱלוּ מבני
12 ישראל שֶׁהֵם בְּדִרְגָּת עִם מַלְשׁוֹן
13 (גַּחְלִים) עוֹמְמוֹת כו' 17 גחלים
14 כבויות שהשא לא נראית בהם (וכדברי
15 אדמו"ר חזקוני בשער היחוד והאמונה
16 שבספר התניא "תכלית בריאת העולם
17 הוא שבביל התגלות מלכותו יתברך
18 דאין מלך בלא עם, פירוש עם מלשון
19 עוממות שהם דברים נפרדים וזרים
20 ורחוקים ממעלת המלך, כי אילו אפילו
21 היו לו בנים רבים מאד לא שייך שם
22 מלוכה עליהם וכן אפילו על שרים
23 לבדם, רק כרוב עם דווקא הדרת
24 מלך"). וְכַמְבוּאָר בַּתְּנִיָּא 18
25 שְׁלָכַל אִישׁ יִשְׂרָאֵל כו' בלי
26 יוצא מן הכלל (אֲפִילוּ מִי שֶׁהוּא
27 בְּבַחֲנִית עִם ומעלתו אינה ניכרת
28 בגלוי) יֵשׁ שְׁתֵּי נִשְׁמוֹת כו',
29 נפש אחת מצד ה'קלפיה' וה'סטרא
30 אחרא' והיא הנפש הבהמית וְנִפְשָׁ
31 הַשְּׁנִית בִּישְׂרָאֵל הִיא חִלָּק
32 אֱלֻקָּה (וְכַנְזוֹר לְעִיל שֶׁהָעָצֵם
33 כְּשֶׁאֲתָה תוֹפֵס בְּמִקְצָתוֹ אֲתָה תוֹפֵס בְּכוֹלֵי וגם חלק מעצם
34 האלוקות הוא עצם האלוקות) מִמַּעַל מַמָּשׁ, מַמָּשׁ דִּיּוּקָא, ואדמו"ר
35 חזקוני מדייק בלשונו ומוסיף בענין זה את המילה 'ממש' פִּדְיוֹעַ שְׁנֵי
36 הַפִּדְיוֹשִׁים בָּזָה 19 כמבואר במכתב אדמו"ר הרי"צ, "בחורף תרנ"ב
37 כאשר כ"ק אאמו"ר למד עמי ספר התניא, פירש ונפש השנית בישראל הוא
38 חלק אלוקה ממעל ממש, הסביר כי הנושאים חביבת ממעל ובחיבת ממש הם
39 הפכים, כי ממעל תוארו על רוחניות שברוחניות, וממש תוארו גשמית
- ביאור בדרך אפשר
שבגשמית, ויבאר כי זהו מעלת נפש השני, אם היותו רוחנית שברוחנית פועל
בגשמית שבגשמית".
וּמַמָּשִׁיךְ בְּכַתוּב, יַעֲקֹב חָבַל נִחְלָתוֹ, שְׁזָהוּ לְמִטָּה מִהָעֲנִין
דְּחִלָּק הָיוּ עָמוּ, וכאמור שהכתוב נאמר בסדר יורד, מלמעלה למטה,
שְׁקָאֵי שִׁחֲלָק ה' עמו מכון על
הַנִּשְׁמָה כָּפִי שֶׁהִיא מִצַּד
עֲצָמָה, וְאִילוּ עֲנִין הַחֲבֵל
האמור בהמשך הכתוב הוא 20
שֶׁרָאשׁוּ אֶחָד שֶׁל הַחֲבֵל קָשׁוּר
לְמַעַל וְקָצָהוּ הַשְּׁנִי שֶׁל הַחֲבֵל
קָשׁוּר לְמִטָּה כו', שְׁזָהוּ כָּפִי
שֶׁהַנִּשְׁמָה נִמְשָׁכָת וְיורדת
מלמעלה לְמִטָּה, וְעַד לְאוֹפֶן
שֶׁיִּכּוֹל לְהִיּוֹת הַפֶּסֶק קְרִיעָה
בְּאֶחָד מִתַּרְי"ג הַחֲבֵלִים
הַדִּקְקִים שֶׁמֵּהֵם שׁוֹר חָבַל
הַהִמְשָׁכָה כו' (במקרה שהאדם
חוטא, כמבואר באגרת התשובה)
שבספר התניא, "על דרך משל, מחבל
עב שזור מתרי"ג חבלים דקים, ככה
חבל ההמשכה הנ"ל כלול מתרי"ג
מצוות, וכשעובר חסוֹשׁוֹלֵם על אחת
מהנה נפסק חבל הדק". וְזָהוּ יַעֲקֹב
חָבַל נִחְלָתוֹ, יַעֲקֹב דִּיּוּקָא
הכתוב מדייק וקורא לבני ישראל
'יעקב', שֶׁהוּא עֲנִין י' עָקֵב 21,
שְׁמוּרָה עַל הַהִמְשָׁכָה לְמִטָּה
כו' כפי שרומז העקב שהוא האבר
הנחות ביותר בגוף האדם, שְׁגָם שָׁם
גם כפי שהנשמה נמשכה וירדה למטה
הַנִּשְׁמָה הִיא חִלָּק מִן הָעָצֵם
של האלוקות. וְכָל זֶה הוּא
בְּאוֹפֶן ד' יַעֲקֹב חָבַל) נִחְלָתוֹ, שֶׁהוּא עֲנִין הַיְרֻשָּׁה, הוּן עָתֵק
שֶׁלֹא עָמַל בּוֹ כו' 22 כמבואר בספר התניא בענין ה'חלק', "ועל זה תיקנו
ליתן שבח והודיה לשמו יתברך בכל בוקר ולומר אשרינו מה טוב חלקנו וכו'
ומה יפה ירושתנו, כלומר כמו שהאדם שש ושמוח בירושה שנפלה לו הון
עתק שלא עמל בו, כן ויותר מכן לאין קץ יש לנו לשמוח על ירושתנו
שהנחילנו אבותינו הוא יחוד ה' האמיתי..." וממשיך ומבאר בפרטיות יותר
כיצד גם כפי שהנשמה ירדה ונמשכה למטה, עדיין היא חלק מהעצם.

320. אגרות-קודש אדמו"ר מוהרי"צ ח"ט ע' תפה. 17) ראה תניא שעהיהו"א פ"ז (פא, ב). סה"מ תר"ס ע' ה. 18) פ"א ורפ"ב. 19) ראה אגרות-קודש אדמו"ר מוהרי"צ ח"ד ע' תד. שם ע' תז. 20) ראה תניא אגה"ת פ"ה. 21) פרס שער כג (שער ערכי הכינויים) בערכ. עץ חיים שער ג (שער סדר האצילות) פ"ב. תו"א ויצא כא, א. לקו"ת ר"ה סב, ג. 22) ראה תניא פל"ג.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 וְהַעֲנִין בְּזָה, דְּהֵנָּה, נִתְבָּאָר לְעִיל²³ במאמר דיבור המתחיל 'תקעו
2 בְּחֹדֶשׁ שׁוּפָר' שְׁנֵאמַר בְּרֹאשׁ-הַשָּׁנָה שָׁנָה זֹאת, תִּשְׁעֲנִין הַנִּשְׁמָה
3 יִשְׁנֹו כְּכֹר בִּכְחִינָה נְעִילִית בִּיּוֹתֵר לַמַּעֲלָה בַּאֲלֻקוֹת לִפְנֵי הַמַּאֲמָר
4 נַעֲשֶׂה אָדָם גּוֹ'²⁴ שְׁקִשׁוֹר עִם בְּרִיאַת הָאָדָם בַּפּוּעַל, שְׁזָהוּ עֵינֵין הַנִּשְׁמָה
5 כְּפִי שֶׁהוּא מוֹשֵׁרשׁ לַמַּעֲלָה מָה
6 שְׁכֵתוֹב²⁵ אִוְדוֹת בְּרִיאַת הָאָדָם
7 וַיִּפַּח הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּאַפִּיו
8 נִשְׁמַת חַיִּים, דְּמֵאֵן דְּנִפְח
9 מִתּוֹכָיָה נִפַּח, וּמִי שְׁנוּפָח, מִתּוֹכוֹ
10 הוּא נּוּפַח (כְּמוֹ אָדָם הַנּוּפַח אִוִּיר
11 מִתּוֹכוֹ, בְּשׁוּנָה מֵאָדָם הַמְדַּבֵּר שֶׁחָבַל
12 הַדִּיבּוּר הוּא מַחֲצִינִיּוֹתוֹ בַּלְבָּד)
13 פִּירוּשׁ מִתּוֹכִיּוֹתוֹ
14 וּמִפְּנִימִיּוֹתוֹ²⁶, שִׁישׁ בְּזָה שְׁנֵי
15 עֵינָיִם, הָעֵינָן דְּמִתּוֹכָיָה,
16 תּוֹכִיּוֹתוֹ וּפְנִימִיּוֹתוֹ, שְׁזָהוּ
17 הָעֵצֶם שֶׁמִּמֶּנּוּ בָּאָה וּנְמַשְׁכַּת הַנִּשְׁמָה,
18 וְהָעֵינָן דְּנִפְח, שֶׁהוּא עֵינָן
19 הַהִמְשָׁכָה שֶׁל הַנִּשְׁמָה לְרֵדָת
20 מִמְקוֹרָהּ וּשְׂרֹשָׁה הַעֲלִיין לְמִטָּה כּו'.
21 וּמִשְׁנֵי עֵינָיִם אֱלֹו שְׁכֵתוֹב
22 כְּפִי שֶׁהִיא בְּכַחֲנִית וַיִּפַּח,
23 נִמְשָׁךְ דְּיוֹגְמַת שְׁנֵי עֵינָיִם אֱלֹו
24 גַם בְּנִשְׁמָה כְּפִי שְׁכֵתוֹב
25 בְּכַחֲנִית מַאֲמָר, שְׁזָהוּ עֵינָן
26 הַתּוֹכֵן הַפְּנִימִי שֶׁל הַמַּאֲמָר נַעֲשֶׂה
27 אָדָם בְּצִלְמֵנוּ כְּדִמּוּתֵנוּ,
28 בְּצִלְמֵנוּ הוּא עֵצֶם הַדְּבָר,
29 כְּדִמּוּתֵנוּ הֵינָנו שֶׁהוּא רַק
30 דּוֹמָה לּוֹ כּו'²⁷ וְלֹא הָעֵצֶם מִמֶּשׁ,
31 שְׁזָהוּ כְּפִי שֶׁהִנְשָׁמָה נִמְשָׁכַת
32 מִמְקוֹרָהּ וּשְׂרֹשָׁה לַמַּעֲלָה בְּכַחֲנִית
33 סוֹכֵב כָּל עֲלָמִין הָאוֹר הָאֱלֹוֹקִי
34 הַבְּלִי-גְבוּל שֶׁאִינוּ מִתְלַבֵּשׁ בְּעוֹלָמוֹת
35 וּבִנְבִרָאִים בַּהֲתַלְבְּשׁוֹת פְּנִימִית אֱלֹא
36 'סוֹכֵב' וּמִקִּיף עֲלֵיהֶם (בְּצִלְמֵנוּ
37 עֵצֶם הָאֱלֹוֹקוֹת) וּמִמְלֵא כָּל
38 עֲלָמִין הָאוֹר הָאֱלֹוֹקִי הַמִּתְלַבֵּשׁ
39 בְּפְנִימִיּוֹת הָעוֹלָמוֹת וְהַנְּבִרָאִים וּמִמְלֵא'²⁹
- אֹתָם כֶּשֶׁם שֶׁהַנִּשְׁמָה 'מִמְלֵא' אֶת הַגּוֹף וּמִתְלַבֶּשֶׁת בְּאֲבָרֵי הַגּוֹף (כְּדִמּוּתֵנוּ
רַק דּוּמָה לוֹ)²⁸.
וְזָהוּ הַבִּיאוֹר הַפְּנִימִי בְּכָל שָׁגָם בְּכַחֲנִית יַעֲקֹב חָבַל נַחֲלָתוֹ,
בְּכַחֲנִית י' עֲקֹב, הַנִּשְׁמָה כְּפִי שֶׁהִיא בְּרִגְנָה נְחוּתָה, יִשְׁנֹו בְּכַחֲנִית
הָעֵצֶם מִמֶּשׁ, דְּכִיּוֹן שְׁכֵתוֹב
הַנִּשְׁמָה כְּפִי שֶׁהִיא בְּכַחֲנִית
וַיִּפַּח שֶׁהִיא תְּחִילַת הַהִמְשָׁכָה
וְהַתְּגַלּוּת שֶׁל הַנִּשְׁמָה מֵעֲצֻמוֹת
הָאֲלֻקוֹת יִשְׁנֹו לֹא רַק הָעֵינָן
דְּתּוֹכִיּוֹתוֹ וּפְנִימִיּוֹתוֹ, אֲלֵא גַם
הָעֵינָן דְּמִתּוֹכָיָה נִפַּח (עֵינָן
הַהִמְשָׁכָה וְהַגְּלִי), לְכֵן גַם
כְּפִי שֶׁהִנְשָׁמָה בָּאָה בְּהִמְשָׁכָה
לְמִטָּה, יַעֲקֹב חָבַל נַחֲלָתוֹ,
הָרִי הִיא חֵלֶק מִן הָעֵצֶם וְאִינָה
נִפְרֶדֶת מֵהָעֵצֶם לְהִיּוֹת דָּבָר בְּפִנִי עֲצוּמוֹ.
ד) וְהֵנָּה כָּל זֶה הַמְּבֹאָר לְעִיל
אִוְדוֹת שְׁנֵי חֲלָקִי הַכְּתוּב 'כִּי חֵלֶק ה'
עִמּוֹ' וַיַּעֲקֹב חָבַל נַחֲלָתוֹ הוּא
בְּנוֹגֵעַ לְנִשְׁמָה. וְלֹא-חֲרִי זֶה
מִמְשִׁיךְ בְּכֵתוֹב, יִמְצָאָהוּ
בְּאֶרֶץ מִדְבָּר, דְּקָאִי שְׁמִכּוּן עַל
הַגּוֹף, אֲלֵא שְׁלֵהִיּוֹתוֹ גּוֹף שֶׁל
אִישׁ הַיִּשְׂרָאֵלִי גּוֹף שֶׁל יְהוּדִי,
לְכֵן הָרִי זֶה רַק עֵינָן שֶׁל
מִדְבָּר, שְׁאֵינָם אֵין שֶׁם מִים וְאֵין שֶׁם
צִמְחִים, אֲבָל שְׁאֵינָנו עֵינָן הַמְּזִיק
כו'. וְלֹא-חֲרִי זֶה מִמְשִׁיךְ
וּבִתְהוֹ לֵל יְשִׁימוֹן, דְּקָאִי
שְׁמִכּוּן עַל עוֹלָם הַזֶּה הַתְּחַתּוֹן
שְׁאֵין תְּחַתּוֹן לְמִטָּה הֵימָנוּ,
וְעַד שְׁהִרְשָׁעִים גּוֹבְרִים בּוֹ²⁹,
כְּמוֹבָא בִּסְפֵר הַתְּנִיא שְׁזָהוּ לֹא רַק
עֵינָן שֶׁל מִדְבָּר, אֲלֵא גַם דְּבָר
הַמְּזִיק כּו'.
- שְׁל מִדְבָּר, אֲלֵא גַם דְּבָר הַמְּזִיק כּו'.

(23) ד"ה תקעו דיום ב' דר"ה פ"ד (לעיל ע' 6). (24) בראשית א, כו. (25) שם ב, ז. (26) תניא רפ"ב בשם הזהר. (27) ראה גם ד"ה א"ר אבהו למה תוקעין תרצ"א פ"ג-ה (סה"מ תרצ"א ס"ע יט ואילך). ד"ה יו"ט של ר"ה תרצ"ו פ"ב-ג (סה"מ תרצ"ו ע' 3 ואילך). (28) ראה מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ג ח"ב ע' תשנ. סה"מ תרס"ט ע' ע. (29) עין חיים שער מב (שער דרושי אבי"ע) ספ"ד. תניא פ"ו (י, סע"ב).

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 אָמַנְם אַף שְׁיִרִידַת הַנֶּשְׁמָה בַּגּוֹף הִיא יְרִידָה גְדוֹלָה
2 וְעֲצוּמָה, מֵאִיגָרָא רָמָה לְבִירָא עֲמִיקָתָא³⁰, כְּמוֹ יְרִידָה מִגַּג גְּבוּהָ
3 לְבוֹר עֲמוֹק הַיַּיִנוּ, לֹא רַק לְבִירָא סָתָם, בּוֹר סָתָם, בּוֹר רָגִיל שֶׁהוּא
4 עֲנֵן הַגּוֹף (אֶרֶץ מִדְבָּר), אֲלֹא לְבִירָא עֲמִיקָתָא, לְבוֹר עֲמוֹק
5 שְׁזָהוּ עוֹלָם הַזֶּה הַתַּחְתּוֹן
6 (כִּתְּהוּ יִלֵּל יְשִׁימוֹן שִׁישׁ בּוֹ
7 אֲפִילוּ דְּבָרִים הַמְזֻקִּים), בְּכָל זֹאת,
8 הֲרִי יְרִידָה זֹו הִיא צוֹרֶךְ
9 עֲלֵיהָ, וְעַד שֶׁהָעֲלִיָּה תִּתְּנֶה
10 בְּסוּפוֹ שֶׁל דְּבַר, אַחֲרֵי הִירִידָה צָרִיכָה
11 לִהְיוֹת עֲלֶיהָ לְמַעַלָּה מֵהָאִיגָרָא
12 רָמָה לְבַחֲנָה וּמְדִירָגָה יוֹתֵר גְּבוּהָ
13 מִהָאִיגָרָא רָמָה, הַגַּג הַגְּבוּהָ שֶׁמִּשָּׁם
14 הֵיָתְהָ הִירִידָה שֶׁלֹּכַן הִירִידָה הִיא
15 כְּדֹאִית, שֶׁהִיא אִם הָעֲלִיָּה הִיא לְאוֹתָהּ
16 דְּרָגָה שֶׁמִּשָּׁם הִיָּתָה הִירִידָה, אֵין בֹּזֵה
17 כָּל רוּחַ וְתוֹעֵלֶת. אֵף לְכָאֲוָרָה
18 מִיָּנִין יִשְׁנֵנוּ הַכֹּחַ לָזֶה הַתַּחְתּוֹן
19 עֲלֵיהָ גְדוּלָה כָּל כֵּךְ. הִנֵּה כָּלֹלֹת
20 הַבִּיאֹר בְּזֶה הוּא לְפִי שֶׁחֶלֶק
21 הַיָּנִי עֲמוֹ, כִּי כָּל נִשְׁמָה מְנֻשְׁמֹת עִם
22 יִשְׂרָאֵל הִיא חֶלֶק מִן הָעֵצֶם שֶׁל
23 הָאֱלֹהִים, שֶׁשֶּׁשֶּׁאֲתָהּ תּוֹפֵס
24 בְּמִקְצָתוֹ שֶׁל הָעֵצֶם אֲתָהּ תּוֹפֵס
25 בְּכוּלּוֹ (כְּנֻזָּר לְעִיל), וְהֲרִי
26 הָעֵצֶם אֵין בּוֹ שִׁינוּיִים וְגַם
27 יְרִידָה גְדוּלָה בְּיוֹתֵר לֹא פּוֹעֵלֶת שִׁינוּי
28 בְּעֵצֶם, וְלֹכַן גַּם בְּהִיוֹתוֹ גַּם אִם
29 הָעֵצֶם שֶׁנִּמְצָא בְּנִשְׁמָה מְסוּיָמָה, יֵרֵד
30 יְרִידָה גְדוּלָה בְּיוֹתֵר וְהוּא נִמְצָא כִּתְּהוּ
31 יִלֵּל יְשִׁימוֹן, אֵין בּוֹ שִׁינוּיִים
32 כּוֹ, אֲלֹא הוּא נִשְׁאָר כְּפִי שֶׁהִיא קוֹרֵם
33 הִירִידָה. אֵף בִּיאֹר הָעֲנָן
34 בְּפִרְטוּת יוֹתֵר הוּא, כְּמִבּוֹאֵר
35 בְּדִירוּשִׁים³¹ בְּמֵאֲמָרֵי חֲסִידוֹת
36 בְּעֲנָן הָאֲמֹר בְּבִרְכַּת 'אֱלֹקֵי נִשְׁמָה'
37 אֲדוּת הַנִּשְׁמָה וְאֲתָהּ מִשְׁמֶרֶת
38 בְּקִרְבִּי, שְׁזָהִי בַחֲנִיָּה
39 שְׁלִמְעָלָה גַם אֲפִילוּ מִבְּחִינַת
- טְהוּרָה הִיא, וְכִמְשָׁל הַשּׁוֹמֵר שְׁצָרִיף לִהְיוֹת חֲזָק יוֹתֵר
מֵהַנֶּשְׁמָרִים שֶׁעֲלֵיהֶם הוּא שׁוֹמֵר כּוֹ, וְכֵן בְּעֵינֵינוּ, בַּחֲנִיָּה 'זֹאתָה מְשֻׁמָּה
בְּקִרְבִּי' הִיא בַחֲנִיָּה נְעִלִית יוֹתֵר אֲפִילוּ מִהַדְּרָגָה הַגְּבוּהָ שֶׁל 'טְהוּרָה הִיא'
(הַנְּעִלִית בְּיוֹתֵר מֵאֲרֵבֶּע הַדְּרָגוֹת הָאֲמֹרוֹת לְעִיל) כְּמַעֲלַת חוּזָק הַשּׁוֹמֵר עַל
הַדְּבָרִים שֶׁעֲלֵיהֶם הוּא שׁוֹמֵר. וְזָהוּ
יִסְכְּבָנְהוּ שֶׁהוּא עֲנֵן הַמִּשְׁכָּת
וְגִילּוֹ וְהָאֲרֵת מִקִּיף עֲלִיּוֹן כּוֹ³²
אוֹר אֱלֹקֵי בְּלִי גְבוּל, שֶׁהוּא 'מִקִּיף'
וְסוֹכֵב. וְלֹאֲחֲרֵי זֶה נֶאֱמַר
יְבוֹנְנָהוּ, מִלְּשׁוֹן בְּנֵן, הַיַּיִנוּ,
שֶׁאֲפִילוּ כְּפִי שֶׁבָּא עֵינֵי הָעֵצֶם
שֶׁבְּנִשְׁמָה לְמִטָּה, בְּעוֹלָם הַזֶּה
הַתַּחְתּוֹן שֶׁאֵין תַּחְתּוֹן לְמִטָּה הֵימְנוּ
וְהָאוֹר הָאֱלֹקִי נִמְצָא בּוֹ בְּהַעֲלֵם וְהַסְתֵּר
יֵשׁ לוֹ הַכֹּחַ לַעֲשׂוֹת בְּנֵן
וְיִרְדָּה לוֹ יִתְבָּרֵךְ שֶׁהָאֱלֹהִים
תִּשְׁכַּח וְתֵאֵד בְּגִילּוֹ בְּתַחְתּוֹנִים
(כְּלִשׁוֹן הַדִּירוּשִׁים³³ בְּמֵדֶרֶשׁ שֶׁהוּא
וְנִתְבָּאָר בְּחִסְדוֹת), שְׁזָהוּ הַכּוֹחַ
וְהִכּוּלֵת לַעֲשׂוֹת 'דִּירָה' לְאֱלֹהִים
בְּעוֹלָם הַזֶּה הַתַּחְתּוֹן בְּכֹחַ הַמִּקִּיף
דִּיִּסְכְּבָנְהוּ כּוֹ.
(ה) אֵף כְּדִי לְחַבֵּר בַּחֲנִיָּה אֲתָהּ
מִשְׁמֶרֶת דְּרָגָה נְעִלִית בְּיוֹתֵר בְּנִשְׁמָה
(לְמַעַל מִדְּרָגַת 'טְהוּרָה הִיא') עִם
הַנֶּשְׁמָה כְּפִי שֶׁהִיא לְמִטָּה
בְּהַתְּלַבְּשׁוֹת בְּגוֹף גַּשְׁמִי בְּעוֹלָם הַזֶּה
בְּאֹפֶן שִׁיּוּמֶשֶׁךְ בְּפִרְטִים כּוֹ
(שֶׁהֲרִי בְּשִׁבִּיל עֲנֵן הַבְּנֵן שֶׁל
'דִּירָה' לְאֱלֹהִים בְּעוֹלָם הַזֶּה הַתַּחְתּוֹן
צָרִיף לִהְיוֹת פִּרְטִים דּוֹקָא
בְּקִיּוֹת מִצְוֹת מְעֻשּׂוֹת בְּפּוֹעֵל), הִנֵּה
עַל זֶה הוּא עֲנֵן הַצּוֹר³⁴, כְּמוֹ
שֶׁכְּתוּב³⁵ בְּתוֹרָה, הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
אָמַר לְמִשְׁחָה רַבִּינוּ הִנֵּה מְקוֹם אֲתִי
גּוֹ, וְהִנֵּה בְּעֵבֹר כְּבוֹדִי
וְשִׁמְתִּיךָ בְּנִקְרַת הַצּוֹר. וְהָעֲנָן
בְּזֶה, דְּהִנֵּה אֵיתָא מוֹבָא
בְּמֵדֶרֶשׁ³⁶ דְּמָה שֶׁכְּתוּב הִנֵּה

(30) לשון חז"ל – חגיגה ה, ב. (31) אוה"ת דברים ע' כט. (32) ראה אוה"ת פרשתנו ס"ע א'תרעא. סד"ה כנשר תרע"ה (המשך תער"ב ח"ב ע' עתר נח"ג ע' תתק"ן). (33) ראה תנחומא בחוקותי ג. נשא טז. ב"ר ספ"ג. במדבר"ר פ"ג, ו. תניא פל"ו. ובכ"מ. (34) בהבא לקמן – ראה אוה"ת דברים ח"ה ס"ע ב'קל ואילך. סה"מ תר"ל ע' שיג ואילך. שם ע' שיו ואילך. (35) תשא לג, כא-כב. (36) ב"ר פס"ח, ט. שמו"ר ס"פ מה.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

עבודת התשובה מתוך יגיעה שמגעת בבחינת הצור שלמעלה 43
מבחינת הוי' כו'. ועל ידי זה עבודת התשובה בדרגה זו פועלים 44
המשכת וגילוי השלש עשרה מדות הרחמים האמורות בתורה 45
ה', ה' אל רחום וחנן ארך אפים ורב חסד ואמת נוצר חסד לאלפים נושא 46
עון ופשע וחסא ונקמה שלמעלה 47
מכל סדר השתלשלות כו'. 48
אף עדיין גם לאחר שנתבאר ענין 49
הצור אינו מובן מה שכתוב 50
הנה מקום אתי גו', מדוע 51
מקדים להזכיר ענין המקום? 52
אף הענין הוא, שבכדי 53
לפעול ענין הבנין, שהוא 54
ענין יבוננהו, כנזכר לעיל, צריך 55
להיות דוקא ענין המקום, 56
מקום מוגדר ומוגבל שבו פועלים 57
הענין דידרה פתחונים³³, 58
שעל ידי זה הנה מקום אתי, 59
שהמקום נעשה אתי מחובר 60
ובטל לאלוקות. אלא שבזה בענין 61
המקום גופא עצמו צריך להיות 62
ההמשכה מבחינה שלמעלה 63
מבחינת מקום, שזהו שאמרו 64
הוא מקומו של עולם ואין 65
העולם מקומו והקדוש ברוך הוא 66
בעצמו הוא למעלה מבחינת מקום. 67
אבל כל זה צריך להיות 68
נמשך בבחינת מקום דוקא, 69
ששם בבחינת 'מקום' הוא ענין 70
התשובה, ששייך דוקא 71
למטה ולא בגן עדן (פמבואר 72
בספר המצות להצמח 73
צדק⁴⁰) כמבואר גם בליקוטי תורה 74
לאדמו"ר הזקן, "... היום לעשותם ולא 75
למחר לעשותם, שהעולם הזה דוקא 76

מקום אתי היינו שהוא הקדוש ברוך הוא מקומו של עולם ואין 1
העולם מקומו. ולכאורה אינו מובן, דמאחר שאין העולם 2
מקומו, היינו שזהו בחינה באלוקות שלמעלה מבחינת 3
מקום, מדוע צריך להזכיר ענין המקום, והנה ליה למימר 4
והיה לו לומר מיד ושמתיך 5
בנקרת הצור מבלי להקדים ולומר 6
תחילה "הנה מקום אתי". ובשלמא 7
בשולם, היינו הדבר מובן מה 8
שכתוב והיה בעבור כבודי, 9
הרי זה הקדמה נחותה לפי 10
שבגלל זה בגלל 'בעבור כבודי' 11
יש צורך בענין ושמתיך 12
בנקרת הצור, כפי שממשיך 13
ומבאר, כי, בעבור כבודי הוא 14
כמו עובדי רצונו, שעובדים 15
על התורה שנקראת כבוד, 16
דאין כבוד אלא תורה³⁷, 17
כדברי המשנה בפרקי אבות ("ואין 18
כבוד אלא תורה, שנאמר כבוד חכמים 19
20 ינחלו") שאז כאשר עובדים על 21
התורה נכבה האש דהוי' 22
אלקיך אש אוכלה הוא³⁸, 23
שאחיתו של אש זו היא על 24
ידי הפתילה שהוא ענין 25
התורה ומצות. ולכן כיון 26
שהאש כבתה יש צורך בענין 27
ושמתיך בנקרת הצור, 28
כמבואר בליקוטי תורה³⁹ 29
שצריך להוציא את האש 30
מהצור, וכמו למטה בגשמיות, 31
שאם נכבה מאור האש, אזי 32
מוציאים את האש מצור 33
החלמיש אכן מיוחדת שאפשר 34
להוציא ממנה אש (וענין זה של 35
הוצאת האש מהאבן למטה, הוא 36
לפי שכן הוא למעלה כו' 37
ברוחניות שעל ידי הצור אפשר 38
להצית מחדש את אש התורה 39
והמצוות), שבשביל זה כדי 40
להוציא אש מהאבן יש צורך 41
ביגיעה, ועד לאופן שנקרא 42
בשם הכאה כו', שהוא ענין 32

(37) אבות פ"ו, ג. (38) ואתחנן ד, כד. (39) אחרי כו, ג. (40) קמב, סע"א ואילך. וראה גם לקו"ת פינחס עה, ג.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 הוא עולם המעשה ובו נתנה הבחירה ביד האדם לבחור בטוב ולא עוד אלא
2 אפילו אם כבר עבר עבירה יכול הוא לשוב בתשובה ולחזור לעבודת ה'. מה
3 שאין כן בעולם הבא אין הבחירה חפשית ביד האדם רק כמו שנמשך בעולם
4 הזה כך נשאר בעולם הבא, והגם שרואה שם גילוי אלהות ביתר שאת ושם
5 הוא ביטול הנבראים כמו שכתוב וצבא
6 השמים לך משתחרים, ואפילו הקליפות
7 וסטרוא"אחרא הם שם בבחינת ביטול
8 דקרו ליה אלהא דאלהא ואף על פי כן
9 אין יכול לשלוט בנפשו להוציאה
10 ממסגר ומאסר הגוף וכחותיו וכחות
11 נפש הבהמית שנמשך אחריהם בעולם
12 הזה".
- 13 וּלְהַעֲרִיר שְׁעָנֶיךָ זֶה של עבודת
14 התשובה שְׁיִיךְ גַּם כְּשֶׁקוֹרִין
15 פְּרִשֶׁת הָאָזִינוּ לְאַחֵר יוֹם
16 הַכַּפּוּרִים, ולא רק בשנים שקוראים
17 את פרשת האזינו בשבת שובה שקורם
18 יום הכיפורים כְּפִדּוּעַ הַסִּיפּוֹר 41
19 שְׁפַעַם לְמַחֲרַת יוֹם הַכַּפּוּרִים
20 נִכְנַס כְּבוֹד קְדוּשַׁת מוֹרֵי וְחָמִי
21 אֲדָמוֹר רַבִּי הַרְבֵּי הַרִּי"צ לְאַבְיו
22 כְּבוֹד קְדוּשַׁת אֲדָמוֹר
23 (מְהוֹרֵשׁ) נִשְׁמָתוֹ עֲדָן,
24 וְשָׁאֵל אוֹתוֹ, וּמָה עֲכָשְׁוֹ,
25 וְעָנָה לוֹ, אֵיזְטַעַר דָּאָרְף מֵעֵן
26 עֲרִשְׁט תְּשׁוּבָה טָאָן, עֲכָשְׁוֹ
27 בְּמִיּוּחַד צִירָךְ לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה וְהִינֵנּוּ,
28 שְׁצִירְךָ לְהִיּוֹת עֲנֵן תְּשׁוּבָה בְּאַרְבַּעַת הַיָּמִים שְׁפִין יוֹם
29 הַכַּפּוּרִים לְסוּכּוֹת, שְׁהֵם כְּנָגֵד אַרְבַּע הָאוֹתִיּוֹת שְׁבַשֵּׁם
30 הַרְבֵּי 41 (הֵגֶם שְׁהַתְּשׁוּבָה הִיא לֵאמֹתוֹ שֶׁל דָּבָר לְמַעַלָּה מִשֵּׁם
31 הַרְבֵּי).
- 1 וּמִזֶּה בָּאִים לְתַכְלִית הָעִילּוּי דְהַרְבֵּי בְּדָד
2 יִנְחֲנוּ 42, שֶׁהוּא לְמַעַלָּה מִעֲשֶׂר
3 סְפִירוֹת כו' (דָּאָף שְׁבַדָּד בְּגִימְטְרִיא עֲשֶׂר, הָרִי
4 מְבָאֵר הַצִּמְח צֶדֶק 43 שְׁקָאֵי עַל עֲשֶׂר סְפִירוֹת
5 הַגְּנוּזוֹת וּלְמַעַלָּה יוֹתֵר כו'), שְׁזָהוּ עַל דֶּרֶךְ מָה
6 שְׁכָתוּב בְּפִרְשֶׁת בְּרָכָה 44 בְּטַח
7 בְּדָד עֵין יַעֲקֹב, שְׁעָנֶיךָ זֶה
8 יִהְיֶה לְעֵתִיד לְבֹא (כְּפִירוּשׁ רש"י
9 עַל הַכְּתוּב, "בְּטַח בֹּדַד – כָּל יַחִיד
10 וַיַּחֲדֵד אִישׁ תַּחַת גִּפְנוֹ מִפְּזוּרִים, וְאֵין
11 צִירְכִּין לְהַתְּאַסֵּף וּלְיִשֵּׁב יַחַד מִפְּנֵי
12 הָאוֹיֵב. עֵין יַעֲקֹב – כְּמוֹ וְעֵינוֹ כַּעֲן
13 הַבְּדִלָּה, כַּעֲן בְּרָכָה שְׂבִירֵכֶם יַעֲקֹב. לֹא כְבוֹד שֶׁאִמְרַיִרְמִיָּה בְּדָד יִשְׁבְּתִי אֲלֵא
14 כַּעֲן הַבְּטָחָה שֶׁהַבְּטִיחָם יַעֲקֹב וְהִיא אֱלֹהִים עִמָּכֶם וְהַשִּׁיב אֶתְכֶם אֶל אֶרֶץ
15 אֲבוֹתֵיכֶם"), בְּגִאּוּלָּה הָאֲמִיתִית וְהַשְּׁלִימָה עַל יְדֵי מְשִׁיחַ
16 צֶדֶקְנוּ, וּבְעֶגְלָא דִּידָן

41 ראה ספר השיחות תרפ"ט ע' 25. וש"נ. 42 ראה לקו"ת פרשתנו עח, ב"ג. אוה"ת שם ע' א'תרצא. ועוד. 43 אוה"ת
נ"ך ח"ב ס"ע א'לד. 44 לג, כח.

המשך ביאור למס' זרעין ליום ראשון עמ' א

- 1 הגמרא דנה האם הולכה כשרה בור: אָמַר לִיה אֲבִי לְאַמְוִרְיָה דְרַב
2 חֲסִדָּא, כְּעִי מִיַּעֲזָה מִרַב חֲסִדָּא, הוֹלֵכָה בְּיָר מָחוּ – מָה דִּין הוֹלֵכָת הָדָם
3 הַנְּעֻשִׂית עַל יְדֵי זֶר. אָמַר לִיה רַב חֲסִדָּא, הוֹלֵכָה זֹו כְּשֶׁרָה, וּמִקְרָא
4 מְסִינְעִי – וַיֵּשׁ רֵאשִׁי לְדַרְבֵּי מִפְּסוּק, שֶׁנֶּאֱמַר (דְּבָרִי דְהַיָּמִים ב' ל' יא)
5 'וַיִּשְׁחָטוּ אֶת הַפֶּסֶח וַיִּזְרְקוּ הַכֶּהֱנִים אֶת הָדָם מִדָּם וְהַלֵּוִים מִפְּשִׁטֵּימִם,
6 וּמִשְׁמַע בְּפִסּוּק שְׁדוּי הַכֹּהֲנִים וְזֹרְקִים אֶת הָדָם מִיַּדֵּיהֶם שֶׁל הוֹרִים

- 7 שְׁחָטוּ, שֶׁהוֹרִים חֲזָרוּ וּלְקַחְוּ אֶת הָדָם מִיד הַכֹּהֵן הַמִּקְבֵּל
8 וְהוֹלִיכֻהוּ לְכַהֲנִים הַזֹּורְקִים אֶת הָדָם עַל הַמִּזְבֵּחַ, וּלְמַדְנוּ שֶׁהוֹלֵכָה
9 כְּשֶׁרָה בֹור.
10 רַב שֶׁשֶׁת מִקְשָׁה עַל דְּבָרֵי רַב חֲסִדָּא: מְתִיב רַב שֶׁשֶׁת מְבַרִייתָא
11 שְׁשִׁנִּי בַה, שׁוֹר, וְכֵן אֲזַנֵּן – כֵּהֵן שָׁמַת אֶחָד מִשְׁבַּע קְרוֹבִיו, וְאִסּוּר
12 לְעַבּוֹד בְּיוֹם הַמִּיתָה.

התוועדויות

בס"ד. שיחת יום א' פ' האזינו, וא"ו תשרי, ה'תשל"ה.

בלתי מוגה

כ"ק אדמו"ר שליט"א נטל ידיו הק' לסעודה¹.

א. נהוג בהתוועדות של וא"ו תשרי לערוך סיום על מסכתא,

והרי ישנם כמה מסכתות, ובפרט שלדעת כמה אחרונים² יכולים לערוך סיום אפילו על פרק, הרי

ישנם הרבה יותר פרקים מאשר מסכתות, כמובן,

אבל כיון שנמצאים בזמן שמאחד ר"ה עם סוכות, שעז"נ³ "תקעו בחודש שופר בכסה ליום חגיגנו",

כמבואר בכ"מ⁴ שהענינים שבר"ה הם "בכסה" באים בגלוי "ליום חגיגנו", שקאי על חג הסוכות – הרי

זה הזמן המתאים לערוך סיום על מסכתא סוכה.

ב. ואע"פ שישנה גם מסכתא יומא, שמתאימה לכך שנמצאים עתה לפני יום הכיפורים, כפי שמצינו

בגאונים⁵ שכל המסכתא (לא רק הפרק האחרון) נקראת בשם "יום הכיפורים",

הרי ענין של התוועדות וסעודה אינו שייך לענין של יוהכ"פ, להיותו למעלה מאכילה ושתי,

[וכפי שמצינו שהענין שלא אוכלים ביוהכ"פ קשור עם העובדה שאז עומד יהודי בהיותו נשמה בגוף

במעמד ומצב של מלאך⁶, כך, שישנם ב' המעלות, הן המעלה שיש אצל בני לגבי מלאכים, והן מעלת

המלאכים שבנ"י זקוקים אליהם, כפי שאומרים בסליחות הפיוט "מכניסי רחמים" וכו' – ע"פ הפס"ד

לומר זאת, לא בגלל שעושים אותם ח"ו בעלי-בתים, משפיעים כו', אלא שמבקשים שיהיו שלוחים טובים

להכניס ולפעול ענין הרחמים וכו', כמבואר בפוסקים ובאחרונים, ועוד יותר בחסידות וקבלה⁷],

ולכן הרי זה מתאים יותר למסכתא ראש השנה, ע"פ מ"ש רבינו הזקן בשו"ע⁸ בתור פס"ד שבר"ה

"נוהגין לאכול בשר שמן .. וכל מיני מתיקה .. אכלו⁹ משמנים ושתו ממתקים" (כמוזכר לעיל¹⁰),

ועאכ"כ שמתאים לחג הסוכות, ועד שלדעת רבי אליעזר יש חיוב לאכול בסוכה (לכל הפחות) י"ד

סעודות¹¹, שלא מצינו זאת לא בפסח ולא בשבועות (שיהי' חיוב על מספר קבוע), כי אם בנוגע לסוכות.

ולכן, בין "בכסה", שאז ישנו הציווי "אכלו משמנים ושתו ממתקים", "ליום חגיגנו", שאז ישנו גם

הציווי "ושמחת בחגך"¹², ועד ש"שלש שמחות כתיב בחג"¹³ – מתאים יותר הענין של מסכתא סוכה.

ואע"פ שכבר נערך פעם סיום על מסכתא זו¹⁴, כך, שיש לכאורה קדימה לבחור מסכתא שעדיין לא

נערך עלי' סיום (נוסף לכך שגם עבור השומעים לא מגיע דבר ישן לענין שהוא דבר חדש) – הרי

במסכתא זו עצמה יכולים לומר ענין חדש.

המנהגים חב"ד ע' 64 הערה 40.

(8) או"ח סתקפ"ג ס"ד. וש"נ.

(9) נחמ"ח, יר"ד.

(10) שיחת יום ב' דר"ה ס"ד (לעיל ע' 12).

(11) סוכה כז, א.

(12) פ' ראה טז, יד.

(13) יל"ש אמור רמז תרנד בתחלתו.

(14) ראה שיחת כ"ף מנ"א תשי"ד בתחלתה (תורת מנחם

ח"ב ע' 147). שיחת וא"ו תשרי תשכ"ח סכ"ח ואילך (תורת

מנחם חנ"א ע' 80 ואילך). וש"נ.

(1) לפני ההתוועדות נמסרה הוראה ע"י ה"מזכירות" שיהי' לכל-הפחות מנין שיטלו ידיהם לסעודה (המז"ז).

(2) ראה יסודי ישורון ח"ו ע' מג ואילך. וש"נ. וראה גם התוועדויות תשד"מ ח"ב ריש ע' 1050. וש"נ.

(3) תהלים פא, ד.

(4) ראה לקו"ת דרושי ר"ה נד, סע"ג ואילך. ובכ"מ.

(5) ראה אגרת ר' שריא גאון – מהדורת לוין ע' 6 וע' 33. פ"י רב האי גאון לכלים פכ"ו מ"ד. ועוד.

(6) ראה גם שו"ע אדה"ז או"ח סי"ח ס"ג. סתר"י ס"ט. סתר"י ס"ט. וש"נ.

(7) ראה הנסמן בלקוטי טעמים ומקורות לסליחות, ובספר

- ובפרט בעניננו, הנה עיקר הטעם לבחירת מסכתא סוכה – כיון שיש לזה קישור למבצע הדלקת נרות¹ ששייך לבנות ישראל, ולכן הרי זה קשור עם המדובר בסיום מסכתא סוכה, כדלקמן.²
- ג. המשך השיחה – הצעת הסוגיא בסיום המסכתא אודות ב' הדעות בטעם שקנסו משמרת בילגה, שהטעם העיקרי (שלכן יש בו שקו"ט) הוא בגלל המאורע דמרים בת בילגה, והנפק"מ להלכה, ש"מ"שום ברת' קנסין ל' לדידי"; הביאור בפירוש רש"י¹⁵ ש"ממילא טוב לצדיק טוב לשכיננו, דמדה¹⁶ טובה מרובה", שזהו "על¹⁷ אחת חמש מאות¹⁸"; וההוראה עד כמה יש להשתדל לפעול על בת ישראל (אפילו תינוקת – כלשון הגמרא: "שותא דינוקא"¹⁹) לעשות פעולה טובה – י"ל בפ"ע, ונדפס בהדרן ס"א-ב וס"י²⁰.
- (והמשיך:;) ועאכו"כ כאשר בודאי יפעלו על ריבוי גדול בכמות, וריבוי גדול באיכות, כיון שע"ז יתוסף בשמירת שאר המצוות, וכמו שע"י הדלקת נר נוסף נזכר ומודגש כללות ענין השבת, כפי שראו גם בפועל.
- ונוסף לזה, שכאשר ילדה קטנה מדליקה נר שבת בבית כזה שלעת-עתה האמא לא מדליקה נרות, מאיזו סיבה שתהי', אזי נעשה ענין שהוא בדוגמת מ"ש בנוגע לזמן שקודם ביאת משיח: "והשיב לב אבות על בנים"²¹, כפירוש רש"י "על ידי בנים", ועד"ז בנוגע לאמהות – ע"י בנות (כדלקמן ס"ח)²².
- והרי זו אחת מה"ברכות" שבהם מסיימת הגמרא מסכת סוטה – "בת קמה באמה כלה בחמותה"²³: בנוגע לענינים דהיפך הברכה שנאמרו בפ' כי תבוא ובפ' בחוקותי, מבארים רבינו הזקן והצמח צדק²⁴, שנוסף לכך שיחולו "על אויבך ועל שונאיך אשר רדפוך" (כמ"ש בפ' נצבים²⁵), הנה גם לפי פשטות הכתובים (ש"אין מקרא יוצא מידי פשוטו"²⁶) שקאי על בני"עצמם, ישנו הפירוש שזוהי ברכה שנאמרה בלשון כזה כדי שלא יזיק כו' (כמבואר בלקו"ת פרטי הדברים).
- ועד"ז בנוגע למ"ש "בת קמה באמה כלה בחמותה" – כפי שרואים בפשטות, שדוקא בדורנו זה נתהפך הדבר לברכה ולמעליותא, שה"בת" היא דתית יותר מאשר אמה, והכלה היא דתית יותר מאשר חמותה, ובאופן שאין זה מביא לידי פירוד ח"ו, אלא סוכ"ס נעשית הגברת הרוחניות על הגשמיות גם אצל האם – להשיב לב אמהות ע"י בנות, ועד"ז בנוגע לכלה וחמותה.
- ועי"ז ניתוסף בענין של שמירת שבת ובענין הכשרות, ועד לטהרת המשפחה וכו' – שזהו כללות ענין ג' המצוות שנצטוו נשים במיוחד, שראשית-תיבות שלהן "חנה" או "החן"²⁷:
- הענין של חלה, כמ"ש²⁸ "ראשית עריסותיכם חלה תרימו תרומה", שמורה לא רק על כשרות המאכלים, אלא גם על קדושת המאכלים,

אבי' ואמה לדבר באופן כך וכך, ואילו היו מבהירים זאת בקטנותה, לא הי' מגיע כל מה שאירע אח"כ שפעל על המשמרת כולה.

(20) לקמן ע' 75 ואילך; ע' 89 ואילך.

(21) מלאכי בסופו.

(22) ראה גם תורת מנחם שם ס"ע 317 ואילך. וש"נ.

(23) ראה גם תורת מנחם חע"א ע' 100. וש"נ.

(24) ראה לקו"ת בחוקותי מח, סע"א ואילך. וראה גם אוה"ת תבוא ע' תתצב ואילך.

(25) ל, ז.

(26) שבת סג, א. וש"נ.

(27) מג"ע עה"ת פ' שלח (ד"ה ג' מצוות יז, ד) – בשם הגהות מיימוניות (בסו"ס זרעים (בסופן)).

(28) שלח טו, כ.

(15) שכשם שפירושו על התורה הוא פשוטו של מקרא, כך גם פירושו על הש"ס הוא לפי פשוטו של ש"ס, והיינו, שאף שהלימוד הוא עם "בן עשר שנים למשנה" ו"בן חמש עשרה לגמרא" (אבות ספ"ה), הרי בזה גופא ישנו הלימוד בפשטות הענינים, ועד שגם בענין של פלפול ושקו"ט כו' רואים החילוק בין שיטת רש"י לשיטת התוס', שרש"י מבהיר בפשטות ע"י דיוק בלשונו – ענין שמתבאר בתוס' באריכות ושקו"ט, "תימה כו'", "ויש לומר וכו'" (ראה גם תורת מנחם חע"ז ס"ע 371. וש"נ).

(16) סוטה ויומא שבהערה הבאה.

(17) תוספתא סוטה רפ"ד. הובאה בתוד"ה מרים – סוטה שם.

פרש"י יומא עו, א (ד"ה מרובה). פרש"י יתרו כ, ו.

(18) כ"ק אדמו"ר שליט"א אמר שיש בזה עוד דיוקים, וכפי שיתבאר לקמן (סי"ז).

(19) דאף שהמאורע הבלתי-רצוי עצמו הי' לאחר הנישואין וכו', הרי הסיבה לכך התחילה מזה שבהיותה תינוקת שמעה את

1 הענין של הדלקת הנר, היינו, שהבית שמשתמש לאורה נעשה מואר מענין של מצוה, והרי הדין
2 בשו"ע בנוגע לנר שבת שצריך "שתהי' ההדלקה עצמה ניכרת שהיא לכבוד השבת" (משא"כ
3 "מתעסק")²⁹, וענינו בפשטות, שצריך לידע שבשעה שיושב לאכול וליקח כלי האכילה וכו', הרי זה צ"ל
4 מואר באור ד"אשר קדשנו במצוותיו וצונו".

5 ועד"ז – ועיקרי יותר – הענין של שמירת טהרת המשפחה (נדה), שמביא אח"כ לדורות ישרים.
6 סיום השיחה, בענין "טוב לצדיק טוב לשכינו", שהקב"ה נעשה "שכן" לבנ"י שמקימים המשכן שעל
7 ידו "ושכנתי בתוכם"³⁰, והמשכת "מדה טובה מרובה", "על אחת חמש מאות", שרומז על מהלך ת"ק
8 שנה שבין הארץ לרקיע³¹, שצריך לדלגו ולחבר שמים וארץ – נדפס בהדרן סי"א³².

* * *

4 ד. דובר כבר כמ"פ שבתורה מדויקים כל הפרטים, וכידוע שמ"ש הרמב"ם במורה נבוכים³³ בנוגע
5 למשלים שבתורה, שנוגע שכללות ענין המשל יהי' מתאים לנמשל, אבל לא כל הפרטים, הרי זה רק לפי
6 אופן לימוד הענינים כפי שהם ב"מורה נבוכים", משא"כ כפי שהענין הוא ע"פ דרך ההלכה, ועאכו"כ
7 ע"ד הסוד, הנה כל פרט וכל אות הוא באופן מדויק³⁴, כפי שרואים שלמדים כמה ענינים להלכה למעשה
8 מוא"ו יתיר³⁵ וכיו"ב, ועאכו"כ שפרט שלם מוכרח להיות מדויק.

9 ובהתאם לכך יש לדייק בסיפור אודות מרים בת בילגה, שבגללו נענשה משמרת כהונה ש"קבעו את
10 טבעתה וסתמו את חלונה" – ש"היתה מבעטת בסנדלה על גבי המזבח", כי, הן הטבעת והן החלון
11 קשורים עם עבודת הכהנים, שעיקרה "להקריב לי חלב ודם" (כמ"ש ביחזקאל³⁶) על המזבח.

12 וענין זה ישנו גם באופן הפכי מההנהגה בלתי רצוי' הנ"ל – בצד הקדושה, ב"מדה טובה" ש"מרובה
13 חמש מאות פעמים" (כנ"ל ס"ג), ובאופן ששייך גם בזמן שאין ביהמ"ק קיים – כדאיתא בגמרא³⁷
14 "כתוב³⁸ המזבח עץ שלש אמות גבוה . . וידבר אלי זה השולחן אשר לפני ה', פתח במזבח וסיים בשולחן
15 . . כל זמן שבת המקדש קיים מזבח מכפר על ישראל (כדאיתא בגמרא במסכת כתובות³⁹: "מזבח מזיח
16 ומזין מחבב מכפר"), ועכשיו שולחנו של אדם מכפר עליו", היינו, ששולחנו של כל אדם בביתו הוא
17 בדוגמת המזבח.

18 ושולחנו של אדם שייך במיוחד לנרות שבת, כמבואר בשו"ע⁴⁰ ש"עיקר מצות הדלקת נרות הוא נר
19 זה שאוכל אצלו", והיינו, שהשולחן שאוכלים עליו בשבת צריך להיות באופן הקשור עם "נר מצוה
20 ותורה אור"⁴¹, ובאופן של "שלום ביתו" – ע"י הדלקת נר שבת, שהיא מצוה מיוחדת שנמסרה לנשים,
21 ועד שהדין הוא שאם הבעל אומר שהוא רוצה להדליק, יכולה האשה למחות בידו ולומר שזה שייך
22 אלי⁴².

5 ה. וכאן בא הענין המדובר לאחרונה⁴³ – בנוגע לבנות שעדיין אינן נשואות, ואפילו קודם שהגיעו
6 לבת מצוה, כפי שדובר לפני"ז נקודות בזה, ועכשיו הוא הזמן המתאים לערוך את הסך-הכל בזה.

(37) ברכות נה, רע"א. וש"נ.

(38) שם מא, כב.

(39) יו"ד, ב.

(40) ראה שו"ע אדה"ז או"ח סרס"ג. וש"נ.

(41) משלי ו, כג.

(42) ראה שו"ע אדה"ז שם ס"ה. וש"נ.

(43) ראה שיחת יום ב' דר"ה סי"א ואילך (לעיל ע' 17 ואילך).

(29) ראה שו"ע אדה"ז או"ח סרס"ג ס"ו. וש"נ.

(30) תרומה כה, ח.

(31) חגיגה יג, א.

(32) לקמן ס"ע 90 ואילך.

(33) בהפתיחה (בדרך השני'). וראה גם תורת מנחם חס"ב ע' 260. וש"נ.

(34) ראה גם תורת מנחם ח"ע ע' 230. וש"נ.

(35) ראה גם לקו"ת דרושי שמע"צ פח, רע"א. ברכה צה, ד. וש"נ.

(36) מד, טו.

- ובהקדמה – שישנם שתי נקודות שיכולים לעכב בזה, נקודה אחת – מצד הדין, ונקודה שני' – מצד
 "מנהג אבותיהם בידיהם"⁴⁴, שלא לשנות מנהג שרגילים בו, כדלקמן.
 ו. מצד הדין – השאלה היא בנוגע להדלקת הנרות בברכה (שהרי הדלקה ללא ברכה אינה ענין
 ששייך ונוגע לדין כלל).
 אך על זה ישנו "מעשה רב"⁴⁵ – כידוע שהרא"י הטובה ביותר היא כשרואים הנהגה בפועל, מיוסד
 על דברי הגמרא במסכת ב"ב⁴⁶: "אין למדין הלכה לא מפי למוד וכו' עד שיאמרו לו הלכה למעשה" –
 כפי שרואים ההנהגה בפועל בבית הרב שגם הבנות הדליקו בברכה; וכיון שכך ה' בדורות האחרונים,
 הרי בודאי שנמשך מדור לדור מה שהונהג לפניו – מסתמא החל מראש ה"שלשלת" – רבינו הזקן,
 שה' פוסק הן בנגלה והן בנסתר.
 ואין לומר שרבינו הזקן לא קיבל את הטענות שיש לנגד זה – שהרי אדרבה: בקונטרס אחרון לשו"ע⁴⁷
 משמע שרק אשה אחת צריכה להדליק בכל הבית כולו, כמ"ש רבינו הזקן: "זה פשוט דבני ביתו אינם
 צריכים נר לכל אחד ואחד, דאפילו בנר חנוכה אמרו⁴⁸ איש וביתו, והמהדרין שם (נר לכל אחד ואחד)
 היינו משום פרסומי ניסא, ובנר שבת לא אשכחן הידור זה", אלא "סגי בנר אחד לכל בני ביתו .. ומבואר
 להדיא מלשון המשנה⁴⁹ הדליקו את הנר, ולא הדליקו נרות וכו'"; ואעפ"כ, דוקא רבינו הזקן הנהיג בנוגע
 לפועל כהדעה השני' שהכריעה אצלו בנוגע למעשה בפועל.
 והרי זה פלא גדול – כיון שבנוגע לנר חנוכה שמפורש בגמרא "המהדרין נר לכל אחד ואחד", מנהג
 בית הרב שדייקו שנשים לא הדליקו נר חנוכה [ורק כאשר הבעל ה' נוסע, ה' הסדר שצוה שאשתו
 תדליק⁵⁰, משא"כ בהיותו בביתו ה' הדיוק שנשים לא ידליקו]⁵¹; בנוגע לזכרים – הדליקו הבנים נרות
 חנוכה בפני עצמם, היינו, שבנוכחיות האב, הרבי הנשיא, הדליק גם הבן בפ"ע, משא"כ נשים – לא רק
 קטנות לא הדליקו, ולא רק בת-מצוה לא הדליקה, אלא אפילו אשתו בעצמה לא הדליקה (מאיזה טעם
 שיהי'). וכיון שלא עשו מזה ענין חשאי, ופירסמו זאת, הרי זה סימן שזוהי הוראה לרבים.
 וענין זה מבטל את החשש שמצד הדין, שמא אין זו ברכה שצריכים לאמרה כו'.
 ז. אך עדיין נשארת הנקודה הנוספת (שחשובה לא פחות מהחשש בנוגע לברכה שלא תהי' לבטלה)
 – שכיון שנהגו כמה שנים או כמה דורות באופן שונה, אין לשנות את המנהג.
 ועל זה באה ההוכחה (כמדובר בקיצור לעיל⁵²), שדוקא בחינוך הבנות עשו שינוי עיקרי, בהסכמת
 גדולי ישראל, ואח"כ ראו כיצד הציל הדבר עשירות אלפים בתי ישראל:
 המנהג בישראל ה' שמוכרח להיות בית-ספר לזכרים, לילדים ולנערים ולבחורים.
 וכפי שמביא רבינו הזקן בהלכות תלמוד תורה⁵³ אודות "תקנת חכמים (שיכולים לכופ את קיומה)
 להושיב מלמדי תינוקות בכל עיר ועיר .. ולהטיל שכר מלמדי כל התינוקות שבעיר .. על כל הקהל
 שבעיר". ועד שמצינו במדרש⁵⁴ שאלו שמתעסקים עם "חדר", תלמוד-תורה ושיבה, נקראים "נטורי
 קרתא", ששומרים את כל העיר.
 וכל כך גדול העילוי שבדבר, עד ש"אין מבטלין תינוקות של בית רבן אפילו לבנין בית המקדש"⁵⁵,
 והדיוק בזה – שלא נאמר ש"אין מבטלין תלמוד תורה של תינוקות", אלא "תינוקות של בית רבן", שזהו
 ה"חדר", תלמוד-תורה ושיבה שבהם לומדים עם התינוקות.

(44) ראה ירושלמי עירובין פ"ג ה"ט. פסחים פ"ד ה"א.

(45) שבת כא, א. וש"נ.

(46) קל, ב.

(47) שם סק"ה. וראה גם תורת מנחם חע"ז ע' 316.

(48) שבת שם, ב.

(49) שם לד, א.

(50) ראה סה"ש תש"ו ע' 21.

(51) ראה ספר המנהגים חב"ד ע' 69 ובהערה 2 שם. וש"נ.

(52) שיחת יום ב' דר"ה ס"ב (לעיל ע' 18).

(53) פ"א ה"ג.

(54) פתיחתא דאיכ"ר ב. וראה ירושלמי חגיגה פ"א ה"ז.

(55) שבת קיט, ב. הובא בהל' ת"ת שם ה"י.

- 1 ואילו בנוגע לבנות – הנה לא זו בלבד שלא מצינו שהי' בית-ספר תמידי לבנות (שבו ילמדו עכ"פ
2 ההלכות הצריכות להן⁵⁶), אלא בכמה מדינות הי' הדיוק ש"כל כבודה בת מלך פנימה"⁵⁷, ובמילא אין
3 לה לטייל ברחוב בכל יום לבית-ספר ומבית-ספר וכו'.
- 4 וכפי שמצינו אפילו בנוגע ללאה, שהיתה מד' האמהות, שהעובדה ש"יצאנית היתה" (כמובא בפירוש
5 רש"י⁵⁸), הי' ענין שהביא אח"כ תוצאות בלתי-רצויות; ועאכ"כ בנוגע לילדה שצריך לחנכה – דייקן
6 להחזיקה בבית, באופן ש"כל כבודה בת מלך פנימה"; והדינים והענינים שצריכה לידע – הנה "כאמה
7 בתה"⁵⁹, שתלמד מאמה, או מאחותה הגדולה, או מסבתה.
- 8 אמנם, כשנעשה מעמד ומצב ש"אם ראשונים בני מלאכים או בני אנשים, ואם ראשונים בני אנשים
9 וכו'"⁶⁰, וראו את גודל החושך כפול ומכופל שבגלות – נמצאה אשה צדקנית שהרגישה מה שנעשה עם
10 הבנות שמסביבה, והתחילה בתנועה והשתדלות שיתחילו לייסד בתי-ספר לבנות, כי, אם ישלחו ילדה
11 ל"מלמד" או "מלמדת" בבית, וכל אחת תלמד לבדה, או עם ילדה נוספת אבל ללא "דיבוק חברות"⁶¹,
12 אזי לא יהי' לזה קיום.
- 13 ובכן: מבלי הבט על כך שבמשך עשרות דורות לא הי' ענין זה אצל בנות ישראל – רואים עתה
14 ההכרח בנוגע לחינוך הבנות, שתהי' השתדלות מיוחדת שיקבלו החינוך דוקא בבית-ספר, ודוקא ברבים,
15 ודוקא לא בבית, אלא לילך לבנין בפ"ע, שעניני הבית לא יבלבלו כו'.
- 16 ולכאורה, כיון ש"לא בשופטני עסקינן"⁶², ועאכ"כ לא בגרועים יותר – מדוע שולחים ילדות מבתים
17 דתיים שגם הן ילכו לבית-ספר, כדי להבטיח את אלו שזקוקות לזהירות והבהרה?!
- 18 ומכאן רואים, שאם רוצים שיהי' קיום לדבר, אי אפשר לעשות חילוקים, לומר, שמי שהיא בת של
19 "ראשיכם שבטיכם", לא ישלחו לבית-ספר, ומי שהיא בת של "חוטב עציץ" ו"שואב מימין"⁶³, הנה כיון
20 ששם יש חשש וכו' וכו', יעשו עבודה בית-ספר!
- 21 וכפי שראו בפועל, ש"ראשיכם שבטיכם" הידרו לשלוח את בנותיהם שגם הן ילכו ללמוד בבית-ספר.
22 וענין זה נעשה דוקא בדורות הכי אחרונים ועד לדור האחרון, ולא זו בלבד שלא מוצאים שיהי' בזה
23 גרעון, אלא אדרבה: מיום ליום, משבוע לשבוע ומחודש לחודש, רואים יותר את ההכרח הכי גדול
24 שבנוגע לחינוך הבנות יש צורך באמצעים חדשים, שלפני שלש דורות (לא זו בלבד שלא עשו אותם,
25 אלא) שללו אותם בתוקף, בגלל ענין של היפך הצניעות, והיפך "כבודה בת מלך פנימה" וכו' וכו' (שכל
26 חששות אלו אינם קיימים בנוגע להדלקת הנרות).
- 27 ואעפ"כ, כאמור, לא התיירו שיהיה מנהג חדש, וכידוע הפתגם שאומרים בשם החתם-סופר⁶⁴,
28 ש"חדש" הוא ענין שאסור מן התורה וכו', כיון שראו שזהו בבחינת "בקעה מצא וגדר בה גדר"⁶⁵, והיינו,
29 שכיון שניתוספה "בקעה" חדשה, בהכרח שיהי' "גדר" חדש, שכן, ה"בקעה" היא חדשה, ולכן לא מספיקה
30 ההנהגה כפי שהיתה בדורות שהיו כתיקונם.
- 8 ח. וזהו אחד מהפרטים בנוגע לחינוך הבנות, כפי שיכולים לתאר את התגובה כשיאמרו לילדה שיש
9 לה "פמוט" משלה, וביכלתה לקיים מצוה משלה, שאינה שייכת אפילו לאבי', או אחי' שהולך ללמוד
10 בישיבה או ב"כולל" – לא להם ניתנה המצוה, אלא לאמה, וגם לה, כיון שבמשך הזמן תהי' גם היא
11 לאם, ועד אז – יכולה גם היא להאיר בית יהודי.

(56) ראה הל' ת"ת שם הי"ד. וש"נ.

(57) תהלים מה, יד. הובא ברמב"ם הל' אישות פי"ג הי"א.

(58) וישלח לד, א.

(59) יחזקאל טז, מד.

(60) שם קיב, ב. וראה לקו"ש חט"ו ע' 281 הערה 14. וש"נ.

(61) ע"פ אבות פ"ו מ"ו.

(62) ראה ב"ק פה, א. ב"מ מ, א. ב"ב ז, א. ועוד.

(63) ר"פ נציבים.

(64) ראה שו"ת שלו או"ח סוסכ"ח. ועוד. וראה גם תורת

מנחם חס"ו ריש ע' 40. וש"נ.

(65) עירובין ו, א. וש"נ.

ואין זה ענין שנאמר כדי לשדל אותה לקיים מצוה, אלא בגלל שכן היא האמת – שזוהי מצוה שניתנה לנשי ובנות ישראל.

והרי הכל מודים, לכל הדעות, שכאשר האב ואם לא נמצאים בבית (מאיזו סיבה שתהי', בגלל שיצאו לנסיעה), הנה בבוא ערב שבת וערב יום-טוב, צריכה הבת להדליק נר שבת או נר יום-טוב בברכה; כך הוא הדין לכל הדעות, כפי שהי' גם בדורות שקדמונו, לא רק בדורות אלו.

אך כאשר האם נמצאת בבית, אזי ישנו הענין שרצו להבהיר ולהבטיח שהבת תדע שהיא נמצאת תחת המרות של האם, ולעת-עתה עלי' לראות וללמוד מה שהאם עושה, ולא להיות יותר מדי עצמאית וכו',

– זהו כנראה אחד הטעמים שלא רצו שהבנות ידליקו בפני עצמן, שכן, בשלמא בנוגע לנר חנוכה שהדלקתו "על פתח ביתו מבחוץ", "משום פרסומי ניסא"⁶⁶, מובן, שענין של פרסום אינו עולה בקנה אחד עם ענין הצניעות של בת ישראל. אבל נר שבת ונר יום-טוב⁶⁷ קשור עם "שלום בית"⁴⁰, והדלקתו דוקא בביתו. אלא שכנראה הי' אחד הטעמים שהבת לא תדליק, בגלל שרצו להרגיל את הבת (כמו את הבן) לידע ולהכיר במרות של האב והאם –

ולכן נקטו את ההדגשה בנוגע לדין ש"סגי בנר אחד לכל בני ביתו" (כנ"ל ס"ו).

ובאמת היו יכולים עכ"פ להשתדל שהבת תדליק בחדר אחר, שאז יוצאים מכל הפקפוקים שבדבר, לפי כל הדעות⁶⁸, ואעפ"כ השתדלו להיפך, שהבת תהי' נוכחת בשעה שהאם מדליקה נרות על השולחן שעליה אוכלים, שע"ז תתקשר יותר עם אבי' ואמה וכו' – בדוגמת ההנהגה בנוגע לחינוך בכלל, שהבת קיבלה את חינוכה מהאם, ולא ממורה.

אך כאמור שבנוגע לחינוך ראו שחייבים לעשות שינוי כדי להציל כו', דכיון שיש "בקעה" חדשה, מוכרחת להיות תוספת בהנהגה כו'.

וכן הוא גם בנוגע להדלקת הנר, כאמור, שיש ענין נוסף בזה דוקא בדורות הכי אחרונים:

ישנם בתים שהאם לא יודעת את היוקר של הדלקת נרות בערב שבת וערב יו"ט, ואינה מקיימת מצוה זו (מאיזו סיבה שתהי' – בגלל שנשבתה לבין העכו"ם וכיו"ב, או מסיבה אחרת).

וכדי לפעול שגם בית זה יהי' מואר בנר שבת, ונר יו"ט, ב"שלום בית" וכו' – הנה הדרך שתהי' דריסת רגל להכנס ולפעול שם היא ע"י הבת, שהיא תהי' זו שמתחילה להדליק נר בבית, ואח"כ תפעל גם על האם להדליק נרות (כנ"ל ס"ג).

ט. ובנוגע לשאלה אם הבת תדליק באותו חדר או בחדר אחר – הנה כאמור כמ"פ שאם יעמידו בדבר כמה תנאים, הרי זה עלול לגרום שבכמה מקומות לא יבוא הדבר לידי פועל, ולכן, יש לעשות זאת באופן היותר פשוט – דוקא בשולחן אחד, ובשולחן שבו אוכלים סעודת שבת, שבאותה שעה תראה הבת שדולקים הנרות שהאם הדליקה – ביחד עם הנרות שהיא (הבת) הדליקה, ולאורם יאכלו סעודת שבת וינגנו זמירות גם האב והאחים המבוגרים שהם "לומדים" גדולים ב"כולל".

וכדי להבהיר עוד יותר, ליתר שאת וליתר עוז, בנוגע לענין אמירת הברכה – הנה:

כשמדובר אודות ילדה קטנה – הרי בלאה"כ בהכרח שהיא תדליק לפני האם, כדי שאם יהי' צורך לתקן משהו (להזיז את הגפרור או הפמוט וכו'), תוכל לעשות זאת האם קודם שקיבלה על עצמה את השבת.

ולכן, מוטב שתמיד תדליק הילדה תחילה, ואח"כ תדליק האם, כך, שאין חשש כלל בנוגע לברכה,

(68) ראה שו"ע אדה"ז אר"ח סרס"ג ס"י. וש"נ.

(66) שבת כא, ב ובפרש"י.

(67) ראה לבוש אר"ח סוסתקי"ד.

1 הן בנוגע לילדה שמדליקה ומברכת לפני האם, והן בנוגע לאם, כיון שאצל הילדה הרי זה רק ענין של
2 חינוך, ואילו אצל האם הרי זה ענין של מצוה.

10 י. אך למרות האמור לעיל שיש לעשות זאת באופן היותר פשוט עבור האם, כדי שיתפשט הדבר
11 בכל בית ובית מישראל, אעפ"כ, דבר גדול ונכון לצרף עוד פרט:

12 איתא בספרים⁶⁹ שהדלקת הנרות הוא הזמן המסוגל שנשי ישראל מבקשות ופועלות אצל הקב"ה כל
13 הדברים הטובים. ולכן, ישנו מנהג ישראל⁷⁰ נכון וטוב, שקודם הדלקת הנרות יתנו – בלי נדר – פרוטות
14 אחדות לצדקה.

15 וכאשר יאמרו לילדה שהיא יכולה לקבל קופת צדקה משלה, כמו שיש לה נר שבת משלה, וכמו
16 אמה, תשלשל גם היא פרוטות אחדות לקופת צדקה ואח"כ תדליק הנרות – הרי זה ירומם אותה ביהדותה
17 באופן שאין לשער כלל, בהתחשב בתכונת נפשו של ילד, עד כמה נחקקים אצלו ענינים כאלו לעד
18 ולעולמי עולמים.

19 נוסף על הענין שלהרגיל ילדים בנתינת הצדקה הוא ענין טוב בלאו הכי, כיון שע"ז מתרגלים להרגיש
20 את הזולת, כך, שכאשר ילדה נותנת פרוטות אחדות שלה, הרי היא יודעת שהיתה יכולה להשתמש בהם
21 עבור ענין של תענוג – תענוג גשמי כפשוטו, או תענוג רוחני – לעצמה, והיא מוותרת על זה, ונותנת
22 באופן שלאחרי השבת או לאחריו יו"ט יגיע למישהו אחר שהיא לא מכירה ומעולם לא ראתה, היא
23 יודעת רק שהוא אחד מהבריות של הקב"ה, ולכן מתנהגת באופן של "טוב לבריות"⁷¹.

24 וכאשר מרגילים אותה לעשות כן, הרי זה משנה טבע מדותי, ונעשה התחלה טובה על כל דבר טוב
25 שמקווים ומתברכים שיראו אותו אצל הילדים בכלל, ובמיוחד אצל הבנות, ואפשר שאצלן נוגע הדבר
26 יותר, כיון שבמשך הזמן תהי' כל אחת מהן "עקרת הבית"⁷², להעמיד בתים ולהנהיג אותם, ולכן, כשהיא
27 מתרגלת מקטנותה, כמ"ש⁷³ "חנוך לנער על פי דרכו" [ומזה מובן גם בנוגע לבתו, שהרי מצות חינוך
28 היא הן בנוגע לבנו והן בנוגע לבתו], אזי "גם כי יזקין לא יסור ממנה", וכאשר ירגילו אותה מקטנותה
29 ליקח מכספה, שקיבלה במתנה או באופן אחר, וליתן לצדקה, ורק לאח"ז תדליק נר בשולחן שאח"כ
30 תאכל עליו, הרי זה יפעל עלי' ואח"כ גם על הבית שבו תהי' "עקרת הבית", שיהי' מיוסד ובנוי על ענין
31 הצדקה.

11 יא. וענין זה נעשה כלי לקבל את ה"צדקה" מהקב"ה – שכל הברכות נותן הקב"ה באופן של
12 "צדקה", היינו, לא בגלל שהוא מחוייב ח"ו, אלא בתורת צדקה, כמ"ש⁷⁴ "לך הוי' הצדקה", ונותן "בעין
13 יפה"⁷⁵, "מידו המלאה הפתוחה הקדושה והרחבה"⁷⁶,

14 כולל גם – להתברך בבנות שגם הן תדלקנה נרות ויאירו את בתיהם, עד סוף כל הדורות,

15 ובינתיים – לילך לקבל פני משיח צדקנו בקרוב ממש.

* * *

12 יב. יש צורך להבהיר ולשלול כל מיני המצאות:

13 הי' אחד שאמר שאינו רוצה לשנות המנהג שמתחילים להדליק נרות רק לאחר החתונה, ובנוגע
14 לטענתי אודות מצות חינוך הבנות לפני בת-מצוה – יש לו שאלה: במה דברים אמורים ששייך חינוך –

אוה"ת נ"ך ח"ב ע' תתעא. ע' תתנח ואילך.

(73) משלי כב, ו.

(74) דניאל ט, ז.

(75) ראה ב"ב נג, רע"א. וש"נ.

(76) נוסח ברכה הג' דברהמ"ז.

(69) ראה מג"א או"ח שם סק"א. ועוד. וראה גם מכתב תשרי שנה זו (אג"ק ח"ל ריש ע' ח). שיחת וא"ו תשרי תשל"ג סכ"ז (תורת מנחם ח"ע ס"ע 37).

(70) ראה קיצור שו"ע סע"ה ס"ב. וראה גם לעיל ע' 20. וש"נ.

(71) קידושין מ, א.

(72) ראה ב"ר פע"א, ב. זח"א קנר, א. פרש"י ויגש מו, יט.

כשהיא מחוייבת מיד כשנעשית בת-מצוה, משא"כ אם לאח"ז צריכה להמתין עד לנישואין – אזי לא שייך ענין החינוך?

ועניתי לו, שאין הדבר כן, ואין הדברים שייכים זל"ז:

בנוגע לפירוש של חינוך – יש מפרשים בטעות, שזהו כדי להרגיל את הילד בהנהגה מיוחדת, ובדוגמת חינוך הכהנים בימי המילואים⁷⁷, וכפי שמביא רש"י⁷⁸ שמשא לימד את אהרן כיצד להקריב קטורת וכיו"ב – כך צריך האב להרגיל את בנו שידע כיצד להניח תפילין, ולהרגיל את בתו שתדע כיצד להפריש חלה וכו' וכיו"ב.

אבל, אם זוהי כוונת החינוך, היתה מצות חינוך צריכה להתחיל חודש או שבעה ימים לפני שנעשים בר-מצוה או בת-מצוה. בשביל להרגיל לעשות דבר מסויים, מספיק שבעת ימים של חינוך, ואם זה ענין שקשה לקיימו – מספיק חודש, אבל י"ב חודש בודאי מספיק לכל הדעות;

והרי הדין בחינוך הוא, שמיד כשיש לתינוק או לתינוקת הבנה בענין הברכה והמצוה וכו', אזי חלה על האב מצות חינוך, אע"פ שמהזמן שהגיעו לחינוך עד שיהיו בר-מצוה ובת-מצוה יעברו שש או שבע שנים או עוד יותר.

ועכ"ל, שאין זה כדי להרגיל את הבן והבת שידעו כיצד לקיים המצוה לכל פרטי, שהרי בודאי שבשביל זה אין צורך בריבוי זמן כל כך, והראי', מהחינוך דימי המילואים שהי' מספיק שבעה ימים.

וגם אם נאמר ששם מדובר אודות גדולים, ואילו אצל קטנים יש צורך בזמן ארוך יותר, הנה נוסף לכך שיש לומר לאידך גיסא, ששם מדובר אודות מצות קמיצה שהיתה עבודה קשה⁷⁹, וכיו"ב בנוגע להקטרת הקטורת – הרי עכ"פ בודאי לא צריך בשביל זה יותר מ"ב חודש.

אך הענין הוא – שהחינוך אינו תלוי בהגבלת כמות הזמן שדרוש לילד להתלמד איך לקיים את המצוה, אלא חיוב שחל בבוא הזמן שיכול כבר להבין הענין שמחנכים אותו, כמו מצות שבת והדלקת נרות שבת וכיו"ב, ורק בגלל שלא שייך להטיל חיוב על קטן, הנה מלכתחילה הוטל החיוב על האב לחנך את הקטן מיד כשיש לו הבנה במצוה זו (מלבד מצות תפילין, שקיומה נדחה בגלל הצורך בגוף נקי⁸⁰), גם אם יעבור משך זמן עד שיתחייב בקיום המצוה.

יג. ובנוגע להפסק הזמן מבת-מצוה עד שתנשא – הוספתי לומר לו:

מצד ההנהגה ע"פ הש"ס – הרי מצינו בגמרא⁸¹ "בתך בגרה שחור עבדך ותן לה", היינו, שכאשר "בתך בגרה" צריך מיד לחשוב אודות שידוך, כך, שהזמן שצריכה להיות נשואה הוא מיד לאחר שניעשית בת מצוה, ללא הפסק זמן!...

ונוסף לזה, אפילו כשיש הפסק זמן – הנה ההוכחה בזה היא ממצות צדקה:

ענינה של מצות צדקה הוא ליתן מהממון שלו, ואילו בשעה שהבן או הבת סמוכים על שולחן אביהם, ואין להם ממון משלהם, אזי לא שייך אצלם החיוב של מצות צדקה.

ואעפ"כ, לא יחלוק אף אחד על כך שצריך לחנך את הבן או את הבת בענין מצות צדקה, אע"פ שידועים שגם לאחר שיהי' בר-מצוה הנה ע"ד הרגיל יצטרך לילך ללמוד בישיבה – "בן עשר שנים למשנה כו', בן חמש עשרה לגמרא", עד "בן עשרים לרדוף"⁸², שרק אז יתחיל לעסוק בפרנסה, כך, שתהי' לו הכנסה של ממון, ואז יתחייב בנתינת צדקה.

(80) ראה שו"ע אדה"ז או"ח רסל"ז. וש"נ.

(81) פסחים ק"ג, א.

(82) אבות שבעה ערה 15.

(77) ראה תצוה כח, מא ובפרש"י.

(78) שמיני ט, כג.

(79) ראה יומא מט, ב. זבחים סד, ב ובתוס' שם.

14 יד. ולחידודי – יש להוסיף בזה עוד ענין:

15 יש חקירה באחרונים⁸³ אימתי מסתיים ענין החינוך, ויש אומרים שחינוך הו"ע תמידי, דכיון שחינוך
16 אינו רק כדי להרגיל אותו במצוה, אלא חיוב שחל כששייך להבנת הדבר (כנ"ל), הרי חיוב זה לא בטל
17 כשנעשה גדול (ובלשון האחרונים: וכי משום שנעשה גדול נתבטל אצלו הענין כו'), אלא שניתוסף ענין
18 גדול יותר – לא ענין של חינוך במצוה, אלא ענין המצוה עצמה, ולכן לא מזכירים את ענין החינוך.

19 וכדי לבחון אם אצל גדול נשאר ענין החינוך – הנה הבחינה בזה היא מהענין דספירת העומר אצל
20 מי שנולד באמצע ימי הספירה⁸⁴:

21 כיון שבהיותו בן י"א שנה אין ספק בכך שצריך לחנכו לספור ספה"ע, הרי כשגדל ונעשה בן י"ב
22 שנה, קרוב לבר-מצוה, בודאי חייב בספה"ע מצד חינוך.

23 אך כשנעשה גדול, בר-מצוה, באמצע ימי הספירה, בר"ח אייר או ר"ח סיון – אזי מתעוררת שאלה:
24 הרי אי אפשר לומר שיש אצלו הענין דספה"ע מן התורה, כיון שבספה"ע נאמר⁸⁵ "שבע שבתות תמימות
25 תהינה", כך, שאי אפשר להתחיל לספור מר"ח אייר או ר"ח סיון?!

26 ומבואר באחרונים, שהן אמת שאינו יכול לספור מן התורה כיון שאין זה באופן ד"תמימות" (שהרי
27 עד עתה לא ספר מצד חיוב מן התורה), אבל עדיין נשאר אצלו הענין דספה"ע שהתחיל בה בשבועות
28 שלפנ"ז מצד מצות חינוך, שכן, וכי בגלל שנעשה בר-מצוה ניטל ממנו משהו? – כשנעשה בר-מצוה
29 ניתוסף אצלו, אבל לא נוטלים ממנו מאומה.

30 כלומר: בשעה שניתוסף חיוב מן התורה, אזי אין החיוב מדרבנן, שהרי "יש בכלל מאתיים מנה"⁸⁶,
31 אבל בשעה שלא נעשה מחוייב מן התורה (אין לו "מאתיים"), אזי נשאר החיוב מדרבנן שהי' לו בתחילת
32 ימי הספירה, וחיוב זה נשאר עד סוף ימי הספירה.

33 ומזה מובן שענין החינוך שייך אפילו לאחר שהבנת נעשית גדולה.

15 טו. ולסיכום:

16 אפילו אם מתעקשים לומר שהבנת אינה צריכה להדליק כדי שלא לשנות המנהג שמדליקים רק לאחר
17 החתונה – אין זה פוטר את האב מהמצוה לחנך את בתו במצות הדלקת נרות שבת.

18 וזהו טעם נוסף שתדליק נר שבת קודם שנשאת, אע"פ שכבר נעשית בת-מצוה, שכן, וכי משום
19 שנעשית בת-מצוה נוטלים ממנה משהו? – בגלל שנעשית בת-מצוה צריך להתוסף אצלה, ולא שיטלו
20 ממנה דבר-מה.

21 (כ"ק אדמו"ר שליט"א הוסיף בבת-שחוק):

22 ולעצמי חשבתי – אך לא רציתי לומר לו זאת... – שכאשר ירגיל את הבת להדליק במשך כמה שנים
23 לפני שתהי' בת-מצוה, אזי תראה שזהו דבר ערב ("א' געשמאקע זאך"), ואז, כשתהי' בת-מצוה, לא
24 תשאל אותו אלא תמשיך בעצמה להדליק, אפילו אם הוא ירצה לפעול עלי' להמתין עד החתונה!

16 טז. ועיקר הנקודה, כאמור לעיל, שעכשיו ניתוספה "בקעה" חדשה, שיש בתים שבהם יש צורך
17 שהבנת תכניס בהם קיום מצות הדלקת הנר, כיון שהאם לא יודעת עדיין מזה.

18 ובנוגע לשאלה מהו הצורך להנהיג זאת גם בשאר הבתים – הנה כאמור לעיל שראו שינוי גדול יותר
19 בנוגע לבתי-ספר לצורך לימוד תורה שבע"פ בהלכות הצריכות לבנות מבתיים החרדיים ביותר, ומחשיבים

(85) אמור כג, טו.
(86) ב"ק עד, א. ב"ב מא, ב.

(83) ראה בארוכה ציונים לתורה (להר"י ענגל) כלל יב. הובא
בלקו"ש ח"י"ז ע' 147 שוה"ג הב' להערה 48.
(84) ראה גם תורת מנחם ח"ח ע' 115. וש"נ.

זאת ל"עמוד ברזל" שהעמיד את המעמד ומצב של עשירות אלפים משפחות בישראל, שיהיו שומרי תורה ומצוות.

וכאמור לעיל (ס"ג) שמהסיפור של בילגה רואים עד כמה פעולה אחת של בת ישראל אחת יש לה רושם באופן בלתי־רצוי, ומזה מובן שבמדה טובה יש לזה רושם חמש מאות פעמים ככה, ולכן יש להשתדל ביותר בענין הדלקת הנרות בערב שבת (ועד"ז בערב יו"ט), אפילו בנוגע לשבת אחת ויחידה שבה יתוסף נר בבית אחד ויחיד.

ובמיוחד בנוגע להקרוב עתה – שיש להשתדל שלקראת ערב יוהכ"פ יתוסף במספר הכי גדול של בתי ישראל שמאילו סיבה שתהי' לא הי' שם מספיק אורה של "נר מצוה ותורה אור"⁴¹, ועד להדלקת נרות כפשוטו.

ובפרט שאז יתוסף גם הענין דברכת "שהחיינו" – כאמור⁸⁷ בנוגע לר"ה, שעי"ז תיפתר בדרך ממילא השקו"ט באחרונים⁸⁸ אם צריך לברך שהחיינו בפעם הראשונה שמדליקים נרות (כמו במצוה הבאה מזמן לזמן), כיון שבלאה"כ מברכות כולן "שהחיינו" בערב יוהכ"פ.

וכמדובר לעיל⁸⁹ – יה"ר שכל הנרות הללו יצטרפו למדורה גדולה, ומהמדורה הגדולה נבוא ונגיע ל"אור היום" (ע"ד מ"ש בגמרא במסכת סוטה⁹⁰), שזהו ענינה של הגאולה האמיתית והשלימה, ובקרוב ממש.

* * *

יז. המשך ההדרן – ענין הזכות והשבח בסיפור אודות מרים בת בילגה: שבחן של ישראל – שלמרות המצב הקשה שבאותו זמן, היתה רק נערה אחת בלבד שסרה מדרך הישר; ושכחה של מרים בת בילגה עצמה – שאפילו לאחר שהמירה דתה ונשאת לסרדיוט (א) הי' נוגע להקב"ה גם העובדה שהיתה מבעטת בסנדלה על גבי המזבח, (ב) הי' נוגע ואיכפת לה העובדה שהמזבח אינו מגין על בני"; וההוראה בימינו בנוגע ליהודי שבחיצוניותו אינו מתנהג כדבעי – נדפס בהדרן ס"ד־יא⁹¹.

יח. וכל זה – בכל השנה כולה; ועאכו"כ בעשרת ימי תשובה, שעליהם נאמר⁹² "דרשו הוי' בהמצאו קראוהו בהיותו קרוב", כדאיתא בגמרא⁹³ "התם ביחיד הכא בצבור", היינו, שבעשי"ת פועלים "ביחיד" מה שבכל השנה כולה צריכים לפעול ע"י רבים.

והענין בזה:

החידוש של רבים לגבי יחיד בפשטות הוא – שכאשר יש רבים (מנין), אזי היחיד הוא אחד לגבי תשעה, כך, שאפילו אם הוא בדרגת "חלבנה"⁹⁴ (ועאכו"כ כשאינו בדרגה זו), הרי הוא בטל לגבי שאר התשעה, והם מסייעים לו להתעלות לדרגה נעלית יותר מכמו שהוא בתור יחיד, ועד שנעשית מציאות חדשה – "עדה קדושה"⁹⁵.

ובעשי"ת פועל היחיד מה שבכל השנה כולה יכולים לפעול רק הציבור, "עדה קדושה" שלימה. וטעם הדבר – לפי שאז הקב"ה הוא "בהמצאו" ו"בהיותו קרוב".

(90) כא, א (ושם: "נודמנה לו אבוקה של אור ניצל כו' ועדיין מתיירא כו', כיון שעלה עמוד השחר וכו'").

(91) לקמן ע' 80 ואילך.

(92) ישעי' נה, ו.

(93) ר"ה יח, א. וש"נ.

(94) ראה כריתות ו, ב. הובא בפרש"י עה"ת תשא ל, לד.

(95) ראה ברכות כא, ב. וש"נ.

(87) שיחת ש"פ נצבים, כ"ז אלול תשל"ד סכ"ב (תורת מנחם חע"ז ע' 349).

(88) ראה אנציק' תלמודית (כרך ד) ערך ברכת הזמן (על המצות – ס"ע תלד ואילך). וש"נ. וראה גם מכתב כ"ח מ"ח שנה זו (אג"ק ח"ל ע' כח). וש"נ.

(89) שיחת כ"ה אלול תשל"ד סוס"ח (תורת מנחם שם ע' 319).

- 1 ולכן, כאשר פוגשים יהודי – הנה "אל תבט אל מראהו"⁹⁶; יש לו נפש השנית, נפש האלקית, שהיא
2 "חלק אלקה ממעל ממש"⁹⁷ – ניצוץ של הקב"ה, כך, שיש אצלו הענין דקירוב המאור אל הניצוץ⁹⁸,
3 וכאשר יגש אליו ויאמר לו "א' הארציקן וואָרט" – הנה משתי הנרות תהי' "אבוקה", שתבדוק את כל
4 הענינים בלתי-רצויים ותשרוף אותם כו'.
5 ואז נעשה היחיד כשר, והציבור כשר, וכאמור לעיל⁹⁹ שפעולת הציבור בעשי"ת היא יותר מפעולת
6 היחיד, ויותר מפעולת הציבור של כל השנה כולה.
7 ונעשה הענין ד"נצבים היום כולכם לפני הוי' אלקיכם"⁶³, "לאחדים כאחד" (כמ"ש רבינו הזקן¹⁰⁰),
8 ואז פועלים הענין ד"לעברך בברית הוי' אלקיך ובאלתו"¹⁰¹.
9 ונעשה הענין ד"תמליכוני עליכם"¹⁰² – שהתחלתו בר"ה, והסיום והחתימה שבדבר ביוהכ"פ, שגם
10 הוא נקרא בשם ר"ה ביחזקאל¹⁰³, ומרומז גם בגמרא¹⁰⁴ שבשנת היובל יוצאים העבדים לחפשי בר"ה,
11 אבל אינם חוזרים לבתיהם עד יוהכ"פ, שאז נעשה תכלית השחרור, ועד"ז בנוגע לכל שנה ושנה שבכו"כ
12 ענינים שהתחלתם בר"ה, מסתיימת החתימה ביוהכ"פ, ועד לפשטות הענינים – חתימה וגמר חתימה
13 טובה לכל טוב גשמי ורוחני, החל מבנים ובני בנים עוסקים בתורה ומקיימים כל מצוותי' מתוך שמחה
14 וטוב לבב,
15 ומתכווננים לענין ד"עיצומו של יום מכפר"¹⁰⁵ ביוהכ"פ, ולשמחה המשולשת¹³ שאין כמוה ב"יום
16 חגיגו"², בחג הסוכות,
17 ועד – לקבלת פני משיח צדקנו בקרוב ממש.

* * *

- 19 יט. דובר לעיל (ס"ו) לגבי השינויים שבין השו"ע של רבינו הזקן להנהגה בפועל (ע"ד השינויים
20 בין השו"ע לגבי הסידור¹⁰⁶), שא' מהם הוא בנוגע להדלקת הנר, שבנוגע לפועל הדליקו בבית הרב לא
21 רק הבנות שלאחרי בת-מצוה, אלא אפילו מיד כשהגיעו לחינוך, אע"פ שלא משמע כן בקונטרס אחרון.
22 ועד"ז גם בנוגע לאמירת "אבינו מלכנו" כשיש ברית מילה (המוהל או אבי הבן) בבית הכנסת:
23 הגיע הזמן, ת"ל, שהתחילו לשים לב ולשאול מדוע לא אמרו "אבינו מלכנו" בשחרית בגלל ברית
24 מילה, אע"פ שרבינו הזקן כותב בשו"ע בהלכות עשי"ת¹⁰⁷ "אם אירע מילה בין ר"ה ליוהכ"פ אין אומרים
25 תחנון .. אבל אומרים אבינו מלכנו", ומוסיף בחצו"ג: "וא-ל ארך אפים ולמנצח", ומציין על הגליון
26 את המקור שכן הוא ברמ"א¹⁰⁸.
27 אלא שברמ"א נזכר רק "שאומרים אבינו מלכנו", ואילו בנוגע ל"א-ל ארך אפים ולמנצח" נזכר
28 ב"מנהגים"¹⁰⁹ שמהם מביא הרמ"א.
29 [וזהו הטעם שרבינו הזקן כותב זאת בחצאי עיגול (ולהעיר, שיש כמה סברות בנוגע לענינים שמביא
30 רבינו הזקן בחצו"ג¹¹⁰, אבל כאן הרי זה בפשטות) – ע"פ המדובר כמ"פ¹¹¹, שדרכו של רבינו הזקן

בתחלתה (תורת מנחם חע"ד ס"ע 33). וש"נ.
105 ראה רמב"ם הל' תשובה פ"א ה"ג-ד. וראה גם לקו"ש
חכ"ט ע' 203. וש"נ.
106 ראה גם תורת מנחם חע"ו ע' 149. וש"נ.
107 אור"ח סתר"ב ס"ד.
108 סתר"ב שם.
109 ראה דרכי משה לטור שם.
110 ראה לקו"ש חל"ו ע' 70 הערה 2. וש"נ.
111 ראה גם שיחת וא"ו תשרי תשל"ל ס"ח (תורת מנחם
חנ"ח ע' 39). וש"נ.

96 שמואל-א טז, ז.
97 תניא רפ"ב.
98 ראה דרך חיים יג, רע"ד. כא, סע"ב. צא, א. קונטרס
העבודה ספ"ה.
99 שיחת ש"פ וילך ס"ט (לעיל ע' 32). וש"נ.
100 לקו"ת ר"פ נצבים.
101 נצבים כט, יא.
102 ר"ה טז, סע"א. וש"נ.
103 מ, א. וראה לקו"ת דרושי ר"ה סד, א. וש"נ.
104 ר"ה ח, ב. וראה גם שיחת וא"ו תשרי דאשתקד

בשו"ע שלו היא, כנראה, כדרכו של הרמב"ם בחיבורו¹¹², שמביא רק הענינים שיכול להראות מקורם, מלבד במקומות ספורים שבהם כותב "יראה לי", ועד"ז בלשונו של רבינו הזקן בשו"ע שלו].

וכשמעיינים בשיטת הרמ"א בנוגע לפרטי הענינים בתחנן גופא, הנה נוסף על מ"ש בהלכות עשיית בנוגע לברית מילה – מצינו עד"ז גם בדיני נפילת אפים¹¹³, ש"אפילו בימים שאין אומרים תחנן, אומרים למנצח" (ועד"ז א"ל ארך אפים)¹¹⁴.

אבל בסידור רבינו הזקן¹¹⁵ איתא: "מ"ס (מנהג ספרדים) שבכל יום שאין בו תחנן ונפילת אפים, אין אומרים למנצח יענך ולא תפלה לדוד".

כלומר: הרמ"א אצל לשיטתו שיש חילוק בין תחנן ולמנצח יענך, אבל מנהג ספרדים שכשאין אומרים תחנן, אין אומרים "למנצח יענך", היינו, שאין אומרים עניני תחנן כלל, ומזה מובן גם שאין אומרים "א"ל ארך אפים".

ועפ"ז אין אומרים גם "אבינו מלכנו" – כיון שיש בזה מקצת מענין תחנן, שהרי אילו לא הי' בזה ענין של תחנן כלל, היו אומרים אבינו מלכנו ביוהכ"פ שחל להיות בשבת או בשבת שבעשיית, והרי אפילו ביוהכ"פ שחל להיות בשבת אין אומרים אבינו מלכנו אלא בתפלת נעילה, "לפי שעכשיו הוא גמר החתימה ואנו צריכים לבקשת רחמים, ואם לא עכשיו אימתי"¹¹⁶, אבל מצד שבת אי אפשר לומר "אבינו מלכנו"¹¹⁷. ועד"ל שלכל הדעות אין אומרים "אבינו מלכנו" במנחת ערב שבת¹¹⁸.

ולכן, כשהולכים לפי ההנהגה שכותב רבינו הזקן בסידורו – שקבעו באופן השוה לכל, לא רק עבור מקובלים, שלכן לא הכניס בו עניני כוונות וכו' (כפי שנתבאר וכבר נדפס בכמה מפרשים לסידור רבינו הזקן¹¹⁹) – שבברית מילה בימות השנה אין אומרים לא רק תחנן, אלא גם לא "למנצח יענך", וגם לא "א"ל ארך אפים", הנה כשיש ברית מילה בעשיית אין אומרים גם "אבינו מלכנו".

וכיון שצריך איזה מקור כו', שמחתי למצוא בקונטרס פסקי הסידור לר' חיים נאה [שהיתה לו מעלה גדולה שהתמסר ועסק בלהט ("זיך געקאכט") בלימוד שו"ע של רבינו הזקן – שלצערנו הכי גדול ("ניט אין עשיית גערעדט") מועטים ביותר לומדים אותו, ועאכו"כ בדיוק הראוי¹¹¹ – ובפרט בהשוואה עם הסידור], שהעיר¹²⁰ על מ"ש רבינו הזקן בהלכות עשיית "אם אירע מילה בין ר"ה ליוהכ"פ אין אומרים תחנן .. אבל אומרים אבינו מלכנו (וא"ל ארך אפים ולמנצח)" – ש"בסידור כתב מנהג ספרדים שבכל יום שאין בו תחנן .. אין אומרים למנצח יענך".

כ. ובענין זה יש זכות מיוחדת:

הטעם שאין אומרים תחנן בברית מילה הוא "מפני שמצות מילה בשמחה קבלו עליהם"¹²¹ (כדאיתא בגמרא¹²² "כל מצוה שקיבלו עליהם בשמחה, כגון מילה, דכתיב¹²³ שש אנכי על אמרתך כמוצא שלל רב, עדיין עושין אותה בשמחה"), היינו, שיהודי מראה שהוא שמח על כך שלוקח ילד בן שמונה ימים וחותר לו, ורואה שנשפך דם (הטפת דם ברית), ולא זו בלבד שאינו צועק ובוכה, אלא אדרבה: הוא שמח ביותר, ולכן מראים עתה את גודל השמחה, שמבלי הבט על כך שבכל יום אומרים תחנן, גוברת השמחה הגדולה ומכרעת שלא לומר תחנן.

(118) ראה סתקפ"ד שם. סתר"ב ס"ב. וש"נ.

(119) ראה שער הכולל בהקדמה. וראה גם תורת מנחם חע"ו

ע' 219. וש"נ.

(120) באות קעט: ע"י בהגה לעיל אות קנ"א.

(121) ראה שם סקל"א ס"ה. וש"נ.

(122) שבת קל, א.

(123) תהלים קיט, קסב.

(112) ראה יד מלאכי כללי הרמב"ם ס"ב.ה. וש"נ.

(113) סקל"א ס"א.

(114) ראה גם השלמה לשו"ע אדה"ז (לבעמח"ס דברי נחמ"י)

שם סקל"א ס"ט. וש"נ.

(115) לפני "למנצח גוי יענך".

(116) ראה שו"ע אדה"ז או"ח סתר"כג ס"ט. וש"נ.

(117) ראה שו"ע אדה"ז שם סתקפ"ד ס"ה. סתר"ט ס"א.

וש"נ.

1 ועאכו"כ שבעשי"ת צריכים להראות שבנ"י עומדים בשמחה גדולה, ובפרט שמחה שמקשרים עם
2 מצוה, ובזה גופא – מצות מילה, שהיא "ברית עולם"¹²⁴, ולא רק בנוגע לנשמה, אלא "בריתי בבשרכם
3 לברית עולם"¹²⁵, והיינו, שענין היהדות ("אידישקייט") נראה אפילו בבשר הגוף של יהודי באופן גלוי
4 שאי אפשר להעלים, שרואים שהקב"ה ובנ"י קשורים ב"ברית עולם", שנמשכת ומתקיימת מבלי הבט
5 על המעמד ומצב והשינויים האפשריים כו'; זהו דבר אבוד ("פאָרפּאַלן"), כיון שנערכה כריתת ברית
6 בבשרכם לעולם.

7 ולהעיר, ש"ש אנכי על אמרתך וגו'" (שנאמר בנוגע למילה) הוא אחד הפסוקים שאומרים לפני
8 תקיעת שופר, ועד שאיתא בפוסקים¹²⁶, שאם יש ברית מילה בר"ה אזי המנהג שהמוהל יתקע בשופר
9 "בפה המלוכלך בדם מילה"! – לכאורה יש בזה שאלה מצד ענין של חציצה וכו'¹²⁷, ואעפ"כ צריכים
10 להדר שתקיעת שופר תהי' בפה ושפתיים שקשורים ורואים עליהם דם מילה.

21 כא. ויה"ר שהשמחה שיש לבנ"י ממצוות ככלל, ממצוה זו בפרט, ומלימוד התורה בפרטי־פרטיות
22 – תבטל את כל הענינים המבלבלים שאינם בקו השמחה, ויוכלו להמשיך בכל הענינים שצריכים לעסוק
23 בהם מתוך שמחה גדולה ביותר, שפורצת כל הגדרים¹²⁸,

24 ולעשות זאת באופן ד"כולכם"⁶³, "לאחדים כאחד"¹⁰⁰ ממש, שאז ישנו הענין ד"ברכנו אבינו" בגלל
25 ש"כולנו כאחד"¹²⁹.

*

22 כב. וכאן המקום גם להעיר עוד הפעם אודות בלבול גדול שנעשה עתה בנוגע לגרים:
23 ובהקדים – מה שקראנו בפרשה של השבת ש"מיני' מתברכין כולוהו יומין"¹³⁰: "הקהל את העם
24 האנשים והנשים והטף וגרך אשר בשעריך"¹³¹, ואז הי' המלך קורא לפנייהם כו'¹³², וכאמור בשבת¹³³
25 שההשתתפות של "גרך אשר בשעריך" נוגעת לכללות המעמד ומצב של "הקהל".

26 ובכן: צריך להכריז גלוי לעין כל, שהגרים לא יתייראו, ואף אחד אינו פוגע בהם ח"ו; לא רוצים –
27 ולא יכולים – לפגוע ח"ו בגרים, ובודאי שהקב"ה הוא ביחד עמהם, וביחד עם כל אחד מישראל וכל
28 בנ"י, ואדרבה: הגר חביב לפני הקב"ה בכל התוקף ("שטורעם"), ועד למ"ש הרמב"ם בתשובה שלו¹³⁴,
29 שסתם יהודי הוא "בן אברהם יצחק ויעקב", ואילו גר הוא "בנו של מי שאמר והי' העולם"!

30 ואלו שרוצים לעשות חילוק בין יהודי לגר (שבאמת גם הוא יהודי לכל עניניו) – אין זה מה שאומרים
31 מצד תורה; אין לזה אחיזה בתורת אמת, תורת חיים, הוראה בחיים; זהו דיבור מן השפה ולחוץ, ודברים
32 שאין בהם ממש, שלא יפעלו פעולתם כלל, ובמילא אין בזה ענין של עינוי הגר ח"ו בשם התורה, הלכה
33 בשו"ע, בשם יהדות ובשם אנושיות.

23 כג. ולהעיר – דרך אגב – שיש לומר שהפסוק "וגרך אשר בשעריך" הוא המקור לדברי הרמב"ם:
24 בהלכות הקהל כותב הרמב"ם¹³⁵ בנוגע ל"קריאה .. בלשון הקודש": "וגרים שאינם מכירין חייבין
25 להכין לבם ולהקשיב אזנם לשמוע וכו'", היינו, שאע"פ שאינם מבינים כלל (לא רק שאינם יכולים לדבר)
26 לשון הקודש, צריכים גם הם להיות במעמד הקהל.

(131) וילך לא, יב.

(132) פרש"י שם, יא.

(133) שיחת ש"פ וילך סכ"ז ואילך (לעיל ע' 45 ואילך).

(134) נדפסה ברמב"ם הוצאת שולזינגער (ני. תש"ז)

בהוספות לח"א סי"ט. תשובות הרמב"ם (ירושלים, תש"כ) כרך

ב סרצ"ג.

(135) הלכות חגיגה פ"ג ה"ו.

(124) לך לך יז, ז. שם, יג.

(125) שם, יג.

(126) ט"ז אר"ח סוסתקפ"ד.

(127) ראה שערי תשובה אר"ח שם.

(128) ראה סה"מ תרנ"ז ס"ע רכג ואילך. ועוד.

(129) נוסח ברכת "שים שלום" בתפלת העמידה. וראה תניא

פל"ב.

(130) זח"ב סג, ב. פה, א.

ואע"פ שנאמר בפסוק¹³¹ "למען ישמעו", ומזה למדים "פרט למדבר ואינו שומע"¹³⁶, היינו, שמי שאינו יכול לשמוע לפי שאין לו חוש השמיעה, אינו בא למעמד הקהל, מ"מ, גר שיש לו אזניים, ויכול לשמוע כל הלשונות, מלבד לשון הקודש, עליו להיות במעמד הקהל.

ויש לומר שהרמב"ם מדייק זה מהפסוק "וגרך אשר בשעריך"¹³⁷:

מצינו בתורה ב' לשונות: "גרך אשר בקרב מחניך"⁶³, ו"גרך אשר בשעריך". והחילוק ביניהם – בפשטות: "גרך אשר בקרב מחניך" פירושו שכבר נמצא בתוך המחנה, ואילו "גרך אשר בשעריך" פירושו שעומד עדיין ב"שער", כיון שזה עתה נתגייר.

והרי ב"הקהל" נאמר "גרך אשר בשעריך", היינו, שזה עתה נתגייר, כך, שעדיין אינו יודע לשון קודש.

והענין בזה:

לכאורה, כיון שמדובר אודות קריאה בתורה שנערכת פעם אחת בשבע שנים – מהי כ"כ הסכנה אם במעמד זה לא יהי' נוכח הגר, שבלאה"כ אינו מבין לשון קודש, ומהו הצורך שיתפוס מקום – בשעה שכל ישראל מתאספים ונדחפים בעזרה?!

ואעפ"כ מסופר בחומש – תורה-שבכתב, גם עבור בן חמש למקרא – שכאשר משה רבינו צוה שצ"ל "הקהל את העם האנשים והנשים והטף", צ"ל גם "גרך אשר בשעריך", ואז יהי' אצל כולם הענין ד"ישמעו .. ילמדו ויראו .. לעשות גר"¹³¹, ככל הפרטים שישנם ב"הקהל".

כד. וכמדובר בארוכה בשבת¹³⁸ אודות הדבר פלא שמצות הקהל נאמרה בפרשה זו:

בהתחלת הפרשה מסופר שמשה רבינו אמר "היום מלאו ימי ושנותי" (ולכן "לא אוכל עוד לצאת ולבוא", "בדברי תורה .. שנסתתמו ממנו מסורות ומעיינות החכמה")¹³⁹, "מלאו" דייקא, כמו ש"כלי שרת אין מקדשין אלא מלאין"¹⁴⁰, שהו"ע של שלימות – שאז היתה תכלית השלימות של משה, שעליו נאמר¹⁴¹ "ותרא אותו כי טוב הוא", ש"כשנולד נתמלא הבית כולו אורה"¹⁴², וע"פ הציווי "מעלין בקודש"¹⁴³, מובן, שמיום ליום ניתוסף ב"טוב" של משה רבינו, עד שהגיע לתכלית השלימות – כאשר "היום מלאו ימי ושנותי". וכמבואר באגרת הקודש¹⁴⁴ בנוגע ליום ההסתלקות, ש"כל מעשיו ותורתו ועבודתו אשר עבד כל ימי חייו" מאיר אז בגלוי – אצל כל אחד מישראל, ועאכו"כ אצל משה, רעיא מהימנא.

ולאחרי שהגיע למעמד ומצב ש"היום מלאו ימי ושנותי" – אזי אמר, שעד"ז צריך להיות אצל בני" הענין ד"מלאו" בתכלית השלימות, ע"י הציווי "הקהל את העם האנשים והנשים והטף" [כמדובר לעיל בארוכה¹⁴⁵ שזהו המקום היחידי שכוללים גם "טף", וכמ"ש המנחת חינוך¹⁴⁶ שכולל גם תינוק בן יומן], וגם "גרך אשר בשעריך".

כה. ועוד ענין שנאמר ביום זה¹⁴⁷: "כתבו לכם את השירה הזאת"¹⁴⁸, שזוהי ה"מצות עשה על כל איש ואיש מישראל לכתוב ספר תורה לעצמו .. ואע"פ שהניחו לו אבותיו ספר תורה, מצוה לכתוב משלו"¹⁴⁹.

(136) חגיגה ג, א.

(137) ראה גם אג"ק חכ"ט ע' פט בהערה ד"ה וגרך.

(138) שיחה הנ"ל סט"ז (לעיל ע' 37 ואילך). וש"נ.

(139) שם, ב ובפרש"י.

(140) זבחים פח, א.

(141) שמות ב, ב.

(142) פרש"י עה"פ.

(143) ברכות כח, א. וש"נ.

(144) סז"ך וכ"ח.

(145) ראה שיחה הנ"ל סכ"ו (לעיל ס"ע 43 ואילך). וש"נ.

(146) מצוה תרי"ב.

(147) ראה גם לקו"ש חל"ד ע' 187 ואילך.

(148) וילך שם, יט.

(149) רמב"ם הל' ס"ת רפ"ז.

- 1 ועל זה כותב הרא"ש¹⁵⁰, ש"האידנא .. מצות עשה .. לכתוב חומשי תורה ומשנה וגמרא ופירושיהם
- 2 .. כי מצות כתיבת התורה היא ללמוד בה .. וע"י הגמרא והפי' ידע פי' המצוות והדינים על בוריים,
- 3 ולכן הם הם הספרים שאדם מצווה לכותבם", והיינו, שעכשיו הצורך הוא שיהיו בבית ספרים.
- 4 וענין זה קשור עם מבצע בית מלא ספרים:
- 5 דובר לעיל¹⁵¹ אודות טענת קרח ש"בית מלא ספרים" יכול להיות תחליף למזוזה¹⁵², וכיון ש"פיקח
- 6 הי'¹⁵³, ומה גם שהתורה מספרת שכך סברו גדולי ישראל – מאתים וחמישים ראשי סנהדראות¹⁵⁴, הרי
- 7 זה סימן שזוהי סברא חזקה בתורה; אלא שמשנה רבינו, ש"קיבל תורה מסיני"¹⁵⁵, ידע שאין זה תחליף
- 8 למזוזה.
- 9 [ולהעיר מהמבואר בספרים¹⁵⁶ בנוגע לגודל מעלת קרח ומעלת ר"נ ראשי סנהדראות וכו', שאין כאן
- 10 המקום להאריך בזה,
- 11 אלא שבעמדנו בעשי"ת ישנו ענין שצריכים לראות – וכיון שתורת אמת אומרת כן, במילא רואים –
- 12 את המעלה של כל אחד מישראל, מבלי הבט באיזה מעמד ומצב עמד כל השנה כולה,
- 13 ועאכ"כ כשמתקרבים ליוהכ"פ,
- 14 – שזהו מה שפועל ששה בתשרי בפשטות: יש דין במסכת בבא בתרא¹⁵⁷ "ניפול הנמצא בין שני
- 15 שובכות, קרוב לזה שלו קרוב לזה שלו". ובנוגע לעשרה ימים שבין ר"ה ליוהכ"פ, הנה חמשה ימים
- 16 הראשונים קרובים לר"ה, והחל מששה בתשרי נעשה קרוב ליוהכ"פ –
- 17 שאז "עיצומו של יום מכפר"¹⁵⁸, והיינו, שללא נפק"מ מה נעשה עמו עד יוהכ"פ, הנה בבוא יוהכ"פ,
- 18 "עיצומו של יום מכפר" (חוץ מכת דיומא¹⁵⁹, אבל מי הוא ששייך לענינים אלו – הרי מדובר אודות
- 19 תינוק שנשבה לבין העכו"ם¹⁵⁹, שאינו יודע מאומה כו'), שיש בזה עילוי אפילו לגבי ר"ה, שבו יש צורך
- 20 עכ"פ במצות שופר – "ובמה בשופר"¹⁶⁰, שהיא אמנם תקיעה פשוטה, אבל אעפ"כ "מצות היום
- 21 בשופר"¹⁶⁰, ואילו ביוהכ"פ – "עיצומו של יום מכפר"].
- 22 ומזה מוכח גודל מעלת בית מלא ספרים, והיינו, שעוד לפני הלימוד בספרים, יש מעלה בעצם העובדה
- 23 שזהו בית עם ספרים, שאז ישנה האפשרות ללמוד בהם ולידע את ההלכות כו'.
- 24 ובפרט ע"פ דיוק לשון המדרש "בית מלא ספרים", היינו, שזהו כל ענין הבית שהוא מלא בספרים:
- 25 לכאורה אינו מובן: איך יתכן שהבית כולו יהי' מלא לגמרי בספרים?! – בפשטות אין כזה בית,
- 26 שהרי בית צריך שיהי' בו מטה ושולחן וכסא ומנורה (כפי שהנהגה היא בפשטות, ובפרט ע"פ המבואר
- 27 בזהר¹⁶¹ בענין ד' כלים אלו), ובפרט ע"פ המבואר בהלכות סוכה, שצריכה להיות בדוגמת בית, וצ"ל
- 28 שם מקום פנוי ל"ראשו ורובו ושולחנו"¹⁶². וא"כ, מהו הפירוש "בית מלא ספרים"?!:
- 29 והביאור בזה – ע"ד המדובר¹⁶³ בנוגע להלכות שבת:
- 30 ענינו של כלי אינו אלא בשביל הדבר שנמצא בתוך הכלי, ולכן, אף שיש צורך במציאות הכלי, כיון
- 31 שלולי זאת אינה יכולה להחזיק את הדבר שבתוך הכלי, הרי מציאות הכלי אין לה ממשות; לא נוגע

(150) ה' קטנות ריש ה' ס"ת.
(151) ראה שיחת ש"פ שלח, כ"ה סיון, מבה"ח תמוז תשל"ד
סכ"ה (תורת מנחם חצ"ו ע' 357 ואילך).
(152) במדבר"ר פ"ח, ג. תנחומא קרח ב. יל"ש ר"פ קרח.
ירושלמי סנהדרין פ"י ה"א.
(153) פרש"י קרח טז, ז.
(154) פרש"י שם, א.
(155) אבות רפ"א.
(156) ראה גם לקו"ש ח"ח ע' 187 ואילך. וש"נ.
(157) כג, ב.
(158) ראה לקו"ש ח"א ע' 3. וש"נ.
(159) ראה רמב"ם ה' ממרים פ"ג ה"ג.
(160) ר"ה כו, ב. כז, א.
(161) ח"ב קלג, א. וראה גם תורת מנחם ח"ח ע' 305. וש"נ.
(162) ראה סוכה ג, א.
(163) ראה שיחת ער"א תשל"ד ס"ד (תורת מנחם חצ"ו ע' 67).

שיש לכלי שיעור שלם, אלא אם הדבר הנמצא בתוך הכלי הוא פחות מכשיעור, ה"ה פטור גם על הכלי¹⁶⁴, אף שלכאורה הרי זה דבר והיפוכו, שהרי סיבת היותה כלי היא בגלל שיש לה שיעור, ואעפ"כ, מתבטל השיעור של הכלי בפ"ע, ואם הדבר שבתוך הכלי אין לו שיעור, אזי פטור גם על הכלי.

ועד"ז הוא הענין של "בית מלא ספרים": יכולים להיות בבית עוד כו"כ ענינים, אבל כאשר האדם בטל אל הספר, אזי כל הענינים שבבית אינם אלא בשביל הספרים, כך, שאע"פ שעומד שולחן וכו', הרי הבית הוא מלא בספרים.

וכאמור, לפי שיטת הרא"ש, מקיימים ע"י הספרים את המצוה השני' שמשה רבינו אמר כאשר "היום מלאו ימי ושנותי", ביחד עם מצות הקהל, שכוללת גם "גרך אשר בשעריך".

כו. ובהתאם לכך, מצוה לפרסם, שכל מי שמדבר וכל מה שיאמר כו' – לא יפגע ח"ו בענינים שיש עליהם אפילו אזהרה אחת, ועאכ"כ ל"ו אזהרות¹⁶⁵, כך, שלא פוגעים בגרים כו'.

ואדרבה – כמדובר לעיל בארוכה¹⁶⁶ שישנו דבר פלא במדרש רות¹⁶⁷ (שמפרשים מתייגעים עליו): "ישלם ה' פעלך ותהי משכורתך שלמה גו'¹⁶⁸, א"ר חסא, אשר באת לחסות תחת כנפיו" – שמפרש מ"ש "אשר באת לחסות תחת כנפיו", שאין זה תואר על מי שאליו נתגיירה, אלא זהו טעם שנתנית השכר היא על הענין "אשר באת לחסות תחת כנפיו", שמצד ענין הגיור עצמו (שהוא ענין הכי נעלה, כנ"ל מתשובת הרמב"ם שהגר הוא בנו של מי שאמר והי' העולם) מגיע שכר הכי גדול.

וכאשר ישנו גם "הגר אשר בשעריך", הרי זה משלים את האפשרות שהאנשים והנשים והטף יוכלו לשמוע (באופן של "דערהערן"¹⁶⁹) את הקריאה שקורא מלך בישראל "כאילו .. מפי הגבורה שומעה" (כמ"ש הרמב"ם¹³⁵), "למען ישמעו ולמען ילמדו ויראו גו' ושמרו לעשות את כל דברי התורה הזאת"¹³¹.

ובקרוב ממש נזכה לקיום היעוד "ועבדי דוד מלך עליהם גו' לעולם"¹⁷⁰, שאז יהי' הענין ד"רצית ה' ארצך שבת שבות יעקב"¹⁷¹, "אם .. עשו את השמיטים .. אותה שעה היא מרצה מעשי' להקב"ה .. לפיכך רצית ה' ארצך נשאת עון עמך כסית כל חטאתם סלה וכו'"¹⁷² – שיקיימו מצות שמיטה מן התורה בכל הפרטים, ולאח"ז יקיימו גם מצות הקהל, ע"י דוד מלכא משיחא, ובקרוב ממש.

* * *

כו. דובר עוד לפני ר"ה¹⁷³, שדבר נכון שיעשו מעמד ומצב שבו יהיו הענינים של תורה ותפלה וגם צדקה – פעם אחת בחודש אלול, ואח"כ בימי הסליחות, עשרת ימי תשובה, וגם בימי השמחה שלאחרי זה.

מסתמא עשו זאת כמה וכמה, וימשיכו לעשות כן, ובפרט בעשיית, שעדיין נשארו ימים אחדים – לכל הפחות פעם אחת, וכל המרבה הרי זה משובח.

כח. ולכן – כרגיל גם בהתוועדות של ששה בתשרי¹⁷⁴ – יתנדב עתה כל אחד כפי נדבת לבו הטהור, לטובת חינוך הבנות, שיחנכו אותם בקיום המצוות כולם, החל משלשת המצוות שניתנו במיוחד לנשי ובנות ישראל, ולאח"ז הנה "מצוה גוררת מצוה"¹⁷⁵ – יותר ויותר.

(164) שבת צג, סע"ב (במשנה). רמב"ם הל' שבת ספ"ח.
 (165) ב"מ נט, סע"ב.
 (166) ראה שיחת ש"פ וילך סכ"ז (לעיל ס"ע 45). וש"נ.
 (167) רות רבה פ"ה, יב.
 (168) רות ב, יב.
 (169) ראה סה"ש תש"ח ע' 255. וש"נ.
 (170) יחזקאל לז, כ"ד-כה.
 (171) תהלים פה, ב.
 (172) מדרש תהלים עה"פ.
 (173) ראה שיחת כ"ה אלול תשל"ד בסופה (תורת מנחם חע"ז ע' 323 ואילך). וש"נ.
 (174) ראה גם שיחת וא"ו תשרי דאשתקד סכ"ט (תורת מנחם חע"ז ס"ע 59 ואילך). וש"נ.
 (175) אבות פ"ד מ"ב.

- 1 ועד שיקויים מ"ש בהפטרה דר"ה "עקרה ילדה שבעה ורבת בנים אומללה" ¹⁷⁶, כמדובר פעם
2 בארוכה ¹⁷⁷ שאין הכוונה לומר דבר שלילי ח"ו אפילו נגד פנינה, שהיתה אשת אלקנה כו', אלא הפירוש
3 הוא שתמורת זה ש"לפנינה ילדים ולחנה אין ילדים" ¹⁷⁸, כפי' הבעש"ט ¹⁷⁹ שענינה של "פנינה" קשור עם
4 עניני העולם, ושם יש "ילדים", משא"כ אצל חנה כו' – הנה כל זה הי' לפני ר"ה, אבל אח"כ כשאומרים
5 את ההפטרה דר"ה מסיימים בנבואת חנה (שדבר הוי' הי' בפי'), שכל ילדי ישראל עוברים להנהגה של
6 חנה, ופי' "רבת בנים אומללה" הוא – שהם נכרתים מהנהגה שהיתה אצלם לפני"ז, ומקבלים על עצמם
7 להתנהג כפי שמתנהגים הילדים של זו שהיתה תחילה "עקרה" עד ש"ילדה שבעה".
- 8 ומר"ה נמשך על כל השנה – שהרי ר"ה הוא בדוגמת ה"ראש" שמנהיג את כל הגוף ¹⁸⁰, וכך גם
9 ההנהגות והחלטות של ר"ה מנהיגים את כל השנה כולה – שכל ילדי ישראל (שפועלים גם על אבותיהם
10 ואמותיהם) נעשים טובים יותר מכמו שהיו,
- 11 והולכים בהנהגה זו עד "וירם קרן משיחו" ¹⁸¹ – לקבל פני משיח צדקנו, "בנערינו ובזקנינו גו' בבנינו
12 ובבנותינו" ¹⁸²,
- 13 וכמבואר בספרים ¹⁸³, שכשם שבגלות מצרים לא נשאר יהודי אחד ויחידי (משא"כ בגלויות שלאח"ז),
14 כך גם בגלות האחרונה – שעל הגאולה ממנה נאמר ¹⁸⁴ "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות" – לא
15 ישאר יהודי אחד ויחידי בגלות,
- 16 וההכנה לזה – שאף אחד ויחידי לא נשאר בגלות הרוחני, כיון ש"ישראל עושין תשובה" ¹⁸⁵, וכפס"ד
17 הרמב"ם ¹⁸⁶: "ומיד הן נגאלין", ובקרום ממש.
- 18 (ואח"כ אמר:) מסתמא יחלקו פתקאות (עבור המגבית), ובמילא יהי' ענין הצדקה; והרי דובר אודות
19 סיום מסכתא בש"ס, שזהו ענין של תורה; ואח"כ תהי' גם ברכת המזון מן התורה, שהיא ענין של ברכה,
20 וכוללת גם ענין של תפלה, ועד לסיום הברכה השלישית: "ובנה ירושלים עיר הקודש במהרה בימינו",
21 ומסיימים "אמן", שבודאי יהי' כן, אלא שהתפלה פועלת שזה יהי' בהקדם ובעגלא דידן, בביאת משיח
22 צדקנו, בקרוב ממש.
- 23 [כ"ק אדמו"ר שליט"א ניגן בעצמו את הניגון "בך בטחו אבותינו בטחו ותפלטמו אליך זעקו ונמלטו
24 בך בטחו ולא בושו". אח"כ צוה למנגנים מרוסיה ("די רוסישע מנגנים") לנגן הניגון "נאשא סלוצשבא"
25 (ולהתחיל מיד בבא הי"ג). ואח"כ ניגן בעצמו את הניגון "צמאה לך נפשי .. כן בקודש חזיתך לראות
26 עוזך וכבודך".
- 27 כ"ק אדמו"ר שליט"א ברך ברכת המזון ¹⁸⁷, ואח"כ חילק בידו הק' לכל הנאספים שיחיו מ"כוס של
28 ברכה"].

(176) שמואל-א ב, ה.
(177) ראה שיחת וא"ו תשרי תשל"ג סכ"ה (תורת מנחם ח"ע
(182) בא יו"ד, ט.
(183) ראה גם תורת מנחם ח"ע"ו ע' 26. וש"נ.
(184) מיכה ז, טו.
(185) סנהדרין צז, ב.
(186) הל' תשובה פ"ז ה"ה.
(187) לאחר הביורור שיש עשרה שנטלו ידיהם לסעודה, כנ"ל
הערה 1 (המו"ז).
(178) שם א, ב.
(179) ראה כש"ט בהוספות סמ"ד. וש"נ.
(180) ראה לקו"ת דרושי ר"ה נח, א ואילך. ובכ"מ.
(181) שם ב, יו"ד.

בס"ד. "הדרן" על מסכת סוכה

— משיחות וא"ו תשרי ה'תשכ"ח* וא"ו תשרי***, יום שמחת תורה (וש"פ בראשית) ה'תשל"ה —

בלתי מוגה

א. בסיום מסכת סוכה¹ תנן (בנוגע לחילוק לחם הפנים לכ"ד משמרות כהונה שהיו מתחלפות בשבת): "הנכנסין חולקין (ביניהם את המגיע לחלקן) בצפון (כדאמרינן בגמרא כדי שיראו הנכנסין שהצפון עיקר, שהרי קבעו הכתוב לשחיטת קדשי קדשים), והיוצאין (חולקים) בדרום (כדי שיראו שהן יוצאין והולכין להם, לפיכך שינו מקומן אצל רוח שאינו עיקר). בילגה (שם המשמרה) — לעולם חולקת בדרום (ואפילו כשהיא נכנסת, קנס הוא שקנסוה, כדמפרש בגמרא), וטבעתה קבועה וחלונה סתומה".² ובטעם שקנסו משמרת בילגה — הובאו בגמרא ב' דעות:

(א) "תנו רבנן מעשה במרים בת בילגה (ממשמר בילגה היתה, וכן שמה) שהמירה דתה והלכה ונשאת לסרדיוט אחד ממלכי יוונים. כשנכנסו יוונים להיכל (בימי מתתיהו בן יוחנן), היתה מבעטת בסנדלה על גבי המזבח ואמרה, לוקוס לוקוס (זאב³ בלשון יווני), עד מתי אתה מכלה ממנו של ישראל ואי אתה עומד עליהם בשעת הדחק. וכששמעו חכמים בדבר (לאחר שגברה יד בית חשמונאי), קבעו את טבעתה וסתמו את חלונה"⁴.

(ב) "ויש אומרים, משמרתו שוהה לבוא (כשהגיע שבת שלה, לא היו באים, ומוכחא מילתא שאין העבודה חביבה עלי), ונכנס ישבב אחיו עמו ושימש תחתיו (סדר משמרות — בילגה אחר ישבב, וכשישבב יוצא, בילגה נכנס, וכששהה משמרת בילגה לבא, עיכבן ישבב במשמרתו, ולא יצא, לפיכך קנסוה)".

ובהמשך הגמרא — שקו"ט בטעם הא':
"בשלמא למאן דאמר משמרתו שוהה לבוא, היינו דקנסינן לכולה משמר, אלא למאן דאמר מרים בת בילגה שהמירה דתה, משום ברת' קנסינן ל' לדידי' (אפילו לאבואה מי הוה לן למיקנסי'), אמר אביי,

ה"שכינות" הוא גם בענינים שאינם שייכים אל השכן הרשע — נערה (מרים בת בילגה), שבלאה"כ לא היתה יכולה לעשותם, בהתאם לשיטתייהו אם השכינות היא רק ענין חיצוני (ולכן גם העונש הוא רק בענין ששייך לרשע עצמו, אשה, כיון שבא רק כמסובב ממנו), או שפועלת גם במהותו של השכן (ולכן העונש אינו מוגבל לענינים שבאים כמסובב מהרשע, כיון שהעונש הוא מצד הרשעות של השכן עצמו) — ראה לקו"ט ח"ט הנ"ל ע' 60 ואילך.

ובהמשך לזה נתבארה השייכות להמבואר בהתחלת מסכת סוכה (ב, ב) בנוגע לאשה שפטורה מן הסוכה: כאשר בפועל אוכלת האשה עם בעלה בסוכה מצד שמחת יו"ט (שהרי "אשה בעלה משמחה" (ר"ה ו, סע"ב. וש"נ)) — האם עדיין יש לחלק בין שמחת האשה שהיא שמחת יו"ט בלבד, לשמחת הבעל שהיא גם השמחה המיוחדת ("זמן שמחתנו") שמצד מצות סוכה (שאשה אינה חייבת בה); או שהשמחה מצד מצות סוכה אצל הבעל נמשכת גם אצל האשה. וע"פ שיטת רש"י שהעונש לאיש מצד השכינות לאשה צריך להיות בענין שבו שוים שניהם, הנה גם השמחה שבאה לאשה ע"י הבעל צריכה להיות שוה בשניהם.

(*) מלבד חלק הארי מהדרן זה (דשנת תשכ"ח), שהוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א (בשילוב שיחת כ"ף מנ"א תשי"ד), נדפס בלקו"ש ח"ט ע' 59 ואילך. וראה גם לקו"ש חל"ג ע' 11 ואילך (גם משיחא זו).

(**) כולל גם מכתב י"ד כסלו שנה זו (אג"ק ח"ל ע' מח ואילך) להרב אפרים אליעזר הכהן יאָלעס ע"ה — מענה לשאלותיו בהדרן.

(1) נו, ב (ובפרש"י).
(2) שהרי המזבח נמשל לזאב, כדאיתא במדרש (ב"ר פצ"ט, ג בסופו) "מה הזאב הזה חוטף, כך ה' המזבח חוטף את הקרבנות" (וראה בארוכה לקו"ש חט"ו ע' 447. ע' 457-8. וש"נ. חכ"ה ע' 276). וראה חדא"ג מהרש"א: "ע"ש שהזאב דרכו לטרוף הכבשים אמרה כן שמכלה ממנו של ישראל בקרבן התמידין שהיו ב' כבשים בכל יום".

(3) ביאור החילוק בין פירוש רש"י שהטבעת והחלון היו לתועלת השחיטה, שכשרה גם בנשים, לפירוש הרמב"ם, שהטבעת היתה בשביל הפשט הקרבן והחלון ה' בשביל בגדי כהונה, ששייכים רק באנשים, אם הקנס לכל המשמרה בגלל טעם

1 אין, כדאמרי אינשי שותא דינוקא בשוקא או דאבוה או דאימי (משל הדיוט הוא מה שהתינוק מדבר
2 בשוק, מאביו או מאמו שמע, אף זו אם לא שמעה מאבי' שהי' מבזה את העבודה, לא אמרה כן). ומשום
3 אבוה ואימי' קנסינן לכולה משמרה, אמר אביי, אוי לרשע אוי לשכינו',
4 וממשיך בגמרא: "טוב לצדיק טוב לשכינו" – כדאיתא במפרשים⁴ ש"לא איצטריך לי' אלא כדי לסיים
5 בדבר טוב",

6 ומוסיף (ברוב הגירסאות בש"ס ועין יעקב): "שנאמר⁵ אמרו צדיק כי טוב כי פרי מעלליהם יאכלו",
7 והפירוש בזה⁶, ש"פתח בלשון יחיד ("אמרו לצדיק כי טוב"), וסיים בלשון רבים, כי פרי מעלליהם⁷
8 יאכלו, לשון רבים, להראות שגם שכינו אוכל עמו פרי טוב".

9 אבל בפירוש רש"י: "אוי לרשע אוי לשכינו, וממילא, טוב לצדיק טוב לשכינו, דמדה⁸ טובה מרובה".
10 ומזה מוכח, שלא גריס (או שלא ס"ל כהגירסא) "שנאמר כו" – דכיון שזהו דבר המובן בפשטות ע"פ
11 הכלל ש"מדה טובה מרובה", הרי אין צורך בהוכחה מהפסוק.

12 [ואף שמצינו ש"מילתא דאתא בקל וחומר טרח וכתב לה קרא"⁹ (ועאכו"כ בנוגע למילתא דאתא
13 ממאמר רז"ל) – הרי בנדר"ד יש גם נפק"מ בעיקרם של דברים, כי: כאשר הלימוד הוא "שנאמר אמרו
14 צדיק כי טוב כי פרי מעלליהם יאכלו", אזי למדים שאין זה רק ליחיד, אלא לרבים, ומיעוט רבים שנים¹⁰
15 – הצדיק ושכינו (שנים או שלשה שכנים), ותו לא; משא"כ כאשר הלימוד הוא מזה ש"מדה טובה
16 מרובה", הרי "מדה טובה מרובה ממדת פורענות על אחת חמש מאות"¹¹, ולכן מוטב ללמוד ש"טוב
17 לצדיק טוב לשכינו" ממארוז"ל "מדה טובה מרובה", מאשר מהפסוק "אמרו צדיק כי טוב כי פרי
18 מעלליהם יאכלו"].

2 ב. והנה, הרמב"ם בפירוש המשניות כתב: "משמרת בילגה גזרו עלי' חכמים שתהי' לעולם זו
3 המשמרה חולקת בדרום וטבעתה קבועה וחלונה סתומה .. מפני כי כשתקפה יד היונים על ירושלים ..
4 נישאת נערה אחת מהם לאחד משרי היונים וחזרה לדתם, והעיזה פני' ונכנסה לבית המקדש והכתה
5 בסנדלה על המזבח, והיתה מדברת ואומרת לו בלשון יוני .. עד מתי אתה מכלה ממונן של ישראל ולא
6 תושיעם בעת צרתם, ולפיכך עשו חכמי אותו הדור בכל המשפחה שיצא ממנה זו התרבות רעה מה
7 שכתבתי, וקבעו זה לדורות משום והנשארים¹² ישמעו וייראו", והיינו, שהרמב"ם הביא רק הפירוש
8 שהקנס הי' בגלל המאורע דמרים בת בילגה. ואחריו נמשכו כו"כ ממפרשי המשניות¹³.

9 ויש לבאר זה ע"פ הכלל¹⁴ שכאשר מצינו בש"ס שקו"ט בין אמוראים אליבא דחד מ"ד, הרי זו הוכחה
10 שזוהי הדעה העיקרית, והלכה כמותה (דאל"כ, לא היו מפלפלים בזה)¹⁵, ועד"ז בנדר"ד, שכיון שטעם
11 הב', ש"משמרתו שוהה לבא כו", הוא בקיצור נמרץ, ואילו טעם הא', "מעשה במרים בת בילגה", הוא
12 באריכות, ויש בו פלפול ושקו"ט, הרי מובן שזהו הטעם העיקרי¹⁶.

13 ונפק"מ גם להלכה – שהרי לפי טעם הא' יש חידוש שקנסינן לי' אגב ברת', וכמ"ש המהרש"א,
14 ד"הא דכתיב¹⁷ את אבי' היא מחללת, היינו, שאומרים עליו ארור שזו ילד וגדל, כדפרש"י בחומש, ולא
15 לענין קנס¹⁸, וזהו החידוש בסוגיא זו, ש"משום ברת' קנסינן לי' לדידי'".

(12) פ' שופטים יט, כ.

(13) ראה פ' הרע"ב. ועוד.

(14) ראה יד מלאכי כללי הש"ס כלל תט"ח.

(15) מלבד במקרים היוצאים מן הכלל, וכפי שמצינו ברמב"ם
שלפעמים פוסק שלא כהמ"ד ששקו"ט בדבריו, בגלל שס"ל שזהו
שינויא דחיקא, וכיו"ב.

(16) ומ"ש הר"ח ש"מסקנא דשמעתין מפני ששהתה .. קנסוה
חכמים כו" – י"ל דס"ל שתירוצו של אביי הוא שינויא דחיקא.

(17) אמור כא, ט.

(18) וראה גם ערוך לנר, שהי' פשוט לגמרא דאין קונסין

(4) חדא"ג מהרש"א.

(5) ישעי' ג, יר"ד.

(6) פ"י עיון יעקב לע"י.

(7) ביאור דיוק הלשון "מעלליהם" ולא "מעלליו" – ראה
לקו"ש שם ע' 63.

(8) סוטה ויומא שבהערה 11. וש"נ.

(9) פסחים יח, ב. וש"נ.

(10) נסמן בלקו"ש חכ"א ע' 111 הערה 21.

(11) תוספתא סוטה רפ"ד. הובאה בתוד"ה מרים – סוטה שם.

פרש"י יומא עו, א (ד"ה מרובה). פרש"י יתרו כ, ו.

ומה שמצינו בפירוש רש"י בקידושין¹⁹ (בפירוש הא דתניא²⁰ גבי לחם הפנים "ארבעים שנה ששימש שמעון הצדיק נשתלחה ברכה בלחם הפנים, וכל כהן המגיעו כזית, יש אוכל ושבע יש אוכל ומותר, מכאן ואילך נשתלחה מארה בלחם הפנים, וכל כהן המגיעו כפול, הצנועין מושכין ידיהם ממנו, דלא מהני להו מידי, והגרננין חולקין", "מאי חולקין חוטפין", ש"כשאנינו שוה לו חוטף חלק חבירו ואוכלו"), "והא דתנן במסכת סוכה הנכנסים חולקין בצפון .. בעוד שהיתה בו ברכה", שמזה משמע לכאורה שכבר בזמן שמעון הצדיק היתה בילגה חולקת בדרום, ועכ"ל שסיבת הקנס היא (לא בגלל המעשה במרים בת בילגה שאירע כמה דורות לאח"ז, בימי מתתיהו, שאז כבר לא היתה חלוקה בלחם הפנים*) אלא בגלל ש"משמרתו שוהה לבוא כו" – הנה** ממה שהובא ברש"י בקידושין דרך אגב, אין להוכיח בנוגע להסוגיא דסוכה ששם הוא עיקר מקומו של הענין (כידוע בכללי הש"ס²¹).

ג. אך עדיין צריך להבין: מהי השייכות של כללות המעשה במרים בת בילגה (שזהו עיקר הטעם ש"בילגה לעולם חולקת בדרום", כנ"ל) לסיום מסכת סוכה?

ולכאורה – אדרבה:

בהתחלת מסכת סוכה שנינו: "סוכה שהיא גבוהה למעלה מעשרים אמה פסולה", ומבואר בגמרא: "מנא הני מילי .. דאמר קרא²² למען ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתי את בני ישראל, עד עשרים אמה אדם יודע שהוא דר בסוכה, למעלה מעשרים אמה אין אדם יודע שדר בסוכה, משום דלא שלטא בה עינא". כלומר: ענינה של מצות סוכה הוא – שאע"פ שכבר עברו כו"כ דורות מאז ש"בסוכות הושבתי גו", הנה בבוא הזמן דסוכות בכל שנה ושנה צריך לזכור, והזכרון צריך להיות באופן של ידיעה ("למען ידעו גו"), כפי שמפרש רבינו הזקן²³ "שמקשר דעתו כו" ויתקע מחשבתו בחוזק", ועד שמתבטא בענין של מעשה בפועל – "שיהי' אוכל ושותה ודר בסוכה כו"²⁴, היינו, שכל פרטי עניניו, אכילתו ושותייתו וכו' (כל פרטי הענינים שמונה הרמב"ם בהל' דעות²⁵ שבהם "החכם ניכר"), צריכים להיות חזורים בזכרון וידיעה ש"בסוכות הושבתי את בני ישראל בהוציא אותם מארץ מצרים", ועד שאפילו השנה – שאז לא שייך לכאורה ענין של שכל וידיעה – צריכה להיות בסוכה²⁶.

(*) אבל אין רא' מהתוספתא שבש"ס שלא הזכיר "חולקת בדרום" – כי בש"ס מועתק זה כתוספתא על התיבות (שבמשנה) "חולקת בדרום", ולא הכפיל הענין עוד הפעם. והוכחה לזה – שהתוספתא במקומה מביאה כל ג' הענינים ביחד בתחלה, ורק בתחלה (ואם בקראי "דרך הש"ס לקצר ולומר בלשון אחר" (תוד"ה ונתן שבת קכח, א), עאכ"כ בלשון התוספתא). (** הוספה לאחר זמן:

תמוה ביותר לומר דלפרש"י שם, ב' הדעות בסוכה פליגי במציאות – מתי התחיל הקנס, והחילוק ביניהם – כמה דורות! כן מובן שגם לפרש"י שם היתה חלוקת לחם הפנים דבילגה בדרום גם לאחר זמן שמעון הצדיק (דלמה יבטל הקנס), אלא שהיתה באופן דחטיפה. ועפ"ז – המחלוקת ה' האם אפשר לומר "חולקת" על "חוטפת". וא"כ, תו אין רא' לסוגיא דסוכה.

(21) ראה יד מלאכי כללי שני התלמודים סי"ג.

(22) אמור כג, מג.

(23) תניא ספ"ג.

(24) רמב"ם הל' סוכה פ"ו ה"ה.

(25) רפ"ה.

(26) שו"ע אדה"ז או"ח סתרל"ט ס"ד. וש"נ.

ומענישין בידי אדם על עבירות בנים ובנות, כדכתיב (תצא כד, טז) לא יומתו אבות על בנים. אבל ברש"ש הקשה על דברי המהרש"א: "דהא אמרינן בסנהדרין (נב, רע"א) שאם היו נוהגין בו קודש נוהגין בו חול, ופי' המרדכי שם בשם רש"י דהיינו שלא לפתוח ראשון כו".

(19) נג, א.

(20) יומא לט, סע"א.

- 1 והנה, המאורע ד"בסוכות הושבתי את בני ישראל בהוציא אותם מארץ מצרים" – הי' לאחר כו"כ
- 2 שנים שבני היו בשעבוד מצרים בעבודת פרך כו'.
- 3 זאת ועוד: גם בזמן החורבן, במשך שבעים שנה שבין בית ראשון לבית שני, וכן בזמן בית שני
- 4 "כשמלכי יון גזרו גזרות על ישראל . . ולחצום לחץ גדול"²⁷ – זכרו בני" את הנסים שעשה להם הקב"ה
- 5 בהוציאו אותם מארץ מצרים, ולא רק בתור זכרון לימים שעברו, אלא באופן שגם עכשיו יש אצלם ענין
- 6 של מעשה בפועל – ישיבה בסוכה, אכילה ושינה בסוכה – בתור הכרת תודה.
- 7 וכיון שכן, הרי אילו היתה נערה זו (מרים בת בילגה) זוכרת ומתבוננת בענינו של חג הסוכות, לא
- 8 הי' מקום לטענתה "עד מתי כו' ואי אתה עומד עליהם בשעת הדחק" – שהרי היא יודעת שלאחרי
- 9 שעבוד מצרים היו נסים כו', וכן לאחר שבעים שנה של חורבן בית ראשון נבנה בית שני, וכמו"כ עתה,
- 10 בודאי יושיע הקב"ה את בני".
- 11 ועפ"ז נמצא, שסיום מסכת סוכה במעשה במרים בת בילגה הוא היפך תוכן כללות ענין הסוכה
- 12 שמודגש בהתחלת המסכת?!
- 4 ד. ויובן בהקדים הביאור ב"מעשה במרים בת בילגה" – דלכאורה אינו מובן:
- 5 (א) אמרו רז"ל²⁸ שאפילו בגנות בהמה טמאה לא דיבר הכתוב, ובודאי שצריך להזהר שלא לדבר
- 6 בגנותו של מין המדבר, ועאכו"כ בגנותו של ישראל, ובפרט – בת כהן. וא"כ, למה הוצרכה הגמרא
- 7 להזכיר את שמה של הנערה שעשתה דבר בלתי רצוי שבגללו קנסו את כל המשמרה: "מעשה במרים
- 8 בת בילגה" – מספיק לומר "מעשה בנערה ממשמרת בילגה כו'", מבלי לפרש את השם?
- 9 (ב) אמרו רז"ל²⁹ "ואשר לא צדה והאלקים אנה לידו וגו'"³⁰ (זהו שאמר הכתוב³¹) כאשר יאמר משל
- 10 הקדמוני (היא התורה, שהיא משל הקב"ה שהוא קדמונו של עולם) מרשעים יצא רשע וגו', במה הכתוב
- 11 (והאלקים אנה לידו) מדבר (היאך הקב"ה ממציא מכשול לאדם לחטוא), בשני בני אדם שהרגו את הנפש
- 12 וכו'" (ע"י שהיו שניהם רשעים וכו'). ולכאורה, איך יתכן שמ"מעשה במרים בת בילגה" שנפלה למטה
- 13 ביותר – למדים ממנו ש"טוב לצדיק טוב לשכינו"³², ועד לאופן ש"מדה טובה מרובה" (שהיא "על אחת
- 14 חמש מאות")?!
- 15 ויש לומר, שחדא מתרצא בחברתה – שסיפור זה יש בו גם ענין של זכות ושבח, הן בנוגע לכללות
- 16 בני" והן בנוגע לנערה עצמה, כדלקמן.
- 5 ה. ביאור הדברים:
- 6 המעשה במרים בת בילגה הי' "בימי מתתיהו בן יוחנן" – שאז הי' זמן של מצור ומצוק בגלל רדיפות
- 7 איומות על כל עניני דת, כמ"ש בנוסח "ועל הנסים": "עמדה מלכות יון הרשעה על עמך ישראל
- 8 להשכיחם תורתך כו'", וכמ"ש הרמב"ם בריש הלכות חנוכה: "גזרו גזרות על ישראל ובטלו דתם ולא
- 9 הניחו אותם לעסוק בתורה ובמצות, ופשטו ידם בממונם ובבנותיהם, ונכנסו להיכל . . וטמאו הטהרות
- 10 וכו'".
- 11 ומובן, שגם כאשר החינוך של בני" הוא כדבעי, קשה ביותר לעמוד בנסיון שלא להתפעל מהעלם
- 12 והסתר גדול כזה – שנמשך לא שנה אחת ולא שתי שנים כו' – שהיוונים משאירים אמנם את ביהמ"ק
- 13 לעמוד על מכונו (לא כמו הרומיים שהחריבו ושרפו את ביהמ"ק), אבל הם שולטים ומנהלים אותו. –

32) ומה גם שכיון שהלימוד ד"טוב לצדיק טוב לשכינו" בא על ידה, הרי מגיע לה שכר על זה – במכ"ש ממה שמצינו במדה דהיפך הטוב, כמ"ש (קדושים כ, טו ובפרש"י) "ואת הבהמה תהרוגו", "אם אדם חטא בהמה מה חטאה, אלא מפני שבאה לאדם תקלה על ידה כו'".

27) לשון הרמב"ם ריש הל' חנוכה.

28) ב"ב קכג, א. וראה פסחים ג, א.

29) מכות יו"ד, ב (ובפרש"י).

30) משפטים כא, יג ובפרש"י.

31) שמואל-א כד, יד ובפרש"י.

הם מסכימים שידליקו את המנורה, אבל, בשמן טמא (כדברי הגמרא³³ ש"טמאו כל השמנים שבהיכל");
 הם מסכימים שיקריבו קרבנות, אבל, "דבר אחר"!!! ובני רואים שהיוונים מטיילים בביהמ"ק, בעזרה,
 בהיכל, ועד לקודש הקדשים, "מקום שכתוב בו"³⁴ והזר הקרב יומת"³⁵ (אפילו לא מלאכים³⁶, אלא רק
 הכהן גדול, "אחת בשנה"³⁷, ולעבודה קבועה בלבד), ומנהלים את ה"עבודה" לפי הנוסח שלהם (ע"י
 כהנים שלא כדבעי וקרבנות שלא כדבעי, כמסופר במדרשי חז"ל³⁸) – שבמדה מסוימת הרי זה גרוע
 יותר מאשר חורבן ביהמ"ק, ואעפ"כ, אין הקב"ה מושיע את ישראל בעת צרתם!

ולכאורה, ע"פ טבע, במצב של העלם והסתור גדול כזה, היו עלולים להיות כמה וכמה שיסורו מדרך
 הישר.

ועל זה מספרת הגמרא בשבחן של ישראל: "מעשה במרים בת בילגה כו'" – ע"ד מארז"ל³⁹ על
 הפסוק⁴⁰ "ושם אמו שלומית בת דברי למטה דן", "שבחן של ישראל שפרסמה הכתוב לזו לומר שהיא
 לבדה היתה כו'"⁴¹ – שמכל הנשים והבנות (של כ"ד משמרות כהונה), ש"אף הן היו באותו הנס"⁴²,
 ויתירה מזה, ש"הגזירה היתה מאד עליהן"⁴³, כנ"ל מדברי הרמב"ם ש"פשוטו ידם .. בבנותיהם", הנה
 למרות ש"נשים דעתן קלה"⁴⁴, לא ה' מקרה בלתי-רצוי אלא עם נערה אחת בלבד, שלכן נתפרסם שמה
 ושם אבי': "מעשה במרים בת בילגה", כפירוש רש"י שלא זו בלבד ש"ממשמר בילגה היתה", אלא "כן
 שמה"!

ו. ונוסף על הסיפור בשבחן של ישראל – מודגש בזה גם שבחה של מרים בת בילגה עצמה (כדלקמן
 ס"ד-ח).

ובהקדמה – שאין לתמוה על כך שמלמדים זכות על מרים בת בילגה, שהרי ע"פ תורת-אמת צריך
 ללמוד זכות על כאו"א מישראל, כמאמר המשנה⁴⁵ "הוי דן את כל האדם לכף זכות", וכיון שתורת-אמת
 אומרת כן, הרי זה בודאי ענין אמיתי – עוד קודם הלימוד זכות, אלא שע"י הלימוד זכות בדיבור, אזי
 מתגלה הענין האמיתי שיש בו.

וע"ד שמצינו בצד ההפכי, בנוגע ללשון הרע, "לשון תליתאי קטיל תליתאי .. למספרו ולמקבלו
 ולאומרים עליו"⁴⁶ – דלכאורה אינו מובן: זה ש"אומרים עליו" – מהי אשמתו? ומבואר בזה⁴⁷ בספרי
 מוסר, שלשון הרע הוא דבר אמיתי (דאל"כ, הרי זה בגדר "מוציא שם רע")⁴⁸, אלא כל זמן שזהו בהעלם
 אצלו, אין מענישים אותו כו', אבל כאשר אומרים עליו לשון הרע, הרי זה פועל שמתגלה הענין
 הבלתי-רצוי שבו, ואז יבוא לידי עונש כו'.

ומזה מובן – במכ"ש וק"ו – בנוגע ללימוד זכות על הזולת, שעיי"ז מגלים את הטוב שיש בו.
 ובענין זה יש סיפור נפלא מרבינו הזקן בא' ה"ביכלאך"⁴⁹ שהגיעו לאחרונה, וזה לשונו:

שמעתי סיפור מאדמו"ר הזקן, שהביאו לפניו אדם שנכנס בו רוח הבל, והי' אז אצל אדמו"ר איזה
 יחידי סגולה. ואמר אדמו"ר ז"ל:

בענין הריגת זכרי⁵⁰ הי' הענין כך, דידוע בענין הנבואה, שכל זמן שלא יצאה הנבואה מפי הנביא

(42) שבת כג, א.

(43) תוד"ה שאף – מגילה ד, א.

(44) שבת לג, ב. וש"נ.

(45) אבות פ"א מ"ו.

(46) ערכין טו, ב.

(47) ראה גם לקו"ש ח"ה ע' 45. חט"ו ע' 32. חכ"ז ע' 163

ואילך. חכ"ט ע' 120 הערה 47.

(48) ראה שו"ע אדה"ו או"ח סקני"ו ס"י. וש"נ.

(49) ביכל מס' 1280 – בספריית אגודת חסידי חב"ד.

(50) דברי הימים-ב כד, ו ואילך.

(33) שבת כא, ב.

(34) במדבר א, נא. ג, יו"ד. קרח יח, ז.

(35) מכות בסופה.

(36) ראה ירושלמי יומא פ"ה סה"ב.

(37) ס"פ תצוה. אחרי טז, לד.

(38) ראה מגילת אנטיוכוס. מדרש חנוכה. ובכ"מ.

(39) פרש"י עה"פ. וראה מכילתא בא יב, ו. שמו"ר פ"א, כח.

(40) ויק"ר פל"ב, ה. שהש"ר פ"ד, יב. מדרש תהלים מזמור קכב. ועוד.

(41) אמור כד, יא.

(42) נתבאר בלקו"ש חל"ז ע' 67 ואילך.

בדיבור, עדיין יוכל ענין הנבואה להתבטל, שלא לבא לידי פועל (כי אפשר עדיין לבטלה), אך כשיצאה הנבואה מפי הנביא ע"י הדיבור שלו, אז מוכרח הדבר להתקיים⁵¹. אך הנביא, כשנכנס בו רוח הנבואה, מוכרח הוא לנבאות, הן לטוב הן להיפוך ח"ו, כי הכובש נבואתו חייב מיתה⁵². וזה ה' הענין שהרגוהו, כי לא רצו שישלים נבואתו בדיבור שיחרב בהמ"ק, כי אזי בודאי יחרב, משא"כ כשלא ישלים נבואתו בדיבור, עדיין אפשר יתבטל הענין, ולא יחרב בפו"מ, בשביל בהמ"ק שלא יחרב (ובשביל כלל ישראל). נמצא שכוונתם ה' לטוב, ובמס"נ גדול מאד עשו זאת. אך שלא עלתה בידם כוונתם הטובה הנ"ל, כי עד שהרגוהו בפועל לגמרי בין כה וכה יצאה הנבואה כולה מפיו בדיבור, וממילא נתקיימה הנבואה ונשרף הבית.

אך לפי זה לכאורה יקשה על זכרי', למה לא כבש נבואתו, כי אף שהכובש נבואתו חייב מיתה, עכ"ז, בשביל בהמ"ק שלא יחרב ה' לו למסור נפשו וכנ"ל. אך הביטול של זכרי' לאלקות ה' יותר גדול לרצון העליון, וע"כ כיון שידע רצון העליון שיחרב הבית, הוא ה' בתכלית הביטול לרצונו ית', ע"ד מי לי בשמים כו'⁵³, ע"כ לא ה' נחשב בעיניו כל מיני התגלות אור שע"י בהמ"ק נגד עצמיות רצונו ית', כי ה' בטל אליו מכל וכל.

ואחרי הדברים הללו שיצאו מפי קדושת אדמו"ר הזקן ז"ל, הלימוד זכות על הורגי זכרי' הנביא כנ"ל, תיכף יצא הרוח הבל מהאדם שהובא לפניו. ואמר אדמו"ר ז"ל בפני היחידי סגולה שהיו לפניו, כי האדם ההוא שנכנס בו הרוח, הוא מאותו ה[שרש] של הורגי זכרי' כו' שנכנס בו ע"י עיבור כו', וע"י הלימוד זכות הגדול הזה שיצא מפיו, נתקן כו'.

כל זה שמעתי דרך סיפור מפי איש נאמן (עכ"ל).

ומזה מובן גם בנוגע להדיבור דלקמן בשבחה של בת ישראל כמרים בת בילגה – דאף ש"מי הוא זה ואיזהו אשר ערב לבו לגשת כו'"⁵⁴ למעלת רבינו הזקן, הנה לאחר שרבינו הזקן פתח את הדרן, הרי זה נעשה דרך סלולה לכל אחד. וע"ד הסיפור הידוע שסיפר הבעש"ט⁵⁵, "שמעתי בשם הרב הבית יוסף שטרח ויגע עד שבא על פירוש איזה מאמר, ואח"כ שמע אותו פירוש מאחרים ג"כ, ונצטער, ואמר לו האריז"ל שאתה פתחת הצינור כו'". וכפי שמצינו בכמה ענינים בהם נאמר הלשון "פתח"⁵⁶.

ז. ובנוגע לענינינו:

ה"מעשה במרים בת בילגה" ש"היתה מבעטת בסנדלה על גבי המזבח ואמרה, לוקוס לוקוס, עד מתי אתה מכלה ממון של ישראל ואי אתה עומד עליהם בשעת הדחק" – ה' לאחרי "שהמירה דתה והלכה ונשאת לסרדיוט אחד ממלכי יוונים".

ולכאורה: מה ש"היתה מבעטת בסנדלה על גבי המזבח כו'" (שבגלל זה קנסו את כל המשמרה שתהי' חולקת בדרום) – במה נחשב ואיזה ערך יש לו לגבי חומר הענין "שהמירה דתה והלכה ונשאת לסרדיוט"?!

ויוכן ע"פ מ"ש הרמב"ם באגרותיו⁵⁷, שאפילו ירבעם בן נבט שחטא והחטיא את הרבים בענין הכי חמור⁵⁸, נפרעין ממנו על ביטול עירוב תבשילין!

הבאה.

(54) לשון אדה"ז – תניא פמ"ד (סג, א).

(55) כש"ט סרנ"ו, ובהנסמן בציונים והערות לשם.

(56) ראה אמ"ב שער הק"ש פנ"ז (נה, א). סה"מ תרע"ח ע' רפג. תרפ"ח ע' קב. ועוד.

(57) אגרת השמד פ"ד (ד"ה והמין הרביעי). אגרת תימן

ספ"א. (ד"ה ויש עלינו לשמחה).

(58) ראה מלכים ב יז, כא. אבות פ"ה מ"ח.

(51) ואף שבנוגע ל"דברי הפורענות שהנביא אומר .. אם לא עמדו דבריו אין בזה הכחשה לנבואתו, ואין אומרים הנה דיבר ולא בא, שהקב"ה ארך אפים כו'" (רמב"ם הל' יסוה"ת פ"י ה"ד), הרי מובן, שנקל יותר לבטל דבר שהי' רק במחשבה, מאשר לבטל דבר שכבר נמשך בדיבור, ובפרט כבדו"ד, במעמד רבים מישראל, ובבית ה'.

(52) סנהדרין פט, א. רמב"ם שם פ"ט ה"ג.

(53) תהלים עג, כה. וראה שרש מצות התפלה שבהערה

ולהעיר, שלכאורה זהו דבר הפשוט, שהרי אין סברא לומר שבגלל היותו חוטא ומחטיא את הרבים, יפטר ממצוה אחרת, ובלשון חז"ל⁵⁹: "מי שאכל שום וריחו נודף יחזור ויאכל שום אחר ויהא ריחו נודף" (בתמי). אבל, הרמב"ם כותב זאת בתור חידוש גדול. ולכאורה, אם זהו דבר חידוש – הרי ידוע בכללי הרמב"ם⁶⁰ (בספרו יד החזקה, ומזה מוכן גם בנוגע לאגרותיו, אף שלא בהדגשה כ"כ כבספר הי"ד) שלא כותב דינים מחודשים, וא"כ, מניין המקור לחידוש זה?

ויש לומר, שהמקור לדברי הרמב"ם הוא ה"מעשה במרים בת בילגה" – שאף "שהמירה דתה והלכה ונשאת לסרדיוט", שאין לך נפילה גדולה מזו, מ"מ, תובעים ומענישים (את המשמרה כולה) על זה ש"היתה מבעטת בסנדלה על גבי המזבח כו"!⁶¹

וכל זה למה – בגלל גודל החביבות של בני, כמ"ש⁶² "רק אתכם ידעתי (לשון חיבה, כפירוש רש"י על הפסוק⁶² "כי ידעתי למען אשר יצוה את בני ואת אחיריו") מכל משפחות האדמה על כן (כיון שבגלל חיבת הקב"ה לבני נוגע לו אופן הנהגתם) אפקוד עליכם את כל עונותיכם".

וזהו החידוש בשבחו של יהודי:

לכאורה, כאשר מדובר אודות מי שחטא והחטיא את הרבים – מה נוגע להקב"ה אם הוא מקיים עירוב תבשילין אם לאו, הרי הוא כבר נכרת ("אָפּגעשניטן") לגמרי?

והמענה על זה⁶³: "וואו אָפּגעשניטן, וואָס אָפּגעשניטן"?! – זהו אמנם מעמד ומצב שנקרא בשם "כ"ף רי"ש תי"ו (ועד"ז ד' הענינים שלמטה מזה), אבל זהו רק בחיצוניות, ואילו לאמיתו של דבר – "אע"פ שחטא ישראל הוא"⁶⁴, וכמ"ש הרמב"ם⁶⁵ ש"יצרו הוא שתקפו" [ולכן אין להתייחס ממנו ח"ו, וכאשר יתעסקו עמו, בודאי יצליחו, וכפי שהובטחנו שאפילו יהודי אחד לא יאבד ח"ו, "בל ידח ממנו נדח"⁶⁶], ומבלי הבט על כל מה שעשה, אפילו דבר שפל ביותר, הנה "בשעת החטא היתה (נשמתו) באמנה אתו ית"⁶⁷ – עם מהותו ועצמותו ית', וכל תזווה ("יעדער קער") שלו – אפילו אם יקיים עירוב תבשילין – נוגעת לעצמות ומהות א"ס ב"ה!

וכל זה – לא רק בנוגע לירבעם בן נבט, שאמר לו הקב"ה "חזור בך, ואני ואתה ובן ישי נטייל בגן עדן"⁶⁸,

– ובודאי שדיבורו של הקב"ה (ומה גם שנעשה חלק בתושבע"פ) לא ישוב ריקם⁶⁹, וכדאיאת בירושלמי⁷⁰ שאפילו ירבעם בן נבט וחבריו שנימנו בין אלו שאין להם חלק לעולם הבא⁷¹, הנה לאחר שנתקיים בארץ ישראל "גפרית ומלח שרפה כל ארצה"⁷², וגם כבר קבלו דינם עי"ז שנשרפו בהיותם קבורים שם, נתכפר להם כו"⁷³ –

אלא כן הוא גם בנוגע לכאור"א מישראל, ולכן, אפילו בת ישראל "שהמירה דתה והלכה ונשאת לסרדיוט", נוגע להקב"ה כיצד תתנהג בשעה שתראה את המזבח.

ח. ויש להוסיף ששבחה של נערה זו מתבטא (לא רק בכך שגם לאחר "שהמירה דתה והלכה ונשאת לסרדיוט" הי' נוגע להקב"ה הנהגתה הבלתי-רצויה כלפי המזבח, אלא יתירה מזה – גם) בהנהגתה הבלתי-רצויה גופא:

תניא ספ"ט.

(67) תניא ספכ"ד.

(68) סנהדרין קב, א. וש"נ.

(69) ע"פ לשון הכתוב – ישעי' נה, יא.

(70) כלאים פ"ט ה"ג ובפי' פני משה.

(71) סנהדרין ר"פ חלק.

(72) נצבים כט, כב.

(73) ראה גם אג"ק ח"א ע' קמה. וש"נ.

(59) ברכות נא, רע"א. שבת לא, ב.

(60) ראה יד מלאכי כללי הרמב"ם ס"ה. וש"נ.

(61) עמוס ג, ב.

(62) וירא יח, יט.

(63) כ"ק אדמו"ר שליט"א דיבר בהתרגשות גדולה (המו"ל).

(64) סנהדרין מד, רע"א.

(65) הל' גירושין ספ"ב.

(66) ע"פ שמואל"ב יד, יד. וראה הל' ת"ת לאדה"ז פ"ד סה"ג.

ובהקדמה – שנוסף לכך שהגמרא מספרת ש"היתה מבעטת בסנדלה על גבי המזבח", מוסיפה הגמרא לספר גם את טענתה כלפי המזבח, ש"אמרה, לוקוס לוקוס, עד מתי אתה מכלה ממונן של ישראל ואי אתה עומד עליהם בשעת הדחק".

והגע עצמך:

מדובר אודות נערה מישראל שנמצאת במעמד ומצב "שהמירה דתה והלכה ונשאת לסרדיוט אחד ממלכי יוונים", וכאשר היוונים כובשים את ירושלים וביהמ"ק, ונכנסים להיכל – באופן של היפך הטהרה – כדי להקריב "דלי"ת אל"ף"74, הולכת היא עמהם כמי ששייכת אליהם...

ולאחרי כל זה, הנה מה שאיכפת ונוגע לה הוא – מעמדם ומצבם הקשה של בני"י, ולכן צועקת: "לוקוס לוקוס, עד מתי אתה מכלה ממונן של ישראל ואי אתה עומד עליהם בשעת הדחק"; למה75 המזבח אינו מגין על ישראל?! ... למה אינך עוזר לבני"י?! ...!

ט. וע"פ האמור שב"מעשה במרים בת בילגה" מודגש השבח של כאו"א מישראל, גם מי שנפל למטה ביותר כו' – מובן גם הקשר והשייכות לענין (מסכת) סוכה:

מצות סוכה – נוסף לכך שקשורה עם כל מציאותו של היהודי, שהרי הסוכה מקפת אותו מרגלו ועד קדקדו, יחד עם לבושו וכל עניניו76, אכילתו ושתייתו כו' (כנ"ל ס"ג), הרי היא גם כוללת ומאחדת את כל בני"י, מהפחות שבפחותים עד לגדול שבגדולים, כדאיתא בגמרא77 "כתיב78 כל האזרח בישראל ישבו בסוכות, מלמד שכל ישראל ראויים לישב בסוכה אחת".

וטעם הדבר – בגלל שכך הי' גם בהסוכות שבהם הושיב הקב"ה את בני"י בהוציאו אותם מארץ מצרים – ענני הכבוד79, שלא הי' ענן מיוחד עבור כל אחד או עבור כל שבט בפני עצמו, אלא אותם ענני הכבוד הקיפו את כל מחנה ישראל, מהשבט החשוב ביותר – שבט יהודה, עד לשבט דן שהי' "מאסף לכל המחנות"80; כל בני"י יחד עם נשיהם ובניהם ועבדיהם וכל אשר להם, היו מוקפים באותם ענני הכבוד שהגנו עליהם מנחשים ועקרבים כו'; אפילו מיכה שנשא עמו פסל81, הי' מוקף באותם ענני הכבוד יחד עם משה ואהרן, נדב ואביהוא אלעזר ואיתמר, ויחד עם המשכן! – ובגלל זה נקבעה גם מצות סוכה באופן ש"כל ישראל (מקטנם עד גדולם) ראויים לישב בסוכה אחת".

וההסברה בזה (שהרי התורה "היא חכמתכם ובינתכם"82; צריכים אמנם לקיים את המצוות בגלל היותם ציווי הבורא, אבל בודאי יש בזה שכל עמוק) – דלכאורה, איך יתכן שכל ישראל, מכהן גדול עד לנערה שנישאת לנכרי, ישבו בסוכה אחת, בה בשעה שהם חלוקים ורחוקים זמ"ז מן הקצה אל הקצה? – ע"פ מארז"ל83 שאפילו "פושעי ישראל מליאין מצות כרמון, שנאמר84 כפלח הרמון רקתך, אל תקרי רקתך אלא רקנין שבך", ואילו העבירות הם רק כמו קליפה שנדבקה בחיצוניות שלו, ולכן יכולים להתאחד כולם יחד ולישב בסוכה אחת, בגלל שלאמיתו של דבר הרי "בנים אתם לה' אלקיכם"85, וכאמור, ש"אע"פ שחטא ישראל הוא".

וכמודגש גם במצות נטילת ד' מינים שנעשית בסוכה86 – שמאחדים את כל ד' המינים שרומזים על

(81) ראה שמו"ר רפכ"ד. וש"נ.

(82) ואתחנן ד, ו.

(83) חגיגה בסופה. וש"נ.

(84) שה"ש ד, ג. ו, ז.

(85) פ' ראה יד, א.

(86) סידור אדה"ז "דיני הלולב" (לפני הלל). וראה לקו"ש

חכ"ב ע' 124 ואילך. וש"נ.

(74) = דבר אחר (המו"ז).

(75) כ"ק אדמו"ר שליט"א פרץ בבכי (המו"ז).

(76) ראה גם שיחת ש"פ בראשית (התוועדות ב) דאשתקד

ס"ל (תורת מנחם חע"ד ע' 184). וש"נ.

(77) סוכה כז, ב.

(78) אמור כג, מב.

(79) סוכה יא, סע"ב. תו"כ ופרש"י שם, מג.

(80) בהעלותך יו"ד, כה. וראה פרש"י ויקהל לה, לד.

- ד' הסוגים שבבנ"י, מהאתרוג שיש בו טעם וריח, עד לערבה שאין בה לא טעם ולא ריח⁸⁷, מכהן גדול
עד לנערה הנ"ל, ועושים מהם "אגודה אחת לעשות רצונך בלבב שלם"⁸⁸.
- [ויש להוסיף רמז בנוגע לענין הנענועים⁸⁹ – שכדי שמציאותו האמיתית של יהודי תבוא מן ההעלם
אל הגילוי, הנה מזמן לזמן נותן לו הקב"ה זעזוע ("א טרייסל און אַ שאַקל"), שמנער ממנו את כל
הענינים שנדבקו בחיצוניותו, ואז נשאר רק הפנימיות והעצם – שזהו בשוה אצל כל ישראל, מ"ראשיכם
שבטיכם" עד "חוטב עציך גו' שואב מימך"⁹⁰.
- אבל הקב"ה מבקש מבנ"י: במקום שענין זה יהי' ע"י זעזוע – עשו זאת מתוך שמחה וטוב לבב
ומתוך הרחבה!
- אמנם איתא בגמרא⁹¹ "גדולה הסרת טבעת יותר מארבעים ושמונה נביאים ושבע נביאות שנתנבאו
להן לישראל, שכולן לא החזירום למוטב, ואילו הסרת טבעת החזירתן למוטב", אבל, הכוונה בזה היא
– שיסתפקו בדברי הגמרא, ויצייירו לעצמם כאילו הי' הדבר בפועל, ויחזרו למוטב.
- ואז מתגלה שכל בנ"י הם "מנורת זהב כולה"⁹², "מקשה זהב עד ירכה עד פרחה מקשה היא"⁹³,
ובאופן ד"בהעלותך את הנרות"⁹⁴, דקאי על 'נר ה' נשמת אדם"⁹⁵ (כפי שמבאר רבינו הזקן בלקו"ת⁹⁶),
ועד ש"משם אורה יוצאה לעולם"⁹⁷ ע"י "חלוני שקופים אטומים"⁹⁸, ו"עדות הוא לכל באי עולם
שהשכינה שורה בישראל"⁹⁹, והיינו, שבנ"י פועלים גם על אומות העולם – "והלכו גוים לאורך"¹⁰⁰,
ופועלים ש"ה יהי' לך לאור עולם"¹⁰¹, ע"י שמאירים את חשכת העולם באמצעות שמן טהור, לאחר
שמנצחים את היוונים (החל מה"יון" שבכל אחד מישראל שהוא היצה"ר), ומוצאים פך שמן שחתום
בחותרו של כהן גדול¹⁰²].
- ועד שפועלים שכל בנ"י יושבים בסוכה אחת – ב"סוכה (ש)תהי' לצל יומם מחורב"¹⁰² (כמובא
בהתחלת מסכת סוכה¹⁰³),
- וסיום הפסוק¹⁰²: "ולמחסה ולמסתור מזרם וממטר" – כמדובר פעם בארוכה¹⁰⁴ הפתגם שמביא
אאמו"ר (בא' ממכתביו), ש"זרם" – א' פחות מרמ"ח – הוא כנגד בל תגרע, ו"מטר" – א' יותר מרמ"ח
– הוא כנגד בל תוסיף, והרי מיסודות התורה בנוגע לרמ"ח מצוות עשה (שבהם ניכר עיקר פעולת האדם,
שהרי מצוות לא-תעשה ענינם העדר המעשה, שזהו רק הענין של "סור מרע") הוא הציווי "לא תוסיפו
גו' ולא תגרעו"¹⁰⁵ [בסדר זה דוקא: תחילה "לא תוסיפו", ואח"כ "ולא תגרעו"¹⁰⁶], שאין להוסיף על
רמ"ח מ"ע – שאז נעשה "מטר" בלתי רצוי, ואין לגרוע מרמ"ח מ"ע – שאז נעשה "זרם" בלתי רצוי;
ועז"נ שה"סוכה" תהי' "למחסה מזרם וממטר", היינו, שה"מחסה" מ"זרם", שזהו"ע דלא תגרעו,
ומ"מטר", שזהו"ע דלא תוסיפו, הוא ע"י שמקיף את עצמו ב"סוכה", שמגינה עליו מענינים בלתי
רצויים, כדברי המשנה במסכת אבות¹⁰⁷ שכל מצוה נעשית "תריס בפני כו'".

(98) מלכים-א ו, ד ובפרש"י. מנחות פו, ב ובפרש"י.

(99) שבת כב, ב. וש"נ.

(100) ישעי' ס, ג.

(101) שם, כ.

(102) שם ד, ו.

(103) ב, א. וראה גם שם ו, סע"ב ובתוס'.

(104) ראה גם תורת מנחם חע"ז ריש ע' 51. וש"נ.

(105) ואתחנן ד, ב.

(106) ראה כלי יקר עה"פ. וראה גם שיחת וא"ו תשרי

דאשתקד סכ"ג (תורת מנחם חע"ז ס"ע 53 ואילך).

(107) פ"ד מי"א.

(87) ויק"ר פ"ל, יב.

(88) נוסח תפלת ימים נוראים.

(89) ראה גם תורת מנחם חל"ה ס"ע 82 ואילך. וש"נ.

(90) ר"פ נצבים.

(91) מגילה יד, א.

(92) זכרי' ד, ב.

(93) בהעלותך ח, ד.

(94) שם, ב.

(95) משלי כ, כז.

(96) ר"פ בהעלותך.

(97) ראה ירושלמי ברכות פ"ד סה"ה. ועוד.

1 ובאופן שנמשכת גם ברכת ה' למילוי כל צרכי האדם "מידו המלאה הפתוחה הקדושה והרחבה"¹⁰⁸
 2 — כמודגש בהשמחה דחג הסוכות, "באספך מגרנך ומיקבך"¹⁰⁹, כפשטות הענינים.
 10 י. וההוראה מזה — ככל עניני התורה, כולל גם הסיפורים שבתורה, מלשון הוראה¹¹⁰ — לכל הדורות
 11 כולם:

12 לכל לראש — עד כמה צריכים להשקיע כחות בנוגע לחינוך של כל בן ישראל ובת ישראל, שכל אחד
 13 ואחת מהם הוא בן כהן ובת כהן, שהרי כל בני נקראים בשם "כהנים", כמ"ש¹¹¹ "ואתם תהיו לי ממלכת
 14 כהנים וגוי קדוש", ולא לחשוב שזהו ענין פרטי שנוגע לבן זה או לבת זו בלבד, שילכו בדרך החיים,
 15 אלא זהו ענין שנוגע לכל המשפחה, לכל השבט ולכל ישראל, ולא רק בשעתו, אלא גם לדורות הבאים
 16 — כפי שרואים מסיפור הנ"ל, שבגלל הנהגה של נערה אחת מישראל, שהי' חסר בחינוך שלה ע"י הורי'
 17 בהיותה תינוקת (כלשון הגמרא: "שותא דינוקא כו'"), נשאר "כתם" גם על ההורים, ועל המשמרה כולה,
 18 ולא רק בדור ההוא, אלא גם בדורות שלאח"ז — מזמן החשמונאים עד סוף זמן בית שני, כמה מאות
 19 שנים (כחשבון הגמרא¹¹²) — ש"לעולם חולקת בדרום, וטבעתה קבועה וחלונה סתומה".

20 ושלא כטעות העולם שצריכים להשקיע בעיקר בחינוך הבנים, ואילו בנוגע לחינוך הבנות, יכולים
 21 לצאת ידי חובה ע"י מימרא אחת או שתיים (א' וואָרט אָדער צוויי ווערטער) בנוגע להנהגת הבית וכו'
 22 — כפי שלמדים מסיפור הגמרא בנוגע לבת כהן, אשר, גם ללא השתדלות מיוחדת היו לה ידיעות בעניני
 23 של המזבח, שמקריבים עליו קרבנות, וצריך לעמוד להם ולהושיע אותם בעת צרתם, ואעפ"כ, בגלל שהי'
 24 חסר השתדלות בחינוך שלה מתוך יראת השם כדבעי, הנה בסופו של דבר פגע הדבר לא רק באבי'
 25 ואמה, אלא גם בכל המשמרה כולה, בגלל ש"אוי לרשע אוי לשכיננו", וכנ"ל (ס"ב) מדברי הרמב"ם
 26 ש"עשו חכמי אותו הדור בכל המשפחה שיצא ממנה זו התרבות רעה .. וקבעו זה לדורות משום
 27 והנשארים ישמעו וייראו".

28 ואף אחד אינו יכול לחשוב שלהיותו גדול בישראל, לא תפגע בו הנהגת פלוני בן פלוני — שהרי
 29 רואים בסיפור הנ"ל שהנהגתה של בת ישראל פגעה במזבח שבביהמ"ק, שענינו הוא ש"מזיח (גזירות
 30 רעות מעל ישראל) ומזין (בזכות הקרבנות העולם נזון שהקרבנות באין מן המזון וגורמין לו ברכה) מחבב
 31 (את ישראל אל אביהם) מכפר"¹¹³, החל מהחיוב דהקרבנות שני תמידים בכל יום, שמאחד ופועל על כל
 32 בניי (שכלולם יש חלק בתמידים¹¹⁴), מ"ראשיכם שבטיכם" עד "חוטב עציץ גו' שואב מימין", מגדול
 33 וזקן שבע ימים עד לתינוק בן יומו.

34 זאת ועוד — באופן ש"מדה טובה מרובה":

35 אם פעולה בלתי רצויה של נערה אחת פעלה היפך העלי' והקדושה במשמרה שלימה של כהנים — הרי
 36 עאכור"כ שפעולה טובה של בת ישראל, אפילו תינוקת שאינה חייבת עדיין במצוות, ובפרט פעולה
 37 הקשורה עם המזבח, כמארו"ל¹¹⁵ "כל זמן שביהמ"ק קיים מזבח מכפר על ישראל, ועכשיו שולחנו של
 38 אדם מכפר עליו", שזהו"ע הדלקת נר שבת, שצריכה להיות על השולחן שאוכלין עליו בשבת¹¹⁶ — בודאי
 39 שבכחה לפעול לא רק בה, אלא גם באבי' ואמה, ובכל המשמרה, ולדורי דורות — חמש מאות פעמים
 40 ככה !

11 יא. והוראה נוספת מסיפור הנ"ל — ובהקדים:

12 בימינו אלו קשה אמנם למצוא יהודי שנפל למדריגה תחתונה כ"כ,

(108) נוסח ברכה הג' דברהמ"ז.
 (109) פ' ראה טז, יג.
 (110) ראה רד"ק לתהלים יט, ת. גו"א ר"פ בראשית (בשם טז, טו.
 (111) זח"ג נג, ב.
 (112) יתרו יט, ו.
 (113) כתובות יו"ד, ב (ובפרש"י).
 (114) ראה תנחומא קרח ז. במדב"ר פי"ח, יו"ד. פרש"י קרח
 (115) ברכות נה, רע"א. וש"נ.
 (116) ראה שו"ע אדה"ז או"ח ר"ס רסג. וש"נ.
 (112) ע"ז ט, רע"א.

— וכמ"ש רבינו הזקן בתורה אור¹¹⁷ ש"בדורות הראשונים .. מי שהי' זכאי הי' זכאי במדרגת צדיק גדול או נביא, ומי שהי' חייב הי' רשע גמור .. אך דורות האחרונים .. אין בהם רשעים כ"כ ולא צדיקים כ"כ טובים", והיינו, שכיון שנתמעט בקדושה, נתמעט גם בלעו"ז. וע"ד דברי הגמרא¹¹⁸: "כי קא ניחא נפשי' דרבי יהושע בן חנני' (שהי' יודע להשיב לאפיקורסין), אמרו לי' רבנן, מאי תיהוי עלן מאפיקורסין, אמר להם, אבדה עצה מבנים נסרחה חכמתם¹¹⁹, כיון שאבדה עצה מבנים, נסרחה חכמתן של אומות העולם". ולכאורה י"ל שזהו המקור בנגלה דתורה לדברי רבינו הזקן הנ"ל. —

אבל בדקות דדקות יכולים למצוא זאת גם בימינו — שיוצאים לרחוב ורואים יהודי שבחיצוניותו אינו מתנהג כדבעי, וכששואלים אותו, אינו מכחיש זאת, וכיון שכן, הרי יכולים להתיירא ולומר: מה לי וליהודי זה??!

ועל זה באה ההוראה בדברי הגמרא בסיום מסכת סוכה (לאחרי ה"מעשה במרים בת בילגה") — שמהודי זה יכולים ללמוד ש"טוב לצדיק טוב לשכינו", אלא שענין זה תלוי בך: עליך לנצל את העובדה שנפגשת עמו, בהשגחה פרטית, כדי לדבר עמו בדברים היוצאים מן הלב, שאז יכנסו הדברים אל לבו ויפעלו פעולתם¹²⁰ — שיהודי זה יהי' ה"שכן" שלך, וילך בדרך התורה והמצוה כמוך, בבחי' "טוב לצדיק טוב לשכינו".

ועד שנעשה אצל כל בני המעמד ומצב ד"טוב לצדיק טוב לשכינו" — שכל אחד מישראל, שיש בו נפש האלקית שהיא "חלק אלקה ממעל ממש"¹²¹, נעשה "שכן" של הקב"ה¹²², "צדיקו של עולם"¹²³, ובפרט עי"ז שבנ"י מקימים "משכן" — מלשון שכן¹²⁴ — עליו אומר הקב"ה "ושכנתי בתוכם"¹²⁵; ו"טוב לצדיק טוב לשכינו" — שהטוב שיש לצדיקו של עולם, שהוא עצם הטוב, ומטבע הטוב להיטיב¹²⁶, הרי הוא ממשיך ונותן לשכינו, לכל אחד מישראל,

ובאופן ש"מדה טובה מרובה" — ריבוי ע"פ תורה, למעלה ממדידת האדם, כמ"ש¹²⁷ "והריקותי לכם ברכה עד בלי די", "עד שיבלו שפתותיכם מלומר די"¹²⁸,

וכאמור לעיל (ס"א) — לא רק באופן ש"פרי מעלליהם יאכלו", בלשון רבים סתם, אלא באופן ש"מדה טובה מרובה .. על אחת חמש מאות",

וכידוע שמספר חמש מאות רומז על מהלך ת"ק שנה שבין הארץ לרקיע¹²⁹ (כפי שמבאר הצ"צ¹³⁰ בפירוש מארז"ל¹³¹ תקט"ו תפלות התפלל משה כמנין "ואתחנן", שהו"ע המשכת בחי' י"ה (ט"ו) בעולמות שהם בבחי' מהלך ת"ק שנה), שענין זה (הריחוק דמהלך חמש מאות שנה שבין הארץ לרקיע) הוא הסיבה לכל הנסיונות וכל הקשיים כו', שזהו בגלל שהשמים הם לרום¹³², ואילו אנו נמצאים בארץ; אבל כאשר מדלגים את המהלך דת"ק שנה, ע"י ה"סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה"¹³³, אזי מחברים את השמים והארץ ביחד, שזוהי תכלית הבריאה — להיות לו ית' דירה בתחתונים¹³⁴.

(126) ראה בהנסמן בלקו"ש חכ"ד ע' 334 (בהערה).

(127) מלאכי ג, יו"ד.

(128) שבת לב, סע"ב. וש"נ.

(129) חגיגה יג, א.

(130) אוה"ת ואתחנן ע' קטז.

(131) ראה דב"ר פי"א, יו"ד.

(132) ע"פ משלי כה, ג.

(133) ויצא כח, יב.

(134) ראה תנחומא נשא טז. בחוקותי ג. ב"ר ספ"ג. במדב"ר

פי"ג, ו. תניא רפ"ו.

(117) מקץ מא, א.

(118) חגיגה ה, ב.

(119) ירמי' מט, ז.

(120) ראה ספר הישר לר"ת שי"ג. הובא בשל"ה סט, א.

(121) תניא רפ"ב.

(122) ולהעיר גם מהמבואר במדרש (שמו"ר רפכ"ז, ובפי' עץ

יוסף וחי' הרד"ל) על הפסוק (משלי כז, יו"ד) "טוב שכן קרוב

מאח רחוק", ש"שכן קרוב" קאי על הקב"ה.

(123) לשון חז"ל — ב"ר פמ"ט, ט. פרש"י וירא יח, כח. ועוד.

(124) ראה ספר השרשים להרד"ק ערך שכן.

(125) תרומה כה, ח.

1 וכל זה – ע"י שברגעים האחרונים של החושך כפול ומכופל של הגלות פועל כל אחד מישראל
2 וכללות ישראל הוספה באור, "נר מצוה ותורה אור"¹³⁵, ועי"ז הנה ב"מדה כנגד מדה" אבל כמה פעמים
3 ככה – פועלים את הגאולה האמיתית והשלמה ע"י משיח צדקנו, שאז יקויים היעוד¹⁰¹ "ה' יהי' לך
4 לאור עולם", בקרוב ממש.

(135) משלי ו, כג.

המשכן ביאור למס' זבחים ליום חמישי עמ' ב

1 לא דרש, שסובר שאינה מיותרת].
2 הגמרא מביאה ברייתא נוספת המבארת פרטי דינים בבגדי
3 הכהונה: תנו רבנן, נאמר בתורה כמה פעמים לענין בגדי הכהונה
4 שיהיו עשויים מ'בד', הגמרא דורשת מתיבה זו כמה פרטים
5 בצורתם הראויה של הבגדים:
6 א. 'בד', שיהיו של בויז – עשויים מפשתן.
7 ב. 'בד', שיהיו חדשים, כפי שהיה הפשתן בעת עשיית הבגדים.
8 ג. 'בד', שיהיו החוטים שממנו עשויים הבגדים שזורים – שכל חוט
9 עשוי מכמה חוטים השזורים יחדיו.
10 ד. 'בד', שיהיו חוטים כפול ששה – שכל אחד מהחוטים שממנו
11 עשויים הבגדים יהיה מורכב משהו חוטים שזורים יחדיו.
12 ה. 'בד', שלא ילבש בגד של חול עמקן בעת העבודה, ש'בד'
13 משמעותו לשון 'לבד', והיינו שילבש הכהן בגדים אלו לבדם.
14 מקשה הגמרא: אמר ליה אביי לרב יוסף, בשלמא מה שדרשה
15 הברייתא מתיבת 'בד' שיהיו הבגדים של בויז, הא קא משמע לן בויז
16 אין מידי אחרת לא – שיהיו הבגדים עשויים דווקא מבויז (ופשתן)
17 ולא מדבר אחר, ואין לנו סתירה לכך. אלא מה שדרשה 'בד' שיהיו
18 חדשים' קשה, וכי חדשים אין – כשרים הם, שחקין לא, והתניא
19 בברייתא שהובאה לעיל (ע"א) בגדי כהונה משחקין בשירים.
20 רב יוסף משיב לאביי בקושיא: אמר ליה, ולישעמך – לשיטתך
21 שהבנת שכוונת הברייתא לדרוש את כל הדינים ממשמעות תיבת
22 'בד', ולכן כולם מעבבים העבודה, והלא אם כן יש לך להקשות
23 גם איך דרשה הברייתא 'בד', שיהיו חוטים כפול ששה, והלא לא די
24 שאין שום משמעות מתיבת 'בד' לכך, אלא אדרבה, 'בד' חד חד
25 לחוריה משמע – 'בד' משמעותו לשון יחיד, והיינו שכל חוט יהיה
26 יחיד ולא שזור מכמה חוטים. אלא בהכרח הכי קאמר התנא,
27 כגדים שזאמר קהן 'בד', צריכין שיהיו של בויז, ושהיו חדשים,
28 ושזורים, ושהיה חוטים כפול ששה, ויש מהן – מדינים אלו, שנאמרו
29 רק למצוה לכתחילה, והיינו הדין שיהיו חדשים, שאינו נלמד
30 ממשמעות הפסוק, אלא מצוה לכתחילה שיהיו בגדי הכהונה
31 נאים, ולכן בדיעבד אין הדבר מעכב, ויש מהן – מדינים אלו,
32 והיינו שיהיו מבויז, ושזורים, וחוטן כפול ששה, שנאמרו לעצב את
33 העבודה, שאינה כשרה אלא בבגדים כאלו, כיון שדינים אלו
34 נלמדים ממשמעות הפסוק.
35 שנינו בברייתא ש'בד' היינו 'בויז' שהוא פשתן, הגמרא מבארת
36 מקור הדבר. מבררת הגמרא: אמר דהאי בד תנא (פשתן) הוא.
37 משיבה הגמרא: אמר רבי יוסף בריי חנינא, 'בד' משמעותו דבר
38 קטילה מן הקרקע דבר כבד – צמח הצומח ביחידות, והיינו פשתן
39 שכל גרעין שזורים יוצא ממנו גבעול אחד בלבד.

בס"ד. ברכת *כ"ק אדמו"ר שליט"א

ערב יום הכיפורים אחרי תפלת מנחה, ה'תשל"ה.

- השי"ת יתן חתימה וגמר חתימה טובה לכל אחד ואחת בתוככי כלל ישראל בגשמיות וברוחניות גם יחד, בטוב הנראה והנגלה למטה מעשרה טפחים.
- וכיון שהתחלת השנה היא ביום שהוכפל בו כי טוב, טוב לשמים וטוב לבריות – יומשך כל זה בענינים הרוחניים של כל אחד ואחת ובענינים הגשמיים של כל אחד ואחת,
- שיוכלו ללמוד תורה ולקיים מצוות שבין אדם למקום ומצוות שבין אדם לחבירו, מתוך שמחה וטוב לבב, ומתוך התעוררות תשובה אמיתית, תשובה עילאה שהיא תשובה מתוך שמחה.²
- ולהמשיך כל הברכות בעגלא דידן, וכאמור – למטה מעשרה טפחים.
- ותהי שנת אורה, וכל הברכות שכל אחת מתחילה באות מהאל"ף ב"ת, עד שנת תורה.
- וילמדו תורה ויקיימו מצוות מתוך שלום ובטחון בכל מקום ומקום – בחוץ לארץ ובארץ הקודש, "ארץ אשר גו' תמיד עיני ה' אלקיך בה מראשית השנה ועד אחרית שנה".³
- ובקרוב ממש יוליך משיח צדקנו את כל אחד מבנ"י שנמצאים בחו"ל וכל אחד מבנ"י שנמצאים בארץ הקודש – אל הגאולה האמיתית והשלמה, למטה מעשרה טפחים, ובעגלא דידן. אמן כן יהי רצון.

(א) דבכאו"א מהם יש נפש וגוף – רוחניות וגשמיות.
(ב) ראה תניא אגה"ת פ"א (ק, סע"ב ואילך).
(ג) עקב יא, יב.

(* הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א (באידית), ונדפס בהוספת ללקו"ש ח"ד ע' 390 ואילך. במהדורה זו ניתוספו עוד איזה ציוני מ"מ ע"י המו"ל.

המשך ביאור למס' זבחים ליום שיש עמ' א

- מקשה הגמרא: אי קבי, מדוע אמרה הברייתא 'פטרונים' והלא 'אסורים' מ'קבי' ליה לומר.
- מתרצת הגמרא: כיון דאיכא ליום וישראל שהזכירו לפטור יחד עם הכהנים, דלא מתנו ליה – שבהם לא שייך לנקוט לשון אסור, שלא שייך בהם 'תור בגדים' משום דקבי תנא 'פטרונים' אמנם באמת הכהנים אסורים להניח תפילין, ואם הניחו עבודתם פסולה.
- מקשה הגמרא: והתנא בברייתא, אם הניח הכהן אינן חוצצות, ועבודתו כשרה.
- מתרצת הגמרא: לא קשיא, הא – דברי רבי אמי שהתפילין חוצצות הם בתפילין דיד, ואין הכוונה שפוסלות מחמת 'תור בגדים' כיון שהתפילין אין נחשבות לבגד, אלא הכוונה כפשוטו שחוצצות בין בשרו של הכהן לכתונת הלבושה על ידו, והא – דברי הברייתא שאין חוצצות הם בתפילין דראש, שלא שייך בהם פסול חציצה כפי שתבאר הגמרא בסמוך.
- מקשה הגמרא: מאי שנא דיד דכתיב לגבי הכתונת (ויקרא א' 1) 'ולבש על בשרו' ודרשו מכך שלא יהא דבר חוצץ בינו לבשרו, דראש נמי, הלא כתיב לענין מצנפת כהן גדול (שמות כ"ט 1) 'ושמית המצנפת על ראשו', ויש לדרוש שלא תהא חציצה בין המצנפת לראשו.
- מתרצת הגמרא: תנא בברייתא, שיערו של הכהן הגדול היה נראה בין ציץ שהיה מונח על מצחו, למצנפת שחשב בגובה ראשו,

- תפילין בעת עבודתם במקדש, וצדדי הספק, שמא התפילין הרי הם כבגד, והנחתם נחשבת ל'תור בגדים', או שמא חביבות המצוה גורמת שיהיו כגופו של הכהן ולא כבגד. מוסיף רבי זירא: אליבא דמאן דאמר לילה לאו זמן הנחת תפילין הוא, לא תבטי לך, שפיון דבעבודות לילה חיצונית התפילין, שהרי אז אין להניחם ובודאי אין בטלים לגופו, אם כן בעבודות יום החמורות מעבודות לילה נמי חיצונית, כי תבטי לך למאן דאמר לילה זמן תפילין, מאן מצוה דגופיה חיצונית, או לא חיצונית.
- אנילגל מילתא – התגלגל ספיקו של רבי זירא וקמא – וזבא ל'קמיה דרבי אמי, אמר ליה רבי אמי, תלמוד ערוך הוא כדרינו, תפילין חוצצות לכהנים, כלומר נחשבות כבגד ופוסלות העבודה.
- מקשה הגמרא: מיתיבי, שנינו בברייתא, כהנים בעבודתו, וליום העומדים בדוכן לשורר בשעת הקרבת הקרבנות, וישראל העומדים במעמדן בהקרבת התמיד בשליחות כלל ישראל, פטורין מן התפילה, שמחמת עיסוקם אינם יכולים לכיון בה, וכן פטורין מן התפילין, שהעוסק במצוה פטור מן המצוה. מדייקת הגמרא: מאי לאו – האם לא משמע מדברי הברייתא שהכהנים רק פטורים, אבל אם הניח הכהן אינן חוצצות, כלומר, אינן פוסלות העבודה מדין יתור בגדים.
- משיבה הגמרא: לא, אלא אכן אם הניח חוצצות, ופוסלות העבודה.

בס"ד. ברכת * כ"ק אדמו"ר שליט"א להתלמידים שיחיו

ערב יום הכיפורים לפני כל נדרי, ה'תשל"ה.

- 1 "וידבר גו' דבר גו' יברכך גו' יאר גו' ישא גו' וישמו גו' ואני אברכם"א.
- 2 השי"ת יברך את כל אחד מכם וכולכם ביחד בברכה האמורה לעיל^ג, שבכללותה היא – חתימה וגמר
- 3 חתימה טובה בגשמיות וברוחניות גם יחד למטה מעשרה טפחים בטוב הנראה והנגלה (בכל הפרטים
- 4 האמורים לעיל).
- 5 נוסף על זה – הצלחה רבה ומיוחדת בשליחות המיוחדת שיש לכל אחד מכם ולכולכם ביחד – ללמוד
- 6 תורה בהתמדה ושקידה, נגלה וחסידות, ולימוד מתוך דחילו ורחימו דסלקא לעילא^ה, וזה פועל אח"כ גם
- 7 כל פעולתו למטה, עאכו"כ לימוד המביא לידי מעשה – קיום המצוות בהידור,
- 8 ולכבוש את העולם מתוך שמחה וטוב לבב ובקלות – העולם קטן זה האדם^ו, והעולם כפשוטו –
- 9 שיהי' עולם של תורה, ואז יהי' עולם של "תורה אור" ו(ע"י המעשה –) של "נר מצוה"^ה,
- 10 ולהאיר את חושך הגלותי כפשוטו וברוחניות, ובקרוב ממש, ומתוך הרחבה,
- 11 וע"י אור התורה ביחד עם נר מצוה, נגלה וחסידות ויפוצו מעינותיך חוצה – להמשיך בקרוב ממש
- 12 את הגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו.

(ג) תניא פ"מ ובקו"א לשם.

(ד) תנחומא פקודי ג. ועוד.

(ה) משלי ו, כג.

(ו) ראה תניא אגה"ק ס"ד – הפעולות בזה דצדקה ותפלה.

(* הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א (באידית), ונדפס בהוספות ללקו"ש חיד"ע' 391. במהדורא זו ניתוספו עוד איזה ציוני מ"מ ע"י המו"ל.

(א) נשא ו, כב ואילך.

(ב) לאחר תפלת מנחה.

המשך ביאור למס' זנחים ליום ראשון עמ' 1

- 1 לומר, שהכהן שהושיט את הבזך לחבירו זו מעט ברגליו, ונעשתה
- 2 ההולכה ברגל.
- 3 שואלת הגמרא: ומאחר שהיו הכהנים מוליכים את הבזיכים
- 4 ברגליהם מאי קא משמע לן התנא שטרח בביאור סדר ההולכה.
- 5 משיבה הגמרא: המשנה באה ללמדנו שמצוה לעשות את
- 6 ההולכה על ידי כהנים רבים העסוקים בעבודה, כי 'פְּרִיב עִם הַדֶּרֶת
- 7 מְלִיך' (משלי יד כח).
- 8 תא שְׁמַע ראייה נוספת ממה ששנינו, שאם קָבַל כהן הַכֶּשֶׁר את הדם
- 9 מצואר הבהמה לתוך הכלי, ולאחר מכן נָתַן – הושיט את הכלי
- 10 לַפֶּסֶל, שעמד קרוב ממנו לצד המזבח, יְחִוִּיר הפסול את הכלי עם
- 11 הדם לאחוריו, לַכֶּשֶׁר שנתנו לו, והכשר יוליכנו למזבח. ולמדנו
- 12 מכך שאף שהדם היה בידי הפסול בין הקבלה להולכה אין זה
- 13 פוסל את הקרבן. ועוד למדנו שהולכה שלא ברגל אין נחשבת
- 14 כהולכה, ולכן לא יועיל אם כהן כשר שנמצא לפניו מהפסול יקח
- 15 את הדם מיד הפסול ויוליכו למזבח, אלא צריך לחזור את הדם
- 16 לאחור, ומשם יוליכנו הכשר ברגליו.
- 17 הגמרא דוחה את הראיה: אִימָא שיש לגרוס במשנה, יְחִוִּיר הַכֶּשֶׁר
- 18 וְיִקְבְּלָה – שכהן אחר העומד בסמוך למזבח יקח את הדם מיד
- 19 הפסול וימשיך להוליכו למזבח, ואין צריך לחזור ולהוליך את
- 20 הדם, מפני שהושטת היד לפסול, נחשבת כהולכה.
- 21 הגמרא מביאה את דברי רבי יוחנן בדין זה: אִימָר, אִמָּר עוֹלָא אִמָּר
- 22 רבי יוחנן הולכה שלא פְּרִיב לא שְׁמַע הולכה – ואין כשר לקיים בכך
- 23 את עבודת ההולכה, וכן אם חשב בשעת ההולכה מחשבת פיגול,
- 24 אין הקרבן נפסל.

בס"ד. ר"ד ליל ש"פ האזינו, י"ב תשרי, ה'תשל"ה.

– בעת ביקורו באולם "ופרצת" אצל האורחים שיחיו –

בלתי מוגה

כ"ק אדמו"ר שליט"א סייר בין השולחנות והתבונן על האורחים שיחיו, וכן ביקר באולם האכילה של האורחות תחיינה. אח"כ בירך את האורחים שיחיו:

מכיון ששבת זו היא השבת הראשונה שלאחרי יוהכ"פ, שאז הי' "סלחתי כדברך"¹, והוא סיום הארבעים יום האחרונים, שבו הי' מתן-תורה (דלוחות שניות) – יהי רצון שתהי' זו הכנה לקבלת תורתו של משיח, וההכנה לזה – בשמחה ובטוב-לבב.

אח"כ פנה לממונה על הכנסת-האורחים (ר' משה ירוסלבסקי), ואמר לו: הקב"ה נותן לכם ברכת "יישר כח", ויה"ר שתזכו לקבל פני השכינה².

בס"ד. שיחת ש"פ האזינו, י"ב תשרי, ה'תשל"ה.

בלתי מוגה

א. בנוגע לפרשת האזינו – שלפעמים קורין אותה בין כסא לעשור (בשבת שובה), ולפעמים קורין אותה בין יוהכ"פ לסוכות – ידוע (בפרט אצל חסידים) גודל הפלאת מעלתה, כפי שסיפר כ"ק מו"ח אדמו"ר¹ שהרב המגיד צוה שילמדו שירת האזינו בעל-פה, באמרו, שזה נוגע לא רק לענינים רוחניים, אלא גם לענינים גשמיים כפשוטם, והוסיף, שאם בעלי-עסקים ("ביזנעס-לייט") היו יודעים גודל שפע הברכה שתומשך ע"י לימוד שירת האזינו בע"פ, בודאי היו עושים זאת כו'.

וע"פ המדובר כמ"פ² שכל ענין בפנימיות התורה יש לו מקור בנגלה דתורה (עכ"פ ברמז),

– דכיון שזוהי הפנימיות של הנגלה, הרי כל ענין שבפנימיות צ"ל גם בנגלה, שזהו הסדר בקדושה, שהחיצוניות והפנימיות קשורים זב"ז, ולא כמו בעניני העולם שיכול להיות שהפנימיות והחיצוניות יהיו שני ענינים שונים, באופן "שאין תוכו כברו"³, שזהו חסרון שמצד סטרא דלעו"ז כו', אבל בתורה, שהיא המקור וההוראה על כל עניני קדושה, הרי זה באופן ש"תוכו כברו" ו"ברו כתוכו"⁴ –

מצינו ענין נפלא בנוגע לפרשת האזינו גם בנגלה דתורה:

בנוגע לסדר הקריאה בתורה שבכל שבת קוראין פרשה אחת בתורה – כפי ש"משה רבינו תיקן להם לישראל שיהיו קורין בתורה ברבים בשבת ובשני ובחמישי"⁵, ו"המנהג הפשוט בכל ישראל שמשלימין את התורה בשנה אחת"⁶ (אף ש"יש מי שמשלים את התורה בשלש שנים"⁶, או שלש ומחצה שנים⁷), ואח"כ עושין שמחה לגמרה של תורה⁸ – יש ענין מיוחד בפרשת האזינו שאינו בשאר הפרשיות, שבכל שאר הפרשיות לא נקבע אופן חלוקת הפרשה לשני שלישי וכו' [ובפרט כשמחברים שתי פרשיות ביחד,

(1) שלח יד, כ.

(2) ראה שבת קכז, א. וש"נ.

(1) ראה סה"ש תש"א ס"ע 56. וראה גם שיחת ש"פ האזינו תשל"ס כ"ד (תורת מנחם חנ"ח ריש ע' 85). וש"נ.

(2) ראה גם תורת מנחם חנ"ח ע' 117. וש"נ.

(3) ברכות כח, א. וש"נ.

(4) ראה גם יהל אור ע' סח.

(5) רמב"ם הל' תפלה רפ"ב.

(6) שם רפ"ג.

(7) חילוף מנהגים בין א"י ובבל אות מח.

(8) רמ"א אור"ח סתרס"ט.

1 שאז משתנה לגמרי אופן החלוקה כו', ואילו בנוגע לפרשת האזינו איתא בגמרא⁹ אופן החלוקה בשיר
2 שהיו הלויים אומרים בבית המקדש, ש"במוספי דשבתא (שזהו הקרבן המיוחד שהיו מוסיפים ביום השבת,
3 מלבד קרבן התמיד שהקריבו בכל יום) . . היו אומרים הזי"ו ל"ך" (פרשת שירת האזינו חולקים אותה
4 לששה פרקים, הראשון האזינו, השני זכור ימות עולם וכו', ואומרים פרק בכל שבת), ו"כדרך שחלוקים
5 (פרקי השירה הזאת) כאן, כך חלוקין בבית הכנסת" (כך קוראין אותה ששה הקוראין בספר תורה,
6 והשביעי קורא מן השירה ולהלן).

7 [ואע"פ שיש חילוקי דעות באופן החלוקה ד"הזי"ו ל"ך" גופא¹⁰ – הרי לפי כל דעה קבוע אופן
8 החלוקה ללא שינויים].

9 וענין זה נוגע במיוחד לפתגם רבינו הזקן¹¹ שצריכים לחיות עם הזמן, דהיינו, עם חלק הפרשה השייך
10 במיוחד ליום זה (שלומדים בשיעורי חת"ת) – כיון שבפרשת האזינו קבוע בדיוק אופן החלוקה לשבעת
11 ימי השבוע.

12 ובזה מודגשת גם השייכות של פרשת האזינו לכל השנה כולה – כיון שנוסף על קריאתה בשבוע זה,
13 ה"ה נאמרת במשך כל השנה בשיר שהיו הלויים אומרים בביהמ"ק "במוספי דשבתא", ועד"ז בזמן הזה,
14 בנוגע לענין הקרבנות ברוחניות בביהמ"ק הרוחני, באופן ד"ונשלמה פרים שפתינו"¹².

2 ב. והענין בזה:

3 תוכנה של פרשת האזינו – כמבואר בפירוש רש"י (פשוטו של מקרא) שהקב"ה העיד את השמים
4 והארץ על בנ"י שיקיימו התומ"צ כו'.

5 ולכן קורין פרשה זו לאחר ר"ה, או לאחר יוהכ"פ, שגם הוא נקרא ר"ה ביחזקאל¹³ (כמובא
6 בלקו"ת¹⁴), וכמובן גם בפשטות שכל עשרת הימים מר"ה עד יוהכ"פ הם המשך אחד כו' – כי, בר"ה
7 נעשה הענין ד"תמליכוני עליכם"¹⁵, ולאח"ז באה הקריאה בפרשת האזינו אודות העדות על קיום התומ"צ,
8 ובלשון חז"ל¹⁶: "כשיקבלו את מלכותי אגזור עליהם".

9 ובפשטות – שבזמן שקורין פרשת האזינו, צריכה להיות החלטה טובה וגמורה בנוגע ללימוד התורה
10 וקיום המצוות, כולל גם הענין ד"בכל דרכיך דעהו"¹⁷, שמסייעת ונותנת כח לעבודה במשך כל השנה
11 כולה.

12 וכיון שפרשת האזינו היא שירה, שענינה שמחה (שלכן "אין אומרים שירה אלא על היין"¹⁸, שמביא
13 לידי שמחה) – נעשית העבודה במשך כל השנה מתוך שמחה, ועד שהשנה כולה נעשית שנה של שמחה.

14 ועי"ז זוכים לשירה העשירית דלעתיד לבוא (לאחר תשע השירות שהיו בזמן הזה), שתהי' באופן
15 ש"נודה לך שיר חדש", לשון זכר, כיון שתהי' גאולה שאין אחרי' גלות¹⁹, בביאת משיח צדקנו בקרוב
16 ממש.

* * *

3 ג. דובר כמ"פ שיש ללמוד הוראה גם מהקביעות המיוחדת שבכל שנה (במכ"ש מתורת הבעש"ט²⁰

(15) ר"ה טז, סע"א. וש"נ.

(16) מכילתא יתרו כ, ג.

(17) משלי ג, ו.

(18) ברכות לה, א. וש"נ.

(19) מכילתא בשלח טו, א. ועוד.

(20) ראה כש"ט בהוספות סרכ"ג ואילך. וש"נ (נעתק ב"היום

יום" ט אייר).

(9) ר"ה לא, א (ובפרש"י. רמב"ם הל' תמידין ומוספין פ"ו

ה"ט).

(10) ראה אנציק' תלמודית (כרך ח) ערך הזי"ו ל"ך (ע' תר

ואילך). וש"נ. וראה גם לקו"ש חכ"ד ס"ע 230 ואילך.

(11) סה"ש תש"ב ע' 29 ואילך (נעתק ב"היום יום" ב חשוון).

(12) הושע יד, ג.

(13) מ, א.

(14) דרושי ר"ה סד, א. וש"נ.

שמכל דבר שבעולם יש ללמוד הוראה), ובאופן המובן גם לפשוט שבפשוטים ע"ד הפשט (שהוא א' מד' החלקים דפרד"ס שבתורה), בהתאם לענין ד"תמליכוני עליכם" שבר"ה, ש"אין מלך בלא עם"21, כמבואר בשער היחוד והאמונה22 ש"פי' עם מלשון עוממות, שהם דברים נפרדים וכו', ובנדר"ד, שהקביעות דפרשת האזינו היא (לא בעשיית, בשבת שובה, אלא) לאחר יוהכ"פ.

ובהקדים – שענינו של יוהכ"פ הוא שלימות עבודת התשובה, כמ"ש הרמב"ם23 "אע"פ שהתשובה והצעה יפה לעולם .. יום הכפורים הוא זמן תשובה לכל .. לפיכך חייבים הכל לעשות תשובה ולהתודות כו'" (שזהו ענין מיוחד במצות עשה דתשובה שישנו ביוהכ"פ24), ועד לרגע האחרון דיוהכ"פ בסיומה של תפלת נעילה25, שמכפר על כל השנה כולה באופן ד"סלחתי כדברך"26, שאז נעשים כל בני"י בדרגת בעלי תשובה שלמעלה מדרגת הצדיקים27, וכדיוק הלשון "בעלי תשובה"28 (ולא עושי תשובה וכיו"ב), שנעשים בעלי-בתים על ענין התשובה, כולל גם על שלימות התשובה – תשובה עילאה, שענינה תשוב ה' עילאה כו'.

ולאחרי שעומדים כבר בתכלית השלימות – באה פרשת האזינו, שאז נדרשת דרגא נעלית יותר בתשובה, כמבואר בלקו"ת ר"פ האזינו29 "מה שאמרו רז"ל30 נמצא כל ימיו בתשובה", וממשיך לבאר ש"עיקר התשובה הוא כמ"ש31 הרוח תשוב אל האלקים אשר נתנה".

ד. והענין בזה:

לכאורה אינו מובן איך אפשר להיות כל ימיו בתשובה – הרי "לא בשופטני עסקינן"32, כך, שבודאי קיים כבר ביום זה את הציווי לשוב בתשובה, וא"כ, מהו הצורך בענין התשובה למחרתו, ועד שמיד בקומו משנתו, עוד לפני שהיתה שהות לעשות איזה דבר בלתי-רצוי, אומרים לו שגם היום צ"ל אצלו ענין התשובה?!

ולהעיר, שלכאורה יש מקום לשאלה זו גם בנוגע לענין התפלה: מהו הצורך להתפלל בכל יום באותו הנוסח כו' – הרי כבר התפלל אתמול עם כל הכוונות כו', וכיון ששערי תפלה לא ננעלו33, בודאי פעל כל הענינים ע"י תפלתו, ומהו הצורך לחזור ולהתפלל למחרת?

אבל החילוק הוא – שבכל יום יש לאדם צרכים חדשים, וצריך לברר ענינים חדשים בעולם שלא ביררם אתמול, ולכן צריך לחזור ולהתפלל כו'34; ואילו תשובה היא עבודה רוחנית בנפש האדם, וכיון שכבר אתמול שב בתשובה בשלימות, כפי יכלתו מצד שורש נפשו כו', ועד לאופן ש"אין לך דבר שעומד בפני התשובה"35 – מהו הענין שגם למחרת צ"ל אצלו ענין התשובה, ולא רק ברגע אחד ביום, אלא במשך כל היום – "כל ימיו"?!

והביאור בזה – בפשטות:

כל אחד מישראל מאמין שהקב"ה הוא אין סוף ובלי גבול, ואילו הוא אינו אלא נכרא מוגבל כו', אפילו מצד נשמתו כפי שהיא למעלה, ועאכו"כ לאחר התלבשותה בגוף. ועד שאפילו כאשר עבודתו היא באופן ד"בכל מאדך"36, הרי זה רק "מאדך", מאד שלך37.

(21) רבינו בחיי עה"פ וישב לח, ל. ועוד. תניא שעהיה"א רפ"ז. ובכ"מ (נסמן בתורת מנחם ספר המאמרים תשרי ע' רלד הערה 86).

(22) שם.

(23) הל' תשובה פ"ב ה"ו.

(24) ראה לקו"ש חכ"ט ע' 204 ואילך. וש"נ.

(25) ראה לקו"ת תצא לט, ד. וש"נ.

(26) שלח יד, כ.

(27) ראה רמב"ם שם פ"ז ה"ד.

(28) ראה גם לקו"ת ס"פ בלק.

(29) עא, ג.

(30) שבת קנא, א.

(31) קהלת יב, ז.

(32) ראה ב"ק פה, א. ב"מ מ, א. ב"ב ז, א. ועוד.

(33) ראה דבר"פ פ"ב, יב. איכ"ר פ"ג, ס.

(34) ראה גם תו"א מקץ לח, ג. לט, ד.

(35) רמב"ם שם ספ"ג.

(36) ואתחנן ו, ה.

(37) ראה תו"א שם לט, ריש ע"ד. ובכ"מ.

- 1 וכיון שכן, הנה ככל שתגדל מעלתו כו', הרי זה עדיין במדידה והגבלה, ולכן יכול וצריך להוסיף
2 בעבודתו בעילוי אחר עילוי, שזהו תוכן הענין להיות כל ימיו בתשובה.
- 3 ועוד ענין בזה – כדברי הגמרא³⁸ "אל תאמין בעצמך כו' שהרי יוחנן כה"ג שימש בכהונה גדולה
4 שמונים שנה ולבסוף נעשה כו'", ומספרים לנו זאת [אף שלכאורה אינו מובן: למה צריכים לספר ענין
5 בלתי-רצוי על כה"ג, היפך שבחן של ישראל] – בכדי ללמד הוראה, שגם מי שנמצא בדרגה נעלית ביותר
6 כמו יוחנן כה"ג [ובודאי שכל שאדם יחזיק מעצמו, לא יעלה על דעתו שהוא בדרגה נעלית יותר מיוחנן
7 כה"ג, שנכנס שמונים פעמים לקודש הקדשים לכפר על בני כו'], אין לו להאמין בעצמו, אלא צריך
8 להיות שפל בעיני עצמו כו'³⁹.
- 9 ה. וזוהי גם ההוראה מקביעות שנה זו שקריאת פרשת האזינו היא לאחר השלימות דיוהכ"פ:
10 מחד גיסא – גם לאחר השלימות דיוהכ"פ ישנו הענין ד"אל תאמין בעצמך", שלכן "העיד בהם
11 שמים וארץ, עדים שהם קיימים לעולם, ועוד, שאם יזכו יבואו העדים ויתנו שכרם, הגפן תתן פרי',
12 והארץ תתן יבולה והשמים יתנו טלם"⁴⁰ [נוסף לכך ששמים וארץ מזכירים ומעוררים על קיום התומ"צ,
13 כפי שפירש רש"י⁴¹ ש"א"ל הקב"ה לישראל, הסתכלו בשמים שבראתי לשמש אתכם, שמא שינו את
14 מדתם כו', הסתכלו בארץ שבראתי לשמש אתכם, שמא שינתה מדתה כו', ומה אלו כו', אתם כו' על
15 אחת כמה וכמה"], שהצורך בעדים כדי להבטיח את קיום התומ"צ מורה שלולי זאת יכול להיות באופן
16 אחר;
- 17 ולאידך גיסא – גם לאחר השלימות דיוהכ"פ צריך להוסיף ולהתעלות בעילוי אחר עילוי עד אין
18 סוף, כמודגש בענין העדות, ע"פ המבואר בלקו"ת פ' פקודי⁴² ש"ענין עדות ועדים .. אין שייך אלא על
19 דבר הנסתר ונעלם מעיני הכל .. אבל על דבר הנגלה אין צריך ואין שייך עדות, ואפילו על מלתא דעבידא
20 לאגלויי ממש מיד לא הצריכה התורה עדות" (שהרי ב"מילתא דעבידא לאגלויי לא משקרי בה אינשי"⁴³),
21 ומבאר, שענין העדות הוא על "בחי" י"ה, הנקרא עלמא דאתכסיא (שפועלת גם על הכחות הנעלמים
22 שבנשמה) .. שהוא למעלה מסדר ההשתלשלות, ואינו נתפס כלל בשום כלי כו', כי לית מחשבה תפיסא
23 בי' כלל, ולכן על המשכת בחי' זו נאמר⁴⁴ שבטי י"ה עדות לישראל, שעם היות שאין מושג המהות
24 ממש, יש עדות על זה כו', והיינו, שענין העדות מורה על המשכה מבחי' שהיא בהעלם ואתכסיא אפילו
25 לגבי תכלית העילוי שנפעל בנעילה דיוהכ"פ.
- 26 ומהענין ד"האזינו השמים גו' ותשמע הארץ גו'", נמשך אח"כ הענין ד"יערוף כמטר לקחי וגו'"⁴⁵
27 על כל השנה כולה, שתהי' שנה מבורכת שבה יומשכו כל הענינים בהרחבה, הן ענינים רוחניים והן
28 ענינים גשמיים⁴⁶, בני חיי ומזוני, שיהיו כולם באופן דרויח.

* * *

- 6 ו. מאמר (כעין שיחה) ד"ה כי חלק הוי' עמו.

* * *

(38) ברכות כט, א.

(41) ס"פ נצבים (ל, יט). וראה לקו"ש ח"ט ע' 329 ואילך.

(42) ד, סע"א ואילך.

(43) ר"ה כב, ב. וש"נ.

(44) תהלים קכב, ד.

(45) ריש פרשתנו.

(46) נזכר גם הפסוק (ישעי' סא, יא) "כי כארץ תוציא צמחה וכגנה זרועי תצמיח".

(39) וככל הענינים שבתורת אמת – אין זה באופן שמרמה את עצמו ואת העולם שמסביבו כו', אלא מחזיק את עצמו באמת לברי' שפלה, וכיון שכן, הרי בודאי לא יעלה על דעתו להפוך עולמות ולהחריב את כל הסביבה כו', ובלבד שתקבל דעתו כו', גם כשחושב שיש לו ראיות מן התורה כו'.

(40) פרש"י ריש פרשתנו.

ז. על הפסוק⁴⁷ "שימו לבבכם", מפרש רש"י: "צריך אדם שיהיו עיניו ואזניו ולבו מכוונים לדברי תורה, וכן הוא אומר⁴⁸ בן אדם ראה בעיניך ובאזניך שמע ושים לבך וגו', והרי דברים קל וחומר, ומה תבנית הבית שהוא נראה לעינים ונמדד בקנה, צריך אדם שיהיו עיניו ואזניו ולבו מכוונים להבין, דברי תורה שהן כהררין התלויין בשערה, על אחת כמה וכמה".

בפירוש רש"י זה ישנם כמה דברים תמוהים, ועד ל"קלאץ-קושיות" (וכמדובר כמ"פ, שכרגיל, דוקא עליהם לא מתעכבים)⁴⁹:

(א) לכל לראש צריך להבין: מהו הצורך בפירוש רש"י על פסוק זה – שלכאורה מובן בפשטות שבא בהמשך למש"נ לפנ"ז⁵⁰ "ולא נתן ה' לכם לב לדעת וגו'", ולכן יש צורך להזהיר "שימו לבבכם"; וא"כ, מהו הצורך בכל אריכות הדברים שבפירוש רש"י?!

וגם אם יש צורך לפרש הפסוק – אינו מובן:

(ב) מדוע כותב רש"י "צריך אדם שיהיו עיניו ואזניו ולבו מכוונים לדברי תורה" – הרי בפסוק נאמר רק "שימו לבבכם", ומנא לי' לרש"י להוסיף גם "עיניו ואזניו"?

[ובפרט שרש"י מעתיק מהפסוק רק התיבות "שימו לבבכם" ואינו מוסיף "וגו'", כך, שאי אפשר לומר שמהמשך הכתוב יש הוכחה גם בנוגע ל"עיניו ואזניו" (נוסף על "לבו"), אלא בהכרח לומר שההכרח לזה הוא מהתיבות "שימו לבבכם" עצמם].

(ג) מהו דיוק הלשון "שיהיו" .. מכוונים לדברי תורה", ולא שיהיו מונחים (וכי"ב) בדברי תורה – הרי הלשון "מכוונים" הוא ע"ד שמצינו בפירוש רש"י על הפסוק⁵¹ "זוה שער השמים", "שבית המקדש של מעלה מכוון כנגד בית המקדש של מטה", היינו, שאינו נמצא במקום זה עצמו אלא רק מכוון כנגדו, ולכאורה מתאים יותר לפרש "שימו לבבכם" כמו "ואהבת גו' בכל לבבך גו' והיו הדברים האלה גו' על לבבך"⁵², שפירושו שלבו יאהב את הקב"ה ותורתו ומצוותיו כו', שמתאחד עמהם וכו', ולא רק שלבו יהי' מכוון כנגד עינים אלו?!

(ד) בהמשך דברי רש"י ב"קל וחומר" מ"תבנית הבית" בנוגע ל"דברי תורה" – הרי בהתאם למ"ש רש"י בנוגע ל"תבנית הבית" "שהוא נראה לעינים ונמדד בקנה", הי' מתאים לסיים הק"ו ש"דברי תורה" שאינם נראים ונמדדים כו', על אחת כמה וכמה; ולמה מסיים רש"י "דברי תורה שהן כהררין התלויין בשערה", שלכאורה הרי זה ענין בפני עצמו (שריבוי דינים תלויים וסמוכים על מקרא אחד שבתורה⁵³), שאינו שייך לקל וחומר מ"תבנית הבית שהוא נראה לעינים ונמדד בקנה"?

וכפי שיתבאר לקמן.

ח. בנוגע להערות אאמו"ר על הזהר – הנה בזהר דפרשת האזינו⁵⁴ יש ה"אידרא זוטא", שבה מסופר אודות "ההוא יומא דר"ש בעא לאסתלקא מן עלמא כו'", מה שאירע ביום הסתלקותו של רשב"י ודברי התורה שאמר אז, ומבאר אאמו"ר⁵⁵ תוכן הגימטריא ד"ההוא יומא" ש"הוא מספר ע"ד".

אבל לא נתבאר מהי השייכות של האד"ז לפרשת האזינו, שלפנ"ז ולאח"ז ישנם דרושים בעניני פרשת האזינו, וביניהם באה האד"ז. והרי דרכו של אאמו"ר בהערותיו על הזהר, תניא וש"ס, להתעכב על ענינים כיו"ב⁵⁶. ואילו כאן אינו מבאר השייכות של האד"ז לפרשת האזינו, כיון שסמך שיבינו לבד.

(52) ואתחנן ו, ה"ו.

(53) ראה גם חגיגה יו"ד, א.

(54) ח"ג רפז, ב ואילך.

(55) לקוטי לוי"צ הערות לזח"ג ע' תסא.

(56) נזכר גם אודות השייכות של ה"אידרא רבה" לפרשת נשא.

(47) פרשתנו לב, מו.

(48) יחזקאל מ, ד.

(49) ראה גם שיחת ש"פ האזינו תשכ"ח ס"ד ואילך (תורת

מנחם חנ"א ס"ע 39 ואילך).

(50) ס"פ תבוא (כט, ג).

(51) ויצא כח, יז.

1 וכפי שיתבאר לקמן.

9 ט. הביאור בענין העדות (בהמשך לענין ש"העיד בהם שמים וארץ) דנר המערבי במנורת ביהמ"ק,
10 ש"עדות הוא לכל באי עולם שהשכינה שורה בישראל" 57,

11 — שהעדות של השראת השכינה היתה ע"י הנס בנר המערבי, ולא ע"י שאר נסים שבביהמ"ק, לפי
12 שאור אלקי שנמשך ע"י אור גשמי ("נר מצוה" 58 הקשור עם נר גשמי) יש לו השפעה גדולה יותר להאיר
13 את גשמיות העולם, שיהי' נראה האמת 59 שמציאותו היא אלקות 60,

14 וזוהי המעלה המיוחדת שבנרות שבת קודש, שענינם שלום בית 61 (שזהו כללות ענין התורה ש"נתינה
15 לעשות שלום 62 בעולם" 63), "שלא יכשל בעץ או באבן" 64, שלא לחשוב שהעץ או האבן יש להם מציאות
16 בפ"ע 65, עד ש"אומרים" 66 לעץ אבי אתה ולאבן את ילדתי 67,

17 ולכן יש להשתדל שכל בת ישראל משהגיעה לחינוך תדליק בעצמה 68 נר שבת 69, ועי"ז תתחזק
18 הוודאות שבבוא הזמן תבנה את ביתה על יסודי התורה והמצוה, ותזכה לבעל ת"ח (כמובן מדברי
19 הגמרא 70 "הרגיל בנר הויין לי' בנים תלמידי חכמים"), שבזמננו יש צורך בהשתדלות מיוחדת בזה מצד

(57) שבת כב, ב. ויש"נ.

(58) משלי ו, כג.

(59) שהרי ענין הנר (והאור) הוא — לא לשנות את המציאות, אלא רק להאיר ולגלות את המציאות שישנה כבר מקודם לכן, אלא שהיתה בהעלם, וע"י אור הנר רואים מהותה ותוכנה כו' (ראה גם תורת מנחם חס"ח ריש ע' 69. ויש"נ).

(60) ובהקדם — שאע"פ שישנה מציאות של עולם [כפי שמבאר אדמו"ר מהר"ש (שבמוצאי שבת מתחיל יום ההילולא שלו) בכמה דרושים (ראה סה"מ תרכ"ט ס"ע קסא ואילך. ויש"נ), שאי אפשר לומר שמציאות העולם היא אחיזת עינים, שהרי התורה אומרת (בראשית א, א) "בראשית ברא אלקים" שנברא ע"י הקב"ה באופן שהחיות האלקי הוא בהעלם, והעולם נראה למציאות בפני עצמו, כך ש"הרוצה לטעות יטעה" (בר"פ"ח, ח) — הרי כוונת ההעלם וההסתור היא (לא שישאר כך ח"ו, אלא) שעי' עבודת בני' בקיום התומצ"י יפעלו שכח הפועל האלקי יהי' ניכר בנפעל,

— במכ"ש ממעשה אנוש ותחבולותיו, כאשר יצא לצורך כלי ושוב אינו צריך לירי הצורך, שאע"פ מצינו (ראה שער האמונה ספכ"ז. ויש"נ) שהרב המגיד הכיר בכלי שהאומן שעשאו ה' סומא בעין אחת, לפי שרושם כח האומן נשאר בכלי גם לאחר שידיו מסולקות הימנו, ועאכ"כ בבריאת שמים וארץ שצריך להיות כח הפועל בנפעל תמיד להחיותו ולקיימו, כמ"ש (תהלים קיט, פט) "לעולם ה' דברך נצב בשמים" (ראה תניא שעהיחזה"א בתחלתו) —

ועד שיהי' ניכר שהעולם אינו מציאות לעצמו כלל, אפילו לא מציאות של טפל, אלא כל מציאותו היא אלקות, ו"אין עוד מלבדו" (ואתחנן ד, לה) — שזהו תוכן הענין ד"ה' אחד", שהח' והד', שרומזים על ז' רקיעים וארץ וד' רוחות העולם, הם חלק מתיבת "אחד", שראשיתה ועיקרה הוא הא' שרומז על אלופו של עולם (ראה לקו"ש ח"א ע' 11. ויש"נ); וכידוע בפי' מ"ש (ורא כא, לג) "ויקרא גו' אל-עולם", שלא נאמר "אל-העולם", שהעולם הוא מציאות בפ"ע, והקב"ה הוא "אל-העולם", אלא "אל-עולם", שמציאות העולם היא אלקות (ראה לקו"ת תבוא מב, ד. ובכ"מ); ובלשון הידוע: דירה לו ית' בתחתונים — שבשכיל זה יש צורך במציאות התחתונים, כדי ששם תהי' דירה לו ית'.

(61) ובפשטות — שכללות ענין חיי המשפחה כדבעי תלוי

באופן ההנהגה ביום השבת, שאז "כל מלאכתך עשוי" (ראה שו"ע אדה"ז אור"ח שש"ו סכ"א. ויש"נ), כך, שהאב אינו טרוד בעניני פרנסה, והאם אינה טרודה במלאכות הבית כו', ולכן מתקבצים כל בני הבית מסביב לשולחן השבת ומדברים בעניני קדושה — פרשת השבוע, פירוש המילות ותפלות השבת וכיו"ב; ועי"ז נעשית הנהגת כל השבוע כדבעי למהוי (ראה גם תורת מנחם חס"ח ע' 152 ואילך. ויש"נ).

(62) גם מלשון שלימות, שע"י התורה נעשית שלימות כביכול באלקות, שהרי כל מי שאין לו בית אינו אדם (ראה יבמות סג, א ובתורה"ה שאין), וע"י התורה נעשית דירה (בית) לו ית'.

(63) רמב"ם הל' חנוכה בסופו.

(64) ראה שו"ע אדה"ז אור"ח רס"ג. ויש"נ.

(65) אלא כל מציאות העץ היא — בשביל השולחן שעליו נערכת סעודת השבת, ומציאות האבן היא — בשביל לעשות יסוד לביתו, שגם גוי שעובר ברחוב ורואה שדולק בו נר שבת יודע שזהו בית יהודי (והיינו, ש"בית יהודי" הוא לא רק בית-כנסת, אלא גם בית פרטי הו"ע של יהדות כו').

(66) ירמ' ב, כז.

(67) ובלשון הכתוב (נצבים כט, טז): "עץ ואבן גו' אשר עמהם".

(68) ולא די בנר שמדליקה האם, כיון שמצד התגברות חשכת הגלות, יש צורך להוסיף ולהרבות באור, וכפי שרואים בפועל שמצד גסות האויר, לא די בנר, שיכול להיכבות, אלא יש צורך באבוקה כו' (ראה לקו"ת חוקת סה, סע"ד. וראה גם תורת מנחם חנ"ה ריש ע' 97. ויש"נ).

(69) וכמו בנוגע לחינוך הבנות, שפעם לא היו בתי-ספר לבנות, שלא היו יוצאות מבתיהן (לפי ש"כל כבודה בת מלך פנימה" (תהלים מה, יד)), אלא קיבלו חינוכן ע"י אמותיהן, ואח"כ ראו שיש צורך בחינוך שניתן בבתי-ספר דוקא, ולכן ייסדו בתי-ספר לבנות (ראה גם לעיל ע' 54 ואילך. ויש"נ).

ובפרט שראו שבלא"כ יוצאות הבנות מבתיהן לרחוב, בשביל קניות וכיו"ב, ובל ימלט (בפרט בעיר גדולה) שלא יפגשו אינם יהודים כו', וכיון שכן, יכולות לצאת גם כדי ללכת לבית-הספר (ע"ד שמי שאין תורתו אומנתו צריך להפסיק, מאחר דמפסיק ומבטל בלא"ה — תניא ספכ"ג).

(70) שבת כג, ב.

הבת בעצמה, כיון שההחלטה בנוגע לשידוך נעשית (לא ע"י ההורים, כפי שהי' הסדר פעם⁷¹), אלא
בעיקר) על ידה⁷² –

הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפס⁷³ בלקו"ש חי"ז ע' 143 ואילך.
וסיים, שההשתדלות בזה צ"ל במיוחד עתה, בסמיכות לערב יו"ט, שבו ידליקו נרות בברכת
שהחיינו⁷⁴, הן בליל א' והן בליל ב', ואח"כ עוה"פ בשמע"צ ושמח"ת.
ועד שכל אחד מישראל בכל מקום שהוא יוכל לברך את הקב"ה על כל רגע בחייו: "ברוך .. שהחיינו
וקיימנו והגיענו לזמן הזה".

* * *

י. הביאור בפירוש רש"י:
הפסוק "שימו לבבכם" בא לאחרי מ"ש⁷⁵ "ויכל משה לדבר את כל הדברים האלה ("כל דברי השירה
הזאת"⁷⁶) אל כל ישראל", וממשיך: "ויאמר אליהם שימו לבבכם לכל הדברים אשר אנכי מעיד בכם
היום וגו'".

ולכאורה אינו מובן: מה ניתוסף באמירת "שימו לבבכם" על כל מש"נ עד עתה? !
ועל זה מפרש רש"י, שיש כאן ענין חדש – ש"צריך אדם שיהיו עיניו ואזניו ולבו מכוונים וכו'":
תוכנה של פרשה זו – "כל דברי השירה הזאת" – היא העדות "אשר אנכי מעיד בכם היום", וכמ"ש
בהקדמה לפרשה זו⁷⁷: "ואעידה בם את השמים ואת הארץ", ולפנ"ז⁴¹: "העידותי בכם היום את השמים
ואת הארץ" – שהרי "התם לישראל אמר, אבל לשמים ולארץ לא אמר, ועכשיו בא לומר (בהתחלת
פרשתנו) האזינו השמים וגו'"⁷⁸ – "שאני מתרה בהם בישראל, ותהיו אתם (השמים) עדים בדבר .. וכן
ותשמע הארץ"⁴⁰.

ולכאורה: מה הקשר בין שימת הלב ("שימו לבבכם") לענין העדות?
ועל זה מפרש רש"י "צריך אדם שיהיו עיניו וכו'" – שהרי בענין של עדות צריך לכל לראש לראות
ולהסתכל על העדים⁷⁹ (וראי' זו פועלת על רגש הלב כו'), כפי שפירש רש"י בפסוק⁴¹ "העידותי בכם
היום את השמים ואת הארץ": "הסתכלו בשמים .. שמא שינו את מדתם .. הסתכלו בארץ .. שמא שינתה
מדתה .. ומה אלו .. אתם .. על אחת כמה וכמה".

לא ישקיע אדם כסף עבור ענין של מסחר שיוזמן רק לאחר עשר
שנים, כיון שאי אפשר לדעת מה יהי' המצב אז כו', ועאכו"כ
בנוגע לענינים רוחניים. ולכן יש צורך להבהיר ולהבטיח זאת
כבר מקטנותה, כשם שמיד בלידתה, ביום הקריאה הסמוך (לכל
היותר ג' ימים ללידתה), אומרים ב"מי שברך" ש"יגדלוה ..
לחופה כו'".

(73) בשילוב שיחת ש"פ מצורע תשל"ו.

(74) ראה גם לעיל ע' 62. וש"נ.

(75) פסוק מה.

(76) פסוק מד.

(77) ס"פ וילך (לא, כח).

(78) פרש"י וילך שם.

(79) אולי הכוונה שגם ענין השמיעה ("אזניו") שייך לענין
העדות – "האזינו השמים ותשמעו הארץ" (המז"ל).

(71) אף שגם אז הי' זה באופן ש"נקרא לנערה ונשאלה את
פיה" (חיי שרה כו, נו), אלא שהחלטת הנערה גופא היתה בעיקר
על סמך הור"י; משא"כ עתה, שנתחדש ענינים ש"לא שערם
אבותיכם" (לשון הכתוב – פרשתנו לב, יז), וכמו כללות הענין
ד"בת קמה באמה" (סוטה בסופה) – אף שענין זה יכול להיות
גם למעלייתא (ראה גם לעיל ע' 50. וש"נ), ולדוגמא, שהאם
טוענת שלצורך הפרנסה צריך ללכת ל"קאלעדזש", ואילו הבת
שוללת זאת ואומרת שהבעל ילמד ב"כולל", ובנוגע לפרנסה –
היא תעזור, והקב"ה יעזור... וכדאי הוא "לסמוך עליו בשעת
הדחק", ומה גם שבודאי לא יהי' מצב של דחק, אלא מצב של
הרחבה, כיון שהקב"ה יתן "מידו המלאה הפתוחה הקדושה
והרחבה" (נוסח ברכה הג' דברהמ"ז).

(72) וגם אם מכשירי היא במעמד ומצב ששומעת בקול ההורים
כו', הרי אי אפשר לדעת מה ילד יום, ואיך יהי' המצב בעוד עשר
שנים וכו', כשיבוא זמן הנישואין (והרי אפילו בענינים גשמיים

- 11 יא. ובהתאם לכך, מפרש רש"י הענין ד"שימו לבבכם" ביחס לדברי התורה שאודותם נאמרה העדות
12 (כהמשך הכתוב: "אשר תצווים גו' לשמור לעשות את כל דברי התורה הזאת") – "צריך אדם שיהיו עיניו
13 ואזניו ולבו מכוונים לדברי תורה":
- 14 "שימו לבבכם" – אינו ענין של פעולת הלב בעניני תומ"צ, כמו "ואהבת גו' בכל לבבך"⁵², או הענין
15 ד"לא תתורו אחרי לבבכם וגו'"⁸⁰, אלא הכנה כללית לקיום התומ"צ עי"ז שיהי' לבו נוסף על עיניו
16 ואזניו שפועלים על הלב⁸¹ מכון לדברי תורה, היינו, שמלכתחילה מופנית ומכוונת שימת הלב לדברי
17 תורה.
- 18 וכמו בענין ראיית העינים – "הסתכלו בשמים", שענין זה יכול להיות גם באופן בלתי רצוי ח"ו,
19 כמ"ש⁸² "ופן תשא עיניך השמימה וראית וגו'"; ולכן יש צורך להבהיר ש"יהיו עיניו . . מכוונים לדברי
20 תורה".
- 12 יב. אך עדיין נשאלת השאלה: מהו ההכרח בהכנה כללית ד"שימו לבבכם" לצורך קיום התומ"צ;
13 כיון שכבר נצטוו בני"ע על כל עניני התומ"צ, הרי בודאי שיקיימום בפועל, כך, שבשעה שיהודי יצטרך
14 להניח תפילין אזי יניח תפילין, ועד"ז בכל המצוות, ומהו הצורך שלפני קיום התומ"צ בפועל "יהיו עיניו
15 ואזניו ולבו מכוונים לדברי תורה"?
- 16 ועל זה ממשיך רש"י, "וכן הוא אומר בן אדם ראה בעיניך ובאזניך שמע ושים לבך וגו'":
17 כאשר הקב"ה אמר ליחזקאל הנביא "תבנית הבית", הקדים לומר "בן אדם ראה בעיניך ובאזניך שמע
18 ושים לבך וגו'", שע"ז יוכל לקבל את הדברים כו'.
- 19 ואם הדברים אמורים בנוגע לנביא – הרי בודאי שיש צורך בזה בנוגע לכל אדם, ש"צריך אדם שיהיו
20 עיניו ואזניו ולבו מכוונים לדברי תורה".
- 21 והצורך בזה הוא לא רק מצד החילוק שבין כל אדם לגבי נביא, אלא כפי שממשיך רש"י: "והרי
22 דברים קל וחומר, ומה תבנית הבית וכו', דברי תורה כו' על אחת כמה וכמה".
- 13 יג. ובהסברת ה"קל וחומר" אומר רש"י, "ומה תבנית הבית שהוא נראה לעינים ונמדד בקנה, צריך
14 אדם שיהיו עיניו ואזניו ולבו מכוונים להבין, דברי תורה שהן כהררין התלויין בשערה, על אחת כמה
15 וכמה":
- 16 רש"י לא יכול לומר שהקל וחומר הוא לפי שדברי תורה אינם נראים ונמדדים כו', כי, בנוגע לדברים
17 שאינם נראים ונמדדים לא שייך לומר "שימו לבבכם", שיהיו עיניו ואזניו ולבו מכוונים לזה כו' (וע"ד
18 מ"ש בשער היחוד והאמונה⁸³ שלא שייך לומר "על איזו חכמה רמה ועמוקה שאי אפשר למששה בידים
19 כו', לפי שחוש המישוש אינו מתייחס ונופל אלא על עשי' כו'").
- 20 ולכן אומר רש"י שהקל וחומר הוא לפי שתבנית הבית "נראה לעינים ונמדד בקנה", ואילו דברי תורה
21 "הן כהררין התלויין בשערה":
- 22 בנוגע לתבנית הבית – רואה הנביא את תבנית הבית כפי שנמדד במדה מדוייקת, "שש אמות" או
23 "חמש אמות" וכיו"ב, ולכאורה ביכלתו למסור בדיוק מה שראה – "הגד את כל אשר אתה רואה לבית
24 ישראל"⁴⁸, ואעפ"כ נאמר לו "בן אדם ראה בעיניך ובאזניך שמע ושים לבך", ש"צריך אדם שיהיו עיניו
25 ואזניו ולבו מכוונים להבין".

שמע תשמעו", שע"ז באים למעמד ומצב ד"לעבדו בכל
לבבכם" (עקב יא, יג).
(82) ואתחנן ד, יט.
(83) פ"ט.

(80) שלח טו, לט.
(81) ראה שיחת ש"פ האזינו שבהערה 49 סט"ו (תורת מנחם
שם ע' 43), שהבן חמש למקרא למד כבר שראי' פועלת על הלב,
כמ"ש "ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם", ופירש רש"י:
"העין רואה והלב חומד", וכן בנוגע לשמיעה, כמ"ש "והי' אם

ומזה מובן במכ"ש וק"ו בנוגע לדברי תורה, שאף שגם הם נראים ונמדדים, כך, שכאשר בני" שומעים פסוק בחומש, יכולים למסור זאת לבניהם אחריהם, הרי הן "כהררין התלוין בשערה", היינו, שגם כשרואה בעיניו פסוק אחד (שערה אחת), צריך ללמוד מזה ריבוי הלכות ("הררין") בתושבע"פ, הרי עאכ"כ ש"צריך אדם שיהיו עיניו ואזניו ולבו מכוונים לדברי תורה".

ועפ"ז מובן גם דיוק לשון רש"י "ונמדד בקנה", ולא כלשון הספרי "נמדד ביד" (אף שמקורו של רש"י הוא מדברי הספרי) – כי, מדידה ביד יש גם בתורה, משא"כ מדידה בקנה שייכת בעיקר בנוגע לתבנית הבית, שכפי שרואה מדידת הקנה כך בדיוק תהי' תבנית הבית, משא"כ בתורה, הרי ה"שערה" שרואה היא שערה שתלויין בה הררין!

ובענין זה יש גם "יינה של תורה"⁸⁴, כפי שיתבאר לקמן.

יד. בנוגע להערות על הזהר, שאאמור"ר לא ביאר השייכות של האד"ז לפרשת האזינו – הרי זה מובן מעצמו:

ובהקדים הידוע אודות הקשר והשייכות שבין רשב"י למשה רבינו (שעפ"ז מתבארים כמה ענינים) – שרשב"י הוא ניצוץ של משה רבינו⁸⁵, ומזה מובן שגם ימי ההילולא שלהם קשורים ושייכים זל"ז, כמודגש גם בכך שקביעותם היא באותו יום בשבוע, כידוע הסימן שהובא בסידור אדה"ז⁸⁶: "פל"ג, פי' ביום שחל פורים יחול לעולם ל"ג בעומר", והרי גם ז' אדר – יום ההילולא של משה – חל באותו יום שבו חל פורים; ועד שבגלל זה יש צורך בביאור והסבר טעם החילוק ביניהם – שיום ההסתלקות של משה, ז' אדר, קשור עם ענין של תענית, ואילו יום ההילולא של רשב"י, ל"ג בעומר, הוא יום שמחה⁸⁷.

וכיון שבפרשת האזינו מדובר אודות ההסתלקות של משה: "עלה אל הר העברים .. הר נבו .. ומות גו"⁸⁸ – לכן גם הסיפור אודות ההסתלקות הרשב"י נאמר בזהר פרשת האזינו.

וזהו גם מה ש"בההוא יומא .. הוה (רשב"י) מסדר מלוי כו"⁸⁹ – ע"ד המסופר בפרשת האזינו אודות דברי משה לבנ"י: "שימו לבבכם לכל הדברים אשר אנכי מעיד בכם היום אשר תצוו את בניכם וגו'"⁹⁰, שזהו תפקידו העיקרי של רועה ישראל, לדאוג להנהגתם כו' (נוסף על הברכות שנאמרו בפ' ברכה, שזהו ענין של נתינת כח וכו').

והרי ענינו של רשב"י הוא גילוי פנימיות התורה, ובפרט לאחר מ"ש האריז"ל שבדורות אלו האחרונים מותר ומצוה לגלות זאת החכמה⁹¹ (שתהי' באופן גלוי כמו נגלה דתורה, ועד לחיבור של פנימיות התורה עם נגלה דתורה⁹²), ובפרט כפי שנתבאר באופן של הבנה והשגה ע"י תורת חסידות חב"ד, ובאופן ש"יפוצו מעינותיך חוצה"⁹³ בכל מקום ומקום (דכיון ש"אסתכל באורייתא וברא עלמא"⁹⁴, צ"ל הפצת המעיינות בכל מקום שבעולם), ועי"ז זוכים ללימוד תורתו של משיח, בגאולה האמיתית והשלימה בקרוב ממש.

* * *

טו. ביאור פנימיות הענין ד"שימו לבבכם" בעבודת האדם – ב"יינה של תורה":

(87) ראה תורת מנחם חנ"ט ע' 305. וש"נ.

(88) לב, מט"ג.

(89) תניא אגה"ק רסכ"ו (קמב, ב).

(90) ראה תורת מנחם ספר המאמרים אייר ע' רעז ואילך.

רש"נ.

(91) משלי ה, טז. וראה תענית ז, א ובפרש"י.

(92) זח"ב קסא, ריש ע"ב.

(84) ראה סה"ש תרצ"ו ע' 137 [ריש ע' 149]. תרצ"ז ס"ע

197 [ע' 212] – נעתק ב"היום יום" כט שבט.

(85) ראה זח"א יד, סע"ב (בהגה"ה). וראה גם עמה"מ סב, ד.

סידור (עם דא"ח) שער הל"ג בעומר דש, סע"ב [תמו, רע"א]. שז,

ריש ע"ב [תנ, סע"ב].

(86) טואו"ח סתכ"ח. הובא בסידור אדה"ז (תורה אור סט, ב

(בהוצאת תש"א); עב, ב (בהוצאת תשמ"ז ואילך). וראה גם תורת

מנחם חנ"ט ע' 191. וש"נ.

1 הפירוש "שיהיו עיניו ואזניו ולבו מכוונים לדברי תורה" הוא – שעוד לפני שמתחיל לראות ולשמוע,
2 כולל גם בנוגע לענין דראי' ושמיעה כפי שהם בכחות הנפש, שזהו"ע המוחין דחכמה ובינה⁹³, ועוד
3 לפני שמתעורר ברגש הלב, עומד כבר בתנועה ש"עיניו ואזניו ולבו מכוונים לדברי תורה", היינו, שרוצה
4 לכיין להשיג ולידע אמיתתה של תורה, ללא פניות וכו'.

5 [ולא כפי שמתנהגים עתה – בנוגע לענין המדובר כמ"פ, שלדאבוננו צריך עדיין לדבר אודותיו –
6 היפך התורה, בגלל פניות כו':

7 אע"פ שמפורש בגמרא⁹⁴ ש"המאנה את הגר (לומר לו "זכור מעשה אבותיך"⁹⁵) עובר בשלשה לאוין",
8 ועד שעל זה "הזהירה תורה בשלשים וששה מקומות, ואמרי לה בארבעים וששה מקומות" – רוצים
9 לעשות "מורטוריום"⁹⁶ שבמשך זמן מסויים לא יקבלו גרים בכלל, ולדאבוננו, נמצאו רבנים שמאשרים
10 זאת, באמרם, שאין כאן ענין של אונאת הגר, כיון שלא אומרים לגר פלוני שלא מקבלים אותו, אלא
11 מודיעים שלא מקבלים גרים בכלל.

12 ולפלא שיושבים כמה רבנים, ואף אחד לא מוצא לנכון להגיב ולמחות על "המצאה" זו, שהיא בבחי'
13 "לפום חורפא שבשתא"⁹⁷ – שהרי זה גרוע יותר, כיון שבכך מכריזים בגלוי מלכתחילה שלא מתחשבים
14 כלל עם העובדה שיש על זה ל"ו או מ"ו אזהרות בתורה, שמצד זה יש בזה חומר אפילו לגבי ה"רעש"
15 שבכללות הענין של גיור כהלכה!

16 ועוד זאת, שגם בנוגע לפועל לא הועילו מאומה, שהרי כשיבוא גר שרוצה להתגייר ולהרשם בתור
17 יהודי, יצטרכו לומר לו שלא מקבלים גרים, וא"כ, יש כאן אונאת הגר בפועל!

18 ולכן הרי זה גרוע יותר, שהרי יש כאן ב' ענינים: (א) אונאת הגר בפועל, (ב) הכרזה כללית שלא
19 מתחשבים כלל עם האזהרות שבתורה כו'.

20 וכל זה בא בגלל שחסר הענין ש"עיניו ואזניו ולבו מכוונים לדברי תורה" – "לדברי תורה" דייקא,
21 ולא ל"כסא" וכיו"ב!].

22 וכיון ש"בדרך שאדם רוצה לילך בה מוליכין אותו"⁹⁸, הנה כאשר יהיו עיניו ואזניו ולבו מכוונים
23 לדברי תורה, הרי זה יפעל על כללות עבודתו [שתלוי' בלב, שלכן עיקר העבודה היא במדות שבלב⁹⁹]
24 שתהי' כדבעי למהוי כו'.

25 וכאשר ההנהגה היא באופן כזה, אזי "וכן הוא אומר כו'" בנוגע ל"תבנית הבית" "שהוא נראה לעינים
26 ונמדד בקנה" – שהרי "מקדש העתיד .. בנוי ומשוכלל"¹⁰⁰ למעלה, וצריך רק להמשיכו ולגלותו למטה
27 [שדוקא אז נעשית שלימותו גם למעלה, כמובן ממאדו]¹⁰¹ "נשבע הקב"ה שלא יכנס בירושלים של
28 מעלה עד שיכנס בירושלים של מטה", וענין זה נעשה ע"ז שיהודי אומר – "וכן הוא אומר" – ופוסק
29 שכך צריך להיות, שאז בודאי נעשה כן בפועל.

*

16 טז. כיון שעומדים עתה בסמיכות לענין ד"ולקחתם לכם ביום הראשון"¹⁰², "ראשון לחשבון עונות",
17 כיון ש"מיום הכפורים עד החג כל ישראל עוסקין במצות זה עוסק בסוכתו וזה בלולבו"¹⁰³ – יש לעורר
18 גם אודות ההתעסקות בחמשת המבצעים, ובמיוחד במבצע נרות שבת ויו"ט.

(98) מכות י"ד, ב.

(93) ראה ת"א משפטים עה, א. לקו"ת צו טו, ד. ובכ"מ.

(99) ראה הנסמן בלקו"ש חכ"ד ע' 118 הערה 29.

(94) ב"מ נט, סע"ב.

(100) פרש"י ותוס' – סוכה מא, סע"א. ועוד.

(95) שם נח, ב.

(101) תענית ה, סע"א. זח"ג טו, ב. ועוד.

(96) ראה תורת מנחם חע"ז ע' 279. וראה גם לעיל ס"ע 46

(102) אמור כג, מ.

וראליך. וש"נ.

(103) תנחומא אמור כב. ויק"פ פ"ל, ז.

(97) לשון חז"ל – שם צו, ב. וש"נ.

וכיון שבמוצאי שבת מתחיל יום ההילולא של אדמו"ר מהר"ש, שהי' רגיל לומר: "די וועלט זאגט
 אַז ווען מ'קען ניט אַרונטער גייט מען אַריבער, און איך זאָג אַז מ'דאַרף לכתחילה אַריבער"¹⁰⁴ – תהי'
 גם ההתעסקות במבצעים באופן ד"לכתחילה אַריבער",
 ובפרט שהמצב הוא שאין בכלל מנגדים מבחוץ, מלבד מה שיאמרו עליו שהוא "בטלן" ...
 כך, שכל אחד יכול לעסוק במבצעים, ובדאי יוכל לפעול על כל מי שידבר עמו פעם, פעמיים ושלש
 כו', כיון שפלוני רוצה לשמוע ושומע מה שמדברים אליו, והדברים פועלים עליו, עד שסוכ"ס יקיים כל
 תרי"ג המצוות.
 וזו תהי' ההכנה המתאימה ל"זמן שמחתנו", ולשמחת בית השואבה, עלי' אמרו¹⁰⁵ "מי שלא ראה
 שמחת בית השואבה לא ראה שמחה מימיו", ועד לשמחה שתהי' בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח
 צדקנו, בעגלא דידן.
 [כ"ק אדמו"ר שליט"א נתן בקבוק משקה להר"ד ראסקין ולר"מ ירוסלבסקי. אח"כ קרא להר"י הלוי
 וויינבערג ונתן לו את צלחת המזונות עבור הנשים הצדקניות שמתעסקות במבצע הדלקת נרות.
 לאחר ברכה אחרונה התחיל לנגן הניגון "ושמחת בחגך". וכן לאחר תפלת מנחה].

¹⁰⁵ סוכה נא, א"ב.

¹⁰⁴ ראה אג"ק אדמו"ר מוהרי"צ ח"א ע' תריז. וראה גם
 תורת מנחם חע"ד ע' 213. וש"נ.

המשך ביאור למס' זבחים ליום שני עמ' א

ויעשנה, וימר כָּבֵד – האמורא הפוסל סבר, לֹא אִפְשָׁר לְתַקְנָה –
 אי אפשר לתקן את ההולכה ולעשותה מחדש בהכשר.
 הגמרא מביאה מחלוקת נוספת בהולכה: הוֹלִיכֵי בְּהֵן לָדָם, וְלֹאֲחֵר
 מִכֵּן תְּחִיבֵיהֶם וְהִרְחִיקוּ מִהֶמְזוּבָה, וְחֹזֵר וְהוֹלִיכֵי זֶר לְמִזְבֵּחַ, אִמֵּר רַב
 שִׁמְיָה בְּרַ אִשִּׁי לְדָבָרִי הָאֵמִירָה שְׁכֶשֶׁם שְׁלֵעִיל הוֹלִיךְ תַּחֲלִילָה
 וְהִכְהֵן חֹזֵר וְהוֹלִיךְ בְּשֵׁנִית, כֹּאן הִקְרִיב פְּסוּל, שְׁכֶשֶׁם שְׁלֵעִיל הִכְהֵן
 שֶׁקֶרֶב אֶת הָדָם לְמִזְבֵּחַ בְּאַחֲרֹנָה, הוּא שְׁעִשָׁה 'עֲבוּדַת הוֹלֶכָה',
 כִּךְ גַּם כֹּאן הָהוֹלֶכָה נַעֲשֶׂתָה עַל יְדֵי זֶר, וּפְסוּלָהּ הִיא. וְלְדָבָרִי
 הָאֵמִירָה הַפְּסוּל לֵעִיל, וְסָבַר שְׂאִי אִפְשָׁר לְתַקֵּן עֲבוּדָה שְׁנַעֲשֶׂתָה
 בְּפִסּוּל, כֹּאן הוּא מְבַשֵּׂר, שְׁכֶשֶׁם שְׁלֵעִיל הָהוֹלֶכָה הִנְעִשִׂית תַּחֲלִילָה
 הִיא הַנַּחֲשֶׁבֶת 'עֲבוּדַת הוֹלֶכָה', וְלִפִּי שְׁנַעֲשֶׂתָה עַל יְדֵי זֶר פְּסוּלָהּ,
 כִּךְ גַּם כֹּאן הָהוֹלֶכָה הִנְעִשִׂית תַּחֲלִילָה עַל יְדֵי כֹהֵן, הִיא הַנַּחֲשֶׁבֶת
 'עֲבוּדַת הוֹלֶכָה', וְכִשְׁרָה. רַבָּא אִמֵּר אֵף לְדָבָרִי הַפְּסוּל לֵעִיל
 כִּשְׁהוֹלֶכָה הָרֵאשׁוֹנָה נַעֲשֶׂתָה בְּזֶר, כֹּאן כִּשְׁתַּחֲלִילָה הוֹלִיךְ כֹּהֵן,
 הִקְרִיב פְּסוּל. מֵאִי מַעֲמָא, דְּהָא – שְׁהָרִי לֹאֲחֵר שְׁהִרְחִיק אֶת הָדָם
 מִהֶמְזוּבָה צְרִיךְ

הגמרא מבארת את מחלוקת רבי שמעון וחכמים: אִלָּא בְּהִכְרַח
 שְׁהוֹלֶכָה זִמְרָתִי – בהולכה קטנה ששחט בצד המזבח וזרק את
 הדם בסמוך לו, בּוֹלִי עֲלֵמָא לֹא פְּלִיגִי – בין חכמים ובין רבי שמעון
 מודים, דִּלָּא פְּסָלָהּ מִחֻשְׁבָּה, שאין זו 'הולכה' אלא מצורך הזריקה
 היא, ומכיון שדעתו היתה לחשוב מחשבת פיגול בהולכה ולא
 בזריקה, אין מחשבתו פוסלת את הקרבן, כִּי פְּלִיגִי בְּהוֹלֶכָה רַבָּתִי
 – ונחלקו בהולכה גדולה שמוליך ממקום השחיטה ועד המזבח
 והיה ביכולתו לבטל הולכה זו, לדברי חכמים מחשבה פוסלת בה,
 ולרבי שמעון אין מחשבה פוסלת.
 הגמרא מביאה מחלוקת האם אפשר לתקן הולכה בפסול: הוֹלִיכֵי
 זֶר לְכָלִי עִם הָדָם בְּרַגְלֵי, וְתַחֲוִירֵי בְּהֵן – וכהן החזיר את הדם
 למקום שממנו התחיל הזר להוליך, וְחֹזֵר הִכְהֵן וְהוֹלִיכֵי. פְּלִיגִי בְּהֵן
 כִּנִּי רַבִּי חִיָּא וְרַבִּי יֵצְחָא, וְהָאֵמִר בָּשָׂר – אחד מהם אמר שהקרבן
 כשר, מפני שלבסוף נעשתה ההולכה בכהן, וְהָאֵמִר שְׁהִקְרִיב
 פְּסוּל מִפְּנֵי שְׁתַּחֲלִילָה הוֹלֶכָה נַעֲשֶׂתָה בְּפִסּוּל. מִבְּאֵרֵת הַגְּמָרָא אֶת
 מַחֲלֻקְתָּהּ: מִרַּבָּא – האמורא המבשר סבר, שהולכה שנעשתה
 בְּפִסּוּל אִפְשָׁר לְתַקְנָה – אפשר לתקנה על ידי כהן שיחזור

לקוטי שיחות

פרשת האזינו

כרך כט

מתורגם ללשון הקודש

24 תחלת פירוש רש"י – "שבת דיווגי היתה, נטלה רשות
25 מזה וניתנה לזה" מופיעה בגמרא במסכת סוטה⁴. ההמשך
26 של פירוש רש"י "העמיד לו משה מתורגמן ליהושע..."
27 מופיע בספרי בפרשת וילך⁵, והתוכן המובא בסיום פירוש
28 רש"י "ולמה קוראו כאן הושע" מופיע בספרי בפרשתנו,
29 על פסוק זה.
30 מדוע מצרף רש"י כאן שלשה מאמרים שונים אלו
31 לפירוש אחד?

32 ויותר מכך: שני הענינים הראשונים בפירוש רש"י –
33 (א) "שבת של דיווגי..." (ב) "העמיד לו משה מתורגמן
34 ליהושע..." – קשורים זה לזה, גם בענין השני מודגשת
35 העברת ה"רשות" ליהושע. אך הענין שבהמשך הפירוש
36 "ולמה קוראו כאן הושע..." נראה מנותק לחלוטין, לכאורה
37 – והנה, לא זו בלבד שרש"י קובע ענין זה באותו "דבור
38 המתחיל", אלא הוא מחבר ענין זה לקודמיו באמצעות
39 וא"ו החיבור – "ולמה קוראו כאן..."⁶, כאילו ששאלה זו
40 מתעוררת דוקא לאחר וכהמשך לנאמר לפני כן בפירוש
41 "שבת של דיווגי..." העמיד לו משה מתורגמן ... !

42 תמיהה זו, מדוע מצרף רש"י שלשה ענינים שונים,
43 קשה אף יותר: לא זו בלבד שמאמרים אלו מופיעים
44 במקומות שונים ואף בספרים ומדרשי חז"ל שונים, אלא
45 שרש"י בעצמו מצטט את שני המאמרים הראשונים
46 במקומות אחרים בפירושו, כל מאמר בפני עצמו! בפרשת
47 פינחס, על הפסוק⁷ "וסמכת את ידך עליו" אומר רש"י⁸
48 "ותן לו מתורגמן שידרוש בחיך שלא יאמרו עליו לא היה
49 לו להרים ראש בימי משה". ובתחלת פרשת וילך על
50 הפסוק⁹ "לא אוכל עוד לצאת ולבוא", אומר רש"י "איני

א.

פשוטו של מקרא

1 כבר הוסבר פעמים רבות, ששיטתו של רש"י בפירושו
2 על התורה היא, כפי שקובע רש"י בעצמו בכלל¹, "אני לא
3 באתי אלא לפשוטו של מקרא", ואפילו במקומות שבהם
4 נראה במבט ראשון שרש"י מביא דרש מדברי חז"ל, ניתן
5 לראות לאחר עיון ודיוק, שהדרש המובא הכרחי לפשוטו
6 של מקרא², אם רש"י אינו מקדים ומדגיש "רבותינו
7 דרשו" וכדומה.

8 עקרון זה בולט בפירוש רש"י בפרשתנו: באחד
9 מפירושו אנו רואים לפי עיון במקורות, שהפירוש מכיל
10 שלש דרשות שונות מדברי חז"ל – אחת מהגמרא, שניה
11 מ"ספרי" בפרשת וילך, לבסוף דרש המופיע בספרי בפסוק
12 זה – ובמקורן אין קשר בין הדרשות, אך רש"י מצרפן
13 לפירוש אחד בפירושו על התורה!

14 הכרחי לומר שהמדרשים הללו קשורים לפשט הפסוק,
15 המקשר ביניהם, ואף סדר הבאתם בפירוש רש"י הוא
16 בהתאם לפשוטו של מקרא, כפי שיוסבר להלן.

ב.

שלשה מאמרי חז"ל בפירוש אחד

17 מן הפסוק³ "ויבא משה וידבר... הוא והושע בן נון"
18 מצטט רש"י את המילים "הוא והושע בן נון" ומפרש:
19 "שבת של דיווגי היתה, נטלה רשות מזה וניתנה לזה,
20 העמיד לו משה מתורגמן ליהושע שיהא דורש בחייו כדי
21 שלא יאמרו ישראל בחיי רבך לא היה לך להרים ראש,
22 ולמה קוראו כאן הושע, לומר שלא זחה דעתו עליו, שאף-
23 על-פי שניתנה לו גדולה השפיל עצמו כאשר מתחלתו".

14, 25).

(6) ובא' מכת' רש"י (שתח"י) "למה" (בלי וא"ו). אלא שעפ"ז קשה
דהו"ל לרש"י לומר זה בפ"ב בד"ה הושע.

(7) שם.

(8) וראה גם ספרי שם (וראה לקמן סעיף ד והערה 14).

(9) לא, ב.

(1) בראשית ג, ח. שם, כד (וראה שם, כב, ד, ח. ו, ג). ועוד.

(2) ראה ספר כללי רש"י (קה"ת, תש"מ. תנש"א) פ"ה. ועוד.

(3) פרשתנו לב, מד.

(4) יג, ב. וראה גם ספרי כאן על התחלת הפסוק: בא .. והרשות נתנה

ביד אחר.

(5) קרוב לתחלתו. ועד"ז הוא בספרי פינחס כז, יח (ראה לקמן הערות

מפרט שוב את כל הפירוש, הרי זה משום שיש הכרח לכך
לפי הפסוקים במקום המבואר כאן].

כן יש להבין: את הביטוי "שבת של דיווגי" מבאר
רש"י בגמרא¹³: "שני זוגות שני חברים היו בה, תחלת
היום למשה וסופו ליהושע". בפשטות נראה, שכוונת רש"י
היא להבהיר, שמשמעות המילה "דיווגי" איננה כאן
כפשטה, מלשון זוג – כי לא היתה כאן נשיאות של שנים
יחדיו כ"זוג", שהרי נשיאותו של משה היתה בתחלת היום
ונשיאותו של יהושע היתה בסוף היום, אלא הכוונה היא
"שני חברים היו".

ואין מובן: אם רש"י צריך להבהיר זאת בגמרא – לכן
חמש עשרה לגמרא, הרי ברור שעליו לבאר זאת בלימוד
הפסוקים על-פי הפשט – לכן חמש למקרא?

ד.

שינויים בניסוח בדברי רש"י

כדי להבין כל זאת יש להקדים ולבאר את הבדלי
הניסוח בפירוש רש"י, לעומת הניסוח במקור דברי חז"ל
בספרי:

(א) בספרי נאמר "תן לו מתורגמן ליהושע והוא שואל
ודורש ומורה בהוריות בחיין, וכשתפטר לא יהו ישראל
אומרים לו בחיי משה רבך לא היית מדבר ועכשיו אתה
מדבר¹⁴". ואילו בפירוש רש"י נאמר "שיהא דורש בחיין...
בחיין רבך לא היה לך להרים ראש". מהי כוונת רש"י
בניסוח המדויק "להרים ראש"?

(ב) על הסיבה לכינויו כאן "הושע" נאמר בספרי
"ללמדך דקתו של יהושע, שומע אני שצפה¹⁵ דעתו עליו
משנתנה¹⁵ ברשות, תלמוד לימר הוא והושע בן נון, הושע
בצדקתו, אף-על-פי שנתמנה פרנס על הציבור הוא הושע
בצדקו¹⁶", אך רש"י משנה את הניסוח לגמרי – "שלא
זחה דעתו עליו שאף-על-פי שניתנה לו גדולה, השפיל
עצמו כאשר מתחלתו".

ה.

"וידבר" – שניהם יחדיו כזוג

יש לומר, שההסבר לכל זאת הוא:

1 רשאי, שנטלה ממני הרשות וניתנה ליהושע". כלומר, גם
2 לפי רש"י, שני ענינים אלו (נטלה הרשות... והעמיד לו
3 משה מתורגמן...) אינם כרוכים זה בזה. ומדוע צריך רש"י
4 לצרפם יחד בפסוקנו?

ג.

מדוע אין הפירוש מובא על פסוק קודם

5 כן יש להבין: המאמר "שבת של דיווגי היתה נטלה
6 רשות מזה וניתנה לזה" מופיע בגמרא לגבי פסוק אחר,
7 קודם, בפרשת וילך – "וילך משה ויהושע ויתיצבו באהל
8 מועד¹⁰, ולכאורה, צריך היה רש"י לומר את פירושו על
9 פסוק זה בפרשת וילך, שבו מופיע ניסוח זה – משה
10 ויהושע – לראשונה¹¹.

11 אי אפשר לתרץ על כך, שכיון שרש"י כבר הביא את
12 תוכן הפירוש בתחלת פרשת וילך, כדלעיל, אין הוא צריך
13 לחזור על כך שוב בהמשך הפרשה בפסוק "וילך משה
14 ויהושע", שהרי אם כך, מדוע צריך רש"י לציין זאת שוב
15 בפרשתנו? ויותר מכך: דוקא בפרשתנו הוא מוסיף את
16 הענין "שבת של דיווגי היתה".

17 וכן אין מובן לגבי הענין "העמיד לו משה
18 מתורגמן..." רש"י כבר הביא ענין זה, שהקדוש-ברוך-
19 הוא ציוה למשה "תן לו מתורגמן..." בפרשת פינחס,
20 ומשה בודאי קיים זאת – ומדוע, אפוא צריך רש"י לשוב
21 ולציין זאת בפרשתנו?

22 אף אם נאמר שהדבר דומה למצוי בכמה מקומות
23 בפירוש רש"י, שענין שהוא ביאר בספרי קודם, הוא חוזר
24 על כך שוב בספר שלאחר מכן. וקל-והומר בעניינו, שאין
25 מדובר על אותן ענין בדיוק, שהרי בפרשת פינחס מדובר
26 על ציווי הקדוש-ברוך-הוא "תן לו מתורגמן", ובפרשתנו
27 מדובר על המעשה בפועל "העמיד לו משה מתורגמן" –

28 בכל זאת אין מובן, מדוע צריך רש"י לשוב ולהדגיש
29 את כל הפרטים, ואף את הטעם לדבר, "כדי שלא יאמרו
30 ישראל..." בעוד שהוא כבר ביאר זאת בפרשת פינחס?
31 [נאמור, כאשר רש"י חוזר שוב על פירוש שכבר אמרו
32 לפני כן הוא מביאו בקצרה בלבד¹², ובמקומות שבהם הוא

(10) לא, יד.

(11) וראה חזקוני סוטה שם הרא"ה מהכתוב: דעד היום לא בא למחנה
שכינה דהיינו אה"מ רק משה בלבד אבל באותו יום שמת משה הי' גם
יהושע נצב במחנה שכינה כו'.

(12) ראה ס' כללי רש"י פ"ז.

(13) סוטה שם ד"ה דיו וזוגי.

(14) ועד"ז הוא לשון הספרי פינחס שם אלא שמסיים "בחיין רבו לא
הורה ועכשיו הוא מורה". – ע"ד הלשון בספרי וילך, איתא גם בספרי
מטות לא, כא (גבי אלעזר הכהן).

(15) כ"ה בספרי לפנינו, ועוד. בילקוט עה"פ: שתוח (ע"ד ל' רש"י)
.. משנתמנה. וראה עוד ג' בספרי הוצאת הורוויץ (ג'י. תשכ"ט).

(16) וממשיך שם בספרי, שעד"ז הוא ביוסף דודו.

בלבד, אלא אף יהושע אמרה "באזני העם". יותר מכך: 27
בהדגשת התורה "הוא והושע בן נון" – כאשר המילה 28
"הוא" מיותרת, לכאורה – מובן, שמודגש כאן שמושה 29
ויהושע היו כאן שניהם שרים, באופן הדיבור, כנשיא לבני 30
ישראל. 31

ולכן אומר רש"י דוקא כאן "שבת של דיווגי היתה", 32
רש"י אינו צריך לבאר ביטוי זה, כי הכוונה היא פשוטו 33
כמשמעו, שהם היו שניהם ביחד, זוג של נשיאים. 34

ובכך מבחיר רש"י, שבדבריו בהמשך "נטלה רשות 35
מזה וניתנה לזה" אין הכוונה שאז כבר נסתיימה נשיאותו 36
של משה, אלא שהיו כ"זוג", שניהם יחדיו. אך מכיון 37
שמושה כבר לא היה הנשיא היחיד, באופן של "דבר אחד 38
לדור" 22, נאמר על כך ש"נטלה רשות מזה וניתנה לזה" 23.

ו.

"מתורגמן" – ענין של נשיאות

בכך ניתן להבין בפשטות מדוע מוסיף רש"י "העמיד 40
לו משה מתורגמן ליהושע...", ואינו מסתפק במאמר 41
"נטלה רשות מזה וניתנה לזה", כפירושו לפני כן בפרשת 42
וילך – משום שזהו החידוש בפסוק "הוא והושע בן נון", 43
שיהושע דיבר למעשה עם ישראל באותו אופן שבו דיבר 44
משה, כנשיא בפועל. יהושע דרש "באזני העם" כפי 45
שדורש נשיא – עם מתורגמן. 24.

לפי זה מובן גם החידוש בפירוש רש"י כאן לעומת 46
פירושו בפרשת פינחס, ששם הוא אומר "תן לו מתורגמן 47
שידרוש בחיך": 48
49

לכאורה איך אפ"ל שה' יום השבת והרי (בפשש"מ) ביום מותו גמר 40
לכתוב הס"ת (וכידוע השק"ט גם ע"ד ההלכה עד"ז – ראה לקו"ש ח"ו 41
ע' 361 ובהנמקן שם. וראה ג"כ לקו"ש חכ"ד ע' 208 הערה 15). 42
ואולי ה' כתוב ברש"י, "ש' של דיווגי", והכוונה "שררה" או "שלטון" 43
של דיווגי, של שניהם, והמעתיק שלא הבין כוונת רש"י ב"ש" פיענחו 44
כבש"ס "שבת". 45

(22) לשון רש"י וילך לא, ז.

(23) ודוחק קצת – ובלא"כ דוחק הסתירה בניטלה וניתנה דפשוטה 46
רשות אחת ודיווגי – שתי רשויות*. 47

(24) וזהו הפ' של דיווגי – ב' זוגים, משה ומתורגמן שלו ויהושע 48
ומתורגמן שלו. וראה מפרשי רש"י כאן. 49

רש"י אינו מביא את הענין "שבת של דיווגי היתה" 1
מיד בתחלת פרשת וילך, משום ששם אין הכרחי לומר 2
שכבר אז התחילה למעשה נשיאותו של יהושע. אמנם, 3
רש"י אומר שם "איני רשאי, שנטלה ממני הרשות וניתנה 4
ליהושע", אך מיד לאחר מכן הוא ממשיך ואומר בפירושו 5
וה' אמר אלי, זהו פירוש לא אוכל עוד לצאת ולבא, לפי 6
שה' אמר אלי (לא תעבור את הירדן הזה) 17. כלומר, 7
נתינת הרשות ליהושע אינה דוקא בו ביום, אלא קשורה 8
לענין ולזמן של "תעבור את הירדן הזה". ואין הכרח 9
לומר, שכשנאמר משה "לא אוכל עוד לצאת ולבא", כבר 10
התחילה למעשה נשיאותו של יהושע. 11

וכן בפסוק "וילך משה ויהושע ויתצבו באהל מועד", 12
שבהמשך פרשת וילך – הרי בכניסתו של יהושע יחד עם 13
משה אל אהל מועד אין הכוונה שכבר היה למעשה נשיא 14
על ישראל, אלא זהו קיום ציווי של הקדוש־ברוך־הוא 15
16 "קרא את יהושע והתצבו באהל מועד ואצוננו" 18.

אך כאשר מגיעים לפרשתנו, אל הפסוק "וידבר... הוא 17
והושע בן נון" מתעוררת התמיהה: מהי כוונת התורה 18
בצרפה את יהושע עם משה – מהו מקומו של יהושע 19
(הושע) כאן? אמנם, יהושע שהה תמיד עם משה "לא 20
ימיש מתוך האהל" 19 – אך מדוע מדגישה זאת התורה 21
במפורש דוקא כאן? 22

צריך אפוא לומר, שהמילים "הוא והושע בן נון" 23
מוסבות אל תחלת הפסוק "וידבר". כלומר, לאחר 24
שמספרת התורה על כך שמושה אמר שירה, היא מוסיפה 25
26 "הוא והושע בן נון" – שירה זו לא נאמרה על ידי משה

(17) בדפוסים הנפוצים ליתא תיבות אלו בפרש"י. בדפוס ראשון הובא 40
בפרש"י "לא תעבור וגו'", ובדפוס שני הובא רק "וגו". ובכל אופן מובן 41
הוא גם לפי הדפוסים שלפנינו – כי זהו ש"ה' אמר גו'". 42

(18) וראה שם לא, כג ובפרש"י – הציווי ליהושע בפועל (הובא גם 43
לפנ"ז שם – בפרש"י לא, ז). 44

(19) תשא לג, יא. וראה פרש"י משפטים כד, יג דמשמע דאחלה לאו 45
דוקא. 46

(20) ע"ד (ולא ממש): אז ישיר משה ובני" גו' ויאמרו גו' אשירה 47
(בשלח טו, א). 48

(21) מש"כ רש"י "שבת של דיווגי" צ"ע מנין לו לרש"י בפשש"מ שהי' 49
שבת. ואף שכן מפורש בסוטה שם, אבל מכיון שרש"י לא כתב ע"ז
"דבותינו דרשו" (וכיו"ב), מובן שכן מוכרח גם ע"פ פשש"מ. ועוד,

(*) ואין לומר, שמענת בקשת משה "יפקוד ה' אלקי הרוחות" וקיומו ציווי ה' שמסמך ידיו על יהושע בעין יפה (פינחס כו, כז ואילך ובפרש"י שם, כג) נעשה ענין של 40
נשיאות ביהושע אלא שר"י טפל למשה (ע"ד קיסר ופלגי קיסר – סנהדרין צח, טנ"ב), ואז"כ ביום פטירת משה נתחלפו, שיהושע נעשה העיקר ומשה טפל אליו – 41
"נטלה רשות מזה (היינו עיקר הנשיאות) נתנה לזה (ליהושע)" (וראה לקו"ש חכ"ד ע' 218 ואילך). 42

– כי לומר שמושה הי' מקבל מיהושע – ה"ז הפך המפורסם בכ"מ, אף שמצינו שמושה ביקש להיכנס לארץ באופן כזה (ספרי פינחס כו, יב) (פיסקא קלה). תחזומא ואתחנן 43
ו. יל"ש ואתחנן ג, כו. ועוד. 44

26 שלא כפי שאנו מוצאים, לדוגמא, אצל אהרן, שלמרות
27 שמשה היה הנשיא, הרי אף אהרן עצמו למד תורה עם כל
28 ישראל, כפי שמביא רש"י²⁹ ב"סדר משנה". לעומת זאת,
29 אצל יהושע אין אנו מוצאים עד אז שום התנהגות של
30 רוממות על כל ישראל³⁰.
31 לפיכך היה כאן צורך מיוחד למנוע את ישראל מלומר
32 "בחיי רבך לא היה לך להרים ראש", בטענה שמאחר
33 שבחיי רבו לא היתה אצל יהושע הרמת ראש כלל³¹ אין
34 הוא מסוגל להיות נשיא ישראל, ולכן "העמיד לו משה
35 מתורגמן ליהושע שיהא דורש בחייו".

ה.

"הושע" - "השפיל עצמו כאשר מתחלתו"

36 לפי כל האמור לעיל יובנו גם דברי רש"י בהמשך
37 פירושו "ולמה קוראו כאן הושע, לומר שלא זחה דעתו
38 עליו...", ורש"י מדייק ומדגיש "השפיל עצמו כאשר
39 מתחלתו" בשונה מהנאמר בספרי "הוא הושע בצדקו...":
40 השאלה איננה רק "למה קוראו הושע" לאחר שכבר
41 ניתן לו השם "יהושע", אלא הדגש הוא "ולמה קוראו כאן
42 הושע", בפסוק זה. שהרי, לכאורה, דוקא בפסוק זה
43 מתאים היה לקרוא לו בשם "יהושע".
44 הרי הכוונה בפסוק זה היא להדגיש את הצורך בהרמת
45 הראש, בנשיאות, של יהושע כבר בחיי משה. ואם כך,
46 מדוע מופיע כאן דוקא השם "הושע", שהיה שמו לפני
47 שניתן לו על ידי משה השם "יהושע"³², המביע שיהושע
48 היה זקוק לתפילה מיוחדת של משה על העתיד "יה
49 יושיעך מעצת מרגלים"³³?
50 על כך מבאר רש"י, שלהיפך - "לומר" - הדבר בא

1 בדרשת יהושע בפרשת פינחס לא היה ה"מתורגמן"
2 סימן של נשיאות²⁵, אלא כדי למנוע את ישראל מלומר
3 "לא היה לו להרים ראש בימי משה", ולכן ניתנה ההוראה
4 "תן לו מתורגמן שידרוש בחייו..." ואילו בפרשתנו אומר
5 זאת רש"י בהמשך לפירושו הקודם "שבת של דיווגי
6 היתה, נטלה הרשות מזה וניתנה לזה". כלומר, שהפעם
7 מדובר על יהושע כנשיא, באופן של "דיווגי" - יהושע
8 הוא בן זוגו של משה רבינו.

ז.

יהושע בחיי משה - התבטלות

9 אך רש"י אינו יכול להסתפק באומרו "שבת של
10 דיווגי... העמיד לו משה מתורגמן...", כי לפי זה מתעוררת
11 תמיהה עצומה: מדוע היה צורך שנשיאותו של יהושע
12 תתחיל בחיי משה, להיפך מן הכלל "דבר אחד לדור"?
13 אמנם, משה צריך היה למנות את יהושע כממלא
14 מקומו, אך מדוע היה צורך שיהושע, תלמידו של משה,
15 ינהג כנשיא בחיי משה רבו, ובאופן של "דיווגי" - שניהם
16 ביחד, ולא כפי שאנו מוצאים במקרים אחרים של ממלאי
17 מקום לנשיאים שקדמו להם, שנשיאות ממלא המקום
18 החלה לאחר פטירת הנשיא שלפניו, גם כאשר יועד לכך
19 כבר קודם לכן²⁶?
20 על כך ממשיך רש"י ואומר "שלא יאמרו ישראל בחיי
21 רבך לא היה לך להרים ראש": דוקא אצל יהושע נדרשה
22 "הרמה" מיוחדת, משום שבחיי משה הוא נהג להיפך -
23 בהתבטלות מוחלטת: כל מהותו נודעה בהיותו "משרת
24 משה", "ומשרתו יהושע בן נון... נער לא ימיש"²⁷, הוא
25 נהג תמיד בהתבטלות והכנעה - "נער"²⁸ ו"משרת".

(30) ואע"פ ד=ויאמר משה אל יהושע בחר לנו אנשים וצא הלחם בעמלק גו' (בשלח יג, ט), י"ל: א) דבפש"מ א"י מורה על גדלות בתור מנהיג לכל ישראל כו', כ"א ע"ד שר הצבא (ולהעיר מפרש"י שם). ב) ע"פ מ"ש במדרשים (פסיקתא דר"כ פי' ג. ובכ"ח) לפי שהי' משבט יוסף, שאין זרעו של עשו נמסר אלא ביד זרעו של יוסף שנאמר (עובדי' א, יח) והי' בית יעקב גו' (ב"ב קכג, ב), וכוהובא בפרש"י לפני"ז (ויצא ל, כה. ר"פ וישב (רש"י ישן)). ג) ע"פ פרש"י שם, יד: ושים באזני יהושע - המכניס את ישראל לארץ כו', י"ל שלכן גם עצם המלחמה הי' על ידו - (ראה פרש"י שם, יג).

(31) ועד שגם "משה אמר ליהושע זקנים שבדור יהיו עמך הכל לפי דעתן ועצתן", ורק "הקב"ה אמר ליהושע .. הכל תלוי בך טול מקל והך על קרקדן" (פרש"י וילך לא, ז. וראה לקו"ש [מתורגמן] ח"ט ע' 331 ואילך).

(32) שלח יג, ח. שם, טז.

(33) פרש"י שם, טז.

(25) וכן בספרי בב' המקומות בפ' פינחס ובוילך, שאין ההדגשה על ענין הנשיאות, אלא ע"ז שיכול להורות ולדבר (וע"ד המבואר לגבי אלעזר בספרי מטות כנ"ל הערה 14). אלא שגם בפ' פינחס שינה רש"י וכתב "להרים ראש" ולא כבספרי, כי מכיון שהמדובר שם (=וסמכת את ידך עליו) בא בהמשך לבקשת משה "יפקוד ה' אלקי הרוחות" - מובן שגם שם, זה שהי' דורש לא הי' כ"כ מצד עצם ענין הדיבור או הוראה, אלא ענין של הרמת ראש וחשיבות. אלא שא"ז דרגת נשיאות על כל ישראל ופשיטא שלא ע"ד ובושוו למשה רבינו - ובוזה הוא החידוש בפרש"י פירשתנו, כדלקמן בפנים.

(26) וכפי' הפשוט ד=ממלא מקום" וכתובנו הפשוט - שבא במקום שנתורקן, לאחרי זה שקדמו.

(27) תשא לג, יא (והי' אז בן נו שנה - ראה ראב"ע ורמב"ן שם. ועוד). וראה גם משפטים כד, יג. בהעלותך יא, כח (ובפרש"י בהנ"ל).

(28) ראה ראב"ע ורמב"ן בפ' "נער" בנוגע ליהושע (אף שהי' בן נו שנה, כנ"ל) - אבל ראה סיום פי' הרמב"ן בטעם שנק' בן נון.

(29) בס"פ תשא (לד, לב).

30 שררה, או לגדולה בדברים אחרים, בזכיותו לברכות נעלות
31 מהקדוש־ברוך־הוא – הרי הוא עלול לחשוב, שעצם
32 העובדה שהוא זכה לגדולה זו מהווה סימן שדוקא הוא
33 ראוי לכך, ואז מתעוררת אצלו תחושה של הרחבת הדעת
34 – אמנם, אין מדובר בגאווה ח"ו, אך תחושה של הרחבה
35 ורוממות,
36 בענין זה לומדים מיהושע, שאדרכה: דוקא כאשר
37 זוכים לגדולה, יש צורך ב"השפיל עצמו כאשר
38 מתחלתו"⁴¹,
39 וזהו הכלי לכך שלגדולה שקיבל יהיה קיום.

י.

ראש השנה – המלכה והתבטלות

40 האמור לעיל קשור לתקופה שבה נקראת הפרשה
41 בתורה – לאחר ובסמוך⁴² לראש השנה:
42 העבודה הרוחנית של ראש השנה היא "אמרו לפני...
43 שתמליכוני עליכם"⁴³, בני ישראל ממליכים את הקדוש־
44 ברוך־הוא למלך על ישראל ולמלך על העולם כולו.
45 וכיון שהמלוכה מתממשת באמצעות עבודתם של
46 ישראל מתבטאת בכך חשיבותם של ישראל, שבכוחם
47 להמליך את מלך מלכי המלכים הקדוש־ברוך־הוא, וייתכן,
48 שעקב כך, תתעורר אצל היהודי הרגשה שהיא להיפך מן
49 ההכנעה,

50 על כך באה ההוראה, שאדרכה: דוקא לאחר שישאל
51 מביאים לידי ענין חשוב זה של המלכת הקדוש־ברוך־הוא,
52 צריכה להתעורר אצלם התבטלות מוחלטת, "השפיל
53 עצמו"⁴⁴.
54 ועל ידי כך⁴⁵ מוסיפים יותר בברכות ה' בכל המצטרך,
55 בחתימה וגמר חתימה טובה, לשנה טובה ומתוקה, בטוב
56 הנראה והנגלה, למטה מעשה טפחים, בבני חיי ומזוני
57 ריחיי, ובכולם ריחיי.

(משיחות ש"פ האזינו תשל"א תשמ"ג)

1 ללמדנו מעלתו של יהושע "שלא זחה דעתו עליו אף־על־
2 פי שניתנה לו גדולה השפיל עצמו כאשר מתחלתו": טבעו
3 של האדם הוא, שבעלותו לגדולה משתנות מדותיו
4 והנהגותיו עקב השינוי שחל בו ומשום גדולתו. ועל־אחת־
5 כמה־וכמה בנשיאות, שכאשר אדם מתמנה לנשיא,
6 מתעוררת אצלו תחושה של גדולה והתנשאות. אין הכוונה
7 ח"ו לגאווה³⁴ וישות, אלא בקדושה עצמה, גדולה ורוממות
8 הנדרשת על־פי התורה³⁵ – כדי שהנשיא יוכל לנהל
9 נשיאותו כראוי. וכפי שמביא רש"י בעניינו, שהקדוש־
10 ברוך־הוא מצווה ליהושע "טול מקל והך"³⁶.

11 ומספרת התורה, שלמרות שניתנה ליהושע גדולה,
12 והוא בודאי קיבל בסמיכת משה בעין יפה את הגדולה
13 וההתנשאות הדרושות לנשיא³⁷, בכל זאת המשיך יחד עם
14 זה להתנהג באופן של "השפיל עצמו כאשר מתחלתו":
15 כשם שלפני עלותו לגדולה היתה מהותו "משרת
16 משה", הכנעה והתבטלות, כך גם לאחר מכן, כשניתנה לו
17 גדולה, הוא המשיך להתנהג באותו אופן, "השפיל עצמו
18 כאשר מתחלתו". ויש לומר, שדברים אלו קשורים גם
19 לדיברי רש"י לפני כן³⁸ "פני משה כחמה פני יהושע
20 כלבנה", שתמיד היתה ניכרת אצלו התנהגות של "מקבל",
21 כלבנה המקבלת מן השמש, התנהגות של קטנות
22 והכנעה³⁹.

ט.

הכנעה דוקא בקבלת גדולה

23 מכך נלמדת הוראה לכל אחד ואחד:
24 כשם שיהושע, לאחר שזכה לגדולה, ולא סתם גדולה,
25 אלא גדולה נעלית כל כך, שקיבל נשיאות כבר בחיי משה,
26 ובאופן של "דיווגי", הרי למרות כל זאת המשיך להיות
27 עניו ושפל לחלוטין "כאשר מתחילתו",
28 כך צריך לנהוג גם כל יהודי, (ובמיוחד ש"משה⁴⁰
29 מסרה – ליהושע") כאשר יהודי זוכה לגדולה בענין של

(39) ראה המשך תרס"ו בהוספות (בהוצאת קה"ת, תשל"א ואילך ס"ע תקנד). וראה לקו"ש ח"ט שם ע' 336 ואילך. וש"נ.
(40) ובכל נפש מבית ישראל יש בה מבחי' מרע"ה (תניא רפמ"ב).
(41) ראה לקו"ש חכ"ד ע' 142 ואילך.
(42) או עכ"פ מיד אחרי יוהכ"פ (הסיום והגמר דר"ה) ש"נ"ק ג"כ ר"ה בכתוב" (לקו"ת ר"ה נח, א).
(43) ר"ה טז, סע"א. לד, ב.
(44) עיין אגה"ק ס"ב.
(45) ראה תו"א סד"ה השמים כסאי ובהערות לשם (באוה"ת וכו').

(34) להעיר שבכמה כת"י רש"י (שתח"י) במקום "זחה" הלשון "גסה", ובמקומות הנ"ל נאמר בלשון הוראה – שלא יהא דעתו גסה כ' (35) מכיון שרש"י אינו מפרש פ' תיבת "זחה" צ"ל לפי שמוכן הוא מעצמו. וע"ד החידור אולי י"ל שהוא ע"ד הלשון "ולא יוזח החושן" (תצוה כח, כח) שפרש"י "ל' ניתוק", וכן פירושו כאן שלא הי' ניתוק והזהר בדעתו למצב של גדלות. וראה ערוך וערוך השלם ערך זח.
(36) וילך לא, ז. ראה הערה 31.
(37) וראה לעיל הערה 31.
(38) פינחס כז, כ.

לקוטי שיחות

יום הכפורים

כרך כט

מתורגם ללשון הקודש

- 15 הכפורים מכפר⁸, כפרה מצד עצם היום הנעלית מכפרה
 16 על ידי תשובה⁹ – ומצד ענינים אלו ראש השנה ויום
 17 הכפורים נעלים מה"ימים שבין ראש השנה ליום
 18 הכפורים", שענינם העיקרי הוא התשובה.
 19 (ב) בנוסף לכך קיים בראש השנה וביום הכפורים ענין
 20 התשובה, שמשום כך הם נחשבים כחלק מעשרת ימי
 21 תשובה.
 22 ואנו אף מוצאים, שהתשובה של ראש השנה ויום
 23 הכפורים היא באופן נעלה יותר, שאינו כרוך במרירות,
 24 אלא בתשובה מתוך שמחה¹⁰.
 25 הדבר בולט בראש השנה, שבו אסור לומר וידויים
 26 וכו'¹¹, ואף ביום הכפורים, שבו קיימת חובה להתוודות¹²,
 27 פוסק אדמו"ר הזקן¹³: "הלובש שק מחמת תשובה צריך
 28 לפושטו ביום הכפורים מפני שהוא יום טוב וצריך לכבדו
 29 בכסות נקיה". כלומר, החזרה בתשובה ביום הכפורים,
 30 אסור שתסתור את ה"יום טוב" שבו, ומשום כך אסור
 31 ללבוש "שק מחמת תשובה"¹⁴.

א.

"ראש השנה ויום הכפורים"

– בעשרת ימי תשובה?

- 1 כבר דובר פעמים רבות¹ על דברי חז"ל² "עשרה ימים
 2 שבין ראש השנה ליום הכפורים", שבביטוי זה ישנה,
 3 לכאורה, סתירה: המילים "שבין"³ ראש השנה ליום
 4 הכפורים מביעות⁴ שראש השנה ויום הכפורים אינם
 5 נכללים במנין ימים אלו⁵, אך מלשון הגמרא "עשרה ימים
 6 שבין..." נראה, שאף ראש השנה ויום הכפורים נכללים
 7 בחישוב עשרת הימים, שהרי בין ראש השנה לבין יום
 8 הכפורים ישנם שבעה ימים בלבד.
 9 ויש לומר, שההסבר לכך הוא שבראש השנה ויום
 10 הכפורים ישנם שני ענינים:
 11 (א) המהות העיקרית שלהם, שאיננה התשובה: הענין
 12 העיקרי של ראש השנה הוא "תמליכנו עליכם", קבלת
 13 מלכותו יתברך, "ובמה בשופר"⁶.
 14 והענין העיקרי של יום הכפורים הוא "עצמו" של יום

(9) ראה בארוכה לקו"ש ח"ד ע' 1150 ואילך.
 (10) אף שבכללות – בכל תשובה ("לעולם" – כל השנה) צריך לבוא
 "לידי שמחה אמתית" (תניא פל"א ואילך. שם ספ"ד. אגה"ת ספ"י
 וספ"א). וראה לקמן סעיף ד' והערה 29.
 (11) שו"ע אדה"ז אור"ח סתקפ"ד ס"ב.
 (12) ראה רמב"ם הל' תשובה פ"ב ה"ז וחי' שו"ע אדה"ז שם רסתר"ז
 (וראה גם טור ושו"ע שם. טור שם סתר"כ).
 (13) אור"ח סו"ס תרי (ממג"א שם סק"ה בשם ס' חסידים סתר"ז).
 (14) והרי החיוב תשובה דיוהכ"פ הוא מה"ת (ראה לקמן סעיף ג),
 ואילו החיוב דכסות נקי' הוא רק מדברי קבלה (ראה שו"ע אדה"ז שם
 ס"ח. וראה קו"א לסרמ"ב סק"א דלדעת הרמב"ם לכבדו בכסות נקי' הוא
 מדרבנן), ולמה לא דוחה "שק מחמת תשובה" את החיוב דכסות נקי'?
 אלא שמכיון שענינו (העיקרי) דיוהכ"פ הוא מה שעצמו של יום
 מכפר, לכן, התשובה דיוהכ"פ היא תשובה מתוך שמחה (ולא ב"שק").
 ולהעיר מס' חסידים סתר"ז: ביוהכ"פ.. צריך לקרוע הלב ולא הבגדים.
 – וראה במפרשי הפסוק יואל ב, יג.

(1) ראה לקו"ש ח"ד ע' 1150. 1144. ועוד.
 (2) ר"ה יח, א. יבמות מט, סע"א. שם קה, סע"א.
 (3) בע"י ר"ה שם: שמר"ה עד יוהכ"פ. אבל בש"ס לפנינו (במקומות
 שבהערה הקודמת) וכן בע"י יבמות שם הוא כפנים. וכ"ה בר"ח ר"ה
 שם. ועוד.
 (4) ראה בנדר"ז תענית ה, רע"א. בהנסמן בשד"ח כללים מע' הבי"ת
 כלל עב (ובשו"ת בית אפרים חאו"ח סנ"א שצוין שם – ד"ה דעשרת
 ימים שבין ר"ה כו' ודאי דאיכא דלא דייק ונקט כי הך לישנא").
 (5) ולהעיר מטאו"ח סתר"ג: אלו הם שבעה ימים שבין ר"ה ליוהכ"פ.
 וראה לקמן הערה 16.
 (6) ר"ה טז, סע"א. שם לר, ב. וראה הנסמן בלקו"ש ח"ד ע' 1354.
 ח"ט ע' 434. ועוד.
 (7) כ"ה ברמב"ם לפנינו. ובקריית ספר (להמבי"ט) על הרמב"ם כאן
 (ולהלן פ"ב) "עיצומו". וראה ס' המדע (ירושלים, תשכ"ד) בשינויי
 גונסאות.
 (8) רמב"ם הל' תשובה פ"א ה"ג וד'. וראה תוס' שבועות יג, סע"א:
 היום עצמו.. מכפר.

(*) ראה ראשית חכמה ש' התשובה פ"ג (ד"ה עוד לתשובה) המקורות והטעמים ד"תשובה צריך שק". של"ה מס' ר"ה בתחלתה. שם מס' יומא (רלב, א).

ב.

ז' ימי התשובה

22 הרמב"ם פוסק בהלכות תשובה¹⁷: "אף-על-פי
23 שהתשובה והצעקה יפה לעולם, בעשרה ימים שבין ראש
24 השנה ליום הכפורים היא יפה ביותר..." (ובהלכה שלאחר
25 מכן ממשיך הרמב"ם ואומר:) "יום הכפורים הוא זמן
26 תשובה לכל... והוא קץ מחילה... לפיכך חייבים הכל
27 לעשות תשובה ולהתודות ביום הכפורים".

28 מלשון הרמב"ם בהמשך מובן, שחובת התשובה ביום
29 הכפורים היא יותר מאשר בתשעת הימים הקודמים, וכיצד
30 מתאים הדבר עם מה שהוסבר לעיל, שענין התשובה
31 מודגש בשבעת הימים יותר מאשר בראש השנה וביום
32 הכפורים?

33 לכאורה, ניתן היה לומר, שביום הכפורים קיימת חובה
34 לחזור בתשובה, לא משום שיום זה כשלעצמו מיוחד
35 לתשובה, אלא זוהי תוצאה מהענין המהותי של יום
36 הכפורים, כדלעיל – "עצמו של יום הכפורים מכפר"¹⁸:
37 כיון שהרמב"ם פוסק ש"עצמו של יום הכפורים מכפר
38 לשבים"¹⁹ (דוקא), לפיכך מוטלת חובת התשובה על כל
39 אחד ואחד, כדי שתוסר המניעה ויוכל להתקיים "עצמו של
40 יום הכפורים מכפר"²⁰.

41 אך דחוק ביותר לפרש כך את דברי הרמב"ם, כי
42 מפשטות לשונו בהמשך – "יום הכפורים הוא זמן תשובה
43 לכל... והוא קץ מחילה... לפיכך חייבים הכל לעשות
44 תשובה ולהתודות ביום הכפורים" – מובן, שחובת
45 התשובה ביום הכפורים אינה רק תוצאה מכך ש"עצמו של
46 יום הכפורים מכפר", אלא היא חלה מפני²⁰ ש"יום
47 הכפורים הוא זמן תשובה"²¹. ביום הכפורים קיימת חובה

1 בכך יובן הנאמר בסדור הארז"ל¹⁵ על עשרת ימי
2 תשובה, וכך נאמר שם: "מי שיחזור בתשובה גמורה
3 ויתענה בז' ימי תשובה נמחל לו כל עונותיו.. יום ראשון
4 מז' ימי התשובה ביום א' דשבת מתכפרים לו כל עונותיו
5 שחטא ביום א' דשבת, וכן ביום ב' כו'". כלומר, כל אחד
6 משבעת ימי השבוע שבין ראש השנה ליום הכפורים הוא
7 כנגד יום מסוים זה של ימי השבוע של כל השנה כולה.
8 מכך מובן, ששבעת ימים אלו מיוחדים בענין
9 התשובה, אף מראש השנה ליום הכפורים, עד שדוקא
10 עליהם נאמר שהם כוללים בתוכם את התשובה של כל
11 ימות השנה.

12 ולכאורה: היכן מצאנו הפרדה זו של "ז' ימי
13 התשובה"¹⁶, מתוך עשרת ימי תשובה?

14 על פי האמור לעיל יש לומר, שהמקור לכך הוא
15 מדברי חז"ל עצמם – "עשרה ימים שבין ראש השנה ליום
16 הכפורים", ששבעת הימים "שבין ראש השנה ליום
17 הכפורים" נבדלים מראש השנה ומיום הכפורים בהיותם
18 מיוחדים דוקא לענין התשובה, בעוד שבראש השנה ויום
19 הכפורים, (א) התשובה אינה עיקר מהותם, (ב) אף
20 התשובה שבהם היא באופן אחר, כדלעיל.

ג.

יום הכפורים – יום כפרה וזמן תשובה

21 אך יש להבין:

הסליחה וכפרה... לפיכך צריך כל אדם שיתוודה על חטאיו כו' (ולכן
"מצות וידוי מן הדין הוא בתחלת זמן הכפרה", ע"ש).

(19) שם פ"א ה"ג. ועד"ז בהל' שגגות פ"ג ה"י (וכן נפסק בשו"ע
אדה"ז שם סו"ס תרז).

(20) ע"ד (ולא ממש) ארי' הוא דרביע עלי' (עירובין עה, ב. ועוד.
וראה אנציקלופדיא תלמודית בערכו).

*20) וכן צ"ל עפ"מ שנת"ב במ"א (לקו"ש חכ"ז ע' 127 ואילך), דמ"ש
הרמב"ם "עצמו של יום מכפר לשבים" היינו רק תנועה כללית ד"שב",
ולא עשיית תשובה ממש. ע"ש.

(21) ודחוק לומר שמ"ש הרמב"ם "לפיכך חייבים.. לעשות תשובה"
בא בהמשך ל"והוא קץ מחילה וסליחה"*** (דהיינו מה שעצמו של
יוהכ"פ מכפר). ובפרט שפשטות לשון הרמב"ם "והוא קץ כו'" (ולא

(15) עש"ת.

(16) בטאור"ח סתר"ג בשם הירושלמי "שבעה ימים", וממשיך ש"אלו
הם שבעה ימים שבין ר"ה ליוהכ"פ". אבל שם הוא לענין אכילה בטהרה
שהצורך להזהיר ע"ז הוא מלכתחילה רק ל"ד ימי חול"*** (ל' הטור שם);
משא"כ הענין דעשרת ימי תשובה, שגם בר"ה ויוהכ"פ צ"ל ענין
התשובה.

(17) שם ה"ו.

(18) כן משמע שמפרש בקרית ספר (להמבי"ט) על הרמב"ם כאן***.
וראה גם לשון החינוך (מצוה ססד): ועובר כו' ולא התורה כו' ביוהכ"פ
שהוא יום קבוע מעולם לסליחה ולכפרה בטל עשה זה – ומשמע דחייב
וידוי (ותשובה) הוא רק הכשר לכפרת יוהכ"פ. וראה כלי יקר אחרי טז,
ל. וכן מפורש בשו"ע אדה"ז אור"ח ר"ס תרז: כיון שיוהכ"כ הוא יום

(*) ריעני בניגוד לרגל, אבל נכלל בזה גם יום השבת ולהעיר מדרכי משה שם.

(**) אבב י"ז שכונתו שהחזיר וידיו הוא (גם) מחמת כפרת יוהכ"פ. ולהעיר שענין זה כותב (לא אמ"ש הרמב"ם "חייבים.. להתודות ביוהכ"פ", כ"א) על המשך והלכה
"מצות וידוי יוהכ"פ שיתחיל כו'". וראה שר"ע אדה"ז שחורב בפנים ההערה. ואכ"מ.

(***) ומ"ש הרמב"ם כאן "והוא קץ מחילה כו'" – יש לומר, כי חיוב וידוי (ותשובה) הוא גם מחמת כפרת יוהכ"פ. תפ"ק"מ בנוגע לזמן וידוי שצ"ל בעת כפרת יוהכ"פ
(ענין שר"ע אדה"ז דלעיל הערה 18).

ד.

עשרת ימי תשובה, ויום הכפורים – זמן תשובה

הדברים יובנו לאחר הסבר לשון הרמב"ם שלעיל "יום הכפורים הוא זמן תשובה לכל..."³², שהרי, לכאורה, תמוה: הרי זה עתה, בהלכה הקודמת, אמר הרמב"ם ש"אף-על-פי שהתשובה והצעקה יפה לעולם – בעשרה הימים... יפה ביותר..."³³, וכפי שהוא מבאר, שכך גם לגבי יחיד, ומכך מובן שכל עשרת הימים הללו הם "זמן תשובה", כשם "עשרת ימי תשובה"³⁴, וכיצד הוא אומר מיד לאחר מכן שדוקא "יום הכפורים הוא זמן תשובה", שמכך ניתן להסיק שעשרה הימים אינם "זמן תשובה"!!³⁵

ויש לומר, שההסבר לכך הוא:

תשובה היא מצות עשה שאין הזמן גרמא, מיד כשעוברים עבירה חלה על החוטא החובה לחזור בתשובה, (כדברי הרמב"ם ב"כותרת" של הלכות תשובה: "מצות עשה .. שישוב החוטא מחטאו"³⁶); החובה לשוב מן החטא אינה קשורה לזמן מיוחד, אלא חלה בכל זמן אם חטאו.

וייחודם של עשרת הימים שבין ראש השנה ליום הכפורים בענין התשובה, אין משמעותו שבהם נוסף משהו לעצם חובת התשובה³⁷, אלא שהתשובה בימים אלו היא, כדיוק לשון הרמב"ם, "יפה ביותר ומתקבלת היא מיד": כיון שבעשרת הימים יש מצב של "בהמצאו .. בהיותו קרוב"³⁸, הרי אחת התוצאות מכך היא שהתשובה בימים אלו "היא יפה ביותר ומתקבלת היא מיד".

ויש לומר, שבמילים "יפה ביותר" רומז הרמב"ם גם לכך, שהתשובה בעשרת ימי תשובה היא יותר מתוך שמחה. וכך אומר הרמב"ם "אף-על-פי שהתשובה .. יפה לעולם" – שבכל השנה יכולה עבודת התשובה להיעשות מתוך שמחה³⁹, שהרי למרות שהתשובה כרוכה בחרטה

1 לחזור בתשובה כי זהו "זמן תשובה"²², ולא רק משום היותו יום כפרה.

3 וזאת בהתאם לדבריו המפורסמים של רבינו יונה ב"שערי תשובה"²³, ש"מצות עשה מן התורה להעיר אדם את רוחו לחזור בתשובה ביום הכפורים שנאמר²⁴ מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו".

7 הכרחי אפוא לומר, שאמנם יום הכפורים הוא יום מיוחד גם לענין התשובה, אך למרות זאת קיים הבדל מהותי בין התשובה המיוחדת לימים שבין ראש השנה ליום הכפורים, לבין התשובה של יום הכפורים, החובה המיוחדת הקיימת ביום הכפורים "לעשות תשובה ולהתוודות" אינה קשורה למעלה המיוחדת בתשובה של עשרת ימי תשובה, אשר "יפה ביותר ומתקבלת היא מיד",

14 וכפי שמודגש הדבר גם באופן חלוקת ההלכות בדברי הרמב"ם: את חובת התשובה ביום הכפורים אין הוא מביא באותה הלכה שבה הוא עוסק במעלה של עשרת ימי תשובה, אלא בהלכה נפרדת –

18 ולפיכך, כאשר מדברים על עשרת הימים שבין ראש השנה ליום הכפורים כעשרת ימי תשובה, הרי אדרבה: מפרידים את שבעת הימים שבין ראש השנה ליום הכפורים, המיוחדים לענין התשובה, כדלעיל, משום שחובת התשובה ביום הכפורים היא ענין בפני עצמו.

23 בסגנון אחר: עשרת ימי תשובה נבדלים ומתייחדים כימים של חזרה בתשובה משום שאז הקדוש-ברוך-הוא "בהמצאו .. בהיותו קרוב", מצב המשפיע על כך שהתשובה תהיה "יפה ביותר", כדלהלן בסעיף ד', ובראש השנה ויום הכפורים מתבטא ה"קירוב" לקדוש-ברוך-הוא בענינים נעלים יותר מן התשובה – בראש השנה "תמליכוני עליכם", וביום הכפורים – "עצמו של יום מכפר". ואילו ביום הכפורים נוסף ענין מיוחד של חיוב תשובה כפשוטה.

26 ראה בארוכה לק"ש נשא תש"נ (חידושים וביאורים בש"ס ח"א ס' יח) (וש"ו) שמה מוכרח דגם התשובה עצמה היא מצוה (ולא רק חידושים).

27 ברמב"ם שם פ"ג ה"ג–ד שהאדם צריך לעשות תשובה בימים אלו מחמת הדין דר"ה כו'. אבל אי"ז חיוב נוסף של תשובה מצד עצמה. 28 ישע"י נח, ו. מקומות שבהערה 2. רמב"ם כאן.

29 ואדרבה: אם בקיום כל מצוה צ"ל שמחה, עאכ"כ בתשובה שהיא למעלה מכל המצוות (שלכן בכוחה לתקן הפגמים שע"י העדר קיום התומצ"צ – ראה גם לקמן סעיף ח), כמדובר כמ"פ. ולהעיר מאנה"ת מהד"ק (ע' תקכה – בהוצאת קה"ת, תשמ"ב).

"שהוא קץ כו'" משמעו שהו"ע נוסף (ולא טעם אלפניו). ודווקא לפרש מפני שמתחיל "יום הכפורים (היינו זמן כפרה) הוא זמן תשובה כו'".

22 וכן משמע מ"ש במג"ח ח"ג רפ"ג: ענין צום כפור.. שהוא נותן דעת התשובה.. יום תשובה ועבודה גמורה. ע"ש.

23 שער ב' אות יד בסופו. ועד"ז כ' בשער ד' אות יז. – אלא שצ"ע שהרמב"ם לא הביא הפסוק דמכל חטאתיכם גו' (כמו שהביא בנוגע לעשרה ימים הכתוב "דרשו גו').

24 אחרי (טו, ל) שתחלתו "ביום הזה" – יוהכ"פ.

25 ולהעיר מהגירסא ברמב"ם כאן (ראה ס' המדע – ירושלים, תשכ"ד) "בעשרת ימי תשובה שבין כו'".

30 אך מלשון הרמב"ם "יום הכפורים הוא זמן תשובה
31 לכל ליחיד ולרבים... לפיכך חייבים הכל לעשות תשובה...
32 ביום הכפורים", שהדגשה זו מביא הרמב"ם דוקא לגבי
33 חובת התשובה של יום הכפורים, מובן, שיש תוספת בעצם
34 חובת התשובה, שהיא חובה שונה מן התשובה של כל
35 ימות השנה, אשר לפיכך "יום הכפורים הוא זמן תשובה
36 לכל .. חייבים הכל לעשות תשובה".

ו.

הגורם לתשובה: האדם או הזמן

37 יש לומר, שההסבר לכך הוא:
38 בכל השנה, הגורם לחובת התשובה הוא מצדו של
39 האדם עצמו, אשר חטא – הגברא. לכן לא ייתכן לומר על
40 כך "חייבים הכל לעשות תשובה", שהרי הדבר תלוי
41 במצבו של האדם.
42 לעומת זאת, ביום הכפורים, הגורם לחובת התשובה
43 הוא הזמן, ולכן חלה חובה זו על כולם – זהו "זמן תשובה
44 לכל ליחיד ולרבים... חייבים הכל לעשות תשובה".
45 כשהחובה חלה מפני הזמן, היא חלה על "הכל" בלי
46 הגבלה.

47 ואין לשאול: כיצד ניתן לחייב את "הכל" לחזור
48 בתשובה, והלא רק מי שחטא חייב בתשובה!

49 את זאת מבהיר הרמב"ם בדבריו מיד בתחלת ההלכה
50 הבאה³⁴: "עבירות שהתוודה עליהם ביום הכפורים זה,
51 חוזר ומתוודה עליהן ביום הכפורים אחר, אף-על-פי שהוא
52 עומד בתשובתו, שנאמר³⁵ כי פשעי אני אדע וחטאתי נגדי
53 תמיד". וכיון ש"אין³⁶ צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא
54 יחטא", יש תמיד מקום לתשובה לכל אחד, שהרי
55 "וחטאתי נגדי תמיד", למרות שכבר נתכפר, (בדומה לענין
56 של "חוזר ומתוודה עליהן")³⁷.

57 וההבדל בין שתי חובות אלו של חזרה בתשובה הוא:
58 כאשר הגורם לחובת התשובה הוא מצבו של האדם, הרי

1 מתוך מרירות וכדומה, הרי בכל זאת יש לשמוח על כך
2 שהנפש "שבה אל בית אביה כנעוריה"³⁰,
3 אך בעשרת הימים התשובה "יפה ביותר". שהרי,
4 הקדוש-ברוך-הוא "בהמצאו .. בהיותו קרוב", ולכן
5 שמחים על ההתקרבות לקדוש-ברוך-הוא ביתר שאת
6 וביתר עוז.

7 אבל החידוש של יום הכפורים הוא ש"יום הכפורים
8 הוא זמן תשובה .. לפיכך חייבים לעשות תשובה
9 ולהתוודות ביום הכפורים": הזמן של יום הכפורים מחייב
10 תשובה. לא זו בלבד שמועד זה מאפשר תשובה ביתר
11 קלות, ובדרגה גבוהה יותר וכדומה, אלא שזמן זה יוצר
12 חובה של תשובה.
13 וענין זה של יום הכפורים אינו קשור דוקא בהיותו
14 בעשרת הימים שבהם הקדוש-ברוך-הוא "בהמצאו ..
15 בהיותו קרוב". ואדרבה: המצב של "בהמצאו .. בהיותו
16 קרוב" מתבטא ביום הכפורים בדבר הנעלה מן התשובה –
17 בכך ש"עצמו של יום הכפורים מכפר", כדלעיל סעיף א'.

ה.

תשובה – תמיד או ביום הכפורים

18 לפי זה ניתן להסביר את משמעות החובה "לעשות
19 תשובה .. ביום הכפורים". שהרי, לכאורה, אין מובן:
20 אם עברו עבירה, חייבים בתשובה בכל זמן שהוא,
21 ולא דוקא ביום הכפורים, ואם לא חטאו – האם ייתכן
22 שמוטלת חובה לחזור בתשובה מצד יום הכפורים?
23 יש "אחרונים" המבארים, שההבדל הוא: החובה
24 לחזור בתשובה באופן כללי אינה מוגבלת לזמן מסוים,
25 ולפיכך כל חיי האדם, כשביכולתו לחזור בתשובה, עדיין
26 לא ביטל את מצות העשה של תשובה, ורק אם מת בלא
27 תשובה הרי זה ביטול מצות עשה³¹. ואילו ביום הכפורים
28 קיימת מצות עשה לשוב ביום זה, ואם אין שבים ביום
29 הכפורים, הרי בטל³² את מצות עשה זו³³.

37 בבית אלקים (להמב"ט) שער התשובה פ"ו (ד"ה עוד אפשר)
ד"אפשר לומר כי לא הזכיר כאן כי אם הידיו ולא התשובה כי אינו צריך
לחזור ולשוב על מה שחטא מקודם כיון ששב מקודם אבל להעלותו על
שפתיו בוידוי הוא צריך (והטעם –) להיותו נזכר שלא ישוב עוד".
אבל ע"פ משנת"כמ"פ (ראה לקו"ש (והידושים וביאורים) שבהערה
26. לקו"ש ח"ז ע' 194) שגדר הידיו הוא מה שהאדם מבטא בשפתיו
החרטה שבלבו (וראה רמב"ם הל' תשובה פ"ב ה"ב), מובן לכאורה,
דכאשר מתוודים בפה צ"ל בשעת מעשה הרגש החרטה שבלב (ולהעיר
ממ"ש המב"ט עצמו בקרית ספר (ריש הל' תשובה) "התשובה והידיו

(30) ל' התניא פל"א (מ, סע"א). וראה לעיל הערה 10.
(31) ע"ד (חיוב כרת) במצות מילה (רמב"ם הל' מילה פ"א ה"ב).
(32) ראה חינוך – נעתק לעיל הערה 18.
(33) ולאחרי יוהכ"פ עד יוהכ"פ הבא – לכאורה דינו כמאחר תשלום
קרבתו – בין רגל לרגל (ירושלמי ר"ה פ"א ה"א. וראה מפרשים שם.
ר"ה ו, א–ב. תמורה יח, ב).
(34) ה"ח.
(35) תהלים נא, ה.
(36) קהלת ז, כ.

22 סלח לנו "בתפלת⁴³ שמונה עשרה .. ולא קודם התפלה".
ה.

זמן לדברים שמעל הזמן

23 ההסבר לפי פנימיות הענינים לכך שדוקא יום הכפורים
24 הוא "זמן תשובה" הוא:

25 תשובה נעלית ממגבלות הזמן, הרהר תשובה ברגע
26 תדא⁴³ – נעשה צדיק גמור⁴⁴, ולכן תשובה ברגע אחד
27 מכסה את כל הפגמים שנפגמו במשך זמן רב. כח
28 התשובה נובע מהיותו קשור אל הקדוש-ברוך-הוא
29 בעצמו, כדברי חז"ל⁴⁵, שדוקא הקדוש-ברוך-הוא אמר
30 "יעשה תשובה ויתכפר לו".

31 וכן אצל האדם קשורה התעוררות התשובה לעצם
32 נשמתו, שהיא תמיד שלמה⁴⁶, ולכן ניתן הכח משם לתקן
33 כל פגם בהארת והתפשטות הנשמה.

34 וביום הכפורים נוסף על כך: כל האמור לעיל נמשך
35 בגלוי מצד עצמו אל תוך הזמן – "זמן תשובה". יום
36 הכפורים מביא לידי כך שישאל הם כמלאכים⁴⁷, מעל
37 לעולם. וזה בא לידי ביטוי בזמן של יום הכפורים, הנקרא
38 בתורה⁴⁸ "אחת בשנה", אשר: (א) המשמעות של "אחת"
39 היא "יחידה", כמבואר בתוספות⁴⁹. (ב) "יום אחד" הוא
40 מושג בזמן עצמו, המצביע על דרגה שמעל למגבלה
41 והתחלקות. כפי שמבואר ב"תורה אור"⁵⁰, שהטעם לכך
42 ששבועות חל יום אחד, הוא משום ששבועות הוא "זמן

1 אם האדם לא חטא, או שכבר שב על חטאו, עזב את
2 החטא, שזוהי "מצות התשובה מן התורה"³⁸, אין חלה
3 עליו שוב החובה להתעורר בתשובה על חטא זה, אף-על-
4 פי ש"וחטאתי נגדי תמיד".

5 אך ביום הכפורים, שאז הזמן גורם לחובת התשובה,
6 וחלה החובה על "הכל לעשות תשובה" – הרי אז, אם
7 היה לו אי-פעם בחייו משהו הטעון חזרה בתשובה³⁹, הרי
8 הוא חייב בכך משום "וחטאתי נגדי תמיד", ולכן "חייבים
9 הכל לעשות תשובה", כדלעיל.

ז.

מעלת יום הכפורים מחייבת "תשובה עילאה יותר"

10 הדברים יומתקו לפי המבואר בתניא⁴⁰ בענין "וחטאתי
11 נגדי תמיד", שלמרות ש"כבר עשה תשובה נכונה", הרי
12 כאשר יהודי מתעלה לדרגה גבוהה יותר בעבודת ה',
13 נדרשת ממנו "תשובה עילאה יותר".

14 וכך בעניננו: ביום הכפורים כל יהודי מתעלה עקב
15 מעלת היום וכו', ולכן, גם ענינים שעליהם כבר שב
16 ב"תשובה נכונה", טעונים ביום הכפורים תשובה נעלית
17 יותר.

18 כלומר: לאחר התעלות היהודי ביום הכפורים, נדרשת
19 תשובה גם על ענינים אשר לפני יום הכפורים, בהיותו
20 בדרגה נמוכה יותר בעבודת ה', לא נחשבו כחטאים, ביחס
21 לדרגה ההיא⁴¹. כידוע⁴² ההסבר על כך שאומרים בברכת

(42) ראה תו"א וראו נה, ד. מג"א צה, סע"ג. תשא בהוספות קיא,
סע"ג ואילך. ועוד.

(43) ל' התו"א וראו שם.

(43*) זח"א קט, סע"א.

(44) קדושין מט, ב (בגירסת האור זרוע ס' קיב). אלא שמפני דפוס
אם הרהר ה"ז ספק קידושין (תוס' ר"י הוקן ורא"ש שם. טשו"ע אה"ע
סל"ח סל"ב).

(45) ירושלמי מכות פ"ב ה"ו. פסיקתא דר"כ פ' שובה. יל"ש תהלים
מזמור כה.

(46) ראה רמב"ם הל' גירושין ספ"ב, תניא ספכ"ד. ובכ"מ.

(47) טאו"ח סתר"י (מפד"א פמ"ו). שם סתר"י ט (ואדה"ז שם ס"ט)
– מדבר"ר פ"ב, לו. רמ"א שו"ע אדה"ז שם סו"ס תרי.

(48) ס"פ תצוה. אחרי טו, ל.

(49) ד"ה עד אחת – מנחות יח, א. וראה תו"א שבהערה הבאה.

(50) בהוספות יתרו – קט, סע"ד ואילך.

מצוה אחד היא שאין יודי בלי תשובה(*) – והרי אדה"ז מפרש הענין
דוחטאתי נגדי תמיד לענין תשובה, כדלקמן סע"ז ז. וראה שערי תשובה
לר"י בסופו.

ומה שלא הזכיר הרמב"ם "תשובה" – י"ל כי נכלל במה שממשיך
שם "שהוא עומד בתשובתו". ואכ"מ.

(38) אגה"ת פ"א (צא, רע"א). וראה לקו"ש ח"י ע' 197.

(39) יתרה מזה נלפענ"ד (והנפק"מ להלכה): (א) המקדש אשה תיכף
להתחלת חיובו במצות (ומציאות עבירות בחייו) ע"מ שהוא בעל
תשובה** – אינה מקודשת, (ב) אעפ"כ שייך אצלו "זמן תשובה" ע"ד
שיש אצלו "זמן זרע וקציר" אף שאין לו שדה, (ג) אם נדר ע"מ "שאעשה
דבר פלוני בזמן תשובה" ועשה ביוה"כ פ – מחוייב לקיים נדרו.

(40) פכ"ט (לו, ב).

(41) להעיר מד"ה החלצו תרנ"ט (סה"מ תרנ"ט ע' סד), ועוד – בטעם
שגם צדיק גמור אומר הורידים דעשיות, "מפני שלפי אמיתות גדולתו
ורדמותו גם העבודה האמיתית לחטא יחשב כר".

(*) אבל י"ל שמתפיק מה שכבר גמר בלבו בעבר (וחזר מה שאומר בשפתי). ובפרט עפמ"ש בבית אלקים שם רפ"ג בנוגע לוידי, שעי"י "שגומר בלבו כו' ואומר דברים
אלו בפיו ובשפתי או יבשו ויכלם מלשבו עוד למה שחטא", שלכאורה ענין זה אפשר גם מבלי שיתעורר עתה ברגש של תשובה כו'. וראה לקו"ש ח"י ע' 213. ואכ"מ.
(**) ברמ"א (ושו"ע אדה"ז) אור"ח סו"ס שמג, דאם עבר עבירות בקטנותו "שוב לו שיקבל ע"ע איזה דבר לתשובה ולכפרה". אבל כאן שעי"פ דין "אין צריך לתשובה"
(רמ"א ואדה"ז שם), אינו בגדר "בעל תשובה".

- 1 קבלת התורה .. שהוא בבחינת יחידה שלמעלה
2 מהתחלקות",
3 עצם הזמן של יום הכפורים הוא "כלי" לענין התשובה
4 שמעל לזמן⁵¹ – "יום הכפורים הוא זמן תשובה".
(משיחות ש"פ האזינו; ו' תשרי תשכ"ז)

(51) להעיר מצפצפ" מהד"ת (עא, ד) בנוגע לצום דיוהכ"פ שהוא "לא בגדר מספר.. עצם היום". ע"ש.

המשך ביאור למס' זבחים ליום שישי עמ' 1

- בשנית. רבי אלעזר ברבי שמעון אומר, אין לינה מועלת בקידוש
ידם ורגליהם, ולפיכך אפילו אם קידש בלילה ועבר עליו עמוד
השחר, אינו צריך לשוב ולקדש. כיון שהקידוש הקודם לא נפסל.
תניא אידך – שנינו מחלוקת זו בברייתא נוספת, הנה הכהן עומד
ומקריב חלבים ואיברים על גבי מזבח כל הלילה, לאורה – כיון
שהגיע עמוד השחר מעון קידוש ידים ורגלים בשנית, דברי רבי,
ומשום שלינה פוסלת את הקידוש. רבי אלעזר ברבי שמעון אומר,
כיון שקידש ידיו ורגליו מתחילת עבודה ולא נפסל הקידוש מאז,
יכול להמשיך ולעבוד אפילו מיכן ועד עשרה ימים, ואינו צריך
לשוב ולקדש, שאין הקידוש נפסל בלינה.
הגמרא מבארת מדוע יש צורך בשתי הברייתות: וצריכא, דאי
אשמעינן קמייתא – אילו היינו למדים רק את הברייתא הראשונה,
היה אפשר לומר שדווקא בזהריתא קאמר רבי שאם הכהן קידש
ועבד בלילה ופוצץ להמשיך ולעבוד ביום, עליו לשוב ולקדש,
משום דפסק ליה מעבודה לעבודה – הפסיק בין העבודות, ואף
שלא הסיח דעתו מן הקידוש, מכל מקום כיון שעלה עמוד השחר,
נפסל הקידוש בלינה וצריך לקדש בשנית. אבל בהא – באופן בו
עסקה הברייתא השניה, דלא פסק ליה – שלא הפסיק בין
העבודות, כלשון הברייתא, שהוא עומד כל הלילה על גבי המזבח
ומקריב, אם כן אימא – שמה מויד ליה רבי רבי אלעזר ברבי שמעון
שבאופן זה אין הלינה פוסלת את הקידוש תוך כדי שהוא עומד
ועובד. ואי אשמעינן בהא – אילו היינו למדים רק את הברייתא
השניה, שנחלקו בה רבי ורבי אלעזר ברבי שמעון אם לינה פוסלת
את הקידוש בכח העומד על גבי המזבח ומקריב כל הלילה, היינו
סבורים לומר שדווקא בהא – באופן זה שאין הכהן פוסק מן
העבודה קאמר רבי אלעזר ברבי שמעון שאין לינה פוסלת, אבל
בהא – באופן שהכהן מפסיק בין העבודות אימא מויד ליה רבי
אלעזר ברבי שמעון לרבי שלינה פוסלת את הקידוש. ועל כן
צריכא – יש צורך בשתי הברייתות.
הגמרא מבארת את מקורות דברי רבי ורבי אלעזר ברבי שמעון.
מבררת הגמרא: מאי טעמא דרבי שלינה פוסלת את הקידוש, ואף
כהן שקידש מאתמול ולא הסיח דעתו, צריך לקדש שוב אחר
שעלה עמוד השחר. משיבה הגמרא: דכתיב לגבי קידוש 'או
בגשתם אל המזבח לשרת להקטיר' (שמות ל ב), והרי שחיוב הקידוש
תלוי בגישה אל המזבח, וגישה שניגש הכהן לעבוד בבוקר אחר
שעלה עמוד השחר היא גישה חדשה, שהרי יש מערכה חדשה,
ולפיכך צריך לשוב ולקדש.
מבררת הגמרא: מאי טעמא דרבי אלעזר ברבי שמעון שאין הקידוש
נפסל בלינה, ויכול הכהן להמשיך ולעבוד גם אחר שעלה עמוד
השחר על סמך קידוש שקידש מאתמול. משיבה הגמרא: דכתיב
לגבי קידוש 'בבאם אל אהל מועד ירחצו מי ולא ימתו', הרי
שחיוב הקידוש תלוי בביאה אל אהל מועד, וכיון שבא הכהן אל
אהל מועד וקידש ידיו ורגליו, שוב אינו מתחייב לקדש בשנית
אפילו עלה עמוד השחר, כיון שלא יצא מאהל מועד.
שואלת הגמרא: ואידך נמי – רבי, שדרש מתיבת 'בגשתם' שחיוב
הקידוש תלוי בגישה חדשה, ולא בביאה אל אהל מועד, הא כתיב
בפסוק גם 'בבאם' ומה למדים מזה. משיבה הגמרא: אי כתיב –
אם היה כתוב רק 'בגשתם', ולא כתיב גם 'בבאם', הנה אמניא –

ילקוט לוי יצחק על התורה

ואם כי לכאורה דעת הוא בחי' פנימי, ולא צל שהוא בחי' מקיף, אך זהו דעת תחתון⁷ הוא בחי' פנימי "לו"

הק"ף* היינו סבך דסוכה שהוא בחי' מקיף, וידעת שהוא המשכה בפנימיות, עיי"ש. וראה לקמן סי' קטו הערה 4.

להעיר ממש"כ בתורת לוי יצחק, חידושים וביאורים לש"ס ע' שיט וז': ובדעת יש ב' עטרי* דחסד וגבורה, וכל אחד הוא שם אל, כי שם אל שייך לדעת כמ"ש כי אל דעות הוי', עיי"ש.

(* א"ל במלואו עולה הק"ף: ראה לעיל סי' יז הערה 18 שוה"ג הב' ובנסמן שם.

(** ראה לעיל סי' קיא.

(6 ראה דרך מצותיך יז, א וז': המוחין הם חב"ד, אלא שהדעת נחלק לחסד וגבורה ונעשו ד' ומבואר בפרי עץ חיים (שער התפילין פרק ג') שהדעת הוא העיקר משא"כ חכמה ובינה הם רק הארה, ופירוש כי ענין התחלקות הדעת לחסד וגבורה, הגם כי בלאו הכי יש חסד וגבורה במדות עצמן היינו כי החסד וגבורה שבמדות הם מדות בלבד וכנ"ל שהם תוארים פעול מאחרים וכמו באדם טבע ההתחסדות או התגבורות שבלבו, אבל החסד וגבורה הנמשכים מהדעת הם מוחין ממש והיינו כח החכמה המחייב להתחסד ולהטיב לזולתו, או המחייב לעורר גבורה כפי הצורך שזוהי חסד שכלי וגבורה שכלי ממש. והמשכת חסד וגבורה אלו הוא על ידי הדעת מלשון וידע אדם את חוה כו' (בראשית ד' כ"ה) שהוא תקיעת המחשבה בעומק עד שמתפעלים המדות כפי השכל משא"כ מצד או"א החכמה לבד בלא עומק הדעת לא היו נולדים המדות וכמ"ש בתניא פרק ג', עיי"ש.

(7 דעת תחתון . . דעת עליון: ראה אור התורה שופטים (דברים כרך ב) ע' תתנוז"ל: דעת תחתון ממשיך מבחי' מדות שבשכל בהמדות שבלב אבל דעת עליון ממשיך כתר בהמדות, כי ד"ע הוא בקו האמצעי בריח התיכון שעולה עד הכתר וממשיך מהמדות שלמעלה מהשכל וכמ"ש ענין זה בדרוש [לקוטי תורה אמור לו, ב] והניף הכהן אותם על לחם הביכורים שזוה"ע כשב השין קודם לבית חג"ת דא"א וכענין מ"ש [שם בחוקותי מוה, א] בד"ה אם בחוקותי פי' בעבר הנור ישובו אבותיכם למעלה מבחי' ונור יוצא מעדן שהם חו"ב ובק"ש למס"ג באחד עיקר בחי' זו הוא ע"י המדות שלמעלה מהשכל המושג ומובן ועמ"ש [תו"א מגילת אסתר צח, א] סד"ה וקיבל היהודים וקיבל לשון יחיד וא"כ זהו ע"י דעת עליון שבנשמה ועמ"ש [לקו"ת שיר השירים טז, ד] בד"ה יונתי בחגי הסלע כו' שזוה התחברות הנשמה עם בחי' מזליה וזהו שמע ישראל כו' עיי"ש, ובד"ה האזינו [שם האזינו עא, ג] השמים דרוש הראשון בפי' והרוח תשוב כו' ולכן עי"ז ממשיך ג"כ בק"ש בחי' עד הוי' בכס ועי"ז לא הביט און ביעקב כו' כנ"ל עיי"ש.

נ"ך ח"א ע' כד וז': ע"י שהדעת מחבר המוחין עם המדות שזוהי פי' דעת ל' והאדם ידע, שמה שמבין במוחו יהי' נמשך מזה סור מרע

שמות ל"ח, כב - ובצלאל בן אורי בן חור למטה יהודה עשה את כל אשר צוה ה' את משה

קיד

ביאור מאחז"ל (ברכות נה, א) "בצלאל – בצל אל היית וידעת"

בצלאל על שם חכמתו נקרא, בשעה שאמר לו הקדוש ברוך הוא למשה, לך אמור לו לבצלאל עשה לי משכן ארון וכלים, הלך משה והפך, ואמר לו עשה ארון וכלים ומשכן. אמר לו, משה רבינו, מנהגו של עולם אדם בונה בית, ואחר כך מכניס לתוכו כלים, ואתה אומר עשה לי ארון וכלים ומשכן, כלים שאני עושה להיכן אכניסם, שמא כך אמר לך הקב"ה עשה משכן ארון וכלים. אמר לו שמא בצל אל היית וידעת.

ברכות נה, א

בצל' אל היית וידעת,

צל² הוא מבחי' דעת, (כי צ"ל³ הוא יו"ד פעמים ה"א, והוא יחוד יו"ד⁴ ה"א שע"י דעת) וכמא' בצל אל היית וידעת הרי שדעת שייך לצל⁵.

(1 בסימן זה, מבאר ומרמז בהמאחז"ל "בצלאל, בצל אל היית וידעת" – ש"וידעת" בחי' "דעת", וזהו "צל" המרמז לבחי' "דעת עליון".

(2 מבאר ומרמז, ד"צל" מורה על בחי' דעת, הן מצד הגי' (ד"דעת" מחבר ומאחד בחי' חכמה ובינה), והן ד"צל" הוא מקיף המרמז לבחי' "דעת עליון" כדלקמן.

(3 היינו, צ"ל בגי' 120, וכן יו"ד (בגי' 20) פעמים ה"א (6), $20 \times 6 = 120$.

(4 יו"ד ה"א: אות י' היא בחי' חכמה ואות ה' בחי' בינה, ובחי' "דעת" מחבר ומאחד אותם. ראה תניא – אגרת התשובה פרק ד וז': וכל הי' ספירות נכללות ונרמזות בשם הוי' ב"ה. כי היו"ד שהיא בחי' נקודה לבד מרמזת לחכמות ית' שהיא בבחי' העלם והסתר קודם שבאה לבחי' התפשטות וגילוי ההשגה וההבנה (והקוין שעל היו"ד רומז לבחי' רצון העליון ב"ה שלמעלה מעלה ממדרגת בחי' חכמה עילאה כנודע). ואחר שבאה לבחי' התפשטות וגילוי ההשגה וההבנה לעלמין סתימין נכללת ונרמזת באות ה"א שיש לה בחי' התפשטות לרוחב המורה ומרמז על הרחבת הביאור וההבנה וגם לאורך המורה על בחי' ההמשכה וההשפעה מלמעלה למטה לעלמין סתימין, עיי"ש.

(5 ראה לקוטי לוי יצחק, הערות לזהר בראשית ע' רי. וז': בצל אל היית, צל דסכה חסדים זהו אל שהוא שם דחסד, וא"ל במילואו הוא

תורת לוי יצחק, חידושים וביאורים לש"ס עמוד כה

ב⁸, משא"כ דעת עליון⁹ שבגדו"ד הוא דעת דאריך, הוא "לא" בא¹⁰ בחי' מקיף.

לחבר את ב' דיעות הפכיים אלו היינו לחבר בחי' רוחני' וגשמיות ביחד . . . וזהו כי אל דיעות ה' ולא נתכנו עלילות, ולא כתני' באלף ולו קרי בוא"ו, פי' ולא באלף הם מצות ל"ת ולו בוא"ו הם מ"ע עי"ז נתכנו עלילות להיות התחברות ב' הדיעות. (והיינו כי מ"ע רמ"ח פקודין הם רמ"ח אברים דמלכא זהו"ע ולו בוא"ו שהוא בחי' ז"א, אך ולא באלף הוא בחי' א"א כמ"ש בזהר ר"פ וירא דק"כ ע"ב ע"פ ובכל צרתם לו צר כו'. והנה ב' דיעות הנ"ל הם בחי' זו"נ דאצי', והמחברם יחד הוא בחי' הגבוה משניהם דהיינו בחי' א"א. וגם בחי' אל הוא כלליות המצות, כמו דבור אנכי ולא יהי' לך כולל רמ"ח מ"ע ושס"ה ל"ת, והם אלף למ"ד אנכי מתחיל באלף ולא יהי' לך בלמ"ד. וזהו כי אל דיעות, שע"י קיום מ"ע ומל"ת מחברם יחד ב' דיעות להיות מלמטה למעלה ג"כ היש בטל כמו מלמעלה למטה כו'). עיי"ש.

ראה גם תורת חיים פ' לך לך פח, ב. פ' יתרו רסא, ד ואילך. אור התורה דרושים לסוכות (דברים כרך ד) עמוד א' תשל ואילך. שופטים ע' תתנב. לקוטי שיחות חלק יט ע' 162. תורת מנחם – ספר המאמרים ה'תשי"ט ע' קעז. תשי"ג ע' לה (מובא בילקוט לוי יצחק עה"ת חלק ה סי' נג הערה 3). ועוד.

ועשה טוב ולכן הקליפות חסר להם מוח הדעת דוקא, ויש לפרש כי דעת עליון מחבר עתיקא קדישא וז"א וזהו כי אל דעות הוי' והוא ענין יהוד או"א, ודעת תחתון מחבר זו"נ ועמ"ש [לקו"ת מטות פז, ד] בבבאור ע"פ החלצו כו' עיי"ש.

ראה גם הערות 9, 10.

(8) שמואל-א ב, ג. "כי אל דעות הוי' ולא [ולו] נתכנו עלילות".
(9) ראה ילקוט לוי יצחק עה"ת חלק ה סי' נב ובהערות שם, דבחי' דעת תחתון הוא "נגלה דתורה", ובחי' דעת עליון הוא "פנימיות התורה".
(10) "לא" בא': ראה אור התורה שיר השירים ח"ב ע' תקא-ב וז"ל: מ"ש במ"א ע"פ כי אל דיעות ה' וגו' שיש ב' דיעות שונות הדיעה הא' הוא שכפי בחי' ההשתלשלות מלמעלה למטה שם (הפועל את הנפעלים) היש האמיתי והנפעל הוא האין שכלל נחשב קמי' הפועל היש האמיתי, וכמ"ש להנחיל אוהבי יש וגו' (שלמעלה הוא היש ולמטה הוא האין), והדיעה השנית הוא כפי בחי' מלמטה למעלה לגבי הנפעלים נראה להיפך באמת שהעוה"ז הגשמי הוא בחי' היש והרוחני הפועל ומהוה אותו הוא בחי' האין שאינו מושג לגבינו. וע"כ צריכים

אגרות קודש

ב"ה, ט"ז אלול, ה'תשי"א
ברוקלין, נ. י.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו, שבו העיר במי"ש בקטע השיחה של ש"מ אלול אשר ערי מקלט היו בכל מקום שהיו יהודים, הן במדבר והן "בעבר הירדן אין חו"ל", ושואל הכוונה אם עבר הירדן וחו"ל הם שני ענינים, או שעבר הירדן הוא חו"ל.

מענה:

כשיראה בהנוסח, שהוגה על ידי, הנה כתוב שם "סאיי אין מדבר, סאיי אין ארץ ישראל, סאיי אין עבר הירדן אין חוץ לארץ", ואם הי' ענין חו"ל סוג רביעי, הי' כתוב גם בזה התיבה "סאיי".

וכוונתי היא, שעבר הירדן (לגבי ארץ ישראל) היא חו"ל. ועיין בספרי פ' מסעי, וברמב"ם הלכות רוצח רפ"ח, ובכ"מ שם שלתירץ אחד מפרש לשון הספרי שכתוב שם חו"ל, שעבר הירדן לגבי ארץ ישראל חו"ל קרי לו.

ומה שהקשה במכ' על הספרי, למה לו לרבות מהכתוב תהיינה, ערי עבר הירדן, כיון שמפורשים הם בכתוב. י"ל ע"פ המבואר בתוספתא (פ"ב. וכו') גם בירושלמי כמדומני, כי אינו תח"י (דמכות, שאם חרבו ערים אלו, בונים אחרים, ואם אי אפשר במקומם אז בונים גם במקום אחר, וילפינן מתיבת תהיינה, שצריכים להיות עכ"פ בעבר הירדן...)

נקודות משיחות קודש בעניני גאולה ומשיח

"הסח הדעת" פרושו - למעלה מן הדעת; כלומר, שלאחר שענין זה חודר בדעתו (על ידי המחשבה וההתבוננות וכו'), הרי זה נעשה אצלו באופן של "הסח" ולמעלה מן הדעת.

(ע"פ שיחת ש"פ בלק תנשא. מתוך "לקראת שבת")

חובה לעסוק בהפצת המעניות

כל אחד ואחד מבני ישראל הרי מאמין הוא ומקנה לביאת משיח צדקנו במהרה בימינו, אשר, ההקדמה וההכנה לזה - שיפוצו מעינותיו של הבעל שם טוב חוצה. ובמילא - עליהם לנצל כל אפשריות בזמן לקלט תורת הבעל שם טוב, שנתבארה הדק היטב בתורת חסידות ח'כמה ב'נה ד'עת, למען יוכלו לעמד בראש אלו שיזכו לקבל פני משיח צדקנו בקרוב.

(לקוטי שיחות ח"ו עמ' 227)

הכל מתחיל בתורה

מאחר שהגאולה צריכה להיות בכל העולמות כלם, וכל ענין נפעל על ידי התורה - מובן, שבמינים אלו של סוף הגלות חשוב ביותר שלמוד התורה יחדר בכל העולמות כלם, על ידי זה שלומדים את כל אנפצת חלקי פרד"ס בתורה ביחד, שהם כנגד ארבעה העולמות אצילות, בריאה, יצירה, עשיה. מובן, אם כן, עד כמה חשוב בימינו אלו ללמוד נגלה ותורה ביחד עם פנימיות התורה.

(ש"פ האזינו תשמ"ג)

לדעת את ה' - בהתעסקות

על ימות המשיח אומר הרמב"ם בסיום וחותם ספרו "ולא יהיה עסק כל העולם אלא לדעת את ה' בלבד" ודיוק הלשון 'עסק' דווקא, הינו, לא מעשה ופעולה סתם, כי אם באופן של התעסקות (ראה ב"ח לטור ארח חיים סימן מ"ז דבור המתחיל ונסחא), כולל - שיש בזה גם רוח והוספה כו', כלשון חז"ל (בבא מציעא מ, ב) "זבון וזבין תגרא אקרי" (בתמיה). ופשיטא, שנתוסף בזה מיום ליום, הינו, אף על פי שגם ביום שלפני זה היתה התעסקותו ב'לדעת את ה'", הרי מיום ליום נתוסף בזה באופן נעלה יותר.

(ע"פ ספר השיחות תשמ"ז ח"א ע' 232 הערה 21. מתוך "לקראת שבת")

להקשיב ל"תינוק הבוכה"

כל יהודי הנמצא בגלות, בין אם הוא בוכה בגלוי ובין אם אינו בוכה בגלוי, מצבו הוא בבחינת "תינוק הבוכה": מדוע לא נמצאים במעמד ומצב של הגאולה האמתית והשלמה על ידי משיח צדקנו ושרויים עדין בגלות?!

וכיון שהוא יהודי אמת, הרי כואב לו, ובאמת, עד שהדבר גורם למצב של "בוכה", - מדוע נמצאים עדין בגלות?!

(משיחת ה' תמוז תש"מ. מתוך "לקראת שבת")

"ימות המשיח", לשון רבים

יש להוסיף בדיוק הלשון "להביא ימות המשיח" - "להביא" דיקא, ולא כלשון הרגיל "לרבות", ו"ימות המשיח" לשון רבים - שכאשר החיות דכל אחד ואחד מישראל הוא בענין המשיח הנ"ל, הרי זה מביא (בדרך מפיילא) למעמד ומצב דימות המשיח, שהעצם דישראל יהיה בהתגלות בפעל ממש; ובזה גופא "לימות המשיח" לשון רבים, דיש לומר שרומז על שתי התקופות הפלגיות שבימות המשיח, ורומז גם על כל דבר העליות שיהיו בימות המשיח באופן של הליכה מחיל אל חיל עד אין קץ.

(ע"פ ש"פ תולדות תשנ"ב. מתוך "לקראת שבת")

להתכונן ל"חפה"

ישנם כאלה שטוענים: תורת החסידות אכן משולה לאבנים טובות ומרגליות, אבל - הוא אינו רודף אחר מרגליות, ודי לו אם לבושי יהיו שלמים. אף אתה אמר לו: הרי "הנה זה עומד אחר כתלנו", ועלינו אפוא להתכונן לביאת המשיח, שאז נזכה "ללכת אל החפה" עם מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא, ואם כן צריכים גם מרגליות.

(לקוטי שיחות ח"כ עמ' 871)

למעלה מן הדעת

מאמר חז"ל שמשיח בא "בהסח הדעת" (סנהדרין צז, א) אינו בסתירה חס ושלום למחשבה ולהתבוננות, באופן של דעת, בעניני משיח וגאולה.

חומש יומי

פרשת האזינו

~ יום ראשון ו' תשרי ~

א אציתו שמיא ואמלל ותשמע ארעא אמרי
במי:

לב (א) האזינו השמים ואדברה ותשמע הארץ
אמרי-פי:

עדים שהם קיימים לעולם. ועוד, שאם יזכו, יבואו
העדים ויתנו שכרם: הגפן תתן פריה והארץ תתן
יבולה, והשמים יתנו טלם, ואם יתחייבו תהיה בהם
יד העדים תחלה: (לעיל יא) "ועצר את השמים ולא
יהיה מטר והאדמה לא תתן את יבולה", ואחר-כך:
"ואבדתם מהרה", על-ידי העובדי-פוככים.

כ"י- האזינו השמים • שאני מתרה בהם בישראל, ונתקו אתם עדים בדבר שפך אמרתי להם שאתם תהיו עדים, וכן "ותשמע הארץ". ולמה העיד בהם שמים וארץ? אמר משה: 'אני בשר-ודם, למחר אני מת, אם יאמרו ישראל: לא קבלנו עלינו הברית, מי בא ומכחישם?' לפיכך העיד בהם שמים וארץ,

~ נקודות משיחות קודש ~

יותר, אבל אצל שניהם צריכים להיות שני הקוין.

ובכמו-כן עובדי הו' בנשמתם ועובדי הו' בגופם:

עובדי הו' בנשמתם – אף שעקר עבודתם היא מצד הנשמה, צריכים הם להתעסק גם עם הגוף – המשכה למטה; ועובדי הו' בגופם צריכים להתעסק גם בשמיצה וקליטת ("הערן אין דערהערן") אור הנשמה – העלאה למעלה.

ובכמו-כן בכל מצוה בפרט, צריך להיות מעשה המצוה עם פונת המצוה, פי מצוה בלא פונה – כגוף בלא נשמה.

(משיחת ש"פ האזינו, שבת תשובה ה'תשח")

ההוראה מזה בעבודה היא:

שמים – קאי על יושבי אהל, וארץ – על בעלי עסק. וצריכה להיות התפללות שני הענינים.

'יושבי אהל' צריכים לידע ש"כל האומר אין לי אלא תורה, אפלו תורה אין לו", אלא צריך להיות גם קיום המצות, כי הלמוד צריך להיות על-מנת לעשות דוקא, "תלמוד גדול, שהתלמוד מביא לידי מעשה".

ובעלי עסק, שעקר עבודתם בקיום המצות, צריכים לידע שמכרתח להיות קביעות עתים לתורה בכל יום, על-כל-פנים פרק אחד שחרית ופרק אחד ערבית.

החלוק אינו אלא מהו עקר ענינם, שדבק זה צריך להדר

ב'בסם במטרא אולפני יתקבל כטלא
מימרי פרוחי מטרא דנשבין על דתאה
וכרסיסי מלקושא די על עשבא:

(ב) יערף במטר לקחי תזל כטל אמרתי בשעירם
עלי-דשא וכרביבים עלי-עשב:

לעולם, במטר הזה שהוא חיים לעולם (ספרי), באשר יערפו השמים טל ומטר. יערף • לשון יטיף, וכן

כ"י- יערף במטר • זו היא העדות שתעידו, שאני אומר בפניכם, תורה שנתתי לישראל שהיא חיים

פירוש רס"ג - תרגום ועיבוד מערבית-יהודית

(א) הספיתו יושבי השמים (השמים לשון רבים) כדי שאדבר, וישמעו יושבי הארץ אמרות פי. (ב) במטר הנתף יהיה שדור מסרי, ברוחות במקומות הפתוחים, כטפטוף על העשבים. ויגד מאמרי כמו הטל, כנשם המלוה

ומגדלין אותם, אף דברי תורה מגדלין את לומדיהן. וכרביבים • טפי מטר. ונראה לי על שם שיונה פחץ נקרא רביב, כמה דאתא אומר: (בראשית כא) "רובה קשת". דשא • אבריי"ן (גראזגויכס), עטיפת הארץ מכסה בירק. עשב • קלח אחד קרוי עשב, וכל מין ומין לעצמו קרוי עשב.

גארי בשמא דני אנא מצלי הבו רבותא קדם אלהנא:

וברכו שמו. מכאן אמרו שעונין: "ברוך שם כבוד מלכותו", אחר ברכה שבמקדש (תענית טז).

ד תקיפא דשלמין עובדוהי ארי כל ארחתה דינא אלהא מהימנא דמן קדמוהי עולה לא נפק דמן קדם זפי וקשיט הוא:

עול • אף לרשעים משלם שכר צדקתם בעולם הזה. צדיק וישר הוא • הכל מצדיקים עליהם את דינו, וכך ראוי וישר להם. "צדיק" מפי הבריות, ו"ישר הוא" וראוי להצדיקו.

ה חבילו להון לא לה בניה די פלחו לטעותא דרא דאשניו עובדוהי ואשתניו:

עקומות ועקשיות. ופתלתל • אנטורטיליי"ש (פערדרעט, פערויקקעלט), בפתיל הזה שגודלין אותו ומקיפין אותו סביבות הגדיל. פתלתל • מן התבות הנפולות, כמו: ירקרק, אדמדמ, סחרחר, סגלגל.

והא קדם יי אתון גמלין דא עמא דקבילו אורייתא ולא חכימו הלא הוא אבוה ואת די לה הוא עבדך ואתקנך:

בזן הסלעים ובארץ חזקה, שתקנך בכל מיני תקנה. הוא עשף • אמה באמות. ויכננך • אחרי-כן בכל מיני בסיס וכן, מכס כהנים, מכס נביאים ומכס מלכים, כרך שהכל תלוי בו.

(תהלים סח) "ירצפון דשן", (לקמן לג) "יערפו טל". תזל בטל • (ספרי) שהכל שמחים בו, לפי שהמטר יש בו עצבים לבריות (ספרים אחרים: יש עצבים בו), כגון הולכי דרכים ומי שהיה בורו מלא יין. פשעירם • לשון רוח סערה, פתגומו: 'פרוחי מטרא', מה הרוחות הללו מחזיקין את העצבים

(ג) כי שם יהוה אקרא הבו גדל לאלהינו:

כש"כ פי שם ה' אקרא • הרי 'כי' משמש בלשון 'פאשר', כמו (ויקרא כג): "כי תבואו אל הארץ", כשאקרא ואזכר שם ה', אתם הבו גדל לאלהינו

(ד) הצור תמים פעלו כי כל דרכיו משפט אל אמונה ואין עול צדיק וישר הוא:

כש"כ הצור תמים פעלו • אף-על-פי שהוא חזק, כשמביא פרענות על עוברי רצונו, לא בשטף הוא מביא כפי-אם בדין, כי תמים פעלו. אל אמונה • לשלם לצדיקים צדקתם לעולם הבא, ואף-על-פי שמאחר את תגמולם, סופו לאמן את דבריו. ואין

(ה) שחת לו לא בניו מומם דור עקש ופתלתל:

כש"כ שחת לו וגו' • פתגומו: חבילו להון ולא ליה. בניו מומם • בניו היו, והשחתה שהשחיתו היא מומם. בניו מומם • מומם של בניו היה ולא מומם. דור עקש • עקום ומעקל, כמו: (מכה ג) "ואת כל הישרה יעקשו", ובלשון משנה: 'חלדה ששניה

(ו) ה ליהוה תגמלו זאת עם נבל ולא חכם הלוא הוא אביך קנך הוא עשף ויכננך:

כש"כ הלה' תגמלו-זאת • לשון תימה, וכי לפניו אתם מעציבין, שיש בידו ליפרע מכם, ושהטיב לכם בכל הטובות? עם נבל • ששכחו את העשוי להם. ולא חכם • להבין את הנולדות, שיש בידו להטיב ולהרע. הלוא-הוא אביך קנך • שקנאך, שקננך

פירוש רס"ג - תרגום ועיבוד מערבית-יהודית

(ג) כי אני מזמין אתכם בשם בורא העולם, אזי העניקו את המלכות לאלהינו.
(ד) הבורא המשלם בפעולותיו אשר כל הלוכו במשפט, בעל הכח והיכלת, בעל הנאמנות, אין עול אצלו, הוא הדין בצדק, הוא הישר.
(ה) (הדור) קלקל את דרכיו לפני ה', לא כמו בוניו (אבותיו), אלא בעלי הדפי הם הדור הלא יציל והמתפתל.
(ו) האם אתם מעניקים פרס לה' במעשים האלו? הוי, עם חסר ידע ולא חכם! האם לא הוא מוסר ידע ואתה קנניו? הוא יצר אותך ואזי עשאך באפן משלם.

~ יום שני ז' תשרי ~

(ז) זְכַר יְמוֹת עוֹלָם בִּינוּ שָׁנוֹת דֹּר וָדֹר שְׁאֵל אָבִיךָ
וַיִּגְדֵּךְ וַיִּמְרֹךְ לָךְ:
ז' אֲדַבֵּר יוֹמִין דָּמֹן עֲלֵמָא אֲסֵתְפֵל בְּשָׁנֵי דֹר
וָדֹר שְׁאֵל אָבִיךָ וַיְחַוֵּי לָךְ סִבְיָה וַיִּמְרֹךְ לָךְ:

לָכֶם וּלְהַנְחִיל לָכֶם יְמוֹת הַמָּשִׁיחַ וְהָעוֹלָם הַבָּא.
שְׁאֵל אָבִיךָ • אֵלֹה הַנְּבִיאִים שֶׁנִּקְרְאוּ אֲבוֹת, כְּמוֹ
שֶׁנֶּאֱמַר בְּאַלְיָהוּ: (מלכים ב) "אָבִי אָבִי רֶכֶב יִשְׂרָאֵל".
זְקֵנֶיךָ • (קידושין לב) אֵלֹה הַחֲכָמִים. וַיִּמְרֹךְ לָךְ •
הָרָאוֹנוֹת.

ז"י • זְכַר יְמוֹת עוֹלָם • מָה עָשָׂה בְּרָאוֹנוֹס
שֶׁהִכְעִסוּ לְפָנָיו. בִּינוּ שָׁנוֹת דֹּר-וָדֹר • דֹּר אָנוֹשׁ,
שֶׁהִצִּיף עֲלֵיהֶם מִי אוֹקִינֹס, וְדֹר הַמַּבּוּל שֶׁשָּׁטְפָם.
דָּבָר אַחֵר: לֹא נִתְּנָם לְבַבְכֶּם עַל שֶׁעָבַר. בִּינוּ
שָׁנוֹת דֹּר-וָדֹר • לְהַפִּיר לְהַבָּא, שֶׁיֵּשׁ בְּיָדוֹ לְהַטִּיב

(ח) בְּהַנְחִיל עֲלֵינוּ גִּזְיוֹן בְּהַפְרִידוֹ בִּנְי אָדָם יֵצֵב גְּבוּלוֹת
עַמִּים לְמִסְפָּר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:
ח בְּאַחְסָנָא עֲלָאָה עֲמִמָּא בְּפִרְשִׁיתָהּ בְּנֵי
אַנְשָׁא קִיִּים תְּחִימִי עֲמִמָּא לְמַנֵּן בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל:

עַמִּים", קִיִּים וְלֹא אֲבָדָם. לְמִסְפָּר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל •
בְּשִׁבִיל מִסְפָּר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, שֶׁעֲתִידִין לְצֵאת מִבְּנֵי שָׁם,
וּלְמִסְפָּר שְׂבָעִים נֶפֶשׁ שֶׁל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁיִּרְדּוּ לְמִצְרַיִם,
הַצִּיב "גְּבוּלוֹת עַמִּים" שְׂבָעִים לְשׁוֹן.

ז"י • בְּהַנְחִיל עֲלֵינוּ גִּזְיוֹן • בְּשֶׁהַנְּחִיל הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ
הוּא לְמַכְעִסְיוֹ אֶת חֶלֶק נִחְלָתָם, הַצִּיפָם וּשְׁטָפָם.
בְּהַפְרִידוֹ בְּנֵי אָדָם • בְּשֶׁהַפִּיץ דֹּר הַפִּלְגָּה הָיָה בְּיָדוֹ
לְהַעֲבִירָם מִן הָעוֹלָם וְלֹא עָשָׂה כֵן, אֲלָא "יֵצֵב גְּבוּלוֹת

~ נקודות משיחות קודש ~

בְּנֵי יִשְׂרָאֵל יִגִּיעוּ לְכָל מְקוֹם בְּעוֹלָם, אֲלָא דִּי בִּיהוּדֵי אֶחָד
("אֶחָד מִכֶּם"). וְלִפְעָמִים, כְּאִשֶּׁר יְהוּדִי נִמְצָא בְּפָנָה
שׁוֹמֵמָה, מִתְּעַבְּרָת בּוֹ נִשְׁמַת צָדִיק, וְאַפִּילוּ נִשְׁמוֹת הָאֲבוֹת
וּמִשָּׁה רַבֵּנוּ, כְּדִי שִׁיּוּכַל לְבָרֵךְ אֶת הַמְּקוֹם הַהוּא.

(שיחת שמחת תורה תשט"ו - תורת מנחם, התוועדות יג עמ' 83)

יֵצֵב גְּבוּלוֹת עַמִּים לְמִסְפָּר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל (לב, ח) הַקָּשֶׁר בֵּין
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל ל"גְּבוּלוֹת עַמִּים" הוּא, שֶׁעַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְבָרֵךְ
אֶת אֲרָצוֹת הָעַמִּים, הֵינּוּ אֶת כָּל הָעוֹלָם. בִּיצֵד עוֹשִׂים
זֹאת? - עַל יְדֵי זֶה שֶׁ"אֶחָד מִכֶּם גּוֹלָה לְבִרְכָּיָא . . דּוֹמָה
כְּמִי שֶׁגִּלְתָם בְּלָכֶם". זֶהוּ שְׁאֲמָרוּ רַ"ל "צִדְקָה עָשָׂה
הַקֶּבֶ"ה עִם יִשְׂרָאֵל שֶׁפָּרְזָן לְבִין הָאֲמוֹת": אֵין צִרְךָ שֶׁכָּל

ט אֲרִי חֲלָקָא דִּינִי עֲמָה יַעֲקֹב עֹדֵב אַחֲסָנָתָה:

אָבִיו, וְזִכְיוֹת אָבִיו, וְזִכְיוֹתוֹ, הָרִי שְׁלֹשׁ, כְּחֶבֶל הָיָה
שֶׁהוּא עָשׂוּי בְּשִׁלְשָׁה גְּדִילִים. וְהוּא וּכְנִיּוֹ הָיוּ לוֹ
לְנִחְלָה, וְלֹא יִשְׁמַעֲאֵל בֶּן אֲבִירָהּ, וְלֹא עָשׂוּ בְּנוֹ
שֶׁל יִצְחָק.

(ט) כִּי חֶלֶק יִהְיֶה עָמּוֹ יַעֲקֹב חֶבֶל נִחְלָתוֹ:

ז"י • כִּי חֶלֶק ה' עָמּוֹ • לָמָּה כָּל זֹאת? לִפִּי שֶׁהָיָה
חֲלָקוֹ כְּבוֹשׁ בִּינִיָּהֶם וְעֲתִיד לְצֵאתָ. וּמִי הוּא חֲלָקוֹ?
עָמּוֹ, וּמִי הוּא עָמּוֹ? • יַעֲקֹב חֶבֶל נִחְלָתוֹ • וְהוּא
הַשְּׁלִישִׁי בְּאֲבוֹת, הַמְּשַׁלֵּשׁ בְּשִׁלְשׁ זְכוֹת: זְכוֹת אָבִי

פירוש רס"ג - תרגום ועיבוד מערבית-יהודית

(ז) אֲלָא זְכַר אֶת יְמֵי הַנְּצִחַת, וְהַתְּבוּנָה
לְהַבִּין שָׁנוֹת דֹּר וָדֹר. שְׁאֵל אָבִיךָ
וַיִּמְסֹר לָךְ דִּיעוֹת, וְאֶת חֲכָמִיד וַיִּמְרֹךְ
לָךְ.
(ח) כִּי חֶלֶק ה' עָמּוֹ • לָמָּה כָּל זֹאת? לִפִּי שֶׁהָיָה
חֲלָקוֹ כְּבוֹשׁ בִּינִיָּהֶם וְעֲתִיד לְצֵאתָ. וּמִי הוּא חֲלָקוֹ?
עָמּוֹ, וּמִי הוּא עָמּוֹ? • יַעֲקֹב חֶבֶל נִחְלָתוֹ • וְהוּא
הַשְּׁלִישִׁי בְּאֲבוֹת, הַמְּשַׁלֵּשׁ בְּשִׁלְשׁ זְכוֹת: זְכוֹת אָבִי
וְזִכְיוֹתוֹ, הָרִי שְׁלֹשׁ, כְּחֶבֶל הָיָה
שֶׁהוּא עָשׂוּי בְּשִׁלְשָׁה גְּדִילִים. וְהוּא וּכְנִיּוֹ הָיוּ לוֹ
לְנִחְלָה, וְלֹא יִשְׁמַעֲאֵל בֶּן אֲבִירָהּ, וְלֹא עָשׂוּ בְּנוֹ
שֶׁל יִצְחָק.
(ט) אֲרִי חֲלָקָא דִּינִי עֲמָה יַעֲקֹב עֹדֵב אַחֲסָנָתָה:

(י) ימצאֹהוּ בְּאֶרֶץ מִדְבָּר וּבְתוֹחוֹ יִלֵּל יִשְׁמֹן יִסְבְּכֵנֹהוּ
יְבוֹנְנֵהוּ יִצְרְנֵהוּ בְּאִישׁוֹן עֵינָיו:

יִסְפִּיק צִרְפִּיָּהוּן בְּאַרְעָא מִדְבָּרָא וּבֵית
 צְחוּנָא אַתְר דִּי לִית מִנָּא אֲשֶׁרְנוֹן סְחוֹר
 סְחוֹר לְשִׁכְנָתָהּ אֶלְפִּנוֹן פִּתְגָמִי אוֹרִיתָא
 נְטִרְנוֹן קִבְּבַת עֵינֵיהוֹן:

בַּעֲנָנִים וְסִבְכָּם בְּדָגְלִים לְאַרְבַּע רוּחוֹת, וְסִבְכָּם
 בְּתַחֲתִית הָהָר, שְׁכָפְהוּ עֲלֵיהֶם כְּגִיטִית. יְבוֹנְנֵהוּ •
 שָׁם, בְּתוֹרָה וּבִינָה. יִצְרְנֵהוּ • מִנְחָשׁ, שֶׁרָף וְעָקֵר
 וּמִן הָעוֹבְדֵי-כּוֹכָבִים. בְּאִישׁוֹן עֵינָיו • הוּא הַשָּׁחַר
 שֶׁבַעֲיָן שֶׁהַמֶּלֶךְ יוֹצֵא הֵימָנוּ. וְאוֹנֶקְלוֹס תִּרְגָּם:
 "יִמְצָאֵהוּ", "יִסְפִּיקָהוּ כָּל צִרְכּוֹ בַּמִּדְבָּר", כְּמוֹ: (בְּמִדְבָּר
 יא) "וּמִצָּא לָהֶם", (יְהוֹשֻׁעַ יז) "לֹא יִמְצָא לָנוּ הָהָר".
 יִסְבְּכֵנֹהוּ • 'אֲשֶׁרְנוֹן סְחוֹר סְחוֹר לְשִׁכְנָתָהּ', אֲהֵל
 מוֹעֵד בְּאֶמְצַע, וְאַרְבַּעָה דָּגְלִים לְאַרְבַּע רוּחוֹת.

יֵא כְּנִשְׂרָא דְמַחִישׁ לְקִנְיָה עַל בְּנוֹהֵי מַתְחוּפָּה
 פְּרִיס גְּדֻפוּהִי מְקַבְּלֵהוֹן מְנַטְלֵהוֹן עַל תְּקוּף
 אֲבִרֹהִי:

יבֵּא, זוֹ רוּחַ רְבִיעִית. יִפְרֹשׁ כְּנָפָיו יִקְחֵהוּ • כְּשֶׁבֶא
 לִישָׁלָן מִמָּקוֹם לְמָקוֹם, אֵינּוּ נוֹטֵלִין בְּרָגְלֵיו כְּשֶׁאֵר
 עוֹפוֹת, לְפִי שֶׁשָּׂאֵר עוֹפוֹת יֵרָאִים מִן הַנֶּשֶׁךְ, שֶׁהוּא
 מַגְבִּיָּה לְעוֹף וּפּוֹרֵחַ עֲלֵיהֶם, לְפִיכָּךְ נוֹשָׂאֵן בְּרָגְלֵיו
 מִפְּנֵי הַנֶּשֶׁךְ, אֲבָל הַנֶּשֶׁךְ אֵינּוּ יֵרָא אֲלָא מִן הַחֵץ,
 לְפִיכָּךְ נוֹשָׂאֵן עַל כְּנָפָיו, אוֹמֵר: 'מוֹטֵב שֶׁיִּכְנַס הַחֵץ
 בִּי וְלֹא יִכְנַס בְּכָנִי', אֵף הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא: (שְׁמוֹת יט)
 "וְאֵשָׂא אֶתְכֶם עַל כְּנָפֵי נְשָׂרִים", כְּשֶׁנִּסְעוּ מִצְרַיִם
 אַחֲרֵיהֶם וְהַשִּׁיגוּם (חֲוִיִּים) עַל הַיָּם, הָיוּ זִוְרָקִים בָּהֶם
 חֲצִים וְאֲבָנֵי בְּלִיסְטְרָאוֹת, מִיָּד: (שְׁמוֹת יד) "וַיִּסַּע מִלֵּאֶף
 הָאֱלֹהִים וְגו', וַיָּבֵא בֵּין מַחְגָּה מִצְרַיִם וְגו'".

יבֵּי בְּחֻדוּדֵיהִי עֲתִיד לְאֲשְׁרִייתָהוֹן בְּעֻלְמָא
 דְּהוּא עֲתִיד לְאַתְחַדָּתָא וְלֹא יִתְקַנֵּם קְדָמוּהִי
 פְּלַחֵן טַעֲוִין:

יִזְכְּרוּ הָרָאוּשׁוֹנוֹת שֶׁעָשָׂה לָהֶם, וְלֹא הִנּוּלְדוֹת שֶׁהוּא
 עֲתִיד לַעֲשׂוֹת לָהֶם, לְפִיכָּךְ צָרִיךְ לִישֹׁב הַדָּבָר לְכָאן
 וּלְכָאן, וְכָל הַעֲנָנִין מוֹסֵב עַל "זָכַר יְמוֹת עוֹלָם, בֵּינוּ
 שָׁנוֹת דֶּר-וָדֶר", בֵּן עָשָׂה לָהֶם, וְכֵן עֲתִיד לַעֲשׂוֹת,
 כָּל זֶה הִזְיָה לָהֶם לְזָכֹר.

כ"י • יִמְצָאֵהוּ בְּאֶרֶץ מִדְבָּר • אוֹתָם מִצָּא לוֹ
 נְאֻמִּים "בְּאֶרֶץ מִדְבָּר", שֶׁקָּבְלוּ עֲלֵיהֶם תּוֹרָתוֹ
 וּמִלְכוּתוֹ וְעָלוּ, מַה שֶׁלֹּא עָשׂוּ יִשְׁמַעְאֵל וְעָשׂוּ,
 שְׁנֵאֲמַר: (לִקְמֹן לג) "וְזָרַח מִשְׁעִיר לָמוֹ, הוֹפִיעַ מִהָר
 פֶּאֶרֶן". וּבְתוֹחוֹ יִלֵּל יִשְׁמֹן • אֶרֶץ צִיָּה וְשִׁמְמָה,
 מָקוֹם לִלְתַּת תְּנִינִים וּבְנוֹת יַעֲנָה, אֵף שֶׁם נִמְשְׁכוּ אַחֵר
 הָאָמוּנָה, וְלֹא אָמְרוּ לַמַּשָּׁה: 'הִיאֵךְ נִצָּא לַמִּדְבָּרוֹת,
 מָקוֹם צִיָּה וְשִׁמְמוֹן? כְּעֲנִין שְׁנֵאֲמַר: (יִרְמְיָה ב) "לִכְתּוּף
 אַחֲרֵי בַּמִּדְבָּר". יִסְבְּכֵנֹהוּ • שֶׁם סִבְכָּם וְהִקִּיפֵם

(יא) כְּנִשְׂרָא יַעִיר קִנּוֹ עַל-גּוֹזְלָיו יִרְחַף יִפְרֹשׁ
יִקְחֵהוּ יִשְׂאֵהוּ עַל-אַבְרָתוֹ:

כ"י • כְּנִשְׂרָא יַעִיר קִנּוֹ • נִהְגָּם בְּרַחֲמִים וּבְחֻמְלָה
 כְּנִשְׂרָא הָיָה רַחֲמָנִי עַל בְּנָיו, וְאֵינּוּ נִכְנָס לְקִנּוֹ פִּתְחָם,
 עַד שֶׁהוּא מְקַשְׁקֵשׁ וּמְטַרֵּף עַל בְּנָיו בְּכַנְפָיו בֵּין אֵילָן
 לְאֵילָן, בֵּין שׂוֹכָה לְחִבְרָתָהּ, כְּדֵי שֶׁיַּעֲלוּ בְּנָיו וְיִהְיֶה
 בָּהֶן כַּח לְקַבְּלוֹ. יַעִיר קִנּוֹ • יַעֲוֹר בְּנָיו. עַל-גּוֹזְלָיו
 יִרְחַף • אֵינּוּ מְכַבִּיד עֲצָמוֹ עֲלֵיהֶם, אֲלָא מַחֲפֵף, נוֹגֵעַ
 וְאֵינּוּ נוֹגֵעַ, אֵף הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, (אֵיבֵב לו) שְׂדֵי לֹא
 מִצָּאנֹהוּ שְׂגִיָּא כַח, כְּשֶׁבֶא לִיתֵן תּוֹרָה, לֹא נִגְלָה
 עֲלֵיהֶם מְרוֹחַ אַחַת אֲלָא מְאַרְבַּע רוּחוֹת, שְׁנֵאֲמַר: (לֵהֲלֹן
 לג) "ה' מְסִינִי בֵּא וְזָרַח מִשְׁעִיר לָמוֹ, הוֹפִיעַ מִהָר
 פֶּאֶרֶן, וְאַתָּה מְרַבֵּבוֹת קִדְשִׁי", (חִבְקוּק ג) "אֵלֶּה מִתִּמְנִין

(יב) יְהוָה בְּדָד יִנְחֵנוּ וְאֵין עִמּוֹ אֵל נֹכַר:

כ"י • ה' בְּדָד • ה' – בְּדָד לְבִטָּח נִהְגָּם בַּמִּדְבָּר.
 וְאֵין עִמּוֹ אֵל נֹכַר • לֹא הָיָה כַח בְּאַחַד מִכָּל אֱלֹהֵי
 הָעוֹבְדֵי-כּוֹכָבִים לְהִרְאוֹת כַּחוֹ וְלְהִלָּחֵם עִמָּהֶם.
 וְרַבּוּתֵינוּ דְּרִשׁוּהוּ עַל הָעֲתִיד, וְכֵן תִּרְגָּם אוֹנֶקְלוֹס.
 וְאֵין אוֹמֵר: דְּבָרֵי תוֹכְחָה הֵם לְהַעֲדִיד הַשְּׂמִים
 וְהָאֶרֶץ, וְתִהְיֶה הַשִּׁירָה לָהֶם לְעַד, שֶׁסּוֹפֵן לְבָדֵד וְלֹא

(י) סִפֵּק צִרְכּוֹ בְּאֶרֶץ הַמִּדְבָּר הַפְּרָאִי (יא) וְכִמּוֹ הַנֶּשֶׁךְ כִּי יַעֲוֹר אֶת קִנּוֹ
 וּבְמִרְחָבִים הַפְּתוּחִים כְּמִרְחָבֵי שְׂמִים, וְעַל גּוֹזְלָיו יִרְפָּה, אִזִּי יִפְרֹשׁ אֶת
 וְהִקִּיף אוֹתוֹ וְהִסְבִּיר לוֹ כְּדֵי שֶׁיִּבְיֵן, כְּנָפָיו וְכֵךְ יִקְחֵם וְיִשָּׂא אוֹתָם עַל
 וְשִׁמְרָה עֲלֵיו כְּגַלְגַּל עֵינָיו. נְצֻחוּתֵיו.
 (יב) כָּכָה ה' לְבָדוֹ מוֹלִיכּוֹ, וְאֵין עִמּוֹ
 נְעֻבָּדִים אֲחֵרִים.

~ יום שלישי ח' תשרי ~

(יג) וַיִּרְכְּבוּהוּ עַל-בָּמֹתַי אֶרֶץ וַיֹּאכַל תְּנוּבַת שְׂדֵי וַיִּנְקְהוּ דָּבָשׁ מִסֵּלַע וְשֶׁמֶן מִחֲלָמִישׁ צוּר:

יג אֲשֶׁרֵנוּן עַל תְּקֵפִי אֶרֶץ וְאוֹכְלוֹן בֹּת סְנְאִיהוֹן וַיִּהְיֶה לְהוֹן בֹּת שְׁלִיטִי קְרוֹן וְנִכְסִי יִתְבִּי כְּרִכִּין תְּקִיפִין:

אמר לו': 'השקע ירך לתוכה ואתה מעלה קציעות מתוכה' (ספרי). וְשֶׁמֶן מִחֲלָמִישׁ צוּר. (מנחות פה) אלו זיתים של גוש חלב. בָּמֹתַי אֶרֶץ. לשון גבה. שְׂדֵי. לשון שדה. חֲלָמִישׁ צוּר. תקפו וחזקו של סלע. כְּשֶׁאִינוּ דְּבוּק לַחֲבֵה שְׁלֹאֲתָרִיו נְקוּד 'חֲלָמִישׁ', וכשהוא דבוק נקוד 'חֲלָמִישׁ'.

יג"א וַיִּרְכְּבוּהוּ עַל-בָּמֹתַי אֶרֶץ. כל המקרא בתרגומו. וַיִּרְכְּבוּהוּ וְגו'. על שם שֶׁאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל גְּבוּהָ מִכָּל הָאֲרָצוֹת. וַיֹּאכַל תְּנוּבַת שְׂדֵי. אלו פרות ארץ ישראל שקלים לנוב ולהתבשל מכל פרות הארצות. וַיִּנְקְהוּ דָּבָשׁ מִסֵּלַע. מעשה באחד שאמר לכנו בסיקני: 'הבא לי קציעות מן החבית'. הלא ומצא הדבש צף על פיה, אמר לו: 'זו של דבש היא'.

~ נקודות משיחות קודש ~

ובפרט בנוגע ליהודים, ועל-אחת-כמה וכמה בנוגע ל"גוי קדוש" היושב בארץ הקדש. וביתר שאת על-פי תורת התסידות, אשר תכלית כל עבודת האדם היא הגברת הצורה על החמר והרוחניות על הגשמיות.

(אגרות קודש, כרך כז, עמ' קטז)

וַיִּרְכְּבוּהוּ עַל בָּמֹתַי אֶרֶץ (לב, יג) על שם שֶׁאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל גְּבוּהָ מִכָּל הָאֲרָצוֹת (רש"י) וְהָעֵתָה קִבְּלָתִי יְדִיעָה. . משובו של מר לארצנו הקדושה. ואף-על-פי שבא מארץ הרים וגבעות, כמו שאמרנו, הרי. . ארץ ישראל גבוהה מכל הארצות, זאת אומרת ששובו. . בודאי יש בזה עליה בכל המובנים, הן בגשם והן ברוח, שנה בנה תלוי.

יד יִהְיֶה לְהוֹן בֹּת מְלִכִּיהוֹן וְשְׁלִיטִיהוֹן עִם עֵתֵר וּבְכִרְבִּיהוֹן וְתַקְפִּיהוֹן עִמָּא דְּאֶרְעֵהוֹן וְאַחְסִנְתֵּהוֹן עִם בֹּת חִילִּיהוֹן וּמִשְׁרִיתֵהוֹן וְדָם גְּבִרִיהוֹן יִתְשַׁד כְּמִיָּא:

(יד) חֲמָאֵת בְּקָר וְחֵלֶב צֹאן עִם-חֵלֶב פְּרִים וְאִילִים בְּנִי-בָשָׁן וְעֵתוּדִים עִם-חֵלֶב פְּלִיּוֹת חֲטָה וְדָם-עֲנָב תִּשְׁתֶּה-חֲמֵר:

דבוק, נקוד 'חלב' בחטף פתח, כמו (שמות כג) "בחלב אמו". פְּרִים. כבשים. וְאִילִים. כִּמְשָׁמֵנוּ. בְּנִי-בָשָׁן. שְׁמָנִים הִיוּ. פְּלִיּוֹת חֲטָה. חטים שְׁמָנִים בְּחֵלֶב פְּלִיּוֹת, וגסין ככוליא. וְדָם-עֲנָב. הִיָּה שוֹתָה עֲנָב וְטוֹעַם יֵין חֲשׁוֹב. חֲמֵר. יֵין בְּלִשׁוֹן אֲרָמִי. חֲמֵר. אין זה שם דבר, אלא לשון משבח בטעם, ווינו"ש בלע"ז (וויניכט). וְעוֹד יֵשׁ לְפָרֵשׁ שְׁנֵי מִקְרָאוֹת הֵלָלוּ אַחֵר תִּרְגֹּם שֶׁל אוֹנְקֵלוֹס: 'אֲשֶׁרֵנוּן עַל תְּקֵפִי אֶרֶץ וְגו'.

יג"א חֲמָאֵת בְּקָר וְחֵלֶב צֹאן. זֶה הָיָה בִּימֵי שְׁלָמָה, שֶׁנֶּאֱמָר: (מלכים א ד) "עֲשֶׂרָה בְּקָר בְּרִיאִים וְעֶשְׂרִים בְּקָר רְעִי וּמֵאָה צֹאן". עִם-חֵלֶב פְּרִים. זֶה הָיָה בִּימֵי עֲשֶׂרֶת הַשָּׁבָטִים, שֶׁנֶּאֱמָר: (עמוס ו) "וְאוֹכְלִים פְּרִים מִצֹּאן". חֵלֶב פְּלִיּוֹת חֲטָה. זֶה הָיָה בִּימֵי שְׁלָמָה, שֶׁנֶּאֱמָר: (מלכים א ד) "וַיְהִי לֶחֶם שְׁלָמָה וְגו'". וְדָם-עֲנָב תִּשְׁתֶּה-חֲמֵר. בִּימֵי עֲשֶׂרֶת הַשָּׁבָטִים (עמוס ו) "הַשּׁוֹתִים בְּמִזְרָקֵי יֵין". חֲמָאֵת בְּקָר. הוּא שׁוֹמֵן הַנִּקְלָט מֵעַל גִּבֵּי הַחֵלֶב. וְחֵלֶב צֹאן. חֵלֶב שֶׁל צֹאן, וְכִשְׁהוּא

פירוש רס"ג - תרגום ועיבוד מערבית-יהודית

הבָּשָׁן וְעֵתוּדִים, עִם לֶבֶת הַחֲטָה הַטְּחוּנָה. וְהָיָה דָם הָעֲנָבִים, יִשְׁתֶּה אוֹתוֹ כְּמִשְׁקָה הַמְּשֻׁבָּר.

הדבש מן הצור הקשה. (יד) וְחֲמָאֵת הַבְּקָר וְלֶכֶן הַצֹּאן (מוצר חלב) עִם חֵלֶב הַכְּבָשִׁים וְאִילִים בְּנֵי

(יג) וְהַרְפִּיב אוֹתוֹ עַל פִּסְגּוֹת הָאֶרֶץ עַד שֶׁאֵכֵל מִגְדוּלֵי הַגָּנוֹת, וּקְאָלוּ הַנִּיק אוֹתוֹ אֵת הַחֵלֶב מִן הַסִּלְעִים וְאֵת

(טו) וַיִּשְׁמַן יִשְׂרָאֵל וַיִּבְעֹט שְׁמֶנֶת עֲבִית פְּשִׁית וַיִּטֵּשׁ
אֱלֹהִים עֲשָׂהוּ וַיַּגְבֵּל צוּר יִשְׁעָתוֹ:

דגוש, הִיָּה נִשְׁמַע פְּסִית אֶת אַחֲרִים, כְּמוֹ: (איוב טו) "כִּי
כֶּסֶה פָּנָיו". וַיַּגְבֵּל צוּר יִשְׁעָתוֹ - גָּבְהוּ וּבָזְהוּ, כְּמוֹ
שֶׁנֶּאֱמָר: (יחזקאל ח) "אֲחֹרֵיהֶם אֶל הַיֵּכַל ה' וְגו'", אֵין
נְבוּל גְּדוּל מִזֶּה.

כִּי עֲבִית • לְשׁוֹן עֲבִי. פְּשִׁית • כְּמוֹ "פְּסִית", לְשׁוֹן:
(איוב טו) "כִּי כֶּסֶה פָּנָיו בְּחִלּוֹ", כְּאֵדָם שֶׁשְׁמֶן מִבְּפָנִים
וְכִסְּלִיו נִכְפָּלִים מִבְּחוּץ, וְכֵן הוּא אוֹמֵר: (שם) "וַיַּעַשׂ
פִּימָה עָלָי כֶּסֶל". פְּשִׁית • יֵשׁ לְשׁוֹן קֵל בִּלְשׁוֹן 'פְּסוּי',
כְּמוֹ: (משלי יב) "וְכִסְּהָ קֶלֶן עָרוֹם". וְאֵם כְּתִב 'פְּשִׁית'

טז אֶקְנִיאוּ קְדְמוֹהִי בְּפִלְחֵן טַעוֹן כְּתוּעָבְתָּא
אַרְגִּיזוּ קְדְמוֹהִי:

(טז) יִקְנִיאוּהוּ בְּזָרִים כְּתוּעָבְתָּא יִכְעִיסוּהוּ:

כִּי יִקְנִיאוּהוּ • הִכְעִירוּ חֲמָתוֹ וְקִנְיָתוֹ. כְּתוּעָבְתָּא • בְּמַעֲשֵׂים תְּעוּבִים כְּגוֹן מִשְׁכָּב זָכוּר וּכְשָׁפִים, שֶׁנֶּאֱמָר בָּהֶם
"תוּעָבָה".

(יז) וַיִּבְחֹוּ לְשָׂדִים לֹא אֱלֹהִים לֹא יִדְעוּם
חֲדָשִׁים מִקְרֹב בָּאוּ לֹא שְׁעָרוֹם אֲבִתִּיכֶם:

מָהֶם, לֹא עֲמָדָה שְׁעָרָתָם מִפְּנֵיהֶם. דֶּרֶךְ שְׁעָרוֹת הָאָדָם
לְעֲמֹד מִחֲמַת יָרָא, כֶּף נִדְרָשׁ ב'סַפְרִי'. וַיֵּשׁ לְפָרֶשׁ
עוֹד "שְׁעָרוֹם", לְשׁוֹן (ישעיה יג) "וּשְׁעָרֵי יִרְקָדוּ שָׁם",
שְׁעָרִים הֵם שְׂדִים, לֹא עָשׂוּ אֲבִתִּיכֶם שְׁעָרִים הִלְלוּ.

כִּי לֹא אֱלֹהִים • כְּתִרְגוּמוֹ: 'דְּלִית בְּהוֹן צְרוּף', אֱלוֹ
הִיָּה בָּהֶם צְרוּף לֹא הִיָּתָה קִנְיָא כְּפֻלָּה כְּמוֹ עֲכָשׁוּ.
חֲדָשִׁים מִקְרֹב בָּאוּ • (ספרי) אֶפְלוּ הָאוֹמֹת לֹא הָיוּ
רְגִילִים בָּהֶם, נִכְרִי שֶׁהִיָּה רוּאָה אוֹתָם, הִיָּה אוֹמֵר:
'זֶה צֶלֶם יְהוָה'. לֹא שְׁעָרוֹם אֲבִתִּיכֶם • לֹא יָרְאוּ

יח דַּחֲלָא מְקִיפָא דְכִרְאָךְ אֲתַנְשְׁתָּא שְׁבַקְתָּא
פִּלְחֵן אֱלֹהִים דְּעִבְדִּי:

(יח) צוּר יִלְדֵךְ תִּשִׁי וְתִשְׁכַּח אֶל מַחֲלָלֶךְ:

לָכֶם. אֶל מַחֲלָלֶךְ • מוֹצִיאָךְ מִרְחֹם, לְשׁוֹן (תהלים כט)
"יַחֲלַל אֵילֹת", (שם מח) "חִיל פִּיִּלְדָּה".

כִּי תִשִׁי • תִּשְׁכַּח. וְרַבּוּתֵינוּ דִּרְשׁוּ: כְּשָׁפָא לְהַטִּיב
לָכֶם, אֲתָם מִכְעִיסִין לְפָנָיו וּמִתִּישִׁים כַּחוֹ מִלְּהַטִּיב

~ יום רביעי ט' תשרי ~

יט וַיִּגְלִי קָדָם יְיָ וַתִּקַּף רִגְזָהּ מִדְּאֲרִיזוֹ
קְדְמוֹהִי בְּנִין וּבָנִין:

(יט) וַיִּרְא יְהוָה וַיִּגְאֵץ מִכַּעַם בָּנָיו וּבְנֵיתָיו:

כ וַאֲמַר אֶסְלַק שְׁכֻנָּתִי מִנְּהוֹן גְּלִי קְדָמִי מָא
יְהִי בְּסוֹפִיָהוֹן אֲרִי דְרָא דְאִשְׁנִיו אֲנוּן בְּנִיָּא
דְּלִית בְּהוֹן הִימְנִו:

(כ) וַיֹּאמֶר אֶסְתִּירָה פָּנַי מֵהֶם אֲרִאָה מֵה אַחֲרִיתָם
כִּי דוֹר תַּהֲפֹכֶת הֵמָּה בָּנִים לֹא־אֵמָן בָּם:

פירוש רס"ג - תרגום ועיבוד מערבית־יהודית

(יח) אֲזִי נֶאֱמַר אֵלָיו, אֶת הַבּוֹרָא שֶׁלֹּךְ
אֲתָה שׁוֹכֵחַ, וְאֵת בַּעַל הַכֶּתֶּן וְהִיכָלָתָהּ.
אֲשֶׁר מִמֶּנּוּ הִתְחַלַּתְךָ.
(יט) וְכֹאֲשֶׁר רָאָה זֹאת ה', סָרַב לִקְבֹּל
אוֹתָם בְּאֲשֶׁר הִבְנִים וְהִכְנִיתָם.
הִכְעִיסוּהוּ עֲלֵיהֶם.

(טו) וְהִחֲלֹו לְהַקְנִיטוּ בְּנִיִּים (בעבודות
זרות), וּבְמֵאוּסִים יִרְגִּיזוּהוּ.
(יז) וַיִּבְחֹוּ לְשָׂדִים שֶׁהֵם אֵינָם אֱלֹהִים,
נִעְבָּדִים שְׂאֵינָם מִכָּרִים אֲצִלָּם, חֲדָשִׁים
אֲשֶׁר בָּאוּ לֹא מִזְמָן, וְלֹא (קראו אוֹתָם)
טוֹבִי אֲבִתִּיכֶם.

(טו) וְכֹאֲשֶׁר הִשְׁמִין בֵּית יַעֲקֹב
הַמְתָּאָר, כֶּף דָּבַק בְּמוֹתָרוֹת כִּי נֶאֱמַר
לוֹ, כָּבֵד שְׁמֶנֶת וְנַעֲשִׂיתָ עֲבָה וּמִגִּשְׁם.
וְהַתְנַעֵר (בֵּית יַעֲקֹב) מִן הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר יִצֹר
אוֹתוֹ, וְהַעֲמִיד בְּמִבְחָן אֶת מִשְׁעַנְתָּ
יִשׁוּעָתוֹ.

בְּלַע"ז (עריציהען). דְּבַר אַחֵר: "אֲמֵן", לְשׁוֹן אֲמוּנָה, כְּתַרְגּוּמוֹ. אָמְרוּ בְּסִינִי "נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמָע", וּלְשׁוֹן קִלְהָ בְּטָלוּ הַבְּטָחָתָם וַעֲשׂוּ הָעֵגֶל.

כִּי דָוָר תִּהְיֶה אַחֲרֵיהֶם • מִה תַּעֲלֶה בָהֶם בְּסוּפָם. כִּי דָוָר תִּהְיֶה אַחֲרֵיהֶם • מִהְפָּכִין רְצוֹנוֹ לְכַעַס. לֹא־אֲמֵן בָּם • אֵין גְּדוּלֵי נִפְרִים בָּהֶם, כִּי הוֹרִיתִם דְּרָךְ טוֹבָה וְסָרוּ מִמֶּנָּה. אֲמֵן • לְשׁוֹן (אסתר ב) "וַיְהִי אוֹמֵן", נודריתור"ה

כא אנון אקניאו קדמי בלמי בלא דחלא ארגיוז
קדמי בפלחן טעון ואנא אקנונין בלא עם
בעמא טפשא ארגונין:

(כא) הֵם קִנְאוּנִי בְּלֹא־אֵל כְּעֶסוֹנִי בְּהַבְלִיָּה וְאֲנִי
אֲקִנְיָאִם בְּלֹא־עִם בְּגוֹי נָבֵל אֲכָעִיסָם:

לא הִיָּה, וּבַעֲשׂוֹ הוּא אוֹמֵר: (עובדיה א) "בְּזוֹי אֶתָּה
מֵאֲד". בְּגוֹי נָבֵל אֲכָעִיסָם • אֵלוּ הַכּוֹפְרִים, וְכֵן הוּא
אוֹמֵר: (תהלים יד) "אָמַר נָבֵל בְּלִבּוֹ אֵין אֱלֹהִים".

כִּי־קִנְאוּנִי • הִבְעִירוּ חֲמָתִי. בְּלֹא־אֵל • בְּדָבָר
שְׂאִינוֹ אֵלֶּה. בְּלֹא־עִם • בְּעוֹבְדֵי־כּוֹכָבִים שְׂאִין לָהֶם
שֵׁם, כְּמוֹ שְׁנֹאֲמַר: (ישעיה כג) "הֵן אֶרֶץ פְּשָׁדִים זֶה הָעָם

כב ארי קדום תקיף באשא נפק מקדמי ברגז
ושצי עד שאול עראית ואסף ארעא
ועללתה ושצית עד סיפי טורקא:

(כב) כִּי־אֵשׁ קָדַחָהּ בְּאִפִּי וַתִּיקָד עַד־שְׂאוֹל תַּחְתִּית
וַתֹּאכַל אֶרֶץ וִיבָלָה וַתִּלְהַט מוֹסְדֵי הָרִים:

ירושלים המְיֻסְדֶּת עַל הָהָרִים, שְׁנֹאֲמַר: (שם קכה)
"יְרוּשָׁלַיִם הָרִים סָבִיב לָהּ".

כִּי־קָדַחָהּ • בַּעֲרָה. וַתִּיקָד • בָּכֶם עַד הַיְסוּד.
וַתֹּאכַל אֶרֶץ וִיבָלָה • אֶרְצְכֶם וִיבּוּלָה. וַתִּלְהַט •

כג אסף עליהון בישין מבחשי אשצי בהון:

(כג) אִסְפָּה עֲלִימוֹ רָעוֹת חֲצִי אֲכָלֶה־בָּם:

"אִסְפָּה", אֲכָלָה, כְּמוֹ (בראשית יט) "פֶּן תִּסְפָּה". חֲצִי
אֲכָלֶה־בָּם • כָּל חֲצִי אֲשָׁלִים בָּהֶם. וּקְלָלָה זֹו, לְפִי
הַפְרָעָנוֹת, לְבָרְכָהּ הִיא: חֲצִי כָלִים וְהֵם אֵינָם כָּלִים.

כִּי־אִסְפָּה עֲלִימוֹ רָעוֹת • אַחֲבָר רָעָה עַל רָעָה, לְשׁוֹן
(ישעיה כט) "סָפוּ שָׁנָה עַל שָׁנָה", (לעיל כט) "סָפוֹת
הָרָחָה", (ירמיה ז) "עוֹלוֹתֵיכֶם סָפוּ עַל זִבְחֵיכֶם". דְּבַר אַחֵר

~ נקודות משיחות קודש ~

שם־טוב, שְׁנָה חֲסֵד מִה' שְׂאָדָם נִשְׁאָר חֵי אַחֵר הַתַּפְלָה.
אָמְנָם, הַעֲדָר כְּלוֹת הַנֶּפֶשׁ הוּא לְטוֹבָה, שְׁהָרִי תַּכְלִית
הַכּוֹנֵה הִיא נִשְׁמָה בְּגוֹף דּוֹקָא. וְאֶדְרָכָה, אֶהְבֵּת ה' וַיִּרְאֵת
ה' מוֹסִיפּוֹת חֵיוֹת בְּנִשְׁמָה בְּגוֹף.

(שיחת ערב ראש השנה תשמ"ז - התוועדות תשמ"ז ד עמ' 430)

חֲצִי אֲכָלָה בָּם (לב, כג) חֲצִי כָלִים וְהֵם אֵינָם כָּלִים (רש"י)
חֲצִי (לְמוֹטָב) - הֵינּוּ אֶהְבָּה וַיִּרְאֵה. וְהֵם אֵינָם כָּלִים -
בְּכָלוֹת הַנֶּפֶשׁ (בַּתְמִיקָה) ? וּכְמִבְאָר בַּחֲסִידוֹת עַל הַפְּסוּק
"אֲנִי הָרִי" לֹא שְׁנִיתִי וְאֵתָם בְּנִי יַעֲקֹב לֹא כְּלִיתָם", שִׁישׁ
לְהַתְּפִלָּה: אֵיךְ מִתְּבַוֵּן? וְהוּדִי בִּ"אֲנִי הָרִי" לֹא שְׁנִיתִי" בַּעֲת
הַתְּפִלָּה וְלֹא מַגִּיעַ לְכָלוֹת הַנֶּפֶשׁ? וְעַל־דֶּרֶךְ תוֹרַת הַבְּעַל־

כד נפחתי כפן ואכולי עוף וכתישני רוחין
בישן ושן חיות ברא אגרי בהון עם חמת
תנינא דזחלין בעפרא:

(כד) מִזֵּי רָעַב וּלְחָמִי רִשָּׁף וְקָטַב מְרִירִי וְשֵׁן־בְּהֵמָה
אֲשַׁלַּח־בָּם עִם־חֲמַת זֹחֲלֵי עֶפְרָ:

פירוש רס"ג - תרגום ועיבוד מערכת יהודית

וְאֵת חֲצִי, אֲחַלְקֶם בְּתוֹכָם.
(כד) נְפֹחַת הָרָעַב וְסוּגֵי חַם גְּבוּהָ
הַיּוֹקֵד בְּגוֹף, וּמְנוֹת פְּתוּאֵי מְרִיר וְשֵׁנִי
הַבְּהֵמוֹת אֲשַׁחֲרֵר לְתוֹכָם עִם תְּרִפְזֵי
רַעֲלֵי זֹחֲלֵי הָעֶפְרָ.

וּבְשֶׁבֶט חֲסֵד יַד אֲרָגִיזָם.
(כב) כִּי הָאֵשׁ תִּתְעַצֵּם מִן כַּעַסִּי, אֲזִי
תוֹקֵד עַד תַּחְתִּית רַגְבִּי הַשְּׂאוֹל,
וְתֹאכַל אֶת הָאֶרֶץ וְאֵת צִמְחֶיהָ עַד
שֶׁתִּגַּע בִּיסוּדוֹת הָהָרִים.
(כג) כָּכָה אוֹסִיף עֲלֵיהֶם עֲנִינִים רָעִים

(כ) וְאָמַר, אֶסְתִּיר רַחֲמֵי מַהֶם, אֶרְאֶה
לָהֶם מִה יִהְיֶה תוֹצְאוֹתֵיהֶם כִּי הֵם דָּוָר
הַפְּכָפֶךְ, בְּנִים שְׂאִין נֶאֱמָנוֹת בָּהֶם.
(כא) וְכִמוֹ שֶׁהֵם הִקְנִיטוּ אוֹתִי
בְּשְׂאִינוֹ אֵלֶּה, הִרְגִּיזוּ אוֹתִי בִּיהִירוֹתָם,
כָּכָה אֲנִי אֲקִנִּיט אוֹתָם בְּשְׂאִינוֹ עִם,

שָׁשְׂמוּ מְרִירִי. קָטַב – כָּרִיתָהּ, כְּמוֹ (הושע יג) "אָהִי קָטַבְךָ שְׂאוֹל". וְשָׁן-בְּהֶמְתָּ • (ספרי) מַעֲשֶׂה הָיָה וְהָיוּ הַחֲתָלִים נוֹשְׁכִין וּמְמִיתִין. חֲמַת זָחָלִי עֶפֶר • אָרֶס נֹחֲשִׁים הַמִּתְהַלְכִּים עַל גִּחוֹנָם עַל הָעֶפֶר, כְּמִים הַזֹּחֲלִים עַל הָאֶרֶץ. זָחִילָהּ, לְשׁוֹן מְרוּצָת הַמִּים עַל הָעֶפֶר, וְכֵן כָּל מְרוּצַת דְּבַר הַמְשַׁפֵּשֵׁף עַל הָעֶפֶר וְהוֹלֵךְ.

כח מִבְּרָא תִּתְּבֵל חֲרָבָא וּמִתְּנִינָא חֲרָגַת מוֹתָא אַף עוֹלָמִיָּהוּן אַף עוֹלָמִתְהוּן יִנְקִיָּהוּן עִם אֲנִשׁ סְבִיָּהוּן :

אחר: "מחוז תשפל-חרב", על מה שעשו בחוצות, שָׁנְאָמֶר: (ירמיה יא) "וּמִסְפַּר חוּצוֹת יְרוּשָׁלַיִם שִׁמְתָם מִזְבַּחוֹת לְבִשְׁתָּ". וּמִחֲדָרִים אֵימָה • עַל מַה שִׁעֲשׂוּ בַּחֲדָרֵי חֲדָרִים, שָׁנְאָמֶר: (יחזקאל ח) "אֲשֶׁר זָקְנִי בֵּית יִשְׂרָאֵל עוֹשִׂים בַּחֲשֹׁךְ, אִישׁ בַּחֲדָרֵי מִשְׁכִּיתוֹ".

כו אֲמַרְתִּי אַחֹל רְגִזִּי עֲלִיהוּן וְאֲשַׁעֲנִין אֲבִטֵּל מִבְּנֵי אֲנָשָׁא דִּיכְרִגְיָהוּן :

(ישעיה מו) "אֲאֲזַרְךָ", (איוב טז) "אֲאֲמַצְכֶם כְּמוֹ פִּי", וְהָא' הַתִּיכּוֹנָה אֵינָה רְאוּיָה בּוֹ כָּלֵל. וְאוֹיֶקְלוֹס תִּרְגָּם אַחֵר לְשׁוֹן הַבְּרִיתָא הַשְּׁנוּיָה ב'סַפְרִי', הַחוּלְקַת תְּבָה זֹאת לְשֵׁלֶשׁ תְּבוֹת: אֲמַרְתִּי אַף אִי הֵם, אֲמַרְתִּי בְּאִפִּי: 'אֲתָנֶם כָּאֵלֹו אֵינֶם, שְׂיִאֲמָרוּ רֹאֲיָהֶם עֲלֵיהֶם: אֵיָה הֵם'?

כו אֲלֹוֹלְפוֹן רְגִזָּא דְסָנְאָה כְּנִישׁ דִּילְמָא יִתְרַבֵּב בְּעַל דְּבָבָא דִּילְמָא יִימְרוּן יִדְנָא תְּקִיפַת לָנָא וְלֹא מִן קִדָּם יִי הֵוַת כָּל דָּא:

כח אַרְיִ עִם מֵאֲבָדִי עֲצָה אֲנִין וְלִית בְּהוּן סוֹכְלִתְנוּ :

הַדְּבַר לְתָלוֹת גְּבוּרָתָם בְּעִבּוּד־פּוֹכְבִּים, שָׁאִין הַגְּדֵלָה שְׁלוֹ. פֶּן-יֵאֲמָרוּ יִדְנִי רָמָה וְגו', כִּי • אוֹתוֹ גּוֹי. אֲבָד עֲצוֹת הַמָּה וְאִין בְּהֶם תְּבוּנָה • שְׂאֵלֹו הָיוּ חֲכָמִים יִשְׁפִּילוּ זֹאת: "אֵיכָה יִרְדֵּף וְגו'".

כז • מְזִי רָעַב • אוֹנְקָלוֹס תִּרְגָּם: 'נִפְיַחִי כָפֶן', וְאִין לִי עַד מוֹכִיחַ עָלָיו. וּמִשְׁמוֹ שֶׁל רַבִּי מִשֶּׁה הַדְּרָשׁן מְטוֹלוֹשׁ"א שְׁמַעְתִּי: שְׁעִירֵי רָעַב, אָדָם כָּחוּשׁ מְגֻדֵּל שָׁעַר עַל בְּשָׂרוֹ. מְזִי • לְשׁוֹן אֲרָמִי: שָׁעַר, מְזִיא, דְּהוּהָ מְהַפֵּךְ בְּמִזְיָא. וְלַחְמִי רָשָׁף • הַשָּׂדִים נִלְחָמוּ בָהֶם, שָׁנְאָמֶר: (איוב ה) "וּבְנֵי רָשָׁף יִגְבִּיָּהוּ עוֹף", וְהֵם שָׂדִים. וְקָטַב מְרִירִי • וְכָרִיתוֹת שֶׁד

(כח) מִחוּץ תִּשְׁפַּל-חֲרָב וּמִחֲדָרִים אֵימָה גַם-בְּחוּר גַם-בְּתוֹלָה יוֹנֵק עִם-אִישׁ שִׁיבָה:

כז • מִחוּץ תִּשְׁפַּל-חֲרָב • מִחוּץ לְעִיר תִּשְׁפַּלֵּם חֲרָב גִּיטוֹת. וּמִחֲדָרִים אֵימָה • כְּשִׁבוּרָם וְנִמְלֵט מִן הַחֲרָב, חֲדָרֵי לְבוֹ נוֹקְפִים עָלָיו מִחֲמַת אֵימָה, וְהוּא מֵת וְהוֹלֵךְ בָּהּ. דְּבַר אַחֵר: "וּמִחֲדָרִים אֵימָה", שְׁבִיבִית תִּהְיֶה אֵימַת דְּבַר, כְּמוֹ שָׁנְאָמֶר: (ירמיה ט) "כִּי עָלָה מוֹת בְּחִלּוּגֵינוּ", וְכֵן תִּרְגָּם אוֹנְקָלוֹס. (ספרי) דְּבַר

(כו) אֲמַרְתִּי אֶפְאִיָּהֶם אֲשִׁבִּיתָהּ מֵאֲנוֹשׁ זָכָרִם:

כז • אֲמַרְתִּי אֶפְאִיָּהֶם • אֲמַרְתִּי בְּלִבִּי אֶפְאֶה אוֹתָם. וְיֵשׁ לְפָרֶשׁ "אֶפְאִיָּהֶם", אֲשִׁיתָם פָּאָה, לְהַשְׁלִיכֶם מֵעַל הַפֶּקֶר, וְדִגְמָתוֹ מְצִינוּ בְּעִזָּא: (נחמיה ט) "וְתַתֵּן לָהֶם מַמְלָכוֹת וְעַמִּמִּים וְתַחֲלִקְסָם לְפָאָה", לְהַפְקֶה, וְכֵן חֲבָרוּ מִנְחָם. וְיֵשׁ פּוֹתְרִים אוֹתוֹ כְּתִרְגוּמוֹ: "זָחֹל רְגִזִּי עֲלִיהוּן", וְלֹא יִתְּכֵן, שְׂאֵם-כֵּן הָיָה לוֹ לְכַתֵּב: 'אֶפְאִיָּהֶם', א' אַחַת לְשִׁמוּשׁ, וְאַחַת לִיסוּד, כְּמוֹ:

(כו) לוֹיִלִּי כְּעֵס אוֹיֵב אֲגוּר פֶּן-יִנְכְּרוּ צְרִימוֹ פֶּן-יֵאֲמָרוּ יִדְנִי רָמָה וְלֹא יְהוּהָ פִּעֵל כְּלִי-זֶה:

(כח) כִּי-גִזִּי אֲבָד עֲצוֹת הַמָּה וְאִין בְּהֶם תְּבוּנָה:

פִּינְשׁ"י (כז-כח) • לוֹיִלִּי כְּעֵס אוֹיֵב אֲגוּר • אִם לֹא שְׁפַעֵס הָאוֹיֵב כְּנוֹס עֲלֵיהֶם לְהַשְׁחִיתָם, וְאִם יוֹכֵל לָהֶם וְיִשְׁחִיתָם, יִתְּלָה הַגְּדֵלָה בּוֹ וּבִאֲלֵהִיו, וְלֹא יִתְּלָה הַגְּדֵלָה בִּי, וְזֶהוּ שָׁנְאָמֶר: "פֶּן יִנְכְּרוּ צְרִימוֹ", יִנְכְּרוּ

(כח) וְחִנִּית מִשְׁפַּלַּת מִבְּחוּץ, וְאֵימָה מִן מְקוֹמוֹת הַמִּתְּחַבֵּא, אֶפְלוּ הַבְּחוּר אֶפְלוּ הַנַּעַר וְהַיּוֹנֵק עִם בְּעָלֵי שָׁעַר הַשִּׁיבָה, כָּלֵם יָחַד. (כו) וְכִבֵּר אֲמַרְתִּי, אַחֲסִיר אֵת מִסְפָּרָם עַל פִּי דִין, וְאֶגְרֵם לְהַשְׁבֵּתָם זָכְרוֹנָם מִבֵּין הָאֲנָשִׁים. (כו) אֲלֵמָלָא אֲנִי סוֹכֵךְ עֲלֵיהֶם מִהֲקִנְטָת הָאוֹיֵב, זֹאת כְּדִי שְׂאֵל יִתְּפָחוּ אוֹיְבֵיהֶם לְכָף וְלֹא יֵאֲמָרוּ, יִדְנִי כִּבֵּר הַתְּעַלְתָּה וְלֹא ה' עָשָׂה בָּהֶם (בִּישְׂרָאֵל) אֵת כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה. (כח) כִּי הֵם (הַדְּבָרִים) שֶׁכָּט אֲשֶׁר אֲבִידָה מֵהֶם הַחֲכָמָה וְלֹא קִנְיַת בָּהֶם תְּבוּנָה.

~ יום חמישי י' תשרי ~

(כט) לֹא חֲכַמְּו יִשְׁכְּלוּ זֹאת יָבִינוּ לְאַחֲרֵיהֶם: כט אלו חכמיו אסתכלו בדא סברו מא יהי בסופיהון:

כס"א יבינו לאחריתם • יתנו לב להתבונן לסוף פרענותם של ישראל.

(ל) אֵיכָה יִרְדֹּף אַחֲרֵי אֵלֶּךָ וְשָׁנִים יָנִיסוּ רַבְּכָה אִם-לֹא כִּי-צוּרִים מְכָרִים וַיהוָה הַסִּגִּירָם: ל אכדיו ירדוף חר אלפא ותרין יעקון לרבותא אלהן ארי תקיפהון מסרנון וי אשלמנון:

כס"א אֵיכָה יִרְדֹּף אַחֲד • מִמֶּנּוּ אֵלֶּךָ מִיִּשְׂרָאֵל. אם-לא כי-צורים מכרם וה' הסגירם • מכרם ומסרם בידנו, דילבר"ר בלע"ז (איבערגעבען).

~ נקודות משיחות קודש ~

הסגירם — מטעם הידוע ליוצר בראשית. והנה כבוד קדשת מורי ורמיו אדמו"ר אמר פעם, שאין להצדיק את ה' יותר מדאי . . . אכל כתיב "אודך ה' כי אנפת בך", הינו שלעתיד-לבוא יודו לה' על ה"אנפת".

(שיחת אחרון של פסח תשי"ז)

— תורת מנחם התועדויות, כרך יט, עמ' 323

פי צורם מכרם וה' הסגירם (לב, ל) השמדות ל"ע שהיו בדורנו — לא היו מצד כחם של אמות העולם, שהרי אין לגוי שליטה על יהודי, שגשמתו היא חלק אלקה ממעל ממש. והגע בעצמך: אם בעצי המקדש הגשמי ואבניו לא שלט האויב, ככתוב "טבעו בארץ שעריה" — כל-שכן וקל-וחמר שאין לו שליטה במקדש רוחני (ושכנתי בתוכם, בתוך כל אחד ואחד). אלא צורם מכרם וה'.

לא ארי לא כתקפנא תקפהון ובעלי דכנא הוו דינא:

סלע. ואויבינו פלילים • ועכשו אויבינו שופטים אותנו, שהרי צורנו מכרנו להם (ספרים אחרים: הרי שצורנו מכרנו להם).

לב ארי כפרענות עמא דסדום פרענותהון ולקויהון פעם עמרה מחתהון בישין פרשי חוין ותשלמת עובדיהון במריותהון:

"בשדמות קדוין". ענבי-רוש • עשב מר. אשבלת מדרת למו • משקה מר ראוי להם, לפי מעשיהם פרענותם, וכן תרגם אונקלוס: 'ותשלמת עובדיהון במריותהון'.

(לא) כִּי לֹא כְּצוּרֵנוּ צוּרִים וְאִיִּבֵּינוּ פְּלִילִים:

כס"א כי לא כצורנו צורים • כל זה היה להם לאויבים להבין שהשם הסגירם, ולא להם ולא להיהם הנצחון, שהרי עד הנה לא יכלו כלום אלהיהם כנגד צורנו, כי לא פסלענו סלעם. כל "צור" שבמקרא, לשון

(לב) כִּי-מִגֶּפֶן סֹדֶם גִּפְנִים וּמִשְׁדֵּמֹת עַמְרָה עֲנִי-רוֹשׁ אֲשַׁבֵּלֶת מְרֹת לְמוֹ:

כס"א כי-מגפן סדם גפנים • מוסב למעלה: אמרתי בלבי אפאיהם ואשבית זכרם — לפי שמעשיהם מעשה סדם ועמרה. שדמות • שדה תבואה, כמו: (חבוקק א) "ושדמות לא עשה אכל", (מלכים ב כג)

פירוש רס"ג - תרגום ועיבוד מערבית-יהודית

(כט) ולו יחכמו (האויבים) ומכף תתישב דעתם, משגי דברים אלה יגיעו להכנת התוצאות הנגזרות מכף. (ל) והוא, כי יאמרו (האויבים), איך היחיד ירדף אלה והשנים יניסו רבכה, אלמלא הסומך שלהם הסגיר אותם, והקדוש ברוך הוא אפשר להתגבר עליהם. (לא) שהוא, אין הסומך שלנו כמו הסומך שלהם, ולא אויבינו משכילים בזאת. (לב) כי הם (האויבים) יקבלו ענש כאלו מגפן סדם היא גפנים, ומן דליות עמרה ככה הם ענביהם, ענבי הרעל, ואשכולותיהם מרירים להם.

(לג) חֲמַת תַּנִּינִים יִינָם וְרֹאשׁ פִּתְּנִים אֲכֹר: לג הא כמרת תנינא כס פרענותהון וכריש פתני חונו אכוראין:

כ"י חֲמַת תַּנִּינִים יִינָם • פִּתְּנִים: 'הא כמרת תנינא כס פרענותהון, הנה כמירות נחשים, כוס

(לד) הֲלֹא־הוּא כָּמֶם עֲמָדֵי חֲתוּם בְּאוֹצְרֹתַי: לד הלא הוא כמם עמדי חתום באוצרותי:

כ"י הֲלֹא־הוּא כָּמֶם עֲמָדֵי • פִּתְּנִים: כסבורים הם ששכחתי מעשיהם? כלם גנוזים ושמורים

(לה) לִי נָקֶם וְשָׁלֹם לַעַת תָּמוּט רִגְלָם בִּי קְרוֹב יוֹם אִידֶם וְחַשׁ עֲתֹדֶת לָמוֹ: לה לי נקם ושלם לעת תמוט רגלם בי קרוב יום אידם וחש עתדת למו:

כ"י לִי נָקֶם וְשָׁלֹם • עָמִי נָכוֹן וּמִזְמָן פִּרְעָנוֹת נָקֶם וְשָׁלֹם לָהֶם כְּמַעֲשֵׂיהֶם. הַנָּקֶם יִשְׁלַם לָהֶם גְּמוּלָם. וְיֵשׁ מִפְּרָשִׁים "וְשָׁלֹם", שֶׁם דָּבָר כְּמוֹ "וְשָׁלוֹם", וְהוּא מִגִּזְרֵת (ירמיה ה): "וְהַדְּבָר אֵין בָּהֶם", כְּמוֹ וְהַדְּבָר. וְאֵימָתִי אֲשַׁלֵּם לָהֶם? — לַעַת תָּמוּט רִגְלָם • כְּשֶׁתָּתוּם זְכוֹת אֲבוֹתָם, שֶׁהֵן סְמוּכִים עָלָיו. בִּי קְרוֹב יוֹם אִידֶם • כְּשֶׁאֲרָצָה לְהִבְיֹא עֲלֵיהֶם יוֹם אִידֶם, קְרוֹב וּמִזְמָן לִפְנֵי לְהִבְיֹא עַל־יְדֵי שְׁלוּחִים הִרְבָּה. וְחַשׁ עֲתֹדֶת לָמוֹ • וּמֵהָר יָבֹאוּ הַעֲתִידוֹת

(לו) בִּי־יָדִין יַחֲוֶה עָמּוֹ וְעַל־עַבְדּוֹ יִתְנַחֵם בִּי יִרְאֶה בִּי־אֲזֹלַת יָד וְאֶפֶס עֲצוֹר וְעֹזוֹב: לו בי ידין יחזה עמו ועל עבדו יתנחם בי יראה בי אזולת יד ואפס עצור ועוזב:

כ"י בִּי־יָדִין ה' עָמּוֹ • כְּשִׁישְׁפֹּט אוֹתָם בִּיסוּרֵין הִלְלוּ הָאֲמוּרִים עֲלֵיהֶם, כְּמוֹ (איוב לו) "כִּי כִם יָדִין עַמִּים", יִסֵּר עַמִּים. "כִּי" זֶה אֵינוֹ מִשְׁמַשׁ בְּלִשׁוֹן 'דִּקָּא' לַתֵּת טַעַם לְדָבָרִים שֶׁל מַעֲלָה, אֲלָא לְשׁוֹן תַּחֲלַת דְּבוּר, כְּמוֹ (ויקרא כה) "כִּי תָבֹאוּ אֶל הָאָרֶץ", כְּשִׁיבֹאוּ עֲלֵיהֶם מִשְׁפָּטִים הִלְלוּ וַיִּתְנַחֵם הַקְּדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא עַל עַבְדּוֹ לְשׁוֹב וּלְרַחֵם עֲלֵיהֶם. יִתְנַחֵם • לְשׁוֹן הַפֶּן מִחֲשָׁבָה, לְהַטִּיב אוֹ לְהַרַע. בִּי יִרְאֶה בִּי־אֲזֹלַת יָד • כְּשִׁירְאָה בִּי יָד הָאוֹיֵב הוֹלֶכֶת

לחזקת מאד עליהם, ואפס בהם עצור ועוזב. עצור • נושע על ידי עוצר ומושל שיעצר בהם. עוזב • על ידי עוזב. ועוצר הוא המושל העוצר בעם שלא ילכו מפוזרים בצאתם לצבא על האויב, בלשון לעז מייטנינדור. עצור • הוא הנושע במעצור המושל. עוזב • מחזק, כמו (נחמיה ג) "ויעזבו את ירושלים עד החומה", (ירמיה מט) "איה לא עזבה עיר תהלה".

(לז) וּכְמוֹ תַּרְכִּיז רַעַל הַנָּחָשִׁים מִשְׁקָאֲתֵיהֶם הַמִּשְׁכָּרִים, וְרַעַל הַפִּתְּנִים וּמֵהֶם הַמְּנַקְדִּים שְׁחוּר וְלָכֵן שֶׁהֵם טוֹרְפִים (עד כאן דיבר על האויבים). (לד) וְכַעַת כָּל זֶה גָּנוּז אֲצִלִּי, וְסִגּוּר

(לו) וְאָמַר אֵל אֱלֹהֵינוּ צוּר חֲסִיו בּוֹ:

לוי וְיִימָר אֵן דַּחְלָתְהוֹן תְּקִיפָא דְהוּוּ רַחֲצִין
בָּהּ:

כ"ט וְאָמַר • הַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא עָלֵיכֶם. אֵל
אֱלֹהֵינוּ • עֲבֹדֹת-כּוֹכָבִים שְׁעָבְדוּ. צוּר חֲסִיו בּוֹ •

(לח) אֲשֶׁר חֲלָב זִבְחֵינוּ יֹאכְלוּ יֵינֵנו נְסִיכֶם
יְקוּמוּ וַיַּעֲזֹרְכֶם יְהִי עָלֵיכֶם סִתְרָה:

כ"ט וְאֲשֶׁר חֲלָב זִבְחֵינוּ • הָיו אוֹתָן אֱלֹהוֹת
אוֹכְלִים, שְׁהָיו מְקַרְבִּים לַפְּנֵיהֶם וְשׁוֹתִים יֵינֵנו

(לט) רְאוּ • עֲתָה כִּי אָנִי אֲנִי הוּא וְאֵין אֱלֹהִים עִמָּדִי
אָנִי אִמִּית וְאֶחֱיָה מַחְצָתִי וְאָנִי אֶרְפָּא וְאֵין מִיָּדִי
מִצִּיל:

כ"ט רְאוּ עֲתָה • הִבִּינוּ מִן הַפְּרָעָנוֹת שֶׁהִבְאֵתִי
עָלֵיכֶם וְאֵין לָכֶם מוֹשִׁיעַ, וּמִן הַתְּשׁוּעָה שְׁאוֹשִׁיעֶכֶם
וְאֵין מוֹחֶה בְּיָדִי. אָנִי אֲנִי הוּא • אָנִי לְהַשְׁפִּיל וְאָנִי

"בשבת ראש חודש מפטירין בציבור הפטרה הקשורה עם ראש חודש – "השמים כסאי" עד והי' מידי חודש
בחדשו גו", ולא ההפטרה דפרשת השבוע. ואף על פי כן, ידוע המנהג שנתפרסם על ידי כ"ק מורי וחמי
אדמו"ר, שביחיד – יש לומר גם את ההפטרה דפרשת השבוע. ועל דרך זה בנוגע לשבת חול המועד, שבציבור
מפטירין בהפטרה המיוחדת לשבת חול המועד, אבל ביחיד – יש לומר גם את ההפטרה הקשורה עם פרשת
השבוע."

התווידועות חלק א תשמ"ה עמוד 351

עטרת מרים

הפטרה לשחרית יום כיפור ישעיה פרק נו

עטרת מרים

וְנִבְדֵּל וְאֵין עֲרוֹךְ אֵלָיו, וְאֶחָד-עַל-פִּי
שְׁמָרוֹם וְקָדוֹשׁ אֲשֶׁכְּזֹן עִם כָּל זֶה
וְאֵת וְעַם דִּבְאָ וְשִׁפְלֵי-רוּחַ אֲנִי
לְהַשְׁגִּיחַ לְהַחְיֹת רוּחַ שְׁפָלִים
וְלְהַחְיֹת לֵב נִדְבָאִים סוֹכְלֵי עֵי
וְחָלִים: מִזֵּי כִי לֹא לְעוֹלָם אֲרִיב
עִם הַחֹטָא לְהַעֲנִישׁוּ בְּנִמּוֹל מַעֲשֵׂיו
וְלֹא לְנַצַּח אֶקְצוֹף כִּי-רוּחַ הָאֵדָם
מִלְּפָנֵי יַעֲזוֹף בָּא לֹא מֵאִתִּי וְעֵטְפָה
אוֹתוֹ וְנִשְׁמָתוֹ בְּלֶם הִלָּא אָנִי

נִזְ יִד וְאָמַר כְּלוּ-סְלוּ פְּנוּ-דֶרֶךְ הָרִימוּ
מִכְשׁוֹל מִדֶּרֶךְ עֵמִי: מִזֵּי כִי כֹה אֲמַר רַם וְנִשְׁאָ
שֶׁכֶן עַד וְקָדוֹשׁ שְׁמוֹ מְרוֹם וְקָדוֹשׁ אֲשֶׁכְּזֹן
וְאֶת-דִּבְאָ וְשִׁפְלֵי-רוּחַ לְהַחְיֹת רוּחַ שְׁפָלִים
וְלְהַחְיֹת לֵב נִדְבָאִים: מִזֵּי כִי לֹא לְעוֹלָם אֲרִיב
וְלֹא לְנַצַּח אֶקְצוֹף כִּי-רוּחַ מִלְּפָנֵי יַעֲזוֹף

יֵד אַחֵר שְׁדָבָר (נ"ה ו') עַל הַתְּשׁוּבָה
וְהַפְסִיק בְּסוּפֵר רַע הַדּוֹר וְרַע הַמִּנְהוּגִים,
שֶׁב־לֵאמֹר כִּי ה' יִסְלֹל דֶּרֶךְ לְקַבֵּל
הַחֹטָאִים הָאֵלֶּה בְּתִשְׁבּוּתָהּ. וְאָמַר
כְּלוּ-סְלוּ עֲשׂוּ מִסְלָה וְדֶרֶךְ כְּבוֹשָׁה
פְּנוּ-דֶרֶךְ מִן הַמִּכְשָׁלוֹת הָרִימוּ
הַפְּרִישׁוּ אֲבֵי מִכְשׁוֹל מִדֶּרֶךְ שְׁלֹכֵי
בּוֹ בְּנֵי עַמִּי כִי לֹא יִפְחָדוּ עוֹד מִן הָאִיִּב
כִּי מֵת וְאֵינִי: מִזֵּי כִי כֹה אֲמַר רַם
וְנִשְׁאָ שֶׁכֶן עַד נִצַּח וְקָדוֹשׁ שְׁמוֹ

פירוש רס"ג - תרגום ועיבוד מערבית-יהודית

(לז) בַּעֲת שְׁאֲמַר הָאִיִּב, אִיפֹה הָאֵלֶּה
שְׁלָהֶם, הַסּוּמָךְ אֲשֶׁר נִסְתַּמְכּוּ עָלָיו? •
(לח) אֲשֶׁר הֵם (וְהָרִיבִים) הָיו אוֹכְלִים
אֶת הַחֲלָבִים מִזִּבְחֵיהֶם וְשׁוֹתִים אֶת

קָבִים אֵלֶּה אַחֵר שְׁתָּף אִתִּי, אָנִי אִמִּית
וְאֶחֱיָה. כָּל זֶמֶן שְׁאֲנִי מַחְלִישׁ מִיִּשְׁהוּ,
אָנִי אֶרְפָּא וְאֵין מִיָּדִי מִצִּיל.

הַמִּשְׁקָאוֹת הַמִּשְׁפָּרִים שֶׁהֵם מוֹזְגִים
(לעבודה זרה), יַעֲמִדוּ בַּעֲת שְׁאֲנִי מִיִּשְׁהוּ לָכֶם
עֲזָרָה, יְהִיו בַּעֲצָמָם לְמִסְתּוֹר לָכֶם.
(לט) הִבִּטּוּ בַּעֲת, אָנִי הוּא לְבָדִי וְלֹא

בו ונעסוק בו להפג מפני צער התענית ולא שת לבו לשוב לה' כגון וכל־עצביכם בעלי חוב שלכם הנעצבים על דרכם הנגשלו תלחצו ביום צומכם: ד הן באמת לריב ומצה תצומו להתקומט זה עם זה ולהכות באגרוף רשע לא־תצומו אינכם צמים כיום כמשפט יום העום להשמיע במרום קולכם ואיד ארצה אותו:

ה הכזה יהיה צום אבחרהו ובי כך צריך להיות צום שאבחר בו יום ענות אדם נפשו הלכה שקא לבו כגמלון מין מוטט כפוף ראשו אני צריך ושק ואפר יציע תחתי, הלה תקרא־צום ויום רצון ליהוה: והלא זה הענין האמיתי של צום אבחרהו אשר אבחר בו, והוא שפיתח ביום ההוא הרצבות את קשרי הרשע לכל געשהו עוד, התר קשרי אנדות מוטט עצי העל אשר הוכנו לתת על צוארי העניים ושלה העברים רצוצים השבדים חפשים וכל־מוטט תנתקו ולא תוסיפו לעשות בהם שום עבודה: ז ביום ההוא תלוא פרס מן לרעב לתמיד ועניים מרודים המפלטלים אשר אין להם מקום לחיות בו תביא בית אל ביתך, כִּי־תראה ערם וכסיתו משלך ומבשרך מקורבך לא תתעלם לא תתכסה לכל יראד: ח כשתעשה בן לא תצטרך לצום ולשק ואפר, אלא אז יבקע פשחך הבוקע בעבים אויר וארכבתך ורפואתך מהרה תצמח והלך לפניך צדקך ובשמות כבוד יהוה יאספך בצור תחיים אל מקום אשר נפשות הצדיקים צורות שם: ט כשתעשה בן אז תקרא יהוה יענה למלא שאלתך תשוע ויאמר

ואפר יציע הלה תקרא־צום ויום רצון ליהוה: והלא זה צום אבחרהו פתח הרצבות רשע התר אנדות מוטט ושלה רצוצים חפשים וכל־ מוטט תנתקו: ז תלוא פרס לרעב לתמיד ועניים מרודים תביא בית כִּי־תראה ערם וכסיתו ומבשרך לא תתעלם: ח אז יבקע פשחך אוירך וארכבתך מהרה תצמח והלך לפניך צדקך כבוד יהוה יאספך: ט אז

עשיתי ולכן ראוי לי לרחם עליהם: יז בענין בצעו הגול שלו קצפתי עליו ואבהו הסתר הסתרתי פני מננו לכל אראה בצרתו ואקצף עוד להכביר עליו המה וילך לפני שובב בסוכו ומרד וברדף תאות לבו: יח דרכיו ראיתי שהוא נכנע מלפני כשפא עליו צרה וארפאהו אז מן המכות הפוקדות

אותו ואנחיהו בדרך הטוב שלא יחטא עוד ואשלם נחמים טובות שנתם בהם לו לעמת הצער שתיה לו ולאכליו למצמעים בצרתו: יט בורא אחדש אני לו ניב שפתים מחדש כי מעתה כלם יאמרו לו שלום | שלום לרחוק ולקרוב לצדיק ולבעלי־תשובה אמר יהוה ורפאתיו מחלי נפשו ומכאובות גופו: כ והרשעים שאין נותנין לב לשוב אל ה' הם כים שבכל עת הוא נגרש מן היום ומתגדר בגליו אל השפה כי השקט לא יוכל ויגרשו מימיו בבואו אל השפה רפש וטיט המצנ מעשי הרשעים, והם יתמידו בצרה ועוד יוסיפו סרה: כא כמו שאין שלום ברוחם, בן אין שלום לכל אשר להם אמר אלהי לרשעים: א צוה אליו קרא כגרון בקול גדול אל־תחשך אל תפגע מלקרא בשופר הרם קולך והגד לעמי פשעם וחוביהם עליהם ולבית יעקב חפאתם: כב מראים עניןו כצדיקים כי ואותי יום יום ידרשון וחושבים שיוצאים ידי חובתם כמה שדורשים אותי וחוקרים אחר המצות האלה הנם שאין עושים אותם ודעת דרכי יחפצון חפצים לשאל הוראות לחכמים כאלו רוצים לקנון כגוי אשר־צדקה עשה ומשפט אלהיו לא עזב קד ישאלוני תמיד משפטי־צדק ואין דעתם לקיים קרבת אלהים יחפצון מראים עצמם כאלו היו חרדים על המצות, אבל לא בן הוא: ג מתרעמים עלי ויאמרו למה צמנו ולא ראית תעניתנו ולא קבלת תפלתנו ענינו נפשנו ולא תדע אין אותה משנית בנג ואויבנו מושלים בנג התשובה היא, הן ביום צמכם כל אחד מכם תמצאו דבר החפץ

עטרת מרים

הגני להשלים חפצו אִם־תִּסְרֵר מִתּוֹכָךְ מוֹטָה אֶת עֵצִי הָעֵל שֶׁהִכְבֵּדְתָּ עַל צוּאֵרֵי הָעֲנִיִּים שְׁלַח אֶצְפֶּע גַּם תִּסְרֵר מִשְׁלֹחַ אֶצְפֶּע אֶל מוֹל פְּנֵי הַבֶּרֶךְ כִּדְרֹךְ בְּנֵי אָדָם הַמְרִיבִים וְדִבְרֵאֲוֹן וְכֵן תִּסְרֵר דָּבָר אֲנוֹן שֶׁלֹא תִרִיב עִם רַעַד אִפְּלוֹ בְּדָרְכִים: י וְתַפֵּק וְתוֹצֵא לָרַעַב נִפְשֶׁךָ בְּתַנּוּמֵי דָרִים טוֹבִים וְנִפְשֶׁךָ

נַעֲנֶה תַּמִּיד בְּרַעַב תִּשְׁבִּיעַ אוֹתָהּ, אוֹ וְזָרַח בַּחֲשֶׁךְ אוֹרְךָ, וְחִשְׁבַת הַצְרוֹת וְאֶפְלָתְךָ תֹאדֵר, שׁוֹב בַּצְהָרִים: יא וְנַחֲךָ יַעֲנֶה אוֹתְךָ יְהוָה תְּמִיד כִּדְרֹךְ הַטּוֹב לָהּ, וְהַשְׁבִּיעַ בַּצְחָצְחוֹת בַּעַת יִכַּשׁ אֶת נִפְשֶׁךָ וְעֲצֻמְתֶּיךָ יַחְלִיץ יִבְרֵא וְחִיוֹן וְהִיִּית בְּגֵן רוֹחַ חֲשֹׁבַע מִן הַיָּם וּכְמוֹצָא בְּמִקּוֹר מַיִם אֲשֶׁר לֹא־יִכְזְבוּ לֹא נִפְסָקִים מִיָּמֶיךָ: יב וְכֵן הַמַּעֲשִׂים הַטּוֹבִים הַיּוֹצֵאִים מִמֶּךָ יִכְנֹעַ אֶת חֲרֻבוֹת עוֹלָם מוֹסְרֵי הַסּוּדוֹת שֶׁנִּפְּלוּ דוֹר וְדוֹר בִּימֵי הַדּוֹרוֹת תִּקְוָם אוֹתָם בְּמַעֲשֵׂי הַטּוֹבִים וְקָרָא לָךְ בְּנֵי הָעוֹלָם גִּדְר פֶּרִץ בְּמִקּוֹם הַפְּרוּץ וְהַשְׁבוֹר, מְשׁוֹכֵב מִשִּׁיב נְתִיבוֹת לְשִׁבְתָּ לְהִיּוֹת מוֹשְׁבוֹת בְּאַנְשִׁים: יג אִם־תִּשָּׁב מִשְׁבַּת רִנְיָךְ מִלֵּת

עטרת מרים

חוֹץ לַתְּחִיבִים, וּמַעֲשֵׂוֹת חֲפָצְךָ הָאֲסוּרִים בְּיוֹם קִדְשִׁי וְקִרְאָתָ לְשִׁבְתָּ עֲנֶנּוּ לְהַתְעַנֵּב בּוֹ, לְקַדוֹשׁ יְהוָה לְיוֹם הַשְׁבַּת תִּקְרָא יוֹם מְכֻבָּד מְבִלֵּי עֲשׂוֹת בּוֹ מְלָאכָה שֶׁל חוֹל וּכְבֻדָּתוֹ מַעֲשֵׂוֹת דְּרָכֶיךָ שֶׁתִּמְנַע מַעֲשֵׂוֹת קֹל מְלָאכָה מִמּוֹצָא חֲפָצְךָ שֶׁלֹא תַעֲשֶׂה בּוֹ חֲפָצְךָ מִדְּבָרִים הָאֲסוּרִים בַּשְּׁבַת וְדִבְרֵי דָבָר וּמוֹדֵדֵר בּוֹ דָּבָר תִּתְּסֵר בַּשְּׁבַת

בַּחֲשֻׁבוֹת וּכְיוֹצָא: יד כִּשְׁתַּעֲשֶׂה בּוֹ אוֹ תַתְעַנֵּב עַל־יְהוָה עֲנֵה רִחְמִי נִפְשִׁי אֱלֹהִי, וְהִרְפַּבְתִּיךָ עַל־בְּמִתִּי אֶרֶץ וְתַתְעַלָּה מִכָּל עֲנִיִּים הַחֲמִירִים, וְהִאֲכַלְתִּיךָ לֶךְ תִּתֶּנָּה הָאֶרֶץ נַחֲלָת יַעֲקֹב אֲבִיךָ כִּי פִי יְהוָה דָּבָר וְהוּא יִקָּם קֹל מַה שְׁדַּבֵּר:

תִּקְרָא יְהוָה יַעֲנֶה תִּשְׁוֶעַ וְיֹאמַר הִנְנִי אִם־ תִּסְרֵר מִתּוֹכָךְ מוֹטָה שְׁלַח אֶצְפֶּע וְדִבְרֵאֲוֹן:

י וְתַפֵּק לָרַעַב נִפְשֶׁךָ וְנִפְשֶׁךָ נַעֲנֶה תִשְׁבִּיעַ וְזָרַח בַּחֲשֶׁךְ אוֹרְךָ וְאֶפְלָתְךָ בַּצְהָרִים: יא וְנַחֲךָ יְהוָה תְּמִיד וְהַשְׁבִּיעַ בַּצְחָצְחוֹת נִפְשֶׁךָ וְעֲצֻמְתֶּיךָ

יַחְלִיץ וְהִיִּית בְּגֵן רוֹחַ וּכְמוֹצָא מַיִם אֲשֶׁר לֹא־יִכְזְבוּ מִיָּמֶיךָ: יב וְכֵן מִמֶּךָ חֲרֻבוֹת עוֹלָם מוֹסְרֵי דוֹר־דוֹר תִּקְוָם וְקָרָא לָךְ גִּדְר פֶּרִץ מְשׁוֹכֵב נְתִיבוֹת לְשִׁבְתָּ: יג אִם־תִּשָּׁב מִשְׁבַּת רִנְיָךְ עֲשׂוֹת חֲפָצְךָ בְּיוֹם קִדְשִׁי וְקִרְאָתָ לְשִׁבְתָּ עֲנֵנּוּ לְקַדוֹשׁ יְהוָה מְכֻבָּד וּכְבֻדָּתוֹ מַעֲשֵׂוֹת דְּרָכֶיךָ מִמּוֹצָא חֲפָצְךָ וְדִבְרֵי דָבָר: יד אוֹ תַתְעַנֵּב עַל־יְהוָה וְהִרְפַּבְתִּיךָ עַל־בְּמִתִּי אֶרֶץ וְהִאֲכַלְתִּיךָ נַחֲלָת יַעֲקֹב אֲבִיךָ כִּי פִי יְהוָה דָּבָר:

עטרת מרים

א וְיַהֲדִי דְבַר־יְהוָה אֶל־יוֹנָה בֶּן־אֲמִתִּי לֵאמֹר: אֲמִרו חו"ל (בְּפֶרֶק תְּחִלָּה) שִׁינָה בֶּן אֲמִתִּי הָיָה מִצֹּד אֲמוֹ מִשְׁבַּת אֲשֶׁר וְהוּא הָיָה בֶּן הָאִשָּׁה הָאֲלֻמָּה שֶׁכִּלְקָלָה אֶת אֱלֹהֶיהָ, וְשֶׁאֱלֹהֵי הַתְּחִיבִים, וּמִצֹּד אֲבִיו הָיָה מִשְׁבַּת וְכוּלָּן כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בְּסֵפֶר מִלְכִּים יוֹנָה בֶּן אֲמִתִּי אֲשֶׁר מִגַּת הַחֶפֶר, וְגַת הַחֶפֶר הָיָה בְּגִבּוֹל וְכוּלָּן (יְהוֹשֻׁעַ י"ב), וּמִבּוֹאֵר בְּמִלְכִּים שֶׁם שְׁהוּא הָיָה אֲשֶׁר מִשַּׁח אֶת יְהוּדָה (כ"ב"ש חו"ל) וְהוּא נִבָּא לְיִרְדְּעָם בֶּן יוֹאֵשׁ שִׁשְׁבִּי אֶת גִּבּוֹל יִשְׂרָאֵל מִלְּבָאוֹ חֶמֶת עַד נַחַל הָעֲרֶבָה, וְכָל זֶה לֹא הוֹעִיל כִּי יִשְׂרָאֵל לֹא שָׁבוּ בְּתַשׁוּבָה עַד שֶׁהָיוּ מוֹכִינִים לִלְךָ בְּגִלוֹת עַל יְדֵי מֶלֶךְ אֲשׁוּר, וְכִבְר הָיָה אֲשׁוּר מוֹשֵׁל עֲלֵיהֶם, לָכֵן אֲמַר לוֹ ה': בְּקוֹם לָךְ אֶל־יְנֵינָה הָעִיר הַגְּדוֹלָה וְקָרָא עֲלֶיהָ שְׂיֻכִּיהֶם וְיִחְיִיִּם בִּירְעָלָתָה רַעְתָּם לִפְנֵי לְמַטְרַת עֲלֵיהֶם: ג וְגַם יוֹנָה לְבָרַח

עטרת מרים

תְּרִשְׁיָשָׁה חוֹץ לַאֲרֵץ שָׂאֵן שֶׁם נְבוּאָה מִלִּפְנֵי יְהוָה כִּי לֹא הָיָה חֲפִץ לְהִיּוֹת שְׂלִיחַ בְּדָבָר, כִּי חָשַׁב הֵנָּה תְּהִיבָה חֶסֶד וְיִחְבְּדוּ אֶת יִשְׂרָאֵל שְׂאִינִם מִמֶּהֱרִים לְשׁוֹב, וְיִרְדַּ יָפוֹ וְיִמְצָא אֲנִיָּה | בָּאָה מוֹכֶנֶת לִכְתֹּת תְּרִשְׁיָשׁ וְיִתֵּן שְׂכָרָה וְיִרְדַּ בָּהּ לָבוֹא עִמָּהֶם עִם אִישׁ הַסְּפִינָה תְּרִשְׁיָשָׁה מִלִּפְנֵי יְהוָה: ד וְיַהֲדִי הַטִּיל וְיִתֵּן סַעֲרֵגְדוֹל גְּדוֹלָה אֶל־הֵיָם וְיִתֵּן סַעֲרֵגְדוֹל בָּיִם וְהִאֲנִיָּה חֲשִׁבָה נְדִמִית הָיָה לְהַשְׁבֵּר: ה וְיִירָאוּ הַמַּלְאָכִים וְיִזְעַקוּ אִישׁ אֶל־אֱלֹהֵיוֹ וְיִטְלוּ הַשְּׁלִיכֵי אֶת־הַפְּלִים אֲשֶׁר בָּאֲנִיָּה אֶל־הֵיָם לְהַקֵּל מַעֲלֵיהֶם הַמִּשְׁאָ וְיִוֹנָה יִרְדַּ אֶל־יִרְכַּתִּי הַסְּפִינָה

הפטרה למנחה יום כיפור יונה פרק א

א וְיַהֲדִי דְבַר־יְהוָה אֶל־יוֹנָה בֶּן־אֲמִתִּי לֵאמֹר: ב קוֹם לָךְ אֶל־יְנֵינָה הָעִיר הַגְּדוֹלָה וְקָרָא עֲלֶיהָ בִּירְעָלָתָה רַעְתָּם לִפְנֵי: ג וְגַם יוֹנָה לְבָרַח תְּרִשְׁיָשָׁה מִלִּפְנֵי יְהוָה וְיִרְדַּ יָפוֹ וְיִמְצָא אֲנִיָּה | בָּאָה תְּרִשְׁיָשׁ וְיִתֵּן שְׂכָרָה וְיִרְדַּ בָּהּ לָבוֹא עִמָּהֶם

תְּרִשְׁיָשָׁה מִלִּפְנֵי יְהוָה: ד וְיַהֲדִי הַטִּיל וְיִתֵּן סַעֲרֵגְדוֹל אֶל־הֵיָם וְיִתֵּן סַעֲרֵגְדוֹל בָּיִם וְהִאֲנִיָּה חֲשִׁבָה לְהַשְׁבֵּר: ה וְיִירָאוּ הַמַּלְאָכִים וְיִזְעַקוּ אִישׁ אֶל־אֱלֹהֵיוֹ וְיִטְלוּ אֶת־הַפְּלִים אֲשֶׁר בָּאֲנִיָּה אֶל־הֵיָם לְהַקֵּל מַעֲלֵיהֶם וְיִוֹנָה יִרְדַּ אֶל־יִרְכַּתִּי הַסְּפִינָה וְיִשְׁכַּב וְיִרְדָּם:

אָיִן כִּי בִשְׁלֵי הַפֶּעַר הַגָּדוֹל הָיָה מַעֲלִיכֶם כִּי יוֹדַע אָנִי כִּי בִשְׁלֵי הַפֶּעַר הַגָּדוֹל הָיָה עֲלֵיכֶם: יְיָ וַיַּחֲתִירוּ הָאֲנָשִׁים לְהָשִׁיב אֶל־הַיַּבֶּשֶׁה וְלֹא יָכְלוּ כִּי הָיִם הוֹלֵךְ וְסֹעַר עֲלֵיהֶם: יְיָ וַיִּקְרָאוּ אֶל־יְהוָה וַיֹּאמְרוּ אָנָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ נִאֲבֹדָה בְּנִפְשׁ הָאִישׁ הָיָה וְאֶל־תִּתֵּן עָלֵינוּ דָם נָקִי כִּי־אַתָּה יְהוָה כִּאֲשֶׁר חָפְצָתָ עֲשִׂיתָ: מִן וַיִּשְׁאוּ אֶת־יוֹנָה וַיִּטְלֻהוּ אֶל־הַיָּם וַיַּעֲמֵד הַיָּם מוֹעֵפוֹ: מִן וַיִּירָאוּ הָאֲנָשִׁים יִרְאָה גְדוֹלָה אֶת־יְהוָה וַיִּזְבְּחוּ־זֶבַח לַיהוָה וַיִּדְרוּ בְּדָרִים: **ב** אַיִּמָּן יְהוָה דָּג גָּדוֹל לִבְלַע אֶת־יוֹנָה וַיְהִי יוֹנָה בְּמַעַי הַדָּג שְׁלֹשָׁה יָמִים וּשְׁלֹשָׁה לַיְלֹת: ב' וַיִּתְּפֹלֵל יוֹנָה אֶל־יְהוָה אֱלֹהָיו מִמַּעַי הַדָּגָה: ג' וַיֹּאמֶר קִרְאתִי מִצָּרָה לִי אֶל־יְהוָה וַיַּעֲנֵנִי מִבֶּטֶן שְׁאוֹל שְׁוַעֲתִי שָׁמַעְתָּ קוֹלִי: ד' וַתִּשְׁלִיכֵנִי מִצוֹלָה בְּלִבִּי יָמִים וְנָהָר וַיִּסְבְּכֵנִי כָל־מִשְׁפָּרֶיךָ וּגְלִיף עָלַי עֲבָרוּ: ה' וְאֲנִי אִמְרָתִי נִגְרַשְׁתִּי מִנֶּגֶד עֵינֶיךָ אֶךָ אוֹסִיף

עטרת מרים

שמה בקול תודה: וּפִּפְּוֹנִי סָבְבוּ אוֹתִי מִיָּמִים עַד קְרוֹב לְהוֹצֵאתָ נַפְשִׁי תְהוֹם יִסְבְּבֵנִי, יָם סוֹף חֲבוּשׁ הָיָה קִשּׁוֹר לְרֹאשִׁי כֹּל זְמַן שֶׁהָיָה בְּמַעַי הַיָּם: זֶלְזָבְנִי לְדָג הַיָּרִים בְּקִרְקָעֵית הַיָּם וְרִדְתִּי בְּהוֹיֹתַי בְּמַעַי הַיָּדָה, חֲשַׁבְתִּי שֶׁהָאָרֶץ סָגְרָה בְּרַחֲמֶיהָ בְּעֵדִי לְעוֹלָם אָבֵל הוֹאִיל וְקִטְמַתִּי כֹל הַיָּמִים הָלָלוּ אֶתְּךָ וְתַעַל מִשְׁחַת מִסְכְּרִי מִמַּעַי

הַיָּם חַיִּי יִהְיֶה אֱלֹהִי: חֲבַתְּעַטָּף כִּשְׁתִּיהָ מִעֹטָף וּמַעֲטָה עָלַי נִפְשִׁי כִּשְׁבָּלְעִנִי הָיָה, אִם אֶת־יְהוָה זָכַרְתִּי וְהִתְפַּלַּתִּי אֵלָיו וּתְבוֹא אֵלַיִךְ תִּפְּלָתִי אֶל־הֵיכַל קִדְשֶׁךָ בְּשִׁמְשִׁים: מִן אֲנִשׁ הַסְּפִינָה אֲשֶׁר מִשְׁמָרִים עוֹבְרִים הַבְּלִישׁוֹא עֲבוּדָה זָרָה, לְאַחֵר שֶׁנִּמְלְמוּ מִן הַצָּהָר חֲסִדִּים הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא שֶׁל חֲסִדִּים וְטוֹבָתָם מֵאֲחֵר יִנְבְּזוּ וְלֹא יִקְמוּ מִה שֶׁנִּדְּרוּ בַּעַת צָרָה: יִרְאֵנִי אָבֵל אֲנִי בְּקוֹל תוֹדָה וְיודֶהָה עַל הַיָּם אֲזַכְּרֶה־לָּךְ וְאֲשֶׁר נִדְּרַתִּי אֲשַׁלְּמָה בְּעִבּוֹר יִשׁוּעָתָה לְהוֹדָה שֶׁל ה': יִרְאֵמָר יְהוָה לְדָג הַיָּם הָעִיר אֶת רַעְיוֹנוֹ וְיִקְרָא אֶת־יִזְנָה אֶל־הַיִּבְשָׁה: אִוְיָהִי דְבַר־יְהוָה דְּבַר־יְהוָה אֶל־יִזְנָה שְׁנִית לֵאמֹר: בִּקְוִם לָךְ אֶל־נִינְוָה הָעִיר הַגְּדוֹלָה וְקִרָא אֵלֶיהָ אֶת־הַקְּרִיָּאָה אֲשֶׁר אֲנִי דִבֵּר אֵלֶיךָ: גִּיָּקָם יוֹנָה וְלָךְ אֶל־נִינְוָה בְּדִבְרֵי יְהוָה וְנִינְוָה הִיָּתָה עִיר־גְּדוֹלָה לְאֱלֹהִים מִחֻלָּה שְׁלִשֶׁת יָמִים: דִּוְחַל כִּשְׁתַּחֲחִיל יוֹנָה לְבֹא בְּעִיר לְהִנָּסֵם בְּעִיר מִחֻלָּה יוֹם אֶחָד וְיִקְרָא וְיִאמֹר

עטרת מרים

בְּלִכְתּוֹ, הָיָה יֵשׁ עוֹד אַרְבָּעִים יוֹם וְאַחֵר זֶה וְנִינְוָה נִהְפַּכְתָּ נְחֻרָת: ה' לְאַחֵר שֶׁאֲנִשׁ הָאָנָה הַעִיר כִּי הִטִּילוּ אֶת יוֹנָה אֶל הַיָּם וְכָל עֲנִינוֹ כְּמוֹ שֶׁהָיָה, לְפִיכָד וְיִאמְרוּ אֲנִשֵּׁי נִינְוָה בְּאֱלֹהִים דְּבַר אֱלֹהִים וְיִקְרָאוּ צוֹם קוֹדֵם אֲזֶה־רַחֲמֵי הַמֶּלֶךְ וְיִלְבְּשׁוּ שָׂקִים מִגְדוֹלָם וְעַד־קִטְמָם וְשָׁבוּ בְּתַשׁוּבָה שְׁלֵמָה:

לְהָבִיט אֶל־הֵיכַל קִדְשֶׁךָ: וּפִפְּוֹנִי מִיָּמִים עַד־נַפְשִׁי תְהוֹם יִסְבְּבֵנִי סוֹף חֲבוּשׁ לְרֹאשִׁי: זֶלְזָבְנִי הַיָּרִים יְרִדְתִּי הָאָרֶץ בְּרַחֲמֶיהָ בְּעֵדִי לְעוֹלָם וְתַעַל מִשְׁחַת חַיִּי יִהְיֶה אֱלֹהִי: חֲבַתְּעַטָּף עָלַי נִפְשִׁי אֶת־יְהוָה זָכַרְתִּי וּתְבוֹא אֵלַיִךְ תִּפְּלָתִי אֶל־הֵיכַל קִדְשֶׁךָ:

ט מִשְׁמָרִים הַבְּלִישׁוֹא חֲסִדִּים יַעֲזוּבוּ: יִרְאֵנִי בְּקוֹל תוֹדָה אֲזַכְּרֶה־לָּךְ אֲשֶׁר נִדְּרַתִּי אֲשַׁלְּמָה יִשׁוּעָתָה לְהוֹדָה: יִרְאֵמָר יְהוָה לְדָג וְיִקְרָא אֶת־יִזְנָה אֶל־הַיִּבְשָׁה: ג אִוְיָהִי דְבַר־יְהוָה אֶל־יִזְנָה שְׁנִית לֵאמֹר: בִּקְוִם לָךְ אֶל־נִינְוָה הָעִיר הַגְּדוֹלָה וְקִרָא אֵלֶיהָ אֶת־הַקְּרִיָּאָה אֲשֶׁר אֲנִי דִבֵּר אֵלֶיךָ: גִּיָּקָם יוֹנָה וְלָךְ אֶל־נִינְוָה בְּדִבְרֵי יְהוָה וְנִינְוָה הִיָּתָה עִיר־גְּדוֹלָה לְאֱלֹהִים מִחֻלָּה שְׁלִשֶׁת יָמִים: ד וְיִחַל יוֹנָה לְבֹא בְּעִיר מִחֻלָּה יוֹם אֶחָד וְיִקְרָא וְיִאמֹר עוֹד אַרְבָּעִים יוֹם וְנִינְוָה נִהְפַּכְתָּ:

ה וְיִאמְרוּ אֲנִשֵּׁי נִינְוָה בְּאֱלֹהִים וְיִקְרָאוּ צוֹם וְיִלְבְּשׁוּ שָׂקִים מִגְדוֹלָם וְעַד־קִטְמָם: ו וְיַעַל הַדְּבַר אֶל־מֶלֶךְ נִינְוָה וְיִקָּם מִכְּסָאוֹ וְיַעֲבֵר אֶדְרֵתוֹ מַעֲלִיו וְיָכֵם שֶׁק וְיִשָּׁב עַל־הָאָפֶר: ז וְיִזְעַק וְיִאמֹר בְּנִינְוָה מִמַּעַם הַמֶּלֶךְ וְגִדְּלוֹ לֵאמֹר הָאָדָם וְהַבְּהֵמָה הַבָּקָר וְהַצֹּאן אֶל־יִטְעֲמוּ מֵאוֹמָה אֶל־יִרְעוּ וּמִיָּם אֶל־יִשְׁתּוּ: ח וְיִתְכַּסּוּ שָׂקִים הָאָדָם וְהַבְּהֵמָה וְיִקְרָאוּ אֶל־אֱלֹהִים בְּחֻזָּקָה וְיִשָּׁבוּ אִישׁ מִדְּרָכּוֹ הָרָעָה וּמִן־הַחֲמָם אֲשֶׁר בְּכַפִּיָּהֶם: ט מִי־יִדְּעַ יִשׁוּב וְנָחֵם הָאֱלֹהִים וְיִשָּׁב מִחֻרֹן אָפּוֹ וְלֹא נִאֲבָד: י וְיִרָא הָאֱלֹהִים אֶת־מַעֲשֵׂיהֶם כִּי־שָׁבוּ מִדְּרָכָם הָרָעָה כִּי עָשׂוּ בְּדִבְרֵי הַמֶּלֶךְ וְיִנָּחֵם נִתְחַרַּט הָאֱלֹהִים דְּבַר תוֹרָה כְּלִשׁוֹן בְּנֵי אָדָם עַל־הָרָעָה עַל הַנְּהוּגָה אֲשֶׁר־דִּבֶּר לַעֲשׂוֹת־לָהֶם וְלֹא עָשָׂה: יא בְּנִבְאוֹתָ נִאֲמַר לוֹ שְׁנִיחֵם ה' וְיָרַע אֶל־יִזְנָה רָעָה גְדוֹלָה אִמְרָה עֲבֹשׂוּ יִאמְרוּ הַיָּמִים שֶׁאֲנִי נִבְּאִי הַשֶּׁקֶר

וְיַעַל הַדְּבַר אֶל־מֶלֶךְ נִינְוָה וְיִקָּם מִכְּסָאוֹ וְיַעֲבֵר אֶדְרֵתוֹ מַעֲלִיו וְיָכֵם שֶׁק וְיִשָּׁב עַל־הָאָפֶר: ז וְיִזְעַק וְיִאמֹר בְּנִינְוָה מִמַּעַם הַמֶּלֶךְ וְגִדְּלוֹ לֵאמֹר הָאָדָם וְהַבְּהֵמָה הַבָּקָר וְהַצֹּאן אֶל־יִטְעֲמוּ מֵאוֹמָה אֶל־יִרְעוּ וּמִיָּם אֶל־יִשְׁתּוּ: ח וְיִתְכַּסּוּ שָׂקִים הָאָדָם וְהַבְּהֵמָה וְיִקְרָאוּ אֶל־אֱלֹהִים בְּחֻזָּקָה וְיִשָּׁבוּ אִישׁ מִדְּרָכּוֹ הָרָעָה וּמִן־הַחֲמָם אֲשֶׁר בְּכַפִּיָּהֶם: ט מִי־יִדְּעַ יִשׁוּב וְנָחֵם הָאֱלֹהִים וְיִשָּׁב מִחֻרֹן אָפּוֹ וְלֹא נִאֲבָד: י וְיִרָא הָאֱלֹהִים אֶת־מַעֲשֵׂיהֶם כִּי־שָׁבוּ מִדְּרָכָם הָרָעָה וְיִנָּחֵם הָאֱלֹהִים עַל־הָרָעָה אֲשֶׁר־דִּבֶּר לַעֲשׂוֹת־לָהֶם וְלֹא עָשָׂה: יא וְיָרַע אֶל־יִזְנָה רָעָה גְדוֹלָה וְיִחַר לוֹ:

מורחית חרישית שמחששת האזנים מרוב שאונה ותוך השמש השליך
ניצוציו על־ראש יונה ויתעלה נשאר בלי תרעשה וישאל את־נפשו
למות ויאמר טוב מותי מחיי כי סבל יסורים הרבה: ט ויאמר אלהים
אל־יונה התייטב האם מאד חרה־לך על אבדו תקיקון ויאמר הטיב

חרה־לי עד שאבחר מות בעבור
זה: ויאמר יהוה הנה אתה
חסת ונצטערך על אבדת תקיקון
אשר אתה לא־עמלת בו בחרשה
חרעה ותשקא מים ולא גדלתו
שבן־לילה אהי הנה ובן־לילה
שאתריה אבד: יא ואני לא אחוס
על־נינוה העיר הגדולה הנם
שרבים עובדים עבודה־זרה, אבל אשר
יש־בה הרבה משתים־עשרה רבו
אדם אשר לא־ידע בין
ימינו לשמאלו כי הם קטנים ואין
לחשוב להם עון ובהמה רבה שאין
להם עונש, ועל כל אלה ראוי לחוס
ולחמול: יח מי־אל כמוד נשא
עון ועבר על־פשע לשארית
נחלתו לא־החזיק לעד אפוא כי
חפץ חסד הוא: יט ישוב
ירחמנו וכבש עונותינו ותשליך
במצלות ים פל־חטאתם:
כ תתן אמת לעקב חסד
לאברהם אשר־נשבעת
לאבותינו מימי קדם:

אלהים רוח קדים חרישית ותוך השמש על־ראש יונה ויתעלה וישאל
את־נפשו למות ויאמר טוב מותי מחיי: ט ויאמר אלהים אל־יונה

ההיטב חרה־לך על־הקיקון ויאמר הטיב חרה־לי עד־מות: י ויאמר יהוה אתה חסת על־הקיקון
אשר לא־עמלת בו ולא גדלתו שבן־לילה הנה ובן־לילה אבד: יא ואני לא אחוס על־נינוה העיר
הגדולה אשר יש־בה הרבה משתים־עשרה רבו אדם אשר לא־ידע בין־ימינו לשמאלו ובהמה
רבה: ז יח מי־אל כמוד נשא עון ועבר על־פשע לשארית נחלתו לא־החזיק לעד אפוא כי־חפץ
חסד הוא: יט ישוב ירחמנו וכבש עונותינו ותשליך במצלות ים פל־חטאתם: כ תתן אמת לעקב
חסד לאברהם אשר־נשבעת לאבותינו מימי קדם:

ויתר לו בעבור ישראל שהם לא שבו מדרך הרעה: ב ויתפלל אל־יהוה
קח נא את נפשי, והוסיף ויאמר אנה יהוה הלוא־ינה דברי עד בעוד
היותי על־אדמתי על־כן קדמתי לברח תרשישה טרם באה לי
הנבואה פעם שנית, כי ידעתי מאז שהם יחזרו בתשובה ולא תחריבם כי

ב ויתפלל אל־יהוה ויאמר אנה יהוה הלוא־
ינה דברי עד־היותי על־אדמתי על־כן קדמתי
לברח תרשישה כי ידעתי כי אתה אל־חנון
ורחום ארך אפים ורחם־חסד ונחם על־
הרעה: ג ועתה יהוה קח־נא את־נפשי ממני
כי טוב מותי מחיי: ד ויאמר יהוה התייטב
חרה־לך: ה ויצא יונה מן־העיר וישב מקדם
לעיר ויעש לו שם ספה וישב תחתיה בצל
עד אשר יראה מה־יהיה בעיר: ו וימן יהוה
אלהים קיקון ויעל ׀ מעל ליונה להיות צל
על־ראשו להציל לו מרעתו וישמח יונה
על־הקיקון שמחה גדולה: ז וימן האלהים
תולעת בעלות השחר למחרת ותוך את־
הקיקון וייבש: ח ויהי ׀ כורח השמש וימן

אתה אל־חנון ורחום ארך
אפים ורחם־חסד ונחם על־הרעה
וכנה תוסיף פעם על ישראל בראותם
כח התשובה ואינם לוקחים מוסר, ולכן
היתה קשה עלי הנבואה: ג ועתה
יהוה הוא וכן הוא קח־נא את־
נפשי ממני שלא אראה ברעת
ישראל כי טוב מותי מחיי:
ד ויאמר יהוה התייטב האם על
הטוב שאני עושה להם חרה־לך:
ה ויצא יונה מן־העיר וישב
מקדם במזרח לעיר ויעש לו שם
ספה וישב תחתיה בצל עד
אשר יראה מה־יהיה בעיר אולי
לא יעמדו בתשובתם ותחזור הנורה
למקומה: ו וימן הצמים יהוה
אלהים עשב בשם קיקון והוא גדל
למעלה ועל ׀ מעל ליונה להיות
צל על־ראשו להציל לו מרעתו
מחם השמש וישמח יונה על־
הקיקון שמחה גדולה: ז וימן
הזמן האלהים תולעת בעלות
השחר למחרת יום שמתו ותוך
החכה את־הקיקון מקום ויקחו
וייבש: ח ויהי ׀ כורח השמש
וימן הזמן אלהים רוח קדים

~ יום שישי י"א תשרי ~

(מ) כִּי־אֵשָׁא אֶל־שָׁמַיִם יָדַי וְאֶמְרֹתַי חַי אֲנֹכִי לְעֵלָם: מֵאֲרִי אֶתְקַנֵּית בְּשִׁמְיָא בֵּית שְׁכֻנָּתִי וְאֶמְרִית קִנְם אֲנָא לְעָלְמִין:

כ"י • כי אֵשָׁא אֶל־שָׁמַיִם יָדַי • כי בְּחֵרוֹן אִפִּי, אֵשָׁא יָדַי אֶל עֲצָמִי בְּשִׁבּוּעָה. וְאֶמְרֹתַי חַי אֲנֹכִי • לְשׁוֹן שְׁבּוּעָה הוּא, [כְּמוֹ "חַי אֲנִי נָאִם ה' אִם לֹא בְּאֶשֶׁר

(מא) אִם־שְׁנוֹתַי בֶּרֶק חֲרָבִי וְתֹאחֲזוּ בְּמִשְׁפַּט יָדַי אֲשִׁיב נָקָם לְצָרִי וְלִמְשֹׁנָאֵי אִשְׁלָם: מֵאֵם עַל חַד תִּרִּין כְּחִזּוּ בִּרְקָא מִסּוּף שְׁמִיָּא וְעַד סוּף שְׁמִיָּא תִּתְגַּלִּי חֲרָבִי וְתִתְקַף כְּדִינָא יָדִי אֲתִיב פְּרַעְנוּתָא לְסִנְאִי וּלְבַעֲלִי דְּכַבִּי אִשְׁלָם:

כ"י • אִם־שְׁנוֹתַי בֶּרֶק חֲרָבִי • אִם אֲשַׁנֵּן אֶת לֵהב חֲרָבִי, כְּמוֹ (יחזקאל כא) "לִמְעַן הִיֹּת לָהּ בֶּרֶק", פִּלְנֵדוֹר"ו (גְּלַנְזִין). וְתֹאחֲזוּ בְּמִשְׁפַּט יָדַי • לְהַנִּיחַ מִדַּת רַחֲמִים בְּאוֹיְבֵי שֶׁהֲרֵעוּ לָכֵס, אֲשֶׁר אֲנִי קֹצֵצִתִּי מֵעַט וְהִמָּה עֲזָרוּ לָרַעָה. דְּבָר אַחֵר: "וְתֹאחֲזוּ יָדַי", אֶת מִדַּת הַמִּשְׁפָּט לְהַחֲזִיק בָּהּ וּלְנַקֵּם נָקָם. אֲשִׁיב נָקָם וְגו' • לְמַדּוּ רַבּוֹתֵינוּ בְּאַגְדָּה, מִתּוֹךְ לְשׁוֹן הַמִּקְרָא, שֶׁאִמְר

(מב) אֲשַׁפִּיר חֲצִי מַדָּם וְחֲרָבִי תֹאכַל בְּשָׂר מַדָּם חָלָל וְשִׁבְיָהּ מֵרָאשׁ פְּרָעוֹת אוֹיְבִי: מִבְּאַרְזֵי גִירִי מִדְּמָא וְחֲרָבִי תִקְטוֹל בְּעַמֻּמְיָא מַדָּם קְטִילֵן וְשִׁבְיָן לְאַעֲדָאָה כְּתִרִין מֵרִישׁ סִנְאָה וּבַעֲל דְּכָבָא:

כ"י • אֲשַׁפִּיר חֲצִי מַדָּם • הָאוֹיֵב. וְחֲרָבִי תֹאכַל בְּשָׂר • בְּשָׂרָם. מַדָּם חָלָל וְשִׁבְיָהּ • זֹאת תִּהְיֶה לָּהֶם מִעוֹן דֵּם חָלָלִי (סְפָרִים אַחֲרִים: חָלָלִי דֵם) יִשְׂרָאֵל וְשִׁבְיָהּ שֶׁשָּׁבוּ מֵהֶם. מֵרָאשׁ פְּרָעוֹת אוֹיֵב • מִפְּשַׁע תַּחֲלַת

(מג) הִרְנִינוּ גוֹיִם עִמּוֹ כִּי דִם־עַבְדִּיו יִקּוּם וְנָקָם יֵשִׁיב לְצָרָיו וְכִפָּר אֲדָמָתוֹ עִמּוֹ: פִּי מִגְּשָׁחוֹ עֲמִמְיָא עִמָּה אֲרִי פְרַעְנוֹת עַבְדּוּהִי צְדִיקָא יִתְפַּרַּע וּפְרַעְנוֹת יִתִּיב לְסִנְאוּהִי וַיִּכְפֹּר עַל אֲרַעָה וְעַל עִמָּה:

כ"י • הִרְנִינוּ גוֹיִם עִמּוֹ • לְאוֹתוֹ הַזְמַן שֶׁשָּׁחַד הַעוֹבְדֵי־כּוֹכָבִים אֶת יִשְׂרָאֵל: 'רְאוּ מַה שִּׁבְחָה שֶׁל אִמָּה זֹאת שֶׁדִּבְּקוֹ בַּהֲקֹדֶשׁ־בְּרוּךְ־הוּא בְּכָל הַתְּלָאוֹת שֶׁעָבְרוּ עָלֶיהֶם וְלֹא עֲזָבוּהָ, יוֹדְעִים הָיוּ בְּטוֹבוֹ וּבְשִׁבְחָהּ. כִּי דִם־עַבְדִּיו יִקּוּם • שְׁפִיכוֹת דַּמִּיהֶם, כְּמִשְׁמַעוֹ. וְנָקָם יֵשִׁיב לְצָרָיו • עַל הַגָּזֹל וְעַל הַחֲמֵס, כְּעִנְיָן שֶׁנֶּאֱמַר: (יִזְאֵל ד') "מִצָּרִים לְשִׁמָּה תִּהְיֶה,

(מ) וְאֲנִי נִשְׁבַּע בְּשִׁמְיָם (שְׁמִים בְּלִשׁוֹן יַחֲיד) הַנִּקְמָה עַל אוֹיְבֵי וְאֶת הַפֶּחַד עַל הַקָּרֵב וְהַשָּׁבִי, מִן הָרָאשִׁים שֶׁל פְּרַעְנוֹתֵי הַשְּׁלִטוֹן שֶׁל הָאוֹיְבִים. (מב) לְחַצֵּי מִן דְּמִיָּה, וְחֲרָבִי תֹאכַל אֶת (מג) שְׁבָחוּ, הוּי, אֲתָם הָאֲמוֹת! אֶת

כי יראה כי אזלת יד וגו': ואמר אי אלהימו • והאויב יאמר: "אי אלהימו", של ישראל, כמו שאמר טיטוס הרשע כשגדור את הפרכת, כענין שנאמר: (מ"ב ז) "ותרא אויבתי ותכסה בושא, האומרה אלי איז ה' אלהיך": ראו עתה כי אני וגו' • אז יגלה הקדוש-ברוך-הוא ושועתו, ויאמר: "ראו עתה כי אני אני הוא", מאתי באת עליהם הרעה, ומאתי תבא עליהם הטובה. ואין מידי מציל • מי שיציל אתכם מן הרעה אשר אביא עליכם: כי אשא אל שמים ידי • כמו 'כי נשאתי', תמיד אני משרה מקום שכינתי בשמים, כתרגמומו. אפלו חלש למעלה וגבור למטה, אימת העליון על התחתון, וכל-שכן שגבור מלמעלה וחלש מלמטה. ידי • מקום שכינתי, כמו (במדבר ב) "איש על ידו", והיה בידי להפריע מכם, אבל אמרתי שחי אנכי לעולם, אני ממהר לפרע, לפי שיש לי שהות בדבר, כי אני חי לעולם, ובדורות אחרונים אני נפרע מהם, והיכלת בידי ליפרע מן המתים ומן החיים. מלך בשר-ודם שהוא הולך למוות, ממהר נקמתו ליפרע בחייו, כי שמא ימות הוא או אויבו, ונמצא שלא ראה נקמתו ממנו, אבל אני חי לעולם ואם ימותו הם ואני נפרע בחייהם, אפרע במוותם: אם שנותי ברוך חרבי • הרבה 'אם' יש שאינם תלויים, כשאשנן ברוך חרבי ותאחז במשפט ידי וכו', כמו שפרשתי למעלה.

(תהלים פה) "רצית ה' ארצך", במה רצית ארצך? "שבת שבות יעקב". בפנים אחרים היא נדרשת ב'ספרי', ונחלקו בה רבי יהודה ורבי נתניה, רבי יהודה דורש פלה כנגד ישראל, ורבי נתניה דורש פלה כנגד העובדי-כוכבים. רבי יהודה דורש פלה ישראל: "אמרתי אפיהם", כמו שפרשתי עד "ולא ה' פעל כל זאת". "כי גוי אבד עצות המה" – אבדו תורת, שהיא להם עצה נכונה. "ואין בהם תבונה" – להתבונן "איכה ירדה אחד מן האמות "אלף" מהם, "אם לא כי צורם מכרם", "כי לא כצורנו צורם", הכל כמו שפרשתי עד תכליתו. ורבי נתניה דורש פלה כלפי העובדי-כוכבים: "כי גוי אבד עצות המה", כמו שפרשתי תחלה, עד "ואויבנו פלילים": כי מגפן סדם גפנם • של העובדי-כוכבים. ומשדמות עמונה וגו' • ולא ישימו לבם לתלות הגדלה בי. ענבמו ענבי-רוש • הוא שאמר: "לולי פעס אויב אגור", על ישראל להרעילם ולהמריכם. לפיכך "אשכלת מורת למו", להלעיט אותם על מה שעשו לבני: חמת תנינם יינם • מוכן להשקותם על מה שעשוין להם: במס עמדי • אותו הכוס, שנאמר: (תהלים עה) "כי כוס ביד ה' וגו'": לעת תמוט רגלם • כענין שנאמר: (ישעיה כו) "תרמסנה רגל": כי-ידין ה' עמו • בלשון זה משמש "כי ידין", בלשון דהא, ואין "ידין" לשון יסורין, אלא כמו: 'כי יריב את ריכם מיד עושקיהם,

~ שבת קודש י"ב תשרי ~

מד ואתא משה ומליל ית כל פתגמי תשפחא הדא קדם עמא הוא והושע בר נון:

ולמה קוראהו כאן 'הושע'? לומר שלא זכה דעתו עליו, שאף-על-פי שנתנה לו גדלה, השפיל עצמו כאשר מתחלתו (ספרי).

(מר) ויבא משה וידבר את-כל-דברי השירה-הזאת באזני העם הוא והושע בן-נון:

כ"י • הוא והושע בן-נון • (סוטה יג) שבת של דיווגי היתה, נטלה רשות מזה ונתנה לזה. העמיד לו משה מתרגמן ליהושע, שיהא דורש בחייו, כדי שלא יאמרו ישראל: 'בחי רבך לא היתה לך להרים ראש'.

~ נקודות משיחות קודש ~

תנועה של הרחבת הדעת ורוממות. לומדים אנו מיהושע, שאדרבה: דוקא מי שזוכה לגדלה, צריך להשפיל את עצמו כאשר בתחלתו. וזהו גם הפלי לך שהגדלה תתקיים בידו.

(לקוטי שיחות, כרך כט, עמ' 201)

הוא והושע בן נון (לב, מד) ולמה קוראהו כאן הושע. שאף-על-פי שנתנה לו גדלה, השפיל עצמו כאשר מתחלתו (רש"י) כאשר יהידי זוכה לגדלה, גדלות של שררה או גדלות בענין אחר, שזוכה לברכות נעלות מן השמים – הוא עלול לחשב, שמנה גופא שהוא זכה לך, סימן שהוא ראוי לדבר, וכתוצאה מכך תהיה אצלו

מה ושיי משה למלא ית כל פתגמיא
האליו עם כל ישראל:

(מה) ויכל משה לדבר את-כל-הדברים האלה אל-
כל-ישראל:

מוראמר להון שווי לבכון לכל פתגמיא די
אנא מסהד בכון יומא דין די תפקדנון ית
בניכון למטר למעבד ית כל פתגמיא אורייתא
היא:

(מו) ויאמר אלהם שימו לבבכם לכל-הדברים אשר
אנכי מעיד בכם היום אשר תצום את-בניכם
לשמור לעשות את-כל-דברי התורה הזאת:

הבית, שהוא נראה לעינים ונמדד בקנה, צריך אדם
שיהיו עיניו ואזניו ולבו מכוונים להבין – דברי
תורה, שהן פתרינין תולין בשערה, על-אחת-
פמה-וכמה.

רש"י שימו לבבכם • צריך אדם שיהיו עיניו
ואזניו ולבו מכוונים לדברי תורה, וכן הוא אומר:
(יחזקאל ט) "בן אדם, ראה בעיניך ובאזניך שמע ושים
לבך וגו'", ודברי דברים קל-וחמר, ומה תבנית

מזארי לא פתגם רקא הוא מנכון ארי הוא
חייכון ובפתגמא הדין תורכון יומין על
ארעא די אתון עברין ית ירדנא תמן
למירתה:

(מו) כי לא-דבר רק הוא מפם ביהוא חייכם ובדבר
הזה תאריכו ימים על-האדמה אשר אתם עברים
את-הירדן שמה לרשתה: פ

"ואחות לוטן תמנע, ותמנע היתה פילגש וגו'", לפי
שאמרה: 'איני פדאי להיות לו לאשה, הלואי ואהיה
פילגשו', וכל-כך למה? להודיע שבחו של אברהם,
שהיו שלטונים ומלכים מתאנים לידבק בזרעו.

רש"י כי לא-דבר רק הוא מפם • לא לחנם אתם
יגעים בזה, כי הרבה שכן תלוי בזה, "כי הוא חייכם".
דבר אחר: אין לך דבר ריקן בתורה שאם תדרשנו
שאינו בו מתן שכן, תדע לך שכן אמרו חז"ל: (בראשית לו)

מח ומליל יי עם משה בכרן יומא הדין
למיר:

(מה) וידבר יהוה אל-משה בעצם היום הזה לאמר:

בנת (שם ז) "בעצם היום הזה בא נח וגו'", במראית
אורו של יום, לפי שהיו בני דורו אומרים: 'בכך

רש"י וידבר ה' אל-משה בעצם היום הזה •
בשלישה מקומות נאמר "בעצם היום הזה": נאמר

פירוש רס"ג - תרגום ועיבוד מערבית-יהודית

אתם עוברים את הירדן אליה להיות
לכם לאחזה.

בו את בניכם שישמרו ויעשו את כל
עניני התורה (מלשון הוראה) הזאת.

(מה) ויאמר להם, הווי את תשומת
לבכם לכל הדבור אשר אני פונה
בקריאתי אליכם בו היום, כדי שתצו

(מה) אחרי זאת, דבר ה' אל משה
באותו היום ממש לאמר.

(מו) כי הם אינם דבורי סרק אליכם,
אלא הם החיות שלכם, ובהם תתארוך
קצבת זמן חייכם על הארץ אשר

בזאת תשומת לבכם אל משה מן הנאום
אליהם בזה הדבור.

הוא: 'הריני מוֹצִיאָן בַּחֲצֵי הַיּוֹם, וְכָל מִי שֵׁשׁ בּוֹ פֶּחַ לְמַחֲוֹת, יָבֹא וְיִמְחָה'. אִם כָּאֵן בְּמִיתָתוֹ שֶׁל מֹשֶׁה, נֶאֱמַר: "בְּעֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה", לְפִי שֶׁהָיָה יִשְׂרָאֵל אוֹמְרִים: 'בְּכֹךְ וְכֹךְ אִם אֲנִי מְרַגְּשִׁין בּוֹ, אִין אֲנִי מְנִיחִין אוֹתוֹ, אֲדָם שֶׁהוֹצִיאָנוּ מִמִּצְרַיִם, וְקָרַע לָנוּ אֶת הַיָּם, וְהוֹרִיד לָנוּ אֶת הַמָּן, וְהִגִּיד לָנוּ אֶת הַשָּׁלוֹם, וְהַעֲלָה לָנוּ אֶת הַבָּאָר, וְנָתַן לָנוּ אֶת הַתּוֹרָה, אִין אֲנִי מְנִיחִין אוֹתוֹ'. אֲמַר הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוא: 'הַרְיִנִי מְכַנִּיסוֹ בַּחֲצֵי הַיּוֹם וְכו'".

וְכֹךְ, אִם אֲנִי מְרַגְּשִׁין בּוֹ, אִין אֲנִי מְנִיחִין אוֹתוֹ לִיכְנֹס בַּתְּכָה, וְלֹא עוֹד אֲלֹא אֲנִי נוֹטְלִין בְּשִׁילִין וְקַרְדָּמוֹת וּמִבְקָעִין אֶת הַתְּכָה'. אֲמַר הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוא: 'הַרְיִנִי מְכַנִּיסוֹ בַּחֲצֵי הַיּוֹם, וְכָל מִי שֵׁשׁ בְּיָדוֹ פֶּחַ לְמַחֲוֹת, יָבֹא וְיִמְחָה'. בְּמִצְרַיִם נֶאֱמַר: (שְׁמוֹת יב) "בְּעֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה הוֹצִיאָהּ", לְפִי שֶׁהָיָה מִצְרַיִם אוֹמְרִים: 'בְּכֹךְ וְכֹךְ אִם אֲנִי מְרַגְּשִׁין בָּהֶם, אִין אֲנִי מְנִיחִין אוֹתָם לְצֹאתָ, וְלֹא עוֹד אֲלֹא אֲנִי נוֹטְלִין סִיפּוֹת וְכָלִי זֵינִי וְהוֹרְגִין לָהֶם'. אֲמַר הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-

~ נקודות משיחות קודש ~

עצם הקיום דבני ישראל – "יום הזה"

הַיּוֹם "פְּטִירַת מֹשֶׁה נוֹגַעַת בְּעֶצֶם הַקְּיוּם שֶׁל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. שֶׁבֶן בְּמִבְּאֵר בְּסִפְרִים (מַגִּלָּה עֲמוּקוֹת וְעוֹד), אֵלֹה מֹשֶׁה הָיָה מְכַנִּס אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְאַרְצָא יִשְׂרָאֵל, לֹא הָיְתָה זְכוּלָה לְהִיּוֹת גְּלוּת אַחֲרֵיכֶם, וּמִמִּילָא הֶעֱנֵשׁ לֹא הָיָה בְּאֶפְסוֹ שֶׁל "שִׁפְףֵי הַקֶּבֶד" חֲמַתּוֹ עַל הָעֲצִים וְעַל הָאֲבָנִים" אֲלֹא עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל חֶסֶד-וְשִׁלּוֹם, וּמִשְׁעָם זֶה הָיָה צָרִיף לְהִיּוֹת "עֲלָה אֶל הַר הָעֲבָרִים".

(על־פי לקווי־שיחות כרך יט, עמוד 343 – מוֹתוֹךְ 'לְקִרְאָתָ שְׁבַת')

וְיִדְבַּר ה' אֶל-מֹשֶׁה בְּעֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה לֵאמֹר: (לב, מח) וְיֵשׁ לְבָאָר, דְּהַשְׁעָם שְׁאֲמָרוּ יִשְׂרָאֵל אִין אֲנִי מְנִיחִים אוֹתוֹ, אִם שֶׁבְּכָר נִגְזְרָה הַגְּזֵרָה עַל פְּטִירַת מֹשֶׁה, הוּא מִשּׁוֹם שְׁמִיתַת מֹשֶׁה הוּא עֲנִין הַשִּׁיף לְצַבּוֹר, וְהַשּׁוֹבֶכֶת הַצַּבּוֹר יְכוּלָה לְבַטֵּל גְּזֵרֵי-יָדִין, אִם-עַל-פִּי שְׁנִיחָתָם (רֹאשׁ הַשָּׁנָה יח, א).

וְהַשְׁעָם שֶׁבְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא הִצְלִיחוּ בְּאֻמַּת לְבַטֵּל אֶת הַגְּזֵרָה, מִרְמָז הַסּוֹסֵק בְּאֻמָּרוֹ "בְּעֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה", דְּ"הַיּוֹם

מִטְּ סֶק לְטוֹרָא דְּעִבְרָאִי הָדִין טוֹרָא דְּנָבוֹ דִּי בְּאַרְעָא דְּמוֹאָב דִּי עַל אִפִּי יִרְחוֹ וְחִזִּי יָת אֲרֵעָא דְּקִנְעָן דִּי אֲנִי יָהֵב לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל לְאַחֲסָנָא:

וּבְמוֹת בְּטוֹרָא דִּי אֶת סֶלֶק לְתַמָּן וְאַתְּכַנֵּשׁ לְעַמְּךָ כְּמֹא דְּמִית אֶהְרֹן אַחִיךָ בְּהוֹר טוֹרָא וְאַתְּכַנֵּשׁ לְעַמְּךָ:

לְמִטָּה! וְעֲלָה. 'פִּשְׁט יִדִּיךְ! וּפִשְׁט. 'פִּשְׁט רִגְלִיךְ! וּפִשְׁט. 'עֲצִם עֵינֶיךָ! וְעֲצִם. 'קִמְצָן פִּיךָ! וְקִמְצָן, וְהִלֵּךְ לוֹ. אֲמַר מֹשֶׁה: אֲשֶׁרִי מִי שְׁמַת בְּמִיתָה זֹו.

(מט) עֲלָה אֶל-הָרִי הָעֲבָרִים הַזֶּה הֲרִנְבוֹ אֲשֶׁר בְּאַרְצָא מוֹאָב אֲשֶׁר עַל-פְּנֵי יִרְחוֹ וְרִאֵה אֶת-אַרְצָא בְּנֵעַן אֲשֶׁר אֲנִי נָתַן לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל לְאַחֲזָה:

(נ) וּמָת בְּהָרִי אֲשֶׁר אֶתָּה עֲלָה שְׁמָה וְהִאֲסַף אֶל-עַמִּיךָ בְּאַשְׁרֵי-מָת אֶהְרֹן אַחִיךָ בְּהָרִי הַהוּא וַיֵּאֲסַף אֶל-עַמִּיו:

כִּי-◀ בְּאַשְׁרֵי-מָת אֶהְרֹן אַחִיךָ • בְּאוֹתָהּ מִיתָה שְׁרָאִית וְחִמְדָּת אוֹתָהּ, שֶׁהַפִּשְׁט מֹשֶׁה אֶת אֶהְרֹן בְּגֵד רֹאשׁוֹן וְהַלְבִּישׁוֹ לְאַלְעָזָר, וְכֵן שְׁנֵי וְכֵן שְׁלִישִׁי, וְרֹאֵה בְּנֵי בְּכַבּוֹדוֹ. אֲמַר לוֹ מֹשֶׁה: אֶהְרֹן אַחִי, עֲלָה

וְהִתְאַסַּף אֶל עַמְּךָ כְּפִי שְׁמַת אֶהְרֹן אַחִיךָ בְּהָרִי הַהוּא לְהִיּוֹת נֶאֱסַף אֶל עַמּוֹ.

לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל לְאַחֲזָה. (נ) וּמָת בְּהָרִי אֲשֶׁר עוֹלָה אֵלָיו,

(ממ) עֲלָה אֶל הַר הָעֲבָרִים הַזֶּה, הוּא אֲשֶׁר בְּאַרְצָא מוֹאָב, נִכַח יִרְחוֹ, וְהַבֵּט אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אֲנִי נֹתֵן אוֹתָהּ

(נא) **עַל אֲשֶׁר מְעַלְתֶּם בִּי בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּמִי
מְרִיבַת קֹדֶשׁ מְדַבְּרִצֵּן עַל אֲשֶׁר לֹא־קִדְשְׁתֶּם אוֹתִי
בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:**

כ"י • **עַל אֲשֶׁר מְעַלְתֶּם בִּי • גִּרְמַתְּם לְמַעַל בִּי. עַל
אֲשֶׁר לֹא־קִדְשְׁתֶּם אוֹתִי • גִּרְמַתְּם לִי שְׁלֹא אֶתְקַדַּשׁ,
אֲמַרְתִּי לָכֵם: (במדבר כ) "וְדַבַּרְתֶּם אֶל הַסֵּלַע", וְהֵם
הַפְּוֹהוּ, וְהִצְרַכּוּ לְהַפְּוֹתוֹ פְּעָמִים, וְאֵלּוּ דִּבְרוּ עִמּוֹ וְנָתַן**

(נב) **כִּי מִנֶּגֶד תִּרְאֶה אֶת־הָאָרֶץ וְשָׁמָּה לֹא תָבוֹא
אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־אֲנִי נֹתֵן לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל:**

כ"י • **כִּי מִנֶּגֶד • מִרְחוֹק. תִּרְאֶה וְגו' • כִּי אִם לֹא
תִרְאֶנָּה עַכְשָׁיו, לֹא תִרְאֶנָּה עוֹד בְּחַיִּיד. וְשָׁמָּה לֹא**

נ"ב פסוקים, כל"ב סימן. חסלת פרשת האזינו

ההפטרה לציבור ולשמו"ת לקמן עמודים רמ - רמו

פירוש רס"ג - תרגום ועיבוד מערבית-יהודית

(נא) **עַל שִׁנְגָּרְמָה עַל יָדְכֶם הִפַּרְתְּ
אֲמוֹן הָאֵמָה בִּי, בְּתוֹכִכִּי בְנֵי יִשְׂרָאֵל
בִּירִיבוֹת קֹדֶשׁ (אחרי הסתלקות מרים הנביאה)**

המשך ביאור למס' זבחים ליום שלישי עמ' א

- 1 הדיוט הותר בזה, אבל כהן גדול עקב חשיבותו וקדושתו היתירה
- 2 אסור לעבוד באנינות, ואם עבד חילל. לכן הוצרך רבי אלעזר
- 3 ללמוד חילול אונן מ'הן היום הקריבו' וגו'.
- 4 מבררת הגמרא: וְאֶדְרָךְ - והאמורא הראשון, מֵאֵי טַעְמָא לֹא אָמַר
- 5 שחילול אונן נלמד מ'הן הַקְּרִיבו', כרבי אלעזר. משיבה הגמרא:

המשך ביאור למס' זבחים ליום שבת קודש עמ' ב

- 1 לא הסתפקנו בזה כלל, ואכן מפורש שאין טומאת ידיים פוסלת
- 2 הקידוש. [כִּי מִיִּפְעָא לָן - מזה שהסתפקנו בו הוא ב]נִטְמָא כָּל
- 3 גוֹפֵי, האם טומאה זו פוסלת הקידוש, ואחר שיטבול ויטהר יהא
- 4 צריך לשוב ולקדש. או שמא אינה פוסלת הקידוש. שואלת
- 5 הגמרא: איך אפשר לומר שהספק הוא בנטמא כָּל גוֹפֵי, תִּיפְסֹל לִי
- 6 - הרי גם בלי שנטמא גופו חייב לשוב ולקדש אחר שיטהר, דְּכִיִּין
- 7 דְּכִיִּין -[שצריך] לְמַעַבַּד - להמתין להֶעָרֵב שְׁמֶשׁ - לשקיעת החמה
- 8 כדי להיות כשר לעבודה, שטבול יום שלא העריב שמשו אינו
- 9 עובד (לעיל טו), אם כן בודאי שאסוּחִי מִסָּח מִפְּנֵי הַשֶּׁמֶשׁ משמירת
- 10 הקידוש, ובודאי שצריך לשוב ולקדש. משיבה הגמרא: הספק

לוח תהלים

יום ראשון, ו' תשרי > מפרק לה עד סוף פרק לח ופרקים קג-קה

יום שני, ז' תשרי > מפרק לט עד סוף פרק מג ופרקים קו-קח

יום שלישי, ח' תשרי > מפרק מד עד סוף פרק מח ופרקים קט-קיא

יום רביעי, ט' תשרי > פרק כ, מפרק מט עד סוף פרק נד ופרקים קיב-קיד

יום חמישי, י' תשרי > פרק כ, מפרק נה עד סוף פרק נט. קודם כל נדרי קטו-קכג. קודם השינה קכד-קלב. אחר מוסף קלג-קמא. אחר נעילה קמב-קנ.

יום שישי, י"א תשרי > פרק כ, מפרק ס עד סוף פרק סה ופרקים צז-צט

שבת קודש, י"ב תשרי > פרק כ, מפרק סו עד סוף פרק סח ופרקים ק-קב

ממכתבי כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ

שמעתי מזקני ארץ שבימיהם
היה המנהג שכל אחד היה
אומר בכל יום את הקאפיטל
[פרק] תהילים לפי שנות חייו.
למשל אם מלאו לו כ' שנה ונכנס
לשנת הכ"א היה אומר פרק
כ"א בתהילים וכן היו אומרים
גם את התהילים לפי שנות בניו
ובנותיו שזוהי סגולה שלא ייצאו
לתרבות רעה....

(תמוז תרס"ו)

...בראשית שנת תרפ"ז באתי בבקשה
לכללות אנ"ש שי' אשר יקבעו, שבבתי-
הכנסת אחר תפילת שחרית בכל מנין
מתפללים יאמרו שיעורי תהלים (כמו
שנחלק לימי החודש), ולאמר אחר זה קדיש
כנהוג. ובקשתי זאת בתקפה עומדת, לזכות
הרבים, (וראוי ה' לעשות כן בכל בית כנסת,
כי איננו ענין פרטי של מפלגת החסידים יחיו
בפרט), ובגלל זאת יתברכו ממקור הברכות
בכל מיילי דמיטב מנפש ועד בשר...

(ט"ו סיון, תרפ"ח)

תניא יומי

~ יום ראשון ו' תשרי ~

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' קל, והנה ראשית היש... עד עמ' קל, עילתו.

וחיות – יש בכל אחד מהם שלש הבחינות: פנימי, אמצעי וחיצוני, או כפי שכתוב לפעמים הלשון "סת"ר", סוף, תוך, ראש – הרי שכל עשר הספירות שב"מלכות" עם שלש הבחינות שבכל אחת מהן – הם למ"ד כלים, המתלכדים בבריאה-יצירה-עשיה

והם ענין של אורות ושל נשמה ל"ספירות" של בריאה-יצירה-עשיה. וכן באצילות, – ההתהוות של ה"יש הנאצל" היא מחיצוניות הכלים של הספירות שב"אצילות" – מחיצוניות הפלים דעשר ספירות דאצילות שכן אלקות, נבראו ההיכלות

דאצילות – שאין זה ענין של ספירות וכלים בהם מתלכדים אורות פנימיים, אלא זה ענין של חיצוניות של אותו עולם, שמתלבש בהן בחינת העגולים דעשר ספירות, – "עגולים" הוא ענין של עיגול ומקיף של הספירות, שאינו מאיר בפנימיות, שהדבר יהיה כמו האור הפנימי המחיה אותו – אלא הוא מאיר רק באופן של מקיף, שהדבר שהוא מאיר ומחיה יוכל להיות נרגש לענין של "יש" – על-כל-פנים "יש" כפי שהוא ב"יש הנאצל", וְגַם גופות – הגופים של המלאכים דאצילות שכן בחינת יש, – מתהווים מחיצוניות הכלים של הספירות ד"אצילות", וְכֵמוּ שְׁכֵתוֹב²⁶: "וְכַמְלֵאכִיו יֵשִׁים תְּחִלָּה", – הרי לא כתוב כאן מלאכים סתם, אלא "מלאכיו", המלאכים שלו, כלומר המלאכים של עולם ה"אצילות" – הרי גם בהם יש ענין של בלתי-שלימות, בהיותם ענין של "יש" ולא אלקות, שאינן בבחינת פשוט לנמרי כעלול לגבי עלתו. – שכן, הם מתהווים באופן של "יש מאין" ולא כמו "עילה ועלול".

אחרי שרבנו הזקן הסביר לעיל בדרך כלל, שהתהוות מציאות "יש" מרוחניות, יכולה להיות רק באופן של בריאה "יש מאין" (ולא באופן של "עילה ועלול") יסביר רבנו הזקן להלן שהראשית וההתחלה של היש הנברא הן הכלים של עשר הספירות של העולמות בריאה-יצירה-עשיה.

שלמרות שזה ענין של "ספירות" שבערך העולמות עצמם הן האלקות שבעולם – בכל זאת הכלים של הספירות הם כבר ענין של מציאות "יש". וכן, שאפילו בעולם ה"אצילות" ישנו ענין של "יש", אלא שזה "יש הנאצל" ולא "יש

הנברא" (שהוא "יש" ודבר נפרד). ורבנו הזקן יסכם, שעיקר התהוות ה"יש" שהוא דבר נפרד, הוא מ"מלכות דאצילות" שדוקא בה מתבטא הכוח של "אין סוף" להיות "יש מאין". ובלשון רבנו הזקן: וְהֵנָּה, רִאשִׁית הַיֵּשׁ הַנִּבְרָא וְתַחֲלָתוֹ, הֵן הַפְּלִים דְּעֶשֶׂר סְפִירוֹת דְּבְרִיאָה-יְצִירָה-עֲשִׂיָּה, וְגַם הָאוֹרוֹת נֶפֶשׁ רוּחַ; – האורות המתלכדים בכלים והם ענין של חיות לכלים – שבהם ישנן הרי שלש הבחינות נפש, רוח ונשמה, הרי שתי הבחינות נפש ורוח הן גם כן ענין של "יש", וְנִבְרָאוּ מִבְּחִינַת הַנֶּשְׁמָה דְּעֶשֶׂר סְפִירוֹת דְּבְרִיאָה-יְצִירָה-עֲשִׂיָּה שֶׁהוּא אֱלֻקוֹת, – והאלקות של הספירות מהווה את ענין ה"יש" של הכלים של הספירות וגם הנפש והרוח שלהם, וְהֵן – בחינה זו – האורות של הספירות – הן הַלְמָ"ד בָּלִים דְּמַלְכוּת דְּאֲצִילוֹת. – ב"אצילות" הרי גם הכלים ואפילו חיצוניות הכלים של "מלכות דאצילות" הם אלקות, ובחינות הכלים של "מלכות דאצילות" המתלכדים בעולמות בריאה-יצירה-עשיה להיות להם נשמה

~ יום שני ז' תשרי ~

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' קל, אך נשמות המלאכים... עד עמ' 260, בבי"ע.

צמצום זה (הצמצום הראשון) אינו ענין של מיעוט באור, אלא סילוק האור. ואילו שאר הצמצומים שבסדר השתלשלות הם הרי באופן של מיעוט. אך, צמצום זה של אור הקו המתלבש בספירות – בנר"נ (נפש-רוח-נשמה) של הספירות –

דומה לאופן הצמצום של הצמצום הראשון. כל

האמור הוא ביחס לנשמות ד"אצילות" כפי שהן עדיין ב"אצילות", לפני שהן מתלבשות בגוף, שאז הן מעין מאלקות ואינן "יש" ו"דבר נפרד". להלן יסביר רבנו הזקן, שגם אחרי שהנשמות ד"אצילות" ירדו לעולם הזה, הרי בצדיקים הראשונים גם כן לא

נשתנו נשמות אלו להיות דבר נפרד מאלקות. (ואף גם לאחר שירדו הנפש-רוח-נשמה – שהן במדרגה ד"אצילות לעולם הזה לצדיקים הראשונים – אפשר²⁷ שלא נשתנה מהותן – לגבי איך שהן היו בהיותן ב"אצילות", להיות דבר נפרד מאלקות, – להיות מציאות "יש" הנפרד מאלקות, אלא הן נשארות באותה בחינה כפי שהן היו ב"אצילות", ולכן היו מסתלקות – מהגוף, כשרצו לחטא במרם וחטאו. – וכפי שאומר בתיקוני זוהר²⁸, שבחינת "נשמה דאצילות", מסתלקת מהגוף לפני עשיית החטא, ומפרש שם בכך את הפסוק "עוונותיכם היו מבדילים ביניכם לבין אלקיכם"²⁹, שהעוונות מבדילים בין הנשמה והאלקות של הנשמה (הנשמה מצד בחינת האצילות שבה שהיא ענין של אלקות), שכן, בחינה זו של הנשמה שמצד "אצילות" – מסתלקת, וקרוי לומר, שגם³⁰ האלפים ורובבות עלמין דיתבא ב"גלגלתא" ד"אריך אנפין" ו"זעיר אנפין" – שגם האלפים ורובבות עלמות הנמצאים בגלגל של "אריך אנפין" ו"זעיר אנפין"

אך נשמות המלאכים שיצאו מ"זיווג הנשיקין", – "זיווג נשיקין" הוא זיווג ויחוד רוחני של הספירות, שמה בא ענין רוחני כמו הנשמות של המלאכים, וכן נשמות האדם שיצאו מזיווג – ויחוד, ד"זעיר אנפין ונוקבא" – של הספירות ז"א

(מדות) ומלכות

דאצילות – שבהשוואה

לזיווג של 'נשיקין' זה

נקרא "זיווג גופני", ומה

נעשה הולדה של נשמות

המתלבשות בגופים

גשמיים, קדם שירדו

לבריאה-יצירה-עשה

– אלא הן עדיין

ב"אצילות", הרי הנשמות

כפי שהן שם – אינן

בכלל "יש" ודבר נפרד

בפני עצמן, אלא הן

מעין בחינת אלקות –

כפי שזה בא בצמצום עצום, – בצמצום של להיות בחינה של נשמה, ובענין הכלים דעשר ספירות דאצילות, שהן בבחינת גבול – למרות שהן אלקות, בכל זאת הן בבחינת גבול של חכמה וחסד וכדומה. שזה על-ידי צמצום אור האין-סוף, הוא ה"קו" המלבש בנפש-רוח-נשמה שלהם, – שמצד שהקו המלוכש בהן הוא בצמצום רב ולא מאיר בהן ענין ה"אין סוף" ו"בלי גבול" המאפיין את ה"קו", אלא הארה בלבד מה"קו" שלא נרגש בה ה"אין סוף" וה"בלי גבול" של ה"קו" – מצד זה יכולים הכלים של הספירות להיות בבחינת גבול, למרות שמצד התאחדותם וביטולם לאור הם ענין של "אלקות", כנזכר לעיל. דומה לכך הוא בנשמות ד"אצילות" כפי שהן עדיין ב"אצילות". אלא, על צמצום זה (שה"קו" המלוכש בהם הוא הרי על ידי צמצום) אומר רבנו הזקן, שאין זה מיעוט בלבד באור ובהארה, אלא, וכמו צמצום הראשון להיות חלל וכו' – וכמו הצמצום הראשון שהיה ב"אור אין סוף" כדי שיוכל להיות מקום לענין העולמות,

27. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "אומרו 'אפשר' וכללות הענין – אפשר יש לקשרו עם הענין דמשה משה לא פסיק טעמי' משא"כ אברהם (תו"א ותו"ח ר"פ משפטים ובכ"מ)". 28. תיקון ע' (קדש, סע"א). 29. ישעי' מט, ב. 30. הרבי מעיר, שאפשר להסביר זאת לפי מה שמבאר ה"צמח צדק" ב"אור התורה" שמות ע' קצט. שם כותב ה"צמח צדק": "... יובין ענין ריבוי העולמות הנז' באד"ר י"ג אלף עלמין כנ"ל וכן עוד כמה מספרים דאינו ר"ל עלמין ממש אלא הן בחי' אותיות עליונים ורוחני' מאד ע"ד שנת' בהקדמה א' שיש כמה בחי' אותיות גבוה מעל גבוה ומה שנק' בשם עלמין היינו משום שאילו היו משתלשלים ונמשכים למטה בהשתלשלות המדריגות מדרגה אחת מדרגה עד שהיו מתגשמים להתלבש בעשיה ה' מהן התהוות תליסר אלף עלמין וא"כ אף שלא נתגשמו למטה הרי מ"מ יש בהם הכח והחיות של בחי' י"ג אלף עלמין והרי אדרבה עיקר בחי' עוה"ז וחיותו וקיומו הוא ג"כ בחי' אותיות המלוכשים בו מדבר הוי' ורוח פיו ית' והרי עיקר מציאות הנברא הוא בחי' האותיות מע"מ המלוכשים בו ובהסתלקותם ה' כלא ה' א"כ האותיות

(כפי שכתוב בקבלה)³¹, אינן "עלמין" – עולמות ממש כעין ההיכלות דאצילות ובחינת "יש", אלא – הם, כעין נשמות המלאכים שיצאו מ"ויוג הנשיקין", – כנזכר לעיל, שאין הן ענין של "יש" כמו ההיכלות או הגופים של המלאכים, ונקראו "עלמין" – ענין של עולמות, ש"עולם" הוא הרי מלשון העלם, ענין של "יש", לגבי בחינת ה"גלגלתא" ו"דקנא". – שלעומת הביטול וההתאחדות עם "אור אין סוף" של הבחינות "גולגלתא" ו"דקנא", הם נקראים "עלמין" (עולמות), אך – המלאכים והנשמות ד"אצילות", אינן אלקות ממש לברא יש מאין, – בריאת "יש מאין" היא

אגרת הקדש

דא"א וז"א אינן עלמין ממש כעין ההיכלות דאצי' ובחינת יש אלא כעין נשמות המלאכים שיצאו מזיווג הנשיקין ונקראו עלמין לגבי בחי' הגולגלתא ודיקנא) אך אינן אלקות ממש לברוא יש מאין מאחר שכבר יצאו ונפרדו מהכלים ד"ס שבהן מלוכש הקו מאור א"ס שהאור הוא כעין המאור הוא מהותו ועצמותו של המאציל ב"ה שמציאותו הוא מעצמותו ואינו עלול מאיזה עילה שקדמה לו ח"ו ולכן הוא לבדו בכחו ויכלתו לברוא יש מאין ואפס המוחלט ממש בלי שום עילה וסיבה אחרת קודמת ליש הזה וכדי שיהיה ה"ש הזה הנברא בכח הא"ס בעל גבול ומדה נתלבש אור א"ס בכלים ד"ס דאצילות ומתייחד בתוכן בתכלית היחוד עד דאיהו וגרמוהי חד לברוא בהן

ושלום, – שכן, מציאותו איננה מסוג המציאות שיש לה גורם ועילה (מפני ששייך בה ענין של לא-מציאות), אלא היא מציאות עצמית, ולכן הוא לבדו בכחו ויכלתו לברא יש מאין ואפס המוחלט ממש, – לא "אין" שכל ענינו הוא רק העדר ה"יש" – אבל הוא גם לא היפך ה"יש", אלא "אין" ואפס המוחלט, העדר ה"יש" החלטי שהוא היפך ה"יש", בלי שום עילה וסיבה אחרת קודמת – ושייכת, ליש ה"ה. – שכן, ה"אין האלקי" (הכוח האלקי) ממנו בא ה"יש", הוא הרי היפך ענין ה"יש", ואינו מהווה סיבה כלל שבהקדמה ובשייכות ל"יש", כי הוא הרי ההיפך מזה, הוא הענין של "אין" ולא "יש".

ולכן, דוקא מהכלים של הספירות ד"אצילות", שבהם מלוכש "אור אין סוף", יכולה להיות ההתהוות של "יש מאין"; אבל לא מהמלאכים והנשמות שכבר יצאו ונפרדו מהכלים, שאין הם אלקות ממש שתוכל להיות מהם ההתהוות של "יש מאין". אלא, כיוון שהתהוות ה"יש" היא דוקא בכוח ה"אין סוף", לשם מה זקוקים, איפוא, בזה לענין הכלים של הספירות? אומר על כך רבנו הזקן: ויכדי שיהיה ה"ש הזה הנברא בכח האין-סוף – שהוא ענין של "אין סוף" ו"בלי גבול", הרי שהדבר הבא ממנו גם כן צריך להיות ענין של "בלי גבול", וכדי שה"יש" יהיה בעל גבול ומדה – נתלבש אור אין-סוף בכלים דעשר ספירות דאצילות, – שיש בהם כבר הענין וההגבלה של "חסד", וכו', ומתייחד בתוכן בתכלית היחוד, עד דאיהו – הוא, "אור אין סוף",

רק בכוח "אין סוף", וכיוון שהכלים של ספירות ד"אצילות" מאוחדים בתכלית היחוד עם "אור אין סוף", לכן יכולה להיות על-ידם ההתהוות של "יש מאין"; ואילו המלאכים ד"אצילות", וכן הנשמות, למרות שהם מעין מאלקות – אבל אין הם אלקות ממש להוות "יש מאין", מאחר שפבר יצאו ונפרדו מהכלים דעשר ספירות, שבהן – בכלים, מלבש ה"קו" מאור אין-סוף, – שמצד זה שמלוכש בהם "אור אין סוף" (שכן, ה"קו" הוא הגילוי של "אור אין סוף" בעולמות), והם מאוחדים בתכלית היחוד עם "אור אין סוף" המלוכש בהם, לכן יכול להיות מהם ההתהוות של "יש מאין", ש – כן האור הוא כעין המאור, – מקור האור, הוא מהותו ועצמותו של המאציל ברוך-הוא, שמציאותו הוא מעצמותו, ואינו עלול מאיזה עילה שקדמה לו חס-

מע"מ הן הן עיקר העצה"ז אלא שירדו בהשתלשלות המדרגות ירידה אחר ירידה כענין ג' אלפים משל עד שיוכלו להתלבש בעוה"ז הגשמי שיוכל להכילן ע"י שנתלבשו כו' ובעוד אותיות אלו בשרשן ומקורם הן נעלים יותר לאין קץ וגדול יותר כחם ומעלתם אז שאין ערוך בחי' אותיות מים המלוכשים במים גשמי' לגבי אותיות אלו שבבחינת חסד עליון כו' וכו"ל בהקדמה הב' וא"כ בחי' אותיות הנ"ל דיתבין בגולגלתא וכי מפני שלא ירדו בהשתלשלות נגרע ערכן הרי אדרבא הם נעלים יותר לאין קץ מאותיות אלו שירדו מדרגה אחר מדרגה לכן נק' אותיות הנ"ל דיתבין בגולגלתא בשם עלמין ממש שהן הן כח וחיות של תליסר אלף עלמין ממש בחיות רם ונפלא לאין שיעור יותר מהחיות המלוכש בעולמות ב"ע כו' (ובזה יובן מ"ש באגה"ק ד"ה איהו וחיוהי וז"ל וקריב לומר שגם האלפים ורבבות עלמין דיתבין בגולגלתא דא"א וז"א אינן עלמין ממש כעין היכלות דאצי' ובחי' יש כו' עכ"ל. ור"ל כי הנברא נשתהווה מהאותיות הוא יש ודבר נפרד משא"כ האותיות עצמן הן בחי' אלקות רק שנק' עלמין לגבי גולגלתא ור"ל שהן בחי' אותיות שכבר נמשכו להיות מקור ושורש להתהוות עלמין כמו בחי' אש שלמעלה שהוא מקור ושורש לאש הגשמי משא"כ בחי' גולגלתא כו', ומש"ש שאינן אלקות ממש לברוא יש מאין ר"ל כי עיקר התהוות ה"ש הוא מבחי' א"ס ב"ה הסוכ"ע רק שהוא ע"י אותיות אלו כו' כצ"ל אם באנו לומר שדבריו באגה"ק הנ"ל עם מ"ש ועמדו רגליו הם שניהם כוונה אחת, אמנם יש לומר ג"כ דהתם באגה"ק פי' בענין אחר שהם ע"ד בחי' נשמות דאצילות ע"ש. אבל מ"מ שני מקומות עולה בקנה אחד שאינן בחי' יש ודבר נפרד כאשר העולמות דבי"ע).

31. ראה זח"ג קכח, ב.

דברים שהם נפרדים ומבטלים עצמם למלך המולך עליהם, כפי הכלל³² "אין מלך בלא עם", "עם" – מלשון "עוממות", כלומר, כמו "גחלים עוממות", כך הכוונה ב"עם" לגבי אנשים, היא, כאלה שהם רחוקים ממעלת המלך ואין להם שום קירבה אליו, כפי שיש למשל לאב אל ילדיו, שעל ילדים לא שייך ענין המלוכה, אלא דוקא על זרים שהם נפרדים מהמלך. לכן מתהווים ממת ה"מלכות" נבראים המרגישים עצמם כמציאות "יש" וכדבר נפרד מאלקות, שכן עליהם שייך ענין המלכות, שהם בעבודתם העצמית יתבטלו למלכות שמים.

אגרת הקדש

ועל ידן ברואים בעלי גבול ותכלית ובפרט ע"י התלבשות בבי"ע.

וגרמיהי – והכלים של הספירות, חד", – הם דבר אחד, לברא בהן ועל ידן ברואים בעלי גבול ותכלית, ובפרט על ידי התלבשותן – של הכלים של הספירות ד"אצילות", בבריאה היצירה עשה. – דבר שמוסיף במיוחד לנבראים ענין הגבול וההגשמה. למרות שאמר לעיל שהתהוות ה"יש" היא בכוח ה"אור אין סוף" על ידי הכלים של כל עשר הספירות ד"אצילות" – יאמר להלן שעיקר ענין הישות בנבראים (שהנבראים יהיו מציאות "יש" ודבר נפרד לגמרי) שבהרגשתם יהיו נפרדים לגמרי מאלקות, – בא מ"מלכות דאצילות". שכן, ענין ה"מלכות" (ומלוכה) הוא דוקא על

~ יום שלישי ח' תשרי ~

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 260, אמנם מודעת... עד עמ' קלא, והלידה.

גדול והתחלקות, הוא על ידי רבוי האותיות היוצאין ממלכות, – הנקראת "פי ח", "וברוח פיו כל צבאם", – כמו שכתוב³³: "(בדבר ה' שמים נעשו) וברוח פיו כל צבאם" – כל הנבראים, וה' מוצאות הפה – שלמעלה, כשם שבאדם באות אותיות הדיבור מחמש מוצאות הפה, כך ישנן גם למעלה חמש מוצאות הפה, מהן באות אותיות הדיבור שלמעלה, הן מה' גבורות – חמש בחינות הגבורה, ד' נוקבא' – שב"מלכות", ולזאת – ולכן נקראת – "מלכות", "עלמא דאתגליא", – העולם של התגלות, פי פה

אגרת הקדש

אמנם מודעת זאת שיעיקר התהוות היש ודבר נפרד לגמרי הוא ממל' דאצילות שנעשה עתיק דבריה כי אין מלך בלא עם וכו' וגם ריבוי הנבראים והתחלקות שנבראו בכח הא"ס יחיד ומיוחד בתכלית הוא ע"י ריבוי האותיות היוצאין ממל' פי ח' וברוח פיו כל צבאם וה' מוצאות הפה הן מה' ג' דנוק' ולזאת נקראת עלמא דאתגליא כי בה נגלה כח אור אין סוף לברוא יש מאין שלא ע"י עילה ועלול אבל מ' ספירות הראשונות נאצלו בהשתלשלות עילה ועלול ואור הא"ס הוא מלוכש בחכמה לבדה. וז"ש נעוין

אמנם מודעת זאת, – הרי ידוע, שעיקר התהוות היש ודבר נפרד לגמרי, – מאלקות, הוא ממלכות דאצילות – מספירת ה"מלכות" של עולם ה"אצילות", שנעשה – מלכות דאצילות" נעשית "עתיק דבריה", – "עתיק" הוא ענין התענוג, פנימיות הרצון, ו"מלכות דאצילות" נעשית ענין של תענוג ורצון לעולם ה"בריה" – מצד "מלכות" נוצר תענוג בנבראים המרגישים את עצמם ל"מציאות", ועל ידי זה מתבצע ענין ה"מלכות", פי "אין מלך בלא עם וכו'"³⁴. – כנזכר לעיל, שהענין של מלך ומלוכה הוא על "עם" דוקא, על זרים ורחוקים מהמלך, שהם הנבראים של עולם ה"בריה" והעולמות שלמטה ממנו, שאינם כמו הנאצלים שהם "אצלו וסמוך לו". קרובים ומאוחדים עם אלקות, אלא זה ענין של בריאה ונבראים שעליהם מתבטא ענין המלוכה. וגם רבוי הנבראים והתחלקותן – שכל נברא שונה מזולתו, למרות שנבראו בכת' ה"אין סוף" – שהוא יחיד ומיוחד בתכלית – הרי מבלי הבט על מה שהנבראים באים מכוח ה"אין סוף" שהוא "יחיד ומיוחד" בתכלית, בכל זאת שיהיו בהם ריבוי

נגלה ב' אור אין סוף לברא יש מאין שלא על ידי עילה ועלול, – "עילה" ו"עלול" יש גם בנבראים, ואילו בריאת "יש מאין" היא רק בכוח ה"אין סוף", וכוח זה בא בגילוי ב"מלכות דאצילות", אבל מ' ספירות הראשונות – שלפני ספירת ה"מלכות", נאצלו בהשתלשלות עילה ועלול, ואור האין סוף הוא מלכש בחכמה לבדה. – "חכמה" כפי שהיא מ"אין סוף" היא כעין "יש מאין", "והחכמה מאין תמצא", ו"אור אין סוף" מאיר ב"חכמה" (ועל ידי "חכמה"

32. בחיי וישב לח, ל. ובכ"מ. שער היחוד והאמונה פ"ז. 33. תהלים לג, ו.

מאיר "אור אין סוף" בכל שאר הספירות). הוספת כ"ק רבינו: ואין סתירה בין הנ"ל דבריאה - הוא לבדו בכחו כו' ומודעת זאת שהוא מל' כי וזהו שכתוב: – בספר יצירה³⁴, בענין עשר ספירות: "נעוץ תחלתן בסופן", – שה"תחילה" (שהיא

למעלה מהראש) נמצאת

בסוף במדה מרובה יותר

מאשר בראש. ה"ראש"

בספירות, הוא ספירת

ה"חכמה" (הנקראת ראש

וראשית, "ראשית

חכמה")³⁵, וה"תחילה"

שלמעלה מהראש היא

ספירת ה"כתר". הרי

שה"תחילה", ספירת

הכתר, "נעוץ" ונמצאת

בסוף של הספירות, ספירת ה"מלכות", האחרונה בכל

הספירות, כי 'כתר' הוא ממצע בין המאציל – שהוא "אין

סוף", לנאצלים, – שהם ענין של גבול, ויש בו – ב"כתר",

בחינה האחרונה של האין-סוף. – שכן, כל ממוצע מכיל

שתי המדיירות שהוא הממוצע ביניהן. וכיוון ש"כתר" ממוצע

בין "אור אין סוף" לבין "נאצלים", הרי שהוא כולל בתוכו

גם מ"אור אין סוף" וגם מה"נאצלים", ובחינת "אור אין סוף"

ש"כתר" מכיל בתוכו היא הבחינה האחרונה של "אין סוף",

והיא ה"תחילה", הבחינה של "אין סוף" ש"נעוץ" ונמצאת

ב"מלכות", וכנזכר לעיל שב"מלכות" מתבטא כוח ה"אין

סוף" לברוא "יש מאין", ולכן נקרא – כתר, 'כתר'

מלכות, – כפי שאומר במאמרו "פתח אליהו" שבתיקוני

זוהר – "כתר עליון איהו (הוא) כתר מלכות", כי אין כת'ר

אלא למלך, – כך הדבר כאן – עיקר ענין הכתר הוא, כדי

שיומשך ענין ה"אין סוף" (שב"כתר") ל"מלכות", וגם – כתר

נקרא "כתר מלכות" לא רק מפני שממנו נמשך כוח ה"אין

סוף" ל"מלכות", אלא שב"כתר" עצמו יש הענין של "מלכות"

כי בחינה אחרונה דאין-סוף היא מלכות דאין-סוף³⁶, –

הרי שב"כתר" יש גם הענין של "מלכות", שהרי הבחינה

האחרונה של "אין סוף" היא "מלכות דאין סוף", ולכן גם

המלכות דאצילות נקרא 'כתר' ממשל למעלה. –

כשמונים את הספירות מלמטה למעלה, מהספירה התחתונה

לספירה העליונה, נקראת "מלכות", הספירה האחרונה, בשם

"כתר" לגבי שאר הספירות – וזאת מפני שבה נמצאת בחינת

ה"כתר", וזה מאיר לספירות שלמעלה מ"מלכות" באופן של

"אור חוזר", כל האמור הוא מצד זה שב"מלכות דאצילות"

מתבטא הכוח של "אין סוף" בענין בריאת "יש מאין",

שמ"מלכות" מתהווים הנבראים שהם "יש" ו"דבר נפרד" (בהרגשתם) מאלקות. ואילו בנבראים – הרי זה רק שמתבטא הכוח של "אין סוף" לברוא "יש מאין", אבל אי אפשר לקרוא לכך התגלות של "אור אין סוף", שכן הנבראים הרי מרגישים עצמם למציאות "יש" –

אין זה הרי גילוי של

"אור אין סוף"; להלן

יסביר רבנו הזקן,

שלאמיתו של דבר נוצרים

מצד "מלכות" גם ענינים

שהם גילוי של אלקות

ו"אור אין סוף", כפי

שהדבר הוא בלידת

והתהוות הנשמות

שמ"מלכות", שנשמות הן

הרי אלקות, וכפי שאלקות בא בצמצום של נברא, יש מצד

"מלכות" גם הענין של גילוי אלקות ו"אור אין סוף", שלכן

זה נקרא "עלמא דאתגליא" – עולמות של התגלות, – שעל

ידי ספירה זו נתגלה "אור אין סוף" בעולמות (ולא רק הכוח

של "אין סוף" המתבטא בהתהוות הנבראים, שכפי שהוסבר

לעיל זה ענין של העלם בנבראים המרגישים את עצמם

למציאות "יש"). ומה גם³⁷, כי בריאת הנשמות – מןה,

– מ"מלכות", להיות יש ודבר נפרד בפני עצמו בעולם

הבריאה, – לא כפי שהנשמות הן בעולם ה"אצילות", שהן

שם מהות של אלקות, בטלות ולא מרגישות עצמן ל"יש",

אלא כמו שהנשמות הן בעולם ה"בריאה", שם הן מרגישות

עצמן ל"יש" ו"דבר נפרד", ויחד עם זה הן ענין של אלקות

וממשיכות אלקות בעולמות, ו – מה שנשמות באות

מ"מלכות", נקרא בשם "לידה", – שזוקקים לכך לכוך

עליון מיוחד של "אין סוף", בקריעת ים-סוף – שאומר על

כך בזוהר³⁸ ד"בעתיקא תליא". – שהדבר תלוי ב"עתיק"

שהוא נעתק ונבדל מעולמות, והוא פנימיות ה"כתר". שכן,

ב"כתר" ישנם הרי "עתיק" ו"אריך", "אריך" – ראש ומקור

לנאצלים, ו"עתיק" – הבחינה האחרונה של "אין סוף". וכשם

שעל קריעת ים-סוף נדרש כוח של "עתיק" (מ"אין סוף"), כך

גם ללידת הנשמות, שכפי שמדובר בקבלה זה אותו ענין של

קריעת ים-סוף, נדרש גם על כך כוח מיוחד של "אין סוף".

להלן יסביר רבנו הזקן, שלא רק ללידת הנשמות נדרש כוח

של "אין סוף", כי-אם גם על ענין העיבור של הנשמות, שלפני

הלידה, נדרשים אורות עליונים עד "אין סוף". וגם כל גדול

הנשמות כל ז' חדשים, מזווג של שמיני עצרת עד

שביעי של פסח, – שכתוב בקבלה³⁹ ששמיני עצרת הוא

34. פ"א מ"ז. 35. תהלים קיא, י. 36. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "להעיר מההג"ה בפנ"ב (בח"א). ולקמן קלא, ריש ע"ב". 37. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "שעני" יובן ביותר שאין סתירה בהנ"ל – כי בריאת הנשמות וכו' בעתיקא תליא ואפילו הגידול כו' וההיכלות".

38. ח"ב נב, ב. 39. ראה לקו"ת צו טז, וב. ש"נ.

זקוקים גם כן להמשכת אורות עליונים. וְגַם, כָּל עֵינֶךָ וְשֵׁרֶשׁ הַטִּיפָה שְׁ – "מלכות", מְקַבֵּלֶת וּמַתְעַבְרַת מִ"זַעִיר אֲנִפִּין", – (מדות), הוּא מִמְחִין דְּ"אֲבָא וְאֲמָא", – "חכמה" ו"בינה", וּבְכָל זֶוּג – של "חכמה" ו"בינה", שיומשך מזה ענין של הולדה, נִמְשָׁכֶת

– הטיפה ל"אֲבָא וְאֲמָא" – "חכמה" ו"בינה", מִ"אֲרִיךְ אֲנִפִּין" וְ"עֵתִיק יוֹמִין", וּמִלְמַעְלָה לְמַעְלָה עַד אֵין סוֹף, רַק שֶׁהַכָּל בְּהַעֲלֵם בְּמַחִין, עַד לִידֵת הַנּוֹקְבָא – "מלכות" מגלה, הַנִּשְׁמוֹת וְהַמְּלָאכִים וְהַהִיכְלוֹת לְעוֹלָם הַבְּרִיאָה. נִמְצָא, שֶׁזֶהוּ גִלּוֹי אֹרֶךְ אֲרִיִּסוֹף מִמֶּשׁ, עַל־יְדֵי הַעֲבוֹר

וְחִלְלָהּ. – לא רק המשכה מכוח ה"אין סוף", הנמשכת על-ידי "מלכות" בהתהוות הנבראים, כִּי־אִם גַּם עֵינִין שֶׁל גִּילּוֹי מִ"אֹרֶךְ אֲרִיִּסוֹף" שְׂבָא עַל־יְדֵי הַעֲבוֹר וּלִידֵת הַנִּשְׁמוֹת, הֵרִי מֵהַ "מלכות" נִקְרָא "עלמא דאתגליא" – עולמות של התגלות – אינו רק מפני שעלידה מתגלה הכוח מ"אין סוף" בנבראים באופן של העלם, כִּי־אִם גַּם הַתְּגֻלוֹת מִמֶּשׁ שֶׁל אֵלֶּקוֹת ו"אֹרֶךְ אֲרִיִּסוֹף" בְּעוֹלָמוֹת כְּפִי שֶׁזֶה נַעֲשֶׂה עַל־יְדֵי נִשְׁמוֹת.

היחוד והזיווג "להוליד נשמות", ו"לידת הנשמות" היא בשביעי של פסח, בזמן קריעת ים־סוף, הוּא כְּמוֹ גִּדּוּל "זַעִיר־אֲנִפִּין וְנּוֹקְבָא" – הספירות "ז"א (זעיר אנפין – מדות) ו"מלכות" דאצילות, שהן לפני כן בהעלם, ומתגדלות בְּכַמֵּן "אֲמָא עֵלְאָה", –

בפנימיות "בינה" דאצילות, שֶׁהוּא עַל־יְדֵי אֹרֶז עֲלִיּוֹנִים מִ"אֲמָא עֵלְאָה", – ספירת ה"בינה", וּמִלְמַעְלָה לְמַעְלָה עַד אֵין סוֹף, הַמְּתַלַּבֵּשׁ בָּהּ – ב"בינה" – לשם גידול זו"ג ("זעיר אנפין" ו"מלכות") כָּל ט' או ז' יְרַחֵי לִידָה. – "זו"ג" דאצילות "נולדות" מ"אימא עילאה", "בינה"

דאצילות, וכך גם ב"אימא תתאה, ב"מלכות", שגידול הנשמות שבה הוא גם כן על ידי אורות עליונים והמשכה מ"אֹרֶךְ אֲרִיִּסוֹף". וְכֵכָה הוּא בְּבְרִיאָת נִשְׁמוֹת וּמְלָאכִים לְעוֹלָם הַבְּרִיאָה. – שזה גם כן על ידי אורות עליונים, עד "אֹרֶךְ אֲרִיִּסוֹף", הנמשכים ב"מלכות". להלן יסביר רבנו הזקן, שלא רק עבור לידת הנשמות ועבור העיבור נמשכים אורות עליונים, כִּי־אִם גַּם עֲבוֹר שוֹרֵשׁ הַעֵינִין שֶׁל עֵיבוֹר, שִׁיּוּכֵל לִהְיוֹת הַעֲבוֹר,

אגרת הקדש

שמיני עצרת עד שביעי של פסח הוא כמו גידול זו"ג בְּכַמֵּן אִימָא עֵלְאָה שֶׁהוּא ע"י אורות עליונים מאימא עילאה ומלמעלה למעלה עד אין סוף המתלבש בה כל ט' או ז' ירחי לידה. וככה הוא בבריאית נשמות ומלאכים לעולם הבריאיה וגם כל עיקר ושרש הטיפה שמקבלת ומתעברת מו"א הוא ממוחין דאו"א ובכל זיווג נמשכת לאו"א מא"א וע"י ומלמעלה למעלה עד אין סוף רק שהכל בהעלם במוחין עד לידת הנוק' הנשמות והמלאכים וההיכלות לעולם הבריאיה. נמצא שזהו גילוי אור א"ס ממש ע"י העיבור והלידה.

~ יום רביעי ט' תשרי ~

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' קלא, ובוה יובן חיות... עד עמ' קלא, וכדלקמן.

של השערות, דְּמַתְּפִלְגָא לְתַרְגֵּיג אֲרִיִּסוֹף – המתחלקים ל־613 דרכים והמשכות דְּאֲרִיִּסוֹף שֶׁב־זַעִיר אֲנִפִּין, – של תורה אשר ב"זעיר אנפין", הרי שהמצוות הן בבחינת "גולגלתא" ומקיף, שלמעלה ממוחין "חכמה", וְשֵׁרֶשׁ הַתּוֹרָה

דְּנִפְקָא עֵלְאָה" – שְׂבָא מִ"חֲכֻמָּה עֵלְיוֹנָה" – היא רק באה מ"חכמה עילאה", אבל שרשה הוא למעלה מ"חכמה עילאה", הוּא בְּ"מִתְּחַלָּה סְתִימָא" דְּ"אֲרִיִּסוֹף אֲנִפִּין", – בבחינת

"מוחא סתימא" של 'אריך אנפין', חכמה סתומה שב"כתר", וְהֵינּוּ – איזו בחינה בתורה היא ב"חכמה סתימא" (סתומה) שלמעלה לגמרי משכל ומהשגה, הַחֲכֻמָּה דְּמַעְמֵי הַמְּצוֹת,

וְכֵכָה יוֹכֵן, חֵיוֹת הַמְּצוֹת בְּמִלְכוּת – ה' שֶׁל שֵׁם הַיּוֹ"ה, – כפי שהמצוות הן בענין של "ספירות" ובאותיות שם הוי', הרי ב"ספירות" זו ספירת ה"מלכות", ובאותיות שם הוי' – הרי זו האות ה' אחרונה של שם הוי', וְהַתּוֹרָה – כפי שהיא ב"ספירות" ובאותיות של שם הוי', היא בְּ"זַעִיר אֲנִפִּין" – (מדות), האות וְאִ"ו שֶׁל שֵׁם הַיּוֹ"ה, הֵנָּם – למרות, שְׁלִמְעָלָה – כפי שמצוות ותורה הן במדרגת "כתר" בְּ"אֲרִיִּסוֹף אֲנִפִּין" הַמְּצוֹת הֵן בְּ"גִלְגֻלְתָּא", –

ב"גולגולת" ובמקיף שעל המוחין, בְּ"לְבָנוּנִית", – בבחינת "לובן" (חסדים) של "אריך אנפין"), הֵיא הַ"אֲרִיִּסוֹף" דְּבְּ"פִלְגוּתָא דְּשַׁעְרִי", – ה"אורח" (הדרך) שיש בהתחלקות

– שהם "סתום ונעלם", ורק בביאת המשיח הוא יגלה טעמי המצוות, שאז תתגלה "חכמה סתימאה", החכמה הסתומה. הרי, כפי שתורה ומצוות הן ב"כתר", המצוות הן בבחינה עליונה יותר מאשר התורה, שהתורה היא ב"חכמה סתימאה",

ענין המוחין שב"כתר", ואילו מצוות הן ב"גולגולתא", בגולגולת וב'מקיף' שלמעלה מחכמה סתימאה שבכתר. כיצד, איפוא, הדבר שכפי שתורה ומצוות הן ב"ספירות" ובאותיות של שם הוי', התורה למעלה מן המצוות (מצוות הן ב"מלכות", אות ה' אחרונה של שם הוי', ותורה היא ב"ז"א", האות וא"ו של שם הוי'), וכפי שתורה ומצוות הן ב"כתר", המצוות הן

בבחינה עליונה יותר מאשר ענין התורה? מתרץ רבנו הזקן: **אֵלֶּא שֶׁהוּא בְּחִינַת הַמַּתְהַפֵּה**, – שמה שבחותם הוא צד ימין, הרי בדבר שעליו חותמים הוא צד שמאל, וכן להיפך; וכן גם מה ש"בולט" בחותם, "שוקע" בדבר שעליו חותמים, והאותיות השקועות שבחותם יוצאות בולטות בדבר שעליו חותמים – כך כאן, שמדריגת המצוות כפי שהן ב"כתר", בלמעלה מהשתלשלות, במדריגה עליונה יותר, יורדת בהשתלשלות הספירות למטה מענין התורה, שב"כתר" התורה היא במדריגה תחתונה יותר מאשר מצוות. **וְנִעֲוִין תַּחֲלִיתָן בְּסוּפָן**, – שה"תחילה" והמדריגה העליונה שב"כתר", ששם המצוות מושרשות, נעוצה בסוף ובמדריגה האחרונה של ספירות, ב"מלכות", **הוּא בְּחִינַת הָאֵין־סוּף בְּרוּךְ־הוּא לְבְרָא יֵשׁ מֵאֵין**, – כוח זה (כתר) ישנו, נזכר לעיל, בספירת ה"מלכות", שממנה נעשית ההתהוות של "יש מאין", **וְלֹא עַל־יְדֵי עֵלְיָה וְעֵלְוֹל, שִׁיְהִיָּה הַעֲלֹל מִקֶּף מַעֲלָתוֹ וּבְטַל בְּמַצִּיאוֹת**, – ל"עילה" שלו, שמשוג התהוות כזו אי אפשר שתתבצע כוונת ותכלית הבריאה, רק **יְהִיָּה הֵיִשׁ** – בהרגשתו, **דְּכָר נִפְרָד מִּמֶּקְרוֹ**, מ – אלקות, **בְּכַדִּי שִׁיְהִיָּה הַמַּאֲצִיל בְּרוּךְ־הוּא מְלַךְ עַל כָּל** – הנבראים שבהרגשתם הם **הַנִּפְרָדִים**, – מאלקות, **עַל־יְדֵי שִׁיְקִימוֹ מַצִּוָּתָיו שִׁיְצִיָּה עֲלֵיהֶם**, – שדוקא על־ידיהם מתבצעים הרצון והכוונה של הבריאה, מה ש"עלה ברצונו אנה אמלוך", ו"מלוכה" היא דוקא על דברים המרגישים את עצמם כנפרדים, והם בטלים למלך, ביטולם של הנבראים לאלקות בא על ידי ענין המצוות המעשיות הנעשות מן ועל־ידי נבראים גשמיים שהתהוותם

היא מספירת ה"מלכות", **וְסוּף מַעֲשֶׂה** – המצוות שמקיימים בדברים גשמיים, עלו **בְּמַחֲשָׁבָה תַּחֲלָה**. – שהיא למעלה גם מ"ראשית" המחשבה, שב"תחלה" ובמדריגה העליונה יותר של מחשבה, ישנם הכוונה והרצון למצוות מעשיות הנעשות בדברים גשמיים. **וְלִבָּן**

אגרת הקדש

דטעמי המצוות אלא שהוא כחותם המתהפך ונעוץ תחלתן בסופן הוא כח הא"ס ב"ה לברוא יש מאין ולא ע"י עילה ועלול שיהיה העלול מוקף מעילתו ובטל במציאות רק יהיה היש דבר נפרד מאלקות בכדי שיהיה המאציל ב"ה מלך על כל הנפרדים ע"י שיקימו מצותיו שיצוה עליהם וסוף מעשה במחשבה תחלה ולכן אמרו בירושלמי ולית ליה לר"ש שמפסיק ללולב וכו' וכל הלומד שלא לעשות נוח לו שנתהפכה שלייתו ע"פ וכו' כי השליא נוצרה תחלה מהטיפה והיא לבדה היתה עיקר הולד עד מ' יום שהתחילה צורת הולד. וככה המצוות הן עיקר התורה ושרשה הגם שהמצוה היא גופנית והתורה היא חכמה רק שזה בחיצוניות וזה בפנימיות וכדלקמן.

בירושלמי: האם לא סובר רבי שמעון שמפסיקים מלימוד התורה כדי לקיים מצוה בזמנה – כמו לולב וסוכה, שכך הרי צריך להיות גם ביחס למצוות קריאת שמע? אלא, להלן, מחלק בירושלמי בין קריאת שמע לבין שאר המצוות. שכן, זה "שינון" וזה "שינון": לימוד התורה וקריאת שמע הם שניהם ענין של שינון ולימוד, ואילו ביחס למצוות מעשיות בוודאי שמורה רבי שמעון שמפסיקים מלימוד התורה כדי לקיים מצוה בזמנה. הוספת כ"ק רבינו: "ובענין התורה עצמה ג"כ יש קדימת המצוות, דמהן התחלתה ותלוי קיימה (בדוגמת שלי וולד)". ואומר להלן בירושלמי, אמר רבי יוחנן **וְכָל הַלּוּמָד שְׁלֹא לַעֲשׂוֹת** – נח לו שנתהפכה שלייתו על פניו וכו', – הוספת כ"ק רבינו: "ואין לוד" – ולא היה נולד לכתחילה, הוא משתמש בלשון זה דוקא, שנוח לו שנתהפכה שלייתו, ואינו אומר סתם – שנוח לו שלא היה נולד, כִּי הַשְּׁלִיָּא נּוֹצְרָה תַּחֲלָה מִהַטְפָּה, וְהִיא לְבָדָה הִיְתָה עֶקֶר הַהוֹלֵד עַד אַרְבָּעִים יוֹם שֶׁהִתְחִילָה צוֹרֵת הַהוֹלֵד. וְכֵכָה הַמַּצְוֹת הֵן עֶקֶר הַתּוֹרָה וְשִׁרְשָׁהּ, הֵנָּם – למרות, שֶׁהַמַּצְוָה הִיא גּוֹפְנִית וְ – אילו, הַתּוֹרָה הִיא חֲכָמָה, – שהיא דבר רוחני, הוספת כ"ק רבינו: "ול"ק דא"כ למה תורה למ' ממצות כדלעיל", רק שָׁוָה – המצוות הן בְּחִיצוֹנִיּוֹת – עליונותן מתבטאת בענין מקיף, לא בענין פנימי, וְזֶה – תורה היא בְּפִנְימִיּוֹת, – ומכניסה נשמה וחיות במצוות, וְכִדְלָקְמָן. – וכפי שיוסבר להלן. הרי כיוון שהוא לומד תורה ואינו רוצה לקיים מצוות, חסר הרי העיקר והשוורש של תורה, ולכן נוח היה אילו שלייתו מתהפכת ולא נשאר ממנו כלום.

~ יום חמישי י' תשרי ~

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' קלא, והנה כמו"כ מזיווג... עד עמ' 262, כנ"ל.

בכלים דאצילות, הוא גם אחרי שנעשה פרסא ומסך בין "אצילות" ל"בריאה-יצירה-עשיה", והאור של בריאה-יצירה-עשיה אינו בכלל מהות האור שמ"אצילות", אך, כיוון ששלושים הכלים של "מלכות דאצילות" בוקעים את הפרסא, שגם אחרי הפרסא לא יהיה זה ענין אחר לגמרי,

ענין של נברא ולא אלקות, אלא הם ענין של אלקות ואשר לכן הם אור הנשמה של בריאה-יצירה-עשיה (המהווה ומחיה הנבראים של בריאה-יצירה-עשיה), הרי כך גם ההארה מה"קו" שבהם גם כן בוקעת את הפרסא איתם וגם הארת ה"קו" מאירה באור הנשמה של בריאה-

יצירה-עשיה. וכן, גם ה"קו" בעצמו – לא רק הארת ה"קו" המאירה בכלים דאצילות, אלא גם ה"קו" בעצמו, המלכש בסיום וסוף נצח-הודי-סוד ד"אדם קדמון", שהוא סוף רגלי הישר של – של אדם קדמון, המסתמים במלכות דעשיה, הנה הארת ה"קו" מאירה משם – מנצח-הודי-סוד דאדם קדמון, ומתלבשת באור הנשמה דעשר ספירות דבריאה-יצירה-עשיה שהוא אלקות. "א"ק" הוא אדם קדמון, שענינו הוא – המחשבה הראשונה האוצרת בתוכה ומקיפה את כל סדר ההשתלשלות ("צופה ומביט עד סוף כל הדורות"), ומתפרטים שבמחשבה הקדומה הזו באה החיות של כל סדר ההשתלשלות, ובה גופא ישנם "יושר" ו"עגולים" – "עגולים" הוא ענין של "מקיף", המקיף על כל מדריגות ההשתלשלות בהשוואה ובאופן שוה, ש"אצילות" ו"עשיה" מוקפים יחד; ו"יושר" הוא הענין של אור פנימי, הנותן חיות בכל ענין של השתלשלות בהתאם למהות ולמדריגת הענין, הרי רגלי הישר של אדם קדמון מסתיימים במדריגה האחרונה של עולם ה"עשיה", שהיא "מלכות דעשיה". ועל כך הוא אומר, שהארת ה"קו" המאירה עד "מלכות דעשיה" (לא מצד ההתלבשות בכלים ד"אצילות", כי-אם ענין ה"קו" המאיר ב"א"ק" (אדם קדמון) – נמצאת בכל מדריגות ההשתלשלות, עד במדריגה התחתונה של

והנה, כמו"כ מזיווג – ויחוד, ו"עיר-אנפין ונוקבא" דבריאה-יצירה-עשיה – "ז"א" (מדות) ו"מלכות" של העולמות בריאה-יצירה-עשיה, נבראו מאין ליש כל הנבראים – של עולם ה"בריאה", והנוצרים – היצורים של עולם ה"יצירה",

והנעשים, – הדברים שבעולם ה"עשיה", כפי שהוסבר לעיל, הרי מ"מלכות דאצילות" ומהזיווג של "ז"א" ו"מלכות" דאצילות מתהווים הנשמות והמלאכים של עולם ה"בריאה", נבראים שהם כבר ענין של "יש", וכפי שהסביר רבנו הזקן, הרי זה על ידי כוח ה"אין סוף" הנמשך ב"מלכות"

בכלל וביחוד וזיווג "ז"א" ו"מלכות" בפרט, ומצד זה שה"קו" של "אור אין סוף" מלוכש בספירות, שבגלל זה יכולה להיות מהם ההתהוות של מציאות "יש", כך גם שמיחוד וזיווג "ז"א" ו"מלכות" מהספירות של העולמות בריאה-יצירה-עשיה מתהווים הנבראים של עולמות אלה (וכפי שישכם רבנו הזקן, שגם בהם ישנה ההתלבשות של הארה מה"קו" של "אור אין סוף"), על-ידי אור הנשמה שבתוכו, שהיא – הנשמה היא, אלקות, מהכלים דעשר ספירות דמלכות דאצילות, – עשרת הכלים של "מלכות דאצילות" יורדים בספירות של בריאה-יצירה-עשיה להיות הנשמה והאלקות של הספירות של בריאה-יצירה-עשיה. ונם בתוכה – ב"מלכות דאצילות", ישנה הארת ה"קו" דאור אין-סוף – שמצד אור ה"קו" שהוא מעין המאור, יכולה להיות ההתהוות של "יש מאין", כפי שהסביר לעיל, המלכש באצילות עד ה"פרסא", – והמסך שבין "אצילות" ל"בריאה", שהאור של בריאה-יצירה-עשיה יהיה מהות אחרת מאשר האור של "אצילות". והארת ה"קו" שהיה מאיר בכלים דעשר ספירות דמלכות – של "אצילות", בקע ה"פרסא" עמהם, ומאיר בהם – בשלושים הכלים של "מלכות דאצילות" הנעשים נשמה לבריאה-יצירה-עשיה, בבריאה-יצירה-עשיה כמו באצילות משם. – ענין זה של ההארה מה"קו" שהאיר

סוכה ללולב ובשבת לולב ואח"כ סוכה, ולכן מסתבר דכאן הכוונה לסוגיית שבת דוקא (והטעם י"ל כי בשבת הוא עיקר דין זה). אבל צ"ע: בשני הסוגיות (בש"ס שלפנינו) "לעשות לולב ולעשות סוכה" – והחילוק מובן. וראה שו"ע אדה"ז חא"ח ר"ס תרמ"א. ואכ"מ. וראה לקו"ש חלק כ' ע' 267 הערה 10. ושי"נ.

של ה"קו" מ"אור אין סוף", הנמשכת להיות חיות לכל הנבראים. וְכָל זֹאת בְּכַחַת הַתַּפְשׁוּת הַחַיּוּת לַחַיּוּתָם. – שבכך יש הבדל בין אופן ההתלבשות ב"אצילות", ובאור הנשמה של בריאה-יצירה-עשיה, ובנפש ורוח וכלים של עשר ספירות בריאה-יצירה-עשיה, עד בכל הנבראים,

אָמֵנָּה מְצִיאוֹת וּמַהוּתוֹ שֶׁל אֹר הָאֵין סוּף – עצמו, אֵינוֹ בְּגֵדֶר מְקוֹם בָּלָל, – שנאמר שב"אצילות" נמצא "אור אין סוף" באופן אחד ובבריאה-יצירה-עשיה

ופרטיו – באופן אחר, אלא הוא וְסוֹכֵב בָּל עֲלִמִין – כל העולמות, בְּשׁוּת, וְאֵת הַשָּׁמַיִם וְאֵת הָאָרֶץ אֵינוֹ מְלֵא – אומר הקדוש ברוך הוא, בְּהַשְׁוֶאֶת אֶחָת, –

שכשם שהוא מלא בשמים כך הוא מלא בארץ, וְלִית אֶתֶר פְּנּוּי מְנִיָּה – אין מקום ומדריגה שהוא פנוי וריק ממנו יתברך, אֵף בָּאָרֶץ הִלּוּז הַנִּשְׁמִית, רַק שֶׁהוּא בְּכַחַת מְקִיף וְסוֹכֵב, – אין הוא מאיר בפנימיות, שיורגש כפי שהחיות מורגשת, אלא הוא באופן של מקיף והעלם, וְכַמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר הַפָּרוּשׁ – של "סוכב כל עלמין", בְּלִקּוּטֵי אֲמָרִים, – בחלק הראשון של ספר ה"תניא"⁴², וְלֹא הַתַּפְשׁוּת וְהַתְלַבְּשׁוּת הַחַיּוּת – מה שמהות ומציאות ה"אין סוף" מלא בכל העולמות – אין זה באופן של התפשטות והתלבשות החיות, לַחַיּוּתָם וְלַהוּתָם מֵאֵין לֵישׁ, – שגם על ההתהוות מ"אין" ל"יש", למרות שזה על ידי כוח נעלם של "אור אין סוף", אבל הרי זה ענין של גילוי והתפשטות להתהוות הבאה על ידי הספירות והמדריגות הממשיכות ומגלות את הכוח הנעלם, בִּירָאָם – ההתפשטות לחיות ולהתהוות, באה עַל־יְדֵי הָאֶרֶץ הָאֶרֶץ הָאֶרֶץ וְכַמוֹ מִן הָקוּ", בְּנִזְכָּר לְעֵיל. וְגַם מֵאֹר אֵין־סוּף הַסּוֹכֵב וּמְקִיף לְאַרְבַּע עוֹלָמוֹת אֲצִילוֹת־בְּרִיאַת־יצירה־עשיה בְּשׁוּת, – האור שהוא למעלה מעולמות, והשפעתו בעולמות היא רק באופן שהוא סוכב ומקיף כל ארבעת העולמות בשוה, מֵאֹר – גם אֵל הָקוּ תַּפְנִימִי – שהוא אור פנימי בעולמות, דְּרָף הַבָּלִים דְּעֵשֶׂר סְפִירוֹת דְּבְרִיאַת־יצירה־עשיה, – שהכלים הרי מקיפים לאור המתלבש בתוך הכלים, וְכַהֲאֲרָתוֹ תוֹךְ הַבָּלִים – נוֹתֵן בָּהֶם בָּח וְעוֹ לְבָרָא יֵשׁ מֵאֵין. – כפי שהוסבר לעיל, הרי התהוות הנבראים שבכל אחד מהעולמות,

"מלכות דעשיה" הבאה מהמחשבה הקדומה ד"א"ק"), הרי ענין זה והארה זו מה"קו" מאיר ומתלבש באור הנשמה של עשר הספירות של העולמות בריאה-יצירה-עשיה, שהוא אלקות. וְהָאֶרֶץ דְּהָאֶרֶץ, – מה"קו", מְתַלַּבֶּשֶׁת בְּנַפְשׁ רוּחַ

דְּעֵשֶׂר סְפִירוֹת דְּבְרִיאַת־יצירה־עשיה,

– לא רק באור הנשמה, אלא גם בנפש רוח, וְאֵף גַּם בְּכָל הַבָּלִים שֶׁלָּהֶם. בכלים של ספירות בריאה-יצירה-

עשיה, למרות שאין הם אלקות, שמצד הארת ה"קו" מהכלים דאצילות לא מאירה שם ההארה, שכן "אצילות" אינו מאיר ואינו מתלבש בענין שאיננו אלקות, אך מצד ה"קו" עצמו שלמעלה מ"אצילות" יורדת (מצד

המחשבה הקדומה של 'אדם קדמון') הארת ה"קו" באופן של הארה דהארה גם בכלים של ספירות בריאה-יצירה-עשיה. וְהָאֶרֶץ דְּהָאֶרֶץ דְּהָאֶרֶץ, – כלומר המדריגה השלישית של הארה, הוּא בְּכָל הַנִּבְרָאִים – של עולם ה"בריאה", וְנִזְכָּרִים – של עולם ה"יצירה", וְנִעֲשִׂים, – של עולם ה"עשיה", שעל-ידיה מאירה בכל נברא ונוצר ונעשה, הכוונה שבמחשבה הקדומה ד"א"ק", שעל הנברא ונוצר ונעשה להשלים, וכוונה זו היא החיות של הנברא ונוצר ונעשה. הענין של "הארה דהארה דהארה" הוא, שהארה איננה העצם, אבל היא עדיין אותה מהות של הענין שממנו באה ההארה, כך שהארת ה"קו" היא עדיין מהות של אלקות, ואשר לכן היא מתלבשת רק באור הנשמה של הספירות שהוא אלקות. הארה דהארה כבר אינה המהות של המדריגה הקודמת, אך היא עדיין המציאות של הענין הקודם, שלכן ההארה דהארה מתלבשת בנפש ורוח של ספירות בריאה-יצירה-עשיה, שכבר אינה המהות הקודמת (זה לא אלקות), אך זה עדיין המציאות של אותו ענין, ענין רוחני של כלים ושל ספירות, שלמרות שאין זה אלקות הרי זה גם כן לא מציאות של נברא. הארה דהארה דהארה היא כבר גם לא המציאות של ההארה האורגנילית, שלכן ההארה דהארה דהארה של ה"קו" מתלבשת בכל הנבראים, נוצרים ונעשים שהם מציאות של נבראים. בְּמוֹ שֶׁבִּתְּוֹב⁴¹: "הַיָּמִים וְכָל אֲשֶׁר בָּהֶם, – עשית, וְאֵתָה מְחִיָּה אֵת בָּלָם", – שנמשכת חיות מ"אור אין סוף", מ"אתה", בכולם (בכל הנבראים), שזה ההארה דהארה דהארה

41. נחמ"י ט, ו. 42. פרק מ"ח.

שבשביל העולמות, אור שיאיר את העולמות באור פנימי ה"נרגש" בעולמות, כפי שחיות נרגשת), וגם מהאור הסובב ומקיף (אור שהוא למעלה מעולמות, והשפעתו בעולמות היא רק באופן זה שהוא נשאר למעלה מהם, ואינו נרגש בהם בפנימיות), הרי לא רק שבספירות יש מכל אחד משני הסוגים שבאור, אלא גם בכל נברא יש משני הסוגים שבאור; ההבדל מתבטא רק בכך אם זה בא בהארה, או

בהארה דהארה, או בהארה דהארה דהארה: כשזה בא באופן של הארה, הרי אין זה אכן העצם מ"אור אין סוף", אך זה עדיין המהות של "אור אין סוף"; וכשזה בא באופן של הארה דהארה, אין זה גם המהות של "אור אין סוף", כִּי־אם המציאות בלבד (כלומר, שאין זה ענין שמהותו אלקות, כִּי־אם מציאות של אלקות בלבד); אך, כשזה בא באופן של הארה דהארה דהארה, כפי שהדבר בכל הנבראים, אין זה גם לא המציאות של ההארה האלקית הקודמת, אלא זה כפי שההארה האלקית באה ומתלבשת במציאות של נברא.

היא על ידי הכלים של הספירות שבאותו עולם; הרי הכוח שיש לכלים של הספירות להוות "יש מאין" (התהוות שבאה דוקא מעצמות "אור אין סוף" ה"סובב כל עלמין") הוא מפני שמאיר בהם מ"אור אין סוף" ה"סובב כל עלמין". וּמֵאַחַר

שֶׁהַבְּרִיאָה הִיא עַל־יְדֵי הַכְּלִים, – שיש בהם הרי ענין של גבול והתחלקות, לְזוֹתָם – לכן, הֵם הַנִּבְרָאִים בְּבְחִינַת רִבּוּי וְהַתְחַלְקוֹת – שאחד שונה מהשני, וְגִבּוּל וְתַכְלִית,

– למרות שהכוח להתהוותם בא מה"אור הסובב" שהוא בלי גבול, אך מפני שהכוח מאיר בתוך הכלים, הרי ההארה האלקית שישנה על ידי הכלים, היא בחינה של התחלקות ובאופן של גבול, וּבְפֶגֶט – כפי שההארה האלקית ממנה נעשית ההתהוות, באה בגילוי, עַל־יְדֵי הָאוֹתִיּוֹת, בְּנוֹכַח לְעֵיל. – שהאותיות יש בהן יותר ענין ההתחלקות וההגבלה מאשר הכלים. על־כֹּל־פְּנִים הרי אמר לעיל, שלא רק בספירות של העולמות, בנשמה, ובנפש רוח, ובכלים, יש גם מהאור הפנימי של "אור אין סוף" (ה"קו"), שענינו אור

אגרת הקדש

בהם כח ועוז לברוא יש מאין ומאחר שהבריאה היא ע"י הכלים לזאת הם הנבראים בבחינת ריבוי והתחלקות וגבול ותכלית ובפרט ע"י האותיות כנ"ל.

~ יום שישי י"א תשרי ~

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 262, ועוד זאת יתר... עד עמ' 264, כמ"ש במ"א.

– מצמיחה תמיד צמחים באופן של "יש מאין" – הרי שבארץ ישנה המעלה, שלמרות שהיא "נברא" שההארה האלקית שבה הצטמצמה באופן של הארה דהארה דהארה (שאין היא המהות של אלקות ואפילו לא המציאות של אלקות, אלא מציאות של

נברא גשמי כפי שזה בארץ). בכל זאת נראה על ידה הכוח האלקי של התהוות "יש מאין", מצד

זה שיש בה גם מהאור ה"סובב כל עלמין" וגם מאור ה"קו" שעל־ידו מתגלה הכוח הסובב בענין של התהוות וחיות בנבראים. טעמו של דבר מדוע דבר זה מתגלה בארץ דוקא, יסביר רבנו הזקן להלן, הוא מפני שהארץ היא היסוד הנמוך ביותר של העולם הגשמי, ובמקום הנמוך ביותר שבו יורדת ההארה האלקית, יש בו כוח מ"אור חוזר", המבטא בגילוי יתר את ה"עצם", מאור ומדריגה שלמעלה ממנה. ובלשון רבנו הזקן:

וְעוֹד זֹאת, יֵתֵר עַל כֵּן עַל כָּל הַנִּבְרָא לְעֵיל⁴³, הָאֲרֶזֶה דִּהְאָרָה דִּהְאָרָה, – כפי שההארה האלקית באה בנברא באופן

להלן יסביר רבנו הזקן, שגם כפי שההארה האלקית באה במציאות של נברא, זה מתגלה דוקא בנברא כזה שבנבראים עצמם הוא מהיסוד הנמוך ביותר, יסוד העפר שלמטה מאש, רוח ומים, ובנברא המורכב בעיקר מיסוד העפר, כמו הארץ

הגשמית – מתבטא בגילוי הכוח והיכולת שיש דוקא ב"עצמות אור־אין־סוף" להוות "יש מאין". כוח זה הוא

בעיקר ב"אור הסובב" ומתגלה על ידי ה"קו" דוקא, האור הפנימי, דבר זה נראה בבירור במה שהארץ מצמיחה, שצמיחת צמחים ואילנות גשמיים מכוח הצומח הרוחני שבארץ היא ענין של "יש מאין", וכוח זה מגלה הארץ תמיד, שתמיד צומחים ממנה צמחים באופן של "יש מאין", (לא רק בששת ימי בראשית, כפי שזה היה בשאר המאמרות, כמו "שרצו המים" וכדומה, שאז, בששת ימי בראשית, הוציאו המים מכוחם הרוחני ענין של נפש חיה שבאה מהמים, אך לאחר ששת ימי בראשית כבר באה נפש חיה אחת מהשניה, ואין זה באופן של "יש מאין", ואילו הארץ

43. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ב"הערות ותיקונים: "צ"ע הל' והכוונה".

שייך, משפיע הדבר בעשב או באילן המשכה לשרשו, ומההמשכה לשרשו הוא הולך וגדל יותר ויותר. **אָבְל בְּמִרְם וְצִמְחָה – לְמִי יֵאמַר כֵּל מִזֶּל וּמִזֶּל לְכָל עֵשֶׂב וְעֵשֶׂב בְּפִרְטֵי פְרָטִיּוֹת** – הרי אומרים שהמזל "מכה בו" (בעשב), ואומר

לו "גדל", וכשהעשב אינו

קיים עדיין – למי הוא

אומר גדל? אלא, כאמור,

הכוונה היא לאחר

שהעשב כבר קיים

במציאות של "יש", על

הצמיחה מקטן לגדול וכו'

על כך באה האמירה

והכוח מהמזל. על כל

פנים, צמיחת העשבים

והאילנות היא **מִהַפְכָּה**

הַצִּמְחָה שְׁבוּ, – שביסוד

העפר **שֶׁהוּא** – כוח

הצומח הוא **אֵין** – לא

מציאות גשמית, וְרוֹחֲנִי,

וְ – אילו הם – העשבים

והאילנות, הם **נִשְׁמָיִים**.

– הרי שזה ענין של "יש מאין", שכפי שהוסבר לעיל, הרי

הכוח ל"יש מאין" הוא דוקא ב"עצמות אין סוף" – וכוח זה

מתבטא ביסוד העפר הגשמי. **וְאֵין זֹאת**, – מה שדוקא בארץ

מתבטא בגילוי כוח ה"אין סוף" של "יש מאין", אין זה **אֶלָּא**

מְשֻׁם דְּרָגָלִי "אֶדָם קְדָמוֹן" – ה'רגליים' של 'אדם קדמון',

מִסְתַּיְמִים בְּתַחֲתִית – עולם ה"עֲשִׂיהָ, – ה'רגלים"

המדריגות האחרונות של 'אדם קדמון' (של המחשבה הקדומה

הכוללת בתוכה את כל הנבראים מהעליונים ביותר עד

התחתונים ביותר), מסתיימות במדריגות התחתונות של העולם

התחתון ביותר, עולם ה"עֲשִׂיהָ, והוא יסוד העפר שבעולם

ה"עֲשִׂיהָ, וְתַחַת רִגְלֵי – מתחת למדריגות האחרונות של

'אדם קדמון', **מֵאִיר אִוֵּר אֵין־סוֹף בְּרוֹךְ־הוּא הַסּוֹבֵב כָּל**

עֲלָמִין, – היכן שמסתים האור הפנימי שהוא בהגבלה

ובתחלקות בעולמות, מאיר האור המקיף שלמעלה מעולמות,

כָּלִי הַפֶּסֶק רַב בִּינְיָהֶם, רַק עֲגוּלֵי "אֶדָם קְדָמוֹן" –

ה"עֲגוּלִים" של 'אדם קדמון', לְבָדוּ. – שהרי במחשבה

הקדומה של 'אדם קדמון' ישנם "יושר" ו"עֲגוּלִים", אור

פנימי ואור מקיף, הרי היכן שמסתים ה"יושר" והאור הפנימי

של 'אדם קדמון' ונשארים רק העֲגוּלִים והמקיפים של 'אדם

קדמון' (שגם העֲגוּלִים של 'אדם קדמון' הרי אינם ענין של

"אין סוף" ממש כמו ה"אור אין סוף" ה"סובב כל עלמין")

– מאיר שם "אור אין סוף" ה"סובב כל עלמין", וְגַם ה"קו"

מֵאִיר אֵין־סוֹף הַמְּסִתֵּם בְּסוּמֵם רִגְלֵי "אֶדָם קְדָמוֹן" –

של הארה דהארה דהארה, שאז הרי זה כבר שלא בגילוי, לא
המהות של אלקות, ואפילו לא המציאות של אלקות, ובכל זאת
כבר הוסבר לעיל שיש בה גם מה"קו" – האור הפנימי וגם
מהאור ה"סובב כל עלמין", וְכָל הַנּוֹכַח לְעֵיל – אור ה"קו"

שבה, ו"אור הסובב"

שבה – בההארה האלקית

שכבר באה באופן של

הארה דהארה דהארה –

במציאות של נברא –

הִיא מְרָאָה – ההארה

האלקית הבאה מ"מלכות

דאצילות", מראה את

כְּחַת וּכְלָתָה בִּיסוּד

הָעֵפֶר הַנִּשְׁמִי בְּגִלּוֹי

עֲצוּם, בִּיתֵר עֹ

מִיסוּדוֹת הָעֲלִיּוֹנִים

מִמֶּנּוּ, – מיסוד העפר,

וכמו למשל יסודות אש,

רוח ומים, וְגַם מִצְבָּא

הַשָּׁמַיִם, שָׁאִין בְּכֹחַם

וּכְלָתָם לְהוֹצִיא יֵשׁ

מֵאֵין תְּמִיד, בִּיסוּד הָעֵפֶר הַמְּצִמִּית תְּמִיד יֵשׁ מֵאֵין, הֵם

עֲשֻׁבִּים וְאֵילָנוֹת – הצומחים מכוח הצומח הרוחני באופן של

"יש מאין". שהרי גם אלה שצומחים על ידי זריעה ונטיעה,

יסביר להלן, שזה כמו "יש מאין", שכן מה שזורעים נרקב כולו

בארץ, הזריעה משמשת כ"העלאת מ"ן" בלבד (התעוררות של

כוח הצומח), ובמיוחד אלה שצומחים בלי זריעה ונטיעה כלל,

(וְהַמִּזֶּל הַמִּכָּה וְאוֹמֵר "גִּדְל", – שחכמינו ז"ל⁴⁴ הרי אומרים

שאין עשב למטה שאין לו מזל למעלה המכה בו ואומר לו

גדל. הרי, שהצמיחה היא לא כולה מכוח הצומח שבארץ אלא

מה"מזל" שברקיע בא ענין הצמיחה? אומר על כך רבנו הזקן:

הֵינּוּ לְאַחַר שֶׁכָּבֵר צִמְחָה הָעֵשֶׂב, – שכבר נעשה מציאותו

של "יש" (עשב), אלא שעליו לצמוח ולגדול, ואילן שעושה

פירות הרי צריך שיהיה בהם טעם, מתיקות או חמיצות, הרי

זה בא מן המזל, וְאֵינוֹ אוֹמֵר לוֹ לְצִמְחָה מֵאֵין לֵישׁ –

שתהווה מציאות העשב או האילן, אֶלָּא מִקֶּטֶן לְגִדְל,

וְלִשְׁאֵת פְּרִי כָל מִין וּמִין בְּפִרְטֵי פְרָטִיּוֹת. – שישנם אילנות

המוציאים פירות מתוקים, וישנם אילנות המוציאים פירות

חמוצים וכדומה, הרי זה בא מהמזל שברקיע. ב"אור התורה"

פרשת במדבר⁴⁵ אומר ה"צמח צדק", שהמזל משפיע

התעוררות בכוח הצומח שמתבטא בעשב או באילן שיצמיח,

אך עצם הצמיחה היא מכוח הצומח עצמו, ובמקום אחר ב"אור

התורה⁴⁶ מפרש ה"צמח צדק", שענין ה"הכאה" של המזל

הוא, שבשעה שהמזל מאיר על העשב או האילן שאליו הוא

44. ב"ר פ"י, ו. 45. ע' קצו. 46. במדבר ע' תשפו.

הגשמי, לבחינת אור הנשמה דמלכות דמלכות דעשיה, – שבאור הנשמה זו המדרגה האחרונה. שכן, "עשיה" היא הרי העולם התחתון ביותר, ו"מלכות" היא הספירה האחרונה, וב"מלכות" גופא, בעשר הספירות שבה, "מלכות דמלכות" היא האחרונה – אך, כיוון

שמדובר כאן בענין אור הנשמה, שחוא אלקות ממש, מחיצוניות הפלים דמלכות דאצילות. – שכאמור לעיל הם נעשים אור הנשמה לבריאה יצירה עשיה – הרי במדרגת אור הנשמה, שהיא האחרונה שבאור הנשמה – מאיר בה האור החוזר מהמדרגות האחרונות של "עשיה" (המדרגה האחרונה שבנבראים), ונותן את הכוח לגלות כוח ה"אין סוף" בענין של "יש מאין", של צמיחה, באופן תמידי.

ולפי מה שכתוב בספר

הגלגולים פרק כ, הובא בלוקמי אמרים – בספר ה"תניא"⁴⁷, מתלבשת תחלה הארה זו של ה"קו" דאור אין-סוף באור האצילות שבעשיה, וממנה לבראה ויצירה שבעשיה, ומתן לבחינת אור הנשמה דמלכות דמלכות דעשיה, ועל-ידיה יש ב"ח ועו' בסיום הפלי דמלכות דמלכות דעשיה – המדרגה וספירה התחתונה ביותר שב"עשיה", שביסוד העפר, והוא מאמר: "תדשא הארץ וכו'", – דשא – שממאמר זה בא הרי כוח הצומח, להיות פועל בקרב הארץ תמיד לעולם ועד (בחנית אין-סוף, – שלא רק עצם פעולת הצמיחה שהיא ענין של "יש מאין", בא מכוח ה"אין סוף", אלא גם האופן של להצמיח הוא פעולה תמידית, ומצד כוח זה, הוא יכול להצמיח תמיד בלי סוף, הרי שגם זה הוא הענין של "אין סוף", ולא בלבד בששת ימי בראשית, כמאמר: "ישרצו המים", ומאמר: "תוצא הארץ נפש חיה", – מאמרות אלה השפיעו רק בששת ימי בראשית, שאז הוציאו המים והארץ נפשות חיות באופן של "יש מאין", ואילו לאחר זה כבר באה נפש חיה אחת מהשניה שלא באופן של "יש מאין", רק בששת ימי בראשית בלבד השפיעו מאמרות אלה, שהמאמרות באים מחכמה דמלכות דמלכות דעשיה, שבו' ימי בראשית האיר בעולם הזה הארה מאור

מאיר ממטה למעלה בבחינת "אור חוזר", – "אור חוזר" היינו – אור שכשמגיע למקום שמעבר לו אין הוא יכול להאיר, הוא מגיע חזרה באור חוזר ביתר חוזק וביתר אור מאשר האור הוא לפני שמגיע לאותו מקום. וכפי שהדבר באור השמש,

שהאור התחתון הקרוב יותר לארץ חם יותר מאשר האור האמצעי (האור שבאמצע, בין השמש לארץ), שכן, כאשר קרני השמש מגיעים לארץ, שמעבר לה אין הם יכולים להגיע – הוא חוזר באור חוזר, ולכן חם יותר למטה. כך הדבר ב"אור הקו" שענינו להאיר כל הנבראים באור פנימי, הרי כאשר הוא מגיע למדרגות האחרונות של המחשבה המקיפה כל העולמות והנבראים – הוא חוזר באור חוזר, כמו ש – ה"קו", המלבש ב"ארץ אנפין" ו"אבא ואמא"

– חכמה-בינה ו"זעיר-אנפין" ו"נוקבא" – ז"א (מדות) ומלכות, דאצילות – מאיר באור חוזר ממלכות דאצילות, ומלכות דאצילות היא – לכן, בחינת כתר ממטה למעלה, – בחישוב הספירות מלטה למעלה, מ"מלכות" לספירות העליונות, הרי "מלכות" היא בחינה של "כתר" – כנזכר לעיל באגרת קודש זו, ו"נעוץ תחלתו בסופו". – שב"מלכות" הרי זה, שה"תחילה" של "כתר" שלמעלה מ"חכמה", נמצאת ב"מלכות", וב"קו" הרי זה, שה"תחילה" של ה"קו" נעוצה בסוף של "רגלי אדם קדמון", המסתיימות במדרגות התחתונות של עולם ה"עשיה", ביסוד העפר; וכיוון שה"קו" הרי ענינו גילוי של "אור אין סוף" – מתבטא לכן ביסוד העפר יותר בגילוי הענין של "אין סוף" בענין של "יש מאין", בענין של צמיחה, כפי שיסביר להלן. וככה הוא בסיום ה"קו" דאור אין-סוף המסתנים בסיום ה"שר" דרגלי "אדם קדמון" – כפי שה"רגלים" והמדרגות התחתונות של 'אדם קדמון' באות באור הפנימי בהתחלקות של המדרגות, הרי בשעה שזה בא למדרגות האחרונות, שזה בתחתית ה"עשיה", במדרגות האחרונות של עולם ה"עשיה", כפי שזה יסוד העפר הגשמי, מאיר – ה"קו" בבחינה של "אור חוזר", ממטה למעלה – מההארה דהארה שבעפר

47. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ראה פ"ו (בהג"ה), פ"ח. וראה ג"כ שם ספנ"א וספנ"ב".

אִין־סוֹף בְּחֶסֶד חֲנָם, בְּלִי הַעֲלָאת "מִין נֻקְבִין" בְּלָל,
– בלי שום התעוררות מהמטה (מהמקבל), הנקראת "העלאת מיין נוקבין", שהנוקבא (המקבל) מעלה ומעוררת בהתעוררות שלה מלמטה – התעוררות מלמעלה. הרי, הסדר אחרי ז' ימי

בראשית, שמן ההכרח שתהיה העלאת מ"ן והתעוררות מלמטה כדי לעורר התעוררות מלמעלה; אך, בימי בראשית האירה הארה מ"אור אין סוף" בחסד חנם, בלי העלאת מ"ן כלל, ולכן השפיעו אז המאמרות "ישרצו המים" ו"תוצא הארץ" ענין של "יש מאין", ואילו כוח הצומח מהמאמר "תדשא הארץ" – משפיע תמיד, **לְהַצְמִיחַ עֲשָׂבִים וְאֵילָנוֹת וּפְרוֹת מֵאֵין** – מכוח הצומח הרוחני, לִישׁ – ל"יש" הגשמי,

העשבים, האילנות והפירות, תמיד מדי שנה בשנה⁴⁸, שְׁהוּא – להצמיח תמיד מדי שנה בשנה, הוא מְעִין בְּחִינַת "אֵין סוֹף", – שהוא ענין אין־סופי, לא מסתיים אף פעם הכוח בארץ להצמיח, שְׁאֵם יִתְקַבֵּץ עוֹלָם־חַוָּה רַבּוּי רַבּוּת שְׁנִים – יִצְמִיחוּ מְדֵי שְׁנָה בְּשָׁנָה. אֵלָּא שִׁישׁ מִן – מהעשבים, מהאילנות ומהפירות, הבאים עַל־יְדֵי הַעֲלָאת "מִין נֻקְבִין", – שיש משהו המעורר את כוח הצומח שיצמיח, וְהֵם הַזּוֹרְעִים וְהַנְּמוּעִים, – העשבים הנזרעים והאילנות הניטעים, הרי הזרעים הם "העלאת מ"ן" לכוח הצומח, וְאִתְּעַל־פִּי־בֶן – למרות שהם זרועים ונטועים, הֵם כְּמוֹ יֵשׁ מֵאֵין, שֶׁהִגְרַעִין הַנְּמוּעַ אֵין לוֹ עֶרֶךְ בְּלָל לְגַבִּי הַפֶּרִי, וְגַם – אין לו שום

ערך והשוואה, נֶגֶד כָּל הָאֵילָן עִם הָעֲנָפִים וְהָעֵלָיו, – שבכך אין ההבדל כל־כך באיכות כמו לגבי הפרי שיש בו טעם, ואילו לגרעין שנזרע אין טעם. אך, קיים הבדל גדול ואין השוואה בכמות, של האילן וענפיו ועליו לגבי הגרעין, הרי צמיחתם של הפירות ושל האילן

היא ענין של "יש מאין", למרות שזה בא על ידי זריעת הגרעין, וְכֵן בְּמִינֵי זֵרְעוֹנִים וִירְקוֹת, וְגַם בְּמִינֵי תְבוּאָה לְהַתְהוּוֹת מֵאֵין גְּרַעֲיָיו מִגְרַעֲיוֹ אַחֶר, הוּא כְּמוֹ יֵשׁ מֵאֵין, וּמִכָּל־שָׂבִיב – לא גרעיני החטה שהם אותו מהות של הגרעין, אלא תְּקִשִּׁין וְהַשְּׁבָלִים. – שאינם אותה מהות ממש כמו הגרעין – הרי הם בוודאי "יש מאין". וְהִנֵּה⁴⁹, הַפְּרוֹת שֶׁ – צומחים עַל־יְדֵי הַעֲלָאת "מִין

אגרת הקדש

בחסד חנם בלי העלאת מיין נוקבין כלל) להצמיח עשבים ואילנות ופירות מאין ליש תמיד מדי שנה בשנה שהוא מעין בחי' א"ס שאם יתקיים עוה"ז ריבוי רבבות שנים יצמיחו מדי שנה בשנה אלא שיש מהן ע"י העלאת מ"ן והם הזרועים והנטועים ואעפ"כ הם כמו יש מאין שהגרעין הנמוע אין לו ערך כלל לגבי הפרי וגם נגד כל האילן עם הענפים והעליו וכן במיני זרעונים וירקות וגם במיני תבואה להתהוות מאות גרעינין מגרעין א' הוא כמו יש מאין ומכ"ש הקשין והשבילים והנה הפירות שע"י העלאת מ"ן היא הזריעה והנטיעה הם משובחים מאד מהעולים מאליוהן מכח הצומח לברו שבארץ ומוזה נשכיל המשכות אורות עליונים באבי"ע (שהוא תכלית בריאת האדם) כמ"ש כמ"א.

נוקבין", – התעוררות מלמטה, היא הַזְרִיעָה וְהַנְּטִיעָה – הֵם מְשַׁבְּחִים מְאֹד מְאֹד מִהָעוֹלָם מֵאֵלֵיהֶן מִכַּח הַצּוּמָח לְבְרוֹ שְׁבָאֲרֵין, – בלי נטיעה וזריעה, וְמוֹזָה נִשְׁכִּיל – בענין הַמְּשַׁבְּחֵי אִוְרוֹת עֲלִיוֹנִים – שיומשכו ב – עולמות אֲצִילוֹת־בְּרִיאָה־יִצְרֵחַ־עֲשִׂיָה – שהאורות הנמשכים על ידי "העלאת מ"ן" (התעוררות מלמטה) של עבודת האדם, יש בהם מעלה עליונה יותר מאשר האורות הנמשכים ב"אתערותא דלעילא" (בהתעוררות מלמעלה) בלבד, בלי ההתעוררות ועבודת האדם למטה, (שְׁהוּא תְּכָלִית בְּרִיאַת הָאָדָם), – שעל ידי עבודתו יומשכו אורות נעלים יותר בכל העולמות, כְּמוֹ שְׁנִתְפָּאֵר בְּמִקּוֹם אַחֶר.

48. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "לאחרי אומרו 'תמיד' מהו 'מדי שנה בשנה' (מעין סתירה מול'ז), משא"כ לעיל (קלב, סע"א): תמיד (וכן יהי') לעו' – וכהמשך (בחי' א"ס). ויל"פ עפמ"ש"כ אגה"ק סו"ס יד: וז"ש תמיד כו' אעפ"כ אינה כו' אלא שבכל שנה ושנה כו'". 49. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "לכאורה 'והנה' – במ"מ – מה ענינו כאן? – וי"ל שהוא בהמשך להנ"ל במעלת המצות מהסוף בכלל (ולהסיום במעלות מצות מעשיות) – דאף בכל הענינים הנשפעים גם עתה 'בחסד חנם' – כשנעשה ע"י מצוה ותפלת האדם הם משובחים מאד מאד. ולהעיר מלקו"ת במש"נ בשלילת טענת המרגלים טובה הארץ מאד מאד".

~ שבת קודש י"ב תשרי ~

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 264, ומוה יובן היטב... עד עמ' קלג, עוה"ב.

שישנה בעפר הגשמי, מאור אין-סוף הסובב כל עלמין, – המקיף וסובב כל העולמות בשווה, ומה"קו" אור אין-סוף שפסיוס "רגלי ה'אשר" ד"אדם קדמון" – המדריגות האחרונות של האור הפנימי שבעולמות – מאירה שם ההארה

האלקית ב'בחינת' "אור חוור", – באור מחזק

יותר מאשר במדריגות העליונות, ב'נזכר' לעיל. ויכן היטב בזה טוב מעם ודעת, מה ש'מלאכים' עליונים ש'מרכבה' פני שור" ופני נשר"⁵³, –

שב"מרכבה", נהנים מאד

ומסתפקים מרוח הבהמה והעוף העולה אליהם

ש'על גבי המזבח', – כמו שכתוב⁵⁴: "את קרבני

לחמי לאשי", כלומר, שהמלאכים העליונים

שהם בבחינה של "אשי", הרי זה להם לחם ומזון,

וכדקדוק לשון ה'אשר' וקדקדוק לשון ה'אשר' – והם

נהנים מהיסוד ומהעיקר שלהם, כלומר, שההמשכה הנמשכת

למלאכים על ידי ענין הקרבות היא מהיסוד ומהעיקר שלהם

– משרשם – שכן, כאמור, זה מ"האור החוור" של "אור

אין-סוף". ואחרי הדברים והאמת האלה – שהוסברו כאן,

דעת לבנו נקל להבין, על-ידי כל הנזכר לעיל, גדל

מעלת המצות מעשיות, – מצוות הנעשות בדברים גשמיים,

על ידי האברים הגשמיים של האדם, אשר הן – המצוות

המעשיות, הן תכלית ירידת הנשמות לעולם הזה הגשמי,

כמו שכתוב⁵⁵: "היום לעשותם", – שהיום דוקא, בעולם

הזה, בעולם המעשה, יש לקיים מצוות מעשיות, הנעשות

בדברים גשמיים שהתהוותם היא דוקא מ"עצמות אור אין

ומזה – ממה שהוסבר לעיל, שבתחתית העשיה (במדריגות האחרונות של עולם ה"עשיה") מאיר אור מחזק יותר באופן של "אור חוור", מ"אור אין סוף" ה"סובב כל עלמין" ומאור ה"קו" – הרי מזה ויכן היטב בענין סדר מדרגות: דומם

צומח חי מדרב, שכן –

כפי שזה בא בארבעה

היסודות מהם מורכב כל

נברא, הרי הם בחינות:

עפר – (הנ"ל), מים אש

רוח, שאף שהחי הוא

למעלה מהצומח⁵⁰, והמדבר למעלה מהחי

– אף-על-פי-כן – סוג

החי נזון וחי מהצומח,

והמדבר – האדם, מקבל

חיותו משניהם, –

מצומח ומחי. וגם חכמה

ודעת, – מקבל האדם

מצומח ומחי, ש"אין

התינוק יודע לקרות

"אבא" ו"אמא" עד

שיגיע מעם דגן בו", –

כפי שהגמרא אומרת

בברכות⁵¹, ו"עדין לא

אכילנא בשרא דתורא

בו", – כפי שהגמרא אומרת במס' בבא קמא⁵² שרא

שאלה אצל רב נחמן, ענה לו למחרת בסברא משופרת יותר,

ואמר על כך, מה שלא אמרתי לך זאת אתמול בערב, הרי זה

מפני שאז עדיין לא אכלתי בשר שור, ולכן דעתי לא היתה

צלולה כל כך. הרי שבשר מן החי מוסיף בשכל המדבר.

שלכאורה לא מובן, מדוע יהיה החי זקוק לצומח שלמטה

ממנו, ומדוע יהיה המדבר זקוק לצומח ולחי שהם למטה

ממנו? אלא כפי שהוסבר לעיל יובן הדבר היטב, כי הוא

בחינת "אור חוור" מ'מטה למעלה', – מהמדריגות

התחתונות העליונות, מתחתית העשיה, – מהמדריגות

התחתונות של "עשיה", ש'מתגלות' שם – בתחתית העשיה,

ביתר עז, הארה דהארה בו" – כלומר, הארה דהארה דהארה

50. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "גם בנוגע להתהוותו – ובכ"ז ניזון כו' [עפ"ז מובן דלא נזכר כאן עפר – דהכל הי' מן העפר. וי"ל שלכן גם לאחר שנתהווה זקוק וניזון ממנו]". 51. מ. א. 52. עא, סע"א ואילך. 53. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "אבל "ארי" סתם מן האש האוכל הקרבן אדם משרבון ורעות רוח" רוח נשברה דאדם המקריב (אוה"ת שם)". 54. פניחם כח, ב. 55. ח"ג רמא, א. 56. ואתחנן ז, יא. עירובין כב, א.

בְּעוֹלָם הַזֶּה, מְכַל חַיֵּי
הָעוֹלָם הַבָּא⁵⁷:

אומרים
מדפיסי אגרת הקודש,
מִצָּאנוּ מִכְתָּבֵי־דָוִד

הנעלם, וְיִפְתָּה שְׁעָה אַחַת בְּתִשְׁבֻּבָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים. – של רבנו הזקן (שכתב אגרת זו לפני הסתלקותו).

אגרת הקדש

ויפה שעה א' בתשובה ומעשים טובים בעוה"ז מכל
חיי עוה"ב. ע"כ מצאנו מכיה"ק:

סוף", ושיש בהם הכוח
הנעלם שמצד "עצמות
אור אין סוף", ועל ידי
המצוות שעושים בדברים
אלה מתגלה הכוח
הנעלם, וְיִפְתָּה שְׁעָה אַחַת בְּתִשְׁבֻּבָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים.

57. אבות פ"ד מ"ז.

אגרות קודש

ב"ה, ט"ז אלול, ה'תשי"א
ברוקלין, נ. י.

הנהלת ישיבת עולי רוסיה בלוד

שלום וברכה!

א. במענה על הודעתם שמתכוונים לערוך בח"י אלול הבע"ל חגיגה בקשר עם פתיחת
הבנינים, ומבקשים מכתב ממני, הנה כיון שאין הדבר "בכדי שיעשו" לכתוב מכתב אשלח בל"נ
טלגרמה לחגיגתם, וחבל אשר לא הודיעו פרטים בזה, אם יהי' זה כינוס ארצי ואם ישתתפו בזה
ג"כ באי כח מחוגים אחרים.

ב. בטח קבלו מכתבי להתחלת זמן הלימודים, וכן גם הקטע משיחת שבת מברכים ר"ח
אלול. ומוסג"פ העתק קטע זה גם בלה"ק, וכדאי לפרסמם באופן המתאים בחוגים היותר רחבים.

ג. בנוגע לשאלתם בענין הנסיעות למקומות שונים של משולחים מטעם ישיבתם, וכותבים
שמוגבלים בזה באיזה מדינות, הנה לא היתה כוונתי לשלול הנסיעה לאיזה מדינה שהיא, ורק,
שלפי דעתי, שלתועלת הדבר הוא שיתדברו מוסדות אנ"ש השולחים משולחים - ביניהם, ואחת
משתי אלו: או שיעשו מגבית משותפת, או שיסדרו זמני הנסיעה באופן כזה שלא יהי' סתירה
ממוסד אחד לחברו.

ד. אעורר תשומת לבם לחנך את הראויים בזה מתלמידי ישיבתם מבין עולי תימן באופן
שיוכלו להיות בזמן קצר למחנכים ומדריכים בין אחיהם עולי תימן. ומובן אשר האריכות ע"ד
גודל הנחיצות בזה וגודל התועלת שיש לקוות מהם, הוא אך למותר.

בברכת כתיבה וחתימה טובה לשנה טובה ומתוקה,

מ. שניאורסאהן

לוח היום יום ...

יום ראשון	יום שלישי	ו תשרי	ה'תש"ד
	שיעורים. חומש: ברכה, שלישי עם פירש"י. תהלים: להילח. קג-קה. תניא: והנה כמו"כ . . . 262 להחיותם.		
	קצור באור אפן הג': ו, ואֶהְבֶּתָּ לְרַעְךָ כְּמוֹךְ, כְּמוֹ שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ הַזֶּקֶן, אֲשֶׁר זָהוּ כְּלִי ל"וְאֶהְבֶּתָּ אֶת הָהוּ' אֱלֹקֶיךָ", וּבְאֹר בְּמֵאמַר "כָּל שְׂרוּת הַבְּרִיּוֹת נִזְחָה הֵימָנוּ רוּחַ הַמָּקוֹם נִזְחָה הֵימָנוּ". עֲבוֹדַת הַתְּשׁוּבָה בְּסִבַּת לֵב טוֹב.		
יום שני	יום רביעי	ז תשרי	ה'תש"ד
	שיעורים. חומש: ברכה, רביעי עם פירש"י. תהלים: לט-מג. קר-קה. תניא: אמנם מציאותו . . . 262 כנ"ל.		
	קצור באור אפן הד': ב, בְּכָל דְּרִכֶּיךָ דָּעוּהוּ, הָאָדָם הַשֵּׁם לְבוֹ וְדַעְתּוֹ עַל כָּל הַנַּעֲשֶׂה עִמּוֹ וּמִסְבִּיב לוֹ, רֹאֶה הוּא אֱלֹקוֹת בְּמוֹחַשׁ, וְכְמוֹ שֶׁאָמַר אֲדָמוֹ"ר הָאֲמָצְעִי בִּיתְרוֹן ה'בְּעָלִי עֲסָקִים' עַל ה'יוֹשְׁבֵי אֶהֱל' בְּעֵנִין רֵאִית אֱלֹקוֹת בְּמוֹחַשׁ. עֲבוֹדַת הַתְּשׁוּבָה הַבָּאָה מֵרֵאִית הַשְּׁגָחַה פְּרִטִית.		
יום שלישי	יום חמישי	ח תשרי	ה'תש"ד
	שיעורים. חומש: ברכה, חמישי עם פירש"י. תהלים: מד-מח. קט-קיא. תניא: ועוד . . . קלב דמל' דאצ'.		
	קצור באור אפן הה': ה, הַצָּנֵעַ לֵכֶת עִם הָהוּ' אֱלֹקֶיךָ. זְהִירוֹת שְׁלֵא תִהְיֶה שׁוֹם בְּלִיטָה, וְכִמְאֹמַר "לְעוֹלָם יִהְיֶה אָדָם עָרוֹם בִּירְאָה", וְעֵנִין הָעֶרְמוּמִית הוּא שְׁלֵא יִהְיֶה נֶכֶד כָּלֵל, יְדוּעַ דְּכֻמָּה מַחֲסִידִים הָרֵאשׁוֹנִים הָיוּ מִסְתִּירִים עֲצָמָם, וְאִם הִתְגַּלוּ הָיוּ מַצְטַעְרִים. וְזֶהוּ עֲבוֹדַת הַתְּשׁוּבָה הַבָּאָה מֵהַצָּנֵעַ לֵכֶת.		

יום
רביעי

יום שישי

ט תשרי, עריוהכ"פ

ה'תש"ד

שיעורים. חומש: ברכה, ששי עם פירש"י.

תהלים: מט"נד. קיב"קיד.

תניא: ולפמ"ש בס' . . . 264 במ"א.

בפרות: "בני אדם – ולשלוש" שלש פעמים, ובכל פעם מסבב ג' פעמים, סך הכל מסבב ט' פעמים. עד סוף תשרי אין אומרים תחנון. מלקות: המלקה והנלקה שניהם אומרים "והוא רחום" שלש פעמים.

בערב יום הכפורים – העבודה היא חרטה על העבר, ביום הכפורים – קבלה על להבא.

יום
חמישי

שבת

י תשרי, יום הכפורים

ה'תש"ד

שיעורים. חומש: ברכה, שביעי עם פירש"י.

תהלים: נה"נט. קודם כל נדרי: קטוקכג. קודם השינה: קכדקלב. אחר מוסף: קלג-

קמא. אחר נעילה: קמב"קנ.

תניא: ומזה יובן . . . עוה"ב.

ליל יום הכפורים מתחילים "ה' מלך תגל" גו'. פסוק "אור ורוע" – פעם אחת, ובקול רם. על דעת הקהל כו' – ג' פעמים, ובקול נמוך. אין כופלים החרוז "כי הגה בחמר". קריאת שמע על המטה כמו בשבת ויום טוב. אבינו מלכנו וכו' רחמיך כו' – בכל תפלות היום. בראש השנה ויום הכפורים אומרים י"ג מדות הרחמים בהוצאת הספר תורה גם כשחל בשבת. שיעור תהלים אחר מוסף. הפטורת מנחת יום הכפורים: ויהי דבר – ובהמה רבה. מי אל כמוך גו'. גם במנחה אומרים לדוד ה' אורי. פתיחת הארון בנעילה לאשרי, ונשאר פתוח עד אחרי כל תפלת נעילה. בקדיש בנעילה – לעלא ולעלא, אין כאלקינו, עלינו. ואין נושאים כפים.

אומרים "היום יפנה", גם אם העריב היום. אין מברכים "שעשה לי כל צרכי" עד למחר.

יוהכ"פ קומט אויס צו פאסטען זעקס און צוואנציג שעה.

תרגום

ביום הכפורים יוצא לצום עשרים וישש שעות.

יום
שישי

יום ראשון

יא תשרי

ה'תש"ד

שיעורים. חומש: ברכה, פרשה ראשונה עם פירש"י.

תהלים: ס"סה.

תניא: כא. אד"ש . . . 266 בכל יום.

במוצאי יוהכ"פ תקנ"ו בליאזנא אמר רבינו הזקן תורה ברבים – כנהוג אז דרושים קצרים – ע"פ מי כה' אלקינו בכל קראנו אליו, אליו לא למדותיו, דער פרדס זאגט אליו איז אורות המתלבשים בכלים דע"ס דאצילות, דער רבי דער בעש"ט זאגט אליו איז דער אלקות וואס אין כלים דע"ס דאצילות, דער פירוש הפשוט איז: אליו עצמות א"ס וואס עס איז בא יעדען פשוט'ן אידען בידיעה עצמית דורך אמונה פשוטה, און דאס איז קרובים אליו און בכל קראנו אליו עצמות א"ס און עצמות הנשמה, תפלה באמונה פשוטה איז מחבר עצמות הנשמה מיט עצמות א"ס, אז עצמות א"ס זאל זיין דער רופא חולים און מברך השנים.

בְּמוֹצָאי יוֹם הַכַּפּוּרִים תִּקַּן בְּלִיאָזָנָא אָמַר רַבֵּנּוּ הִזְקֵן תּוֹרָה בְּרַבִּים – כְּנֻהַג
 אֶז דְּרוּשִׁים קָצְרִים – עַל פֶּסוּק "מִי כֹה" אֶלְקִינוּ בְּכָל קְרָאֵנוּ אֱלִיו", אֱלִיו לֹא
 לְמִדּוֹתָיו. ה'פֶּרֶדֶס' אָמַר: "אֱלִיו" הֵם הָאוֹרוֹת הַמִּתְלַבָּשִׁים בְּכָלִים דְּעֵשֶׁר סְפִירוֹת
 דְּאֶצִּילוֹת; הָרַבִּי הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב אָמַר: "אֱלִיו" הוּא הָאֱלָקוֹת שְׂבַכְכִּלִים דְּעֵשֶׁר
 סְפִירוֹת דְּאֶצִּילוֹת; הַפְּרוּשׁ הַפְּשוּט הוּא: "אֱלִיו" – עֲצָמוֹת אֵין-סוּף שְׂפִידִיעָה
 עֲצָמִית שֶׁל כָּל יְהוּדֵי פְּשוּט – עַל יְדֵי אֲמוּנָה פְּשוּטָה – וְזֶהוּ 'קְרוֹבִים אֱלִיו',
 וְבְכָל קְרָאֵנוּ אֱלִיו' – עֲצָמוֹת אֵין-סוּף וְעֲצָמוֹת הַנִּשְׁמָה; תְּפִלָּה בְּאֲמוּנָה פְּשוּטָה
 מַחְבֵּרֶת אֶת עֲצָמוֹת הַנִּשְׁמָה עִם עֲצָמוֹת אֵין-סוּף, שְׂעֲצָמוֹת אֵין-סוּף יִהְיֶה הָרוּפָא
 חוֹלִים וּמְבַרְךְ הַשָּׁנִים.

ה'תש"ד

יב תשרי

יום שני

שבת
קודש

שיעורים. חומש: ברכה, שני עם פירש"י.

תהלים: סרסח.

תניא: אך גם . . . יבא שילה

בְּרִית פְּרוּתָה לְתַעֲמוּלָה וְעִבּוּדָה בְּמוֹעֲצוֹת חֻכְמָה וּבִקְרוֹב הַדַּעַת שְׂאִינָה חוֹזֶרֶת
 רִיקָם.

אגרות קודש

ב"ה, ט' תשרי, תשי"ט

ברוקלין.

הרה"ג וו"ח אי"א נו"נ רב פעלים ובעל מדות

מו"ה לוי שי

שלום וברכה!

נעם לי לקבל מכתבו, ותוכנו ע"ד בקור תלמידי ישיבתנו הק' בבית ההבראה בשני ימים של
 ר"ה, להוציא הנמצאים שם ידי חובתם במצות תקיעת שופר.

וכיון שאמרו חז"ל, שאחד מעניני תקיעת שופר, הוא הכרת ממה"מ הקב"ה בעולמנו
 זה הגשמי והחומרי וכל עניניו, הרי השי"ת הוא עצם הטוב ומקור הטוב, ומלכותא דרקיע כעין
 מלכותא דארעא, שביום הכתרה הנחה עשה למדינות,

תומשך הנחה זו בעניני הטבת בריאות הגוף והטבת בריאות הנשמה, של כל הנמצאים
 בבית ההבראה בו מכהן בקדש, בתוך כלל ישראל בטוב הנראה והנגלה,

ותכה"י יבשר כת"ר בשו"ט בהנוגע לנכדיו שיחיו אודותם מזכיר במכתבו זה, וכן בהנוגע
 לכל אנשי המוסד ועניניהם.

בכבוד ובברכת חתימה וגמח"ט.

הלכה יומית לעיון ברמב"ם

~ יום ראשון ו' תשרי ~

האם הלעיסה בכלל האכילה?

אמנם, יתכן שיש לחלק בין שיעור כדי אכילת פרס שבהלכה זו לשיעור כדי אכילת פרס של צירוף אכילה, שהרי כאן השיעור באכילת הפרס עצמו (שלוש ביצים), ואילו שם מדובר על אכילה של כזית במשך זמן של אכילת פרס.

ואכן יש סוברים שהתנאי של 'פת חיטים בלפתן' נאמר רק בשיעור אכילת פרס של הנכנס לבית המנוגע, אך כדי אכילת פרס של אכילת כזית אינו נמדד בפת חיטים בלפתן אלא במאכל שבו מדובר, ובאכילת מצה, למשל, צריך לאכול את ה'כזית' בתוך שיעור זמן של אכילת מצה בגודל שלוש ביצים (ראה מנחת חינוך שיג, ובמצות ב'מדות ושיעורי תורה' ע' שדמ הערה 80).

אך אדמו"ר הזקן (סדר ברכה"נ ח, ב) כותב בפירוש שגם לענין צירוף כזית בכדי אכילת פרס משערים בפת חטים בלפתן, וכנראה שלדעתו מדין נגעים למדים ש'פרס' הוא שיעור אכילה חשובה ומזה למדו גם לענין צירוף אכילת כזית (ראה מדות ושיעורי תורה שם הערה 70), ולפי זה לכאורה ניתן להוכיח מכאן גם ששיעור אכילת כזית בכדי אכילת פרס הוא מזמן הלעיסה.

הלכות טומאת צרעת פרק טז, הלכה ו': אדם מִשְׁרָאֵל שֶׁנִּכְנַס לְבֵית מְנוּעָה... הָרִי הָאֵדָם מֵאֵד מִיָּד; וְכִנְדְּיוֹ מֵהוֹרִים, עַד שִׁישְׁתָּהּ שֶׁם כְּדִי שֵׁיִסָּב אָדָם וְיֹאכַל כְּשֶׁלֶשׁ בִּיצִים פֶּת חִטִּים בְּלַפְתָּן.

שיעור זה של 'כדי אכילת פרס' (חצי כיכר בעלת נפח של שש ביצים), נאמר גם לגבי מצוות שקיומן באכילת שיעור 'כזית' במשך זמן שאינו עולה על 'כדי אכילת פרס'. ודנו הפוסקים האם זמן האכילה נמדד מתחילת הלעיסה או מאחר ועיקר האכילה היא הנאת הגרון, הרי הוא נמדד מתחילת הבלעיה (והשאלה מצויה לגבי אכילת מצה שהיא קשה ולעיסתה אורכת זמן ניכר)?

ויש שהוכיחו זאת מהלכה זו שמשערים כדי אכילת 'פת חיטים בלפתן' ופירש הרמב"ם (פירוש המשניות נגעים יג, א) שפת החיטים טעימה יותר מפת אחרת, והלפתן מוסיף לה טעם ולכן היא נאכלת בקצב מהיר כי 'לא יצטרך ללעוס אותו שיעור רב', ומוכח שהלעיסה בכלל האכילה, כי אם השיעור נמדד מתחילת הבלעיה, אין הברל בין פת חיטים בלפתן למאכל אחר (שו"ת שבט הקהתי ח"ה סי' רס).

~ יום שני ז' תשרי ~

שלוש פעמים – צירוף מקרים או יד מכוונת?

מקילים על פיה באיסורי תורה, ומדוע לגבי וסת הקביעות היא רק מדברי סופרים?

מבאר ה'מקור חיים' (ס"ח תסז, ה): חזקת שלוש פעמים מבוססת על ההנחה ההגיונית כי כאשר מאורע מסוים חוזר על עצמו כמה פעמים, סביר להניח כי אין כאן צירוף מקרים אלא קיים גורם העומד מאחוריהם, ולכן יש לחשוש שמחמת אותו גורם המקרה יחזור על עצמו, כגון בשור שנגח שלוש פעמים שסביר להניח שאין כאן שלושה מקרים יוצאי דופן אלא כולם נובעים מכך שהשור הוא נגחן, ולכן יש לחשוש שישוב ויגח.

אך כאשר לא קיים גורם הגיוני שבו ניתן לתלות את כל המקרים, עלינו להניח שזהו צירוף מקרים, ואין סיבה להניח שהדבר יחזור על עצמו. ולגבי וסתות נחלקו, האם מצד דין תורה קיימת

הלכות מטמאי משכב ומושב פרק ג, הלכה ט: וְטֻמְאָת וּפְתוּחָת... חֵבֶל מְדַבְּרֵי סוֹפְרִים.

בגמרא (נה טז, א) נחלקו האם וסתות דאורייתא או דרבנן. כלומר: אשה הרואה דם במועד קבוע שלוש פעמים, האם מדין תורה עליה לחשוש שתשוב ותראה באותו זמן, או שזוהי תקנת חכמים, והרמב"ם פסק ש'טומאת וסתות מדברי סופרים'.

ויש לעיין: הרי לגבי כמה דינים מצאנו שחזקת שלוש פעמים מועילה מהתורה, כגון בדין שור מועד, על יסוד ההנחה שמאחר ונגח שלוש פעמים הוא עתיד לשוב ולנגוח, וכן מותר לצאת בשבת עם קמע המיועד לרפואה שנעזרו בו שלושה בני אדם, כי על ידי כך הוא מוחזק כקמע מרפא (רמב"ם הל' שבת פ"ט, ה"ד), ואם כן מוכח שחזקת שלוש פעמים היא מן התורה שהרי אם היא מועילה רק מדרבנן איך

מספקת לתלות בגורם כלשהו ואפילו ראתה מספר פעמים עדיין יש לתלות זאת ביד המקרה ואין סיבה להניח שיחזור על עצמו, ולכן החשש הוא מדברי סופרים.

הסתברות מספקת לומר שיש בטבע האשה גורם שבגללו היא רואה דם בזמנים מיוחדים, וכאשר ראתה כמה פעמים יש לתלות בגורם זה ולהניח שתשוב ותראה או שאין הסתברות

~ יום שלישי ח' תשרי ~

הטהרה – בעליה מהמקווה

בעליה טהורה, כי הדם כבר בחוץ. ויש שהסבירו על פי זה את המנהג בנוגע לברכת הטבילה שנחלקו ראשונים האם יש לברך קודם הטבילה (כשאר ברכות המצוות הנעשות קודם קיום המצוה) או אחריה, והרמ"א (יו"ד סי' רס"א) פסק כי "בעודה עומדת תוך המים מכסית עצמה בבגדה ומברכת". ולפי האמור יש לומר כי בכך יוצאים אף לדעת הסוברים שיש לברך קודם המצוה, שהרי הטהרה לא נגמרה בעודה בתוך המקוה אלא כשתצא ממנו ונמצא שהברכה בתוך המקוה נחשבת עדיין כברכה לפני המצוה (משמרת הטהרה (קארף) ח"ב, עמ' רמג). ובפנימיות הענין:

הטבילה מסמלת את ביטול המציאות הגשמית של האדם וההתכנסות לתוך עולם הקדושה. אך הטהרה נמדדת בעיקר על פי מעמדו ומצבו לא בזמן שהוא נמצא בתוך המקוה או המעיין ("מי הדעת הטהור" – כלשון הרמב"ם בסוף הל' מקואות), אלא דווקא בצאתו מהמקוה – כאשר הוא יוצא לעבוד את עבודת ה' ולמלא את שליחותו בעולם, וגם אז הוא נתון תחת השפעת התורה והתפילה (תורת מנחם יג, עמ' 136).

הלכות מטמאי משכב ומושב פרק ה, הלכה ג: וְיִלְדָּת שִׁירָדָה לְמַבֵּל מִטְמְאָה לְטַהֲרָה, וְנִעְקַר מִמֶּנָּה דָם בִּירֵדָתָהּ, וְיֵצֵא חוּץ לְבֵית הַשְּׁנָיִם - הָרִי זֶה טְמֵאָה; וְאִין הַטְבִּילָה מוֹעֵלָת לָדָם זֶה, וְאֵף עַל פִּי שֶׁעֲדִין הוּא כְּבִשְׂרָה. וְאִם נִעְקַר מִמֶּנָּה בְּעִלְיָתָהּ מִן הַמִּקְוָה - הָרִי זֶה טָהוֹרָה.

הפוסקים דנו מהו הרגע שבו נטהר הטמא על ידי הטבילה במקוה: האם בכניסתו למים, או דווקא בסיום הטבילה, כאשר הוא יוצא מהמים?

וכתב ה'חמדת ישראל' (נר מצוה ס"ס סק"ב) כי מדברי הרמב"ם בהלכה זו ראייה ברורה שהטהרה היא ביציאה מהמים:

הרמב"ם מבאר שטבילת היולדת מועילה רק לדם הנמצא באיברים הפנימיים אך לא לדם שכבר יצא מהרחם, אע"פ שהוא עדיין בגופה, ולכן אם הדם נעקר מהרחם קודם הטבילה אין הטבילה מטהרת אותו והיא טמאה, "ואם נעקר ממנה בעלייתה מן המקוה הרי זו טהורה". ומכך יש לדייק שאם נעקר ממנה בהיותה בתוך המקוה הרי היא טמאה, ואם כן, הטהרה נעשית בשעת העליה מן המקוה ולכן אם הדם נעקר

~ יום רביעי ט' תשרי ~

טומאת מדרס הזב

ונמצא שרובו נישא על כל כיסא ושניהם טמאים טומאת מדרס, אך כאשר הם רחוקים זה מזה אינו יכול לעמוד על רגל אחת, וכיון שאין רובו של הזב נישא על אף כיסא – שניהם טהורים. ומאחר שלא הובאה במשנה דעה החולקת עליו, מדוע סתם הרמב"ם וכתב ששני המשכבות טמאים, ולא חילק בין משכבות קרובים זה לזה לרחוקים זה מזה? וכתב ה'כסף משנה': המשנה הביאה את ההלכה בשם רבי שמעון, ולדעת הרמב"ם משמע מזה שחכמים חולקים עליו ומטמאים את הכסאות בין אם הם קרובים ובין רחוקים. וגם בפירושו למשנה כתב הרמב"ם שאין הלכה כרבי שמעון.

וה'מקדש דוד' (טהרות ס"ג נג) הוסיף לבאר: חכמים אכן נחלקו על רבי שמעון והרמב"ם פסק כדעת

הלכות מטמאי משכב ומושב פרק ז, הלכות ג-ד: אִין הָזָב מְטַמֵּא אֶת הַמִּשְׁכָּב, עַד שֶׁיִּנְשָׂא רַבּוֹ עַל הַמִּשְׁכָּב או הַמּוֹשֵׁב... עֹמֵד עַל שְׁנֵי מִשְׁכְּבוֹת, רָגְלוֹ אַחַת עַל אֶחָד וְרָגְלוֹ שְׁנִיָּה עַל הַשְּׁנִי - שְׁנֵיהֶם טְמֵאִין.

לדעת הרמב"ם, בעמידת הזב כשרגל אחת על משכב אחד ורגלו השנייה על המשכב השני - שני המשכבות טמאים, כיון שאינו יכול לעמוד על רגל אחת והרי זה כנישא ברובו על כל אחד מהם.

והראב"ד השיג: שנינו במשנה (זבים פ"ד מ"ד), זב שהיה עומד על שני כסאות "רבי שמעון אומר, אם רחוקין זה מזה טהורין". כלומר, אם הכסאות קרובים זה לזה, הזב נשען לפעמים על רגל אחת, פעם על רגל זו ופעם על השנייה,

חכמים כי גם בהלכה הבאה (ה"ה) "היה יושב על גבי המיטה וארבעה משכבות תחת ארבע רגלי המיטה כולן טמאות, מפני שאינה יכולה לעמוד על שלש", נחלקו: רבי שמעון (ובים שם מ"ג) מטהר את ארבעת המשכבות כיון שאף רגל אינה נושאת את רובו של הזב. ואילו חכמים מטמאים את כל המשכבות כי המיטה אינה יכולה לעמוד על שלוש רגלים. ואם כן, כל רגל נצרכת לצורך ישיבת הזב על המיטה ונמצא שרובו של

הזב נשען על כל רגל. והרמב"ם (בה"ה) פסק כחכמים, כי כיון שהמיטה אינה יכולה לעמוד על שלוש רגלים, כל המשכבות שתחת רגלי המיטה טמאות. וזהו גם טעמו שפסק כאן (בה"ה) ששני המשכבות טמאים גם אם הם רחוקים זה מזה כיון שאינו יכול להישען על רגל אחת בלי הרגל השנייה, ונמצא שרובו של הזב על כל אחת מהן.

~ יום חמישי י' תשרי ~

כל ישראל חברים ברגל

הוא לא כדברי הרמב"ם שעם הארץ נאמן על הטהרה ברגל "לפי שהכל מטהרין עצמן"! ויש לבאר:

בגמרא (חגיגה שם) נלמדת הלכה זו מהכתוב (שופטים כ, יא) "ויאסף כל איש ישראל אל העיר כאיש אחד חברים - הכתוב עשאו כולן חברים". ופירש רש"י (נדה לה, א) "בכל זמן שישראל נאספים למקום אחד קרי להו חברים".

ויש לומר שכאשר ישראל נאספים למקום אחד מתבטלת מציאות ה'יחיד' ונעשית מציאות של 'ציבור' וכל יחיד נגדר אחר הציבור, ומאחר שהכתוב עשה את הציבור 'חברים', כל אחד מהציבור הוא בגדר 'חבר' (הנוהר בטהרה).

וכן יש לפרש את דברי הרמב"ם "מפני שהכל מטהרין עצמן ועולין לרגל". אין הכוונה שכל עם הארץ יחיד טיהר עצמו מטומאתו, אלא הטהרה היא בכך ש'עולים לרגל' ומתאספים למקום אחד, והרי הם 'ציבור' שחל עליהם דין 'חבר'. אך לאחר הרגל מתבטל גדר של 'ציבור' ומתבטלת ה'חברות', ולכן דנים כל יחיד בפני עצמו ומה שנגעו בו ברגל טמא למפרע.

(לקוטי שיחות לר, עמ' 20)

הלכות מטמאי משכב ומושב פרק יא, הלכה ט: **טָמְאָת עַמִּי הָאָרֶץ בְּרֵגֶל, בְּטִהְרָהּ הִיא חֲשׂוּכָה - שְׂכָל יִשְׂרָאֵל חֲבֵרִים בְּרֵגֶל, וְכָלֵיהֶם כָּלָם וְאֶחָדֵיהֶם וּמִשְׁקֵיהֶם טְהוּרִים בְּרֵגֶל, מִפְּנֵי שֶׁהַכֹּל מִטְהַרְיוֹ עֲצָמָם וְעוֹלָם לְרֵגֶל. לְפִיכָךְ הֵם נִאֻמָּנִים בְּכָל יְמֹת הָרֵגֶל, בֵּין עַל הַקֹּדֶשׁ בֵּין עַל הַתְּרוּמָה; וּמִשְׁעָבֵר הָרֵגֶל, חוּצוֹתָיו לְטָמְאָתָן.**

בימי הרגל כלים ואוכלים של עמי הארץ טהורים כי "הכל מטהרין עצמן ועולין לרגל". ואם כן, צריך ביאור: מדוע חוזרים לטומאתם לאחר הרגל, וכמובא גם בהלכה הבאה (ה"א) שהטבילו במוצאי יום טוב אפילו את הכלים שהיו בכית המקדש "מפני שנגעו בהן עמי הארץ ברגל"?

ותירץ ה'משנה למלך' (הל' טומאת אוכלין פט"ז ה"ב): לדעת הרמב"ם הטעם העיקרי שלא גזרו חכמים טומאה על עמי הארץ ברגל הוא משום "שהכל מתקבצים בירושלים" ואם היו גוזרים עליהם טומאה יש לחשוש שיבואו לידי מריבה. וכדי לקבוע את ההלכה שעם הארץ נאמן על הטהרה ברגל, מצאו טעם אחר להיתר זה (שהכל מטהרים עצמם ברגל), ו"לאחר הרגל שבטל הטעם, חזר הדבר לעיקרו".

אך צריך עיון: הרי לפי זה עיקר הטעם (שלא יבואו לידי מריבה) חסר מן הספר. וגם ה'טורי אבן' (חגיגה כו, א) העיר שביאור זה

~ יום שישי י"א תשרי ~

שמירה לשבת ושמירה לחול

הרי לא שמרם כשמירתם הראויה אלא כשמירה הפחותה של בגדי חול, והרי זה נחשב כהיסח הדעת מהשמירה (ראה רש"י חגיגה כ, א ד"ה כיון).

והגר"י ענגל כתב (גליוני הש"ס חגיגה שם) כי יש ללמוד מכאן שיש להיזהר בטהרה בשבת יותר מבחול, ולכן נדרשת לבגדי השבת שמירה מעולה מזו של בגדי החול.

הלכות מטמאי משכב ומושב פרק יג, הלכה ו: **נִתְחַלְפוּ לוֹ כָּלִים שֶׁל שַׁבָּת בְּשָׁל חָל, וּלְבָשָׁם - נִטְמָאוּ; שְׂאֵינִי מְשַׁמֵּר כָּלִים שֶׁל חָל כְּכָלִים שֶׁל שַׁבָּת.** ביאור הדברים:

אדם רגיל לשמור על בגדי השבת שמירה מעולה מזו של בגדי החול, וכאשר לבש בטעות את בגדי השבת כבגדי חול,

פוסלת בדבר אחר שבו לא נדרשת שמירה מעולה כזו (גליוני הש"ס שם).

אך יש שפירשו באופן אחר, כי כתוצאה מהחלפת בגדי השבת ולבישתם בטעות בחול, אין הוא משמרם כלל, אפילו ברמת השמירה הנדרשת לבגדי חול, כי כאשר האדם שם לב שטעה ולבש את בגדי השבת בחול הוא נעצב, ומחמת העצב הוא מסיח את דעתו באותה שעה ואינו שומר עליהם כראוי (תוספות ר"ד חגיגה שם). ולפירוש זה, אם היה שומרם בדרגת השמירה הפחותה, אכן היה די בכך.

ולפי זה יש לפרש כי רק בשבת אין ללבוש בגדים אלו ללא טבילה (שהרי לא שמרם כראוי לרמת השמירה הנדרשת לשבת), אולם בחול יכול ללבושם שהרי בפועל שמרם בשמירה המועילה לחול.

אולם מפשטות הלשון 'נטמאו' משמע שאין ללבושם כלל ללא טבילה, אפילו בחול. ומכך נראה כי 'היסח הדעת' נקבע בכל דבר לפי דרגת השמירה הראויה לו, ודבר שצריך שמירה גדולה יותר – כל שהסיח את דעתו מעט ולא שמרו בדרגת השמירה המיוחדת לו, נפסל אע"פ שהסחת דעת זו לא היתה

~ שבת קודש י"ב תשרי ~

נגיעה או אכילה

ומלשון הרמב"ם, שהטומאה חלה בתוך בית הבליעה, מוכח שהנגיעה היא מטמאת שכן הימצאות המאכל בבית הבליעה עדיין אינה נחשבת כאכילה, והאוכל מאכלות אסורות אינו מתחייב כאשר המאכל עודנו בבית הבליעה (כתובות ל, ב), ומוכח אפוא שאין האכילה מטמאת אלא נגיעה הנבילה במקום בית הבליעה היא המטמאת.

ובזה מובן גם המשך לשון הרמב"ם: "וזה שנאמר 'תאכל' – לתת שיעור לטומאתה כשיעור אכילה שהוא כזית". כלומר: לכאורה, אם גדר הטומאה אינו במעשה האכילה אלא בנגיעה בבית הבליעה, מדוע נאמר "תאכל"? על כך מיישב הרמב"ם שהתורה מלמדת בכך את שיעור הטומאה שהוא בכזית כשיעורי אכילה, אך עדיין אין הטומאה נובעת מפעולת האכילה אלא מהנגיעה.

ולכן לא הביא את דין 'כדי אכילת פרס', כי מאחר שהטומאה היא מצד הנגיעה, נדרש שיעור שלם בבת אחת ואין מועיל צירוף כדי אכילת פרס.

(תירושי הגר"ח)

הלכות שאר אבות הטומאות פרק ג, הלכה א: וזה שנאמר: "תאכל" – לתת שיעור לטומאתה כשיעור אכילה, שהיא כזית.

כל דיני אכילה שיעורם בכזית אף כשאין אוכלו בבת אחת אלא בכדי אכילת פרס. וכן מבואר בגמרא לגבי טומאת נבלת עוף טהור שמטמאה בכזית בכדי אכילת פרס. אולם הרמב"ם מביא רק את דין שיעור כזית, ומשמיט את דין 'כדי אכילת פרס'. וצריך ביאור מדוע?

ונראה כי הדבר תלוי בגדר טומאה זו: האם האכילה היא הגורמת לטומאה או שבמהותה היא כיתר הטומאות המטמאות בנגיעה, אלא שמגזירת הכתוב רק נגיעתה במקום בית הבליעה מטמאה ולא בשאר הגוף.

אם האכילה היא המטמאת, אף כשאכל כזית בכדי אכילת פרס נטמא שהרי זו אכילה אחת, כאשר דיני אכילה אך אם זוהי טומאת מגע אינה מטמאת אלא בשיעור שלם בבת אחת, כשאר הטומאות שרק שיעור שלם מטמא.

המתנהג על פי התורה והוראות חז"ל הוא חי חיים מאושרים בגשם

וברוך

היום יום כז תשרי

שיעורי רמב"ם - ג' פרקים ליום

~ יום ראשון ו' תשרי ~

הלכות טמאת צרעת

פרק יד

צרעת הבתים.

א. צרעת בתים^א, [שיעור] פשני גריסין זה בצד זה; נמצא רחב הנגע כמו מקום צמיחת שש שערות בגופו^ב, וארכו פשתים עשרה שערות ברובע; והפחות משעור זה בבתים, טהור. וכל השעורין, הלכה [למשה מסיני].

(א) נגע צרעת שנראה בקירות הבית. (ב) שזהו השיעור של שתי גריסים.

ב. שלשה סימני טמאה יש בבתים^ג - מראה ירקרק, ומראה אדמדם, והפשיון; וכלן מפרשין בתורה. ופשוט זה עם זה. ופשיון הסמוך [לנגע], כל שהוא; והרחוקה, כגריס; אבל החזור אחרי הטוח [בעפר, כדלקמן], פשני גריסין.

(ג) ואם נראה אחד מהם בקירות הבית, הבית נטמא. (ד) שאם יש שיעור שתי גריסים משתי מראות הטומאה, הבית נטמא. (ה) ואם נוסף נגע אחר, במרחק מהנגע הראשון.

ג. אין נגעי בתים מטמאין, עד שיהיה מראה הנגע שפל [=עמוק] מן הקיר - שנאמר^ד: "שקעורות", שיהיו שוקעות בקירות. ובפשני המראות [=ירקרק ואדמדם] מסגירין או מחליטין. ובפשיון נותצין [את האבנים המנוגעות]; ואם פשה אחרי הטוח, נותץ את כל הבית, כמו שיתבאר.

ד. פשיראה נגע בבית - אפלו חכם שהוא יודע שזה נגע ודאי, לא יגזר ויאמר: 'נגע נראה לי בבית', אלא אומר לפה: "כנגע נראה לי"^ה. ויצוה הפה ופנו את הבית^ו - [מוציאים] אפלו

חבילי עצים וחבילי קנים^ז; ואחר כך יבוא הפה^ח, ויכנס ויראה את הנגע.

(ו) והכהן יפסוק האם זה באמת נגע או לא. (ז) ולמרות שאינם מקבלים טומאה בטומאות אחרות, גזירת הכתוב שיטמאו בטומאת צרעת.

ה. ובית אפלי, אין פותחין בו חלונות [חדשים, כדין] לראות את נגעו; אלא אם אין הנגע נראה בו^ט, הרי זה טהור.

(ח) שאין בו חלונות, ואין הכהן יכול לראות האם מראה הנגע מטמא או לא. (ט) במצב הנוכחי.

ואחר שיראה הפה את הנגע, יצא, ויעמד על פתח הבית בצד המשקוף, ויסקיר או יחליט או יפטר, שנאמר^י: "ויצא הפה מן הבית אל פתח הבית, והסקיר" - לא שישקיר והוא בתוך ביתו [שלו], או בתוך בית המנגע, או תחת המשקוף, אלא בצד פתחו. ואם עמד תחת המשקוף או שהלך לביתו, והסקיר - הרי זה מסגר.

(י) למרות שעשה שלא כדין, כי הדין שצריך להסגיר כשעומדים מחוץ לבית אינו מעכב.

ו. אין הבית מטמא בנגעים עד שיהיה בו ארבע אמות על ארבע אמות או יתר, ויהיה לו ארבעה כתלים; והוא בנוי בארץ באבנים ועפר ועצים, שנאמר^{יא}: "את אבניו ואת עציו, ואת כל עפרו". אבל אם היה בו פחות מארבע אמות על ארבע אמות, או שהיה עגלי^{יב}, או בעל שלשה כתלים, או בעל חמשה, או שהיה בנוי בספינה^{יג}, או תלוי על ארבע קורות [שבתורה] - אינו מטמא בנגעים; היה בנוי על ארבעה עמודים^{יד}, מטמא בנגעים.

(יא) ואין בו זוויות. (יב) ואינו בנוי על גבי קרקע. (יג) שמחוברים לקרקע, ואין ביניהם קירות.

ז. כמה אבנים יהיו בו? אין פחות משמונה -

56. ויקרא-מצורע, יד, לו. 57. ויקרא-מצורע, יד, לה. 58. שם, פסוק לו. 59. ויקרא-מצורע, יד, לח. 60. ויקרא-מצורע, יד, מה.

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ראשון ו' תשרי - ספר טהרה - הלכות טומאת צרעת קיג

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

וְשָׂאָר כָּל הַבָּתִּים שְׂבָאָרָץ יִשְׂרָאֵל מִטְּמֵאִין בְּנִגְעִים,
בֵּין צְבוּעִין בִּידֵי אָדָם, בֵּין צְבוּעִין בִּידֵי שָׁמַיִם [-צבע
טבעין].

יד. בֵּית הָאִשָּׁה², בֵּית הַשֹּׁתֶפֶן, בֵּית הַכֹּנֶסֶת אוֹ בֵּית
הַמְדָּרֶשׁ שֶׁיֵּשׁ בָּהֶן דִּירָה לַחֲזָנִין אוֹ לַתְּלָמִידִים כֹּא -
מִטְּמֵאִין בְּנִגְעִים.

כ. בֵּית שֶׁל אִישָׁה. כֹּא) וְלֹכֵן זֶה נִחְשָׁב מְקוֹם שְׁמִיּוּחַד
לְדִירָה.

טו. קִירוֹת הָאֲבוֹסִי³ וְקִירוֹת הַמְּחִיצָה⁴ שֶׁבְּבֵית כֹּר -
אֵין מִטְּמֵאִין בְּנִגְעִים.

כב. כְּמִין מִתְקֵן הַעֲשׂוֹי מֵאֲבָן, שְׁמִיּוּעַד לֹאכִילַת הַבֵּהמֹת.
כג. תְּקַרָּה הַעֲשׂוִיָּה לְהַסְתִּיר בְּצִילָה אֶת הַבֵּהמֹת מֵהַשְׁהַמֵּשׁ.
כד. שְׁבָנוֹיִים בְּבֵית.

פֶּרֶק טו

סדר טומאת וטהרת בית מנוגע.

א. נִגְעֵי בָתִּים - יֵשׁ בָּהֶם הֶסְגֵּר שְׁלֹשָׁה שְׁבֻעוֹת,
שֶׁהֵן תְּשַׁעָּה עָשָׂר יוֹם⁵; שְׁנֵי שְׁבִיעֵי עוֹלָה לְכָאֵן
וְלְכָאֵן, וְיוֹם שְׁלֹשָׁה עָשָׂר עוֹלָה לְכָאֵן וְלְכָאֵן;
נִמְצָאָתָּ אִתָּה לְמַד, שְׁאֵם צָרָף [-צריך] לְשֹׁלֶשֶׁה
שְׁבֻעוֹת - רוֹאֵהוּ בְּשָׁבִיעִי, וּבְיוֹם שְׁלֹשָׁה עָשָׂר,
וּבְיוֹם תְּשַׁעָּה עָשָׂר. וְהֶסְגֵּר בָּתִּים שְׁלֹשָׁה שְׁבֻעוֹת,
אֵינוֹ מְפָרֵשׁ בַּתּוֹרָה; וְכֵן רַב דִּינֵי נִגְעֵי בָתִּים, דְּכָרִי
קִבְּלָה הֵן [ממשה רבינו].

א) וְלֹא שְׁלוּשָׁה שְׁבֻעוֹת מֵלֵאִים, שֶׁל עֲשָׂרִים וְאַחַד יוֹם.
ב) נִחְשָׁב כְּיוֹם הָאֲחֵרוֹן שֶׁל הַשְּׁבֻעָה הָרִאשׁוֹן, וְגַם כְּיוֹם
הָרִאשׁוֹן שֶׁל הַשְּׁבֻעָה הַשֵּׁנִי. ג) נִחְשָׁב כְּיוֹם הָאֲחֵרוֹן שֶׁל
הַשְּׁבֻעָה הַשֵּׁנִי, וְכְיוֹם הָרִאשׁוֹן שֶׁל הַשְּׁבֻעָה הַשְּׁלִישִׁי.

ב. וְכָל הַדִּינִין הַמְּפָרְשִׁין בָּהֶם בַּתּוֹרָה וּבְדִבְרֵי
קִבְּלָה, בְּכָף הֵם:

כְּשִׁיבּוֹא הַכֹּהֵן וְיִרְאָה הַנֶּגַע [כ] שׁוֹקֵעַ יִרְקָק אוֹ
אֲדָמָדִם, כְּמוֹ שְׂבָאָרָנוּ - יִסְגִּיר שְׁבַעַת יָמִים; וְאִפְלוּ
מִצָּאוּ כְּלוֹי בַּתְּחִלָּה יִרְקָק אוֹ אֲדָמָדִם, יִסְגִּיר.

ד) כָּל הַבֵּית.

וּבְשָׁבִיעִי רוֹאֵהוּ: אִם כָּהֵן הַנֶּגַע, וְאֵין צָרִיף לֹאמַר
אִם הֵלֵךְ לוֹ הַנֶּגַע - קוֹלָף מְקוֹם הַנֶּגַע בְּלִבָּד, וְהַבֵּית

שְׁתֵּי אַבְנִים בְּכָל כְּתָל, כְּדֵי שִׁיחֶיהָ כָּל כְּתָל רָאוּי
לְנִגֵּעַ; שְׂאִין הַבֵּית מִטְּמֵא בְּנִגְעִים, עַד שִׁירְאָהּ בּוֹ
כְּשֵׁנִי גְרִיסִין עַל שְׁתֵּי אַבְנִים - שְׁנֶאֱמַר⁶¹: "אֵת
הָאַבְנִים אֲשֶׁר בָּהֶן הַנֶּגַע". וְכִמָּה עֲצִים יִהְיוּ בּוֹ?
כְּדֵי לִתֵּן תַּחַת הַמַּשְׁקוּף [לעכב הדלת]; וְעַפְר - כְּדֵי לִתֵּן
בֵּין פָּצִים לְחֻבְרוֹ [-בין שורות אבנים]. אַכָּל אִם הָיָה בּוֹ
פְּחוֹת מְשַׁעוּרִין אֵלּוּ, אֵינוֹ מִטְּמֵא בְּנִגְעִים.

ח. הַלְּבָנִים⁷ וְהַשִּׁישִׁי, אֵינֶם חֲשׂוּבִין כְּאַבְנִים טו.
בֵּית שֶׁאֶחָד מִצְדָּיו מְחַפֵּה בְּשִׁישִׁי, וְאֶחָד כְּסֹלֶעַ,
וְאֶחָד בְּאַבְנִים, וְאֶחָד בְּעַפְר - אֵינוֹ מִטְּמֵא בְּנִגְעִים.

יד) הַעֲשׂוִיּוֹת מְטִיט שְׁשׁוּרְפִים בְּכַבֵּשׁן. טו) וְאִם הַנֶּגַע
נִרְאָה עַל בֵּית שִׁישׁ בּוֹ קִירוֹת כֹּאֲלוֹ אֵינוֹ נִטְמָא.

הַשֵּׁנִית הָרִאשׁוֹנָה

וְנִרְאָה .. כִּי א"א זֶה הַמֵּאֲסָף תַּפֵּס
לְשׁוֹן הַמִּשְׁנָה וְלֹא דִקְדָּק בְּמֵה
שֶׁאֲמָרוּ בְּסִפְרָא אֲבִינוּ וְלֹא אֲבִנִים
שֶׁהִכְנִיס לּוֹ מִשְׁבֵּנָה אֲלֵמָא אַע"פ
שֶׁנִּתְּנָם בּוֹ קֹדֶם רֵאִיתִי הַנֶּגַע טַהוֹר
אֲבָל נִרְאָה לִי דְלַעֲנִין טוֹמְאָת הַבֵּית
אַע"פ שֶׁלֹּא הָיָה בְּשַׁעַת בְּנִיין כִּיּוֹן
שֶׁהָיָה בְּשַׁעַת רֵאִיתִי הַנֶּגַע הַבֵּית
טַמָּא אֲבָל לַעֲנִין נִתְּנָה אֵינוֹ נִתָּן
אַל אֹתוֹ שֶׁנִּתֵּן בּוֹ בְּשַׁעַת הַבְּנִיין.

ט. בֵּית שֶׁלֹּא הָיָה בּוֹ

אַבְנִים וְעֲצִים וְעַפְר
כְּשִׁעוּר, וְנִרְאָה • בּוֹ
נֶגַע, וְאַחֲרֵי כֵן הָיָה לוֹ
אַבְנִים וְעֲצִים וְעַפְר -
הָרִי זֶה טַהוֹר טו.

טז) מִפְּנֵי שְׁבַעַת רֵאִיתִי
הַנֶּגַע לֹא הָיָה הַבֵּית רָאוּי לְטַמָּא בְּנִגְעִים.

י. בֵּית שֶׁסִּפְכּוֹ בְּזָרְעִים, בְּטָלָן [מדן אוכל]; הוֹאִיל
וּמִשְׁמָשִׁין תְּשַׁמִּישׁ עֵץ, הָרִי הֵם כְּעֵץ, וְאִם נִטְמָא
הַבֵּית, נִטְמָאוּ עִמּוֹ טְמֵאָה חֲמוּדָה, כְּמוֹ שִׁיתְּבָאָר.
יא. יְרוּשָׁלַיִם וְחוּצָהּ לְאֶרֶץ, אֵין מִטְּמֵאִין בְּנִגְעִים
- שְׁנֶאֱמַר⁶²: "בְּבֵית אֶרֶץ אֲחֻזַּתְכֶּם"⁸, וְיְרוּשָׁלַיִם לֹא
נִתְּחַלְקָה לְשִׁבְטִים⁹; וּבְתֵי הַגּוֹלִים [אפילו] שְׂבָאָרָץ
יִשְׂרָאֵל, אֵין מִטְּמֵאִין בְּנִגְעִים.

יז) וְאִילוּ הַבָּתִּים שֶׁבְּחוּץ לְאֶרֶץ, לֹא נִיתְּנוּ לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל.
יח) וְלֹכֵן גַּם הֵיא, לֹא נִחְשָׁבֶת אֶרֶץ אֲחֻזַּתְכֶּם.

יב. הַלּוֹקֶחַ [=קונה] בָּתִּים מִן הַגּוֹלִים [ויש בהם נגע], יִרְאָה
בַּתְּחִלָּה ט.

יט) כֹּאִילוּ נִוֹלַד הַנֶּגַע כְּשֶׁהָבִית בִּיד יִשְׂרָאֵל.

יג. בֵּית שֶׁצִּדּוֹ אֶחָד גּוֹי וְצִדּוֹ אֶחָד יִשְׂרָאֵל, צִדּוֹ
אֶחָד בְּאֶרֶץ וְצִדּוֹ אֶחָד בְּחוּצָהּ לְאֶרֶץ - אֵינוֹ מִטְּמָא
בְּנִגְעִים.

61. ויקרא-מצורע, יד, מ. 62. ויקרא-מצורע, יד, לד.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

וְאִינוּ מְבִיא אֶבֶן אַחַת תַּחַת שְׁתֵּים־סָשׁ חֲלָץ, וְלֹא שְׁתֵּים תַּחַת אֶבֶן אַחַת חֲלוּצָה, אֲלֵא מְבִיא שְׁתֵּים תַּחַת שְׁתֵּים; וַיֵּשׁ לוֹ לְהִבִּיא שְׁתֵּים תַּחַת שְׁלֹשׁ.

(ח גדולה. ט) קטנות. י) אם הוציא שלוש, מותר להביא במקומן שתיים גדולות, שלא הקפידה התורה אלא שיחלוץ יותר מאחת, ושיביא יותר מאחת.

ד. הִנֵּה הַכֶּתֶל בֵּינוּ לְבֵין חֲבֵרוֹ - שְׁנִיָּהּ חוֹלָצִין, וְשְׁנִיָּהּ קוֹצִין אֶת הָעֵפֶר, וְשְׁנִיָּהּ מְבִיאִין אֲבָנִים אַחֲרוֹת^י; אֲבָל בְּעַל הַבֵּית^ש לְבִדּוֹ מְבִיא אֶת הָעֵפֶר^ל - שְׁנֵאמַר⁶³: "וְעֵפֶר אַחֵר יִקַּח, וְטָח־בֹּ אֶת הַבֵּית", אֵין חֲבֵרוֹ מְשַׁפֵּל עִמּוֹ בְּטִיחָה.

(יא) מכיוון שכל המעשים האלה כתובים בתורה בלשון רבים: וחלצו, העפר אשר הקצו, ולקחו אבנים אחרות. (יב) בלשון יחיד.

ה. אֶבֶן שְׁבֻזִּית^ז - חֲלֻקָּה בְּבֵית הַמִּנְגֹּעַ וְחֻלְקָה בְּבֵית אַחֵר^ח - בְּזִמְנָה שֶׁהוּא חוֹלָץ, חוֹלָץ אֶת כָּלָהּ^י; וּבְזִמְנָה שֶׁהוּא נוֹתֵץ, נוֹתֵץ אֶת שְׁלֹשׁ^י וּמִנִּיחָה אֶת שֵׁל חֲבֵרוֹ^ט. וַיֵּשׁ בְּדָבָר סֶפֶק, אִם תִּהְיֶה זֶה שֵׁל חֲבֵרוֹ, כִּמּוֹ יָד^י [ידית אחיזה] לְאֶבֶן שְׁלֹשׁ^י [ניטמא הבית הסמוך].

(יג) שנאמר "וחלצו". יד) את הבית המנוגע. טו) שנאמר "ונתץ" בלשון יחיד.

ו. בֵּית שְׁנֵאמַר בּוֹ נִגַּע, וְהִיתָה עֲלֶיהָ עַל גִּבּוֹיָיו^ז - נוֹתֵץ^ז [מחשיב] אֶת הַקּוֹרוֹת^ח [של התקרה] לְעֲלִיָּה [וטהורות]; נִרְאָה בְּעֲלִיָּה, נוֹתֵץ אֶת הַקּוֹרוֹת לְבֵית. לֹא הִיתָה עֲלִיָּה עַל גִּבּוֹי - אֲבָנָיו וְעֲצָיו וְעֵפֶר, כֵּלָן נִתְּצִין עִמּוֹ; וּמִצִּיל אֶת הַמְּלַבְּנִין^ט [מקעה] וְאֶת סְרִיגֵי^י [סורגים] הַחֲלוּנוֹת.

(טז) ובעליה אין נגע.

ז. הַלּוֹקֵחַ אֲבָנִים מִבֵּית מִסְגֵּר, וּבִנָּה אוֹתָן בְּבֵית טְהוֹר^ז - [אם] חֹזֵר הִנֵּגַע לְמִסְגֵּר^ח, חוֹלָץ אֶת הָאֲבָנִים שֶׁבִּטְהוֹר^י. נִרְאָה נִגַּע עַל הָאֲבָנִים שֶׁבִּנָּה, הַמִּסְגֵּר יִתְּצֵי^ט; וְהַבֵּית הַשְּׁנִי - מִסְגִּירִין אוֹתוֹ בְּנִגַּע זֶה, כְּדִין כָּל בֵּית שְׁנֵאמַר בּוֹ נִגַּע בְּתַחֲלָה.

טְהוֹר; מִצָּאוֹ שְׁעָמַד בְּעֵינָיו, וְלֹא פִשָּׁה - מִסְגִּיר שְׁבוּעַ שְׁנִי.

וּבִיּוֹם שְׁלֹשָׁה עָשָׂר, רוֹאֶהוּ: אִם כָּהֵה הִנֵּגַע, אוֹ הִלָּךְ לוֹ - קוֹלֵף מְקוֹם הִנֵּגַע, וּמִטְהַר אֶת הַבֵּית בְּצַפְרִים. וְאִם מִצָּא הִנֵּגַע שְׁפִשָּׁה בְּסוֹף שְׁבוּעַ שְׁנִי, אוֹ עָמַד בְּעֵינָיו - חוֹלָץ אֶת הָאֲבָנִים אֲשֶׁר בֵּהֶן הִנֵּגַע, וּמִקְצָה [מקלה] אֶת הָעֵפֶר אֶל מַחוּץ לְעִירָה, וְטָח אֶת כָּל הַבֵּית, וּמִסְגִּירוֹ שְׁבוּעַ שְׁלִישִׁי.

(ה) שופכו מחוץ לעיר.

וּבִיּוֹם תִּשְׁעָה עָשָׂר, רוֹאֶהוּ: אִם חֹזֵר בּוֹ נִגַּע כְּשֵׁנִי גְרִיסִין - הָרִי זֶה פְּשִׁיּוֹן אַחֲרֵי הַטּוֹחַ, וְנוֹתֵץ אֶת כָּל הַבֵּית; וְאִם לֹא חֹזֵר בּוֹ הִנֵּגַע, מִטְהַר בְּצַפְרִים. וְכָל זֶמֶן שִׁיחֹזֵר בּוֹ הִנֵּגַע קֹדֶם שִׁטְהִירוֹ בְּצַפְרִים - הָרִי זֶה יִנָּתֵץ; וְאִם נִרְאָה בּוֹ נִגַּע אַחֵר שִׁטְהִירוֹ בְּצַפְרִים, יִנָּרָה בְּתַחֲלָה^י.

(ו) דינו כנגע חדש שרואהו הכהן, ודן בו את כל הסדר הנ"ל.

וְכֵן אִם פִּשָּׁה הִנֵּגַע בְּסוֹף שְׁבוּעַ רִאשׁוֹן - חוֹלָץ אֶת הָאֲבָנִים אֲשֶׁר בֵּהֶן הִנֵּגַע, וְקוֹצָה הָעֵפֶר חוּץ לְעִיר, וְטָח אֶת כָּל הַבֵּית, וּמִסְגִּירוֹ שְׁבוּעַ שְׁנִי, וְרוֹאֶהוּ: אִם מִצָּא בּוֹ נִגַּע כְּשֵׁנִי גְרִיסִין - הָרִי זֶה פְּשִׁיּוֹן אַחֲרֵי הַטּוֹחַ, וְנוֹתֵץ אֶת כָּל הַבֵּית; וְאִם לֹא חֹזֵר בּוֹ נִגַּע, מִטְהַר בְּצַפְרִים. וְכָל זֶמֶן שִׁינָּרָה בּוֹ נִגַּע קֹדֶם טְהִירָה בְּצַפְרִין^י - יִנָּתֵץ; וְאִם נִרְאָה בּוֹ נִגַּע אַחֵר שִׁטְהִירוֹ בְּצַפְרִים, יִנָּרָה בְּתַחֲלָה.

(ז) למרות שכשראה הכהן את הבית אחרי הסגר, עדיין לא חזר הנגע.

ג. כְּשֶׁהוּא חוֹלָץ אֶת הָאֲבָנִים אֲשֶׁר בֵּהֶן הִנֵּגַע, אֵינוֹ חוֹלָץ פָּחוֹת מִשְׁתֵּי אֲבָנִים, וְאֵינוֹ נוֹטֵל אֲבָנִים מִצַּד זֶה [של הבית], וּמְבִיא לְצַד זֶה - שְׁנֵאמַר⁶³: "וְלִקְחוּ אֲבָנִים אַחֲרוֹת"; וְלֹא עֵפֶר מִצַּד זֶה, וּמְבִיא לְצַד זֶה - שְׁנֵאמַר⁶⁴: "וְעֵפֶר אַחֵר יִקַּח". וְאֵינוֹ טָח בְּסִיד, אֲלֵא בְּעֵפֶר - שְׁנֵאמַר⁶⁵: "וְעֵפֶר אַחֵר יִקַּח, וְטָח אֶת הַבֵּית".

63. ויקרא-מצורע, יד, מב. 64. שם. 65. שם. 66. ויקרא-מצורע, יד, מב.

חולץ. . הנגע: משמע שגם שותפו לקיר צריך לחלוץ את אבניו שבחלקו נגד הנגע - לקו"ש חל"ג ע' 12 והע' 31.

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ראשון ו' תשרי - ספר טהרה - הלכות טומאת צרעת קטו

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

כלו טמא, ויטמא מאחוריו. וכן אבנים שלש בהן הנגע במסגר, מטמאין מאחוריהן.

(ד) והרי כבר משעה שנראה בו הנגע, נטמא הבית.

ג. אחד המסגר והמחלט [דינם שווה], לטמא בביאה^ה. כיצד? בית שהיה מסך [=מאהיל] על גבי בית מנגעי, בין מחלט בין מסגר, או אילן שהוא מסך עליו - העומד תחת האילן, או הנכנס לבית החיצון - טמא; שהרי הוא והבית הטמא תחת אהל אחד.

(ה) אם כל הבית נכנס לאוהל אחד. (ו) כגון שהבית המנוגע היה בנוי בתוך בית טהור. (ז) על הבית המנוגע.

וכן אבן מנגעת הנכנסת לאהל, והנחה שם - נטמא כל אשר באהל. היתה מנחת תחת האילן, והטהור עובר - נטמא; היתה הטהור עומד תחת האילן, ועבר אדם באבן מנגעת - לא טמאה; ואם הניחה שם, טמאה; שמושב המנגע - כמוהו^ה, בין אדם בין בלים, בין אבנים ועציו ועפרו^ט.

(ח) המקום שמונח שם הדבר המנוגע נטמא בטומאת הדבר המנוגע, ולכן כל מה שנמצא שם נטמא. (ט) כולם מטמאים את המקום שהם יושבים או מונחים בו.

ד. המאהיל בידו על אבן מנגעת, או שהאחילה עליו - טהור, עד שישגע.

ה. טהור שנכנס לבית מנגע דרך אחוריו, אפלו נכנס בלחץ חוץ מחטמו^י - טהור, שנאמר⁷⁰: "והפא אל הבית"; דרך ביאה טמאה תורה^י.

(י) כשהוא הולך לאחוריו. (יא) אבל אם נכנס כולו, נטמא כמו כל הדברים שנמצאים בבית. (יב) וההולך לאחוריו אינו נקרא 'דרך ביאה'.

ו. טהור שהכניס ראשו ורובו לבית טמא, נטמא. וכן טלית טהורה שהכניס ממנה שלש על שלש לבית טמא, נטמאת. וכן פלי חרש שהכניס אורו לבית טמא^י, נטמא^י. אבל שאר פלים, עד שיהכניס רב הפלי; ומשכניס רב הפלי, נטמא מיד.

(יג) שהכניס את פתח הכלי לבית המנוגע. (יד) כי כלי חרס נטמא מאוירו.

(יז) לבית שממנו לקח את האבנים, וצריך לנתצו. (יח) את האבנים שלקח מאותו בית ובנאן בבית הטהור, שהרי הן חלק מהבית הטעון נתיצה. (יט) מפני שחזר הנגע לאבנים השייכות לבית.

ח. כיצד מטהרין את הבית המנגע אחר החליצה והטיחה? מביא מים חיים בכלי חרש, ושתי צפרים ועץ ארז ואזוב ושני תולעת, כטהרת אדם שבארנו לכל דבר, אלא שבאדם מזה שבע פעמים לאחר ידו של מצרע, ובבית מזה שבע פעמים על המשקוף של בית מבחוץ; ושאר כל מעשיהן שוין.

פרק טז

דיני טומאת בית מנוגע.

א. בית המנגע, אב מאבות הטמאות: כל הנוגע בו, וטמא. וכן אבנים שחולצין ממנו אחר הסגר, או אבנים ועצים ועפר של בית כשנותצין אותו - כלן אבות הטמאות; וכל פזית מהן, מטמא אדם וכלים במגע ובמשא^א ובביאה.

(א) אפילו אם לא נגע בהם, כגון שהיו מונחים על עץ, שאינו מקבל טומאה והגביה את העץ.

ביצד^ב? אם נכנס מהן פזית לבית טהור, נטמא כל אשר בבית מאדם וכלים - שפלן מטמאין בביאה, כאדם מצרע. וכלן^ג אסורין בהנאה; ואם שרפם, ועשה מהם סיד - הרי זה אסור בהנאה, שנאמר⁶⁷: "צרעת ממארת" - תן בו מארה [=קללה], ואל תהנה בו. וכלן - משלחין אותם חוץ לעיר, אף על פי שאינה מקפת חומה.

(ב) באיזה אופן האבנים העצים והעפר, מטמאים בביאה. (ג) כל חלקי הבית המנוגע, האבנים העצים והעפר.

ב. בית מסגר - אינו מטמא אלא מתוכו, שנאמר⁶⁸: "והפא אל הבית כל ימי הסגיר אתו, וטמא עד הערב". אבל [בית] המחלט - מטמא מתוכו ומאחוריו; שהנוגע בו מאחוריו - טמא, שנאמר⁶⁹: "צרעת ממארת .. בבית, טמא הוא" - וכי טהור היה? ! אלא הוסיף לו טמאה על טמאתו, שיהיה

67. ויקרא-מצורע, יד, מד. 68. ויקרא-מצורע, יד, מד. 69. שם, פסוק מד. 70. ויקרא-מצורע, יד, מד.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

בַּהֶלֶל הַמֵּת - אֶפְלוּ הִיָּה מְגִלָּה בְּבֵית הַמִּנְגָּע, הָרִי זֶה טָהוֹר.

(כ) כל כלי שאם הוא סגור בכיסוי שצמוד לכלי ומודבק אליו בטיט, מציל את הנמצא בתוכו מלהיטמא אם הוא נמצא באהל המת.

פִּיעֵד? כְּלֵי חֶרֶשׁ אוֹ כְּלֵי אֲבָנִים וְכָלֵי אֲדָמָה וְכִיּוֹצֵא בָהֶם [המצילים בצמיד בפתיל באהל המת], **שֶׁהָיוּ אוֹכְלִין וּמִשְׁקִין וְכָלִים בְּתוֹכָם, וְהָיוּ מְכַסִּין בְּבֵית הַמִּנְגָּע - אֵף עַל פִּי שְׁאִינָם מְקַפִּין צְמִיד פְּתִיל, הֵם וְכָל מֶה שֶׁבְּתוֹכָם טָהוֹרִין.** הבור והחדות [=בור בנוי ע"ג הקרקע] **שֶׁבְּבֵית הַמִּנְגָּע** [המצילים מכוסים באוהל המת] - **אֵף עַל פִּי שֶׁהָיוּ מְגִלִּין, כְּלִים שֶׁבְּתוֹכָם טָהוֹרִין.**

י. הַצֶּרַעַת - הוּא שֵׁם הָאֱמֹר בְּשִׁתְּפוֹת [משותף לכמה עניינים], **כּוֹלֵל עֲנָנִים הַרְבֵּה שְׁאִין דּוֹמִין זֶה לָזֶה; שֶׁהָרִי לִבֵּן עוֹר הָאָדָם, קְרוִי 'צֶרַעַת'; וּנְפִילַת מְקַצָּת שֶׁעַר הָרֹאשׁ אוֹ הַזָּקֵן, קְרוִי 'צֶרַעַת'; וְשְׁנוֹי עֵין** [=מראה] **הַבְּגָדִים אוֹ הַבְּתִים, קְרוִי 'צֶרַעַת'. וְזֶה הַשְּׁנוֹי הָאֱמֹר בְּבָגְדִים וּבְבְּתִים שֶׁקָּרְאָתוֹ תוֹרָה 'צֶרַעַת' בְּשִׁתְּפוֹת הַשֵּׁם** [בשם משותף לכולם] - **אֵינוֹ מְמַנְהֵגוּ שֶׁל עוֹלָם, אֲלֹא אוֹת וּפְלֵא הִיָּה בִּישְׂרָאֵל, כְּדִי לְהַזְהִירָם מִלְּשׁוֹן הָרַע.**

שֶׁהַמִּסְפָּר בְּלִשׁוֹן הָרַע, מְשַׁתְּנוֹת קִירוֹת בֵּיתוֹ. אִם חִזַּר בּוֹ, יִטְהַר הַבֵּית; וְאִם עָמַד בְּרִשְׁעוֹ עַד שֶׁהִתֵּן הַבֵּית - מְשַׁתְּנִין כְּלֵי הָעוֹר שֶׁבְּבֵיתוֹ, שֶׁהוּא יוֹשֵׁב וְשׁוֹכֵב עֲלֵיהֶם. אִם חִזַּר בּוֹ, יִטְהַר; וְאִם עָמַד בְּרִשְׁעוֹ עַד שֶׁיִּשְׁרְפוּ, מְשַׁתְּנִין הַבְּגָדִים שֶׁעָלָיו. אִם חִזַּר בּוֹ, יִטְהַר; וְאִם עָמַד בְּרִשְׁעוֹ עַד שֶׁיִּשְׁרְפוּ - מְשַׁתְּנָה עוֹרוֹ וְיִצְטָרַע, וְהִיָּה מְבַדֵּל וּמַפְרָסם לְבַדּוֹכָא, עַד שֶׁלֹּא יִתְעַסֵּק בְּשִׁיחַת רִשְׁעִים, שֶׁהִיא הַלְצוֹת וְלִשׁוֹן הָרַע.

(כא) כי אנשים יתרחקו ממנו מחמת צרעתו, וישב לבדו.

וְעַל עֲנָן זֶה הוּא מְזַהֵר בְּתוֹרָה וְאוֹמֵר⁷²: "הַשְּׁמֶר בְּנִגְעַת הַצֶּרַעַת .. זָכוֹר אֶת אֲשֶׁר עָשָׂה ה' אֱלֹהֶיךָ

בְּמַה דְּבָרִים אֲמֹרִים? בְּכָלִים [=בגדים] **שֶׁנִּכְנָסוּ חִלּוּצִין** [-אינם לבושים על אדם]. **אֲכָל אָדָם מִישְׂרָאֵל שֶׁנִּכְנָס לְבֵית מִנְגָּע, וְהוּא לְבוּשׁ בְּבָגְדָיו, וְסַנְדְּלָיו בְּרִגְלָיו, וְטַבְּעוֹתָיו בְּיָדָיו - הָרִי הָאָדָם טָמֵא מִיָּד; וּבְבָגְדָיו טָהוֹרִים, עַד שֶׁיִּשְׁתַּהֶה שָׁם כְּדִי שִׁיכַב אָדָם וְיֹאכַל כֶּשֶׁלֶשׁ בִּיצִים פֶּת חֲטִים בְּלִפְתָּן** [-מאכל נוסף], **שֶׁנֶּאֱמָר⁷¹: "וְהִשְׁכַּב בְּבֵית, יִכַּסּ אֶת בְּגָדָיו; וְהֹאכַל בְּבֵית, יִכַּסּ אֶת בְּגָדָיו" - וְכִי תַעֲלֶה עַל דַּעְתְּךָ, שְׁאִין בְּגָדָיו מִתְטַמְּאִין, עַד שִׁיֵּאכַל שָׁם? אֲלֹא לִתֵּן שְׁעוֹר לְשׁוֹכֵב כְּאוֹכֵל. וְאַחַד הַשׁוֹכֵב, אוֹ הַיּוֹשֵׁב, אוֹ הָעוֹמֵד - אִם שָׁהָה כְּדִי לֵאכֹל שְׁעוֹר הָאֲכִילָה הָאֱמֹרָה, נִטְמָאוּ בְּגָדָיו.**

ז. מִי שֶׁנִּכְנָס לְבֵית מִנְגָּע, וְכָלָיו עַל כֶּתֶפוֹ, וְסַנְדְּלוֹ וְטַבְּעוֹתָיו בְּכַפְּיוֹ - הוּא וְהֵם טָמֵאִין מִיָּד; שְׁאִינוֹ מְצִיל מִלְּטַמְּא מִיָּד, אֲלֹא כָלִים שֶׁהוּא לְבוּשׁ בָּהֶם. וְכֵן הִגִּיד וְהִבְהִימָה שֶׁהָיוּ לְבוּשִׁין בְּכָלִים, וְנִכְנָסוּ לְבֵית הַמִּנְגָּע - נִטְמָאוּ הַכָּלִים מִיָּד⁷³; אֲכָל הִגִּיד אֵינוֹ מְקַבֵּל טָמְאָה, כִּפְהֵמָה⁷⁴.

(טו) כי רק מי שמטמא בגדים מצילים מטומאה אם הוא לבוש בהם, אבל גוי שאינו מטמא בגדים (שהרי אינו מקבל טומאה כלל) אינו מציל את הבגדים מלקבל טומאה אם נכנסו לבית, אפילו שהוא לבוש בהם. (טז) כמו שבהמה אינה מקבלת טומאה.

ח. מִי שֶׁהִיָּה עוֹמֵד בְּבֵית מִנְגָּע, וּפָשַׁט יָדָיו חוּץ לְבֵית, וְטַבְּעוֹתָיו בְּיָדָיו - אִם שָׁהָה כְּדִי אֲכִילַת הַשְּׁעוֹר - נִטְמָאוּ הַטַּבְּעוֹת, אֵף עַל פִּי שֶׁהֵם בְּחוּץ⁷⁵. וְכֵן הָעוֹמֵד בְּחוּץ, וּפָשַׁט יָדָיו לְבֵית מִנְגָּע - נִטְמָאוּ יָדָיו בְּלִבְד מִיָּד⁷⁶. וְאִם שָׁהָה שָׁם כְּדִי אֲכִילַת הַשְּׁעוֹר, נִטְמָאוּ טַבְּעוֹתָיו; וְאִם לֹא שָׁהָה, טָהוֹרוֹת.

(יז) על אצבעות ידי. (יח) מכיוון שהידים נגרות אחרי הגוף, שנמצא בפנים. (יט) מדרבנן, מכיוון שהם נמצאים בתוך הבית המנוגע.

ט. כָּל הַמְצִיל בְּצִמִּיד פְּתִיל בַּהֶלֶל הַמֵּת, מְצִיל מְכַסֶּה [בכיסוי כל שהוא] **בְּבֵית מִנְגָּע; וְכָל הַמְצִיל מְכַסֶּה**

71. ויקרא-מצורע, יד, מז. 72. דברים-כ"ה, כד, ח-ט.

ופלא: דיוק הלשון - לקו"ש חל"ג ע' 164 והע' 13. כד... הרע: מכאן נראה עד כמה גדולה אהבתו של הקב"ה לכל יהודי! - לקו"ש חל"ז ע' 39. מדוע לא נסדרו הלכות אלו בהלכות דעות? - לקו"ש חכ"ב ע' 66. ויהי... לבדו: בגדר הברלת מצורע - לקו"ש חכ"ב ע' 72.

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שני ז' תשרי - ספר טהרה - הלכות מטמאי מושב ומושב קיז

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

וְיִשְׁמַע, וַיִּכְתֹּב סֵפֶר זִכְרוֹן לְפָנָיו, לִירְאֵי ה' וּלְחֹשְׁבֵי שְׁמוֹ".

~ נקודות משיחות קודש ~

"זוה השני האמור בבגדים ובבתיים שקראתו תורה 'צרעת' בשתפות השם - אינו ממנהגו של עולם כו"

וממשיך ומפרט סדר הנגעים: "משתנות קירות ביתו, ואם עמד ברשעו "משתנין כלי העור שבביתו", "משתנה עורו ויצטרע ויהי מובדל כו".

וי"ל שמקורו לכאורה הוא בתוספתא ועוד, שם מפורש הסדר הנ"ל, תחילה נגעי בתיים כו'. אבל במקורות הנ"ל אינו מפורש: א) "אות ופלא הי' בישראל". ב) עד שלא יתעסק בשיחת הרשעים כו'.

ויש להוסיף שפשטות לשונו - "אינו ממנהגו של עולם" מוסב רק על "השינוי האמור בבגדים ובבתיים" אבל לא על נגעי אדם, וכן משמע ממה שכתב בפיה"מ "כי הבגדים והבתיים דוממים, והשינוי הנולד בהם אינו צרעת אלא שהתורה קראתו כך". וכן מפורש ברמב"ן עה"ת בכלי יקר, ובספורנו, ובחינוך (מצוה קעב, קעז). אבל בלקו"ת כתב גם על צרעת באדם "שנולדו סימנים בגשמיות בבשרו שלא כדרך הטבע . . . אך מעשה נסים הם", אך גם מהרמב"ם מובן, מכיוון שנגעי אדם באים על האדם בהמשך ולאחרי נגעי בתיים ונגעי בגדים מוכח שסיבתם אינה טבעית, וכן מפורש ב'מורה נבוכים'.

לקו"ש חכ"ב עמוד 72 הערה 34 מתוך רמב"ם "פרדס המלך"

ברוך ורחמנא דסייען

~ יום שני ז' תשרי ~

הלכות מטמאי מושב ומושב

יש בכללן ארבע מצוות עשה; וזה הוא פּרָטָן: (א) דין טמאת נדה; (ב) דין טמאת יולדת; (ג) דין טמאת זבה; (ד) דין טמאת זב. ובאור מצוות אלו - בפּרָקִים אלו.

למרים, בדרך"; הרי הוא אומר: התבוננו מה ארע למרים הנביאה, שדברה באחיה שהיא גדולה ממנו בשנים, וגדלתו על ברקיה, וסכנה בעצמה להצילו מן הים; והיא לא דברה בגנותו, אלא טעת, שהשנתו לשאר נביאים. והוא לא הקפיד על כל אלו הדברים, שנאמר⁷³: "והאיש משה ענו מאד". ואף על פי כן, מיד נענשה בצרעת.

קל וחמר לכני אדם הרשעים הטפשים, שמרבים לדבר גדולות ונפלאות. לפיכך, ראוי למי שרצה לבנות אחרותיו, להתרחק משיבתם ומלדבר עמהם, כדי שלא יתפס אדם ברשת רשעים וסכלותם.

וזה הוא דרך ישיבת הלצים הרשעים: בתחלה מרבין בדברי הבאי [=חסרי תוכן], כענין שנאמר⁷⁴: "וקול כסיל, ברב דברים"; ומתוך כך באין לספר בגנות הצדיקים, כענין שנאמר: "תאלמנה שפתי שקר, הדברות על צדיק עתק"; ומתוך כך יהיה להם הרגל לדבר בנביאים ולתת דפי בדבריהם, כענין שנאמר⁷⁵: "ויהיו מלעבים במלאכי האלהים, ובוזים דבריו, ומתעצנים בנביאיו"; ומתוך כך באין לדבר באלהים וכופרין בעקר [האמונה], כענין שנאמר⁷⁶: "ויחפאו בני ישראל דברים אשר לא כן על ה' אלהיהם".

והרי הוא אומר בזהם⁷⁷: "שתו בשמים פיהם, ולשונם תהלך בארץ". מי גרם להם לשית בשמים פיהם [-לדבר על ה']? לשונם שהלכה תחלה בארץ. זו היא שיחת הרשעים שגורמת להם ישיבת קרנות, וישיבת גססיות של עמי הארץ, וישיבת פתי משתאות עם שותי שכר.

אבל שיחת כשרי ישראל וצדיקיהם אינה אלא בדברי תורה ודברי חכמה; ולפיכך הקדוש ברוך הוא עוזר על ידם, ומזכה אותם בה - שנאמר⁷⁸: "אז נדברו יראי ה' איש אל רעהו, ויקשב ה',

73. במדבר-בהעלותך, יב, ג. 74. קהלת, ה, ב. 75. דברי הימים ב, לו, טז. 76. מלכים ב, יז, ט. 77. תהלים, עג, ט. 78. מלאכי, ג, טז.

קיה שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שני ז' תשרי - ספר טהרה - הלכות מטמאי מושב ומושב

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

פֶּרֶק א

עיקר דיני טומאת זב, זבה, נידה ויולדת.

א. הַזָּבָה וְהַזֵּבֶה וְהַיּוֹלֶדֶת - כָּל אֶחָד מֵאַרְבַּעֶתָּה אֵב מֵאֲבוֹת הַטְּמֵאוֹת; מְטֵמְאִין כָּלִים בְּמִגַּע, וּמְטֵמְא אָדָם בְּמִגַּע וּבְמִשָּׁא, וּמְטֵמְא מִשְׁכָּב וּמוֹשָׁב וּמִרְכָּב מִתַּחְתָּיו, וְעוֹשֶׂה אוֹתָן אֵב טְמֵאָה, וּמְטֵמְא מִדָּף [דבר שמעלין על גביה].

(א) איש שיצאו הפרשות מסוימות דרך אבר הזרע שלו. (ב) אישה שהפרישה דם לא בזמן הווסת שלה. (ג) אישה שהפרישה דם בזמן הווסת הרגיל שלה. (ד) ראשי טומאות, שמטמאים גם אדם וכלים, בשונה מוולד הטומאה, שמטמא רק מאכלים ומשקאות. (ה) גם אם יש דבר שחוצץ בין האדם הטמא לדבר שמונח על גבו.

ב. אֶחָדִי זָבָה קִטְנָה [שראתה דם זיבות יום או יומיים] וְאֶחָד זָבָה גְדוֹלָה [שראתה שלושה ימים], וְאֶחָד זָבָה מִחֻמַּת עֲצָמָיו או מִחֻמַּת אֲנָסִי, וְאֶחָד זָב כִּפְעַל שְׁתֵּי רֵאיוֹת או כִּפְעַל שְׁלֹשׁ - טְמֵאָת כָּלִין שָׁוָה לְטֵמְא אֲחֵרִים.

(ו) נקדים מספר דינים יסודיים, שידיעתם תקל על הבנת ההלכות שלפנינו: א. איש שראה שהפריש פעם אחת, אינו נחשב זב אלא בעל קרי, וטמא יום אחד ואינו מטמא משכב ומושב. ב. איש שראה שתי ראיות (הפרשות), בין ביום אחד בין בשני ימים בזה אחר זה, הוא נחשב זב גמור לכל דבר אך עדיין הוא אינו צריך להביא קרבן לבית המקדש, אולם אם הוא ראה שלוש ראיות, עליו להביא קרבנות אחרי טהרתו. ג. אישה שראתה דם ביום אחד, אפילו כמה ראיות, לא בזמן הווסת שלה, טמאה יום אחד ושומרת כל היום שלאחריו, ואם עבר בטהרה – טהורה אחרי טבילה במקווה. ד. אם ראתה גם ביום השני, היא טמאה כל אותו היום ועליה להישמר מטומאה כל היום השלישי ואם עבר בטהרה – טהורה, לאחר טבילה. בשני המקרים האלה היא נקראת "שומרת יום כנגד יום", מפני שהיא שומרת יום טהרה נגד יום הטומאה. כמו כן, אישה זו מכונה "זבה קטנה". ה. אם תראה דם גם ביום השלישי, היא נקראת זבה גדולה וצריכה לספור שבעה ימים בטהרה וטובלת בליל שמיני, ולמחרת היום מביאה מקרה קרבנות. (ז) בלי כל סיבה חיצונית. (ח) בהשפעת מקרה כלשהו, כגון שנבהלה או שקפצה וכדומה.

ג. קִטְנָה בַּת יוֹם אֶחָד - מְטֵמְאָה בְּנִדָּה; בַּת עֶשְׂרֵה יָמִים - בְּזִיבָה^ט; בַּת שְׁלֹשׁ שָׁנִים וַיּוֹם אֶחָד - מְטֵמְאָה אֶת בּוֹעֶלָהּ, כְּמוֹ שִׁיתִּבְאָר.

(ט) שבעת ימים הראשונים ללידתה הם תקופת הנידה,

והפעם הראשונה שתוכל להיחשב זבה היא לאחר שתראה דם בימים שמיני תשיעי ועשירי ללידתה. (י) אם הוא בעל אותה בזמן טומאתה.

ד. קָטָן בֶּן יוֹם אֶחָד - מְטֵמְא בְּזִיבָה. וְאֶחָד [גם] **גֵּרִים וְעֶבְרִים וְאֶחָד** [וגם] **יִשְׂרָאֵל מְטֵמְאִין בְּנִדָּה וּבְזִיבָה.**

ה. סָרִיס [=עקר, בידן] אָדָם וּסְרִיס חֲמָה [מלידה], מְטֵמְאִין בְּזִיבָה כְּשֶׁאֵר הַבְּרִיאִין.

ו. אִין הָאִשָּׁה מְטֵמְאָה בְּלֶבֶן^י, וְלֹא הָאִישׁ בְּאֵדָם^{יב}; אֲלֹא הָאִשָּׁה בְּאֵדָם, וְהָאִישׁ בְּלֶבֶן.

(יא) אם יצאה ממנה הפרשה לבנה. (יב) אם יצא ממנו הפרשה אדומה.

ז. טְמֵטוֹם וְאַנְדְּרוֹגִינוֹס [ספקי זכר או נקבה], נוֹתֵנִין עֲלֵיהֶם חֲמִירֵי הָאִישׁ וְחֲמִירֵי הָאִשָּׁה [חומרות שבשניהם]^{יג}; מְטֵמְאִין בְּלֶבֶן פֶּאִישׁ, וּבְאֵדָם כְּאִשָּׁה. וְטֵמְאָתָן בְּסִפְקֵי^{יד}; לְפִיכָּה, אִין שׁוֹרְפִין עֲלֵיהֶן תְּרוּמָה וּקְדָשִׁים^{טו}, וְאִין חִיבִין עֲלֵיהֶן עַל טְמֵאָת מִקְדָּשׁ וּקְדָשִׁיו^{טז}.

(יג) מכיוון שבכל מקום שיש ספק בדין מהתורה, מחמירים. (יד) לאחר כל הפרשה שיצאה מהם הם טמאים מספק, כי אולי הם בני המין השני. (טו) אם יצאה מהם הפרשה ונגעו בתרומה או קדשים וטמאו אותם, לא שורפים אותם כדין תרומה וקדשים טמאים, כי אולי הם טהורים ואסור לשרוף תרומה וקדשים טהורים. (טז) אם יצאה מהם הפרשה ונכנסו לבית המקדש או אכלו בשר קדשים בשוגג פטורים מקרבן, ובמידה פטורים ממלקות.

רָאָה לֶבֶן וְאֵדָם בְּאֶחָד, שׁוֹרְפִין עֲלֵיהֶן תְּרוּמָה וּקְדָשִׁים^{יז}; אֲכָל אִין חִיבִין עֲלֵיהֶן עַל מִקְדָּשׁ וּקְדָשִׁיו - שְׁנֵאֲמַר^{יח}: "מִזְכֹּר עַד נִקְבָּה תִשְׁלַחוּ", עַד שֶׁתִּהְיֶה הַטְּמֵאָה טְמֵאָת זָכָר וְדָאִי או טְמֵאָת נִקְבָּה וְדָאִית.

וְכֵן הַנוֹגַע בְּלֶבֶן • וְאֵדָם השגת הראב"ד **שֶׁלֹּא** [של הספק] **כְּאַחַת, אִינוּ חִיבִים עַל טְמֵאָת מִקְדָּשׁ וּקְדָשִׁיו; נִגַּע הוּא** [הספק] **עֲצָמוֹ בְּלֶבֶן וְאֵדָם שְׂרָאָה, הֲרִי זֶה חִיב עַל בִּיאַת הַמִּקְדָּשׁ.**

(יז) מכיוון שבמקרה כזה בוודאי הם נטמאו.

1. במדבר-נשא, ה, ג.

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שני ז' תשרי - ספר טהרה - הלכות מטמאי משכב ומושב קיט

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

עד שיהיה בן ט' שנים ויום אחד
אבל התורה הקשה קטן לגדול
דכתיב זאת תורת הזב בין קטן בין
גדול עשה קטן כגדול לכל זיבתו.

וכן המושבות

והמושבות שישב עליהן משראה ראיה ראשונה עד
שראה השניה - טהורין; שאינו קרוי זב אלא אחר
ראיה שניה, כמו שבארנו בהלכות מחסרי כפרה.
ראה אחת מרבה פשטים^{כח}, אין טמא אלא המסיט
טפה אחת^[מזין].

כח) אדם שיצאה ממנו זיבה רצופה במשך זמן שאדם
מספיק לטבול ולנגב את עצמו, שזהו זמן הליכה ממוצעת
של כ-25 מטר. כט) מכיוון שהטיפה הזו עשתה אותו זב,
אבל הקודמות דינן כשכבת זרע.

יג. ראיה ראשונה של מצרע, מטמאה במשא -
שנאמר: "כל צרוע וכל זב", הרי הצרוע קזב
גמור; מה זב גמור, זובו מטמא במשא - אף
מצרע, ראיתו הראשונה מטמאה במשא.

יד. רקו של זב ומימי רגליו ושכבת זרעו - כל
אחד משלשתן אב טמאה, דין תורה; ומטמא בכל
שהוא, במגע ובמשא; הרי הוא אומר בראשית: "וכי
ירק הזב בטהור"; ומימי רגליו ושכבת זרעו, אי
אפשר שלא יהיה בהן צחצוחי^[טיפות] זיבה כל
שהוא.

טו. ואחד זב, ואחד גדה ויולדת וזבה - כל אחד
מהן, רקו ומימי רגליו אב טמאה קזב; וכן כל
מקום שנאמר בהלכות אלו 'הזב' - אחד הזב,
ואחד שאר הארבעה^ל.

ל) זב, זבה, נידה ויולדת.

טז. תשעה משקין קזב: שלשה מהן אב טמאה,
והן - רקו, ומימי רגליו, ושכבת זרעו. וכל אחד
מאלו מטמא אדם וכלים בכל שהוא, כמו שבארנו.

ושלשה מהן כולד

הטמאה, ואלו הן -

דמעת עינו, ודם מגפתו

[מכתו], וחלב האשה. כל

אחד מאלו כמשקין •

טמאין שאין מטמאין

השנת הראב"ד

כמשקין .. מטמאין א"א אף בזה
טעה שהרי הן מטמאין את הגוויה
ברביעית על ידי שתייה אבל במגע
ודאי אין מטמאין אלא הידים בלבד
ואפילו במשהו והן מטמאין אף
הכלים במשהו משמעתא קמיתא
דאלו דברים.

ח. דם הנדה, או דם הזבה, או דם היולדת -
מטמא בכל [כמות] שהוא, במגע ובמשא, שנאמר:
"והנדה בנדתה, והזב"; מפי השמועה^י למדו,
שמדה כמות [דם האשה מטמא כגופה]. וכבר בארנו בענין
אסור נדה, שחמשה דמים טמאים באשה; אבל אם
ראתה דם ירק - הרי הוא טהור, ואינו כמו רקה
ושאר משקין היוצאין ממנה^{יט}, שהרק מתעגל
ויוצא, וזה שותת ויורד.

יח) במסורת ממש רבינו. יט) שאם הם יצאו ממנה בזמן
טומאתה, הם טמאים ומטמאים.

ט. אשה שיצא הולד מדפנה [ילדה בניתוח], ויוצא
עמו דם מן הדפן - הרי אותו הדם אב מאבות
הטמאות, כדם הנדה והלדה והזיבה; שהמקור^י,
מקומו טמא^{כא}. והאשה טהורה^{כב}, עד שיצא ממנה
דם דרך הרחם.

כ) האבר בגוף האשה שבו מתקבץ דם המחזור של האשה.
כא) ולכן בכל מקרה, הדם שיוצא ממנו נחשב טמא.
כב) כלומר, היא אינה טמאה בטומאת נידה או יולדת.

י. מקור האשה שנצער ונפל לארץ^{כג}, האשה
טמאה טמאת ערב^{כד}; וכן מקור שהזיע פשתי טפי
מרגליות^{כה}, האשה טמאה טמאת ערב. אבל אינה
נדה, עד שתראה אחד מחמשה דמים המטמאין
אותה.

כג) אם יצאה חתיכת בשר מאבר האשה. כד) מכיוון
שהיא נגעה בבשר האבר הטמא. כה) אם יצאו מאבר
האשה שתי טיפות לבנות דרך הרחם.

יא. הזיעה טפה אחת - הרי האשה טהורה,
שאינה אלא מחוץ למקור^{כז}.

כו) והנזולים הבאים מחוץ לאבר שלא בימי טומאתה,
טהורים.

יב. זובו של זב - אב מאבות הטמאות קזב,
שנאמר: "זובו, טמא הוא"; ומטמא במגע
ובמשא בכל שהוא. ראיה ראשונה של זב - אינה
מטמאה במשא, והרי
היא פשכבת זרע^{כח}, בין
מאיש גדול, בין מקטן.

השנת הראב"ד

בין .. מקבץ א"א אין לשונו מיושר
שאלו היתה ראיתו של זב קטן
כשכבת זרעו לא היתה טמאה כלל

2. ויקרא-מצורע, טו, לג. 3. ויקרא-מצורע, טו, ב. 4. במדבר-נשא, ה, ב. 5. ויקרא-מצורע, טו, ח.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

ד) ולא חוששים שנשאר רוק על הכוס. (ה) כשהאדם שותה, בוודאי מתערב קצת רוק מפיו עם המשקה.

ד. זב שִׁנְשֵׁף אֶת הַפֶּת וְאֶת הַבֶּצֶל, הַמְּסִיטֵן טְהוּרִי; נִשְׁפָּךְ אֶת הַקִּישוּת [קישוא] וְאֶת הַמֶּלֶפֶפּוֹן - הַמְּסִיטֵן • טְמֵאִי, מִפְּנֵי מִשְׁקָה פִּי הַזֵּב הַמִּתְעַרֵּב בָּהֶן.

ו) מכיוון שרוק לא מתערב עם דבר יבש. ז) כי יש בהם הרבה לחות.

ה. קִלְפִּי פוֹלִין וְקִלְפֵי תוֹרְמוֹסִין שֶׁקָּצְצָן [קילף בפיו] הַגּוֹי - הַמְּסִיטֵן טְמֵא; שֶׁכָּל הַגּוֹיִם פְּזוּבִים לְכָל דְּבָרֵיהֶן, כְּמוֹ שִׁיתְבָּאֲרָה. הַקִּלְפִּין שֶׁשִּׁשְׁוֹקִין^ט, הוֹלְכִין בָּהֶן אַחֵר הָרֵב.

ח) בהלכה הבאה. ט) שלא ידוע אם הם של ישראל או של גויים. י) אם רוב מביאי הקליפות לשוק הם גויים - טמאים, ואם רובם יהודים - טהורים.

ו. דָּם טְמֵא שֶׁנִּתְעַרַּב בְּמִים - אִם בְּטָלוּ מֵרֵאִיו [של הדם], הִפֵּל טְהוּר; נִתְעַרַּב בְּדָם טְהוּר אוּ בִּזְיִין^י, רֹאִין אוֹתוֹ^{יב} כְּאִלוֹ הוּא מִיָּם^{יג}. וְכֵן רַק טְמֵא שֶׁנִּתְעַרַּב בְּמִים - אִם הָיָה קָשׁוּר [סמך] כְּכִרְיָתוֹ, הָרִי זֶה טְמֵא; וְאִם נִמְחָה בְּמִים - אִם בְּטָלוּ מֵרֵאִיו, הִפֵּל טְהוּר. נִתְעַרַּב בְּרֹק אַחֵר, רֹאִין אוֹתוֹ כְּאִלוֹ הוּא מִיָּם.

יא) יין אדום, והמראה האדום של הדם לא מתבטל בהם. יב) את הדם הטהור והיין. יג) ואם מראה של דם שנפל לכמות כזו של מים היה מתבטל - טהור.

וְכֵן מִי רִגְלֵי טְמֵא מֵאִלוֹ שֶׁנִּתְעַרַּבו בְּמִים - אִם בְּטָלוּ מֵרֵאִיהֶן, הִפֵּל טְהוּר; וְאִם לֹא, טְמֵא. נִתְעַרַּבו בִּיָּין, אוּ בְּמֵי רִגְלִים טְהוּרִין - רֹאִין אוֹתָן כְּאִלוֹ הֵן מִיָּם. נִתְעַרַּבו בְּמֵי רִגְלִים שֶׁל גּוֹיִם, הוֹלְכִין אַחֵר הָרֵב.

פִּיצֵד? עוֹקָה [כור] אוּ כָּל גְּדוֹל שֶׁהָיָה יִשְׂרָאֵל וְגוֹיִם מְטִילִין שָׁם מִי רִגְלֵיהֶם - אִם רֹב גּוֹיִם, הִפֵּל טְמֵא; וְאִם רֹב יִשְׂרָאֵל, הִפֵּל טְהוּר; מִחֲצָה לְמַחֲצָה, הִפֵּל טְמֵא. וְכֵן אִם נִתְעַרַּב מִי רִגְלֵי גוֹי זֶה, בְּמֵי רִגְלֵי יִשְׂרָאֵל זֶה - הוֹלְכִין אַחֵר הָרֵב.

ז. שׁוֹאֲלִין מִי רִגְלִים מִכָּל מְקוֹם [לשימוש בכביסה], וְאִין חוֹשְׁשִׁין שֶׁמָּא שֶׁל נְדוּת הֵן - שֶׁלֹּא נִחְשְׁדוּ בְּנִתּוֹת יִשְׂרָאֵל לְבָנִים מִי רִגְלֵיהֶן כְּשֶׁהֵן נְדוּת.

אָדָם, אֲבָל מְטֵמְאִין בְּלִים מִדְּבָרֵי סוֹפְרִים [חכמים], כְּמוֹ שִׁיתְבָּאֲרָ.

וְשִׁלְשָׁה מֵהֵן טְהוּרִין, וְאִלוֹ הֵן - זַעְתּוֹ, וְלִחָה סְרוּחָה הַיּוֹצֵאת מִמֶּנּוּ, וְהָרָאִי [צואה]. הָרִי אֵלּוֹ הַשִּׁלְשָׁה מִן הַזֵּב וְחִבְרִיּוֹלָא, כְּמוֹתֵן מִשְׁאֵר הָאָדָם לִב. (לא) זְבָה, נִידָה וְיוֹלֶדֶת. (לב) שְׂאִינִים מִטְּמָאִים.

פִּיחוֹ וְנִיעֵו [ליחות מהגרין] וְרִירוֹלֵג וְמִי הָאֵף שָׁלוֹ - הָרִי הֵן פָּרְקוֹ לְכָל דְּבָר, וּבְכָלֵל הָרֹק הֵם חֲשׁוּבִין. דָּם הַיּוֹצֵא מִפִּי אִמָּה [אבר המילת], וְדָם הַשּׁוֹתֵת מִפִּיו - הָרִי הֵם בְּכָלֵל דָּם מִגִּפְתּוֹ; הָיָה מוֹצֵץ וִירָק דָּם - הָרִי זֶה טְמֵא כְּרֹק, שֶׁהָדָם שִׁמְצֵץ אִי אֶפְשָׁר לוֹ בְּלֹא צִחְצִיחוֹ רַק.

(לג) נוזל שיוצא מהפה מאליו.

פָּרָק ב

דיני טומאה נוספים של דם נידה ויולדת, ושאר הפרשותיהן.

א. דָּם נִידָה וְזָבָה וְיוֹלֶדֶת, מְטֵמְא לַח וְיָבֵשׁ. אֲבָל זוּבּוֹ שֶׁל זָב, וְרֹקוֹ, וְשִׁבְכַת זֶרְעוֹ - אֵינּוּ מְטֵמְא אֲלָא כָּל זְמַן שֶׁהוּא לַח; אֲבָל אִם יָבֵשׁ יוֹתֵר מִדִּי, אֵינּוּ מְטֵמְא. וְעַד כַּמָּה? אִם • שׁוֹרִין אוֹתוֹ כְּפּוֹשְׁרִין אִם שׁוֹרִין אוֹתוֹ אֲרֵי נִלְדָא בְּעִינָן מַעַת לַעַת אֵלָּא לִשְׂרֵץ מַעַת לַעַת [42- שעות],

וְחוֹזֵר לְכַמּוֹת שֶׁהָיָה - הָרִי זֶה מְטֵמְא כְּלַח; אִם הָיָה הַמִּים פּוֹשְׁרִין בְּתַחֲלָתָן, אֵף עַל פִּי שְׂאִינָן פּוֹשְׁרִין בְּסוֹפָן^א. וְכָל הַדְּבָרִים הָאֵלּוּ, דְּבָרֵי קִבְלָה [ממשה רבינו].

א) גם במקרה כזה, אם ההפרשה לא חזרה להיות לחה היא אינה מטמאת, ולא חוששים שאם המים היו פושרים מהתחלה ועד הסוף ההפרשה הייתה נעשית לחה ומטמאת.

ב. פִּשְׁתֵּן שְׁטוּתוֹ [שורה] נִדָּה, הַמְּסִיטוֹ טְהוּרִי; וְאִם הָיָה לַח - הָרִי זֶה מְטֵמְא, מִפְּנֵי רֹק פִּיָּה [שנגע בפשתן].

ב) והנשים היו רגילות להרטיב את החוטים ברוק שלהן תוך כדי טוויה. ג) אם אדם טהור הזיז את הפשתן הוא לא נטמא, מכיוון שבדודאי הרוק התייבש כבר.

ג. זָב שֶׁהִנִּיחַ פִּיו עַל פִּי הַכּוֹס, וְנִמְלָךְ [החליט שוב] שֶׁלֹּא לְשִׁתּוֹתוֹ - הַמְּסִיט אֶת הַכּוֹס טְהוּרִי; שֶׁתָּה מִמֶּנּוּ הַזֵּב כָּל שֶׁהוּא - הַמְּסִיטוֹ טְמֵא, מִפְּנֵי מִשְׁקָה פִּי הַזָּב^ה.

נמצאת למד, שזוכו של גוי, ודם נדה או דם זיבה ולדה של גויה, והגוי והגויה עצמן, אף על פי שהן נקיים מדם וזוב, ורק הגוים, ומימי רגליהם, ומשפכן ומרכבן, ובוטל גויה - כל אחד מאלו אב טמאה מדברי סופרים; לפיכך, אין חיבין עליהן על ביאת מקדש וקדשיו, ואין שורפין עליהן את התרומה.

וכלל מטמאים אדם וכלים במגע, ומטמאין אדם במשא - כמו הזב לכל דבר, אלא שהטמאה מדבריהם כמו שבארנו. ודם הנכרית, כרקה ומימי רגליה - מטמא לח, ואינו מטמא יבש.

(טו) בשונה מדם ישראלית שטמא לח ויבש.

נקודות משיחות קודש -

"... אבל הגוים אין מטמאין. . . שנאמר: "דברו אל בני ישראל ב'".

כל ענינו של היפך הטהרה אינו שייך אלא בדבר טהור, אבל מי שאינו בגדר של טהרה כלל אינו נופל עליו המושג שהוא היפך הטהרה.

וטעם הדבר "כי רוח הטומאה. . . אינה מתאוה לשרות אלא. . . במקום קדושה", כדי לקבל תוספת יניקה וחיות כו' ולכן, אין שייך אצל אומות העולם ענין טהרה אמיתית כיון שאין רוח הטומאה מתאוה לשרות עליהם כיון שבין כך לא תוכל לקבל מהם תוספת יניקה וחיות. ונמצא, שתוכנה של הלכה זו הוא הדגשת מעלתן של ישראל לגבי אה"ע שאין שייך אצלם ענין הטהרה.

ומכאן הוראה בעבודת ה': הנה כתיב "רק אתכם ידעתי מכל משפחות האדמה על כן אפקוד עליכם את כל עונותיכם" כלומר, שתכלית ענין "עונותיכם" הוא רק כדי שע"י יתוסף בישראל העילוי ש"זדונות נעשו לו כזכויות" - סוג זכויות נעלה ביותר שאינו שייך מצד הבריאה עצמה כ"אם על ידי מעשה האדם כי על ידי המציאות של "אחטא" שייך שיבוא לידי העילוי של "אשוב". ופשיטא שב"אחטא" אין הכוונה לחטא כפשוטו, כ"אם חטא מלשון "והייתי אני ובני שלמה חטאים" "חסרים" היינו שאחרי כל עבודתו עד לדרגת צדיק גמור, מרגיש עדיין שחסר לו העילוי של עבודת התשובה ומבקש שיתמלא חסרונו ע"י משיח "ש"אתא לאתבא צדיקא בתיובתא".

יין מלכות, ספר טהרה, סימן טו מתוך רמב"ם "פרדס המלך".

ח. [כלי] חרש שהיה הזב או הזבה מטילין בו מי רגליהן, וכבסו [=שטפו] - פעם ראשונה ושניה, הרי המשקין שכבסו בהן טמאין; ופעם שלישית - טהורין, בין שכבסו במים בין שכבסו במימי רגלים [טהורים]; שהרי לא נשאר בו לחלוותי ממימי רגלים

הראשונים [ש-ל חזב].

ט. זבה שנעקרו מימי רגליה [ממקורם] בסוף שבועת ימי הספירה [וטרם יצאו מגופה], וירדה וטבלה, והטילה מים אחר הטבילה - הרי הן ספק אם אחר עקירה הולכין, וזבה היתה, או אחר יציאה, שהיא טהורה. וכן גויה שנעקרו מימי רגליה, ונתגירה וטבלה, והטילה מים אחר שטבלה - הרי זה ספק אם אחר עקירה הולכין, והרי הם כמי רגלי הנכרי, או אחר יציאה, והרי הן כמימי רגלי ישראל הטהורין.

י. העבדים מטמאין בזיבה ובנדה ובלדה, כישאאל. אבל הגוים אין מטמאין, לא בזיבה ולא בנדות ולא בלדה - דין תורה, שנאמר: "דברו אל בני ישראל, ואמרתם אליהם: איש איש, כי יהיה זב" - בני ישראל מטמאין בזיבה, לא הגוים.

והכמים גזרו על כל הגוים שיהיו טמאים כזבים לכל דבריהם, זכרים ונקבות; והוא - שיהיה הזכר בן תשע שנים ויום אחד ומעלה, והנקבה בת שלש שנים ויום אחד ומעלה; אבל הקטנים למטה מזמן זה, לא גזרו עליהם טמאה - שעקר הגזרה, כדי שלא יהיה תינוק ישראל רגיל אצל הגוי במשפב זכור, ופחות מזמן זה, אין ביאתן ביאה.

בעת שגזרו עליהן, לא גזרו על שכבת זרע שלהן; אלא שכבת זרעו של גוי טהורה כדין תורה. ומפני מה לא גזרו עליה טמאה? כדי להודיע שטמאתן מדברי סופרים - שהרי הפל יודעין שאלו היו זבין דין תורה, היתה שכבת זרען אב טמאה כשכבת זרע הזב; ומאחר שיודעין שטמאתן מדברי סופרים, לא יבואו לשרף עליהן תרומה וקדשים.

(יד) תרומה וקדשים שנטמאו טומאה מהתורה, צריך לשורפם, וכשנטמאו מדרכנן אסור לשורפם ולאבדם בידיים.

פרק ג

דין אדם הבא על אישה טמאה, דין טומאת הנשים למפרע.

א. בועל נדה - כנדה, שהוא אב מאבות הטמאות של תורה; מטמא כלים במגע, ומטמא אדם במגע ובמשא^א, ומטמא בהסט [=הזנה], ומטמא משכב ומרכב כנדה.

(א) בועל נידה, מטמא אדם לא רק אם נגע בו, אלא גם במקרה שהוא הרים אדם מבלי שייגע בגופו אותו אדם נטמא.

ב. אין משכב בועל נדה ומרכבו, כמשכב נדה ומרכבה; שהמשכב והמרכב שדרכה [עלתה] עליו נדה - אב מאבות הטמאות, ומשכב בועל נדה ומרכבו - ולד טמאה, ככלים שהוא נוגע בהן, שאינן מטמאין אדם ולא כלים, אלא אכלין ומשקין בלבד.

ולמה נגרעה טמאת משכבו מטמאת משכבה? מפני שנאמר בבוועל נדה^ז: "ותהי נדתה עליו, וטמא שבעת ימים", ונאמר בו^ח: "וכל המשכב אשר ישכב עליו, וטמא". מאחר שנאמר "ותהי נדתה עליו", איני יודע שהוא מטמא משכב? ולמה נאמר "וכל המשכב אשר ישכב עליו וטמא"? מפי השמועה [ממשה רבינו] למדו, שהכתוב נתקו מטמאה חמורה, מלטמא אדם וכלים, ותלאו בטמאה קלה, שיהיה משכבו ולד, ולא יטמא אדם וכלים אלא אכלין ומשקין בלבד, כשאר ולדות הטמאות.

(ב) הרי התורה השוותה את דינו, לדין נידה?

ג. אחד הבא על הנדה, או על הזבה, או על שומרת יום כנגד יום [זבה קטנה]^ז, או על היולדת - בין בדרך בין שלא בדרך, אחד המערה ואחד הגומר [ביאתו], בין גדול שבא על הקטנה, בין קטן שבא על הגדולה.

(ג) ראה לעיל פרק א, הלכה ב בהערה, על איזו אישה מדובר.

במה דברים אמורים? בשהיה הבועל בן תשע

שנים ויום אחד, והנבעלת בת שלש שנים ויום אחד; אבל פחות מכאן, אינו נטמא משום בועל נדה, אלא משום נוגע בנדה בלבד, שהוא ולד ואינו אב. וכן בועל הזב, הרי הוא פנוגע בו; ואחד הנוגע בזב, או הנבעל מן הזב.

ד. הנדה, והזבה, ושומרת יום כנגד יום, והיולדת אף על פי שלא ראת דם - פלן מטמאות למפרע [במה שנגעו] מעת לעת [ביממה שקדמה למציאת הטומאה], או מפקידה לפקידה [מבדיקה לבדיקה]^ז; וזה הוא נקרא 'מעת לעת' שבנדה.

(ד) כלומר, אישה שבדקה את עצמה וראה שהיא טהורה, וכעבור שעות ספורות היא ראתה שנטמאה, היא אינה נחשבת כטמאה בכל ה-24 שעות שלפני הראייה אלא מהזמן בו היא בדקה את עצמה, מכיוון שעד זמן זה היא יודעת בבירור שהיא עדיין לא נטמאה, וכפי שיבאר להלן.

פיצד? אשה שהיתה טהורה, ואין לה [תאריך קבוע לווסת^ז], ובדקה עצמה בשחרית ומצאה טהור, ובחצי היום בדקה עצמה ומצאה דם - הרי כל הטהרות שעשת משעת פקידה ראשונה עד שעשת פקידה השנייה, טמאות למפרע.

(ה) הנשים רואות דם אחת לחודש ביום מסוים. ואם ראתה שלוש פעמים באותו יום בחודש בשלושה חדשים רצופים, נקבע לה וסת ביום זה. (ו) כי חוששים שהדם בא מיד אחרי הבדיקה הראשונה ולא הרגישה אותו.

וכן אם בדקה היום ומצאה טהור, ולאחר שנים או שלשה ימים בדקה ומצאה דם - הרי כל הטהרות שעשת מעת שמצאה דם עד עשרים וארבע שעות למפרע טמאות.

ועד [=בד הבדיקה] שלאחר התשמיש, הרי הוא כפקידה; ושלפני התשמיש - אינו כפקידה, מפני שאינה בודקת בו יפה.

ה. אשה שיש לה וסת [קבוע], וראת דם בשעת וסתה - דיה שעיתה [טמאה מכאן ואילן], ואינה טמאה למפרע. הגיע שעת וסתה ולא בדקה עצמה, ולאחר [כמה] ימים בדקה ומצאה דם - הרי זו טמאה למפרע^ז, והרי היא בחזקת נדה משעת וסתה; וזו היא טמאת וסתות האמורה בכל מקום. ואם מצאה

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שני ז' תשרי - ספר טהרה - הלכות מטמאי מושב ומושב קבג

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

עצמה טהורה כשדקה אחר הוסת - הרי זו
טהורה".
ח. וכל הנשים שדין שעתן^י - פתמן כראיתן,
ואינו מטמא אותן למפרע.

(טז) כגון אישה שיש לה וסת קבוע.

כל אלו הנשים המטמאות למפרע - בין רואה דם
בין מוצאה פתם, מטמאות משכב ומרכב למפרע
לטמא אדם ובגדים; וכן רקן וימימי רגליהן, טמאין
למפרע. ואפלו כלי חרש המקף צמיד פתיל^י (=כיסוי
מהורק)^י, מטמאות אותו למפרע; אבל אינן מטמאות
את הבועל למפרע משום בועל נדה, אלא משום
נוגע בלבד. וכל הרואה פתם - הבועל אותה מאחר
שנמצא הפתם, טמא משום בועל נדה.

(יז) כלי חרס שכזה לא נטמא בטומאת מת וכדומה, אלא אם
נידה, זב או זבה, מזיזים אותו.

ט. מעברת שהוציא העבר את ידו והחזירה -
אמו טמאה לדה. וטמאת יולדת יד^י, וטמאת מעת
לעת או מפקידה לפקידה למפרע כמו שבארנו,
וטמאת וסתות^י, וטמאת פתמים - הכל מדברי
סופרים, וטמאתן בספק.

(יח) שהעובר הוציא רק יד והחזירה, כדלעיל. (יט) אישה
שיש לה וסת קבוע ובדקה את עצמה רק אחרי שעת הווסת
ומצאה דם - טמאה למפרע עד שעת הווסת.

לפיכך, אין שורפין עליהן תרומה וקדשים [שנגעה
בהם]^כ, אלא תולין^{כא}; וכן חלין שפעשו על טהרת
הקדש^{כב} שננטמו באלו, תולין. אבל הנעשים על
טהרת התרומה, וחלין הטבולין לחלה [-שלא הופרשה
מהם חלה] - אין מטמאין בכל אלו הטמאות שהן
מדבריהם.

(כ) ראה לעיל פרק ב, הלכה י. (כא) לא אוכלים אותם ולא
שורפים, כספק טומאה. (כב) חסידים הראשונים הקפידו
שגם המאכלים החולין שלהם, יישמרו מטומאה כמו
הקדשים או התרומה.

נמצאת למד, שכל אחת מאלו הנשים, ומשכבן
ומרכבן, ורקן וימימי רגליהן, ובועל רואה פתם
מאחר שנמצא הפתם, ובועל יולדת מאחר שיצא
האבר [-של העובר] וחזר - פלן אבות טמאות מדברי
סופרים.

(ז) מכיוון שאנו משערים שהדם בא בזמן הקבוע לא לפניו.
(ח) מכיוון שהבדיקה מוכיחה שלא בא דם אצלה ביום
הווסת.

ו. כל אשה שיש לה וסת - תרגיש בעצמה
מפקדת, או מתעטשת, או חוששת [=כואבת] פי
כרשה ושבולי מעיה^ט, או אוחזתה צמרורית
[=צמרמורת], או ראשה כבד עליה, או אבריה כבדין,
וכיוצא באלו.

(ט) ממרכז הבטן ומטה.

יש אשה שדרכה לראות [דם] בעת שיתחיל בה
מקרה מאלו, מיד בתחלתו; ויש אשה שתמתין
במקרה זה שעה או שתיים, ואחר כך תראה הדם
בסוף הוסת. היתה למודה [רגילה] לראות בתחלת
הוסת, כל הטהרות שעשת בתוך הוסת^א טמאות;
היתה למודה להיות רואה בסוף הוסת, כל הטהרות
שעשת בתוך הוסת טהורות; ואינה חוששת, אלא
משעה שדרכה לראות, עד עת שמצאה דם.

(י) הרגשה זו תמשיך אצלה. (יא) לאחר שכבר התחילה
להרגיש את ההרגשה הקבועה של הווסת שלה.

ז. הרואה פתם [של דם]^ב - טמאה למפרע, עד עת
הפקידה [-האחרונה]^כ. וכן הבגד שנמצא עליו הפתם,
טמא למפרע^י; עד כמה? עד שתאמר: 'בדקתי
החלוק הזה, ולא היה עליו פתם'.

(יב) על גופה או על בגדה. (יג) אפילו אם עברו יותר מ-24
שעות משעת הפקידה, מכיוון שבכתם יש לחשוש שעבר
זמן רב עד שהיא מצאה אותו. (יד) הדברים הטהורים
שנגעו בבגד אחרי שנבדק - טמאים.

אפלו כבסה אותו, ולא בדקה - טמא מקדם הכבוס
למפרע, עד שעת הפקידה. ואפלו נמצא הפתם לח
- הרי זה מטמא למפרע, עד שעת הבדיקה^ט; שאני
אומר: מימים היה שם, ועתה נפלו עליו מים
ונעשה לח.

(טו) ואנו לא אומרים שהלחות מוכיחה שהכתם טרי ולא
הספיק להתייבש.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

ה) ראיית הדם הזו, למרות שנמשכה זמן רב, נחשבת רק ראייה אחת מתוך השלוש שאחריהן הדין שלה הופך להיות ככל אישה שמטמאת למפרע.

~ יום שלישי ח' תשרי ~

פרק ד

נשים שהן בחזקת טהרה ושאינן, ודיני כתמים.

א. ארבע נשים שהן דין שעתן [טמאות רק מכאן ולהבא] ואינן מטמאות למפרע; ואלו הן - מעברת, ומניקה, ובתולה, וזקנה.

איזו היא מעברת? משיכר עברה [ג' חודשים]. היתה בחזקת מעברת וראת דם, ואחר כך הפילה רוח [שלוש חודשים] או דבר שאינו ולד - הרי זו בחזקתה [כמעוברת]^א, ודיה שעתה; וראת דם, ואחר כך הפיר עברה - הרי זו מטמאה למפרע [מעט לעת], ככל הנשים.

א) ולא מחשיבים שההפלה הפסיקה את העיבור. ב) בסמוך לראייתה.

איזו היא מניקה? כל עשרים וארבעה חודשים מיום הולדה; אפלו מת בנה בתוך זמן זה, או שגמלתו, או נתנתו למניקה - דיה שעתה. אבל אחר עשרים וארבעה חודשים, אף על פי שהיא מניקה והולכת - הרי זו מטמאה למפרע, ככל הנשים.

איזו היא בתולה? כל שלא ראת דם מימיה; בתולת דמים אמרו, לא בתולת בתולים [שלא נבעלה]. כיצד? אפלו נשאת וראת דם מחמת נשואין [בעילה], או ולדה וראת דם מחמת לדה - עדן היא בתולה לענין טמאה, ודיה שעתה.

איזו היא זקנה? כל שעברו עליה שלשה חודשים סמוך לזקנותה, ולא ראת דם. ואיזה הוא סמוך לזקנותה? כל שחברותיה קוראין לה 'זקנה' בפניה, ואינה מקפדת. עברו עליה שלש עונות וראתה, וחזרה ועברו עליה שלש עונות אחרות או פחות או יתרי וראת - הרי היא ככל הנשים, ומטמאה למפרע.

ג) שלושה חודשים - זמנים בהם היא הייתה אמורה לראות דם. ד) ימי העונות האלו שבהם כן ראתה דם, לא היו באותם זמנים של ימי העונות הראשונים שלא ראתה בהם דם.

ב. בתולה שראת דם, אפלו שופעת [שותת דם] כל שבועה או דולפת [טיפין טיפין] - הרי זה פעם אחת; וראת דם ופסק, וחזרה וראתה - הרי זו שתי פעמים.

ג. תינקת שלא הגיע זמנה לראות [לפני גיל י"ב], וראת דם - פעם ראשונה ושניה, דיה שעתה; וראת פעם שלישית, מטמאה למפרע. עברו עליה שלשה חודשים [ללא ראייה], ואחר כך ראתה - דיה שעתה; עברו עליה שלשה חודשים אחרים, ואחר כך ראתה - דיה שעתה; עברו עליה שלשה חודשים אחרים, וראתה - מטמאה למפרע.

ו) מכיוון שאנו מחשיבים את הראיות האלו כמקורות, שלא מראות על התחלת דפוס קבוע של ראיית דם. ז) מכיוון שלאחר שלוש ראיות, מתברר שהיא אכן החלה לראות דם באופן קבוע. ח) מכיוון שלאחר תקופה כזו, אנו מחשיבים אותה כאישה שהסתלק הדם שלה שלא אמורה לראות דם באופן קבוע. אנו אומרים נסתלקו דמיה. ט) מכיוון שלאחר שלוש ראיות במרווחי זמן כאלו, אנו מבינים שהדם שלה לא הסתלק אלא רק שהראיות שלה הפכו לפחות תכופות.

ד. תינקת שהגיע זמנה לראות, וראת - פעם ראשונה, דיה שעתה; שניה, מטמאה למפרע. עברו עליה שלשה חודשים, ואחר כך ראתה - דיה שעתה; עברו עליה שלשה חודשים אחרים, ואחר כך ראתה - מטמאה למפרע.

י) מכיוון שהיא כבר הגיעה לתקופה בה היא אמורה להתחיל לראות דם, כבר בראיית הדם השנייה מתברר שהיא החלה לראות דם באופן קבוע ודינה ככל אישה.

ה. מעברת ומניקה וזקנה ובתולה שהגיעו לראות, שראו ראיה ראשונה - דין שעתן; וראו פעם שניה - מטמאות השנת הראב"ד למפרע מטמאות למפרע א"א הא דלא כהלכתא דק"ל כר"י דאמר מעוברת ומניקה דיין כל ימי עיבורן וכל ימי מניקותן. פמו שבאננו. ואם ראו הראשונה באנס [ולא באופן]

טבעין"א - אף השנייה, דין שעתן.

יא) כגון שראו דם בעקבות קפיצה או בהלה.

ו. מעברת או מניקה שראת דם, ועברו עליה שלשה חודשים, ואחר כך ראת - דיה שעתה; עברו עליה שלשה חודשים אחרים, וראת פעם שניה, שהיא שלישית לראיה ראשונה - מטמאות למפרע. הרואה דם אחר דם טהרי בתוך עשרים וארבע

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שלישי ח' תשרי - ספר טהרה - הלכות מטמאי משכב ומושב קכה

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

ט. החרשת, והשוטה, ומי שנטרפה דעתה פאלו -
אם יש להן פקחות מתקנות אותן [הבודקות ומכירות אותן
לטבילה], **הרי אלו אוכלות בתרומה.**

י. כל הפתמים ^י **הבאים מבין ישראל, בחזקת**
טמאה; והבאים מבין הגוים, טהורין כה. **והנמצאים**
בערי ישראל, טהורין - שלא נחשדו להשליך
פתמיהן [בפרהסיא], **אלא מצניעין אותן כ;** **לפיכך, כל**
הפתמין הנמצאים בכל מקום, טהורין - חוץ מן
הנמצאים בחרים וסביבות בית הטמאות [מקום מיוחד
לנידות]. **וכלן, טמאתן בספק, כמו שבארנו כו.**

כד בגדים שיש עליהם כתמי דם. **כה** מכיוון שחכמים
לא גזרו טומאה על כתמיהם. **כו** ולכן יש להניח שכתמי
הדם הללו הם של גויות. **כז** כל הכתמים הם ספק
טומאה, מכיוון שיכול להיות שדם זה לא הגיע בכלל
ממקום הדמים הטמאים באישה.

יא. כל הפתמים הטמאין, מצבירין עליהן שבועה
סממנין כ; **ואחר כך, בין עבר הפתם בין לא עבר,**
מטבילו וטהור - שאם לא עבר כלל, הרי הוא
צבע; ואם עבר או פהה [=נחלש], **הרי זה פתם,**
ומאחר שעברו עליו הסממנין, כבר בטל אף על פי
ששומו נפר. ואפלו פתם של דם נדות ודאי - פיון
שהעביר עליו שבועת הסממנים, בטל כ; **ומטבילו,**
ועושה על גביו טהרות.

כח ומכבסים בהם את מקום הכתם, כדי לבדוק אם הם אכן
דם או סתם צבע. **כט** אפילו אם ניכר רושם הכתם,
מכיוון שאנשים לא מקפידים על הרושם שנשאר אחרי
כביסה יסודית שכוז.

יב. בגד שאבד בו הפתם - מצביר על כל הבגד
שבועה סממנים, ומטבילו. אבדה בו שבועת זרע -
אם היה [בגד] **חדש, בודקו במחט ל;** **ואם היה שחוק**
בודקו בחרמה [בשמש] **לכ.**

ל שמקום הכתם אינו ידוע, אבל ברור שיש בו כתם.
לא עובר עם חודו של מחט על שטח הבגד, וכשיגיע
למקום הזרע יתעכב המחט. **לב** מכיוון שבבגד משומש
השמש כבר יכולה לעבור דרכו וכך ניתן להבחין בחלק בו
נמצא הזרע - שבו השמש לא עוברת.

יג. בגד שהיה עליו פתם, והטבילו ועשה על
גביו טהרות, ואחר כך העביר על הפתם שבועת
הסממנים, ולא עבר - הרי זה צבע, והטהרות
שעשה טהורות; ואינו צריך להטבילו פעם אחרת.

שעות י, **דיה שעטה. וכל שדיה שעטה - אף על פי**
שאינה מטמאה למפרע, צריכה להיות בודקת
עצמה [-אם ראתה דם] **תמיד; וכל אשה המרבה לבדק,**
משבחת - חוץ מן הנדה ויושבת על דם טהר,
שאין הבדיקה מועלת להן כלום י.

יב דם של יולדת מיום שמיני ללידת זכר עד יום ארבעים
ומיום חמישה עשר ללידת נקיבה עד שמונים, נקרא דם
טהור ואינו מטמא. **יג** לפני שעברו 24 שעות מסיום ימי
דם הטהור שלה. **יד** מכיוון שבימי נידות אפילו אם לא
תמצא כלום היא תישאר בטומאתה, ובימי דם טהור אפילו
אם תמצא דם היא טהורה ולפיכך הבדיקה מיותרת.

ז. חכמים תקנו להן לבנות ישראל להיות בודקות
עצמן בכל יום בשחרית, מפני טהרות של ערבית
[שנגעו בהן אתמול] ^ט, **ובערבית, מפני טהרות של**
שחרית ט; **וכל אוכלת תרומה י,** **בודקת בשעה**
שאוכלת בתרומה י. **וכל אשה בודקת בשעה**
שעוברת [-הולכת] **לשמש מטתה, מפני הטהרות ט;**
אבל אם לא היתה

עוסקת בטהרות, אינה
צריכה בדיקה לבעלה -
שפל. הנשים שיש להן
וסת י, **בחזקת טהרה**
לבעליהן, כמו שבארנו
בענין נדה.

טו כדי לוודא שהיא אינה טמאה, והטהרות הללו נשארו
בטהרתן. **טז** שנגעה בהן במשך היום. **יז** בת כהן שלא
נישאה לישראל או ללוי, אשת כהן ושפחתו הכנענית.
יח מכיוון שלאדם טמא אסור לאכול תרומה. **יט** כלומר,
מכיוון שהיא צריכה לבדוק את עצמה אחרי התשמיש
מחשש שראתה דם מחמת תשמיש ומטמאת טהרות, חייבו
אותה לבדוק גם לפני התשמיש כדי לוודא שהיא מותרת
לבעלה. **כ** זמן קבוע בו הן רואות דם נידות.

ח. חזקת בנות ישראל, עד שלא הגיעו לפירקן כ
- בחזקת טהרה כ, **ואין הנשים בודקות אותן. אבל**
משהגיעו לפירקן - צריכות בדיקה, ונשים בודקות
אותן כ.

כא שלא הגיע זמנן לראות דם נידות, כמבואר לעיל הלכה
ד. **כב** אנו מניחים שהן לא ראו דם והן טהורות לכל דבר.
כג אנו מניחים שכבר זכ ממנה דם נידות ולא הבחינה בו
מחוסר ידיעה, ואין לסמוך על בדיקתה כל זמן שאינה
בקיאה בבדיקה ולכן נשים מבוגרות בודקות אותה.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

ב. יולדת שלא טבלה אחר שבעה [ימים מלידת-]
 לזכר, וארבעה עשר לנקבה - כל דם שתראה, אף
 על פי שהוא בתוך ימי טהרה [עד מ' יום ללידת זכר ופ' לנקבה
 שהרואה בהם - טהורה] - הרי הוא כדם הנדון, ומטמא לח
 ויבשא; לא תלה [הגביל] הכתוב [את הטומאה] בימים
 בלבד, אלא בימים וטבילה.

(א) הדם מטמא גם לאחר שהוא התייבש. (ב) ורק לאחר
 טבילת היולדת בסיום ימי טומאתה, מתחילים ימי הטוהר
 שלה.

**ג. יולדת שירדה לטבל מטמאה לטהרה, ונעקר
 ממנה דם בירידתה** [לפני הטבילה], ויצא חוץ לבין
 השנים - הרי זו טמאה; ואין הטבילה מועלת לדם
 זה, ואף על פי שעדיין הוא בכשרה. ואם נעקר
 ממנה בעלייתה מן המקנה [אחרי הטבילה] - הרי זו
 טהורה, מפני שהוא דם טהר, והטבילה מועלת
 לכל הדם המבלע באברים, ומשימה אותו דם טהר.

(ג) אחרי שבעה ימים ללידת זכר או ארבעה עשר יום ללידת
 נקבה. (ד) מקום מסוים בתוך הרחם, והדם עדיין לא יצא
 מהגוף שלה אלא נמצא בחלק החיצוני של הרחם.
 (ה) ועליה להמתין עד שדם זה יצא מגופה, ורק אחר כך
 תטבול ותהיה טהורה.

**ד. יולדת שטבלה אחר שבעה של זכר,
 וארבעה עשר של נקבה, או אחר ספירת שבעת
 ימי נקיים אם היתה יולדת בזובי - הרי היא
 בכל ימי טהרה שלה, כטמא שטבל ועדיין לא
 העריב שמשו** [בטומאתו עד שקיעת החמה]. והרי היא
 כטבול יום, בכל אותן הימים. ואינה צריכה
 טבילה אחרת בסוף ימי טהרה, אלא במשלים
 הימים [כשימלאו ימי הטוהר]¹ - הרי היא כטבול יום
 שהעריב שמשו.

(ו) אישה שילדה בזמן שהייתה זבה, צריכה לספור שבעה
 ימים נקיים מראית דם ורק אחר כך לטבול, וימי הטוהר
 שלה מתחילים אחרי יום טבילתה. (ז) ההשלכות
 ההלכתיות מכך, יתבארו להלן. (ח) כשיושלמו שלושים
 ושלשה יום ללידת זכר ושישים ושישה ימים לנקבה מיום
 טבילתה.

במה דברים אמורים שהיא כטבול יום? לענין
 תרומה ומעשר; אבל לקדשים, הרי היא כראשון
 לטמאה שעדיין לא טבל, אלא כמי שנגע בנגדה או
 בטמא מת וכיוצא בהן.

ואם עבר הפתם, או פה עינו [=נחלש מראהו] - הרי זה
 פתם, והטהרות טמאות, שהרי הקפיד על הפתם
 להסירו; וצריך להטבילו פעם אחרת לטהרו.
 יד. פתם שהעביר עליו ששת סממנים, ולא
 עבר, ואחר כך העביר עליו צאבון [=סבן], ועבר -
 הרי הטהרות שנעשו על גביו טמאות; אף על פי
 שהצאבון מעביר הצבעה, הואיל ולא העביר
 שבעת הסממנים, הרי זה בחזקת פתם, ושם
 אלו העביר השביעי, הנה עובר.

(ג) ואם כן יכול להיות שהכתם הזה אינו מדם.
 (ד) מכיוון שאי אפשר לטהר אותו ללא הבדיקה שתיקנו
 חכמים.

העביר עליו שבעה סממנים, ולא עבר, וחזר
 והעביר פעם שניה, ועבר - כל הטהרות שנעשו
 על גביו בין תכבסת ראשונה לשניה, טהורות; וכל
 הטהרות שנעשו על גביו אחר תכבסת שניה,
 טמאות; הואיל וגלה דעתו שהוא מקפיד עליו,
 ורוצה להוציא רשומו - הרי זה טמא, עד
 שיטבול לה ויטבילו.

כבר בארנו בהלכות אסורי ביאה, שבעה הסממנים
 שמעבירין על הפתם מה הם, והיאך מעבירין
 אותם.

(לה) עד שיכטל את רושם הכתם לחלוטין.

**טו. האשה שמתה, ויצא ממנה דם - מטמא
 משום פתם, כדם הנדה; שהמקור, מקומו טמא.²
 אף על פי שיצא הדם אחר שמתה, ואין כאן נדה,
 הואיל ומקום טמא יצא, מטמא טמאת פתמים.
 ואם היה בו רביעית [ממידת לוג] - מטמא באהל [כשאר
 מתים], ומטמא משום פתם [כנידה].³**

(לו) וכל מה שנמצא בו הוא אב הטומאה. (לז) מת חמור
 מנידה שהוא מטמא באוהל, ונידה חמורה שהיא מטמאה
 משכב ומושב ומרכב.

פרק ה

טומאת היולדת, הזב והזבה לאחר טבילתם.

**א. הזב, והזבה, והנדה, והיולדת - לעולם הן
 בטמאתן, ומטמאין אדם וכלים ומשקב ומרכב, עד
 שיטבול; אפלו נתאחרו כמה שנים בלא ראית
 טמאה, ולא טבלי - הרי הן בטמאתן.**

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שלישי ח' תשרי - ספר טהרה - הלכות מטמאי משכב ומושב קבו

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

טז) מלהביא קרבן חטאת. יז) אפילו אם לא תראה דם ביום השמור, כי הטבילה בלילה אינה מטהרת אותה.

ז. הַרְוָא דָם בְּיוֹם אֶחָד עֶשֶׂר [של ימי זיכתה], וְטָבְלָה לְעֶרֶב לַיִל שְׁנַיִם עֶשֶׂר [שהוא זמן נידתה] - הָרִי זֶה מְטַמָּא מִשְׁכָּב וּמוֹשָׁב, אֲף עַל פִּי שְׁאִינָה רְאוּיָה לְהִיּוֹת זָכָה גְּדוּלָּה^י, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוּ בְּעֶנְיֵן אֲסוּר נִדָּה.

יח) מכיוון שראיית דם בתקופת הנידות, לא מצטרפת לראיית הדם בהיותה זבה.

ח. טָבְלָה בְּיוֹם שְׁנַיִם עֶשֶׂר אַחֵר הִגֵּץ הַחֲמֵיּיט - אֲף • עַל פִּי שְׁאִסוּרָה לְשִׁמּוֹשׁ עַד לְעֶרֶב כִּי - אִם שִׁמְשָׁה, בּוֹעֵלָה טְהוֹר; וּמִשְׁכָּבָה וּמִרְכָּבָה טְהוֹרִין, אֲף עַל פִּי שֶׁרָאָתָ דָם בְּיוֹם שְׁנַיִם עֶשֶׂר אַחֵר הַטָּבְלָה - מִפְּנֵי שֶׁהוּא תַחֲלַת נִדָּה, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוּ שֶׁם בְּאֲסוּר נִדָּה, וְאִינוּ מַצְטַרְף לְיוֹם אֶחָד עֶשֶׂר. לְפִיכָךְ, אִינָה צְרִיכָה לְשַׁמֵּר יוֹם שְׁנַיִם עֶשֶׂר כִּי, אֲלֹא טוֹבְלַת וְעוֹסֶקֶת בְּטְהוֹרוֹת.

יט) הלכה זו היא המשך ההלכה הקודמת, ומדובר באישה שראתה דם ביום אחד עשר. כ) על פי גזירת חכמים, מחשש שתעשה כך גם כאשר תטמא בטומאת זבה. כא) מכיוון שאם תראה בו דם, היא תהיה טמאה בטומאת נדה רק משעת ראייתה ואילך.

אָבַל הַרְוָא דָם בְּעֶשְׂרֵי - טוֹבְלַת בְּיוֹם אֶחָד עֶשֶׂר, וּמִשְׁמֶרֶת אוֹתוֹ; שְׁאֵם תִּרְאָה בּוֹ דָם אַחֵר טָבְלָה - נְטִמָּאוּ כָּל טְהוֹרוֹת שֶׁעָשָׂת, וְנִטְמָא בּוֹעֵלָה, אֲף עַל פִּי שְׁאִינָה רְאוּיָה לְהִיּוֹת זָכָה גְּדוּלָּה^כ, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוּ שֶׁם בְּנִדָּה.

כב) שהרי היום השלישי לראייתה יהיה כבר בתקופת הנידות שלה, ולא יצטרף לימי הזיבות כדי להחשיב אותה זבה גדולה.

ט. זָכ וְזָכָה גְּדוּלָּה [זכ שראה יומיים וזבה שראתה שלושה] שֶׁטָּבְלוּ בְּיוֹם שְׁבִיעִי שֶׁלֹּהֲנִי כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוּ - לֹא יִתְעַסְקוּ בְּטְהוֹרוֹת עַד לְעֶרֶב; שְׁמָא יִרְאוּ טְמָאָה, וְיִסְתְּרוּ שְׁבַעַת יְמֵי הַסְּפִירָה, וְנִמְצְאוּ אוֹתָן הַטְּהוֹרוֹת טְמָאוֹת לְמַפְרָע.

כג) לפני שקיעת החמה.

וְאֲף עַל פִּי שֶׁהֵם עוֹשִׂין מִשְׁכָּב וּמִרְכָּב לְמַפְרָע - אֵין מְטַמְּאִין כְּלִי חֶרֶשׁ בְּהֶסְטִיד מֵאַחֵר שֶׁטָּבְלוּ, אֲף

נִמְצָאת לְמַד, שֶׁהַיּוֹלָדֶת, בְּתוֹךְ יְמֵי טְהוֹר - אוֹכֵלֶת בְּמַעֲשֵׂר וּפּוֹסֵלֶת אֶת הַתְּרוּמָה בְּטָבּוּל יוֹם, כְּמוֹ שִׁיתְבָּאָר. וְאִם נָפַל מִרְקָה וּמִדָם טְהוֹרָה עַל כֶּפֶר שֶׁל תְּרוּמָה - הָרִי הוּא בְּטְהוֹרָתוֹ; שֶׁמִּשְׁקָה טָבּוּל יוֹם טְהוֹר, כְּמוֹ שִׁיתְבָּאָר; וּמִטְמֵא אֶת הַקֹּדְשִׁים כּוֹלֵד הַטְּמָאוֹת, עַד שֶׁתִּשְׁלִים

השגת הראב"ד

ותחי פהורה לכל א"א כמה דבריו מבולבלין ואיך תהיה טהורה לכל והלא מחוסרת כפרה היא ואף משחביא כפרתה צריכה טבילה לאכילת קדש ומשנה שלימה היא ואם יאמר ה"מ לאכילה אבל למגע לא הרי דבריו סותרין זה את זה.

יְמֵי טְהוֹר וְתַחֲי • טְהוֹרָה לְכָל. וְיִרְאָה לִי, שְׁמָא אַחֵר שֶׁהִיא מְטַמָּאָה אֶת הַקֹּדֶשׁ, שֶׁהִיא צְרִיכָה טָבְלָה בַּסּוּף^ט, וְאַחֵר כֵּךְ תִּגַּע בְּקֹדֶשׁ, אֲף עַל פִּי שְׁאִינָה צְרִיכָה טָבְלָה אַחֲרָת לְאֲכִילַת הַתְּרוּמָה.

ט) אחרי שתביא את הקרבנות שהיא חייבת להביאן לאחר ימי הטוהרה.

ה. יוֹלָדֶת שֶׁהִיא מְצִרְעָה, וְטָבְלָה אַחֵר שְׁבַעַת שֶׁל זָכָר אוֹ אֶרְבָּעָה עֶשֶׂר שָׁל נִקְבָּה - הָרִי דָם טְהוֹרָה שֶׁלָּה טָמֵא, כִּרְקָה וּכְמִימֵי רִגְלִיהָ, וְכֵלֶין כְּמִשְׁקִין טָמְאִין^א; שֶׁכָּל הַטְּמָאִין, מִשְׁקִין הַיּוֹצֵאִין מִהֵן כְּמִשְׁקִין שֶׁהֵן נוֹגְעִין בָּהֶן - חוּץ מִן הַזָּב וְכִיּוֹצֵא בּוֹ, שֶׁהֵרִי שֶׁלִּשָּׁה מִשְׁקִין הַיּוֹצֵאִין מִמֶּנּוּ אֲבוֹת הַטְּמָאוֹת, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוּ^ב.

י) דם טוהר, רוק ומימי רגלים. יא) שהם ראשון לטומאה. יב) לעיל פרק א הלכה יד.

ו. זָכָה קִטְנָה^י שֶׁטָּבְלָה בְּיוֹם הַשְּׁמֹר שֶׁלָּה אַחֵר הִגֵּץ הַחֲמֵי^י, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוּ בְּעֶנְיֵן אֲסוּר נִדָּה - הָרִי מִגְעָה^{טו} וּבְעִילָתָה תְּלוּיִין [=עומדים בספק]: אִם נִגְמַר הַיּוֹם, וְלֹא רָאָת - כָּל שִׁנְגָּעָה בּוֹ טְהוֹר, וּבּוֹעֵלָה טְהוֹר וּפְטוּר^{טז}; וְאִם רָאָת דָם אַחֵר שֶׁטָּבְלָה - כָּל טְהוֹרוֹת שֶׁעָשָׂת טְמָאוֹת, וְעוֹשָׂה [=מטמאה] מִשְׁכָּב וּמוֹשָׁב, וּבּוֹעֵלָה חֵיב חֲטָאת. טָבְלָה בְּלִיל הַשְּׁמֹר קֹדֶם שֶׁיַּעֲלֶה עֲמוּד [-עלות] הַשָּׁחַר - הָרִי זֶה כְּמוֹ שֶׁלֹּא טָבְלָה, וְעִדִּין עוֹשָׂה [-מטמאת] מִשְׁכָּב וּמוֹשָׁב^{יז}.

יג) אישה שראתה דם בתקופת הזיבה שלה פעם אחת או פעמיים, נקראת זבה קטנה וצריכה לשמור כל יום המחרת, ויום זה נקרא יום השימור, ואם עבר בטהרה וטבלה - טהורה. יד) שאז מותר לה כבר לטבול, אך גם לאחר טבילתה עדיין תהיה אסורה לבעלה ובנגיעה בדברים טהורים מחשש שתראה דם באותו יום ותיטמא למפרע. טו) אם נגעה בדברים טהורים במהלך אותו יום.

הנגע בכל אשר יהיה תחתיו - יטמא עד הערב, ולא נאמר בו יכבס בגדיו; מלמד, שאינו מטמא בגדים בשעת מגעו. ונאמר¹¹: "והנושא אותם - יכבס בגדיו" - אחד הנושא את המרקב או הנושא משקב, מטמא בגדים בשעת נשיאתו.

נמצאת למד, שהזב והזבה והנדה והיולדת, ומשקבן ורקן ומימי רגליהן, ודם נדה וזבה ויולדת, וזובו של זב - כל אחד מאלו אב. ואדם שנגע באחד מכל אלו או נשא - מטמא בגדים ושאר כלים בשעת נגיעתו או בשעת נשיאתו, ואינו מטמא לא אדם ולא כלי חרש; שכל המטמא אדם, מטמא כלי חרש; וכל שאינו מטמא אדם, אינו מטמא כלי חרש.

הנה למדת, שכל טמא שנאמר בו "יכבס בגדיו" - הרי זה מטמא בגדים שיגע בהן כל זמן שלא פרש ממטמאיו, ועושה אותן ראשון לטמאה כמוהו; ומטמא שאר הכלים כבגדים, חוץ מכלי חרש - שאינו מטמא לא אדם ולא כלי חרש, אף על פי שעדיין לא פרש.

וכל טמא שלא נאמר בו "יכבס בגדיו" - הרי הוא עד שלא פרש, כאחר שפרש; שאינו מטמא בגדים, מפני שהוא ולד; ואין צריך לומר שאינו מטמא אדם, ולא כלי חרש. לפיכך, הנוגע במרקב, אינו מטמא בגדים בשעת מגעו; והנושא את המרקב, מטמא בגדים בשעת נשיאתו, כמו שבארנו.

ג. כל הכלים שינשאאו [=ימצאו] למעלה מן הזב [אע"פ

שאין נוגעין בו], הן הנקראין 'מדף'. והן כלן ככלים שהוא נוגע בהן - שהן ראשון לטמאה, ואין

השגת הראב"ד

וטומאת מדף מדבריהם א"א יש טומאת מדף מדבריהם אבל זו אע"פ שהיא קרויה מדף אינה מדבריהם שהרי אמרה תורה והנוגע בכל אשר יהיה תחתיו יטמא עד הערב ודרשין ליה במסכת נדה כל אשר יהיה תחתיו הזב ואמרה תורה יטמא עד הערב אלמא כלי שטף נמי מטמא במגע.

ולדות הטמאה. וטמאת • מדף,

מדבריהם [של חכמים היא].

ד) מלשון "ריח נודף" - כמו שרית נודף מרחוק, כך גם כאן הזב מטמא גם את הבגדים הרחוקים ממנו.

על פי שחזרו וראו טמאה וסתרו הכל; וכל כלי חרש שהסיטו עד שלא ראו, טהור.

כד) אם הזיזו אותו מבלי לנגוע בתוכו, למרות שבימי טומאתם הם מטמאים בהיסט.

פרק ו

דין טומאת משא, מדף, מרכב, משכב ומושב.

א. כבר בארנו¹², שהזב והחבריו מטמאין משקב ומושב ומרקב. והמשקב והמושב אחד הוא; ולמה נאמר בתורה משקב ומושב? שהמשקב - הראוי [מיוחד] לשכיבה, והמושב - הראוי לשיבה. ובין שישב על המשקב, או שישכב על המושב - טמאהו; לפיכך אני אומר בכל מקום 'משקב' לבד, והוא הדין למושב. ואיזה הוא מרקב? זה הראוי לרכיבה, כגון מרדעת החמור וטפיטן [=אוכף] הסוס.

א) לעיל פרק א הלכה א.

ב. המשקב והמרקב - כל אחד מהן אב מאבות הטמאות של תורה, מטמאין אדם וכלים במגע, ומטמאין אדם במשא¹³. ומה בין משקב למרקב? שהנוגע במשקב - אם היה אדם, ונגע בבגדים ובשאר כלים עד שלא פרש ממטמאיו [עדיין נוגע במשכב] - הרי זה טמא, ועושה אותן ראשון לטמאה; והנוגע במרקב - אינו מטמא בגדים ולא כלים, אפילו בשעת מגעו.

ב) אם הוא הרים אותם אפילו אם הוא לא נגע בהם, כגון שהרים קרש שטמאה מונחת עליו. ג) טומאה זו נקראת טומאת 'חיבורים' - שעל ידי נגיעת האדם בכלי הטמא, הטומאה עוברת דרכו לכלי נוסף בו הוא נוגע באותו זמן.

אבל הנושא את המשקב או את המרקב - הרי זה מטמא בגדים ושאר כלים בשעת נשיאתו, עד שלא פרש ממטמאיו.

ומניין שבטמאת מרקב חלק מגעו ממשאו, ובמשקב לא חלק? שהרי הוא אומר במשקב¹⁴: "ואיש אשר יגע במשקבו - יכבס בגדיו", ובמרקב הוא אומר¹⁵: "וכל המרקב אשר ירכב עליו הזב - יטמא, וכל

ו. האכלין והמשקין והכלים שאינן עשויין לא למשקב ולא למרקב שהיו למטה, וישב הזב וכיוצא בו עליהן למעלה, ולא נגע בהן - כלן טהורין^א; אבל אם היה האדם למטה והזב למעלה - אף על פי שאינו נוגע בו, הרי זה טמא משום נושא זב, ככל נושא דבר שמטמא במשא, שהנושא ראשון לטמאה^ב.

(א) מכיוון שדווקא כלים המיועדים לשכיבה או ישיבה, נטמאים בטומאת משכב ומושב. (ב) אבל כלים לא נטמאים במשא.

הנה למדת, שכל שיהיה למעלה מן הזב, טמא; בין אדם, ובין כלים העשויין למשקב ולמושב ולמרקב, בין שאר כל הכלים, בין אכלין בין משקין - הכל ראשון לטמאה. וכל שיהיה למטה מן הזב, ולא יגע בו - טהור; חוץ מן האדם, או כלי העשוי למשקב או למושב או למרקב; אלא שהאדם - ראשון, והכלים העשויים למושב או למשקב או למרקב - אב הטמאה, כמו שבארנו.

~ יום רביעי ט' תשרי ~

פרק ז

המשך דיני טומאת מרכב משכב ומושב.

א. הזב מטמא את המשקב ואת המושב והמרקב בחמשה דרכים - עומד, יושב, שוכב, נתלה, ונשען. פיצד? כלי העשוי למשקב או למושב או למרקב, אפלו היה תחת האבן - אם עמד אחד ממטמאי משקב על האבן, או ישב עליה, או שכב או נשען עליה, או נתלה בה - הואיל ונתנשא [התרומם] על [ידיו] הכלי הזה מפל מקום, נטמא ונעשה אב. וכל אחד מחמשה דרכים אלו, הוא הנקרא 'מדרס' בכל מקום.

ב. וכן המשקב והמרקב מטמאין את האדם בשבעה דרכים - בחמשה דרכים אלו שמנינו, ובמגע, ובמשא. פיצד? משקב או מרקב שדרס עליו הזב, ונטמא במדרסו - הנוגע בו או הנושא, טמא. וכן היושב עליו, או העומד, או השוכב, או

ד. הזב והזבה והנדה והיוולדת והמצרע שמתו - הרי הן מטמאין משקב ומרקב אחר מיתתן, [כשם] כשהיו כשהן חיות, עד שימוק [=ירקב] הבשר; וטמאה זו מדבריהם - גזרה שמה יתעלה אחד מאלו, וידמו שמת, והוא עדין לא מת. נמצא משקבן ומרקבן שלאחר מיתה, אב טמאה של דברי סופרים^ה. אבל נכרי שמת, אינו עושה משקבי; שהרי כשהוא חי אינו מטמא אלא מדבריהם^ו, כמו שבארנו^ז.

(ה) אם לא נגע בהם, אבל כשנגע בהם טמאים טומאת מת מהתורה. (ו) כלומר, לא מטמא משכב שאינו נוגע בו. (ז) והכלל הוא שדבר האסור מדברי חכמים, לא גוזרים גזירה נוספת להוסיף על האיסור הזה. (ח) לעיל פרק ב הלכה י.

ה. כל מקום שאמה שומע 'טמאת משקב ומרקב', אינו שומע [בדין] הטמא במשקב או במרקב שישא עליהם; אלא אפלו אבנים גדולות למעלה מן הכלי העשוי למשקב או למרקב, ונושא הזב על האבנים מלמעלה - נטמא המשקב או המרקב, ונעשה אב טמאה^ט.

(ט) אפילו שמפני כובדם הרב של האבנים, כובדו של הזב לא מורגש על המשכב.

אפלו אלה משקב או מרקב זה למעלה מזה, ואבן על העליון, וישב אחד ממטמאי משקב ומרקב למעלה מן האבן - נטמאו הכל. ואחד המשקב הנוגע בארץ, או המשקב שלמעלה [העליון] - אם נגע בו [כאבן] בשעת שכיבתו, כל אחד מהם אב הטמאה.

וכן אם היה אחד ממטמאי משקב למטה, ואבן על גביו, ואכלין ומשקין וכלים ואדם על גב האבן, זה למעלה מזה - כלן טמאין, וראשון לטמאה. ואחד כלי או אכל או משקה או אדם הנוגע בזב, או כלי או אכל או משקה או אדם שהוא למעלה על האבן שעל גביו - הכל ולד

הטמאה; ואינו • מטמא לא אדם ולא כלים, חוץ מן האדם שעל גבי הזב - שעד שלא פרש ממטמאיו, מטמא שאר כלים, כמו שבארנו^י.

(י) לעיל הלכה ב.

השגת הראב"ד

ואינו .. כלים א"א כבר כתבנו למעלה שעליונו של זב מטמא כלי שטף במגע.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

הנתיחה, או הנשען - אף על פי שהיתה אבן מבידלת בין הטהור ובין המדרס, הרי זה נטמא, שנאמר¹²: "והישוב על הכלי אשר ישב עליו הזב - יטמא".

מפי השמועה [ממשה רבינו] למדו, שמקום שהזב יושב ומטמא, אם ישב שם הטהור - נטמא; מה הזב מטמא מרפב ומושב שתחת האבן - אף הטהור מתטמא מן המשפב או המרפב שהוא מתחת האבן, ואף על פי שאין הזב שם על המשפב, ואדם זה שהוא למעלה מן המדרס - מטמא בגדים כל זמן שלא פירש ממטמאיו [-עדיין נוגע בהם], כמו שפארנו.

(א) את הכלי שישב, ששכב או שרכב עליו.

ג. אין הזב מטמא את המשפב, עד שינשא רבו [-רוב גופו] על המשפב או המושב או המרפב; וכן

הטהור שדרס על מדרס

הזב - אינו מתטמא

מחמת המדרס, עד

שינשא רבו עליו. אבל

אם נשא מעוטו - הואיל

ולא נגע, הרי זה טהור.

כיצד? מקצת הטמא על

המשפב, ומקצת •

הטהור על אותו משפב

- המשפב טהור, והטהור שנשא מקצתו עליו טהור.

(ב) כלומר, אם לא נגע, כגון שאבן מפסיקה בין הזב בין המשכב או בין הטהור ובין המשכב. (ג) ואבן מפסיקה בין המשכב לבין הזב. (ד) אפילו אם רובו של הטמא היה על אותו משכב.

הטמא שנשא רבו על מקצת המשפב או המרפב, נטמא המשפב כלו והמרפב פלו; וכן הטהור שנשא רבו על מקצת המדרס - נטמא, ואף על פי שלא נשא אלא על מקצת המושב.

ד. זב שהיה מטל על חמשה ספסלין [צמודים] שהן מנחין לארפון - טמאין, שהרי נשא רבו על כל אחד מהן; היו מנחין לרחבן - טהורין, שהרי לא נשא רבו על כל אחד מהן¹³. ואם ישן עליהם - בין

היה מטל על ששה כלים העשויים למשפב, שתי ידיה על שנים, ושתי רגליה על שנים, וראשו על אחד, וגופו על אחד - אין טמא משום משפב אלא זה שתחת גופו, שהרי נשא רבו עליו; עמד על שני משפבות, רגלו אחת על אחד ורגלו השניה על השני -

השנת הראב"ד

שניהם טמאין א"א ראיתי המשנה כך עומד על שני כסאות רבי שמעון אומר אם רחוקים זה מזה טהורים ואין שם מחלוקת.

שניהם • טמאין.

(ט) אבל טמאים משום מגע הזב, ונהיו ראשון לטומאה. וזה שמתחת לגופו, מטמא משום משכב ונעשה אב הטומאה.

ה. היה יושב על גבי המטה, וארבעה משפבות תחת ארבע רגלי המטה - כלן טמאות, מפני שאינה יכולה לעמוד על שלש.

(י) ואם כן כל אחת מרגלי המיטה, נושאת את כל גופו של הזב.

ו. היה רוכב על גבי בהמה, וארבעה משפבות תחת ארבע רגליה - כלן טהורות.

ומפני מה הן טהורות? מפני שבהמה יכולה לעמוד על שלש, ונמצאת הרביעית מסייע, ומסייע אין בו ממש. והואיל וכל אחת ראויה להיות מסייע, ואין אנו יודעים איזו יד ואיזו רגל היא שלא היה נשען עליה - הרי לא החזקה [בטוהרות] טמאה באחת מהן; לפיכך כלן טהורות.

לפיכך, אם היה משפב אחד מנח תחת שתי ידי הבהמה, או תחת שתי רגליה, או תחת ידה ורגלה - הרי זה טמא; שהרי ודאי נשא הזב על משפב זה, שאין הבהמה יכולה לעמוד על שתיים.

ז. יושב הטמא על קורת בית הבד¹⁴ - הכלים שבעקל [-הסל שבו הותים נסתים] טמאים, שהרי הם רצוצים תחת הקורה. אבל אם ישב על מכבש [=מיישר

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום רביעי ט' תשרי - ספר טהרה - הלכות מטמאי משכב ומושב קלא

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

וְכָלִים שְׂאִין מִטְּמָאִין בְּמִדְרָס, וְאִיזָה פְּלִי רְאוּי לִישִׁיבָה, וְאִיזָה רְאוּי לִשְׂכִיבָה, וְאִיזָה רְאוּי לְרִכִּיבָה.

~ נקודות משיחות קודש ~

"... שְׁהָרִי אוֹמְרִים לוֹ: 'עֲמוּד וְנַעֲשֶׂה מְלֹאכְתָּנוּ'."

בהלכה זו ישנה הוראה נפלאה - עצה כיצד להתגבר על היצירה, ובהקדמה שענין זה דורש תפילה ובקשה מיוחדת בלשון הידוע "... יהי רצון שתשביתו מעלינו ותכניעוהו כו'". הנה נוסף לזה ישנה עצה כנגד היצירה שאומרים לו "עמוד ונעשה מלאכתנו" שהרי טוען היצירה שהקב"ה ציווה עליו לעשות מלאכה זו (כמשל בזוהר, אודות בן המלך והזונה) ולהיותו "ירא שמים" צריך למלא התפקיד שהוטל עליו.

על זה אומרים לו "עמוד ונעשה מלאכתנו" כלומר: הן אמת שיש לך תפקיד ושליחות, אבל כיון שגם לנו יש תפקיד ושליחות "אני נבראתי לשמש את קוניי" ואינך יכול להפריע בזוה, לכן עמוד ונעשה מלאכתנו.

ומדייקים לומר לו "עמוד כו'" ולא הסתלק וכד' כי אף שזוה תפקידו של היצירה הרי תכלית הכוונה היא שיהודי יתגבר עליו וזהו העילוי שביצירה "ר עצמו ועי"ז נעשה גם בו "עמוד" היינו עילוי.

יין מלכות, ספר טהרה, סימן טז

מתוך רמב"ם "פרס המלך".

פֶּרֶק ח

טומאה על ידי היסט.

א. כָּכֵר בְּאַרְנוֹ בְּתַחֲלַת סֶפֶר זֶה, שְׁאֵם הִסִּיט [=הזוין] הָאָדָם אֶת הַטְּמֵאָה שֶׁהִיא מִטְּמֵאָה בְּמִשְׁא, נְטֵמָא מִשּׁוֹם נוֹשָׂא; אָבֵל אִם הִסִּיטָה הַטְּמֵאָה אֶת הָאָדָם, לֹא נְטֵמָא.

ב. אֵין בְּכָל אַבּוֹת הַטְּמֵאוֹת פֶּלֶן, טְמֵאָה שְׁאֵם תְּסִיט אֶת הָאָדָם הַטְּהוֹר אוֹ אֶת הַפְּלִי הַטְּהוֹר, וְתִטְמֵא אוֹתוֹ - אֶלָּא הִזָּב אוֹ חֲבֵרָיו בְּלֶבֶד; וְזוֹ הִיא הַטְּמֵאָה הַיִּתְרָה בְּזָב, שֶׁלֹּא מְצִינוּ כְּמוֹתוֹ בְּכָל הַתּוֹרָה - שְׁאֵם הִסִּיט אֶת הַטְּהוֹרִין, טְמֵאָן.

(א זבה, נדה ויולדת מן התורה. וגוי וגויה מדברנן.

פִּיעֵד? הִיתָה קוֹרָה מְטֵלֶת עַל רֹאשׁ הַגֹּדֵר, וְאָדָם טְהוֹר אוֹ פְּלִים, אֶפְלוּ פְּלִי חֲרָשִׁי, עַל קִצְתָּהּ, וְהִנִּיד הִזָּב אֶת הַקֶּצֶה הַשְּׁנִי - הוֹאִיל וְנִתְנַדְּנָדוּ מִחֲמַת הַזָּב, הִרִי זֶה כְּמִי שֶׁנִּגַּע בָּהֶן; וְטְמֵאָן, וְנַעֲשׂוּ רֹאשׁוֹן

השנת הראב"ד

מפני שהוא רפוי א"א כל מ"ש בזה הרבה יגיעות שאין הדעת מקבלת ואין השכל מודה ואין הלב מתיישב עליו שהכושב מהדק ומחזיק בכל כחו כדי שיהו בגדיו עומדים זקופין ואין יהיה רפוי ואם יהיה רפוי כ"ש כשישב עליו ידרוס יותר על הכלים שבתוכו וימעך אותם, אבל עשה אונן כאפרכסת ושמע דבר יי' כי אמרה התוספ' ישב על גבי מכבש של כובס בזמן שטעון באבנים כלים שתחתיו טהורים ור' נחמיה מטמא ובזמן שמהדוק בחבלים כלים שתחתיו טמאים, עתה אפשר כי בזמן שטעון באבנים האומן מקפיד שלא לישב עליו שלא יפלו האבנים מעליו ויתרפה והרי הוא אז כסאה או תרקב ואף ע"פ שהבגדים בתוכו ראויים לשיבה השתא מיהא כרוכים הם בדבר שהוא מקפיד עליו ורבי נחמיה מטמא כסבר אין הולכין אלא אחר הבגדים שבו אבל בזמן שאינו מהדוק אלא בחבלים אין כאן קפידא מלישב עליו וטמאים וע"כ תפשו מכבש של כובס ולא מכבש של בעלי בתים מפני שדרך כובס לטעון באבנים ואין דרך בעלי בתים אלא להדק בחבלים, ברוך יי' אשר גלה סודו ליראיו [יצחקן לישרים תושיה].

(יא) מעבדה לסחיטת שמן מזיתים, על ידי לחץ של קורה כבידה. (יב) לוח המכבש אינו צמוד לבגדים ולא נסמך עליהם.

ח. זָב שֶׁדָּרַס עַל פְּלִי שֶׁלֹּא נַעֲשֶׂה [-נוצר] לְמִשְׁכָּב אוֹ לְמוֹשָׁב אוֹ לְמִרְכָּב - אָף עַל פִּי שֶׁהוּא רְאוּי לְמִשְׁכָּב - הוֹאִיל וְלֹא נִגַּע בּוֹ [בידיו], הִרִי זֶה טְהוֹר, שְׁהָרִי אוֹמְרִים לוֹ [כביכול, ליושב עליו]: 'עֲמוּד וְנַעֲשֶׂה מְלֹאכְתָּנוּ בְּכָלִי זֶה' [אינו מוידע לשיבה].

פִּיעֵד? כֶּפֶה סָאָה [-כלי] וְיֹשֵׁב עָלֶיהָ, כֶּפֶה עֲרֵכָה [-קערה גדולה] וְיֹשֵׁב עָלֶיהָ, אוֹ שֵׁיטֵב עַל פִּרְכָּת אוֹ עַל קָלַע [=מפרש] שֶׁל סִפִּינָה, וְכִיּוֹצֵא בָּהֶן - הִרִי אֵלוּ טְהוֹרִים, שְׁנֵאמַר¹³: "אֲשֶׁר יֹשֵׁב עָלָיו" - הַמִּיחֵד לִישִׁיבָה, לֹא שְׂאוֹמְרִים לוֹ: 'עֲמוּד וְנַעֲשֶׂה מְלֹאכְתָּנוּ', מִפְּנֵי שֶׁפְּלִי זֶה לֹא נַעֲשֶׂה לִישִׁיבָה.

הִיָּה הַפְּלִי מְשַׁמֵּשׁ לִישִׁיבָה, עִם [-בנוסף לו] מְלֹאכְתּוֹ שֶׁנַּעֲשֶׂה לָּהּ - הִרִי זֶה מִטְּמֵאָה בְּמִדְרָס; כְּגוֹן הַרְדִּיד [-צעף גדול], וְהַחֲלוּק, וְהַטְּלִית, וְהַתְּרַמֶּל [=לוקרט], וְהַחֲמַת [-לוקוט גדול] - שְׁאֵף עַל פִּי שֶׁכָּל אֶחָד מֵהֶם לֹא נַעֲשֶׂה מִתְחַלְתּוֹ לְמִשְׁכָּב, הִרִי הוּא מְשַׁמֵּשׁ אֶת הַמִּשְׁכָּב [-לשכיבה] עִם מְלֹאכְתּוֹ; וְכֵן כָּל פִּיּוֹצֵא בְּאֵלוּ, וּבְהִלְכוֹת פְּלִים אֲבָאָר כָּל הַפְּלִים הַמִּטְּמָאִין בְּמִדְרָס,

קלב שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום רביעי ט' תשרי - ספר טהרה - הלכות מטמאי משכב ומושב

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

אף הִסְטוּ - עַד שִׁשִּׁיט בְּגָלוֹי שְׂבָגוּפוֹ, לֹא שִׁשִּׁיט
בְּבֵית הַסְתָּרִים [-מקומות מוסתרים בגוף].

(ד) בקמטים שבעור הגוף, במקום שאינו מגולה לאוויר.

הָיָה הַקְנָה בְּקִמְטוֹ שֶׁל טְהוֹר, וְהִסִּיט בּוֹ אֶת הַזָּב -
נְטָמָא; שֶׁהִמְסִיט אֶת הַטְּמֵאָה כְּנוֹשָׂא אוֹתָהּ; וְכִשֵּׁם
שֶׁהִנוֹשָׂא בְּבֵית הַסְתָּרִים טְמָא, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוּ בַּתְחִלַּת
סֵפֶר זֶה - כִּן הִמְסִיט בְּבֵית הַסְתָּרִים טְמָא.

ו. הַזָּב [שנמצא] בְּכַף מֵאֲזִנִּים, וְכָלִי הַעֲשׂוֹי לְמִשְׁכָּב
אוֹ לְמִרְכָּב בְּנִגְדּוֹ כְּכַף שְׁנִיָּה - פָּרַע [=הכריע] הַזָּב -
הָרִי הֵם כְּכֻלָּם שְׂנֵעַ בְּהִי, שֶׁהָרִי הִסִּיט. פָּרַעוּ הֵם
- הָרִי אֵלּוּ מִטְּמֵאִין מִשּׁוּם מִשְׁכָּב, וְנִעֲשׂוּ אֵב;
שֶׁהָרִי נִשְׂאֵי הַזָּב, וְכֵאלּוֹ עֲמֵד עֲלֶיהָ. הָיָה בְּכַף
שְׁנִיָּה שָׂאָר פְּלִים, אוֹ אֶכְלִין וּמִשְׁקִין, אוֹ אָדָם -
בֵּין שְׂפָרְעוֹ הֵן בֵּין שְׂפָרַע הַזָּב, בְּלֹא רֵאשׁוֹן לְטְמֵאָה.

(ה) וכתוצאה מכך עלתה הכף שהכלי עליה. (ו) והם
נחשבים כעת ולד הטומאה ולא כמשכב ומושב שהם אב
הטומאה, מכיוון שהם לא נמצאים מתחת לזב אלא מעליו.
(ז) שאינם ראויים למשכב ומושב.

ז. הַזָּב וְהַטְּהוֹר שִׁישְׁבוּ עַל הַסִּפְסָל אוֹ עַל הַנֶּסֶר
[-גזיר עץ], בְּזִמְן שֶׁהֵן מְחַגְרִין [-מתנדנדים], אוֹ שֶׁעָלוּ
בְּאֵילָן שִׁכְחוּ רַע [-חלש], וְהוּא הָאֵילָן שֶׁאֵין בְּעֵבִי
עָקְרוֹ [-גזע] כְּדִי לְחַק [-לחקוק מזה של] רִבְעֵה הַקָּב, אוֹ
שֶׁעָלוּ בְּסוֹכָה [-ענף] שִׁכְחָה רַע, וְהִיא שֶׁהִנְחָבָא בְּהָ"ח
וְדוֹחַק [-מקפל] אוֹתָהּ תָּזוּזוּ [-תתקפל] בּוֹ, אוֹ שֶׁעָלוּ
בְּסֵלָם מִצָּרִי [-קטן] שֶׁאֵינוֹ קְבוּעַ בְּמִסְמָר, אוֹ שֶׁעָלוּ
עַל הַכֶּבֶשׂ וְעַל הַקּוֹרָה וְעַל הַדָּלֶת, בְּזִמְן שֶׁאֵין
מְחַבְרִין בְּטִיט - הָרִי זֶה טְמָא מִפְּנֵי שֶׁהֵן מְתַנְדְּנִין
בְּהֵן, וְכֵאלּוֹ הִסִּיט הַזָּב אֶת הַטְּהוֹר שֶׁעָמָּה.

(ח) כשאוחזים את הענף, היד מצליחה להקיף את כל עביו
ולהחביא אותו. (ט) וכשעולים עליו הוא מתנענע לצדדים.
(י) קרש המשמש כגשר למעבר מהספינה ליבשה.

אֲבָל אִם יָשְׁבוּ בְּסִפִּינָה גְדוֹלָה שֶׁאֵינָה יְכוּלָּה
לְהִמִּיט בְּאָדָם, אוֹ עַל הַנֶּסֶר אוֹ עַל הַסִּפְסָל בְּזִמְן
שֶׁאֵין מְחַגְרִין, אוֹ שֶׁעָלוּ בְּאֵילָן וּבְסוֹכָה שִׁכְחָה
יָפָה, אוֹ בְּסֵלָם מִצָּרִי הַקְּבוּעַ בְּמִסְמָר, אוֹ בְּכֶבֶשׂ

לְטְמֵאָה, דִּין תוֹרָה. וְאֵין צָרִיךְ לִזְמַר, שֶׁאֵם נִשְׂא
הַזָּב אֶת הָאָדָם אוֹ אֶת הַפְּלִים, שֶׁטְמֵאָן. וְאַחַד זָב
אוֹ זָבָה וְנִגְדָה וְיוֹלָדָת בְּכָל אֵלּוֹ הַדְּבָרִים.

(ב) שלא נטמאים על ידי נגיעה בצד החיצוני שלהם, אלא
רק בנגיעה באוויר שבתוכם.

הֵנָּה לְמִדָּתָּה, שֶׁאָדָם הַטְּהוֹר שֶׁהִסִּיט אֶת הַזָּב, נְטָמָא
מִשּׁוּם נוֹשָׂא זָב; וְהַזָּב שֶׁהִסִּיט אֶת הַטְּהוֹר, בֵּין אָדָם
בֵּין פְּלִים, אֶפְלוּ כָּלִי חֶרֶשׁ - טְמֵאָן, מִפְּנֵי שְׁנִידָת
[-תנודת] הַזָּב לְאַחֲרִים כֵּאלּוֹ נִגַּע בְּהֵן.

ג. חִמּוֹר בְּהִסֵּט הַזָּב מִמַּגְעוֹ - שֶׁאֵם נִגַּע בְּכָלִי חֶרֶשׁ
הַמְּקַף צְמִיד פְּתִיל [-כיסור מהודק], טְהוֹר; וְאֵם הִסִּיטוֹ,
טְמֵאָהוּ. וְכֵן כָּלִי חֶרֶשׁ שֶׁהוּא נָכוֹב [-חלול] כְּכַדּוּר,
וְעַדִּין לֹא נַעֲשֶׂה לוֹ פֶּה [-פתח], כְּמוֹ לְפִסִּין אִירָנִיּוֹת
- אִם הִסִּיט הַזָּב, טְמֵאָן; וְאִף עַל פִּי שֶׁהֵם טְהוֹרוֹת
בְּאֵהָל הַמֶּת, שֶׁהָרִי הֵם כְּכֻלָּי חֶרֶשׁ מְקַף צְמִיד פְּתִיל
שֶׁפִּתְחוֹ סָתוּם.

(ג) כלי שבשלב מסוים בתהליך הייצור שלו הוא חלול בתוכו
ללא פתח.

וְכֵן מִחֹט שֶׁהִיָּתָה בְּלוּעָה בְּתוֹף הָעֵץ, וְטִפְעַת
הַבְּלוּעָה בְּתוֹף הַלְּבָנָה, וְהִסִּיט הַזָּב אֶת הָעֵץ אוֹ אֶת
הַלְּבָנָה - נְטָמָא הַפְּלִים הַבְּלוּעִין שֶׁבְּתוֹכָן; וְכֵן כָּל
פִּיּוּצָא בְּזָה.

ד. זָב שֶׁהִכְנִיס יָדוֹ אוֹ רַגְלוֹ לְאוֹרִי כָּלִי חֶרֶשׁ -

הוֹאִיל וְלֹא נִגַּע בּוֹ
הוֹאִיל וְלֹא הִנִּידוֹ -
הָרִי • זֶה טְהוֹר; שֶׁאֵין
הַנִּגְדָה וְכִיּוּצָא בְּהָ
מִטְמֵאִין לְאַבְרִים
[חגגה הראב"ד]
הרי .. הנדה א"א זה אינו מחזור
אצלי כי מאחר שאויר מטמא במגע
למה אין התנור טמא ומה שאמר
שאר הנדה מטמאה לאיברים לא
על זו הדרך נאמר אלא שהמשכב
והמושב שפשטה הנדה ידה או
רגלה עליה אינו טמא אלא אם נגעה
בו או נסמכה רוב כחה עליו.

[-באבריהם בלבד].

ה. זָב שֶׁהָיָה קִנָּה אֲחוּזוֹ בְּתוֹף קִמְטוֹ, וְהִסִּיט
בְּקִצָּה הַקְנָה אָדָם אוֹ פְּלִים - הָרִי הֵם טְהוֹרִין,
שְׁנֵאֲמַר¹⁴: "וְכָל אֲשֶׁר יִגַּע בּוֹ הַזָּב, וְיָדָיו לֹא שָׁטַף
בְּמַיִם"; מִפִּי הַשְּׁמוּעָה לְמַדּוֹ, שֶׁהַכְּתוּב הַזֶּה מְדַבֵּר
בְּהִסֵּט הַזָּב, וְהוֹצִיאוֹ בְּלִשׁוֹן נִגְיָעָה; מֵה נִגְיָעָה
בְּיָדָיו וְהוֹדוּמָה לְיָדָיו מִשְׁאָר גּוּפוֹ הַגָּלוֹי אֲצֵל נִגְיָעָה,

14. ויקרא-מצורע, טו, יא.

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום רביעי ט' תשרי - ספר טהרה - הלכות מטמאי משכב ומושב קלג

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

ובקורה וּבְדִלְתָּ שֶׁהָן עֲשׂוּיִין בְּטִיט - אֶפְלוּ עָלוּ
מִצֵּד אֶחָד, הָרִי זֶה טָהוֹר.
(יא) כלומר, שאינה זוה כשאדם עולה עליה.

פֶּרֶק ט

דיני טומאה נוספים על ידי היסט.

א. דָּבָר שֶׁהִיָּה מְחַבֵּר בְּאַרְצָן, או מְסַמֵּר בְּמִסְמָרִים
- אִם הִיָּה כָחוּ יָפָה וְחִזָּק, וְהָקִישׁ [דפק] עָלָיו הָזָב,
וּבִעַת שֶׁהָקִישׁ הֵנִיד כָּלִי אוּ אֶכְלִין וּמִשְׁקִין מִכַּחַ
הַכִּתּוּ, או שֶׁהִפִּילָן - הָרִי אֵלּוּ טָהוּרִין.

(א) מחובר היטב ואינו מתנדנד. (ב) מכיוון שתנודת הכלי
והפלתו נגרמו בעקיפין על ידי רעידת הקרקע מעוצמת
המכה.

וְאִם לֹא הִיָּה כָחוּ יָפָה וְחִזָּק, אֲלֹא הִיָּה מִתְנַדְּנָד,
וְהָקִישׁ עָלָיו הָזָב, וְהִפִּיל אוּ הֵנִיד בְּכַח הַכִּתּוּ הַכִּלִּים
אוּ אֶכְלִין וּמִשְׁקִין - הָרִי אֵלּוּ טָמְאִין; וּכְאֵלּוּ
הַסִּיטָן, שֶׁהָרִי מְכַחוּ נִפְלוּי. זֶה הַכָּלָל: כָּל שֶׁנָּפַל
מִכַּחַ הַסִּטּוּ, טָמֵא; מִכַּחַ הָרָעָדָה, טָהוֹר.

(ג) הדפיקה של הזב הזיזה באופן ישיר את הכלים שלא היו
מחוברים יפה.

כִּיצַד? הָקִישׁ עַל אֵילָן אוּ סוּכָה [ענף] שֶׁכָּחוּ רַע,
אוּ עַל סֵלֶם מְצָרִי [קטן] שֶׁאִינוּ קְבועִים בְּמִסְמָר, אוּ עַל
קוֹרָה וּדְלֵת וְכָבֵשׁ [=גשר, והם משופעים] שֶׁאִינוּ מְחַבְּרִין
בְּטִיט, אוּ שֶׁהָקִישׁ עַל הַגֵּר [יתד] וְעַל הַמִּנְעוּל וְעַל
הַמְּשׁוּט [של ספינה], וּבִשְׁעָה שֶׁהָקִישׁ הִפִּיל אֶכְלִין
וּמִשְׁקִין אוּ כָלִים - אֶפְלוּ הֵנִידָן, וְלֹא נִפְלוּ - הָרִי
אֵלּוּ טָמְאִין.

(ד) כל אלה אינם מחוברים יפה, ודפיקה קלה מרעידה אותם
ישירות.

אֲבָל אִם הָקִישׁ עַל אֵילָן אוּ עַל סוּכָה שֶׁכָּחוּ יָפָה,
אוּ עַל סֵלֶם מְסַמֵּר, אוּ עַל כָּבֵשׁ אוּ קוֹרָה אוּ דְלֵת
הַמְּחַבְּרִין בְּטִיט, אוּ עַל הַמְּרִישִׁי, אוּ עַל הַתְּנֹר,
וּבִשְׁעָה שֶׁהָקִישׁ הֵנִיד כָלִים אוּ אֶכְלִין וּמִשְׁקִין -
אֶפְלוּ הִפִּילָן, הָרִי אֵלּוּ טָהוּרִין. וְכֵן כָּל כִּיּוּצָא
בְּאֵלּוּ.

(ה) קורה עבה שעליה מונחים ראשי קורות הבית.

ב. תְּנֹר שֶׁהִיָּתָה הִפֵּת דְּבוּקָה בּוֹי, וְהָקִישׁ עַל
הַתְּנֹר, וְנָפַל כֶּכֶר - אֶפְלוּ הִיָּה תְּרוּמָהּ, הָרִי זֶה

ח. זָב וְטָהוֹר שֶׁהָיוּ שְׁנֵיהֶם כְּאֶחָד מְגִיפִין [סוגרים]
אֶת הַדְּלֵת, אוּ פוֹתֵחִין - הָרִי זֶה טָהוֹר^י; הִיָּה זֶה
מְגִיף וְזֶה פוֹתֵחִי - נְטָמָא^י. הָעָלוּ זֶה אֶת זֶה מִן
הַבּוֹר - אִם הִטְמִא הָעֵלָה אֶת הַטָּהוֹר - טָמְאָהּ,
מִפְּנֵי שֶׁהִסִּיטּוּ; וְאִם הַטָּהוֹר הָעֵלָה אֶת הַטָּמֵא -
נְטָמָא בְּמִשְׁא, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ.

(יב) מכיוון שסגירת הדלת או פתיחתה היא מלאכה קלה,
ואחד לא צריך את עזרתו של השני בכך. (יג) כלומר, כל
אחד מושך את הדלת לצד השני בכוח. (יד) מכיוון שכך
הם נשענים אחד על השני.

ט. זָב וְטָהוֹר שֶׁהָיוּ מִפְּשִׁילִין [מתחכים] בְּחִבְלִים -
אִם הִיָּה זֶה מוֹשֵׁף הִילָף, וְזֶה מוֹשֵׁף הִילָף -
נְטָמָא^י. הָיוּ אוֹרְגִין, בֵּין בְּעוֹמְדִין בֵּין בְּיוֹשְׁבִין, אוּ
טוֹחֲנִין, אוּ פוֹרְקִין מִן הַחֲמוֹר, אוּ טוֹעֲנִין - בְּזִמְן
שֶׁמִּשְׁאָן כָּבֵד, הָרִי זֶה טָמֵא^י; וְאִם הִיָּה מִשְׁאוּי קָל,
טָהוֹר.

(טו) מכיוון שעל ידי המשיכה הם נתלים אחד בשני.
(טז) כשהמשא כבד, אחד נשען על השני באמצעות המשא.

י. טָהוֹר שֶׁהִיָּה מִכָּה אֶת הָזָב, הָרִי זֶה טָהוֹר^י. וְזָב
שֶׁהִכָּה אֶת הַטָּהוֹר, טָמְאָהּ; שֶׁאִם יִמְשֹׁף הַטָּהוֹר,
הָרִי הַטָּמֵא נוֹפֵל^י, וְנִמְצָא כְּאֵלּוּ נִשְׁעָן עָלָיו^י,
וְלִפְיָקָה אֵף בְּגִדֵי הַטָּהוֹר טָמְאִין.

(יז) כלומר, טהור מטומאת מדרס, אבל הוא ובגדיו נהיים
ראשון לטומאה כמו כל דבר שהזב נושא עליו.
(יח) כלומר, מכיוון שאם הטהור יעזוב את מקומו ויתחמק
מהמכה, הטמא ייפול כתוצאה מתנופת היד שלו.
(יט) כאשר בפועל הטהור נשאר במקומו ומקבל את המכה.

יא. זָב שֶׁנִּשְׁאָ מִקְצָתוֹ עַל הַטָּהוֹר^י, אוּ טָהוֹר
שֶׁנִּשְׁאָ מִקְצָתוֹ עַל הָזָב - נְטָמָא. כִּיצַד? אֶצְבְּעוֹ שֶׁל
זָב שֶׁהִנִּיחָהּ לְמַעַלָּה מִן הַטָּהוֹר, אוּ טָהוֹר שֶׁהִנִּיחַ
אֶצְבְּעוֹ לְמַעַלָּה מִן הָזָב - אֵף עַל פִּי שִׁישׁ בִּינִינָהּ
אֲבָן אוּ קוֹרָה וְכִיּוּצָא בְּהֵן, הָרִי זֶה טָמֵא.

(כ) בשונה מכל משכב ומושב, שנטמאים רק אם נישא
עליהם רובו של הזב.

וכן חבוּרֵי הָזָב [דברים המחוברים לגופן] שֶׁנִּשְׁאָו עַל
הַטָּהוֹר, אוּ חָבּוּרֵי טָהוֹר שֶׁנִּשְׁאָו עַל הָזָב - הָרִי זֶה

קלד שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום חמישי י' תשרי - ספר טהרה - הלכות מטמאי מושב ומושב

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

עליהם. (טז) שאין לחשוש שהטהורה ישבה עליו. (יז) מכיוון שהטמא לא יכול לשבת עליהם.

ה. הנדחק ברחים [=מקום הטחינה] **שהגוי בתוכו י, או זב וכיוצא בו - הרי בגדיו טמאין מדרס. באיזו רחים אמרו? ברחים**

השנת הראב"ד

שמנדרין את הקרקע א"א מצאתי נוסחא באי זו ריחיים אמרו כל שעוקרין אותה ודוחקין אותה ממקומה, ונ"ל שעל עקירת הריחיים קאי שהן קלות לנוד והטוחן בהן נד אחריהן מפני הדוחק והפירוש שלו רחוק מאד.

הוא שטמאה זו בספק - שטמא נצקק השטמא, ודרס על בגדי הטהור.

(יח) וחכמים גזרו שגויים מטמאים כזבים. (יט) את האדם העומד ליד הריחיים.

טהור י; ואם היה חרש מן התנור מדבק בפפר שגפול - אפלו היה חליו, הרי זה טמא ט.

(ו) בזמנם התנורים היו נראים כמו סיר חרס גדול מחובר לאדמה, והיו מסיקים אותם בפנים ומדביקים שם את הפת. (ז) שמחמירים בטהרתה. (ח) מכיוון שהתנור כבד, ובוודאי הפת לא זזה כתוצאה ישירה מהדפיקה. (ט) כי נפילת החרס מוכיחה שהתווזה הייתה כתוצאה ישירה מהדפיקה.

ג. אין המשפב או המרפב מטמא פלים או אכלין ומשקין, אלא במגע בלבד; אבל אם היו פלים או אכלים ומשקין למעלה מן המדרס, או שהיה המדרס למעלה מהם - אפלו לא הפסיק ביניהם אלא ניר - הואיל ולא נגע בהם, הרי אלו טהורין. וכן אם הסיט המשפב את הפלים או את האכלין והמשקין י, הרי אלו טהורין.

(י) מדרס זהו שם כולל למשכב מושב ומרכב. (יא) כגון שהמדרס והדבר הטהור היו על כפי מאזניים, והמדרס הכריע.

~ יום חמישי י' תשרי ~

פרק י

דין טומאת עם הארץ.

א. עם הארץ - אף על פי שישאל הוא, וישנו בתורה ומצוות - הרי הוא בחזקת טמא, ובגדיו [מטמאים ונחשבים] מדרס לטהרות. ואם נגעו בגדיו באכלין ומשקין, הרי הן טמאין; ואם נגע [עם הארץ] בכלי חרש מאויר, הרי זה טמאהו. וישורפין את התרומה על מגען, אף על פי שטמאתן בספק. ואינו נאמנין על הטהרות, לפי שאינו בקיאות בדקדוקי טמאות וטהרות; ולעולם הוא בחזקת טמא, ואינו נאמן על הטהרות עד שיקבל עליו דברי חבירות [החמורות של "חברים", תלמידי חכמים].

(א) בתקופת המשנה הגדירו תלמידי חכמים את עצמם כ"חברים" המשתייכים לחברה נאמנה, והיו מתרחקים מאנשים ריקים מתורה שלא נזהרו ביותר בדקדוקי מצוות שונים, וקראו להם "עם הארץ". (ב) מקיים את כל המצוות, אפילו את אלו שעמי הארץ נחשדו שהם לא מקיימים אותן. (ג) מחשש שאשת עם הארץ ישבה עליהם בזמן נידתה. (ד) כלומר, בתוכו (ראה לעיל פרק ח הלכה ד). (ה) למרות הכלל שלא שורפים תרומה וקדשים שנפסלו או נטמאו מספק, בבגדי עם הארץ החמירו. (ו) לומר שלא נטמאו.

השנת הראב"ד

ד. הזב והטהור שישבו בספינה הקטנה היכולה להמיט באדם אחד י, או באסדא [רפסודה], או שרכבו על גבי בהמה י - אף על פי שאין בגדיהן נוגעין זה בזה, הרי בגדי הטהור טמאים • מדרס; וטמאתן בספק, שטמא דרס הזב עליהן י.

מפני שנוף האשה נסטת וכל בגדיה נסטים עמה וכן כלים שבראש הנס וחכמים מטהרין את הכל שאין כאן היסט כלל בשתי נשים ואין כאן טומאת ספק אלא כאותה ששנינו פורקים מן החמור או טוענין בזמן שמשאן כבד טמאין לתרומה, וק"ל שאין שורפין את התרומה על זה דראיתא בנדה.

(יב) כשאדם אחד עולה עליה, הוא מטה ומזיז אותה. (יג) ודרכה של בהמה לכופף את גבה בעקבות משקל רוכביה. (יד) כלומר, מחשש שהטהור הכריע והגביה את הזב.

וכן נדה שישבה עם הטהורה במטה - בגדיה טמאין מדרס י, חוץ מפפח [כיפה] שבראשה י; וכן הבגדים שבראש הנס [חורין] שפספניה, טהורין י.

(טו) בגדיה של הטהורה טמאים, מחשש שהנידה ישבה

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום חמישי י' תשרי - ספר טהרה - הלכות מטמאי מושב ומושב קלה

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

(יד) עדיין לא סומכים עליו, מכיוון שטרם התרגל לשמור כהלכה.

ג. תלמידי חכמים - הרי הם בחזקת טהרה, ונאמניו, ואינו צריכין לקבל דברי חבירות; אבל משתכר בית המקדש, נהגו פהנים סלסול [=הידור] בעצמן - שלא יהיו מוסרין טהרות אפלו לתלמיד חכמים, עד שיקבל עליו דברי חבירות.

ד. זקן [=תלמיד חכם] יושב בישיבה טו - אינו צריך לקבל, שפכר קבל משעה שישב טו.

(טו) שמשותף באופן קבוע בחבורת הלומדים בבית המדרש. (טז) מכיוון שמקבלים אדם לחבורת הלימוד בבית המדרש, רק אחרי שקיבל על עצמו דברי חבירות.

ה. המקבל דברי חבירות, צריך לקבל בפני שלשה חברים; ובניו ובני ביתו, אין צריכין לקבל בפני שלשה חברים - מפני שהוא מלמדן, ומרגילן בדרך טהרה. ואשת חבר ובניו ובני ביתו ועבדיו, הרי הן פתור; וחבר שמת - אשתו ובניו ובני ביתו בחזקת חברים, עד שיחשדו.

(יז) עד שייפול עליהם חשד מבוסס שאינם זהירים בטהרות.

ו. אשת עם הארץ, או בתו שנשאת לחבר, וכן עבדו שנמכר לחבר - הרי אלו צריכין לקבל עליהן דברי חבירות כבתחלה; אבל אשת חבר, או בתו שנשאת לעם הארץ, וכן עבדו שנמכר לעם הארץ - אין צריכין לקבל דברי חבירות כבתחלה.

(יח) כלומר, לפני שמוסרים להם טהרות הם צריכים לקבל על עצמם דברי חבירות, מכיוון שאף פעם הם לא נזהרו בזה.

ז. עם הארץ שקבל עליו דברי חבירות, והיו לו טהרות פשהיה עם הארץ, ואמר: 'אני יודע בודאי שלא נטמאו' - בזמן שנתעסקו בהן אחרים, הרי הן אסורות פשהיה מקדם; ואם הוא בעצמו נתעסק בהן - הרי אלו מתרות לו, ואסורות לכל אדם. ונשאל החבר על טהרותיו, ומורה בהן טהרה לעצמו; ואין חושדין אותו בכך.

(יט) אם התעסקו בטהרות הללו, אנשים אחרים שאינם חברים והוא סומך על דבריהם שלא נטמאו. (כ) מכיוון שלא יכולים לסמוך עליהם. (כא) מכיוון שהוא אינו נאמן להתיר לאחרים טהרות שהוא התעסק בהן כשעדיין היה עם הארץ. (כב) לא חוששים שיקל לעצמו ויטהר את הטמא.

ומה הן דברי חבירות שיקבל עליו? שיהיה בטמאות שלא יטמא בהן, ובטהרות שלא יטמא אותן, ויהיה בנטילת ידים, ובטהרת הידים; ושלא יקח מעם הארץ לחו, ולא יתארח אצל עם הארץ, ולא יארחו אצלו בכסותו [=מעילו].

(ז) שהוכשר לקבל טומאה ואולי נטמא. (ח) מחשש שיגע בו או בבגדיו ויטמאהו. (ט) מחשש שאשתו טימאה את בגדו בנידתה.

~ נקודות משיחות קודש ~

"הרי הוא בחזקת טמא כו".

ולא כתב שחכמים גזרו עליו טומאה, וכוונתו שגזירת חכמים אינה רק מחשש טומאה (טומאת ספק) אלא שהטילו על עם הארץ חזקת טומאה כיון "שאינו בקיאים בדקדוקי טהרות וטומאות" (כמ"ש אח"כ בטעם שאין נאמנים על הטהרות) לכן הם בחזקת טומאה.

משום כך לא הזכיר הטעם של בושא או איבה כטעם לטהרת אוכלין של ע"ה ברגל כי ס"ל שמצד החשש של איבה וכו"ב לא היינו מפקיעים חזקה זו, אלא רק שמפני חומרתן אין מזלזלים בה, ולכן "הרי זה בחזקת טהרה".

לקוטי שיחות חל"ז עמוד 23.

מתוך רמב"ם "פרדס המלך"

ב. הפא לקבל דברי חבירות חוץ מדבר אחד מהן, אין מקבלין אותו. ראינוהו שנוהג [מנהג חבירות] בצנעה בתוך ביתו - מקבלין אותו, ואחר כך מלמדין אותו עסקי טמאה וטהרה; ואם לא ראינוהו שנוהג בצנעה בביתו - מלמדין אותו, ואחר כך מקבלין אותו. ומקבלין אותו לטהרת הידים תחלה, ואחר כך מקבלין אותו לטהרות. ואם אמר: 'אני מקבל אלא לטהרת ידים', מקבלין אותו; קבל לטהרות ולא קבל לידיים, אף לטהרות אין מקבלין אותו.

(י) במקום שאנשים מבחוץ לא מסתכלים על מעשיו, ואין לחשוד בו שכוונתו לרמות. (יא) שייטול את ידיו לסעודה לפני נגיעה בתרומה. (יב) להחשיב כל טהרותיו כטהרות של חברים. (יג) מכיוון שעיקר אכילת חולין בטהרה היא על ידי נטילת הידיים.

פשמקבלין אותו, חוששין לו כל שלשים יום, עד שילמד ויהיה רגיל בטהרות. ואחר שלשים יום משקבל דברי חבירות - הרי בגדיו טהורין, וכל אכליו ומשקיו טהורין, ונאמן על כל הטהרות כשאר החברים, ואף על פי שאינו תלמיד חכמים.

קלו שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום חמישי י' תשרי - ספר טהרה - הלכות מטמאי מושכב ומושב

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

הבָּאָה, וְהִבְיָאָה לוֹ - יִקְבְּלָנָהּ, אִף עַל פִּי שֶׁהוּא יוֹדֵעַ שֶׁהִיא מְשַׁל אֶשְׁתָּקֵד; שְׁלֹא גָזְרוּ עֲלֵיהֶם טִמְאָה בְּשַׁעַת הַגָּתוֹת וְהַבְּדִים.

ג. עִם הָאֶרֶץ שֶׁנֶּעַל בֵּית בְּדוֹ אוֹ גִּתוֹ בְּשַׁעַת שֶׁגָּמְרוּ הָעַם לְדֹרֶךְ, וְהוֹלִיךְ אֶת הַמִּפְתָּח מִיָּד לַכֹּהֵן - אִף עַל פִּי שֶׁשָּׂהָה [-שֶׁחָכַן הַתַּעֲכָב] בְּמָה יָמִים אַחֵר שֶׁעָבְרוּ הַגָּתוֹת - הָרִי הִפְהֵן בָּא וּפּוֹתַח בְּפָנָיו, וּמִטְבִּילוֹ [אֵת עִם הָאֶרֶץ] וְדוֹרֶךְ, וְנוֹטֵל תְּרוּמָה בְּטָהֳרָה; וְאִם לֹא עָשָׂה כֵן - לֹא יִטַּל תְּרוּמָה מֵעַם הָאֶרֶץ אֲלָא זֵיתִים אוֹ עֲנָבִים שְׂאִינָן מְכֻשְׂרִין, שְׂאִינָן מְקַבְּלִין טִמְאָה.

ב) ואז היה עדיין נאמן על טהרת היין. ג) אבל אם עם הארץ לא הביא את המפתח לכהן מיד אחר שנגמרה הדריכה - אינו נאמן. ד) שעוד לא התרטבו והוכשרו לקבל טומאה.

ד. הביא לוֹ עִם הָאֶרֶץ חֲבִית שֶׁל תְּרוּמָה בְּשָׂאָר יְמוֹת הַשָּׁנָה, וְאָמַר: 'בְּתוֹכָהּ קִדְשׁ', אֲפִלּוּ [רַק] רְבִיעִית [מֵהַחֲבִית קוֹדֵשׁ] - מִתּוֹךְ שֶׁנֶּאֱמָן עַל טְהַרֵּת הַקִּדְשׁ, נֶאֱמָן עַל הַכֹּל.

ה) מכיוון שמאמינים לעם הארץ שאומר על קודש שהוא טהור - כי הוא נזהר בו בגלל חומרתו, מאמינים לדבריו גם בנוגע לשאר היין שנמצא בחבית ואינו קודש.

אֲפִלּוּ בְּשַׁעַת הַגָּתוֹת וְהַבְּדִים, שֶׁעֲמִי הָאֶרֶץ נֶאֱמָנִין עַל הַתְּרוּמָה - אֵינָן נֶאֱמָנִין עַל הַכֹּל הַרִיקָן, לֹאמַר שֶׁהוּא טָהוֹר לַתְּרוּמָה; וְכֵן אֵינָן נֶאֱמָנִין לְעוֹלָם עַל כֹּלֵי רִיקָם, לֹאמַר שֶׁהוּא טָהוֹר לְקִדְשׁ.

ו) אחרי שרוקנו ממנו את היין הטהור. ז) סתם כלי ריק, שלא היה בתוכו קודש לפני כן.

ה. כָּלִי שֶׁהָיָה בְּתוֹכוֹ יֵין אוֹ שֶׁמֶן, וְרָאִינוּ עִם הָאֶרֶץ יוֹשֵׁב וּמְשַׁמְרוֹ כְּדֵי לְהוֹצִיא מִמֶּנּוּ נִסְכִּים - הָרִי זֶה נֶאֱמָן עַל טְהַרֵּת הַכֹּל, וְאֲפִלּוּ קִדְשׁ לַגָּתוֹת וְלַבְּדִים בְּשַׁבָּעִים יוֹם; אֲבָל קִדְשׁ לְשַׁבָּעִים, אֵינָן נֶאֱמָנִין.

בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּשָׂאָר אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. אֲבָל בִּירוּשָׁלַיִם, נֶאֱמָנִין עַל כֹּלֵי חֶרֶשׁ הַרִיקָן לֹאמַר שֶׁהוּא טָהוֹר לְקִדְשׁ לְעוֹלָם; בֵּין כֹּלִים דְּקִים [-קִטְנִים] בֵּין כֹּלִים גְּסִים, בֵּין שֶׁהָיוּ הַכֹּלִים רִיקָנִים בֵּין שֶׁהָיוּ מְלֵאִים - הָרִי הוּא נֶאֱמָן עַל הַכֹּל, אִף עַל פִּי שֶׁהִמְשָׁקִין שְׁבִתוֹכּוֹ טָמְאִין; אֲפִלּוּ הָיָה בְּגִדוֹ שֶׁהוּא

ח. חֶבֶר שֶׁנֶּעֱשָׂה גִבְאִי [-גִּבְיָה מִיִּסִּים] לְמִלֵּךְ, אוֹ מוֹכֵס, וְכִיּוֹצֵא בָּהֶן - דוֹחִין אוֹתוֹ מִחֲבֵרוֹתָיו; פֶּרֶשׁ מִמַּעֲשֵׂי הָרָעִים - הָרִי הוּא כָּל אֶדָם, וְצָרִיךְ לְקַבֵּל דְּבָרֵי חֲבֵרוֹת כְּבִתְחֻלָּה.

ט. עִם הָאֶרֶץ שֶׁקַּבֵּל עָלָיו דְּבָרֵי חֲבֵרוֹת, וְנִחָשֵׁד לְדַבֵּר אֶחָד [בְּרִינִי טוֹמָא] - אֵינוֹ חָשׂוֹד אֲלָא עַל אוֹתוֹ דְּבָר. וְכָל הַחָשׂוֹד לְחִמּוֹר, נִחָשֵׁד לְקַל; וְהַנִּחָשֵׁד לְקַל, לֹא נִחָשֵׁד לְחִמּוֹר.

י. חֶבֶר הַנִּחָשֵׁד עַל הַטְּהָרוֹת, כְּגוֹן שֶׁמֶכַר אֲכָלִין טָמְאִין בְּחֻזְקַת שֶׁהֵן טְהוֹרִין - הָרִי זֶה אֵינוֹ נֶאֱמָן לְעוֹלָם, עַד שֶׁיוֹדֵעַ שֶׁחֹזֵר בְּתוֹכָהּ גְּמוּרָה כֵּן.

כג) כגון שילך למקום שלא מכירים אותו ויחזיר אבדה חשובה.

יא. הַחָשׂוֹד עַל הַשְּׂבִיעִית אוֹ עַל הַתְּרוּמָה, שֶׁמֶכַרְן לְשֵׁם חֲלִין - הָרִי זֶה חָשׂוֹד עַל הַטְּהָרוֹת; שֶׁהַחָשׂוֹד עַל דְּבָר שֶׁל תּוֹרָה, הָרִי הוּא חָשׂוֹד עַל דְּבָרֵי סוֹפְרִים; וְהַאֲכָלִין הַטָּמְאִין, אֵין מְטָמְאִין אַחֲרֵים אֲלָא מִדְּבָרֵי סוֹפְרִים, כְּמוֹ שִׁיתְבָּאָר.

השנת הראב"ד
החשוד .. נאמן א"א כבר כתבתי
עליו במקום אחר שאין זה כלום.

וְכָל הַחָשׂוֹד • עַל דְּבָר - נֶאֱמָן לְהַעֲדִי בּוֹ

לְאַחֲרִים, וְלִדְוֹן בּוֹ [-לְהִיטֵי דִּין] לְאַחֲרִים; חֻזְקָה שְׂאִין אֶדָם חוֹטֵא כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה אַחֲרִים.

פֶּרֶק יא

נאמנות עם הארץ.

א. כָּכָר בְּאֶרֶנוּ, שֶׁעֲמִי הָאֶרֶץ נֶאֱמָנִין עַל טְהַרֵּת פֶּרֶת חֲטָאָה [-פֶּרֶה אֲדוּמָה]; מִפְּנֵי חֲמֻרְתָּהּ, אֵין מְזַלְזֵלִין בָּהּ. וְכֵן נֶאֱמָנִין הֵן עַל טְהַרֵּת יֵין וְשֶׁמֶן שֶׁל נִסְכִּים* - אִם אָמְרוּ 'טָהוֹר הוּא', הָרִי זֶה בְּחֻזְקַת טְהָרָה; מִפְּנֵי חֲמֻרְתּוֹ, נִזְהָרִין בּוֹ.

א) שמקריבים בבית המקדש.

וְכֵן נֶאֱמָנִין הֵן עַל הַתְּרוּמָה בְּשַׁעַת הַגָּתוֹת וְהַבְּדִים [-עֲנוֹת הַכֶּנֶת הַשֶּׁמֶן וְהַיֵּין] - מִפְּנֵי שֶׁכָּל הָעַם מְטַהְרִין עֲצָמָם וּכְלֵיהֶם, כְּדֵי לַעֲשׂוֹת יֵינָם וְשֶׁמֶנָם בְּטָהֳרָה. עָבְרוּ הַגָּתוֹת וְהַבְּדִים, אֵינָם נֶאֱמָנִין;

ב. אֲלָא כֹהֵן שֶׁהִבִּיא לוֹ עִם הָאֶרֶץ חֲבִית יֵין אוֹ שֶׁמֶן שֶׁל תְּרוּמָה - לֹא יִקְבְּלָנָהּ מִמֶּנּוּ, מִפְּנֵי שֶׁהִיא בְּחֻזְקַת טָמְאָה. הַנִּיחָה עִם הָאֶרֶץ אֲצִלּוֹ עַד [עֲנוֹת הַגָּת

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום חמישי י' תשרי - ספר טהרה - הלכות מטמאי מושב ומושב קלו

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

ט. טמאת עמי הארץ ברגל¹, פטהרה היא חשוכה - שפל ישראל חברים [נחשבים תלמידי חכמים] ברגל, וכליהם כלם ואכליהם ומשקיהם טהורים ברגל, מפני שהכל מטהרין עצמם ועולים לרגל. לפיכך הם נאמנים בכל ימות הרגל, בין על הקדש בין על התרומה; ומשעבר הרגל, חוזרין לטמאתן.² (יד בשלושת הרגלים - פסח, שבועות וסוכות, בירושלים.

י. הפותח חביתו והמתחיל בעסותו ברגל [ומוכר מהם]³, ועבר הרגל - הרי שאר החבית ושארה העסה בחזקת טמאה, שהרי נגעו בה עמי הארץ; ואף על פי שלא נגע בה אלא בזמן שהוא פתוח, אינה טהורה אלא בימי הרגל בלבד.

(טו) והקונים - וביניהם גם עמי הארץ - נוגעים בחבית ובכלים.

יא. אחר הרגל, במוצאי יום טוב, היו מטבילין⁴ את כל הכלים שהיו במקדש, מפני שנגעו בהן עמי הארץ ברגל בשעת החג. ולפיכך היו אומרים: 'הזהירו שלא תגעו בשלחן'⁵, בשעה שמראין אותו לעולי רגלים; כדי שלא יהיה טמא במגען אחר הרגל, ונמצא צריך טבילה⁶ והערכ שמש [=שקיעת החמה]⁷, ונאמר בלחם הפנים⁸: "לפני תמיד"⁹. וכל הכלים היו טעונים טבילה והערכ שמש, חוץ ממזבח הזהב ומזבח הנחשת¹⁰ - מפני שצפוייהם כבטלין לגביהם.¹¹

(טז) שולחן לחם הפנים, שהיו מקרבים אותו לכל העם ברגל, כדי שיראו את הנס שהלחם נשאר טרי גם לאחר שבוע - נס המעיד שישראל חביבים אצל הקדוש-ברוך-הוא ועושה להם נסים. (יז) ויצטרכו להוריד ממנו את הלחם. (יח) שאסור להוריד את לחם הפנים מהשולחן לפני שבת. (יט) שנעשו מעץ, וכלי עץ העומד בקביעות על מקום אחד ואין מזיזים אותו ממקומו אינו מקבל טומאה. (כ) כלומר, למרות שהמזבחות היו מצופים מתכת, העץ היה העיקר בהם.

יב. עם הארץ שאמר: 'טהור אני מטמאת מת', או שאמר: 'כלי זה טהור מטמאת מת' - נאמן¹²,¹³

מדרס¹⁴ בתוך הפלי, הרי הפלי בחזקת טהרה לקדש. ומפני מה הקלו בהם? מפני שאין עושין כבשונות [לייצור כלי חרס] בירושלים¹⁵.

(ח) כלומר, שגזרו עליו טומאת מדרס (כמבואר לעיל פרק י הלכה א). (ט) ומוכרחים להשתמש בכלים המובאים ברובם בידי עמי הארץ מחוץ לירושלים.

ו. מן • המודעות השנת הראב"ד מן המודעות ולפנים א"א בגמרא מפרש שאינו נאמן אלא על כלי חרס הרקים לקודש. ירושלים, נאמנים על כלי חרש; ומן המודעות ולחוץ, אינן נאמנים; המודעות עצמה, פעמים כלפנים ופעמים כלחוץ. פיצד? היה חבר נכנס, ועם הארץ יוצא וכלי חרש בידו - הרי זה נאמן במודעות לומר שהוא טהור לקדש¹⁶; היו שניהם נכנסין או שניהם יוצאין - אינו נאמן, עד שיהיו לפנים מן המודעות¹⁷.

(י) הגיע למודיעין כדי להמשיך משם לירושלים. (יא) מכיוון שעם הארץ הקדר לא יחזור לירושלים, ורצוי לקנות את כליו ולהכניסם לירושלים. (יב) מכיוון שההיתר לקנות במודיעין, הוא רק לצורך שימוש הרבים בירושלים ואם אין לו אפשרות לקנות במודיעין ולפנים.

ז. קדר [=מוכר קדרות] שהביא קדרות, והניחן לפנים מן המודעות, ובאו הלוקחין, והוא אומר להם שהן טהורות, ולקח קדרה ונכנס בה - הרי היא טהורה לקדש, אבל לא לתרומה, כמו שבארנו. לקח קדרה, ויצא בה חוץ למודעות - הרי זו טמאה, בין לתרומה בין לקדש; אף על פי שהן הן הקדרות, והוא הקדר עצמו - אינו נאמן אלא לפנים מן המודעות.

ח. הלוקח [=קונה] כלי חרש מן הכבשן בכל מקום - הרי אלו טהורין בין לקדש בין לתרומה, ואין אומרים: 'שמא נגע בהן עם הארץ'; ואפילו לקח מן הסדר הראשון [=שורה הראשונה]¹⁸, ואף על פי שהכבשן פתוח וכבר נלקח חציו; שלא גזרו טמאה על כלים שבכבשן.

(יג) שבה יש יותר סיכוי שנגע עם הארץ.

15. שמות-תרומה, כה, ל.

ומשעבר... לטומאתן: הביאור בזה בהרחבה; ההבדל בין מ"ש כאן למ"ש בהלכה ב' - יין מלכות סקמ"ג. הלכה יא: ביאור הדין - לקו"ש חל"ז ע' 20. מפני... לגביהם: ביאור השיטות בזה - לקו"ש חט"ז ע' 310.

שֶׁכַּח בְּלִי בְּבֵית הַנִּסְתָּ - הָרִי הֵן טְהוֹרִין, שְׁאִינָה רְשׁוּת עִם הָאֶרֶץ גְּמוּרָה. הַנִּסְתָּ בְּלִי בְּמִרְחֵץ, וּמִצָּאָן כְּמוֹת שֶׁהֵן - טְהוֹרִין; וּמִלְמַדִּין אוֹתוֹ שְׁלֵא יַעֲשֶׂה כֵן. הַנִּסְתָּ גָּתוּ וּבִדּוּ - אֵף עַל פִּי שְׁנִכְנַס לְעִיר, וּבָא וּמִצָּא עִם הָאֶרֶץ בְּצִדוֹ [=לִידוֹ] - טְהוֹרִין; מִפְּנֵי שְׁאִין לוֹ רְשׁוּת שְׁיִכְנַס.

ג. הַמּוֹסֵר מִפֶּתַח בֵּיתוֹ לְעַם הָאֶרֶץ - כָּל שֶׁבִּפְתִּית טְהוֹר; שְׁלֵא מָסַר לוֹ אֵלָא שְׁמִירַת הַמִּפְתָּח.

ד. הַמְנִיחַ בְּלִי בַחֲלוּנוֹת [תִּתִּי] שְׁבִמְרֵחֵץ, וְנָעַל עֲלֵיהֶם - אֵף עַל פִּי שְׁנָתָן הַמִּפְתָּח לְעַם הָאֶרֶץ, בְּלִי טְהוֹרִין; וְכֵן אִם חָתַם עַל הַחֲלוֹן, אוֹ עָשָׂה לוֹ סִימָן - אֶפְלוּ מִצָּא הַחוּתָם מְקַלְקֵל, הָרִי בְּלִי טְהוֹרִין.

ה. הַמְנִיחַ עִם הָאֶרֶץ בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ לְשִׁמְרוֹ, וְיֹשֵׁב הוּא [בַּעַל הַבֵּית] מִרְחֹק - בְּזִמְן שֶׁהוּא רוֹאֶה אֶת הַנִּכְנָסִין וְאֶת הַיּוֹצֵאִין - הָרִי כָּל שֶׁבִּפְתִּית מִן הָאֲכָלִין וּמִן הַמִּשְׁקִין וּכְלֵי חָרֶשׁ שְׁאִינוּ מְקַף צָמִיד פְּתִיל [=כִּסּוּי מְהוּרָק], טְמֵאִין; אֲבָל הַמִּשְׁכָּבוֹת וְהַמִּרְכָּבוֹת [-מִשְׁכָּב וּמִרְכָּב] וּכְלֵי חָרֶשׁ הַמְקַף צָמִיד פְּתִיל, טְהוֹרִין. וְאִם אִינוּ רוֹאֶה, לֹא אֶת הַנִּכְנָסִין וְלֹא אֶת הַיּוֹצֵאִין - כָּל שֶׁבִּפְתִּית טְמֵא; אֶפְלוּ הִיא [הַשּׁוֹמֵר] כְּפוֹת אוֹ כְּרוֹת יָדִים וְרִגְלִים - הַפֶּל טְמֵא, מִפְּנֵי שֶׁהֵן בְּרְשׁוּת עִם הָאֶרֶץ.

ו. כְּדִין כָּל מִי שֶׁמוֹסֵר לְעַם-הָאֶרֶץ אֶת כְּלָיו לְשִׁמּוֹר עֲלֵיהֶם. ז. הַמִּשְׁכָּבוֹת וְהַמִּרְכָּבוֹת טְהוֹרִים, מִכִּיּוֹן שְׁטוּמָתָם חֲמוּרָה וְלֹא גִזְרוּ לְחֹשׁוֹשׁ שֶׁעִם הָאֶרֶץ יִטְמָא טוּמְאָה שְׁכּוּז, וְכֵן כְּלֵי חָרֶשׁ עִם כִּסּוּי מְהוּרָק שְׁאִינִם נִטְמָאִים מִבְּחוּץ, לֹא חוֹשְׁשִׁים שֶׁעִם הָאֶרֶץ פֶּתַח אֶת הַמִּכְסָּה שֶׁלָּהֶם וְיִטְמָא.

ח. חֵבֶר שְׁאָמַר לְעַם הָאֶרֶץ: 'שְׁמַר לִי פֶּרֶה זֹאת שְׁלֵא תִכְנַס לְבֵיתָ, אוֹ שְׁלֵא תִשְׁבֵּר הַפְּלִים' - הָרִי הַבֵּית וְהַפְּלִים טְהוֹרִים; שְׁלֵא מָסַר לוֹ אֵלָא שְׁמִירַת הַפֶּרֶה. אֲבָל אִם אָמַר לוֹ: 'שְׁמַר לִי בֵּית זֶה שְׁלֵא תִכְנַס בּוֹ הַפֶּרֶה, וְכָלִים אֵלָיו שְׁלֵא תִשְׁבְּרֶם' - הָרִי הֵם טְמֵאִין.

ט. מִכִּיּוֹן שֶׁמָּסַר אֶת שְׁמִירַתָם לְעַם הָאֶרֶץ.

י. חֵבֶר שֶׁהִיא יֵשֵׁן בְּבֵיתוֹ שֶׁל עִם הָאֶרֶץ, וְהָיוּ בְּלִי [-בְּגִידִין] מְקַלְקֵלִין וּמִנְחִין תַּחַת רִאשׁוֹ, וְסִנְדְּלָיו וְחִבְתּוֹ לִפְנֵיו - הָרִי אֵלָיו טְהוֹרִין; מִפְּנֵי שֶׁהֵם בְּחִזְקַת שְׁמִירַת בְּעֲלֵיהֶם, וְלֹא יִגַּע בָּהֶם עִם הָאֶרֶץ - שֶׁהִיא הוּא אוֹמֵר: 'עֲתָה יַעֲזוֹר וְיִבְטֵא בִּי'.

וּמִטְבִּילִין אוֹתוֹ מִשּׁוּם טְמֵאָתָא עִם הָאֶרֶץ בְּלִבָּד; וְצִרִיף הַעֲרֵב שְׁמֵשׁ, וְאִינוּ צִרִיף הִזְיָה [מִמִּי פֶּרֶה אֲדוּמָה]. בְּמָה דְּכָרִים אֲמוּרִים? בְּשִׁשְׁאָלוֹ וְאָמַר 'טְהוֹר הוּא'. אֲבָל הַלּוֹקָח כָּלִי סֶתֶם מִרְשׁוּת עִם הָאֶרֶץ - חוֹשְׁשִׁין לוֹ שְׁמָא טְמֵא מֵת הוּא, וּמִזִּין עָלָיו שְׁלִישִׁי וְשִׁבְעִי כָּל הַפְּלִים הַנִּמְצָאִים בְּכָל מְקוֹם חוּץ לִירוּשָׁלַיִם; שְׁלֵא גִזְרוּ טְמֵאָה עַל הַפְּלִים הַנִּמְצָאִים בִּירוּשָׁלַיִם, כְּמוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר בְּטְמֵאָתָא הַסְּפָקוֹת.

כא. לִגְבִי טוּמְאָתָא זִיכָּה עִם הָאֶרֶץ לֹא נִאֲמַן, אֲךָ לִגְבִי טוּמְאָתָא מֵת הוּא נִאֲמַן.

פֶּרֶק יב

הַמִּשְׁךְ דִּינֵי טוּמְאָתָא עִם הָאֶרֶץ.

הַשְׁנָת הָרִאשׁוֹנָה

הָרִי אֵלּוּ טְמֵאִים א"א מִצָּאֵי שְׁתֵּי נִסְחָחוֹת חֲלוּקוֹת זוֹ עִם זוֹ בְּדִבְרֵי זֶה שִׁישׁ נִסְחָח אוֹמֵרֵת טְמֵאִים מִדְּרַס וְטֵמֵא מֵת אֲבָל ג'ל כִּי זוֹ שְׁכַתָּה הוּא הַעִיקָר מִדְּקִינֵי לְעִיל הַלּוֹקָח כָּלִים מִאוּמִנֵי עֲכוּ"ם אוֹ שְׁנָתָן לָהֶם כָּלִים לְתַקֵּן הָרִי אֵלּוּ טְמֵאִים מִדְּרַס וְכִי וְטֵמֵא מֵת וְאֶחָדִיהֶם הַלּוֹקָח כָּלִים מִאוּמִנֵי ע"ה אוֹ שְׁנָתָן לָהֶם כָּלִים לְתַקֵּן טְמֵאִים מִדְּרַס וְטֵמֵא מֵת מִדְּקָא מִפְּלִיג לָהּ מִהַדְרִי אֲלֵמָּה לֹא חָדָא מִחֲתָא נִינְהוּ אֲבָל קִשָּׁה לִי הִרְבָּה מֵה שְׁאִמְרוּ בְּמִסְכַּת טְהוֹרֵת פ"ח הַמִּפְקִיד כָּלִים אֲצֵל ע"ה הָרִי אֵלּוּ טְמֵאִים מִדְּרַס וְטֵמֵא מֵת וְאִם מִכִּירוֹ שְׁהוּא אוֹכֵל בְּתִרְמוּמָה טְהוֹר מִטְמָא מֵת וְטֵמֵאִים מִדְּרַס וְאוּלִי יֵשׁ הַפֶּרֶשׁ בֵּין אוֹמֵן לְשֹׂאֵר ע"ה כִּי הָאוֹמֵן מְקַפֵּיד עַל אוֹמְנָתוֹ מִפְּנֵי שְׁכָל אָדָם לּוֹקְחִים מִמֶּנּוּ אֲבָל זֶה הַמַּחֲבֵר שֶׁעִירַב מִפְקִיד עִם אוֹמֵן טַעֵה.

א. הַמִּפְקִיד כָּלִים

אֲצֵל עִם הָאֶרֶץ, אוֹ שְׁנָתָן כָּלִי לְאֲמֵן עִם הָאֶרֶץ - הָרִי • אֵלּוּ טְמֵאִים טְמֵא מֵת*, וְטְמֵאִין מִדְּרַס [מִדְּרַס הַזֶּה]. וְאִם מִכִּירוֹ שֶׁהוּא אוֹכֵל בְּתִרְמוּמָה - טְהוֹרִים מִטְמָא מֵת*, אֲבָל טְמֵאִים מִדְּרַס; מִפְּנֵי שֶׁאֲשַׁתּוּ נִדָּה יוֹשֵׁבֶת עֲלֵיהֶן שְׁלֵא מִדְּעָתוֹ, שֶׁהָרִי אִין נִזְהָרִין מִן הַטְּמֵאֹת בְּבִתִּי עִמִּי הָאֶרֶץ.

א. מְדוּבָר, כְּשֶׁעִם הָאֶרֶץ לֹא אָמַר שֶׁהֵם טְהוֹרִים, אֲבָל אִם אָמַר שְׁלֵא נִטְמָאוּ - נִאֲמַן, כְּמִבּוּאֵר בְּסוֹף הַפֶּרֶק הַקּוֹדֵם. ב. אִם עִם הָאֶרֶץ מִכִּיר אֶת הַמִּפְקִיד, וְיֹדַע שֶׁהוּא כֹהֵן וְאוֹכֵל תְּרוּמָה. ג. מִכִּיּוֹן שֶׁבְּמִקְרָה כֹּזֶה עִם הָאֶרֶץ נִזְהָר שֶׁהַכָּלִים לֹא יִטְמָאוּ בְּטוּמְאָתָא מֵת.

ב. הַמְנִיחַ בְּלִי בְּפְנֵי עִם הָאֶרֶץ, וְאָמַר לוֹ: 'שְׁמַר לִי אֶת אֵלּוּ' - הָרִי אֵלּוּ טְמֵאִין מִדְּרַס, וְטְהוֹרִין מִטְמָא מֵת; הַנִּיחֵן עַל כְּתָפוֹ - טְמֵאִין מִדְּרַס וְטְמָא מֵת*.

ד. בְּשׁוּנָה מִהַלְכָּה הַקּוֹדֶמֶת, מִכִּיּוֹן שֶׁכָּאֵן הוּא רַק מִינָּה אֶת עִם הָאֶרֶץ כְּשׁוֹמֵר, וְאִילוּ בַּהֲלָכָה הַקּוֹדֶמֶת הוּא נִתֵּן אֶת הַכָּלִי לְתוֹךְ רְשׁוּת עִם הָאֶרֶץ. ה. כִּי הִנַּחַה עַל הַכְּתָף נִחְשָׁב כְּנִתְיָנָה לְרְשׁוּתוֹ.

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום חמישי י' תשרי - ספר טהרה - הלכות מטמאי מושב ומושב קלט

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

(יד) את העני עם הארץ, שהיה לפני כן במקום רחוק מהכיכרות.

יב. גִּבְאֵי מַלְכוּת [גובי מס] שְׁנִכְנְסוּ לַתּוֹךְ הַבֵּית לְמִשְׁפָּן [-לקחת עירובין], כָּל שְׂפָפִית טָמְאָה^{טז}; אִם יֵשׁ עִמָּהֶם גּוֹי, נֶאֱמָנִין לוֹמַר: 'לֹא נִגְעָנוּ' - מִפְּנֵי שְׁאִימַת הַגּוֹי עָלֶיהֶן. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים^{יז}? בְּזִמָּן שֶׁיֵּשׁ שָׁם עֲדִים שְׁנִכְנְסוּ, אוֹ שֶׁהָיָה הַמִּשְׁכּוֹן בְּיָדָם. אֲבָל אִם אֲמָרוּ הֵן מַעֲצָמָן: 'נִכְנְסָנוּ, אֲבָל לֹא נִגְעָנוּ' - נֶאֱמָנִין; שֶׁהָפָה שְׁאֶסֶר, הוּא הָפָה שֶׁהִתִּיר^{יח}.

(טו) מפני שרגילים לגעת ולבדוק את כל מה שאפשר למשכן. (טז) שכשהם נכנסו ללא גוי, כ מה שבבית טמא. (יז) כלומר, מכיוון שללא אמירתם שהם נכנסו לבית לא היינו יודעים בכלל שהם היו בבית ולא היינו חוששים לטומאה, אנו מאמינים לאמירתם שהם לא נגעו.

יג. הַגִּבְיִים שְׁנִכְנְסוּ לַתּוֹךְ הַבֵּית - אֵין טָמֵא אֲלֵא מְקוֹם רִגְלֵי הַגִּבְיִים; מִפְּנֵי שֶׁהֵן מִפְּחָדִין מִלְּבָלֵשׁ, אֲלֵא דְּבָר שְׁנוּטְלִין^{יח}. וְמָה הֵן מִטְּמֵאִין בְּמְקוֹם הַלִּיכָתָן? הָאֲכָלִין וְהַמִּשְׁקִין, וְכָלִי חֶרֶשׁ הַפְּתוּחִים. אֲבָל הַמִּשְׁקָבוֹת וְהַמְּרַקְבוֹת וְכָלִי חֶרֶשׁ הַמְּקַפִּין צְמִיד פְּתִיל, טְהוֹרִין; וְאִם יֵשׁ עִמָּהֶן גּוֹי^{יט} אוֹ אִשָּׁה, הֵכָל טָמֵא.

(יח) כלומר, מכיוון שגנבים חוששים לחפש יותר מדי ולגעת בדברים שהם לא לוקחים, אלא נוגעים ולוקחים רק את מה שזמין לקחת באופן מידי. (יט) שטמא מדרבנן כמו זב.

יד. הַגִּבְיִים [גובי מס] שְׁעָשׂוּ תְּשׁוּבָה וְהִחְזִירוּ מַעֲצָמָן, לֹא מִחֲמַת יִרְאָה, וְאָמְרוּ: 'לֹא נִגְעָנוּ בְּכָל מָה שֶׁהָיָה בְּבֵית כְּשֶׁנִּכְנְסָנוּ' - הָרִי אֱלוֹ נֶאֱמָנִין, אֲפֹלוּ עַל מְקוֹם רִגְלֵיהֶן.

טו. הַמִּנִּיחַ אֶת בֵּיתוֹ פְּתוּחַ וּמִצָּאוֹ פְּתוּחַ, אוֹ שֶׁמִּצָּאוֹ נָעוּל, אֲפֹלוּ הַנִּיחוֹ נָעוּל וּמִצָּאוֹ פְּתוּחַ וְלֹא נִגְנַב מִמֶּנּוּ פָּלוֹם - כָּל שְׂפָפִית טְהוֹר; שְׁאֵנִי אוֹמֵר: 'הַגִּבְיִים פְּתוּחוֹהוּ וְנִמְלְכוּ, וְהָלְכוּ לָהֶם וְלֹא נִכְנְסוּ'.

טז. קָרְדָם [גריין] שְׁאֶבֶד בְּבֵית, אוֹ שֶׁהִנִּיחוֹ בְּזוּיָת זוֹ וְכָא וּמִצָּאוֹ בְּזוּיָת אַחֲרָת - הַבֵּית טָמֵא; שְׁאֵנִי אוֹמֵר: 'אָדָם טָמֵא נִכְנָס לְכָאן וְנִטְלוֹ'.

יז. הָדָר עִם עַם הָאָרֶץ בְּחֶצֶר [בשכנות], וְשָׁכַח פָּלִים בְּחֶצֶר - אֲפֹלוּ חֲבִיּוֹת מְקֻפּוֹת צְמִיד פְּתִיל^{יח}, אוֹ תַנּוּר מְקֻף צְמִיד פְּתִיל - הָרִי אֱלוֹ טָמֵאִין; עַד שֶׁיַּעֲשֶׂה

ז. עַם הָאָרֶץ שֶׁשָּׂאֵל מִחֶבֶר מָטָה שְׁיִישֵׁן עָלֶיהָ, וְיִישֵׁן עָלֶיהָ בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ שֶׁל חֶבֶר - אֵין טָמֵא אֲלֵא אוֹתָהּ הַמָּטָה, וְעַד מְקוֹם שֶׁהוּא יָכוֹל לִפְשֹׁט אֶת יָדוֹ מֵאוֹתָהּ הַמָּטָה וְלָגַע^ט.

(ט) ולא חוששים שירד מן המיטה ונגע בדברים רחוקים, מכיוון שהחבר מסר לרשותו רק את המיטה הזו, הוא חושש לרדת ממנה ולגעת בכלים הרחוקים.

ט. הַמִּנִּיחַ עִם הָאָרֶץ בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ וְיִצֵּא, וְהִנִּיחוֹ עַר וּמִצָּאוֹ עַר, אוֹ יָשָׁן וּמִצָּאוֹ יָשָׁן, אוֹ שֶׁהִנִּיחוֹ עַר וּמִצָּאוֹ יָשָׁן - כָּל שְׂפָפִית טְהוֹר^י; הַנִּיחוֹ יָשָׁן וּמִצָּאוֹ עַר - כָּל מְקוֹם הַקְּרוֹב מִמֶּנּוּ שֶׁהוּא יָכוֹל לִפְשֹׁט אֶת יָדוֹ וְלָגַע בּוֹ, טָמֵא^{יב}.

(י) מכיוון שאם הוא היה ער וראה כבר את הכלים ולא השתמש בהם, לא חוששים שלאחר יציאת בעל הבית הוא החליט להשתמש בהם, ואם הוא היה ישן, לא חוששים שהוא התעורר בדיוק בזמן שבעל הבית לא היה ונגע בכלים. (יא) חוששים אולי הוא נגע בדברים שלא ראה אותם לפני כן, כדי להתבונן בהם, אבל לא חוששים שירד מהמיטה ונגע בדברים רחוקים.

וכן הַמִּנִּיחַ אֲמָנִין בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ - אֵין טָמֵא, אֲלֵא עַד מְקוֹם שֶׁיָּכוּלִין לִפְשֹׁט אֶת יְדֵיהֶם וְלָגַע^{יג}; וְאֵין אוֹמְרִים: 'שְׁמָא עָלוּ עַל גִּבִּי כֶּסֶא אוֹ סֵלָם, וְנִגְעוּ בְּכָלִים אוֹ אֲכָלִין הַתְּלוּיִין לְמַעְלָה בַּפְּתָל'.

(יב) כשהם עומדים על קרקע הבית.

י. אִשֶּׁת חֶבֶר שֶׁהִנִּיחָה לְאִשֶּׁת עַם הָאָרֶץ [להיות] טוֹחֶנֶת בְּתוֹךְ בֵּיתָהּ - אֲפֹלוּ פִּסְקָה הֶרְחִים [-עשתה הפסקה]^י, וְאֲפֹלוּ הָיוּ [האורחות] שְׁתֵּים - אֵין טָמֵא, אֲלֵא מְקוֹם שֶׁיָּכוּלִין לִפְשֹׁט אֶת יְדֵיהֶן וְלָגַע. וְאֵין אוֹמְרִין: 'שְׁמָא הָאִשֶּׁת טוֹחֶנֶת, וְהַשְׁנִיָּה בָּלְשָׁה כָּל שְׂפָפִית, וְשְׁמָא נִתְּלָת [-טיפסה] וְעָלָת בְּמִקְוֹת הַגְּבוּהוֹת'.

(יג) בכל זאת לא חוששים שבזמן שלא טחנה הסתובבה בבית הריחיים ונגעה בכלים.

יא. הָאִשָּׁה שְׁנִכְנְסָה לְהוֹצִיא פֶת לְעָנִי, יִצָּאת וּמִצָּאתוֹ^{יז} עוֹמֵד בְּצַד כְּפָרוֹת - אֲפֹלוּ הָיוּ תְּרוּמָה, הָרִי הֵן טְהוֹרוֹת; שְׁאֵין חֲזָקָתוֹ לָגַע שְׁלֹא בְּרִשּׁוֹת. וְכֵן הָאִשָּׁה שֶׁיִּצָּאָה וּמִצָּאָה אִשֶּׁת עַם הָאָרֶץ חוֹמָה בְּגָחִלִים מִתַּחַת הַקְּדָרָה, הָרִי הַקְּדָרָה טְהוֹרָה.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

כג. אִשֶּׁת עִם הָאָרֶץ שֶׁנִּכְנְסָה לְתוֹךְ בֵּיתוֹ שֶׁל חֵבֶר לְהוֹצִיא בָנוּ אוֹ בָתוֹ אוֹ בְּהֶמְתּוֹ [של החבר] - כָּל שֶׁבִּבְיַת טָהוֹר, מִפְּנֵי שֶׁנִּכְנְסָה שָׁלֹא בְּרִשּׁוֹת^כ.

(כ) והיא חוששת לגעת בדברים ללא רשות.

קָדַר חֵבֶר שֶׁהֵנִיחַ קְדֻרוֹתָיו שְׁמוּכָר, וַיֵּרֶד לְשִׁתּוֹת - הָרִי הַפְּנִימִיּוֹת טְהוֹרוֹת, וְהַחֲצוֹנוֹת טָמְאוֹת. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּשֶׁהֵנִיחַן סְמוּךְ לְרִשּׁוֹת הָרָבִים - מִפְּנֵי שֶׁהַעוֹבְרִים וְהַשָּׂבִים נֹגְעִים [כלי כוונה] בְּחֲצוֹנוֹת בְּשַׁעַת הַלֵּיקָה. הֵיוּ רְחוּקוֹת מִרִּשּׁוֹת הָרָבִים

השנת הראב"ד

מוכיחין שהנחתו למכור א"א אין זה הטעם יפה שהרי הכל יודעים שהביאן למכור אלא בשכלי אומנותו בידו הכל באין לראות האומנות.

אִם הֵיוּ כָּלִי אֲמָנוּתוֹ בִּידּוֹ, הַכֹּל טָמְאוֹת; מִפְּנֵי שֶׁכָּלִי מוֹכִיחִין • שֶׁהֵנִחוּ לְמַכֵּר, וַיֵּרֶד הַכֹּלִי

מִמִּשְׁמָשׁוֹת בִּהְיוֹן. וְאִם אֵין כָּלִי אֲמָנוּתוֹ בִּידּוֹ, הַכֹּל טְהוֹרוֹת - חֲזָקָתָן שְׁלֹא נִגַּע בָּהֶם אָדָם^{כז}.

(כז) כל מי שמעוניין לקנות. (כז) מכיוון שהם חושבים שאינם עומדים למכירה, ויזהרו מלגעת בהם.

חֵבֶר שֶׁהֵנִיחַ אֶכְלִין וּמִשְׁקִין עַל פֶּתַח חֲנוּתוֹ, וְנִכְנְסוּ - הָרִי אֵלָיו טָמְאִים, מִפְּנֵי שֶׁהַעוֹבְרִים מִמִּשְׁמָשִׁין בָּהֶם^{כח}.

(כח) מכיוון שהם מוצעים למכירה.

לְתַנּוֹר מְחִיצָה גְבוּהָה עֹשֶׂהָ טְפָחִים, כִּדִּי שְׁלֹא יִהְיֶה בְּרִשּׁוֹת עִם הָאָרֶץ.

(כ) מפני שכאן דירתו הקבועה של עם הארץ, והוא מעז להסיר את הכיסוי ולהחזירו ולהדביקו.

יח. חֵבֶר שֶׁהֵיָתָה לוֹ מְחִיצָה אוֹ סִפָּה לְפָנֶי פֶּתַחוֹ שֶׁל עִם הָאָרֶץ, אוֹ שֶׁהֵיָתָה מְחִיצָה אוֹ סִפָּה לְעַם הָאָרֶץ לְפָנֶי פֶּתַחוֹ שֶׁל חֵבֶר - כָּלִים שֶׁבִּסְפָּה אוֹ כָּלִים שֶׁבְּמְחִיצָה טָמְאִים, מִפְּנֵי שֶׁיֵּשׁ לְעַם הָאָרֶץ בְּסִפָּה זֶה אוֹ בְּמְחִיצָה זֶה רִשּׁוֹת [להלך בה].

יט. חֵבֶר שֶׁהֵיָה גָּגוֹ לְמַעְלָה מִגָּגוֹ שֶׁל עִם הָאָרֶץ - הָרִי זֶה שׁוֹטֵחַ שָׁם כָּלִים וּמִנִּיחַ טְהוֹרוֹת, וְהֵן בְּחֲזָקָתָן; וְאֵף עַל פִּי שַׁעַם הָאָרֶץ אוֹ גוֹי יָכוֹל לְפָשֵׁט אֶת יָדוֹ וְלִגַּע, אֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ לֹא מִשּׁוּם טָמְאָה וְלֹא מִשּׁוּם יַיִן נֶסֶף^{כא}.

(כא) מכיוון שאם עם הארץ יושיט את ידו לגג, הוא ייחשד כגנב.

הֵיוּ הַגָּגוֹת זֶה בְּצַד זֶה, אוֹ שֶׁהֵיָה גָּגוֹ שֶׁל עִם הָאָרֶץ לְמַעְלָה, וְשׁוֹטֵחַ הַחֵבֶר כָּלִים אוֹ שֶׁהֵנִיחַ טְהוֹרוֹת בְּגָגוֹ - הָרִי כָּל מְקוֹם שֶׁיָּכוֹל עִם הָאָרֶץ לְפָשֵׁט אֶת יָדוֹ וְלִגַּע, בְּחֲזָקָת טָמְאָה^{כב}.

(כב) כי גם אם יושיט את ידו לגג ויתפסו אותו, יאמר שנפל לו משהו והתגלגל לגג החבר והושיט את היד כדי לחפש אותו ולקחתו.

כ. שְׁתֵּי חֲצֵרוֹת זֶה לְפָנִים מִזֶּה, הַפְּנִימִית שֶׁל חֵבֶר וְהַחֲצוֹנָה שֶׁל עִם הָאָרֶץ - חֵבֶר מִנִּיחַ שָׁם כָּלִים וְשׁוֹטֵחַ שָׁם פְּרוֹת, אֵף עַל פִּי שֶׁיֵּד עִם הָאָרֶץ מִגַּעַת לְשָׁם; מִפְּנֵי שֶׁנִּתְפָּשׁ עָלָיו כְּגִנְבָּה^{כג}.

(כג) מכיוון שאין לו רשות להיכנס לשם.

כא. חֲצֵר הַחֲלוּקָה בְּפִסְפָּס [=מחיצה נמוכה], וְחֵבֶר בְּצַד זֶה וְעַם הָאָרֶץ בְּצַד זֶה - טְהוֹרוֹתָיו טְהוֹרוֹת, אֵף עַל פִּי שֶׁיֵּד עִם הָאָרֶץ מִגַּעַת; מִפְּנֵי שֶׁהֵם בְּרִשּׁוֹת הַחֲבֵרִיד.

(כד) ועם הארץ ייתפס כגנב כשיושיט ידו לשם.

כב. חֵבֶר שֶׁנִּפְל דָּלִיו [דלי] לְתוֹךְ בּוֹרוֹ שֶׁל עִם הָאָרֶץ, וְהָלַךְ לְהִבְיֹא בְּמָה יַעֲלֶנּוּ - הָרִי זֶה טָמֵא; מִפְּנֵי שֶׁהֵנִחַ בְּרִשּׁוֹת עִם הָאָרֶץ שַׁעַת אַחַת.

~ יום שישי י"א תשרי ~

פֶּרֶק יג

המשך דיני טומאת עם הארץ

א. כֹּהֵן שֶׁטָהַר כָּלִיו לְגַת זֶה, וְהֵנִיחַן לְגַת הַבָּאָה - הָרִי אֵלָיו בְּחֲזָקָתָן [בחזקת טהרה]; שְׁאֵין עֲמִי הָאָרֶץ נֹגְעִין בְּכָלִיו שֶׁל כֹּהֵן זֶה שֶׁהֵן בְּתוֹךְ גִּתּוֹ, מִפְּנֵי שֶׁהוּא אוֹכֵל טְהוֹרוֹת. אָבָל שֶׁל יִשְׂרָאֵל - הָרִי אֵלָיו טָמְאוֹת, עַד שִׁיאֲמַר: 'כָּלִי הֵיָה לְשִׁמּוֹר עִם הָאָרֶץ שִׁיכְנַס לְגַת שְׁלֹא יִגַּע בְּכָלִים'.

ב. הַרוֹצֶה לַעֲשׂוֹת יַיִנוֹ בְּטָהֳרָה בְּאֲמִנִין עֲמִי הָאָרֶץ, הָרִי זֶה מְטַבֵּיל אֶת הַבּוֹצְרִין; וְכֵן אִם הֵיָה

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שישי י"א תשרי - ספר טהרה - הלכות מטמאי משכב ומושב קמא

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

וְהִיטִי נֹזֶה בּוֹ, וְהִסְתַּחֲתִי דַעְתִּי מִן הַטְּלִית' - הָרִי הַחֲלוּק בְּטֹהָרָתוֹ; וְהִטְלִית טֹמְאָה, שְׁמָא נִגְעָה בָּהּ עִם הָאָרֶץ.

הָיָה סֵלִי עַל כְּתָפוֹ, וּמִגִּרְפָּה בְּתוֹךְ הַסֵּל, וְאָמַר: 'בְּלִבִּי הָיָה לְשֹׁמֵר אֶת הַסֵּל וּלְשֹׁמֵר אֶת הַמִּגְרָפָה מִדְּבַר הַטֹּמְאָה, אֲבָל לֹא מִדְּבַר הַפּוֹסְלָה' - [טומאה שאינה מטמאה הלאה] - הַסֵּל טְהוֹרִי, וְהַמִּגְרָפָה טֹמְאָה; וְכָל תְּרוּמָה שֶׁבִּסֵּל פְּסוּלָה, מִפְּנֵי הַמִּגְרָפָה שֶׁפּוֹסֶלֶת הָאֲכָלִין שֶׁבִּסֵּל.

ט) ובתוכו תאנים. (י) כלי ברזל שמשתמשים בו להפריד את התאנים שדבוקות אחת לשנייה. (יא) מכיוון ששמר עליו מכל דבר טמא.

הָיָה מְשִׁתָּמֵשׁ מִן הַחֲבִית בְּטֹהָרָה בְּחֻזְקָתָה שֶׁהִיא חֲלִין, וְאַחֵר כִּף נִמְצְאָת תְּרוּמָה - אָף עַל פִּי שֶׁהִיא טְהוֹרָה, הָרִי זֶה אֲסוּרָה בְּאֲכִילָה; שְׁמָא נִגְעָה בָּהּ טָבֹל יוֹם^{יב}, שֶׁהוּא פּוֹסֵל בְּתְרוּמָה וְטְהוֹר בְּחֻלִּין, כְּמוֹ שֶׁתִּבְאָר; וְאִינוּ דוֹמָה מְשֹׁמֵר תְּרוּמָה לְמְשֹׁמֵר חֲלִין. וְאִם אָמַר: 'בְּלִבִּי הָיָה לְשֹׁמֵרָה אֲפִלּוּ מִדְּבַר הַפּוֹסְלָה', הָרִי זֶה מִתְּרַת בְּאֲכִילָה.

יב) טמא שטבל ביום וטרם שקעה השמש כך שטהרתו אינה מושלמת.

נִתְחַלְפוּ לוֹ פְּלִים שֶׁל שֶׁבֶת בְּשֵׁל חֹל, וּלְכָשֶׁם - נִטְמָאוּ; שְׁאִינוּ מְשֹׁמֵר פְּלִים שֶׁל חֹל כְּפִלִּים שֶׁל שֶׁבֶת. מַעֲשֵׂה בְּשִׁתֵּי נָשִׁים חֲבֵרוֹת, שֶׁנִּתְחַלְפוּ לָהֶן כְּלִיָּה בְּבֵית הַמֶּרְחֵץ; וְכֹא מַעֲשֵׂה לְפָנֵי חֲכָמִים, וְטָמְאוּ הַפְּלִים^{יג}.

יג) מכיוון שכל אחת חושבת שהשנייה לא מקפידה לשמור על בגדיה מטומאה, ולכן לא הקפידה לשמור מטומאה את הבגדים שהחליפה איתה.

אֲפִלּוּ נִפְלָה מִצִּפְרָתוֹ [=צִיפָה] מִמֶּנּוּ, וְאָמַר לְחֵבֵר: 'תִּנָּה לִי', וְנִתְנָה לוֹ - נִטְמָא; גִּזְרָה שְׁמָא תִּנָּנָה לוֹ עִם הָאָרֶץ, אוֹ [-סיבה נוספת:] 'שֶׁלֹּא יִהְיֶה הַחֵבֵר מְשֹׁמֵרָה - שְׁאִין אָדָם מְשֹׁמֵר פְּלִים שְׁאִינוֹן שֶׁלֹּו כְּכִלּוֹ, אֲלֹא אִם בֶּן הָדוּרֵינוּ וְסָמָךְ עָלָיו.

ז. חֵבֵר שְׁמָת, וְהִנֵּיחַ טְהוֹרֵת^{יד} - הָרִי אֵלֹו טְהוֹרֵת^{טו}. הִנֵּיחַ פְּלִים, הָרִי הֵם טְמֵאוֹת^{טז}; שְׁאִנִּי אוֹמַר: שְׁמָא נִטְמָאוּ, וְהִנֵּה עָלִיָּה בְּשִׁלְשִׁי, וְעִדִּין לֹא הִנֵּה עָלִיָּה בְּשִׁבְעִי^{יז}; אוֹ שְׁמָא הִנֵּה עָלִיָּה

עוֹשֶׂה שְׁמָן, מְטַבֵּל הַבְּדִדִּין [=הדורכים את השמן]^{יח}; וְצִדִּיק לְעַמֵּד [ולחשגית] עַל הָאֲמִנִּין עַד שֶׁיִּטְבְּלוּ בְּפָנָיו - שֶׁהָרִי אִינוֹם יוֹדְעִים הַלְכוֹת טְבִילָה וְחִצְיָה^{יט}.

א) הקוטפים את הענבים מהגפנים - כי הענבים מוכשרים לקבל טומאה בבציר על ידי המשקה שיוצא מעצמו מהענבים. ב) אבל קוטפי הזיתים אינם צריכים טבילה, מכיוון שמהזיתים לא יוצא משקה רב בכמות שיכול להכשיר את הזיתים לקבל טומאה. ג) מה הם הדברים החוצצים בין הטובל ובין המים והטבילה אינה מועילה, כגון אם משהו דבוק בבשרו וכדומה.

נִצְאוּ חוּץ לְפֶתַח בֵּית הַבַּד, וְנִפְּנוּ לְאַחֲרֵי הַגֶּדֶר, וְחִזְרוּ - הָרִי אֵלֹו בְּטֹהָרָתוֹ. עַד פְּמָה יִרְחִיקוּ וְהֵם טְהוֹרִין? עַד כִּדִּי שֶׁלֹּא יִסְתְּרוּ מַעֲיָנֵיו; אֲבָל אִם יִסְתְּרוּ מַעֲיָנֵיו - חִזְרוּ לְטָמְאָתָן, עַד שֶׁיִּטְבְּלוּ פַּעַם שֵׁנִיָּה, וְיַעֲרִיבוּ שְׁמֶשֶׁן.

ג. הַבְּדִדִּין וְהַבּוֹצְרִים שֶׁנִּמְצְאוּ טְמָאָה לְפָנֵיהֶם, נִאֲמָנִין לֹמַר 'לֹא נִגְעָנוּ'; וְכֵן בְּתִינוּקוֹת שֶׁבִּינֵיהֶן [-נאמנים לומר שהתינוק לא נגע].

ד. הַמְּטַהֵר אֶת הַבְּדִדִּין, וְהַכְּנִיסֵן לְבֵית הַבַּד וְנָעַל עֲלֵיהֶם - אִם הָיוּ שָׁם פְּלִים שֶׁנִּטְמָאוּ בְּמִדְרָס - הָרִי בֵּית הַבַּד פָּלֹו טָמֵא, שְׁמָא נִגְעוּ בְּאוֹתָן הַפְּלִים. וְאֲפִלּוּ רָאָה אוֹתָן מִקֵּדָם נִזְהָרִין מֵאוֹתָם הַפְּלִים, מִפְּנֵי טְמֵאוֹתָם - הָרִי בֵּית הַבַּד טָמֵא; שְׁמָא הִסִּיטוּ אוֹתָן^כ, וּמִדְמִין שְׁאִין הִמְסִיט טָמֵא; שְׁאִין עָמִי הָאָרֶץ בְּקִיָּאִין בְּטָמְאָתָהּ הַסֵּט.

ד) ואחר כך נגעו בזיתים ובשמן. ה) הזיזו אותם ממקומם בלי נגיעה.

ה. הָיוּ חֲמִרֵיו [-מובילי חמורים] וּפּוֹעֲלֵיו טְעוּנִין טְהוֹרֹת, וְעוֹבְרִין [=הולכים] לְפָנָיו - אָף עַל פִּי שֶׁהִפְלִיגוּ [=התרחקו] יוֹתֵר מִמֶּיִל [-כקילומטר], הָרִי אֵלֹו טְהוֹרֹת; מִפְּנֵי שֶׁהֵם בְּחֻזְקָתָה שֶׁהוּא שׁוֹמֵרֵן, וְהֵן מִפְּחָדִין לָגַע, וְאוֹמְרִים: 'עֲכָשׁוּ יָבֹא, שֶׁהָרִי הוּא אַחֲרֵינוּ'. אֲבָל אִם אָמַר לָהֶם: 'צֵאוּ וְאִנִּי אֲבֹא אַחֲרֵיכֶם' - פִּינֹן שֶׁנִּתְכַּפְּסוּ מַעֲיָנֵיו, הָרִי הֵן טְמֵאוֹת^{כא}.

ו) והם לא יודעים שבפועל יש מרחק רב ביניהם. ז) בזמן מאוחר יותר. ח) מכיוון שהם בטוחים שהוא לא יבוא כל כך מהר ואינם מפחדים לגעת.

ו. חֵבֵר שֶׁהִנֵּה לְבוּשׁ בְּחֲלוּק וְעֵטוֹף בְּטִלִּית וּמִהֲלָךְ, וְאָמַר: 'בְּלִבִּי הָיָה לְשֹׁמֵר אֶת הַחֲלוּק,

קמב שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שישי י"א תשרי - ספר טהרה - הלכות שאר אבות הטמאות

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

הָאָדָם בְּמִשְׁאֵל לְטִמְאָה בְּגָדִים^ב, כְּמִרְכָּב^א [ככלי שנטמא ע"י רכיבת] הַיָּב [עלין].

(א) אדם או כלים שנגעו בנבלה, נטמאו. (ב) אם האדם נשא את הנבילה, אף על פי שלא נגע בה, כגון שהיתה מונחת על קרש והרים את הקרש, נטמאו הוא והבגדים שעליו.

כִּיצַדִּי? אָדָם שֶׁנִּגַּע בְּנִבְלָה - נִטְמָא, וְהָרִי הוּא רִאשׁוֹן לְטִמְאָה. וְאִם נִגַּע בְּכָלִים, אֶפְלוּ בְּשַׁעַת מִגְעוֹ בְּנִבְלָה - הָרִי הֵם טְהוֹרִין; וְכֵן כָּלִים שֶׁעָלְיו טְהוֹרִין - לְפִי שֶׁהוּא וְלֹד^[הטומאה], וְאִין וְלֹד מִטְמָא כָּלִים.

(ג) מה החילוק בין מגע למשא.

אָבֵל הַנוֹשֵׂא אֶת הַנִּבְלָה - מִטְמָא כָּלִים בְּשַׁעַת נְשִׂיאָתוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר^א: "וְהִנֵּשֵׂא אֶת נִבְלָתָם - יָכֶסֶם בְּגָדָיו"; וְאוֹתָן הַבְּגָדִים, רִאשׁוֹן לְטִמְאָה. וְאִינוּ מִטְמָא לֹא אָדָם וְלֹא כָּלִי חֶרֶשׁ, וְאֶפְלוּ בְּשַׁעַת נְשִׂיאָתוֹ, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ בְּמִטְמְאֵי מִשְׁכָּב וּמוֹשָׁב.

ב. אַחַד בִּהְמָה וּחִיָּה^א, בֵּין מִן הַמֵּתִירִין בְּאִכְלָהּ בֵּין מִן הָאֲסוּרִין - אִם מֵתָה, בְּלֵן בְּשֶׁרֶן מִטְמָא בְּכִזִּיתָ. וְשָׁחִיטָה בִּהְמָה טְהוֹרָה וּחִיָּה טְהוֹרָה, מִטְהַרֶת אוֹתָהּ בְּכָל מְקוֹם; וְאֶפְלוּ שָׁחַט חֲלִין בַּעֲזָרָה, וְקָדְשִׁים בַּחוּץ^א - הָרִי אֵלּוּ טְהוֹרִין; וְאִם אֶרֶץ פָּסוּל בְּשָׁחִיטָה - הָרִי זֶה נִבְלָה^א, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ בְּהִלְכוֹת שָׁחִיטָה.

(ד) בין בהמה ובין חיה. (ה) שאסורים באכילה. (ו) ומטמאה במשא, כאילו מתה בלי שחיטה.

ג. בִּהְמָה טְמֵאָה וּחִיָּה טְמֵאָה, אֵין הַשְּׁחִיטָה מוֹעֵלָתָ בָּהֶּ; וְאַחַד הַשּׁוֹחֵט אוֹתָהּ, או הַנוֹחֵר^[=הורג] או הַחוֹנֵק או שֶׁמֶתָה בְּדֶרֶכָּה - הָרִי זֶה נִבְלָה. וְכָל הַנִּבְלוֹת מִצְטָרְפוֹת לַעֲנֵן טְמֵאָה לְבִזְיָתָ^א, אַחַד טְמָאוֹת וְאַחַד טְהוֹרוֹת.

(ז) לטהרה מטומאת נבלה. (ח) שיעור כזית שהצטרף מבשר של כמה נבלות, מטמא.

ד. מִח^[עצם], הָרִי הוּא כְּבֶשֶׂר. וְדָם הַנִּבְלָה - אִינוּ מִטְמָא בְּנִבְלָה, אֲלֹא הָרִי הוּא כְּמִשְׁקִין טְמֵאִין, שְׂאִינוּ מִטְמָא אָדָם וְלֹא כָּלִים, מִן הַתּוֹרָה.

בְּשָׂבִיעִי, וְעֵדִין לֹא הִטְבִּיל; או שְׂמָא עֵדִין לֹא. הִזָּה עֲלִיהֶן כָּל עֶקֶר.

(יד) מאכלים ומשקאות טהורים. (טו) חבר אינו משהה בביתו מאכלים טמאים, כדי שלא יבוא לידי מכשול. (טז) בכלים החמירו מפני שאפשר לטהרם על ידי הזאה וטבילה. (יז) ועדיין לא השלימו את טהרתם.

ח. מִי שֶׁאָמַר לוֹ עַד אַחֵר: 'נִטְמָאוּ טְהוֹרֵיךְ', וְהִלָּה שׁוֹתֵק - הָרִי זֶה נֶאֱמָן, וְהָרִי הֵן טְמָאוֹת; וְאִם הִכְחִישׁוּ וְאָמַר: 'לֹא נִטְמָאוּ' - הָרִי הֵן בְּחֻזְקָתָן, עַד שֶׁיַּעֲדִירוּ שָׁנִים.

הִיָּה עוֹשֶׂה^[=מתעסק] עִמּוֹ בְּטְהוֹרוֹת או בְּזִבְחִים, וְלֹאֲחֵר זְמַן מִצֵּאוֹ, וְאָמַר לוֹ בְּשַׁעַת שֶׁפָּגַע^[=נפגש] בּוֹ: 'טְהוֹרוֹת שֶׁעָשִׂיתִי עִמָּךְ נִטְמָאוּ', וְזִבְחִים שֶׁעָשִׂיתִי עִמָּךְ נִתְפַּגְלוּ^[=נפסלו במחשבה] -

הָרִי זֶה נֶאֱמָן; אָבֵל אִם פָּגַע בּוֹ וְלֹא אָמַר לוֹ כָּלִים, וְאַחֵר כֶּף פָּגַע בּוֹ פַּעַם שְׁנִיָּה וְאָמַר לוֹ - אִינוּ נֶאֱמָן; אֲלֹא. הָרִי זִבְחִיו בְּחֻזְקַת בְּשָׂרוֹת, וְטְהוֹרֵיכֶם בְּחֻזְקַת טְהוֹרָה. בְּרִיךְ רַחֲמָנָא דְסִיעֵן

הִלְכוֹת שְׂאֵר אֲבוֹת הַטְּמָאוֹת

יֵשׁ בְּכָלֵלָן שְׁלֹשׁ מִצְוֹת עֲשֵׂה; וְזֶה הוּא פֶּרֶץ^א: (א) דִּין טְמָאת נִבְלָה; (ב) דִּין טְמָאת שֶׁרֶץ; (ג) דִּין טְמָאת שְׂכַבַת זָרָה. וְעִבּוּדָה זָרָה מִטְמָאָה כְּשֶׁרֶץ, וְטְמָאתָה מִדְּבָרֵי סוֹפְרִים. וּבִאֹר מִצְוֹת אֵלּוּ - בִּפְרָקִים אֵלּוּ.

פֶּרֶק א

דיני טומאת נבלת בהמה.

א. הַנִּבְלָה, [מוגדרת כ] אֵב מֵאֲבוֹת הַטְּמָאוֹת; [גודל] כַּזַּיִת מִבְּשָׂרָה - מִטְמָא אָדָם וְכָלִים בְּמִגְעָא, וְכָלִי חֶרֶשׁ^[נטמאים מנבלה הנמצאת] בְּאֹוִיר^[הכלין]; וּמִטְמָא אֶת

1. ויקרא-שמיני, יא, כח.

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שישי י"א תשרי - ספר טהרה - הלכות שאר אבות הטמאות קמג

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

יט) ואף שאינם מטמאים בפני עצמם, כשהם מחוברים לבשר הרי הם כמו ידית לבשר, שנוטלים אותם והבשר ניטל עמם.

ח. האלל, בין שפלטתו [נחתך ע"י] סכין בין שפלטתו

חיה - אינו מצטרף [עם דבר השנת הראב"ד] ואם .. בזית א"א לא נהיר דכי מעיינת בשמעתא דחולין מתחזי לך דרב הונא דמפרש מילתיה דרבי יהודה ורבי יהודה גופיה אליבא דרבי ישמעאל קא מיירי. [אחר] לבזית; ואם • כנסו [את החתיכות יחד] והיה בו בזית - מטמא.

ט. ואלו בהמות שעורותיהן [מטמאין] כבשרן: עור החזיר של ישוב [חזיר בית], ועור חטורת [דבשת] הגמל הרפה, ועור בית הבשת [הערווה], ועור השליל [עובר], ועור שתחת האליה [זנב] - הרי אלו מטמאין מן הנבלה. ואם עבדן, או הלף [דרך] בהן פדי עובדה [שיעור עיבוד] - הרי אלו טהורים. ואם עשה בהן מעשה שפלטון [מהגדרתן כבשר] - טהורין, אף על פי שלא הלף בהן פדי עובדה. כיצד? אכן חמור שטליה לקפיפתו [עשאה טלאי לסלח], טהורה.

(כ מפני שהם רכים, ונאכלים.

פמה הוא פדי עובדה? [משך זמן הילוך] ארבעת מילין. ואיזו היא חטורת רפה? כל זמן שלא טענה [משא]; הגיע זמן [בגיל] לטען ולא טענה, או שטענה קדם שניגע זמנה - הרי זה ספק כא.

כא אם עורה נחשב כבשר ומטמא, או לא.

י. הפפשיט נבלת בהמה או חיה, בין טמאה בין טהורה, בין דקה בין גסה - אם לשטיח הפשיט [להכנת שטיח מהעור]^{כב} - בין שהפשיט מן העור פדי אחיזה, והוא שני טפחים, הנוגע בעור זה שהפשיט, טהור; ועד שלא הפשיט שני טפחים, הנוגע בעור פנוגע בבשר.

כב) שדרך הפשטתו, שעושה חתך לכל אורך הבהמה מזנבה לצווארה.

הפשיט פדי לעשות מן העור חמט [שק לאחסון נזלים]^{כג} - הרי העור חבור [כמחובר לבשר], עד שפשיט את כל החזה. ואם הפשיטה מרגלה בלבד - הרי העור פלו חבור, והנוגע בעור פנוגע בבשר, עד שפיריש העור פלו מעל הבשר.

ה. חלב [=שומן] בהמה טהורה שמתה - טהור, שנאמר: "וחלב נבלה וחלב טרפה, יעשה לכל מלאכה"^ט, מי שאסורו משום נבלה וטרפה. ואם הכשר [לקבלת טומאה] במשקין המכשירין^{יא} - הרי זה פאכלין טמאין^{יב}, ואינו כבשר נבלה. והנוגע בחלב החופה [=מכסה] את הכליה קדם הפרשה [מן הכליה] - הרי זה טמא^{יג}, פנוגע בכליה עצמה; שהרי פמה חוטין [של בשר] נמשכין ממנה^{יד} בחלב.

ט) משמע שהותר אפילו למלאכת קדשים, שאסור לטמאם. י) ולא בהמת חיה טמאה, שאסורה באכילה גם אם היא לא נבלה או טרפה. יא) כי דברי מאכל אינם מקבלים טומאה כל זמן שלא נרטבו באחד משבעת המשקין. יב) ואפילו אם לא נגע בטומאה, הרי הוא מטמא טומאת אוכלין כראשון לטומאה. יג) למרות שחלב אינו מטמא. יד) מהכליה, והחוטים האלה הם בשר.

אבל בהמה טמאה, וחיה בין טמאה ובין טהורה^{טו} - אחד בשרה ואחד חלפה לטמאה, ומטמא אדם וכלים בבזית, בבשר הנבלה.

טו) שחלבה מותר באכילה כשנשחטה.

ו. הפוי [ספק בהמה ספק חיה] - חלבו מטמא בבשרו, וטמאתו בספק^{טז}. לפיכך, אין שורפין עליו תרומה וקדשים [שנטמאו מחלבו], ואין חיבין ברת על טמאתו על ביאת המקדש^{יז} או אכילת קדשיו^{יח}.

טז) שמא הוא מין חיה וחלבה טמא, ושמא הוא מין בהמה וחלבה טהור. יז) אם נטמא בחלב נבלת כרי ונכנס למקדש, אינו חייב כרת כמו טמא ודאי. יח) קדשי המקדש.

ז. ואלו דברים שאין מטמאין מן הנבלות: העצמות; והקורנים והטלפים [=כפות הרגלים] - אפלו עקרון [=שורשן] הרך, שאם יחתך מן החי ויוציא דם; והעור, אף על פי שאינו מעבד; והאלל [=בשר הדבוק לעור לאחר הפשטות], והגידים, והמרק והתבלין המתבשלין עמה.

במה דברים אמורים? בזמן שפרשו מן הנבלה. אבל הנוגע באחד מכל אלו פשהן מחבירין בבשר, הרי זה טמא^{יט}; והוא, שיהיה בבשר בזית - שאין אחד מכל אלו מצטרף לבזית.

(כג) שלא חותכים את העור לכל ארכו.

ספק אם מטמא בכזית או אינו מטמא לה. בשר נבלה שייבש - אם יכול לשרות בפושרין מעת לעת ולחזור לח וראוי לכלב, מטמא; ואם לאו - טהור, ואפלו פאכלין טמאין אינו מטמא.

(לז) כנבלה, מכיוון שהוא ראוי לאכילת כלב. (לח) מכיוון שאינו נחשב כבשר אלא כעפר בלבד.

יד. בשר נבלה שהיה סרוח מעקרולט, ואינו ראוי למאכל אדם - הרי זה טהור, שנאמר³: "לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה", עד שהיה תחלתה ראוייה לגר.

(לט) שהיה מקולקל בחיי הבהמה ולא היה ראוי לאכילה, כגון שנשבר בה איבר והתלע בעודה בחיים.

טו. שלייה⁴ של נבלה - הרי היא פפרש וקרעי [=צואה], ואינה מטמאה כנבלה; ואם חשב עליה לאכילה, מתטמאה טמאת אכלין⁵. הקבה והחלב⁶ של נבלה, טהורין מכלום⁷.

(מ) העור שהעובר מונח בו. (מא) אם נגעה בטמאה, שהמחשבה עושה אותה אוכל, אבל לא עושה אותה לחלק מבשר הנבלה שתטמא טומאת נבילות. (מב) המכונס בקיבה. (מג) כי אינם ראויים לאכילה כלל.

טז. בהמה ששפעה חררת [=הפילה גורש] דם - אף על פי שגפטה מן הבכורה⁸ - אינה מטמאה⁹ לא במגע ולא במשא עד שהיה בה צורת נפל, לפי שהיא בטלה ברב היוצא עמה¹⁰; לפיכך היא טהורה, אף על פי שהיתה ראוייה לגר [=לאכילה] על גב אמה¹¹.

(מד) הוולד שתלד אחר-כך אינו קדוש כבכור, מכיוון שאינו פטר רחם. (מה) למרות שהחררה נידונה כוולד לענין בכורה. (מו) הדם וגופים אחרים שאינם מגוף הנפל שנימוק, ואם יש בה צורת ולד נפל, הוא לא מעורבב עם הגופים האחרים והם אינם מבטלים אותו. (מז) כל זמן שהחררה היא במעי אמה אינה נמאסת על האדם אלא אם יציאתה, ואז חלה עליה הטומאה, ואם כן לא נפסלה לאכילה לפני חלות הטומאה.

יז. נבלה שנתערבה בשחוטה - אם רב מן השחוטה - בטלה הנבלה בשחוטה, ואין הפל מטמא במגע¹²; אבל אם נשא הפל, נטמא מט¹³; (והטעם

וכן המפשיט בשרצים - חבור, עד שפשיט העור פלו. עור שעל הצואר¹⁴ - חבור, עד שפשיט את פלו¹⁵. וכל עור שהוא חבור לטמאי, כך הוא חבור להתטמא; שאם היתה שחוטה, ונגעה טמאה בעור זה שהוא חבור - טמא הבשר.

(כד) למרות שהוא נפרד מהצואר מאליו. (כה) כי הוא שומר על הצואר. (כו) שטמא את הנוגע בו כנוגע בבשר הנבלה.

יח. עור שיש עליו פזית נבלה - הנוגע בציב היוצא ממנו, ובשפעה שפנגדו [=כנגד הבשר] מאחורי העור - נטמא; מפני שהעור בשפער שומר לבשר¹⁶. במה דברים אמורים? שפלטתו חיה¹⁷; אבל פלטתו סכין¹⁸ - אם היה [=הבשר] מרדד [=ק], בטל על גב העור.

(כז) והשומר מטמא כבשר עצמו. (כח) שנתלש הבשר עם העור על ידי חיה, ולא הייתה הכוונה אדם לבטלו אל העור. (כט) שנחתך על ידי אדם, והייתה כוונתו לבטלו לעור. (ל) שאין דרכו של אדם לטרוח ולפלט שכבה דקה של בשר, ולכן בטלו.

יט. עור שיש עליו פשגי חציי זיתים בשר נבלה, העור מבטל¹⁹; ואינו מטמאין לא במגע ולא במשא - שכל שאינו מטמא מן הנבלה במגע, אינו מטמא במשא.

(לא) מכיוון שהם דבוקים בעור הם בטלים אליו ואינם מטמאים, עד שילקטם אדם בידיים לכדי שיעור כזית.

אבל שגי חציי זיתים לב שתחבן בקיסם - הנושא אותן טמא, שהרי נשא פזית; ונוגע טהור, שאין חבורי אדם²⁰ חבורי²¹; והוא²² שהיה שניהן מרדדין ודבוקין זה בזה, פדי שניטלו פאחד²³; אבל אם היה חצי זית זה בפני עצמו וזה בפני עצמו, בקיסם אחד - אפלו הוליה והביא כל היום, טהור.

(לב) שאינם דבוקים לעור. (לג) חיבור מלאכותי. (לד) ודינם כשני חצאים נפרדים. (לה) נשיאתם מטמאת בתנאי. (לו) שאם יגביה חלק אחד, יעלה השני עמו.

יג. בשר נבלה שנפסד והבאיש, ונפסל מלאכל הפלב - טהור; לפיכך, נצל [=בשר שנימוח ונקרש] הנבלה,

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שישי י"א תשרי - ספר טהרה - הלכות שאר אבות הטמאות קמה

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

שְׁנֵשְׁבֶּרָה מִפְּרָקָת וְרֹב בֶּשֶׂר עֲמָה - הָרִי זֶה כְּנִבְלָה לְכָל דָּבָר.

ב. בַּהֲמָה שָׁמַת עֲבֶרָה בְּתוֹךְ מַעֲיָה, וְהוֹשִׁיט הַרֹעֶה יָדוֹ וְנָגַע בּוֹ - בֵּין בַּהֲמָה טְמֵאָה, בֵּין בְּטָהוֹרָה - הָרִי זֶה הַנּוֹגֵעַ בּוֹ טָהוֹר. עַד שֶׁיֵּצֵא הַגָּפֶל לְאוֹרֵי הָעוֹלָם.

ג. בֶּשֶׂר הַפּוֹרֵשׁ מִן הַבַּהֲמָה וְחִיָּה בִּשְׁהֵן חַיִּין, בֵּין טְמֵאִין בֵּין טָהוֹרִין - הָרִי הוּא טָהוֹר, וְאֵינוֹ מְטֵמָא כְּנִבְלָה. אָבֵל אֲבָר מִן הַחֵי הַפּוֹרֵשׁ מִהֶן, מְטֵמָא כְּנִבְלָה.

אֶחָד אֲבָר מִן הַחֵי הַפּוֹרֵשׁ מִן הַבַּהֲמָה עֲצָמָה, אוֹ אֲבָר הַפּוֹרֵשׁ מִן הַשְּׁלִיל [העובר] **שֶׁכְּבִטְנָה. וְהָאֲבָרִים, אֵין לָהֶם שְׁעוֹר - אֶפְלוּ הֵיחָה כְּשַׁעוֹרָה אוֹ פָחוֹת, מְטֵמָא; וְהוּא שִׁיחֵיהָ הָאֲבָר כְּבִרְתּוֹ** [בשלמותו הטבעית], **בֶּשֶׂר וְגִידִין וְעֲצָמוֹת, וְיִחֵיהָ עָלָיו בֶּשֶׂר כְּדִי לְהַעֲלוֹת אֲרוּכָה** [=רפואה]; **הֵיחָה הַבֶּשֶׂר פָּחוֹת מִלְּהַעֲלוֹת אֲרוּכָה בָּחִי, אוֹ שֶׁחָסַר עֲצָמוֹ** [=נחסר מהעצם] **- הָרִי זֶה טָהוֹר.**

ד. הַכְּלִיָּה וְהַלְשׁוֹן וְהַשֹּׁפָה וְכִיּוֹצָא בֵּהֶן, אֵף עַל פִּי שֶׁהֵן אֲבָרִים, וְאֵין עוֹשִׂין חֲלִיפִין [גדלים בחורה אם נחתכן] **- הוֹאִיל וְאֵין בֵּהֶן עֲצָם, הָרִי הֵן כְּבִשְׂרִי.**

(ו) מן החי שאינו מטמא כלל.

ה. הַבֶּשֶׂר אוֹ הָאֲבָר הַמְדֻלְדָּלִין [מחוברים חלקית] **בַּבַּהֲמָה אוֹ חִיָּה, שְׁאֵינָן יְכוּלִין לַחְזוֹר וּלְהִדְבֵּק בִּשְׁאָר הַגּוֹף** [ולחזרפאות] **- אֵינָן מְטֵמָאִין כְּנִבְלָה כָּל זְמַן שֶׁהַבַּהֲמָה בְּחַיִּים; וְהִי הֵן כְּשֶׁאֵר אֶקְלִין - אִם הַכְּשָׁרוֹת, מְקַבְּלִין טְמֵאָה בְּמִקוֹמָן. נִשְׁחַטָה הַבַּהֲמָה - הַכְּשָׁרִי בִּשְׁחִיטָה^ט, וְאֵינָן מְטֵמָאִין כְּנִבְלָה; שְׁאֵין הַשְּׁחִיטָה עוֹשֶׂה אוֹתָן כְּמוֹ שֶׁפָּרְשׁוּ מַחֲזִים^י.**

(ז) מכיוון שהם לא יכולים לחזור ולהידבק בגוף הבהמה, הם לא נחשבים לגמרי כחלק מהבהמה או החיה שעודנה בחיים. (ח) הורטבו באחד משבעת המשקים אחרי שהידלדלו. (ט) כי דם השחיטה הוא אחד משבעת המשקים שמכשירים לטומאה. (י) אלא הם נחשבים מחוברים לבהמה גם בשעת השחיטה, והשחיטה מועילה להם שלא יטמאו בטומאת נבלות.

אָבֵל אִם מֵתָה הַבַּהֲמָה - הַבֶּשֶׂר שֶׁהִיָּה מְדֻלְדָּל בָּהּ, צָרִיף הַכְּשָׁר [לקבלת טומאה]; **וְהָאֲבָר, מְטֵמָא מִשּׁוּם אֲבָר מִן הַחֵי, וְאֵינוֹ צָרִיף הַכְּשָׁר^י, וְאֵינוֹ מְטֵמָא מִשּׁוּם**

השנת הראב"ד

אבל הנבילה אפשר א"א חסרון דעת אני רואה בכאן דכולה מילתא במנחות אליבא דר"י היא דאמר מין במינו לא בטיל ואיכא מ"ד דבחר המבטל אולינן דאי לא אפשר למבטל דהוי כבטל הוי מין בשאינו מינו ומבטל לה ומש"ה נבילה בשחוטה דלא אפשר לשחוטה שהוא המבטל להיותו כנבילה לטמא ואע"פ שהנבילה יוצאה מידי טומאה ע"י מסירתה והוי כשחוטה אגן בתר מבטל אולינן והוי מין בשאינו מינו ובטלה מ"מ כל אותה הסוגיא אליבא דר"י היא אבל לרבנן לא שנא הכי ולא שנא הכי בטלה ברוב ודוקא למגע אבל למשא לא.

לביטול ברוב הוא: [שאי אפשר

לשחוטה שתחזור [תיפהך

להיות] **נְבִלָה, אָבֵל •**

הַנְּבִלָה - אֶפְשָׁר שֶׁתִּתְּהַר בְּשִׁתְּסָרָה, לְפִיכָף תִּבְטָל.

(מח) אפילו אם נגע בכל החתיכות, שוודאי נגע גם בחתיכות הנבלה. (מט) כי כשנוגע בכל החתיכות, הנגיעה היא בכל חתיכה בפני עצמה, והיא כבר התבטלה ואינה מטמאה, ואילו כשנושא את כל החתיכות יחד הרי המשא מתייחס לכל החתיכות יחד והוא נושא גם את החתיכה הטמאה.

פֶּרֶק ב

באיזה אופן בהמה מטמאה בטומאת נבלה.

א. בַּהֲמָה אוֹ חִיָּה טְמֵאָה שֶׁנִּשְׁחַטָה - אֵינָה מְטֵמָא מִשּׁוּם נְבִלָה כָּל זְמַן שֶׁהִיא מְפֻרָּסֶת, עַד שֶׁתָּמּוּת, אוֹ עַד שֶׁיִּתִּיז אוֹתָהּ רֹאשָׁה^א; וְהִי הִיא כְּאֶקְלִין טְמֵאִין^ב.

(א) ואם התיז את ראשה הרי היא כנבילה אף על פי שהיא מפורסת. (ב) וגם בעודה מפורסת, אם נגעה באב הטומאה נטמאה ומטמאה אוכלין אחרים, מפני ששחיטה כזו שמתירה בהמה טהורה לאכילה לישראל, מועילה בבהמה טמאה לעשותה כאוכל המקבל טומאה ומטמא.

נְחָרָה^י, וְעֵדִין הִיא מְפֻרָּסֶת [=ורעדת] **- אֵין בָּהּ אֶפְלוּ טְמֵאָת אֶקְלִין^י, כָּל זְמַן שֶׁהִיא מְפֻרָּסֶת. וְאֲבָר הַפּוֹרֵשׁ מִן הַמְפֻרָּסֶת אֶסוּר לִבְנֵי נֶח, כְּפּוֹרֵשׁ מִן הַחֵי; וּבֶשֶׂר הַפּוֹרֵשׁ מִמֶּנָּה, כְּפּוֹרֵשׁ מִן הַחֵי.**

(ג) המית אותה לא על ידי שחיטה. (ד) מכיוון שנחירה אינה מתירה באכילה את הבהמה המפורסת לא לישראל, ולא לגוי עד שתמות, לכן אין עליה תורת אוכל. (ה) שאבר מן החי וכן בשר מן החי, הם משבע המצוות שנצטוו עליהם הגויים.

וְכֵן טָהוֹרָה שֶׁנִּפְסְלָה בִּשְׁחִיטָתָה, וְעֵדִין הִיא מְפֻרָּסֶת. שְׁחַט בָּהּ אֶחָד [מהסימנים, קנה וושט], **אוֹ רֹב**

אֶחָד [מהם] **- אֵין בָּהּ טְמֵאָה כָּלֵל, עַד שֶׁתָּמּוּת.**

חֵלֶק הַבַּהֲמָה לְשָׁנִים, אוֹ שְׁנִטְלָה יָרֵף וְחָלָל שְׁלָה [בשר שסביבה] **- הָרִי זֶה נְבִלָה, וּמְטֵמָא בְּמַגֵּעַ וּבְמִשָּׂא, אֶפְלוּ שֶׁעֵדִין הִיא בְּחַיִּים. וְכֵן אִם קָרְעָה מִגִּבָּה, אוֹ**

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

אותו כחלק מגוף הבהמה, להיות נבלה. (כ) שהרי שחיתתה מתיר אותו באכילה בלי שחיתת עצמו.

ח. טרפה שנשחטה - אף על פי שהיא טהורה מן התורה - אם נגע בה הקדש, נטמא מדברי סופרים [=חכמים]; וזו מעלה יתרה שעשו בקדש.

ט. בהמה המקשה לילד, והוציא העבר ידו, וחתכה, ואחר כך שחט את אמו - האבר שנחתך נבלה^{כא}, ושאר בשר העבר טהור^{כב}; שחט את אמו, ואחר כך חתכה - האבר [שיצא, דיני] פטרפה שנשחטה^{כג}, ושאר בשר העבר^{כד} - מגע טרפה שחוטתה^{כה}, שהוא מטמא את הקדש, אבל לא את התרומה [אם היה בשר קודש נטמא במגע באבר השחוט].

כא) מטמא כנבילה, מכיוון שהוא אבר מן החי. כב) מכיוון שלא נגע אחרי השחיטה באבר מן החי. כג) ולמרות שהיא אסורה באכילה, השחיטה מטהרת אותה מטומאת נבלות. כד) שהיה בפנים בשעת השחיטה והותר לאכילה בשחיטת האם, היות והבשר נגע באבר היוצא אחרי השחיטה, ודינו של האבר כטריפה שנשחטה. כה) דינו כדין בשר שנגעה בו טריפה שחוטתה.

הוציא העבר את ידו בין שחיתת סימן [קנה או ורשט] לשחיטת סימן, וחתכה - מצטרף שחיטת סימן לסימן לטהר האבר מידי נבלה.

י. שחיטת הנכרי - נבלה, ומטמא במשא; ואפלו ישראל עומד על גביו [ומפקח], ושחט בספיני יפה שחיטה פראוי. אחד הנכרי, ואחד הפותי או גר תושב [-גוי שקיבל ד' מצוות] -

שחיטתם נבלה. וקרוי • חשנת הראב"ד וקרוי .. סופרים א"א זו היא אחת מסברותיו ואין ככולן פחותה מזו כי עובדי כוכבים הם כבהמות ואין מטמאין ואין מיטמאין עם הדומה לחמור הן גוים כמר מדלי ואת כולם ישא רוח והחושב אותם לכולם אסף רוח בחפניו.

ע"ז, אסורה [מדבריהם] של חכמים, כמו שיתבאר; ובגלל עבודה זרה נתרחקו הגוים, ונאסרה שחיטתן^{כו}.

כו) ואם כן, מסתבר שטומאת שחיטת הגוי לא תהיה חמורה יותר מטומאת עבודה זרה, שהיא מדרבנן.

ואם תאמר: והלא היא אסורה באכילה דין תורה? לא כל האסור באכילה מטמא, שהרי הטרפה

אבר מן הנבלה. ומה בין אבר מן החי לאבר מן הנבלה? שהבשר הפורש מאבר מן החי, טהור; והבשר הפורש מאבר מן הנבלה, מטמא בפניו במגע ובמשא. וזה וזה אין לו שיעור [-אבר שלם מטמא בכל שהוא - בין מן החי, בין מן הנבלה].

יא) כי המיתה גורמת שהאבר המדולדל כאילו נפל באותה עת, ולכן דנים אותו כאבר שפרש מהבהמה בעודה בחיים.

ו. טרפה [-בהמה הנוטה למות] שנשחטה שחיטה פשרה - אף על פי שהיא אסורה באכילה, הרי היא טהורה^{יב}; וכן השוחט את הבהמה, ומצא בה עבר מת - שחיתת אמו מטהרתו מידי נבלה. מצא בה בן שמונה [חודשי הריון] חייג נטרף^{יג} - אף על פי שנשחט [הוא בעצמו] אחר שנטרף [ע"י שחיטה פסולה באם], אין שחיטתו מטהרתו מידי נבלה; לפי שאין למינו שחיטתו^{יד}.

יב) אף על פי שלא הועילה השחיטה להחירה באכילה, הועילה לטהר אותה מטומאת נבלות. יג) ולא נשחטה אמו כדין. יד) נאסר באכילה כטריפה, מכיוון שנולד קודם זמנו הוא לא יכול לחיות. טו) בן שמונה חדשים אין לו שחיטה כלל, אלא נותר בשחיטת אמו. וזה שהוציאנו לפני שחיטת אמו אין לו שחיטה כלל, ולכן אינו דומה לטריפה ששחטה.

לפיקח, ולד בהמה^{טז} שלא שהה [מלידתו] שבועה ימים גמורין - אם שחטו בתוך שבועה - אין שחיטתו מטהרתו, מפני שהוא כנפל.

טז) שנולד באופן טבעי.

ז. השוחט את הבהמה, ומצא בה בן תשעה חי קדם שיהלף על הקרקע - אף על פי שאינו צריך שחיטה כמו שבארנו, שהרי שחיטת אמו מטהרתו - אם נטמא אמו^{יז}, לא נטמא הוא^{יח}; ואם נתנבלה אמו, הרי הוא טהור^{יט}; שאין החי מטמא לא טמאת אכלין ולא טמאת נבלה, ואף על פי שהוא כאבר מאכריה. ואם מת קדם שפירס [-יעמוד] על גבי קרקע - הרי הוא טהור, ששחיטת אמו מטהרתו.

יז) נגעה בדבר שמטמא אוכלים, לפני שהוציאו מתוכה את העובר. יח) מפני שהוא גוף בפני עצמו. יט) ואין דנים

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שישי י"א תשרי - ספר טהרה - הלכות שאר אבות הטמאות קמז

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

שנכרי הוא בגדר "העדר" ולכן אין לפרש שצולם הוא "צלן של המקום" שהי' קודם "צלם" ועתה "סר מעליהם", כי משמעות הדבר שהם מציאות אמיתית, כיון ש"צלו של מקום נמדד לפי מציאותם (על דרך הצל כפשוטו הנגרם ממציאות האדם), לכן פירש "מגינם וחזקם כשרים שבהם מותו כו" ולא פירש "צלו של המקום (סר מעליהם)".

אבל הפירוש השני עולה בקנה אחד עם שיטת הרמב"ם שבני נח הם בגדר מציאות וגם עליהם ישנה השגחה פרטית ולכן שייך לפרש ש"סר צלם" הוא "צלו של המקום".

לקוטי שיחות, חלק י"ח, עמוד 166 הערה 30

מתוך רמב"ם "פרדס המלך".

אֲסוּרָה וטְהוּרָה. וְאִי אֶפְשָׁר לְחַיֵּב כְּרַת עַל טְמֵאָה
זו עַל בִּיאַת מְקַדָּשׁ וְאֲכִילַת קֹדֶשׁוֹ, אֲלֵא בְּרֵאִיָּה
בְּרוּרָה.

~ נקודות משיחות קודש ~

"שחיטת הנכרי - נבלה כו".

השיג עליו הראב"ד כאן, שהרי עכו"ם הם כבהמות ואין מטמאין ואין מיטמאין, "עם הדומה לחמור הן גויים כמר מדלי ואת כולם ישא רוח והחושב אותם לכולם אסף רוח בחפניו".

ותמה הכס"מ על דברי הראב"ד - "אין מטמאין ואין מיטמאין", שאינם שייכים לכאן כלל, שהרי מה שכתב הרמב"ם ששחיטת עכו"ם מטמאה הוא מצד נבלה ולא מצד העכו"ם.

וביאר הגאון הרגצובי השגת הראב"ד כך: בהמה נעשית נבלה בשחיטה, רק כשהשוחט הוא מציאות (ע"פ הלכה), אבל אם השוחט אינו בגדר מציאות אלא "העדר" אין שחיטתו יכולה לקלקל הבהמה ולעשותה נבלה, ולכן למד הראב"ד ששחיטת עכו"ם נבילה (לא בגלל שהעכו"ם מקלקל, אלא) מצד ששחיטתו אינה שחיטה, ובמילא היא נבילה כבהמה שמתה מאליה.

[ומה שנקט הראב"ד בלשון "אין מטמאין ואין מיטמאין", שלכאורה אינו נפק"מ לפי ביאור הרגצובי שכאן נוגע רק ה"העדר", יש לומר שגם לדעת הראב"ד - ישנם ענינים בהלכה שלגביהם הנכרי הוא כן מציאות כמו שע"ז של גוי אסורה בהנאה גם ליהודי, לכן לא יכול הראב"ד לומר "עכו"ם הם כבהמות" בכל ענין, ומשום כך הוסיף וביאר "אין מטמאין ואין מיטמאין" לומר שבשחיכות לטומאה הרי הם כבהמות - בגדר "העדר" (אסף רוח בחפניו) ולכן אינם יכולים לעשות בהמה ששחטו, לכזו המטמאה במשא].

וי"ל שמחלוקתם הנ"ל של הרמב"ם והראב"ד האם נכרי הוא בגדר "העדר" או מציאות, מתבטאת גם בשיטתם בענין השגחה פרטית בעכו"ם: לדעת הרמב"ם שהם בגדר "מציאות" הרי ש"גם בהם הוה גדר השגח"פ", אבל לדעת הראב"ד שהם בגדר "העדר" אין בהם השגח"פ.

ותלויה בשני פירושו של רש"י על הפסוק פסוק "סר צילם מעליהם גו'" - "מגינם וחזקם כשרים שבהם מתו, איוב שהי' מגין עליהם. דבר אחר, צלו של המקום סר מעליהם": הפירוש הראשון מתאים לדעת הראב"ד,

י.א. קולית [עצם הירך] הנבלה - הנוגע בה או נושא, טהור; שכל דבר מן הנבלה שאינו מטמא במגע, אינו מטמא במשא. נקבה כל שהוא - הנוגע בה או נושא, טמא. במה דברים אמורים? פשהיה המלח מתקשקש [מרעיש כשמנענעים העצם], שהרי אינה מעלה ארוכה; אבל אם היה עומד במקומו - אם יש בו פדי להעלות ארוכה לעצם מבחוץ, הרי זו מטמאה במגע ובמשא ככל האברים. וכבר פירשנו, שהקולית היא העצם הסתום משני צדדיו.

(כו) מכיוון שאי אפשר לגעת במח שבתוך הקולית ונגיעה בעצם עצמה אינה מטמאה, לכן אין הקולית מטמאת גם בטומאת משא. (כח) שקולית שלא ניקבה טהורה. (כט) שגם בעודה מחוברת לבהמה או לחיה בחייה, היא לא יכולה להבריא ולהשלים את הבשר שעליה, ולכן אינה נחשבת כאיבר שלם אלא כעצם ואינה מטמאה טומאת נבלות. (ל) אם מחמת אותו מח הייתה העצם יכולה להבריא ולהעלות בשר.

יב. קולית שחשב עליה לנקבה, ועדין לא נקבה - הרי הנוגע בה ספק טמא; שהרי יש בדבר ספק, אם מחסר נקיבה לא במחסר מעשה, או אינו במחסר מעשה.

(לא) שהיא מלאכה קטנה. (לב) ואז זה נקרא שאי אפשר לגעת במח שבתוך העצם.

~ שבת קודש י"ב תשרי ~

פָּרָק ג

דיני נבלת העוף.

א. נבלת העוף הטהור, מטמאה מן התורה; מפי השמועה [מסורת חכמים] למדו, שזה שנאמר: "וְכָל נֶפֶשׁ אֲשֶׁר תֹאכַל נְבֵלָה וְטֶרֶף, בְּאֶרֶץ וּבְגֵר - וְכֵסֶם בְּגִדָיו וְרִחִץ בַּמֵּיִם" - אינו מדבר אלא בנבלת העוף הטהור בלבד, שהוא אסור משום נבלה וטרפה.

(א) ואילו עוף טמא, אסור באכילה מצד עצמו. ולשון 'אכילה' הוא בפה.

וכיצד היא טמאה? אינה מטמאה לא במגע ולא במשא, ולא כשהיא בתוך הפה, אלא כשהיא בתוך בית הפליעה [=לוע] - שנאמר⁵: "וְכָל נֶפֶשׁ אֲשֶׁר תֹאכַל", אינה מטמאה אלא כשהיא בבית הנפש [שזואר] - וזה שנאמר: "תאכל" - לתת שעור לטמאתה כשעור אכילה, שהיא פזית. והרי נאמר בה⁶: "וְכֵסֶם בְּגִדָיו" - מלמד שהמתטמא בה מטמא בגדיו עד שיפרש ממטמאיו, כמו שבארנו. כיצד? הכולע פזית מנבלת העוף הטהור, ונגע בכלים בשעת פליעתו - טמא, ונעשו ראשון לטמאה. היה נוגע באדם ובכלי חרש בשעת פליעתו - לא טמא, כמו שבארנו בשאר אבות הטמאות. ואחר שפלע - אינו מטמא שאר פלים⁷, שהרי הוא ככל ראשון לטמאה אחר שפרש ממטמאיו; שאף על פי שהוא טעון טבילה והערב שמש [=שקיעה]⁸, אינו מטמא פליו.

(ב) אפילו כלים שאינם של חרס. (ג) טמא שטבל אינו טהור לכל דבר, עד השקיעה ונקרא "טבול יום". (ד) מפני שכלים אינם מקבלים טומאה מראשון לטומאה אלא מאב הטומאה.

ב. אין נבלת העוף הטהור צריכה מחשבה [כשאר מאכלים שאינם מיועדים למאכל אדם], לטמא טמאה זו החמורה⁹; אלא פיון שפלע ממנה פזית מפל מקום, הרי זו מטמאה בבית הפליעה.

(ה) שטמאה בגדים. (ו) בכל אופן שהוא, ואפילו שלא חשב עליה לאכילה.

חשב עליה לאכילה - הרי זו מטמאה טמאת אכלין¹⁰; והרי היא פאכל ראשון לטמאה, אף על פי שלא נגעה בה טמאה אחרת; אינה צריכה הקשר.

(ז) אם נגעה באוכלים - נטמא, אבל אם לא חשב לאוכלה אין דינה כאוכל, מפני שאין דרכם של בני אדם לאכול נבלת עוף. (ח) ומטמאה טומאת אוכלים אפילו אם לא נגעה בשרץ (או בדבר טמא אחר), ואפילו אם לא נרטבה באחד משבעת המשקים שמכשירים את האוכלים לקבל טומאה.

ג. פרה

אדם וישעירין הנשרפין אינן פין; אף על פי שהן מטמאין המתעסק בהן¹¹, אם חשב עליהן לאכילה - צריכין שתגע בהן הטמאה, ואחר כך יטמאו טמאת אכלין.

השנת הראב"ד

אם .. צריכין א"א בחיי ראשי כאשר עיינתי את הדברים במקומן בזבחים פרק טבול יום לא מצאתי אותם כדבריו ודכולי עלמא אית להו דתנא דבי רבי ישמעאל דאמר מה זרעים שאין סופן לטמא טומאה חמורה וכו' והאי דקא מפליג בין פרה לשעיר המשתלח משום דבעינן שיהא להם הכשר טומאה ממקום אחר כלומר בעינן שיהיו ראויין לקבל טומאה ממקום אחר ואם היו ראויים לכך מטמאים הם מעצמם כאילו קבלוה ממקום אחר ונ"מ דבעו הכשר מים שיהיו

ראויים לקבל טומאה חילקן פרה ופרים שהם אוכלין וראויים לקבל טומאה מטמאין מעצמן אבל שעיר המשתלח שהוא חי ואינו ראוי לקבל טומאה אף מעצמו אינו טמא ולעולם פרה ופרים מעצמן מטמאין, בין ותדע, עוד יש לפרש להאי מימרא הכי לעולם הכי רבנן לית להו דר"ש דסבירא להו דבעינן שיקבלו טומאה ממקום אחר ופרה ופרים נמי ע"י קבלת טומאה חילקן פרה ופרים דבני קבולי טומאה גינהו מקבלי טומאה ויהיבי לה אבל שעיר שהוא חי לא מקבל טומאה ולא יהיבי לה ולדעת הנך רבנן נבילת עוף טהור נמי לא מטמאה עד דמקבל טומאה ממקום אחר והאי פירושא ניהא טפי להוואו סוגיא דזבחים מיהו בהאי סוגיא והאי פירושא ליכא פלוגתא בין פרה ופרים לנבילת עוף טהור, וסוגיין נמי בכולה גמרא כרבי ישמעאל דלא בעינן לא הכשר מים ולא הכשר שרץ.

(ט) (פרים ו) שעירים של חטאות הפנימיות שדינם לשריפה. (י) אין דינם כדין נבלת עוף טהור, שטמאה טומאת אוכלים גם אם לא נגעה בה טומאה. (יא) בטומאה חמורה, לטמא את הבגדים שעליהם.

ד. פזית מנבלת בהמה, שתחבו בכוש [=מקל] והכניס לתוך מעי האשה מלמטה, או שהכניסו לתוך פליעתו של חברו במקום שנבלת העוף מטמאה - הרי זה טמא משום נושא, לא משום נוגע, כמו שבארנו בתחלת הספר¹².

(יב) שטומאת מגע מטמאת רק באיברים הגלויים, וטומאת משא מטמאת גם ב'בית הסתרים'.

ה. הפורץ פזית מבשר נבלת העוף הטהור בחזרת

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - שבת קודש י"ב תשרי - ספר טהרה - הלכות שאר אבות הטמאות קמט

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

המחברות בעוף, ומן הדם, ומבשר מן החי ממנו - הרי זה טהור; אבל האוכל מן האשכול של ביצים - [הבשר אליו מחוברות הביצים], ומן הקרקבן, ומבני המעים, או שהמחה [=המים] את החלב [=השומן] באור [=אש] וגמאו - הרי זה טמא פאוכל מבשרה, שהשותה בכלל אוכל^{כא}. המחווה בחמה [=שמש] וגמאו - טהור, שהרי הסריחו [=קלקלו].

כ) חתך כזית בשר מעוף חי, ואכלו. כא) ולכן גם אם שתה את נבלת העוף הטהור, דינו כאילו אכלה ונטמא.

יא. נבלת העוף הטהור שנפסדה מלאכל הפלבי^{כב}, טהורה; וכן אם יבשה פחרש, ואינה יכולה להשרות בפושרין מעת לעת ותחזור לכמות שהיתה^{כג} - הרי זו טהורה. והאוכל נצל [בשר שנימוח ונקרש] של נבלת העוף הטהור, הרי זה טהור.

כב) התקלקלה עד שאינה ראויה אפילו לאכילת כלב. כג) וגם אם ישרו אותה עשרים וארבע שעות במים, לא תחזור להיות רכה ולהיות ראויה לאכילת כלב.

יב. עוף טהור שנטרף^{כד}, ונשחט שחיטה פשרה - שחיטתו מטהרתו, ואפלו נשחט בעזרה^{כה}; ואם נמלק [=נשחט באמצעות הציפורן], ונמצא טרפה - אין מליקתו מטהרתו.

כד) נוטה למות. כה) שאין בעזרה שחיטת עופות, אלא מליקה בלבד.

נמצאת אומר, שהשוחט עוף טהור - בין בחוץ [לעזרה] בין בפנים, בין קדשים בין חלין - הרי זה טהור; והמולק חלין בפנים^{כו}, או שמלק קדשים בחוץ - הרי אלו מטמאין בגדים בבית הבליעה. כו) וכל שכן בחוץ, שאין דין מליקה בכלל.

יג. המולק קדשים בפנים - אם היו ראויין לקרבן^{כז}, ולא נמצאו בהם מומין שפארגו במקומן - הרי אלו טהורין. פיוצא בו, עגלה ערופה שנטרפה בהלכתה - טהורה; פפרה פתוב בה, פקדשים^{כח}. וכן אם נשחטה אחרי וירדתה לנחל - אף על פי שאסורה בהנהגה, הצילה אותה שחיטתה מידי נבלה^{כט}.

כז) ממני העופות הכשרים לקרבנות, שהם תורים או בני

וכיוצא בה, ובלעו - אף על פי שלא נגע בגרונו, הרי זה טמא^ג; פרכו בסיב [=חוטם דקס] ובלעו - הרי זה טהור^ד.

יג) מכיוון שהחזרת היא מין מאכל, אינה חוצצת. יד) מכיוון שהטמאה לא נגעה בבית הבליעה, והסיב חוצץ.

ו. הבולע נבלת העוף הטהור, ואחר שבלעה הקיאה קדם שתתאכל [=תתעכל] - הרי זה אינו מטמא פשתצא לגרונו בפשה שמקיא^ט; שאינה מטמאה בבית הנפש אלא בפשת בליעה, לא בפשה שמקיא אותה.

טו) למרות שנבלה מטמאה, כשהיא נמצאת בגרון.

ז. מעי • של נבלת העוף הטהור שבלעו, מקצתו בבית הבליעה ומקצתו בחוץ בתוף פיו - אם יש בבית הבליעה פזית, הרי זה טמא; ואם לאו, טהור.

ח. בלע ממנה אבר שלם שאין בו פזית, אינו מתטמא. אפלו נטל צפור, ואכלה - אם יש בה פזית, נטמא; ואם לאו, טהור.

ט. הכנפים^{טו} והנוצה^{טז} - אף על פי שהן פאכלין, ומתטמאין ומטמאין טמאת אכלין - אינן מצטרפין בנבלת העוף הטהור לכזית^י, אבל המקומות הרפים הקרובים לבשר מן החרטום [=מקור], והצפרנים - הרי הן כבשר, ומצטרפין לכזית. ראשי אגפין [=כנפיים], וראש הזנב^{יט}, והעצמות, אפלו הרפות - אינן מצטרפין.

טז) הנוצות הדקות שנשארות בכנפי העוף, אחרי שהסירו מהם את הנוצות הגדולות. יז) השיער הדק שנשאר על העוף, אחרי שהסירו ממנו את הנוצות. יח) אם אכל פחות מכזית בשר, והנוצה שאכל עימה משלימה לכזית - טהור. יט) שהם יבשים, והדרך לחתכם ולזרקם.

י. האוכל מנבלת העוף הטהור, מן העצמות הרפין, או מן הגידין, ומן השלל של ביצים - ביצים

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

הַעוֹף, שְׂאִין לוֹ פֶּרֶסָה; וּמִפִּי הַשְּׁמוּעָה [ממשה רבינו] לְמַדּוֹ, שֶׁלֹּא בָּא הַכְּתוּב אֲלָא לְטַמֵּא אֶבְרָם מִן הַחַי שֶׁל בְּהֵמָה אוֹ שֶׁל חֲיָה לִי.

(לב) והכתוב ממשיך: "אשר היא מפרסת פרסה". (לג) ומפני שכתוב "פרסה" ממעטים אבר מן העוף.

טז. אֶבְרָם מִן הַמֵּת מִן הַעוֹף לִי, הֲרִי הוּא כְּנָבֶלֶת הַעוֹף שֶׁפָּרַשׁ מִמֶּנּוּ: אִם הֵיחָה נָבֶלֶת עוֹף טְהוֹר, מְטַמֵּא טַמְאָה חֲמוּרָה לִי בְּבֵית הַבְּלִיעָה בְּכֹזֵית; וְאִם חָשַׁב עָלָיו לְאַכִּילָהּ, מְטַמֵּא טַמְאָה אֲכָלִין. וְאִם הֵיחָה נָבֶלֶת עוֹף טָמֵא, מְטַמֵּא טַמְאָה אֲכָלִין, אִם חָשַׁב עָלָיו, וְהִכְשֵׁר; וְאִינוּ מְטַמֵּא אֲכָלִין אַחֲרֵים, עַד שֶׁיִּהְיֶה בּוֹ בְּכִיעָה, כְּשֶׁעוֹר כָּל הָאֲכָלִין לְטַמֵּא, כְּמוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר.

(לד) אבר שפרש מעוף מת. (לה) לטמא אדם, ובגדים שעליו.

פֶּרֶק ד

דיני טומאת 'שמונה שרצים'.

א. שְׁמוֹנֶה שָׂרָצִים הָאֲמֹרִין בַּתּוֹרָה - וְהֵן הַחֹלֵד, וְהַעֲכָבֵר, וְהַצֵּב, וְהָאֶנְקָה, וְהַפֶּחַח, וְהַלְטָאָה, וְהַחֲמָט, וְהַתְּנַשְׁמָת - טַמְאָת כָּלָן שְׂוִיָּה, וְהֵן הַנִּקְרָאִין 'שָׂרָץ' לְעֵנֶן טַמְאָה.

ב. הַשָּׂרָץ - אֵב מַאֲבֹת הַטַּמְאֹת, מְטַמֵּא אָדָם וְכֻלָּם בְּמַגַּע, וְכֻלִּי חֶרֶשׁ בְּאוֹרֵי, וְאִינוּ מְטַמֵּא בְּמַשָּׁא; וְהַנּוֹגֵעַ בּוֹ, אִינוּ מְטַמֵּא בְּגָדִים כְּשֶׁעַת מַגְעוֹי. וְשֶׁעוֹר טַמְאָתָן כְּעֶדְשָׁה [-סוג צמח], וְכָל הַשָּׂרָצִים מְצַטְרְפִין לְכַעֲדָשָׁה.

(א) ככל אב הטומאה. (ב) אם השרץ היה תלוי בחוט והכניסוהו לאויר כלי חרס ולא נגע בדופנו - נטמא הכלי. (ג) אפילו בשעת מגע בשרץ. (ד) חצי עדשה משרץ זה וחצי עדשה משרץ אחר - מצטרפים ומטמאים.

ג. הָאֲבָרִים, אֵין לָהֶם שְׁעוּרָה; אֶבְרָם מִן הַשָּׂרָץ כְּבָרִיתוֹ [-שלם].

(ה) ומטמאים בכל שהם.

ד. בְּשָׂר וּגְדִידִים וְעֵצִים, שֶׁהוּא פָּחוֹת מִכְּעֶדְשָׁה - בֵּין

יונה. (כח) ועשיית מצוותה מטהרת אותה מידי נבילה, כמו מליקה בעוף. (כט) כי תמיד שחיטה של בהמה ועוף טהורים, מצילה מטומאת נבלות.

~ נקודות משיחות קודש ~

"... המולק קדשים בפנים... ולא נמצאו בהם מומין שבארנו במקומן - הרי אלו טהורין כו".

בהלכות איסורי מזבח גבי קרבן עוף כתב: "אין המומין פוסלין בעוף... שלא נאמר תמים זכר אלא בבהמה בלבד, בד"א במומין קטנין אבל עוף שיבש גפו או נסמית עינו או נקטעה רגלו אסור לגבי המזבח שאין מקריבין חסר כלל".

דין מחוסר אבר שפסול גם בעוף ילפינן בגמ' ממ"ש "מן העוף ולא כל העוף" ולפי"ז יש מקום לומר, שדין "תמות" לא נאמר כלל בעוף, וכפשטות לשון הברייתא "אין תמות... בעופות", אלא שיש לימוד מיוחד למעט מחוסר אבר גם בעוף.

אבל מלשון הרמב"ם נראה ברור שפסול מחוסר אבר בעוף הוא לא משום הלימוד "מן העוף" אלא לפי "שאין מקריבין חסר כלל", שזהו דין שאינו מיוחד בעוף אלא בכל קרבן. ובנוסף, נלמד ממ"ש "תמימים יהיו לכם" היינו שגם הפסול דמחוסר אבר בעוף יסודו בדין "תמות".

וצ"ע במנחת חנוך שכתב בדעת הרמב"ם "דמחוסר אבר פסול בעוף אינו מטעם תמים... אלא מלימוד אחר מן העוף", והרי ברמב"ם לא הובא הלימוד ד"מן העוף", ומלשונו "שאין מקריבין חסר כלל" מוכח להיפך, כנ"ל. לקוטי שיחות, חלק ל"ה, עמוד 25 והערה 26 מתוך רמב"ם "פרס המלך".

יד. נָבֶלֶת הַעוֹף הַטָּמֵא - טְהוֹרָה לִי, וְאִינָהּ מְטַמְאָה בְּבֵית הַבְּלִיעָה; וְאִם חָשַׁב עָלֶיהָ לְאַכִּילָהּ, וְהִכְשִׁירָהּ [לקבל טומאה] - הֲרִי הִיא כְּאֲכָלִין טָמֵאִין, שֶׁהֵן רִאשׁוֹן לְטַמְאָה. הַכֹּנָפִים, וְהַנּוֹצָה, וְהַמְּקוֹמוֹת הָרַפִּין מִן הַחֲרָטוּם וּמִן הַצִּפְרָנִים שְׁלֵה - הֲרִי הֵן כְּבִשְׂרָה לֹא.

(ל) מטומאת נבלה. (לא) נטמאים ומטמאים ומצטרפים לכזית.

טו. אֶחָד הַעוֹף הַטָּהוֹר, וְאֶחָד הַעוֹף הַטָּמֵא - אֶבְרָם הַפּוֹרֵשׁ מִהֵן טְהוֹר, וְאֵין בּוֹ טַמְאָה כָּלָל; שְׁנֹאמַר⁷: "וְלֹאֲלֶה טַמְאָה... לְכָל הַבְּהֵמָה לִב" - לְהוֹצִיא אֶת

7. ויקרא-שמיני, יא, כד-כו.

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - שבת קודש י"ב תשרי - ספר טהרה - הלכות שאר אבות הטמאות קנא

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

על פי שהשרץ נראה מתוכה י, טהורה ט; נקבה כל שהוא, הנוגע בה טמא.

(יד) דרך קליפת הביצה השקופה. טו) מכיוון שהקליפה חוצצת בין השרץ שבתוך הביצה, לבין הנוגע בביצה.

יא. שרץ שחציו בשר וחציו אדמה ט - הנוגע בבשר, טמא; ובאדמה, טהור. ואם השרץ על פני כלו - [הבשר לכל אורכו] - הנוגע באדמה שעדין לא נגמרה צורתו, טמא י.

טז) שאינו נוצר מפריה ורביה אלא מהאדמה, ועדיין לא נוצר כולו. יז) מכיוון שכל האברים בצדו האחד כבר נוצרו, והמביט באותו צד רואה את כל אברי השרת בשלמותם, זה נחשב כשרץ שלם.

יב. בשר השרץ שנפסד והבאיש, ונפסל מלאכל הכלבי - טהור. יבש עד שנעשה כחרש - אם יכול להשרות בפושרין מעת לעת ולחזור לכשהיה, מטמא; ואם לאו, טהור - ואפלו כאכלין טמאים אינו מטמא.

יח) התקלקל, עד שאינו ראוי אפילו לאכילת כלב. אם כשישרה אותו יממה שלמה במים פושרים, יחזור להיות לח וראוי לאכילת כלב.

במה דברים אמורים? במקצת השרץ. אבל שרץ שביבש ושלדו קנים, או שנשרף ושלדו קנים - הואיל ותבנית כלו קנים, הרי זה מטמא; וקרוב בעיניו [נראה] שטמא זה מדבריהם.

(יט) שאם יבש השרץ, אינו מטמא. כ) תבניתו נשארה שלימה וניכרת.

יג. פזית מן הנבלה או בעדשה מן השרץ, שצמקו וחסרו [מבעדשה] - טהורין; פחות מבעדשה מן השרץ ופחות מפזית מן הנבלה, שנתפחו ועמדו על פשעור - מטמאין מדברי סופרים. הרי פשעור בתחלה, וצמקו וחזרו ונתפחו עד שהגיעו לשעורן - הרי אלו מטמאין כשהיו, דין תורה; וכן אפה אומר בפזית מן המת.

יד. השרץ אינו מטמא, עד שיעמות; התזו ראשיהן - אף על פי שעדין הראש מערה [מחובר] בעור הגוף, ואף על פי שהן מפרקסין בזנב הלטאה כא - הרי אלו טמאין.

שאר שקצים ורמשים כלן כ, כגון הצפרדע והנחש והעקרב והנבל וכיוצא בהן - אף על פי שהן

שפרש מן החי, בין שפרש מן המת - מטמא טמאתו; והוא, שיהיה בבשר שעליו או במח שבפצעם כדי להעלות ארוכה [רפואה, בחי].

(ו) טומאת שרץ.

ה. בשרי מן החי הפורש מן השרץ - טהור; שאין מטמא אלא אבר הדומה לשרץ כלו - מה שרץ בשר וגידים ועצמות, אף אבר הפורש ממנו בשר וגידים ועצמות.

ז) בלי גידים ועצמות. ח) שנחתך מהשרץ בעודו בחיים.

ו. הנבלה והעכבר והלשון וכיוצא בהן ט - אף על פי שהן אבר, ואין עושין חליפין [אם נחתכו אינם חוזרים] - הרי הן כבשר; ואם פרשו מן החי, טהורין.

ט) שאר אברים שאין בהם עצמות או גידים.

ז. דם השרץ כבשרו, ומצטרף לבעדשה יא כל זמן שהוא מחבר בבשר.

י) ומטמא בכעדשה. יא) יחד עם בשר השרץ.

ח. עצמות השרץ וגידיו וצפרניו, טהורין. ועור החלד והעכבר והצב והתנשמת - טהור, אף על פי שהוא לח, ועדין לא עברו ולא הלך [=דרך] בו כדי [שיעור] עובדה.

אבל עור האנקה והפח והלטאה והחמט - כבשרן, ומטמא כבעדשה; ואם עברו, או הלך בהן כדי עובדה - טהורין. וכמה כדי עובדה? כדי הלוח ארבעת מילין.

ט. קולית [=עצם הדרך] השרץ - הנוגע בה טהור, אף על פי שהיא מלאה מחי; והוא שיהיה המח [בקולית] מתקשקש, שאינו מעלה ארוכה י; אבל אם היה עומד במקומו, ויש בו כדי להעלות ארוכה בחי מבחוץ - הרי הנוגע בה טמא ככל האברים שיש בהם להעלות ארוכה, כמו שבארנו. נקבה הקולית ככל שהוא - הנוגע בה מכל מקום, טמא.

יב) והמח דינו כבשר, ומטמא. בכל זאת הקולית לא מטמאה בגלל שהיא סתומה מכל צדדיה וחוצצת בין המח לאדם או לכלים שנוגעים בה. יג) אם הייתה העצם מחוברת לשרץ חי, לא היה הבשר שעל העצם חזר וגדל מכל המח שבעצם.

י. ביצת השרץ המרקמת [ישיש בה תבנית הבעל חין] - אף

קנב שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - שבת קודש י"ב תשרי - ספר טהרה - הלכות שאר אבות הטמאות

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

ד. וְכָל שִׁכְבַּת זָרַע שְׂאִין כָּל גּוֹפּוֹ שֶׁל אָדָם מְרָגִישׁ
השנת הראב"ד ב'הט, אינה מטמאה;
בלא .. תאזה א"א לישנא בחרא
דגמרא (מג.) אזורעי הוא שלא
מזרעא הא טמורי מטמאה.
קשוי, ולא תאזה - אינה
מטמאה משום שִׁכְבַּת זָרַע. נַעֲקָרָה בְּהִרְגָּשָׁה - אף
על פי שְׂעִצָּאת שְׁלֹא בְּהִרְגָּשָׁה, טְמָאָה.

(ט) כשנעקרת ממקומה. (י) שלא יצאה מגופו בקילוח בכח,
ולא הרגיש גופו ביציאתה.

ה. הַמְהִירָהּ בְּלִילָה, וְרָאָה שֶׁשָּׁמַשׁ מִטָּה בַּחֲלוּם,
וְעָמַד וְנִמְצָא בְּשָׂרוֹ [מילתו] חם - אף על פי שלא
מָצָא שִׁכְבַּת זָרַע^א, הָרִי זֶה טָמֵא; כִּיּוֹן שֶׁשָּׁמַשׁ
בַּחֲלוּם, כָּבֵד רָאָה בְּהִרְגָּשָׁה, וְלִפְיָכֵךְ מָצָא בְּשָׂרוֹ
חֵם, וְהִיתָה מַעֲטָה וְנִתְקַנְּתָה בְּבִשְׂרוֹ אוֹ בְּכִלּוֹ [בבבירי],
וְלִפְיָכֵךְ לֹא מָצָא לְחִלּוּחִית. הִרְהֵר וְלֹא מָצָא בְּשָׂרוֹ
חֵם, אוֹ שֶׁמָּצָא בְּשָׂרוֹ חֵם וְלֹא הִרְהֵר - טָהוֹר.

(יא) על גופו או על בגדיו.

ו. הַמְטִיל מַיִם^ב, וְרָאָה מַיִם חֲלָקִין [טיפות טיפות] או
עֲכוּרִין בְּתַחֲלָה^ג - טָהוֹר^ד; רָאָה אוֹתָם בְּאִמְצָע, או
בְּסוֹף^ה - הָרִי זֶה טָמֵא^ו. הָיוּ הַמַּיִם שֶׁהִטִּיל בְּלֶן
מִתַּחֲלָה וְעַד סוֹף, חֲלָקִין אוֹ עֲכוּרִין - הָרִי זֶה
טָהוֹר. הָיוּ לְבָנִים וְנִמְשְׁכִין, טָמֵא^ז. וְהַמְטִיל טֶפֶן
עֲבוֹת מִתּוֹךְ הָאֶמָּה, טָהוֹר.

(יב) מי רגליים. (יג) בתחילת הטלתם יצאו חלקים או
עכורים, ואחר כך יצאו כמי רגליים רגילים. (יד) כי באופן
כזה תולים לומר שגם בהתחלה הם היו מי רגליים רגילים
אלא שנעשו חלקים או עכורים בגלל שהעמיד את עצמו
ואיחר את הטלתם. (טו) שבתחילת הטלתם היו מי רגליים
רגילים ובאמצע או בסוף היו חלקים או עכורים. (טז) כי
הם מין קרי, ואם הם היו מי רגליים שהשתנו בגלל שעצר
את עצמו, הם היו צריכים לצאת כך כבר בהתחלה.
(יז) אפילו שיצאו ככה בתחילת הטלתם, מכיוון שיש בהם
מראה קרי ממש.

ז. בָּעַל קָרִי שֶׁטָּבַל, וְלֹא הִטִּיל מַיִם קֹדֶם שֶׁיִּטְבֹּל -
כְּשִׁיטִיל הַמַּיִם^ח, טָמֵא; מִפְּנֵי שֶׁצָּחַצְחִי [טיפות]
שִׁכְבַּת זָרַע אֵינָן יוֹצְאִין אֶלָּא כְּשִׁיטִיל מַיִם. בְּמָה
דְּבָרִים אֲמֹרִים? בְּחֻלָּה אוֹ בְּזָקָן; אֲבָל יְלָדִי בְּרִיא
- טָהוֹר, מִפְּנֵי שֶׁהוּא יוֹרֵה שִׁכְבַּת זָרַע בְּחֻזְקָה בְּחִץ,
וְהִיא פְּלִיא תַּנְתֵּק מִן הָאֶמָּה.

אֲסוּרִין בְּאִכְלָה - הָרִי הֵם טְהוֹרִין מִכָּלָם, וְאֶפְלוּ
בְּאִכְלִין טָמְאִין אֵינָן מְטַמְּאִין^י; וְאִין לֶךְ בְּכָל
הַשְּׂרָצִים כֵּלָן מֵה שֶׁמְטַמֵּא בְּמוֹתוֹ, חוּץ מִשְׁמוֹנֶת
מִינֵין הַמְּפָרֶשִׁין בְּתוֹרָה.

(כא) מתנועעים הנה והנה, כמו שזנב הלטאה מתנועע אחרי
שנכרת. (כב) שלא נמנו בהלכה א. (כג) אפילו אם נגעו
בטומאה, אינם מטמאים אוכלים ומשקים.

פֶּרֶק ה

דיני טומאת שִׁכְבַּת זָרַע.

א. שִׁכְבַּת זָרַע - אֵב מְאֻבּוֹת הַטְּמָאוֹת, מְטַמְּאָה
אָדָם וְכָלִים בְּמַגָּע, וְכָלִי חָרָשׁ בְּאִוִּירָא, וְאִינָה
מְטַמְּאָה בְּמַשָּׂא; וְאִין הַמְטַמֵּא בָּהּ מְטַמֵּא בְּגָדִים
בְּשַׁעַת מַגָּע^ב. וְאַחַד הַנוֹגֵעַ בָּהּ, אוֹ הַרוֹאֶה אוֹתָהּ
מִבְּשָׂרוֹ^ג - שְׁגִיחָהּ רֹאשׁוֹן לְטַמְּאָה, דִּין תּוֹרָה.

(א) אם נכנס לאוויר הכלי, אפילו אם לא נגע בדפנות הכלי
עצמו. (ב) אפילו בשעת מגעו. (ג) בשכבת זרע של אדם
אחר. (ד) שיצאה ממנו.

וְכִמָּה שְׁעוֹרָה? לְנוֹגֵעַ, בְּכַעֲדָשָׁה; וְלַרוֹאֶה, כָּכָל
שְׁהוּא. וְאִין הַרוֹאֶה
טָמֵא, עַד • שֶׁתִּצָּא מִמֶּנּוּ
וְיִחַתֵּם פִּי אֶמָּה^ה -
שְׁנֵאמְרִי: "אֲשֶׁר תִּצָּא
מִמֶּנּוּ שִׁכְבַּת זָרַע",
וְנֵאמְרִי: "אוֹ הַחֲתִים
בְּשָׂרוֹ"; לְפִיכָּךְ, אֶפְלוּ

השנת הראב"ד

עד .. אמא א"א זה שיבוש דכל
משהו א"צ חתימת פי האמה דא"כ
אינו משהו ורב הונא דאמר פרק
המפלת אף עצמו אינו מטמא אלא
בחתמת פי האמה פליג אדרבי
שמלאי דאמר לרואה במשהו דרב
הונא סבר אף הרואה משום נוגע
הוא ואפילו שלא בקיסם בעי
שיעור הילכך אי מפיק לה בקיסם
ולא נגע טהור הוא אפילו כמה
והנה כל דבריו מבולבלין.

[שהכניס למלתו]

- הוֹאִיל וְהִגִּיעָה לְפִי אֶמָּה^ו, נְטֵמָא. וְאַחַד הַרוֹאֶה
מִחֻמָּת [קישין] בְּשָׂרוֹ [מַרְצוֹן], אוֹ הַרוֹאֶה בְּאִנְסָה^ז - הָרִי
זֶה טָמֵא.

(ח) שהשכבת זרע תגיע עד נקב האבר. (ו) היות והשכבת
זרע צריכה להגיע לפי האמה. (ז) אפילו אם לא נגעה בו.
(ח) מחמת ריבוי אכילה ושתייה, קפיצה, בהלה, שדברים אלו
גורמים לפעמים להוצאת זרע.

ב. אִין שִׁכְבַּת זָרַע שֶׁל קָטָן מְטַמְּאָה, עַד שִׁיחֶיהָ
בֶּן תִּשְׁעֵי שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד.

ג. שִׁכְבַּת זָרַע אֲדָמָה - טְהוֹרָה; עַד שֶׁתִּהְיֶה לְבָנָה,
וְנִמְשָׁקֶת [נחלת].

8. ויקרא-אמור, כב, ד. 9. ויקרא-מצורע, טו, ג.

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - שבת קודש י"ב תשרי - ספר טהרה - הלכות שאר אבות הטמאות קנג

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

כה שקיבלה מזכר. (כו) כזב הסופר שבעה נקיים וראה קרי, שסותר את היום. (כז) אם נעקר ממקומו במקור ולא יצא לחוץ.

יב. שכבת זרע עצמה שפלטתה בתוך השלש עונות - מטמאה אחרים שנגעו בה, כדרך שטמאה האשה שפלטתה אותה. ואם פלטתה אחר שלש עונות, הרי האשה טהורה; וכן שכבת זרע שפלטתה, טהורה - שפכר נפסדה צורתה. **יג.** וכמה היא עונה? או יום או לילה. ואין העונה שנבעלה בה מן המניין.

יד. כיצד? נבעלה בלילי שבת - שלש עונות שלה, יום השבת וליל אחד בשבת [=יום א'] ואחד בשבת; ואם פלטתה בתוך זמן זה, טמאה. פלטתה מליל שני והלאה, טהורה. והאיש שפרשה ממנו שכבת זרע [של אחר, כגון שנבעל], אפילו לאחר כמה עונות - הרי זו טמאה כל זמן שהיא לחה; והפורשת ממנו [האדם שממנו פורשת שכבת הזרע], טמא.

טו. שכבת זרע, אינה מטמאה אלא כשהיא לחה. יבשה כחרש, טהורה. ואם יכולה להשרות מעת לעת בפושרין ולחזור לכמות שהיתה, הרי זו טמאה.

טז. כבר בארנו בפרק זה, שהרואה קרי, והאשה ששכב איש אותה שכבת זרע, והנוגע בשכבת זרע - טמאים מן התורה; וכן האשה שפלטתה בתוך שלש עונות - הרי היא טמאה מן התורה, כרואה קרי. אבל שאר האמורין בפרק זה שהם טמאים, כגון מהרהר ומטיל מים - אינם טמאין אלא מדבריהם. ולא גזרו עליהם טמאה, אלא לתרומה^כ; אבל לחלין, טהורין^{כט}.

(כח) שאם נגעו בתרומה, נטמאת. (כט) אם נגעו בחולין, הם לא נטמאו.

טז. נכרית שפלטתה שכבת זרע של ישראל בתוך השלש עונות, וכן בהמה שפלטתה שכבת זרע של ישראל בתוך זמן זה - הרי אותה הנפלטת טמאה; פלטתה לאחר זמן זה - הרי היא ספק נסרחה, או עדין לא נסרחה^{לא}.

(ל) הגויה או הבהמה. (לא) הספק בגויה הוא, האם דווקא

עד כמה הוא ילד? כל זמן שעומד על רגליו אחת, ונופל או חולץ מנעלו; ואם אינו יכול לעשות כן מפני חליו^י, הרי זה חולה לענן זה.

(יח) אחרי הטבילה. (יט) אדם צעיר. (כ) חולשתו.

ח. וכל אשה ששמשו מטתה, וירדה וטבלה קדם שתקנה עצמה יפה יפה - הרי היא בטמאתה^{כא}.

(כא) כי ודאי שתפלוט שכבת זרע, והפולטת שכבת זרע, טמאה.

ט. אחד האיש ואחד האשה ששמשו מטתו, שניהם טמאים; ושניהם ראשון לטמאה^{כב}, דין תורה. ואין האשה טמאה משום נוגעת בשכבת זרע - שנגיעת בית הסתרים [-מקומות מוסתרים שבגוף] אינה נגיעה - אלא המשמשת, הרי היא כרואה קרי^{כג}, והוא שתהיה בת שלש שנים ויום אחד, שגאמר^{כד}: "אשר ישכב את אשה".

(כב) ומטמאים אוכלים ומשקים, אבל לא אדם וכלים. (כג) גזירת הכתוב, שדינה כאיש שיצאה ממנו שכבת זרע.

היתה קטנה מבת שלש שנים, אינה מטמאה בשכיבה; אבל מטמאה בנגיעת שכבת זרע, אם נגעה בבשרה מבחוץ. לפיכך^{כז}, הבועל גדולה שלא כדרכה, טהורה - שלא טמא הכתוב אותה בטמאת בית הסתרים, אלא כדרכה.

(כד) מכיוון שטומאתה בגלל גזירת הכתוב.

י. הבועל את האשה, ולא הוציא שכבת זרע - טהור, אף על פי שהערה; וכן האשה טהורה, עד שיוציא האיש.

יא. האשה שפלטתה שכבת זרעה - אם פלטתה אותה בתוך שלש עונות ["עונה" - יום או לילה], הרי היא טמאה כרואה קרי, לפיכך סותרת יום אחד [מספירת שבעה נקיים] אם היתה זבה, כאיש שרואה קרי^{כח}; ומטמאה בכל שהוא. אף על פי שלא יצאת לחוץ, אלא נעקרה והגיעה לבין השנים [-מקום מסוים ברחם] - נטמאה, שהרי שכבת זרע כדמה: מה דמה מטמא בפנים^{כט}, אף שכבת זרע שתפלט תטמא אותה בפנים.

קנר שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - שבת קודש י"ב תשרי - ספר טהרה - הלכות שאר אבות הטמאות

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

וַיֵּצֵא מִמֶּנּוּ שְׁכֶבֶת זֶרַע שְׁהֲרִישׁ בָּהּ, אַחֵר שְׁטָבֵל;¹¹
- הָרִי זֶה סֶפֶק טָמֵא.

(לב) לשם גירות. (לג) ויצאה אחר שטבל.

יט. גְּדוּלָּה לִי שֶׁשָּׁכַב אוֹתָהּ קָטָן פָּחוֹת מִבֶּן תִּשְׁעֵי
שָׁנִים, אוֹ נָכְרִי אוֹ בְּהֵמָה - הָרִי זֶה טְהוֹרָה,
שֶׁנֶּאֱמָר¹¹: "וְאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אֶת אִשָּׁה"; עַד
שִׁיחָהּ הַשּׁוֹכֵב אִישִׁיָּהּ, וּמִיִּשְׂרָאֵל, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ.
(לד) מעל גיל שלוש. (לה) ולא קטן או בהמה.

יהודים גופם חם בגלל שדואגים וחרדים על קיום המצוות ולכן השכבת זרע מסריחה אחרי שלוש עונות, או שגם הגויים גופם חם, בגלל שהם אוכלים שקצים ורמשים. והספק בבהמה, האם דווקא אישה שיש לה 'פרוזדור' לפני הרחם ומונע מהאוויר להכנס לרחם, ולכן השכבת זרע מסריחה אחרי שלוש עונות, ואילו בהמה שאין לה 'פרוזדור' זה לא מסריח, או שמא גם בבהמה זה מסריח אחרי שלוש עונות.

יז. כָּבֵד בְּאֲרָנוּ בְּהִלְכוֹת מִטְמְאֵי מִשְׁכָּב וּמוֹשָׁב,
שֶׁשְׁכֶבֶת זֶרַעוֹ שָׁל נָכְרִי טְהוֹרָה מְכֻלָּם; לְפִיכָךְ, בֵּת
יִשְׂרָאֵל שֶׁפִּלְטָה שְׁכֶבֶת זֶרַע שָׁל נָכְרִי, אֶפְלוּ בְּתוֹךְ
שְׁלֹשׁ עוֹנוֹת - הָרִי הִיא טְהוֹרָה.

יח. גוֹי שְׁהֲרִישׁ [קרי], וְנִתְגַּיֵּר וַיֵּרֶד לְטָבֵל וְטָבֵלֵהּ,

11. ויקרא-קדושים, כ, יח.

אגרות קודש

ב"ה, י"ב תשרי, תשי"ט
ברוקלין.

האברך נפתלי צבי שי

שלום וברכה!

מאשרים קבלת הפני" מה' תשרי, שיקרא בעת רצון על הציון הק' של כ"ק מו"ח אדמו"ר
זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע,

במ"ש אודות המנהג לומר בסיום תפלת שמו"ע פסוק של השם וכו'

כמה מהחסידיים נהגו לומר לפני יהי רצון הפסוק השייך לשמם וכן הפסוק השייך לשם
כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע.

בודאי מוסיף בעבודת הפצת המעיינות (ועד שיפוצו גם) חוצה, בחוצה של עצמו וביחוד
של הזולת, ואין לך דבר העומד בפני הרצון ובפרט בענין הנ"ל שהוא דרישת והכרח השעה וחובת
גברא.

בברכה לחג שמח ולבשו"ט בכל האמור,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

מזכיר

שיעורי רמב"ם - פרק אחד ליום

ב. הלוקח¹² מחברו חפץ בְּשׁוּהוּ¹³ על מנת שיתן לו מפאן ועד שנים עשר חדש - הרי זה רשאי לומר לו: תן [לי] מִיָּד בְּפָחוֹת, ואינו חושש משום רבית.

(12) תוספתא ב"מ פ"ו ה"ד. (13) אבל ביותר משווי אסור, כמו שנתבאר בהלכה הקודמת. וב'בית יוסף' יו"ד קעג מבאר שהתירו רק כשהלוקח קנה את החפץ תחילה ואח"כ אמר המוכר שיקח פחות אם ישלם לו מיד. ראה 'חסדי דוד' על התוספתא.

ג. חבית של יין¹⁴ שהיא שוה עתה דינר, ומכרה לו בשנים עד הקנין¹⁵, על מנת¹⁶ שאם תאָרע בה תקלה¹⁷ הרי היא ברשות המוכר עד שיתמכרה הלוקח¹⁸ - הרי זה מתר; שאם אבדה או נשברה - אינו משלם כלום, ואם לא מצא למכרה ולהרויח בה - היה לו להחזירה לבעלים¹⁹. וכן אם מכרה לו בשנים²⁰, ואמר לו: היתר על שנים יהיה שְׂכָרָךְ בשביל שאתה מטפל למכרה, ואם לא תמצא למכרה כמו שתדע החזירה לי - הרי זה מתר, אף על פי שאם אבדה או נגנבה או החמיצה תהיה ברשות הלוקח²¹.

(14) שם סה. "טרשא דרב חמא" (מגיד-משנה, בלשון "אולי", ועיין 'ספר התרומות' שער מו חלק ד, ג). (15) ממתין לו בפרעון המעות עד הקנין, כששער היין עולה, שהיין מתייקר בקיץ. (16) כלומר, והתנו ביניהם. (17) כגון אם תאבד או תשבר. (18) נמצא שדמי היין אינם בהלוואה אצלו כל זמן שלא מכרה, ואם רצה הלוקח ממתין עד הקנין ומוכרה בשנים או ביותר, ואם הוא מוכרה בשער הזול - הרי הוא עצמו אשם בהפסדו. (19) קטע זה "ואם לא מצא למכרה ולהרויח בה, היה לו להחזירה לבעלים" נשתרבר כאן בטעות, ומקומו לקמן בסוף ההלכה (ראה הערה כ). (20) והיא שוה עתה דינר. (21) כאן צריך לגרוס הקטע שלמעלה "שאם לא מצא למכרה ולהרויח בה, היה לו להחזירה לבעלים" והוא נתינת טעם למה מותר אפילו כשהאחריות על הלוקח, ומסביר רבינו לפי שהיה לו להחזירו לבעלים, ואם כן דינו ככל סרסור שנתבאר בפ"ז מהל' שותפין. ובבבא הראשונה המדובר, כשאינו יכול להחזירה ולכן התירו רק שהאחריות על המוכר (ש"ך יו"ד סי' קעג ס"ק כט, ועיין בלחם-משנה כאן, ובב"ח ו'פרישה' שם, וראה השלמות).

ד. הוי לו פירות, שאם ירצה²² למכרן בשוק ולקח דמיהן מיד, מוכרן בעשרה²³; ואם תבע²⁴ אותן הלוקח לקנותן ויתן המעות מיד, יקנה אותן בשנים עשר²⁵ - הרי זה מתר למכרן בשנים עשר עד שנים

~ יום ראשון ו' תשרי ~

הלכות מלוה ולוה

פרק שמיני

(1) מבאר שאין מרבין על המכר, ודין מכירת פירות בזול לפני הבשלתם, ודין קוני זמורות ודין שומרי השדות, ודין שמותר לאדם לומר הא לך מאתיים וזו דמי חביות יין ואם יחמיצו תפסיד, ודין קונים בתשרי ואין נוטלים עד טבת, ודין משכיר ספינה ונשברה, ודין קבלת נכסי צאן ברזל, ודין השכרת תרנגולת להושיבה על ביצים.

א. אסור להרבות על המכר². כיצד? המוכר לחברו קרקע או מטלטלין, ואמר לו: אם מעכשיו תתן לי הדמים, הרי הן שלך במאה³; ואם עד זמן פלוני, הרי הם שלך בעשרים ומאה - הרי זה אבק רבית⁴, שוה דומה כמי שנוטל עשרים בשביל שנתן לו מאה להשתמש בה עד זמן פלוני⁵. וכשיתבענו⁶ בדין - אינו חייב לתן אלא מה שהיה שוה בשעת המכר⁷, או יחזיר⁸ ממכרו מיד, אם היה קנים. וכן אם מכר לו מטלטלין עד זמן פלוני⁹ במאה, והיו שוין בשוק למי שקונה במעותיו מיד תשעים¹⁰ - הרי זה אסור¹¹; ואינו נותן לו אלא תשעים, או מחזיר מיד סחורתו, אם היתה קימת.

(2) ב"מ סה. (3) וכך הוא השער בשוק. (4) שהלוקח מתחייב בנתינת המעות מיד כשעבר המקח לרשותו, נמצא שמרבה על המכר בשביל המתנת מעותיו, מה שאין-כן בשכירות - שאינה משתלמת אלא לבסוף, מותר להרבות על השכר כמבואר בפרק הקודם הל' ח. (5) כלומר, שהמתין לו בפרעון המקח עד זמן פלוני. (6) המוכר, ויתבע מאה ועשרים. (7) שאבק רבית אינו יוצא בדיינים, כמו שנתבאר למעלה בפרק ו הל' א. (8) כלומר, או אם רצה המוכר לחזור בו - חוזר ונוטל חזרה את הדבר שמכר, אבל הלוקח אינו חוזר, שכן הלוקח גמר לקנותו, אפילו על דעת מאה ועשרים (לחם-משנה, ועיין משנה-למלך). (9) שישלם לו לאחר זמן מסוים. (10) אפילו אם מכרו בסתם, ולא פירש אם עד זמן פלוני מאה, ואם מעכשיו תשעים. (11) לפי שנראה כריבית. רב נחמן שם מתיר בסתם, ורבינו לא פסק כמותו, מפני שבגמרא שם אמרו: הלכתא כרב חמא, והלכתא כרבי אלעזר, ולא אמרו הלכתא כרב נחמן. כתב רבינו "מכר לו מטלטלין", לפי שבקרקע שאין לו אונאה (כמבואר בפ"ג מהל' מכירה הל' ח) - כל שהוא דרך מקח וממכר, וגם לא אמר אם מעכשיו כך וכך ואם לזמן פלוני כך וכך - אינו נראה כריבית - ומותר (מגיד-משנה).

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

נמצאת השכירות⁴³ אצל הבעלים כמלוה, וזה שלקחו בזול מפני שאחרו שכן עד הגרן.

(38 שם. 39) בעד שמירת הקמה עד הקציר. (40) מאשר השער בשוק. (41) בדישת התבואה, ובידורה. (42) כי כאשר הם מסייעים במלאכה בגורן, הרי זה כאילו מלאכתם נמשכת עד הגורן, נמצא שעתה הגיע זמן תשלום השכירות, כי השכירות אינה משתלמת אלא לבסוף, ולפיכך אין בזה כשנותן להם בזול אלא כמי שמוזיל ומוכר בפחות מאשר השער בשוק. (43) שזמן פרעונה תיכף אחר הקציר.

ח. אריסין⁴⁴ שהיו בעלי השדות מסלקין⁴⁵ אותן מן השדה בניסן, ונותנין להם האריסין בכל זרע חמר⁴⁶ ארבע סאין⁴⁷, והניח זה אריסין בתוך שדהו עד איר, ונטל מהן שש סאין - הרי זה מתר, ואין שם רבית⁴⁸.

(44) שם. (45) מאלצים את האריסים לקצור התבואה בניסן ולהסתלק. (46) שטח של בית כור. (47) שכר החכירות. (48) כי אין התוספת, בשביל המתנת הארבע סאין, אלא מפני שמשאיר את התבואה בשדהו עד אייר, ובמשך זמן זה מתבשלת התבואה כל צרכה והיכול גדל ומרוויח האריס.

ט. הלוקח חטים⁴⁹ ארבע סאין בסלע, וכן השער, ונתן לו את המעות, וכשצא לגבות את החטים לאחר זמן הוסיף לו במדה⁵⁰ ונתן לו יתר - הרי זה מתר; שהרי ברצונו הוסיף לו, ואילו רצה - לא הוסיף, שהרי לא היה שם תנאי⁵¹.

(49) שם עג: (50) מרצונו - לשם מתנה. (51) על התוספת (ועיין לעיל פ"ד הל' י; פ"ה הל' יא, ובלחם-משנה ובביאורנו שם)

י. מתר⁵² לאדם לתן דמי חבית של יין⁵³ לחברו ולומר לו: אם החמיצה מכאן עד יום פלוני - ברשותך, אבל אם הוזילה או הוקירה - הרי היא שלי; שפיון שקבל עליו הזול, הרי זה קרוב לשקר ולהפסד⁵⁴. וכן כל פיוצא בזה. וכן מתר לאדם⁵⁵ לקנות מחברו בתשירי מאה פדיון של יין⁵⁶ בדינר, ואינו נוטלן עד טבת, וכשנוטלן בודק, ומחזיר החמץ ולוקח היין הטוב; שלא קנה ממנו אלא יין טוב, ואילו שהחמיצו - מתחלה היו ראויין להחמיץ⁵⁷, אבל לא נודע הדבר עד אחר הזמן⁵⁸.

(52) שם סד. (53) וציין את החבית שקנה (מגיד-משנה). (54) אולם אם לא קיבל עליו סיכון הזול - הרי זה קרוב לשקר (אם הוקירה) ורחוק להפסד - שהרי אם החמיצה או הזולה יפסיד המוכר - ואסור, כי המוכר הסכים לתנאי שכזה מפני הקדמת המעות (עיין רמב"ן שם). (55) שם עג: (56) ואינו בורר את הכדים שהוא קונה, וגם אינו מתנה עם המוכר "אם החמיצה - ברשותך" (בית יוסף סי' קעג; וראה במפרשי השו"ע שם). (57) היה בהם כבר

עשר חדש²⁶; שאפילו הביא זה²⁷ מעותיו עתה, בשנים עשר היה קונה אותן²⁸. וכן כל פיוצא בזה.

(22) יציע המוכר. (23) כשהצעת המכר בשוק תבוא מצד המוכר, צריך יהיה להזיל אותו כדי שיקצו עליהם קונים. (24) יבקש. (25) כשער הפירות, כאשר ההצעה באה מצד הלוקח. (26) ואין בזה משום ריבית (ע"פ הירושלמי ב"מ, פ"ה הל' ו גבי כיתנא דר"ח - מגיד-משנה). (27) הלוקח המבקש לקנות. (28) הרי ששווי הפירות כך הוא - וזה שהוא מוכרן בעשר, אין זה אלא מפני שמוזיל המקח ומוכר בפחות, מסיבת דוחקו למעות (ב"י יו"ד, סי' קעג).

ה. אסור לקנות²⁹ פרי הפרדס קדם שיגמר ויתבשל³⁰; מפני שזה שמוכר בזול עתה, בעשר, הוא פרי ששורה עשרים כשיגמר, נמצאת התוספת בשביל ההקפה³¹. אבל אם קנה עגל בזול³², ויהיה אצל הבעלים עד שיגדיל - הרי זה מתר; שהרי אם מת או פחש - ברשות הלוקח הוא, והפקחש והמיתה דבר מצוי תמיד³³.

(29) ולשלם תיכף. כרב בב"מ עג. (30) היינו, כשהוא עודנו בוסר - ולכשיבשל יתנו לו. וביתניים מטפל המוכר בעיבוד הפרדס (מגיד-משנה לקמן פ"ט הל' י). (31) ואע"פ שאם תארע תקלה, כגון ברד או קרה, יהיה הלוקח נושא בהפסד - לפי שאין גורמי הפסד זה מצויים. "אמנם יש תקנה לזה - שיקנה אילנות הפרדס לפירותיהן של אותה שנה, ויחזיק בהם מיד לקנותן" (כסף-משנה). וזה שדקדק רבינו בתחילת ההלכה ואמר: "פרי הפרדס" (השווה לקמן הל' ו). (32) שם, "מודה רב בתוור", פירוש, בקונה עגל מן הבוקר (תוור=בוקרים). "דנפיש פסידא" (מקרי ההפסד רבים הם - כנוסחת הר"ח, עיי"ש ב'תוספות'). (33) נמצא שאין התוספת בשביל ההקפה, אלא בעד אחריות ההפסד שהלוקח נושא בו.

ו. הנותן מעות לבעל הפרס על השריגים ועל הזמורות³⁴ לשפירתו, שהם בלקר, והוא קונה אותן בזול עד שייבשו ויפרתו - הרי זה צריך להפך בהן³⁵ כשהם מחברים, שנמצא פקונה³⁶ אילן לזמורותיו. ואם לא הפך - נמצאו המעות הלוואה³⁷, והן לוקחין בזול מפני ההקפה, ואסור.

(34) לפני עונת הזימור, כשעודם קטנים (שם): "אמר להו שמואל להנהו דשבשי שיבשא וכו'" וכפירוש הר"ח הובא ב'ערוך' ערך שיבשא, ו'בתוספות' שם). (35) בקרקע שתחת הגפנים - בעידור וניכוש (עיין 'ספר התרומות' שער מ, חלק ד, ועיין ב'בית יוסף' סי' קעג). (36) עכשיו, בשעת מתן מעות. (37) עד עונת הזמירה.

ז. שומרי השדות³⁸ שנותנין להם חטים בשכרן³⁹ בזול⁴⁰ מן הגרן - כשיבואו לגרן, צריכין להתעסק עמהן במלאכה בגרן⁴¹, כדי שיהיו החטים האלו שנטלו בסוף זמן השכירות⁴². ואם לא עשו כן -

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

לקול בלתי ניכר. (58) אבל לאחר טבת - לא היו ראויים להחמיץ, וברשות הלוקח החמיצו, ואם יבדוק אותם כשנטלם ויחזיר החומץ, נמצא שבשביל הקדמת המעות הסכים המוכר להחליף לו את החומץ בין טוב (עין 'בית יוסף' ובמפרשי השו"ע שם).

יא. מקום שנהגו⁵⁹ לשכור הספינה ולטל שכרה, ואם נשברה, שמיין לו מה שפחתה⁶⁰ ומשלם⁶¹ ותר על שכרה - הרי זה מתר. וכן מתר⁶² להשכיר סיר של נחשת וכיוצא בו, ונוטל השכר ודמי מה שפחת ממשקלו⁶³. וכן כל כיוצא בזה.

יג. השם⁷¹ פרה מחברו, ואמר לו: אם מתה, הרי היא עתה עלי בשלשים⁷² דינרים, ואני אעלה לך⁷³ סלע בכל חדש - מתר; לפי שלא עשאה מחיים דמים, אלא לאחר מיתה⁷⁴.

(71) ברייתא שם. (72) ואפילו לא יהיה שוויה כך בשעת מיתה. (73) בשכר מלאכתה, כל זמן שהיא חיה. (74) אם תמות, אבל כל עוד שהיא בחיים - מחזירה כמות שהיא, אע"פ שהכחישה מחמת מלאכה. והואיל שאין כל האחריות על המקבל - אין זה קרוב לשכר ורחוק להפסד, ומותר להעלות לו שכר (מגיד-משנה, והשווה למעלה ה' יא, הערה סא). [תמוה הדבר, שרבינו הקדים דין ספינה (הי"א) לדין שם פרה, והרי בגמרא שם מבסס רב ששת דין ספינה על הברייתא "השם פרה".]

יד. משפחת⁷⁵ אשה לחברתה תרנגולת לישב על הביצים בשני אפרוחים⁷⁶, ואין חוששין משום רבית.

(75) שם סח: (76) בשכר התרנגולת, אם כי אין הפחת מצוי בתרנגולת כאשר בבהמה שנכששת מחמת מלאכה (כך פירש הראב"ד, הובא ב'שיטה מקובצת' שם. וכך מורה לשון רבינו, וכן משמע מזה סידורו רבינו בתוך קבוצת ההלכות של שכר ופחת. ועיין רש"י שם שמפרש אחרת - 'חסדי דוד' על התוספתא, פרק ד. והשווה למעלה פ"ה ה' טז.

טו. מי שהיה נושה בבכרו ארבעה דינרים של רבית⁷⁷, ונתן לו בהן⁷⁸ חפץ⁷⁹ ששוה חמשה⁸⁰, כשמוציאין ממנו⁸¹ - מוציאין ממנו חמשה⁸², הואיל ובתורת רבית פא לידו. וכן אם נתן לו בהן כסות או קלי⁸³ - מוציאין ממנו את הפלי עצמו⁸⁴ ואותו הכסות עצמו. השכיר לו בהן⁸⁵ מקום ששוה ששכרו שלשה דינרין, כשמוציאין ממנו - מוציאין ממנו ארבעה; שהרי בארבעה שכר ממנו מקום זה, שקבל עליו⁸⁶.

(77) קצוצה. (78) תמורתם. (79) שאינו מסוים, כלומר, שאין שם הבעלים עליהם כגון פירות וכיוצא בהם, שאינו ניכר שהוא של ריבית (ראה בסמוך). (80) כגון שהשער בשוק ארבע סאים בארבעה דינרים, ונתן לו חמש סאים.

(59) שם סט: (60) בהקבלה למה שהיתה שווה בשעת שכירה (השווה להלן ה' יג, ובמגיד-משנה). (61) את הפחת. (62) ואין אנו אומרים: מכיון שקיבל עליו את הפחת, הרי דמי הספינה הם אצלו בהלוואה, ואם-כן השכר שהוא משלם הוא תוספת, וכשהשוכר מחזיר לו הספינה ודמי הפחת מוסיף את השכר - הרי זה כריבית. וטעמו של דבר אמרו בגמרא (שם), לפי "שלא עשאה דמים מחיים אלא לאחר מיתה (=שכירה)", כלומר לא עשאה דמים - לשלם את הפחת אלא של שכירה, אבל לא קיבל על עצמו אחריות הפחת הבא מחמת שימוש כשהוא מחזירה בחיים (=בעין) ומחזירה כמות שהיא, והואיל וכך - שאין כל הפחת באחריות השוכר - אין זה כמלוה אלא כשכירות, ודבר זה - לקבל עליו אחריות אונסין - מותר בשכירות, כמבואר בפ"ב מהל' שכירות, ה' ט: "מתנה בעל הפקדון על נושא שכר ושוכר להיות חייבים בכל כשואל" (עין חידושי הרשב"א, שם. והשווה לקמן ה' יג). (63) אם כי הרי הוא מחזירו בעין (ראה הערה הקודמת) - נוטל שכרו, ובטעם הדבר אמרו בגמרא (שם) "דהא מקבלי עליהו (הבעלים) חוסכא דנחשא (פחת דמי הנחושת) דכל כמה דמיקלי בצרי דמיה" (שהנחושת דמיה נפחתים מחמת השימוש באש ששורפת את הנחושת. רשב"א שם).

יב. אין מקבלין צאן ברזל⁶⁴ מישראל⁶⁵, מפני שהוא אבק רבית⁶⁶. וכיצד הן צאן ברזל? הרי שהיה לו מאה צאן, וקבלם ממנו להטפל בהן, ויהיו הגזות והולדות והחלב לאמצע, לשליש או לרביע, עד שנה או עד שנתיים, כמו שהתנו ביניהם; ואם מתו הצאן, הרי המקבל משלם דמיהם⁶⁷ - הרי זה אסור, שהרי פעל הצאן קרוב לשכר ורחוק להפסד⁶⁸. לפיכך, אם קבל עליו פעל הצאן, שאם הוקרו או הוזלו או אם נטרפו⁶⁹ הרי הן ברשותו - הרי זה מתר⁷⁰. וכן כל כיוצא בזה.

(64) שם סט: (65) מישראל (66) בהקבלה למה שהיתה שווה בשעת שכירה (השווה להלן ה' יג, ובמגיד-משנה). (61) את הפחת. (62) ואין אנו אומרים: מכיון שקיבל עליו את הפחת, הרי דמי הספינה הם אצלו בהלוואה, ואם-כן השכר שהוא משלם הוא תוספת, וכשהשוכר מחזיר לו הספינה ודמי הפחת מוסיף את השכר - הרי זה כריבית. וטעמו של דבר אמרו בגמרא (שם), לפי "שלא עשאה דמים מחיים אלא לאחר מיתה (=שכירה)", כלומר לא עשאה דמים - לשלם את הפחת אלא של שכירה, אבל לא קיבל על עצמו אחריות הפחת הבא מחמת שימוש כשהוא מחזירה בחיים (=בעין) ומחזירה כמות שהיא, והואיל וכך - שאין כל הפחת באחריות השוכר - אין זה כמלוה אלא כשכירות, ודבר זה - לקבל עליו אחריות אונסין - מותר בשכירות, כמבואר בפ"ב מהל' שכירות, ה' ט: "מתנה בעל הפקדון על נושא שכר ושוכר להיות חייבים בכל כשואל" (עין חידושי הרשב"א, שם. והשווה לקמן ה' יג). (63) אם כי הרי הוא מחזירו בעין (ראה הערה הקודמת) - נוטל שכרו, ובטעם הדבר אמרו בגמרא (שם) "דהא מקבלי עליהו (הבעלים) חוסכא דנחשא (פחת דמי הנחושת) דכל כמה דמיקלי בצרי דמיה" (שהנחושת דמיה נפחתים מחמת השימוש באש ששורפת את הנחושת. רשב"א שם).

יב. אין מקבלין צאן ברזל⁶⁴ מישראל⁶⁵, מפני שהוא אבק רבית⁶⁶. וכיצד הן צאן ברזל? הרי שהיה לו מאה צאן, וקבלם ממנו להטפל בהן, ויהיו הגזות והולדות והחלב לאמצע, לשליש או לרביע, עד שנה או עד שנתיים, כמו שהתנו ביניהם; ואם מתו הצאן, הרי המקבל משלם דמיהם⁶⁷ - הרי זה אסור, שהרי פעל הצאן קרוב לשכר ורחוק להפסד⁶⁸. לפיכך, אם קבל עליו פעל הצאן, שאם הוקרו או הוזלו או אם נטרפו⁶⁹ הרי הן ברשותו - הרי זה מתר⁷⁰. וכן כל כיוצא בזה.

(64) שם ע: עיסקא, שהמקבל מקבל עליו האחריות אם מתו ובסמוך מבאר רבינו צאן ברזל מהו. (65) אבל מן הגוי או לגוי מותר, שאבך ריבית מותר עם הגוי אפילו מדבריהם, כמבואר למעלה פ"ה ה' ב. (66) כל עיסקא שהיא קרובה לשכר ורחוקה להפסד לבעל הממון - דינה כאבך ריבית. (67) על שם כך נקראו "צאן ברזל", שהקין קיים ובטוח

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

פוסק עמו על הזבל²² כל ימות השנה אף על פי שאין לו זבל, מפני שהוא מצוי תמיד.

(2) משנה בבא-מציעא עב: (3) ליתנם לו לאחר זמן בכך, וכך, ואפילו אם יתייקרו בנתנים - ומקדים לו המעות. (4) ראה לקמן הל' ד: (5) ללווה אין פירות כאלה. (6) לאחר, ויכולים הם - הן המוכר והן הלוקח - לקנותם במעות הללו בשוק, והרי זה כמו שיש לו, וחל המקח מעכשיו, וכשיתיקרו - ברשות לוקח נתייקרו (עיין בגמרא שם סג: עב: וברש"י שם סב: וראה מה שכתב בזה הריטב"א בשם הראב"ד. (7) והרי הוא יכול לחזור בו - מכיון שאם חוזר בו, הרי הוא ב"מי שפרע" (רבינו בפכ"ב מהל' מכירה, הל' ג) מניחים אנו שאין רצונו לקבל על עצמו קללת ביה"ד הזו, ומשום כך רואים אנו כאילו הפירות ברשות הלווה ('תוספות' שם סב: ד"ה אע"פ. נוסח קללת "מי שפרע" מבוארת בהלכות מכירה פ"ז ה"ב). (8) שם סב: שאין פוסקים עד שיצא השער. (9) לאו דוקא. אלא התכוון לומר, שלא היתה בידו כמות פירות כנגד סך המעות שמקדים לו. (10) ולא באו לרשות לוקח לפי שאין לו למקח על מה לחול, מאחר שאין לו עתה למוכר מאותו המין, ועדיין לא יצא השער, ואם יתייקרו והוא יתנם לו כשער הפסיקה - נמצא שנותנם לו בזול מפני הקדמת המעות. (11) כלומר, כשיעור מעותיו (מגיד-משנה). (12) יתבאר בהלכה הבאה. (13) מכיון שיש לו - אין כאן ריבית, שמעכשיו הוא קנוי לו ואם נתייקרו ברשותו נתייקרו, ואע"פ שלא משך, כי גם כשאין לו אין איסורו אלא מדרבנן, וכשיש לו לא גזור (רש"י שם עב:; וראה הרי"ף בתשובה הובא ב'שיטה מקובצת' שם). (14) שם, הגרענים עודם שבבליים, והם מחוסרים עדיין שתי מלאכות (=פעולות) - דישא וזרייה, כמו שמבאר רבינו בהל' ב. (15) שם (=כינוי) לחפירה אשר יקובצו בו הענבים (לשם ריכוכם), כמו שיקראו חפירות הזיתים מעטין" (רבינו בפירוש המשנה, טהרות פ"י משנה ד). (16) "שם המקום שמקבצים שם הזיתים עד שיתרככו ויהיו ראויים להוציא שמנם" (רבינו בפיה"מ מעשרות פ"ד משנה ג). - והוא מלשון הכתוב (איוב כא, כד): עטיני מלאו חלב (העורן, בערכו). (17) גושי חמר גולמים (רש"י שם מפרש שהוא מלשון בצה (בית חרוקה), כלשון הכתוב (שם ח, יא) "היגאה גומא בלא בצה" - על שם שהעפר מגובל במים. וה'ערוך' (ערוך ביצה) אומר: . . . עושה החמר עגול כצורת ביצה, משמע שהבית צרויה, ונקראו כך על שם תבניתן (ועיין 'שיטה מקובצת' שם בשם הראב"ד). (18) שם עד. שאינו פוסק עד שיעשה היוצר ביצים שלהם. (19) של כל החרש, הנעשים ממנו. (20) שאינו מצוי. (21) ביצים (עיין 'תוספות' וב'שיטה מקובצת' שם). (22) שם במשנה עב:

ב. כל דבר שהוא מחסר מלאכה אחת או שתיים - פוסק עמו עליו. הנה מחסר שלש מלאכות - אינו פוסק²³ אלא אם כן יצא השער; שגין' שהוא מחסר שלש מלאכות - הרי זה כמי שאין לו מאותו המין כלום²⁴, וכמו לא בא לעולם עדין. פיצד²⁵ גדיש

(81) כמו שנתבאר (למעלה פ"ה הל' א), שריבית קצוצה יוצאה בדיננים. (82) שם סה. בשם רבא. כשווי של החפץ בשוק, אבל החפץ עצמו - אפילו הוא עדיין בעין - אין מוציאים אותו, שכל שאינו מסוים, המקח קיים אע"פ שבא לידו מחמת איסור. למעלה בפ"ג הל' גבי משכון של אלמנה, פסק רבינו שאם משכן מוציאים ממנו. וכתבנו בשם הריב"ש הטעם, לפי שפסק כרבא (תמורה ד:); שכל דבר שאסרה התורה לעשות ועבר ועשה - אין עשייתו מועילה, ולמה כאן הקנין קיים? מפני שבנידון כאן אין כל איסור בהקנאת החפץ, אלא בזה שאינו משלם ללווה בעדו ומעכב בידו תמורתו בשביל הרבית. (83) וכן כל דבר המסויים, שניכר בו שהוא של ריבית (מגיד-משנה בשם הרמב"ן והרשב"א). (84) ובטעם הדבר, אמרו בגמרא (שם) "כי היכי דלא לימרו גלימא דמכסי וקאי - גלימא דרבייתא היא" (= שלא יאמרו הבריות: הלבוש שהוא מתלבש בו תדיר - לבוש של ריבית הוא). (85) שם, תמורת ארבעת הדינרים. (86) המלוה קיבל עליו לשלם ארבעה (בכתי' תימן: והרי קיבל עליו).

~ יום שני ז' תשרי ~

פרק תשיעי

(1) מבאר דין פוסק על הפירות או על הכלים, וכולל שם דין חמרים המעלים ממקום היוקר למקום הזול, ודין מוליך פירות ממקום למקום, ודין קונה פירות בזול כשהם קטנים, ומתנה שיישארו בשדה עד שיגדלו.

א. אין פוסקין² על הפרות³ עד שיצא השער⁴. יצא השער - פוסקין; אף על פי שאין לזה⁵ - יש לזה⁶. פיצד? הנה השער לחטים קבוע לשוק ארבע סאין בסלע - הרי זה פוסק עמו על מאה סאין, ונותן לו חמש ועשרים סלעים; ואם יתן לו מאה סאה של חטים אחר זמן, בעת שיהיו החטים סאה בסלע - אין בזה רבית פלל, אף על פי שלא הנה למוכר חטים כלל בעת שפסק⁷. במה דברים אמורים?⁸ בשלא הנה לו כלום⁹ מאותו המין בעת שפסק עליו¹⁰; אבל אם הנה למוכר מאותו המין כלום¹¹, אף על פי שעדיין לא נגמרה מלאכתו¹² - הרי זה מתר לפסק עליו אף על פי שעדיין לא יצא השער¹³. פיצד? הנה הוא תחלה לקוצרים - הרי זה פוסק על החטים אף על פי שעדיין הן גדיש¹⁴. ופוסק על היין משיקצר הענבים ויתנם בעביט¹⁵; ועל השמן - משגנת זיתים במעט¹⁶; ועל הסיד - משישקענה בבבשן. וכן פוסק על כלי חרש משיעשה היוצר ביצים¹⁷ שלהן. במה דברים אמורים?¹⁸ בששהיה עפון¹⁹ לבן²⁰; אבל עפר שחר - פוסק על הכלים הנעשין ממנו אף על פי שלא נעשו, מפני שהוא מצוי לכל, ואף על פי שאין לזה²¹ - יש לזה. וכן

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

(38 שם עב: 39) שהשער קבוע ומתמיד שנים ושלשה חדשים (רי"ף בתשובה, הובא ב'שיטה מקובצת' שם). (40) בין על החדשות בין על הישנות (שם, וכן גירסת הרי"ף). (41) שער אחד. (42) שכל עוד שיש הפרשי שער לחדש ולישן - אין השער מתמיד, ועתיד הוא להשתנות תוך זמן קצר ולעמוד בשער אחד הן על חדש והן על ישן, והרי זה כשער של עיירות שאין פוסקים עליו מפני שאינו קבוע (מגיד-משנה). (43) שם, "עני המלקט לקט שכחה ופאה - נקרא: לקוט, כלומר לא חרש ולא זרע ולא קצר וכו' לא זכה בפירות אלא בלקיטה" (רבינו חננאל, הובא ב'שיטה מקובצת' שם). (44) כי "סתם תבואות לקוטות אינן יפין מתוך שלוקטין מכמה שדות, ומערבין שיבילי שיפון עם שיבילי חטיין" (רש"י שם). (45) ששער הלוקטות שער קבוע הוא, שמן הסתם לא ישתווה השער של תבואות הלוקטות שאינן יפות לשער תבואות בעל הבית (עיין ט"ז יו"ד סי' קעה ס"ק ג). (46) ארבע סאים בסלע כשער הלוקטות, לפי שמן הסתם הפוסק עם בעל הבית - על דעת פירות יפים נותן מעותיו (גמרא שם, עיי"ש ובט"ז וש"ך, שם), אבל על שלש - פוסק, שקבוע הוא ואינו עתיד להשתוות עם שער הלוקטות (מגיד-משנה, ט"ז, שם). (47) כלומר, אלא אם אירע כך שנקבע השער של בעל הבית בארבע, כשל לקוטות (עיין 'גידולי תרומה' שער מו, חלק ד, אות ס).

ה. פִּינֵן שְׁנֻקְבַּע הַשֶּׁעַר מִתֵּר לְפֶסֶק⁴⁸ עַל הַשֶּׁעַר הַגְּבוּהָ⁴⁹. פִּינֵד? הֵיוּ הַחֲטִימִים נִמְכָּרוֹת אַרְבַּע סָאִין בְּסָלַע, וּפֶסֶק עֲמוֹ שִׁיתָן לֹא הַחֲטִימִים⁵⁰ בַּשֶּׁעַר הַזֶּה, אִם עָמְדוּ אַחֵר בֶּן עֶשְׂרֵה סָאִין בְּסָלַע - נִתֵּן לֹא לַעֲשֹׂר סָאִין, בַּשֶּׁעַר שֶׁהָיָה בַּשּׁוּק, שֶׁהָיָה פֶסֶק עֲמוֹ בַּשֶּׁעַר גְּבוּהָ⁵¹. נִתֵּן לֹא הַמְּעוֹת סֶתֶם, וְלֹא פֶסֶק עֲמוֹ בַּשֶּׁעַר הַגְּבוּהָ, וְהוּלֹל - נִתֵּן בַּשֶּׁעַר שֶׁהָיָה שְׁוִין בְּשִׁנְתָּן לֹא הַמְּעוֹת; וּמִי שִׁחֲזַר⁵² - מִקֶּבֶל מִי שִׁפְרַע⁵³. בְּמָה דְּבָרִים אֲמֹרִים?⁵⁴ בְּפֹסֶק עַל דַּעַת עֲצָמוֹ; אָבֵל אִם הָיָה שְׁלִיחַ לְאַחֲרִים, בֵּין הַמּוֹכֵר בֵּין הַלּוֹקֵחַ - אֵינוֹ נוֹטֵל אֲלָא בַּשֶּׁעַר הַזֶּה אוֹ מִחֲזִיר אֶת הַדָּמִים; וְאֵינוֹ מִקֶּבֶל מִי שִׁפְרַע בְּשִׁלְחָתוֹ⁵⁵, שֶׁהָיָה הַמְּשַׁלַּח אוֹמֵר: לִתְנֵן שְׁלַחְתִּיךָ וְלֹא לַעֲנִית⁵⁶, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ⁵⁷.

(48) שם במשנה. (49) של פירות, היינו במחיר זול, "שפירות הרבה נמכרים בדמים מועטים" (רש"י שם), וכמו שמבאר רבינו בסמוך. (50) לזמן פלוני, אם יוזלו. (51) ואין בזה משום רבית - שהרי יכול לקנות עכשיו גם מאחרים בשער הגבוה במעות שבידו. (52) בין שחזר המוכר ובין שחזר הלווקח. (53) שם עב: אם כי מצד הדין יכול לחזור בו, לפי שמתקנת חכמים אין המטלטלין נקנים במעות, אלא בהגבהה או במשיכה. ברם כל החזור בו - לא עשה מעשה ישראל וחייב לקבל עליו "מי שפרע" (אוררין אותו בבית-דין ואומרים: "מי שפרע מאנשי דור המבול ומאנשי דור הפלגה ומאנשי סדום ועמורה וממצרים שטבעו בים, הוא יפרע ממי שאינו עומד בדיבורו") (רבינו בהל'

שֶׁהָיָה מִחֲסֵר הַנֶּחֱזֵק בַּשֶּׁמֶשׁ²⁶ שִׁיבֵשׁ²⁷ וְדִישָׁה וְזָרְיָה - אֵינוֹ פּוֹסֵק עָלָיו אֲלָא אִם בֶּן יָצָא הַשֶּׁעַר; הָיָה יָבֵשׁ, וְאֵינוֹ מִחֲסֵר אֲלָא דִישָׁה וְזָרְיָה - פּוֹסֵק עָלָיו. בִּיצִים שֶׁל יוֹצֵר שֶׁהָיָה מִחֲסָרִין לְפִיפָה²⁸ וְיִבּוּשׁ וְהוֹלָכָה לְכַבֵּשׁן וְשִׁרְפָה²⁹ וְהוֹצָאָה - אֵינוֹ פּוֹסֵק עָלֶיהֶן; הָיָה יָבֵשׁ, וְאֵינוֹ מִחֲסָרִין אֲלָא הוֹלָכָה לְכַבֵּשׁן וְשִׁרְפָה - פּוֹסֵק עָלֵיהֶן. וְהוּא³⁰ שֶׁהָיָה דֶּרֶךְ הַלּוֹקֵחַ לְהוֹצִיא אוֹתוֹ מִן הַכַּבֵּשׁן; אָבֵל אִם הָיָה הַמּוֹכֵר הוּא שְׂמוּצִיא - הָרִי אֵלּוֹ מִחֲסָרִין שְׁלֵשׁ, וְאֵינוֹ פּוֹסֵק³¹ עָלֵיהֶן עַד שֶׁיָּצָא הַשֶּׁעַר. וְכֵן כָּל פִּיּוּצָא בְּזֶה.

(23) כרב, האומר (שם עב): "מחוסר שתיים פוסק - שלש אינו פוסק". (24) שאין פוסקים עד שיצא השער. (25) דוגמאות אלו מובאות בשקלא-וטרריא בגמרא שם. (26) שטוח העומרין בחמה. (27) שתיבש. (28) "לשון מלפפין את התינוק" (שבת קכט:); - "שמגלגלן לפי מדתן, אם גדולות אם קטנות, ועושה להן בית קיבול" (רש"י ב"מ שם. וראה רבינו בפירוש המשנה טהרות פ"ד משנה ו). (29) צירוף בכבשן. (30) ובלבד. (31) שם.

ג. הַהוֹלֵךְ³² לְחַלֵּב אֶת עֵזוֹ וְלִגְזֹז אֶת רַחְלִיו וְלִדְרוֹת³³ אֶת פְּנֵרָתוֹ, וּמִצָּאוּ חֲבָרוֹ וְאָמַר לוֹ: מַה שְּׁעִי חוֹלְבוֹת מְכוֹר לָךְ³⁴, מַה שֶּׁרַחְלִי גּוֹזְזוֹת מְכוֹר לָךְ, מַה שֶּׁפְּנֵרְתִי רוֹדָה מְכוֹר לָךְ - הָרִי זֶה מִתֵּר³⁵. אָבֵל אָמַר לוֹ: מַה שְּׁעִי חוֹלְבוֹת כֶּף וְכֶף³⁶ מְכוֹר לָךְ כֶּף וְכֶף, מַה שֶּׁרַחְלִי גּוֹזְזוֹת כֶּף וְכֶף מְכוֹר לָךְ כֶּף וְכֶף, מַה שֶּׁפְּנֵרְתִי רוֹדָה כֶּף וְכֶף מְכוֹר לָךְ כֶּף וְכֶף - אֲסוּר³⁷, אֲלָא אִם בֶּן פֶּסֶק עֲמוֹ בַּשֶּׁעַר שֶׁבַשּׁוּק. וְכֵן כָּל פִּיּוּצָא בְּזֶה.

(32) שם סד. (33) "על שם שעשויות חלות וחלות דבוקות מדופן אל דופן - נקרא רדייה, לשון הבדלה של כל דבר הנדבק, כרדיית פת מדובקת בתנור" (רש"י שם; ראה שופטים יד, ט). (34) וקבע את המחיר הכללי, והלוקח שילם את הדמים. (35) כיון שקיבל עליו ההפסד אם תניב פחות מכדי הדמים שנתן - הרי זה קרוב לשכר ולהפסד. ולא אסרו אלא קרוב לשכר ורחוק להפסד, כמו שנתבאר למעלה. (36) ועדיין לא יצא השער. (37) שמוזיל לו מפני מעותיו שהקדים לו.

ד. אֵין פּוֹסְקִין עַל שֶׁעַר שֶׁל עִירוֹת, מִפְּנֵי שֶׁאֵין הַשֶּׁעַר קְבּוּעַ³⁸, אֲלָא עַל שֶׁעַר שֶׁבְּמִדְיָנָה³⁹. הֵיוּ הַחֲטִימִים הַחֲדָשׁוֹת בְּמִדְיָנָה אַרְבַּע סָאִין בְּסָלַע, וְיִשְׁנוֹת שְׁלֵשׁ בְּסָלַע - אֵין פּוֹסְקִין⁴⁰ עַד שֶׁיָּצָא הַשֶּׁעַר⁴¹ לְחִדָּשׁ וְלִישֹׁן⁴². הֵיוּ חֲטִין שֶׁל לְקוּטוֹת⁴³ אַרְבַּע סָאִין בְּסָלַע⁴⁴, וְשֶׁל בַּעַל הַבֵּית שְׁלֵשׁ - פּוֹסֵק לְלִקְוּטוֹת בַּשֶּׁעַר לְקוּטוֹת⁴⁵, וְלֹא יִפְסֵק לְבַעַל הַבֵּית⁴⁶ עַד שֶׁיִּקְבַּע הַשֶּׁעַר לְבַעַל הַבֵּית⁴⁷.

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

אָלֵא מִפְּנֵי שְׁמוּדִיעֵין לָהֶם אֶת הַשֶּׁעַר וּמִסְעָדִין אוֹתָם⁷².

(68) המביאים תבואה לעיר למכור (שם עג: והשווה הנוסחא בתוספתא שם פ"ד הלכה ה). (69) בדפוס רומא ובכת"י, הנוסחא: למוכריהן, כלומר לבעלי החנויות המוכרים להם צרכי סעודתם. (70) בכת"י תימן: כשנכנסו. (71) בפרעון המעות שנתנו להם בשעת כניסתם לעיר בתורת הלוואה עד שיפתחו שיקהם וימכרו החיטים, כי אם נתנו להם בדרך מכר - מותר אפילו בלי הטעמים שמבאר רבינו בסמוך - שמודיעים להם השכר ומסעדים אותו - כמו שנתבאר למעלה בהל' ו: "היו החיטים נמכרות ד' סאין וכו' שיתן לו ה' בסלע אם יש לו חיטים מותר", הרי כאן יש להם חיטים (משנה למלך. וראה מגיד-משנה). (72) שמספקים להם במחיר מוזל צרכי סעודתם ומזון לחמוריהם (ריטב"א. ועיין בגמרא שם).

ט. המוליד פירותיו ממקום למקום⁷³, מציאו חברו ואמר לו: תנם לי⁷⁴, ואני אעלה לך פרות שיש לי במקום פלוני באותו מקום: אם יש לו שם - מתר⁷⁵, ואם לאו - אסור⁷⁶. הנה מוליד סחורה⁷⁷ ממקום למקום, אמר לו: תנם לי, ואני אעלה לך דמיה כמו ששנה באותו מקום: אם היתה ברשות המוכר⁷⁸ עד שהגיע לשם - מתר⁷⁹, ואם היתה ברשות לוקח - אסור⁸⁰.

(73) שם, ממקום הזול למקום היוקר. (74) בהלוואה. (75) כיון שיש לו פירות במקום היוקר, מעכשיו העמידם ברשותו ואע"פ שלא משך, ומחזיר לו סאה בסאה - אין כאן ריבית קצוצה אלא אבק ריבית, ואם יש לו - לא גזרו (רש"י שם, וראה לקמן פ"י הלכה ב). (76) "שבשכר המתנתו, נותן לו זה במקום היוקר" (רש"י שם). (77) שם. (78) היינו, אם אחריות הסחורה על המוכר, שאם אבדו או גנגבו - הוא מפסיד. (79) "שאיין כאן מלוה עד שתמכר, וכל מה שנמכר ביוקר - של בעלים הראשונים הוא" (רש"י שם). השווה למעלה פ"ח, הלכה ג. (80) שהרי מעכשיו הסחורה היא כמלוה אצלו, וכשנותן לו אח"כ דמיה ביוקר - ריבית הוא.

י. הנותן⁸¹ לבעל הגנה דמי עשרה קשואין אלו, דמי עשרה אבטיחים אלו, והרי הן קטנים, והתנה עמו שיתנם לו לשניגדילו - הרי זה מתר⁸²; שהרי הוא מניחן והם גדלים מאליהן⁸³, ואילו קצצן עתה פשהן קטנים - לא היו באים אחרים תחתיהן⁸⁴. וכן כל פיוצא בזה מדבר שאין בו הפסד ולא חסרון על המוכר.

(81) שם סד. כרבא. (82) ואין זה דומה למה שנתבאר למעלה פ"ח הלכה ה, בכגון זה בפירות פרדס, וכן למה שנתבאר למעלה הלכה ג בדין מה שעזי חולבות - לאסור, כמו שמבאר רבינו והולך. (83) ללא טיפול נוסף וברשות הלוקח גדלו - מה שאין כן בפירות פרדס שעדיין הן

מכירה פ"ג, הל' א; פ"ז הל' א, ב). (54) שם, שאם לא פסק עמו בשער הגבוה - נותן כשער שהיו שווים בעת הפסיקה וכו'. (55) אם עיוות השלית שליחותו (עיין מגיד-משנה). (56) והיה לך לפרש ולפסוק על השער הגבוה. ואם לא שינה השלית ממה שאמר לו, וחזר בו המשלח - הרי הוא - המשלח - ב"מי שפרע". (57) בפ"א מהל' שלוחין ושותפין הל' ב, שהשלית שטעה בכל שהוא - בין בקרקע בין במטלטלין - חוזר.

ו. היו החטים⁵⁸ נמכרות ארבע סאין בסלע, ונטל את הדמים, ונתן⁵⁹ לו חמש בסלע, אם יש לו חטים⁶⁰ - מתר⁶¹. היו לו חטים חוב אצל אחרים⁶², ונטל המעות עד שייגבה חטיו ויתן לו - אסור; שהרי הן מחסרין גביה, וכאלו אינם, והרי זה קבוצע לו זמן והזיל לו מפני שמקיפו.

(58) שם סג: (59) צ"ל: ויתן (כן הוא בדפוס רומא ובס"א; ובכת"י תימן: שיתן), כלומר על-מנת שיתן לזמן פלוני. (60) אלא שהם במקום אחר או אבד המפתח של מחסנו והוא דחוק למעות. (61) כיון שיש לו - הרי זה כמוכרו בפחות. (62) שם.

ז. היו החטים במדינה ארבע סאין בסלע, ובכפרים⁶³ שש בסלע - הרי זה מתר לתן סלע לתגר כדי שייביא⁶⁴ שש סאין מן הכפר. והוא שיהיו ברשות הלוקח, אם אבדו בדרך או גנגבו - אבדו לו. ואדם חשוב⁶⁵ אסור לעשות זה⁶⁶. ובמיני סחורה - אסור לכל אדם, לפי שאין מיני סחורה מצויין בפירות⁶⁷.

(63) שם עג. "בסורא אזלי ארבעה ארבעה, בכפרי אזלן חמשא חמשא" (ומפרש רבינו בכפרי, ר"ל בכפרים. ורש"י שם מפרש בכפרי: שם מקום). (64) "לזמן פלוני" (שו"ע סי' קעג ס"ק טז, ועיי"ש בש"ך). ואין חוששים משום ריבית שמוזיל לו מפני שנתן לו הכסף למפרע (השווה הל' ו), לפי שהפירות מצויים בכפרים וכבר יצא השער, והרי זה כמוכר לו במקום הזול, ולפיכך על הלוקח לקבל עליו אחריות הדרך, כמו שמבאר רבינו (שם בגמ', ועיין שם ברש"י ו'תוספות', ועיין ט"ז סי' קעג). (65) שעליו להזהר ביותר ולהתנהג לפניו משורת הדין. (66) אבל אם נוטל מהתגר חמש - מותר אפילו לאדם חשוב, שהרי בעד שכר הסאה הוא - התגר - טורח (שם, בגמרא). (67) בכת"י תימן: מצויין תמיד כפירות. כלומר, ולא התירו אלא בפירות, לפי שהם מצויים תמיד (עיין בגמ' שם, וראה ב'גידולי תרומה' שער מו, חלק ד, מא).

ח. החמרין⁶⁸ שנקנסו לעיר, והרי החטים ארבע סאין בסלע, הזילו ומכרו למפריהן⁶⁹ או לספסריהן חמש בסלע, במקעות שנתנו להן תחלה שייכנסו⁷⁰ לעיר⁷¹ עד שיפתחו שקיהן וימכרו לכל אדם - הרי זה מתר; שאין אלו מוכרין להם בזול מפני שנתנו מעות עתה ולא יקחו אלא לאחר זמן,

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

וְלֹא עָשָׂה אוֹתָן [דְּמִים], וְהוֹזְלוּ - מִחֲזִיר לֹו פְּרוֹת
בְּמִדָּה שְׁלוֹה אוּ בְּמִשְׁקָל; וְאִם הוֹקְרוּ¹⁸ - נוֹטֵל דְּמִים
שֶׁהָיוּ שְׁוִין בְּשַׁעַת הַלְוָאָה. אָף עַל פִּי שֵׁשׁ לֹו מֵאוֹתוֹ
הַמִּין אוּ שֶׁהָיָה הַשְּׁעִיר קְבוּעַ בַּשּׁוּק - הָרִי זֶה אֲסוּר
לְלוֹת פְּרוֹת בְּפְרוֹת עַד זְמַן קְבוּעָה¹⁹; אֲלֵא לֹוה סִתָּם,
וּפְּרוּעַ בְּאַיִזָּה זְמַן שִׁפְרָע.

(9 שם עה. 10) שבשעת ההלוואה נקנים פירותיו למלוה
וברשותו הוקרו, ואף על פי, שאין זה קניין ממש התירו
חכמים, משום שהלוואת סאה בסאה אין בה משום נשך
דאורייתא, וכשיש לו לא גזרו (על פי רש"י מד:). (11) שם
עה. וכדרך שאמרו בפסיקת פירות (כמבואר בפרק ט הלכה
א). (12) שם, לפי שאנו רואים כאילו לוה סאה כנגד סאה
שיש לו - ונמצא שיש לו שתיים, ושוב אנו רואים - כלוה
שתיים כנגד שתיים, וכן לעולם, לפי שהלוואה סאה בסאה,
אין בה איסור מן התורה - הקלו בה (מגיד משנה).
(13) חביות (הערוך בערכו עיין שם). (14) שם עד:
(15) שמא יתייקרו ונמצא פורע לו יותר ממה שהלווהו.
(16) שדרכם להתייקר וליוול (עיין בבא מציעא מד:).
(17) היינו קוצץ עימו דמי החטים כפי השער בשוק וזקף
המלוה בדמים, בסכום שקבעו עכשיו - פורע לו בין הוקרו
הפירות בין הוזלו, שהרי זה כאילו הלווה מעות (שם).
(18) שם. (19) כמו שביארנו, שכל שקובע זמן נראה שהוא
סומך שלאותו זמן יתייקרו (מקור דין זה נלמד ממה שאמרו
שם עה. ומביאו רבינו בסמוך הלכה ג) "לא יאמר אדם
לחבירו הלווני כור חטים ואני אתן לך לגורן". ורבינו מפרש,
שהמדובר הוא אפילו ביש לו, ואסור מפני שקבע לו זמן
לגורן - בדומה למה שאמרו בסיפא (שם) בצד ההיתר: "עד
שיבוא בני", שהמדובר הוא ביש לו (מגיד משנה).

ג. לא יאמר אדם לחבירו: הלווני כור חטים ואני
אתחזיר לך פור לגורן²⁰; אלא אומר לו: הלווני עד
שיבוא בני²¹ או עד שאמצא המפתח²².

(20) כלומר, לזמן הגורן, דהיינו קובע לו זמן לפירעון
(ולדעת רבינו מדובר כאן אפילו ביש לו). (21) שבידו
המפתח למחסנו. (22) שאבד לי (שם, במשנה).

ד. לֹוה פְּרוֹת עַד זְמַן קְבוּעַ: אִם הוֹזְלוּ - מִחֲזִיר לֹו
פְּרוֹת בְּזְמַן שֶׁקְבוּעַ; וְאִם הוֹקְרוּ - נוֹתֵן לֹו דְּמִים
שֶׁהָיוּ שְׁוִין בְּשַׁעַת הַלְוָאָה²³.

(23) כמבואר למעלה בסוף הלכה ב.

ה. מִלֹּוה אָדָם אֶת אֲרִיסוֹ חֲטִים בְּחֲטִים²⁴ לְזַרְעוֹ²⁵,
בֵּין קֶדָם שְׁיִיר הָאֲרִיס לְשָׂדֶה²⁶ בֵּין אַחֵר שְׁיִיר²⁷.
בְּמֶה דְּבָרִים אֲמוּרִים²⁸? בְּמָקוֹם שֶׁנִּהְיָ שִׁיתָן הָאֲרִיס
אֶת הַזֶּרַע, שֶׁהָרִי בִּיד בַּעַל הַקֶּרְקַע לְסַלְקוֹ כָּל זְמַן
שֶׁלֹא נִתְּן²⁹. אֲבָל בְּמָקוֹם שֶׁדֶּרֶךְ בַּעַל הַקֶּרְקַע לִתֵּן אֶת
הַזֶּרַע³⁰: אִם עֲדִין לֹא יָרַד הָאֲרִיס - הָרִי זֶה מִתֵּר
לְהַלוֹת חֲטִים בְּחֲטִים; שֶׁעֲדִין יֵשׁ לוֹ לְסַלְקוֹ, נִמְצָא
בַּעַת שְׁיִיר לְשָׂדֶה יָרַד עַל דַּעַת שְׁיִיחֲזִיר לֹו חֲטִים

מחוסרים טיפול, והמוכר מטפל חנם ומפסיד. (מגיד-משנה).
(84) מה-שאיין-כן בחלב, אם כי מאליו הוא מתרבה, כי
החלב "לאו מיניה קא רבו" הרי החלב הבא לאחר זמן אינו
גדל מכח החלב שהיה בבהמה בשעת מכר, (ואם תחלוב
הבהמה עתה יבוא אחר במקומו). אבל קישואים גדלים מכח
הקטנים שכבר היו בשעת מכר, והם עצמם גדלים והולכים
(גמרא שם, וע"פ פירוש רש"י).

~ יום שלישי ח' תשרי ~

פרק עשירי

(1) מבאר דין שמותר לשאול סתם ולפרוע סתם לפי השער
שבשוק, ודין משאיל פירות לזמן קבוע, ודין מלוה את
אריסו, ודין מעמיד הלוואה על פירות אחרים.

א. כֶּשֶׁם שֶׁמִּתֵּר לְמוֹכֵר לְפָסֵק עַל שְׁעַר שְׂבִשְׁוֹק³,
כֵּן מִתֵּר לְלוֹת הַפְּרוֹת סִתָּם⁴ וּפּוֹרְעִין סִתָּם בְּלֹא
קְבִיעַת זְמַן עַל שְׁעַר שְׂבִשְׁוֹק⁶. בִּיצֵד? הִיא הַשְּׁעִיר
קְבוּעַ וְיָדוּעַ לְשִׁנְיָהֶם⁷, וְלֹוה מִחֲבֵרוֹ עֶשֶׂר סְאִין -
חֵיב לְהַחֲזִיר לוֹ עֶשֶׂר סְאִין, אָף עַל פִּי שֶׁהוֹקְרוּ
הַחֲטִים; שֶׁהָרִי בְּשָׁלוֹה מִמֶּנּוּ הִיא הַשְּׁעִיר יָדוּעַ, וְאִלוּ
רָצָה הִיא קֹנֶה וּמִחֲזִיר לֹו⁸, שֶׁהָרִי לֹא קָבַע לוֹ זְמַן.

(2) בכתב יד: ללוקח. (3) כמבואר בפרק ט הלכה א.
(4) שאסרו חכמים ללוות סאה בסאה, שמא יתייקרו - ונמצא
פורע לו יותר ממה שהלווהו, אם לא שיעשה אותו דמים
כמבואר להלן הלכה ב. (5) מבלי שיעשה אותם דמים,
ודווקא בלא קביעת זמן כמו שמבאר רבינו בסמוך (בבא
מציעא עה. כחכמים שאמרו "לווין סתם ופורעין סתם",
ומפרש רבינו דהיינו בלא קביעת זמן - ראה פירושו של
רש"י שם ועיין ריטב"א. ומרכבת המשנה). ודעת רבינו,
שכל שקובע זמן, אף על פי שיש לו מאותו המין או שהיה
השער קבוע - אסור כמו שמבאר לקמן הלכה ב. ובטעם
הדבר אומר המגיד משנה שכל הקובע זמן, על דבר שמחירו
נד והוא מתייקר ומוזיל כגון פירות, נראה, שקבע זמן פלוני,
משום שלדעתו יתייקרו אז הפירות ומפני כך אסור.
(6) בהסתמך על השער שבשוק שאפשר לקנות בו פירות
(שם עב: וכפירוש הבה"ג הובא ברש"י שם). (7) שיצא
השער (בית יוסף סימן קסב עיין שם). (8) פורעו מייד -
והרי זה כאילו יש לו ללוה מאותו המין שמותר ללוות סאה
בסאה כמבואר בסמוך הלכה ב.

ב. הִיא לֹו מֵאוֹתוֹ הַמִּין שְׁלוֹה - הָרִי זֶה מִתֵּר
לְלוֹת¹⁰ סִתָּם בְּלֹא קְבִיעַת זְמַן וּפּוֹרְעַ סִתָּם, אָף עַל
פִּי שֶׁעֲדִין לֹא יָצָא הַשְּׁעִיר¹¹. וְאִפְּלוּ הִיתָה לוֹ סָאָה
בְּלֶכֶד - לֹוה עָלֶיהָ כְּמֶה סְאִין¹². הִיתָה לוֹ טֶפֶה אַחַת
שֶׁל שֶׁמֶן אוּ שֶׁל זֵין - לֹוה עָלֶיהָ כְּמֶה גֶרְבִּי¹³ זֵין
וְשֶׁמֶן. לֹא הִיא לֹו מֵאוֹתוֹ הַמִּין כְּלוּם, וְלֹא נִקְבַּע
שְׁעַר הַשּׁוּק עֲדִין אוּ שֶׁלֹא יָדְעוּ שְׁעַר הַשּׁוּק - הָרִי
זֶה אֲסוּר¹⁴ לְלוֹת סָאָה בְּסָאָה¹⁵. וְכֵן בְּשֶׁאֵר הַפְּרוֹת¹⁶
- לֹא יִלְוֶה אוֹתָן עַד שִׁיעֲשֶׂה אוֹתָן דְּמִים¹⁷. וְאִם לֹוה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

ט שם (שם סג. על פי רש"י). (42) זה נמשך לבבא הראשונה. (43) זקף ההלוואה על פירות באיסור. (44) כדין אבק ריבית שאמרנו בו (למעלה פרק ד, ו) שאין מוציאים מלוה למלוה.

שְׁהִלּוּהוּ³¹. אָבֵל אַחֵר שִׁירָד לְשָׂדֶה³², הוֹאִיל וְאִינוּ יָכוֹל לְסַלְקוֹ - הָרִי הוּא כָּכָל אָדָם, וְאִסּוּר לְהִלּוּתוֹ חֲטִים בְּחַטִּים לְזֹרַע, אָבֵל מְלֹוֹה סֶתֶם³³ עַל שַׁעַר שִׁבְשֻׁק³⁴.

~ יום רביעי ט' תשרי ~

פֶּרֶק אֶחָד עֶשְׂרִי

(1) מבאר דין מלוה את חבירו בעדים, ודין מוציא כתב ידו שהוא חייב לו, ודין מלוה בשטר שגובה מן היורשים ומהלקוחות, ודין מלוה על פה אם נגבית מהיורשים, ודין לוה שאין לו מטלטלין ויש לו קרקע, ודין מצוה על היתומים לפרוע חוב אביהם, ודין טוען שמחיים תפס, ודין יתומים שגבו קרקע בחוב אביהם, ודין מוכר שדה באחריות וזקף עליו דמי השדה במלוה.

א. הַמְלֹוֹה אֶת חֲבֵירוֹ בְּפָנֵי עֵדִים², אוּ שְׂאֲמַר לְעֵדִים³: הִיוּ עָלַי עֵדִים שְׂאֲנִי חַיִּב לְזֶה מִנֶּה, אוּ: אַתֶּם עֵדִים⁴ שְׂאֲנִי חַיִּב לְזֶה מִנֶּה - זוּ נִקְרְאתָ מְלֹוֹה עַל פֶּה⁵, וְאִין צָרִיךְ לְפָרְעוֹ בְּעֵדִים⁶. לְפִיכָּה, אִם טָעַן וְאָמַר אַחֵר כֶּךָ: פְּרַעְתִּי - נִשְׁבַּע הַסֵּת⁷ וּנְפִטָר. אָבֵל הַמְלֹוֹה אֶת חֲבֵירוֹ בְּשֵׁטֶר - צָרִיךְ לְפָרְעוֹ בְּעֵדִים. לְפִיכָּה, אִם טָעַן וְאָמַר: פְּרַעְתִּי שֵׁטֶר זֶה - אִינוּ נִאֶמְרָן⁸, אֲלֹא אוֹמְרִים⁹ לוֹ: אוּ הִבֵּא עֵדִים¹⁰ אוּ עֹמֵד וְשִׁלָּם¹¹ לוֹ חוּבּוֹ. לְפִיכָּה, הָאוֹמֵר לְעֵדִים: הִיוּ עָלַי עֵדִים שְׂאֲנִי חַיִּב לְזֶה מִנֶּה - אִין פּוֹתְבִין עֵדוּתָן וְנוֹתְנִין לְמְלֹוֹה, שְׁלֹא יַחֲזִירוּ לְמְלֹוֹה עַל פֶּה עֵדוּת בְּשֵׁטֶר¹², עַד שְׂיֹאמַר לָהֶן הַלֹּוֹה: פְּתִבּוּ שֵׁטֶר¹³ וְחֲתִמוּ וְתָנוּ לוֹ. אִף עַל פִּי שְׂאֲמַר לָהֶן כֶּךָ¹⁴, צָרִיכִין לְהַמְלִיךְ בִּיד¹⁵ אַחֵר שֶׁחֲתִמוּ בְּשֵׁטֶר, וְאַחֵר כֶּךָ נּוֹתְנִין הַשֵּׁטֶר בְּיַד הַמְלֹוֹה. קִנּוּ מִיָּדוֹ¹⁶ שֶׁהוּא חַיִּב לוֹ מִנֶּה - הָרִי אֵלּוּ פּוֹתְבִין וְנוֹתְנִין, אִף עַל פִּי שְׁלֹא אָמַר לָהֶן פְּתִבּוּ, שֶׁסֶתֶם קִנְנָן לְכַתִּיבָה עוֹמֵד¹⁷, וְאִין צָרִיכִין לְהַמְלִיךְ בִּיד¹⁸.

(2) בבא-בתרא קעה. (3) הודה בפני עדים (סנהדרין כט.). (4) כלומר, או בלשון: אתם עדי. (5) להבדיל ממלוה בשטר, שחלוקים בדיניהם כמו שיתבאר לקמן. (6) שבועות מא: "המלוה את חבירו בעדים - אינו צריך לפרועו בעדים". (7) מתקנת חכמי הגמרא (שם מ:). (8) שהרי המלוה אומר: אם פרעת, למה השארת בידי את השטר? (9) בית-דין. (10) שפרעת. (11) שם מא. אולם, אם טען הלוה: השבע לי שלא פרעתך, נשבע ואח"כ נוטל - כמו שיתבאר להלן פי"ד הל' ב. (12) לחובתו של לוה, שיצטרך לפרועו בעדים (בכת"י תימן: עדות על-פה, מלוה בשטר). (13) ב"ב מ. סנהדרין כט: (14) כתבו ותנו. (15) אם עדיין עומד בדיבורו. (16) בקנין חליפין (עיין פרק ה מהלכות מכירה הל' ה) על שעבוד נכסיו לפרעון ההלוואה, וגובה מן הלקוחות אפילו לא נכתב השטר (עיין שו"ע חו"מ סימן לט, א. וב'בית יוסף' שם על ה'טור').

(24) סאה בסאה. (25) לשם זריעתם בשדה שקיבל באריסות - ועל האריס לפרועם לגורן (שם עד:). (26) לעבדה בשום עבודה ועדיין לא זכה בו. (27) שכבר זכה בו. (28) שאף אם ירד - מלווהו. (29) הואיל וביד בעל הקרקע לסלקו בשעה שלווה ממנו הזרע על מנת להחזירו כשיאסוף היבול - אין זו הלוואה, אלא הסכים ליטול מתבואת השדה פחות משנוטלים שאר אריסים - כשיעור הזרע שקיבל. (שם וברש"י). (30) ושינה בעל הקרקע ממנהג המקום והטיל על האריס הבאת הזרע. (31) וינכה לו מחלקו כשיעור הזרע. (32) וכבר זכה בה האריס - ונתחייב בעל הקרקע בנתינת הזרע, אלא שהאריס הסכים אחרי כן - מאיזה נימוק שהוא - לקבל על עצמו הוצאה זו. (33) בלא קביעת זמן. (34) כדרך שהתירו בכל אדם.

ו. מִי שֶׁהָיָה נוֹשֶׂה³⁵ בְּחֵבְרוֹ מְעוֹת, וְאָמַר לוֹ: תֵּן לִי מְעוֹתִי, שְׂאֲנִי רוֹצֶה לְקַח בָּהֶן חֲטִים; אָמַר לוֹ: צֹא וַעֲשֵׂה אוֹתָן עָלַי כְּשַׁעַר שֶׁל עֶכְשָׁו, וְיִהְיֶה לָךְ אֲצִלִּי חֲטִים בְּהִלּוֹאָה: אִם יֵשׁ לוֹ חֲטִים כְּשַׁעַר מְעוֹתָיו³⁶ - מִתֵּר³⁷; וְאִם אִין לוֹ אוֹתוֹ הַמִּין - הָרִי זֶה אִסּוּר³⁸. שְׁלֹא אָמַר חֲכָמִים³⁹ שֶׁמִּתֵּר לְפִסֵּק עַל שַׁעַר שִׁבְשֻׁק אִף עַל פִּי שְׂאֲנִין לוֹ פְּלוֹם מְאוֹתוֹ הַמִּין, אֲלֹא בְּנוֹתָן מְעוֹתָיו לְקִנּוֹת בָּהֶן פְּרוֹת⁴⁰; אָבֵל הַרוֹצֶה לְהַעֲמִיד הַלֹּוֹאֲתוֹ עַל גַּב הַפְּרוֹת - אִסּוּר⁴¹, עַד שִׁיְהִיוּ לוֹ פְּרוֹת. הָיָה לְלוֹה חֲטִים, וַעֲשֵׂה הַלֹּוֹאֲתוֹ עָלָיו חֲטִים, וְכֹא אַחֵר זֶמַן וְאָמַר לוֹ: תֵּן לִי חֲטִים, שְׂאֲנִי רוֹצֶה לְמַכְרֵן וְלְקַח בְּדִמְיֵיהֶן יֵין; אָמַר לוֹ: צֹא וַעֲשֵׂה אוֹתָן עָלַי יֵין כְּשַׁעַר שִׁבְשֻׁק עֲמָה: אִם יֵשׁ לוֹ יֵין - הָרִי זֶה מִתֵּר, וְנִעֲשִׂית הַלֹּוֹאֲתוֹ אֲצִלִּי יֵין; וְאִם אִין לוֹ יֵין - אִסּוּר. הָרִי שְׁלֹא הָיָה לוֹ⁴², וְעַבְר וְהַחֲזִירוּ⁴³ הַהִלּוֹאָה פְּרוֹת, אִף עַל פִּי שֶׁקִּנְיָה פְּרוֹת אַחֵר כֶּךָ - אִינוּ חַיִּב לְתֵן לוֹ פְּרוֹת, אֲלֹא נּוֹתֵן לוֹ מְעוֹת שֶׁהִלּוּהוּ⁴⁴.

(35) שם סג. (36) כלומר, אם יש לו סאה פוסק עימו על סאה ולא על יותר שאין המוכר כלווה, שנתבאר (בהלכה ב) "יש לו סאה לוה עליה כמה סאין", שלא אמרו כן אלא מתוך הטעם שאנו רואים כאילו לוה סאה כנגד סאה ונמצא שיש לו שתיים, וטעם זה אינו שייך במוכר, מפני שמשעה שפסק עליה הרי היא יוצאת לגמרי מרשות המוכר (הלווה) לרשות הלוקח (המלווה) - מגיד משנה בשם הרשב"א. וראה למעלה פרק ט הלכה א. (37) וכדרך שאמרנו בפוסק ונותן מעותיו כמבואר למעלה פרק ט, א. (38) אף על פי שיצא השער. (39) כמבואר למעלה. (40) משום שאף על פי שאין לוה יש לוה ויכול לקנותם במעות שקיבל (ראה פרק ט שם בבאורנו). (41) מאחר שאין בידו מעות - במה יקנה, והרי זה כאילו לא יצא השער - ואסור, כמבואר בפרק

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

ד. כָּל מְלוֹה בְּשֹׁטֶר³⁷ - גֹּבֶה אוֹתָהּ מִן הַיּוֹרְשִׁין וּמִן הַלְקוּחוֹת³⁸, כְּמוֹ שִׁתְּבָאָר³⁹; וּמְלוֹה עַל פֶּה - גֹּבֶה אוֹתָהּ מִן הַיּוֹרְשִׁין⁴⁰, וְאֵינוֹ גֹּבֶה אוֹתָהּ מִן הַלְקוּחוֹת⁴¹. לְפִי שְׁאִין לֹא⁴² קוֹל, לְפִיכָף לֹא יִטְרֹף בָּהּ⁴³. אָבָל מְלוֹה שֶׁבְּשֹׁטֶר - קוֹל יֵשׁ לָהּ, וְהַלּוּקָה הַפְּסִיד עַל עֲצָמוֹ שְׁלֹא⁴⁴ שְׁאֵל עַד שִׁדְעָה שְׁנֹכְסִיו שֶׁל זֶה מְשַׁעֲבֵדִין בְּמְלוֹה שְׁעָלִיו; שֶׁכָּל נֹכְסֵי הַלּוֹה תַּחַת שֶׁעֲבִיד הַמְּלוֹה מִן הַתּוֹרָה⁴⁵.

(37) לרבות גם שאין אחריות נכסים מפורשת בו. כמבואר בפ"ח מהלכות גזילה ואבידה ה' א, "שאחריות שלא נתפרשה בשטר - טעות-סופר היא, בין בשטרי הלוואה בין בשטרי מקח וממכר". (38) שקנו מן הלואה לאחר שלוה, ונשתעבדו נכסיו למלוה. (39) להלן פרק יח. (40) שכבר נשתעבדו הנכסים בחיי אביהם (קידושין יג: ועיין ב"ב קעו. וברי"ף שם). (41) מתקנת חכמים. (42) למלוה על-פה קול, שכל הלווה - בצינעא לווה. (43) משום הפסד לקוחות, שאין יכולים להזהר בדבר, שאין ידוע לכל. (44) חקר בדבר. (45) שנאמר (דברים כד, יא) "והאיש אשר אתה נושה בו יוציא אליך את העבט החוצה" - והוא-הדין מקרקעין (רשב"ם ב"ב שם) אלא משום הפסד לקוחות, אמרו חכמים מלוה על-פה אינו גובה מן הלקוחות כמבואר למעלה - ובשטר העמידוהו על של תורה, כעולא בבבא-בבא בתרא קעה: "דברי תורה, אחד מלוה בשטר ואחד מלוה על-פה גובה מנכסים משועבדים, מאי טעמא שיעבודא דאורייתא, ואלא מה טעם אמרו: מלוה על-פה אינו גובה אלא מנכסים בני חורין, משום פסידא דלקוחות וכו'".

ה. הַמוֹכֵר שְׂדֵהוּ בְּעֵדִים⁴⁶, וְיִצְאָת מִתַּחַת יְדֵי הַלּוֹקָח⁴⁷, אָף עַל פִּי שְׁאִין שֶׁם שֹׁטֶר⁴⁸ בִּיד הַלּוֹקָח - הָרִי זֶה חֹזֵר וְטוֹרֵף מִנְּכָסִים מְשַׁעֲבֵדִים⁴⁹, כְּמוֹ שִׁתְּבָאָר⁵⁰; שֶׁכָּל הַמוֹכֵר - בְּפִרְהֶסְיָא מוֹכֵר⁵¹, וְקוֹל יֵשׁ לָהּ⁵².

(46) שם מא: (47) בעל-חוב של מוכר הוציא אותה מידו. (48) שטר מכר. (49) שמכרם או שעבדם אחר מכירת שדה זו. (50) להלן פרק כא, הלכה א. (51) כדי שיקפצו עליו קונים - ויסיפו במקח. (52) והלוקח השני שלא נזהר - הפסיד על עצמו (שם).

ו. אֵין הַהֲלוּאָה שְׁעַל פֶּה נִגְבִּית מִן הַיּוֹרְשִׁין אֶלָּא בְּאֶחָד מִשְׁלֹשֶׁה דְּבָרִים אֵלּוּ: כְּשִׁתְּבָא מוֹדָה בָּהּ, וְצִנָּה בְּחִלּוּי⁵³ שֹׁשׁ לְפָלוּגִי עָלָיו חוֹב עֲדִין. אוֹ שִׁהִיתָה הַהֲלוּאָה לְזִמָּן, וְלֹא הִגִּיעַ זְמַן לְפִרְעָהּ, וְחִזְקָהּ הִיא שְׁאִין אָדָם פּוֹרֵעַ בְּתוֹרֵף זְמַנָּהּ⁵⁴. אוֹ שֶׁנִּדְוָה⁵⁵ עַד שְׁתֵּתָן וּמַת בְּנִדְוִיו. כָּל אֵלּוּ גּוֹבִין מִן הַיּוֹרְשִׁין⁵⁶ בְּלֹא שְׁבוּעָה⁵⁷. אָבָל אִם בָּאוּ עֵדִים שֶׁהִיא חֵיב לָזֶה מִנָּה, אוֹ בְּפִגְנוֹ הַלְוָהּ - אֵינוֹ גֹּבֶה מִן הַיּוֹרֵשׁ כְּלֹאם, שְׁמָא פְּרַעוּ⁵⁸; שֶׁהַמְּלוֹה אֶת חֲבֵרוֹ בְּעֵדִים⁵⁹ - אֵין צָרִיף לְפָרְעוֹ בְּעֵדִים. וְכֵן אִם מוֹצִיא כְּתָב יָד אֲבִיהֶן שֶׁהוּא חֵיב לוֹ - אֵינוֹ גֹּבֶה בּוֹ כְּלֹאם, כְּמוֹ שֶׁבְּאֶרְנוֹ⁶⁰.

(17) שכשם שמיפה כוחו בקנין - כך, מן הסתם, ייפה כוחו לענין כתיבה (ב"ב מ. וברשב"ם). (18) לפני הנתניה, לפי ש"אין לאחר קנין כלום" (כתובות נה.).

ב. לֹוֶה שֶׁכְּתַב שֹׁטֶר¹⁹ בְּכֶתֶב יָדוֹ²⁰, וְהָעִיד בּוֹ עֵדִים²¹, וּנְתָנוּ לְמְלוֹה - הָרִי זֶה שֹׁטֶר בְּשֹׁטֶר²². וְכֵן אִם כְּתַב שֹׁטֶר אָף עַל פִּי שְׁאִין בּוֹ עֵדִים²³, וּנְתָנוּ לְמְלוֹה בְּפִגְנֵי עֵדִים²⁴ - הָרִי זֶה מְלוֹה בְּשֹׁטֶר²⁵. וְהוּא שִׁהִיָּה כְּתַב שְׁאִינוֹ יָכוֹל לְהִזְדַּיֵּף²⁶, וְיִקְרָאוּ אוֹתוֹ הָעֵדִים שְׁנֹמְסֵר בְּפִגְנֵיהֶם²⁷. וְיֵשׁ מִן הַגְּאוּנִים²⁸ שֶׁהוֹרָה, שֶׁצָּרִיף לְזִמְרָה לְעֵדִים שְׁמֹסְרוֹ בְּפִגְנֵיהֶם: חֲתָמוּ וְהָעִידוּ²⁹ שְׁנֹמְסֵר בְּפִגְנֵיהֶם³⁰.

(19) הודאה. (20) כגון: אני פלוני בן פלוני הבא על החתום מודה שאני חייב . . . (ראה 'טור' ושו"ע סי' סט, א). (21) על תוכנו - לא לקיום החתימה, שכתב-ידו הוא (ש"ך סי' ס"ק ח). (22) גיטין פו. (עיין הגר"א סי' מ ס"ק ו, רבית יוסף' וסמ"ע סי' סט ס"ק טו). (23) עדי חתימה. (24) עדי מסירה. (25) גיטין פ: כשמואל, האומר: הלכה כרבי אלעזר (עדי מסירה כרתי) אף בשטרות. (26) שם כב: "לא הכשיר ר"א (כתב המזדייף) אלא בגיטין, אבל בשאר שטרות לא, דכתיב (ירמיה לב, יד) ונתתם בכלי חרש למען יעמדו ימים רבים" (גזירת הכתוב הוא בשטרות שאינם כשרים אלא אם הם ראויים לעמוד ימים רבים" - ר"י ב'תוספות' שם, ד"ה אבל). (27) שאם לא יקראוהו בפניהם, על מה הם מעידים לאחר זמן (שם יא:). (28) רב שרירא ורב האי (מגיד-משנה) ע"פ ב"ב קעו. (הגר"א סימן מ, ס"ק יב). (29) חתמו או העידו. כלומר, כתבו העדותכם בשטר נפרד, לא על של ההודאה וחתמו, או - אם אינם יודעים לחתום - העידו על כך בעל-פה בפני ב"ד (תשב"ץ, הובא בכסף-משנה, וכהבנת הלחם-משנה). (30) כדי שיצא לזה קול (שיתפרסם הדבר), וכשאינו אומר להם - אינם מעידים וכותבים אם כי רשאים הם, ואין לו קול (מגיד-משנה).

ג. הוֹצִיאָה עָלָיו כְּתָב יָדוֹ³¹ שֶׁהוּא חֵיב לוֹ, וְאֵין שֶׁם עֵדִים, אָף עַל פִּי שֶׁהִחֲזֹק³² כְּתָב יָדוֹ בְּבֵית דִּין - הָרִי זֶה כְּמְלוֹה עַל פֶּה³³ לְכָל דְּבָר. וְאִם טָעַן שֶׁפָּרַע - נִשְׁבַּע הֶסֶת וְנִפְטָר³⁴. וְאֵינוֹ גֹּבֶה בְּכֶתֶב זֶה לֹא מִן הַיּוֹרְשִׁין³⁵ וְלֹא מִן הַלְקוּחוֹת³⁶.

(31) ב"ב קעה: במשנה. (32) נתקיים בב"ד שכתב-ידו הוא. (33) שאין הקיום של ב"ד - אישור על תוכנו, אלא על הכתיבה שכתב-ידו הוא (שם קעו. בגמ'). (34) אם כי השטר ביד המלוה - אין המלוה יכול לטעון: "שטרך בידי מאי בעי" (למה שטרך אצלי) מפני שאין הלואה נזהר מלהשאירו ביד מלוה אחר הפרעון, הואיל ואין השטר כשר לגבות בו מן הנכסים המשועבדים, כמבואר בסמוך (שם ברי"ף, ובמלחמות ה' להרמב"ן). (35) שמא פרעו אביהם. אבל אם ברי שלא פרע, כגון ע"פ אחד משלשה דברים שיתבאר (לקמן הלכה ו) - גובה כמלוה על-פה (כסף-משנה). (36) כמלוה על-פה, כמבואר להלן הלכה ד.

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

~ נקודות משיחות קודש ~

"חֻקָּה הִיא שְׁאִין אָדָם פּוֹרֵעַ בְּתוֹךְ זְמָנוֹ".

והוא דעת ריש לקיש, אבל אביי ורבא סוברים שלפעמים מזדמנים לאדם מעות קודם זמן הפירעון ורוצה לשלם כדי שלא יטרידו אותו.

ומודים אביי ורבא לריש לקיש שבמקום שעדיין לא הגיע זמן החיוב, יש חזקה ש"אין אדם פורע תוך זמנו" כגון אם השכיר בית שאינו נאמן לומר פרעתוך תוך זמנו, כי השוכר חושש שלא יבוא לידי חיוב כלל אם יפול הבית או ביתו של המשכיר עצמו ויוציאו מבית זה ולא יבוא לידי חיוב כלל.

ועל-דרך-זה בפדיון הבן, שאם מת האב הרי בנו בחזקת שלא נפדה, שמאחר ולא נתחייב עדיין חושש שמא ימות הבן ולא יבוא לידי חיוב כלל, וממילא אינו פורע קודם זמן החיוב.

מה-שאין-כן במלוה, כיון שנתחייב בשעת ההלוואה ונשתעבדו נכסיו מיד, סוברים אביי ורבא שאדם עשוי לפרוע תוך זמנו.

החזקה שאין אדם פורע תוך זמנו, קשורה גם למלוה. שהרי הדין בצדקה הוא שצריך ליתן לפניו בסבר פנים יפות, והלא הלוואה גם היא גמ"ח ואין המלוה יכול לדרוש ההלוואה תוך זמנו היפך ההנהגה של סבר פנים יפות. ובנוסף, הרי גם לאחר זמנו אם יודע שאין לו לפרוע אסור לנוגשו, ולא עוד אלא ש"אסור לאדם להראות עצמו לבעל חובו בזמן שידוע שאין לו, אפילו לעבור לפניו שלא יפחידו או יכלימו אע"פ שאינו תובעו" ומובן שגם המלוה אינו תובע חובו תוך זמנו. בנוגע ל"חיוב" של הקב"ה לפדות את בנו בכורו ישראל מהגלות, הנה נאמר "זכו אחישנה", ולכאורה הרי "מה שהקב"ה עושה, הוא מצוה לישראל לעשות" ומדוע יפרע הקב"ה "חובו" תוך זמנו.

והביאור בזה: כיון שבנוגע לפדיון הבן, הסיבה שאין לחשוש שמא פדאו אביו היא מפני שיש מקום לחשוש שמא לא יגיע לזמן החיוב, הרי כאן לא שייך סיבה זו ובוודאי שהקב"ה "חייב" כביכול לפדות את בנו ישראל מהגלות. וגם לריש לקיש, הסיבה שאין אדם פורע תוך זמנו היא כיון שגילה דעתו שלא יוכל לפרוע תוך זמנו, דבר שבוודאי אינו שייך אצל הקב"ה, וממילא אין כל סיבה לדחות ח"ו את הפדיה מהגלות, ובפרט שגם "שכינתא בגלותא" ולשם מה לעכב את הגאולה?

(על פי "ין מלכות" ספר משפטים סימן י מתוך רמב"ם "פרדס המלך")

(53) קודם מיתתו (שם קעד:). (54) שם ה: כריש לקיש שאמר: ואפילו מיתמי. (55) על סירובו לפרוע (שם קעד:).

(56) בין גדולים בין קטנים (עיין להלן פי"ד, א ובמגיד-משנה). (57) שהרי הוברר שעדיין לא נפרע (שם ה:). (58) אביהם בהיותו בחיים, ואילו היה בחיים היה טוען פרעתי - והיה נאמן. (59) ואנו טוענים בשביל יתומים - כל טענה שאביהם היה נאמן בה. (60) למעלה הלכה ג.

ז. לֹוֹה שְׁאִין לוֹ מִטְּלָטְלִין⁶¹ וְיֵשׁ לוֹ קֶרֶקֶ: אִם נֹדַע לְבִית דִּין שֶׁתּוֹלָה מְעוֹתָיו בְּיַד אַחֲרִים⁶² - כּוֹפִין אוֹתוֹ לְמַכְרֵה⁶³ וְלִתֵּן לְבַעַל חוּבוֹ; וְאִם לֹא נֹדַע לָהֶם דְּבַר זֶה - מְחַרְמִין⁶⁴ עַל מִי שֶׁיִּדַּע לוֹ מִטְּלָטְלִין וְלֹא יְבִיאֵם, וְאַחַר כֵּן יוֹרְדִין לְבִינֹנִית שֶׁבְּנִכְסֵי וּמִגְבִּין לְבַעַל חוּבוֹ, כְּמוֹ שֶׁתִּבְאָר⁶⁵. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים?⁶⁶ בְּזִמְן שֶׁנִּפְרָעִין מִן הַלֹוֹה עֲצָמוֹ; אֲבָל הֵבֵא לְפָרַע מִן הַיֹוֹרֵשׁ, בִּין קָטָן בִּין גָּדוֹל - לֹא יִפְרַע מִן הַמִּטְּלָטְלִין, אֲפִלּוּ הָיוּ מִפְקָדִין אוֹ מְלֹוֹה אֲצֵל אַחֲרִים⁶⁷; שֶׁהַמִּטְּלָטְלִין⁶⁸ אֵינָן תַּחַת שְׁעָבוֹד בַּעַל חוּב מִן הַתּוֹרָה⁶⁹.

(61) האומר: שאין לו ממון או מטלטלין ורוצה להגבות לבעל-חובו מן הקרקע - ומצד הדין מטלטלין קודמים לגבייה מן הקרקע כמבואר (למעלה ס"א, הל' ד. וראה בביאורנו שם). (62) להברית מן המלוה. (63) לטרוח ולמכור הקרקע - ופורע לבעל-חובו במעות. (64) מתקנת הגאונים (ראה בביאורנו למעלה פ"א הערה כג). (65) להלן פי"ט, א. שמתקנת חכמים - בעל-חוב דינו כבינונית. (66) שגובה מן המטלטלין. (67) ועדיין לא באו לרשות היתומים (כתובות פד: כרבי עקיבא). (68) של יתומים. (69) שם, כי בעוד הלווה קיים - גובה אפי' מגלימא דעל כתפיה (מהמעיל שעל כתפיו) שהרי לו הלוה מעותיו ונשתעבד, והתורה אמרה: יבוא שליח ב"ד ויטול משכונו, שנאמר (דברים כד, יא) "והאיש אשר אתה נושה בו יוציא אליך את העבט החוצה". אבל כשמת הלוה, מה לו עם היתומים? הרי לא לו ממנו ולא נשתעבדו לו. אבל קרקעות שירשו - כבר נשתעבדו למלוה מחיים מדין ערב, שנכסיו של אדם הם ערבי, ועליהם סמך המלוה כשהלוהו, אבל מטלטלין - אפילו דין ערב אין להם, שהרי לא עליהם סמך המלוה, הואיל וכיד הלוה להצניעם ולאבדם (ע"פ רש"י ב"מ סז:). ומתקנת הגאונים שבעל-חוב גובה מן המטלטלין, כמו שיתבאר לקמן הלכה יא.

ח. מְצוּה⁷⁰ עַל הַיְתוֹמִין לְפָרַע חוּב אֲבִיהֶן מִן הַמִּטְּלָטְלִין שֶׁהֵנִיחַ⁷¹. וְאִם לֹא רָצָה הַיֹוֹרֵשׁ לָתֵן - אֵין כּוֹפִין אוֹתוֹ⁷². וְאִם תִּפְסַּע בַּעַל חוּב מִחַיִּים⁷³ - גּוֹבֶה מֵהֶן. טָעֵן שְׁמַחֲמִים תִּפְסֹן, וְהַיֹוֹרֵשׁ טָעֵן שֶׁאַחַר מִיתָה תִּפְסֹ - עַל הַיֹוֹרֵשׁ לְהִבְיֵא רְאִיָּה⁷⁴; אִי⁷⁵ יִשָּׁבַע הַמְלֹוֹה⁷⁶ שֶׁכֵּן וְכֵן הוּא חַיִּב לוֹ, וְיִכּוֹל לְטָעֵן עַד כְּדֵי דְמִיָּה⁷⁷, וְיִכּוֹל לְבִשּׁוּעָתוֹ שְׁמַחֲמִים תִּפְסֹ. הָיוּ הַדְּבָרִים שֶׁתִּפְסֹ שְׁטָרוֹת⁷⁸, וְטָעֵן שֶׁהֵן מִשְׁכּוֹן⁷⁹ בְּיַד⁸⁰ עַל חוּבוֹ וְשְׁמַחֲמִים תִּפְסֹ - עַל הַמְלֹוֹה לְהִבְיֵא רְאִיָּה שְׁמַחֲמִים תִּפְסֹ. וְאִם לֹא הִבִּיא רְאִיָּה - יִחְזִיר

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

הַשָּׂדֶה, וּפִיִּסּוֹ שְׁמֵעוֹן בְּמַעוֹת⁸⁸ וְהִלָּךְ לוֹ - הַדִּין נוֹתֵן, שְׂכִיבָאוּ יוֹרְשֵׁי רְאוּבֵן וַיִּתְּבְּעוּ שְׁמֵעוֹן בְּמַלְוָה שְׂזָקָף עָלָיו, שְׁהִרִי⁸⁹ אִינָה מִשְׁעַבְדָּת לְבַעַל שֵׁל רְאוּבֵן⁹⁰. לְפִיכָף⁹¹, אִם הָיָה שְׁמֵעוֹן פֶּקֶח - נוֹתֵן לָהֶן הַקְּרָקַע שְׁלָקָח מֵרְאוּבֵן⁹² בְּמַלְוָה⁹³ שְׂזָקָף עַל עַצְמוֹ, וְחוֹזֵר וְטוֹרֵף אוֹתָהּ מִהֶן⁹⁴ מִפְּנֵי הַמַּעוֹת שֶׁנָּתַן לְבַעַל חוֹב שֵׁל רְאוּבֵן כְּדִי שְׁלֹא יִטְרֹף אוֹתָהּ מִמֶּנּוּ, שְׁהִרִי בְּאַחֲרִיּוֹת לְקַחָהּ מֵרְאוּבֵן⁹⁵.

(85 כתובות צב. 86) שאם יטרוף אותו בעל-חוב בדין - יחזיר לו מעותיו. (87) ולא הניח נכסי דלא נידיי בני חורין (קרקעות שלא נמכרו ולא נשתעבדו). (88) בחוב של דמי השדה שחייב ליתומים. (89) חוב זה של דמי הקרקע. (90) כמבואר למעלה (הלכה ז) - כלומר, ולא היה לך לפייס בעל-חוב של אבינו בדמי השדה, שהרי מעות אלו שירשנו מאבינו, אינן משועבדות לבעל-חוב. (91) שם. (92) לאו דוקא - והוא הדין כל קרקע שהוא, ואע"פ שאין מגבים מן הקרקע כשיש ללווה מטלטלין - כאן מגבים, כדי שלא יפסיד שמעון (מגיד-משנה, וכן כתוב בהגהות מיימוניות). (93) בתור פרעון החוב. (94) כמבואר למעלה (הלכה ט) שבעל-חוב גובה מן הקרקע שגבו יתומים (ועיין מגיד-משנה והגהות מיימוניות). (95) אביהם, ובדין חוזר על היתומים.

יא. כְּכֹר תִּקְנוּ גְּאוֹנִים אֲחֵרֹנִים⁹⁶ כָּלָם, שְׂהִיָּה בַעַל חוֹב גּוֹבֶה מִטְּלָטְלִין מִן הַיּוֹרְשִׁין⁹⁷. וְכֵן דִּנִּין יִשְׂרָאֵל בְּכָל בֵּית דִּין שֶׁבְּעוֹלָם. אֲכָל בְּמַעֲרָב⁹⁸ הָיוּ פוֹתְכִין בְּשִׁטְרֵי חוֹבוֹת: שְׂיֵשׁ לְגִבּוֹת מִן הַקְּרָקַע וּמִן הַמִּטְּלָטְלִין בֵּין בְּחִיּוֹ בֵּין אַחֵר מוֹתוֹ; וְנִמְצָא גּוֹבֶה עַל⁹⁹ תִּנְאִי זֶה¹⁰⁰ יוֹתֵר מִן הַתִּקְנָה¹⁰¹. וּסְגִי גְדוֹל עֲשׂוֹ¹⁰² בְּדָכֵר. שְׁמָא לֹא יָדַע הַלֵּוֹה בְּתִקְנָה זֹאת¹⁰³, וְנִמְצָא מִמוֹן יְתוֹמִים יוֹצֵא שְׁלֹא בְּדִין¹⁰⁴. שְׁאִין כַּח בְּתִקְנַת אֲחֵרֹנִים¹⁰⁵ לְחַיֵּב בֶּה יְתוֹמִים¹⁰⁶.

(96) בימי רב הונא הלוי גאון בר מר בר יצחק (ראה אוצר הגאונים כתובות, מעמוד 210 ואילך). (97) שכיום, רוב בני אדם, עיקר מסחרם במטלטלין, ובעל-חוב סומך עליהם (ראה מגיד-משנה, פרק טז מהלכות אישות הלכה ח). (98) צפון אפריקה. (99) בכת"י תימן: לפי. (100) שכל תנאי, בדבר שבממון, אפילו על מה שכתוב בתורה - קיים, כמבואר בפ"ב מהלכות שכירות הלכה ט. (101) שעל-פי התקנה, אינו גובה מטלטלין של יתומים אלא כשאין להם קרקע, אבל לפי התנאי גובה אפילו כשיש להם קרקע (מגיד-משנה). (102) כלומר, שיש עוד תועלת חשובה בתנאי זה, נוסף על התקנה (מגיד-משנה). והשווה הלכות אישות שם: "ודבר זה תיקון גדול הוא, ואנשים גדולים ונבונים הנהיגו דבר זה כו' ונמצא האלמנה גובה מן המטלטלין בתנאי זה ולא בתקנת אחרונים". (103) של הגאונים. (104) מכיון שלא ידע בתקנה זו - לא שיעבד מטלטליו על-מנת שיגבו מהם לאחר מותו. ומה שקרא לזה

לְיוֹרְשִׁים; מִפְּנֵי שְׂאִינוֹ טוֹעֵן לְקִנּוֹת גּוֹפִים⁸¹, אֲלֹא לְרֹאֵיָה שְׂבִהָן⁸².

(70) כלומר, אם כי מן הדין המטלטלין אינם תחת שיעבוד - מצוה על היתומים, משום כבוד אביהם, לפרוע (בבא-בתרא קנז). (71) שהורישם, אבל משלהם - אין עליהם מצוה, כמבואר בקידושין (לב). כיבוד (מצות כיבוד אב) - משל אב (ע"פ בבא-בתרא שם, מגיד-משנה. "הגהות אשרי" כתובות, פרק הכותב). (72) כדי לקיים מצות כיבוד, ש"כל מצוה שמתן שכרה בצדה (שהתורה מודיעה שכן המצוה, כגון בכיבוד אב שנאמר בה "למען יאריכון ימיך") אין בית-דין של מטה מזהירים עליה" להכריח את המסרבים, כמבואר בחולין קי: ('טור' סי' קז). (73) בהיות אביהם בחיים, ועדיין לא זכו בהם היתומים (כתובות פד:). (74) שמתוך שיכול לטעון: לקוחה היא בידי - נאמן גם לטעון: מחיים תפסתי, ועל הירוש להביא ראיה שלאחר מיתה תפסם (גמרא שם). (75) אם אין עדים - ליורש. (76) בנקיטת חפץ - כדרך כל הנשבעים ונוטלים (ראה לקמן פ"ג הלכה ג). (77) של החפץ שתפס, שאילו רצה אומר לקוח הוא בידי. (78) שטרי חוב על אחרים (שם פה. בעובדא ד"ההיא איתתא"). (79) ר"ף שם. (80) ונתבאר למעלה (פ"ג הלכה ה), שאין המשכון נעשה מטלטלין אצל בניו. (81) וגם אם טען כך - אינו נאמן, שהרי ב"ד אומרים לו: הבא שטר מכר, כמבואר (בפ"ו מהלכות מכירה הל' י"א) "שאין שטר חוב נקנה במסירת השטר לידו, שלא מסר לו אלא הראיה שבו, ואין הראיה נתפסת ביד. וכיצד יקנה השטר? שיכתוב לו המקנה: קנה שטר פלוני . . . ומסור לו השטר (=שטר החוב) - ונמצא שנקנה בכתובה ומסירה" (ר"ף שם, ועיין מגיד-משנה, ולקמן פט"ז הל' ז). (82) ואין הראיה נתפסת ביד (ועיין לחם-משנה, וצ"ע).

ט. יְתוֹמִים שֶׁגָּבוּ קְרָקַע בְּחוֹב שְׂהִיָּה לְאַבְיָהּ אֲצֵל אֲחֵרִים - יֵשׁ לְבַעַל חוֹב שֵׁל אֲבִיהֶם לְחוֹזֵר וְלִגְבוֹת אוֹתָהּ מִהֶן⁸³; שְׁהִרִי קְרָקַע זֶה שֵׁל אֲבִיהֶם הִיא⁸⁴.

(83) אם כי החוב עצמו אינו תחת שיעבודו של בעל-חוב (פסחים לא). (84) כלומר, מנכסים שהיו תחת שיעבוד של אביהם, וכשם שהיא תחת שיעבוד של אביהם - כך היא תחת שיעבוד של בעל-חוב של אביהם, כמבואר למעלה (פ"ב הלכה ו): "ראובן שהיה חייב לשמעון מאה, ולוי חייב לראובן מאה, מוציאין מלוי ונותנין לשמעון" (ב'תוספות' שם שאלו: למה אין אומרים כן בחוב שיש לאביהם על אחרים ולא גבו קרקע? והלא גם החוב עצמו משועבד לבעל-חוב של אביהם? ותיצרו, שקרקע הוא תחת שיעבוד מלא, שאם ימכור אותו יבוא בעל-חוב ויטרוף מן הלוקח, אבל מטלטלין שאם ימכרם המלוה אין בעל-חוב גובה אותם, אין שעבודם שעבוד גמור, וחוב שהניח להם אביהם - דינו כמטלטלין).

י. רְאוּבֵן⁸⁵ שְׁמֵכֵר שָׂדֶה לְשְׁמֵעוֹן בְּאַחֲרִיּוֹת⁸⁶, וְזָקָף שְׁמֵעוֹן דְּמֵי הַשָּׂדֶה עָלָיו מְלוּה לְרְאוּבֵן, וּמָת רְאוּבֵן⁸⁷, וְכֹא פַעַל חוֹב שֵׁל רְאוּבֵן לְטְרֹף מִשְׁמֵעוֹן

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

חַן הָאִשָּׁה, כְּדִי שִׁיחֶיהָ לָהּ כָּלֹם שֶׁתִּנְשָׂא בּוֹ הָאִשָּׁה
לְאַחֵר. לְפִיכָךְ, אִם קָפְצָה הָאִשָּׁה וְנִשְׂאָתָה, וְאַחֵר כָּךְ
בָּאת לְתַבֵּעַ כְּתֻבָּתָהּ מִנְכָּסֵי יְתוּמִים - אֵין נִזְקָקִין לָהּ
עַד שִׁיגְדְּלוּ הַיְתוּמִים; שֶׁהָיָה אֵין לָהּ מְזוֹנוֹת¹⁰, וְהָיָה
נִשְׂאָתָה¹⁰.

(6) הלוואה שנושאת ריבית. (7) מן הגוי, וקיבל עליו לדון
בדיני ישראל שלא יתבע מן היתומים עד שיגדלו (ערכין
כב.). (8) שם, כרכי יוחנן. ובטעם הדבר - נאמרו בגמרא
שתי לשונות. ללשון אחד, הטעם הוא משום מזונות (שכל
זמן שאינה גובה כתובתה ניוזנת מנכסי היתומים, כמבואר
בריש פרק יח מהלכות אישות, ונמצא היתומים מפסידים).
וללשון שני, הטעם הוא משום חִינָא (=חן), כלומר כדי
שיהיו לה מעות ותמצא חן בעיני גברים לישא אותה
(כפירוש הרי"ף בכתובות, פרק אלמנה ניוזנת). וההבדל
שבין הלשונות הוא: ללשון ראשון, אין נזקקים אלא
לאלמנה. אבל לגרושה, מכיון שאינה ניוזנת מנכסי יתומים
- אין נזקקים לפרעון כתובתה. ואילו ללשון שני, אף
לגרושה נזקקים. ורבינו מביא שני הטעמים בהמשך ההלכה.
נראה שהוא מפרש, שלשון שני אינו חולק על הטעם של
מזונות אלא שהוא מוסיף, שאף חן האשה מהווה סיבה
להזקק לגביית כתובתה (כסף-משנה). (9) כמבואר בהל'
אישות הנ"ל: ומשתתארא האלמנה - אבדה מזונותיה.
(10) כלומר, ואין גם הטעם של חן.

ד. הוֹרוּ מְקַצֵּת הַגָּאוֹנִים: שָׂאֵם הָיוּ הַנְּכָסִים כְּנֶגֶד
הַכְּתָבָה בְּלִבָּד אוֹ פְחוּתִים מִמֶּנָּה - אֵין נִזְקָקִין לָהּ,
שֶׁהָיָה אֵין כָּאֵן זְכוּת¹¹ לְיְתוּמִים. שְׂלֵא אָמְרוּ: נִזְקָקִין
לְנִכְסֵי יְתוּמִים לְהַפְרֵעַ מִהֶן הַכְּתָבָה, אֲלֵא כְּדִי שֶׁלֹּא
יִפְתְּחוּ הַנְּכָסִים מִחֻמַּת הַמְּזוֹנוֹת¹²; וְזֹאת, הוֹאִיל
וְהָיָה נוֹטֵלֶת הַכֹּל - מִה זְכוּת יֵשׁ לְיְתוּמִים הַקְּטָנִים
בְּדָבָר זֶה עַד שֶׁנִּזְקָקִין לָהּ? וְלֹא חָשׂוּ לַחַן הָאִשָּׁה¹³.

(11) טובה, רווח. (12) כלשון ראשון שהבאנו למעלה (ראה
הערה ז). (13) משפט זה "ולא חשו לחן האשה", הוא
לשון הסתייגות מהוראה הנ"ל, כלומר - ולא כיוונו יפה
הגאונים בהוראתם, שכן לא חשו לטעם של לשון שני
"משום חִינָא". ולדעת רבינו יש לפסוק בלשון זה ונזקקים
לפרעון כתובתה, אף כשאין הנכסים עודפים על הכתובה
(מגיד-משנה).

ה. צָוָה הַמּוֹרִישָׁן¹⁴ וְאָמַר: תָּנוּ מִנֶּה¹⁵ לְפִלּוֹנִי -
נִזְקָקִין, אַחֵר שֶׁמַּעֲמִידִין לָהּ אֲפוֹטְרוּפוֹס¹⁶ לְטַעֵן
טַעֲנָתָם. אָמַר: תָּנוּ מִנֶּה זֶה לְפִלּוֹנִי אוֹ שְׂדָה זוֹ
לְפִלּוֹנִי - נוֹתֵנִין, וְאֵין צָרִיכִים לְהַעֲמִיד לָהּ
אֲפוֹטְרוּפוֹס¹⁷.

(14) ערכין שם. (15) ולא פירש אם כוונתו למנה צורי
(מטבע של מדינת צור) שהוא מאה זוז, או למנה של מדינה
שהוא שנים עשר זוז וחצי. (16) שיתדיין עם התובע
ויטעון: שהמוריש התכוון למנה של מדינה, ובשדה סתם -

"סייג", ומשמעו שזה כעין לפנים משורת הדין, מפני שמצד
הדין - בעל-חוב (אפילו במלוה על-פה) גובה מן
המטלטלין על יסוד תקנת הגאונים (וכן המנהג) אפילו לא
כתב, מתוך ההנחה שכל אדם יודע תקנה זו ושיעבד כל
נכסיו אפילו המטלטלין. ואף-על-פי-כן ראו גאוני המערב
לתקן, מתוך החשש שמא לא ידע - אם כי רחוק הוא -
שיתנה על כך בפירוש (ע"פ דברי הריב"ש המובאים
בכסף-משנה כאן). (105) שעמדו לאחר חתימת התלמוד.
(106) ולדון בה אף במקומות שלא פשטה - כאילו פשטה,
כדרך שאנו אומרים בתקנת הסנהדרין הגדולה (ע"פ דברי
רבינו בהל' אישות שם ה"ט. והשווה דברי רבינו בהקדמה
(ל'משנה תורה): "והיות ב"ד של אותה מדינה (שעמד אחר
התלמוד) יחידים, ובית-דין הגדול של שבעים ואחד בטל
מכמה שנים . . . לפיכך אין כופין מדינה זו לנהוג כמנהג
מדינה אחרת . . .").

~ יום חמישי י' תשרי ~

פֶּרֶק שְׁנַיִם עָשָׂר

(1) מבאר דין כיצד נפרעים מן היתומים ומתי נזקקים
לנכסיהם, ודין קטן שתקף בעבדיו או בשדה של חבירו, ודין
קרקע שהוא בחזקת יתומים ובא אחד וטען שלקחה
מאביהם, ודין שום היתומים והכרזה שעושים בית דין.

א. אֵין נִפְרָעִין² מִן הַיּוֹרְשִׁין אֲלֵא אִם בֵּין הָיוּ
גְּדוּלִים, אֲבָל יוֹרְשִׁין קְטָנִים³ - אֵין נִפְרָעִין מֵהֶן
שְׁטֵר חוֹב.

(2) ע"פ בבא-בתרא קעד, וערכין כב. דברי רבינו בהלכה זו
הם בשטר חוב, וכשאין בו אחד משלושת הדברים שהזכירם
רבינו למעלה פרק יא הלכה ו. ובמקרה זה שונה דין יתומים
גדולים מקטנים. אבל במקום שיש בו אחד מהדברים הנ"ל
- גובה אף מיורשים קטנים, לא יהיה גרוע מלוה בשטר
ממלוה בעל-פה (מגיד-משנה וכסף-משנה, וכן יוצא מדברי
רבינו בפירושו לערכין פרק ששי). (3) "בעודם קטנים,
שאינם בני שלוש עשרה שנה" (שו"ע חו"מ סי' קח סעיף
ג).

ב. וְאֲפִלּוּ⁴ הָיָה בּוֹ כָּל תְּנָא⁵ שֶׁפְּעוּלָם - לֹא יִפְרַע
בּוֹ הַמְּלוֹה כָּלֹם עַד שִׁיגְדְּלוּ הַיְתוּמִים; שְׂמָא יֵשׁ
לָהּ רָאִיָּה שְׁשׁוּבְרִין בּוֹ אֶת הַשְּׁטֵר.

(4) משפט זה מקושר עם סופה של ההלכה הקודמת, וציון
ההלכה "ב" אינו במקומו. וכבר העיר על כך בעל 'מרכבת
המשנה'. (5) כגון נאמנות (ראה להלן פרק טו), לפי
שאפשר לבטל התנאים, וחוששים אנו שמא בוטלו, וקטנים
אינם יכולים להוכיח את הביטול (מגיד-משנה).

ג. הָיְתָה הַמְּלוֹה רַבִּית⁶ שֶׁל עוֹבֵד בּוֹכְבִים⁷, שֶׁהָיָה
הַרְבֵּית אוֹכֵלֶת בְּנִכְסֶיהָ - מַעֲמִידִין לָהֶם
אֲפוֹטְרוּפוֹס, וְנִזְקָקִין לְנִכְסֶיהָ וּמוֹכְרִין וּפּוֹרְעִין
הַחוּב. וְכֵן אִשָּׁה שֶׁתַּבְּעָה כְּתֻבָּתָהּ⁸, בֵּין אֶלְמָנָה בֵּין
גְּרוּשָׁה - מַעֲמִידִים לָהֶם אֲפוֹטְרוּפוֹס וְנִזְקָקִין, מִשּׁוֹם

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

חוב³⁶ או לכתבת אשה; לפי שיש מי שרוצה לתן לבצעל חוב, ויש מי שרוצה להגבות לאשה³⁷.

(30) ערכין כא: (31) כלומר, או כל ימי שני וחמישי במשך ששים יום, שהם שמונה עשרה ימי הכרזה, כי ההכרזה בימי שני וחמישי שהם ימי ישיבת בית-דין, ורבים באים לפניהם לדון - שקולה כהכרזה שלושים יום רצופים. (32) לבדוק את השדה, טיבה וערכה. (33) מודיעים את גבולותיה המדויקים. (34) כך וכך פירות היא עושה. (35) בכך וכך שמו אותה בית-דין. (36) לפי שאינו מקפיד על טיב המעות, והוא נוטל אפילו מעות שבורות וחסרות (גמרא ורש"י שם). (37) לפי שהיא מסכימה לקבל את מחיר השדה אף בתשלומים (שם).

ט. וכשפותבין האדרכתא³⁸ על נכסי יתומים, בין גדולים בין קטנים - פותבין בה: והפרנו שהנכסים האלו³⁹ הן של פלוני המת. ואם לא פתבו בך - הרי אדרכתא זו פסולה⁴⁰, ואין אוכלין בה פירות אפילו לאחר ששלמו ההכרזות⁴¹.

(38) פסק דין המרשה את התובע לגבות מנכסי הנתבע בכל אשר ימצאו (רש"י כתובות קד: וראה להלן פכ"ב). (39) שעליהם אנו נותנים אדרכתא זו. (40) שם. (41) שמשעה זו התובע אוכל פירות השדה, כמבואר לקמן פכ"ב הלכה יב. אולם כאן שהאדרכתא פסולה, הרי ההכרזות שנעשו על יסוד האדרכתא בטעות היו, ולפיכך לא זכה עדיין התובע בפירותיה - עד שירד לתוך השדה (רש"י שם).

י. בית דין שמקרו שלא בהכרזה - נעשו פמי שטעו בדבר משנה⁴², וחוזרים ומוכרין בהכרזה⁴³. ובית דין שמקרו - האחריות⁴⁴ על היתומים⁴⁵.

(42) בניגוד לדבר המפורש במשנה, והרי שנינו בערכין ריש פרק ו: "שום היתומים שלושים יום ומכריון בוקר וערב", והטועה בדבר משנה - חוזר (כתובות פד: עיי"ש). (43) כמו שיתבאר (בפ"ו מהלכות סנהדרין הל"א) "שכל דין שדן וטעה בדבר משנה - חוזר הדין ומחזירין הדבר כשהיה, ודנים בו כהלכה". (44) על השדה, אם תמצא שאינה שלהם. (45) חוזר הלוקח וגובה מהם (שם ק:).

יא. ובית דין שהכריו פראוי, ובדקו יפה יפה, ודקדקו בשומא, אף על פי שטעו ומקרו שנה מנה במאתים או מאתים במנה - הרי מכרן קנים⁴⁶. אבל אם לא בדקו בשומא⁴⁷, ולא פתבו אגרת בקרת⁴⁸, שהיא דקדוק השומא וההכרזה, וטעו, והותירו שנתות⁴⁹ או פחתו שנתות⁵⁰ - מכרן בטל; פחות שאינן צריכין להכריו⁵² עליה, וטעו שנתות או הותירו שנתות - מכרן בטל, אף על פי שהכריו⁵³; פחות משנתות - מכרן קנים, אף על פי שלא הכריו, שאינן צריכין הכרזה פאותו העת. איזהו העת

יברר ליתומים חלק יפה. (17) כי לא יהיה לו לאפוטרופוס מה לטעון או להשתדל לטובת היתומים, שהרי פירש ואמר: זו (כמסקנה של רב אשי שם, ראה סמ"ע סי' ק"י ס"ק ט).

ו. נמצאת קרקע שאינה שלהן¹⁸, אלא טען הטוען שהיא גזל ביד מורישן - נזקקין להן, ומעמידים להן אפוטרופוס לטעון ולדון¹⁹; אם נמצאת גזולה²⁰ - מחזירים אותה לבעליה. וכן קטן שתקף בעבדיו²¹ וירד לתוך שדה חברו וכבשה - אין אומרים: נמתין לו עד שנגדיל²², אלא מוציאין אותה מידו, ולכשינגדיל, אם יש לו עדים, קביא עדי²³.

(18) ערכין שם, יצא ערעור על הקרקע שברשות היתומים שאינו שלהם, כלומר: של מורישם, שהיתה בידו בגזל. (19) להתדיין עם המערער. (20) כגון שהביא המערער עדים שהיא שלו, ובמקרה זה אין מעמידים להם אפוטרופוס, שכיון שיש עדים מצטמצמת טענת האפוטרופוס רק לאמיתות העדות "ואחזוקי סהדי בשיקרא, לא מחזיקינן" (אין אנו חושדים שהעדים משקרים), לפיכך מחזירים אותה לבעליה מיד (ע"פ נוסחת הגמרא שלפנינו, ולהרשב"א נוסחא אחרת בגמרא שם. מגיד-משנה). (21) בסיוע עבדיו (בבא-קמא קיב:). (22) שמה יש לו עדים שהקרקע שלו. (23) ויוציא את השדה ע"י בית-דין.

ז. קרקע שהיתה בזהקת קטנים²⁴, ובא אחר וטען שהיא לקוחה²⁵ ממורישן, ויש לו עדים שהחזיק בה ואכלה שגני חזקה²⁶ בחיי אביהן - אין מוציאין אותה מידן עד שנגדילו²⁷; שאין מקבלין²⁸ עדים שלא בפני בעל דין, והקטן פאלו אינו עומד כאן הוא חשוב. אבל אם הוציא שטר שהיא לקוחה בידו - הרי זה מקיים את השטר²⁹, ומוציאין אותה מידן, אחר שמעמידים להם אפוטרופוס.

(24) וידוע הדבר שהיתה של אביהם, ואין מקום לטענת גזילה בידי המוריש (מגיד-משנה). (25) קנויה היא לו. (26) היינו, שאכל פירות הקרקע שלש שנים רצופות, ואביהם לא מחה בו (עיי' להלן הלכות טוען ונטען מפ"א ואילך). (27) ב"ק שם. (28) שם. (29) כשם שמקיימים כל שטר אף שלא בפני בעל-דין, כמבואר להלן פ"ג מהלכות עדות הלכה יא. ודרך קיום (=אישור) שטרות, ביאר רבינו בהלכות עדות פרק ו הלכה ב.

ח. פשוזקקין בית דין לנכסי יתומים למכר - שמין³⁰ את הקרקע, ואחר כך מכריון עליה לשלשים יום רצופין, או ששים יום שני וחמישי³¹. ומכריונים בבקר ובעזרב, בשעת הכנסת פועלים ובשעת הוצאת פועלין, וכל מי שרוצה לקנות - יוליד הפועלין לבקר לו³². ובשעה שמכריון - מסימים את השדה במצריה³³, ומודיעין כמה יפה³⁴, ובכמה היא שומה³⁵, ומפני מה רוצים למכרה, אם להגבות בעל

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

למקום רחוק (גמ' שם ק: ועיין רבינו פ"א מהלכות נחלות הל' ב'ג ובמגיד-משנה שם).

~ יום שישי י"א תשרי ~

פרק שלשה עשר

(1) מבאר דין הבא ליפרע שלא בפני חבירו, ודין מלווה על המשכון ואבד ומתדיינים כמה היה שווה, ודין מלווה את חבירו וקבע לו זמן פירעון, אם יכול לתבוע לפני הזמן, ודין מלווה חבירו ביישוב יכול לתבוע במדבר.

א. מלוה שפא להפרע בשטר שפידו שלא בפני לווה: ²אם יכולין בית דין לשלח אליו ולהודיעו עד שיעמד עמו בדין - שולחין ומודיעין לו; ³ואם אי אפשר להודיעו במהרה - ⁴אומרים למלוה שישבע ויטל ⁵מנכסיו, בין מן הקרקע בין מן המטלטלים, ואין חוששין לשובר. ⁶ודין זה תקנת חכמים⁷ הוא, כדי שלא יהיה כל אחד ואחד נוטל מעותיו של חברו והולך ויושב לו במדינה אחרת, ונמצא נועל דלת בפני לווין.

(2) כרב נחמן בכתובות פח. (3) כגון שהיה במקום קרוב. (4) שאין יורדין לנכסיו של לוה אם הוא במקום קרוב, עד שיודיעוהו תחילה (רי"ף שם, ומקורו בבא בתרא קעד.). שנכסיו של אדם הם ערבי (כלומר, מדין ערב גובה מהם). והמלווה את חבירו לא יתבע את הערב תחילה אלא תובע את הלווה (וראה להלן פרק כ"ב, הלכה א.). (5) כגון, שהיה במקום רחוק שטורח להודיעו (השווה פרק ט"ז מהלכות אישות הלכה טז). ומה הוא המרחק? נחלקו בו הרשב"א והרא"ש, לדעת הרא"ש מהלך שלושים יום, דהיינו: אם בכדי שילך השליח ויחזור תוך שלושים יום - מודיעים, ואם יותר על כך - אין מודיעים. ולדעת הרשב"א המרחק הוא: בכדי מהלך יום אחד (עיין סוף משנה בלחם משנה, ובשולחן ערוך סימן קו, א הובאה דעת הרא"ש בלי חולק. (6) שכן אילו היה הלווה בפנינו והיה טוען: יישבע לי שלא פרעתי - משיבעים אותו ואחר כך ייטול, כמבואר לקמן פרק י"ד הלכה ב, עתה - שאין הלווה בפנינו, טוענים במקומו (כתובות פח. על פי רש"י שם פז.). (7) שמא יש לו ללווה שובר - שטר פירעון - על השטר שביד המלווה (ערכין כב:). ודווקא לשובר אין חוששים, אבל אם היה הלווה נאמן בלא שובר, כגון, מלווה על פה, שנאמן לטעון פרעתי בלא כל ראיה, אין גובין שלא בפניו, שמא אילו היה בפנינו היה טוען פרעתי (מגיד משנה להלן הלכה ב.). (8) כתובות שם. (9) יימנעו מלהלוות כסף לנצרכים, שמא יצאו למרחקים ולא יוכלו לגבות.

ב. שלש ראיות צריך להביא לבית דין ואחר כך יפרע שלא בפניו: ראיה ראשונה - לקיים השטר שפידו¹⁰. ראיה שנייה - שפעל חובו במדינה אחרת, ואינו מצוי בקאן¹¹ לעמד עמו בדין. ראיה שלישית - שאילו נכסים של פלוני¹² הלך הם.

שאין צריכין הכרזה? בעת שימכרו קרקע לקבורה⁵⁴, או למזון האשה והבנות, או לתן מנת⁵⁵ המלך - אין צריכין הכרזה, לפי שהדבר נחוצ⁵⁶. וכן בית דין שמכרו דברים שאין טעונין הכרזה⁵⁷, וטעו בשתות - מכרן בטל; פחות משתות - מכרן קנים. ואילו הן הדברים שאין מכריזין עליהם: העבדים והשטרות והמטלטלין⁵⁸. העבדים - שפא ישמעו ויברחו; והשטרות והמטלטלין - שפא יגבוי⁵⁹. לפיכך שמין אותן בבית דין ומוכרין אותן מיד. ואם השוק קרוב למדינה⁶⁰ - מוליכין אותן לשוק.

(46) כתובות צט: "הואיל והכרזו כמשפט, אין כאן טעות בפשיעה אלא שמכרו לפי מה שנודמנו הקופצים" (מאירי שם עמ' 456). ודוקא שוה מאתים במנה, אבל אם מכרו בפחות ממנה - בטל המכר (מגיד-משנה בשם הרמב"ן). ובכסף-משנה מוסיף, שוה אפשר רק לדעת הסוברים שביותר ממחצה יש אונאה גם לקרקעות. (47) רבינו מבחין בין אם לא הכריזו כלל לבין אם הכריזו אבל לא בדקו בשומא כמשפט: בלא הכריזו כלל - מכרם בטל, כלמעלה הלכה י. אבל כשהכריזו אלא לא בדקו השומא כראוי - מכרם קיים אם טעו בפחות משתות (ע"פ הבנת הכסף-משנה. ולמגיד-משנה דרך אחרת בזה, ועיין בלחם-משנה). (48) היינו, שטר חקירה ועיון ותוכנו: בית-הדין מאשר שנכסים אלו נמכרו לאחר שדקדקו בשומא והכרזה כמשפט (ראה פיהמ"ש לרבינו שם). (49) כגון שמכרו שוה חמש מאות - בשש, או שוה שש מאות - בשבע (השווה רבינו פ"ב מהלכות מכירה ה"ב, וראה מגיד-משנה שם). (50) שוה שש מאות - בחמש, או שבע מאות - בשש. (51) שכל פחות משתות - דרך הכל למחול. ואף שהשליח שטעה אפילו בכל שהוא מכרו בטל (כמבואר בפ"ג מהלכות מכירה הלכה ט) - כח ב"ד יפה (ב"מ שם). (52) כגון לצרכי קבורה, כמו שמבאר רבינו בסמוך. (53) כיון שמצד הדין אין צריך הכרזה, אין הכרזה זו מייפה כח ב"ד, כשטעו בשתות (כדעת הרי"ף, כתובות שם, ע"פ נוסחתו בגמ' "רישא וסיפא בדאכרוז" - מגיד-משנה). (54) לצרכי קבורה (כתובות שם). (55) מס גולגולת. (56) דחוף, ואין שהות להמתין עד שיכריזו. (57) כגון עבדים, וכמו שמבאר רבינו והולך. (58) שם, ואף שהמטלטלין של יתומים אינם משועבדים לבעל-חוב (כמבואר למעלה פ"א) - יש לפרש במקרה שתפסם בעוד אביהם חי, שגובה מהם (כמבואר שם). וכבר נתבאר (שם) שמתקנת הגאונים גובים אף מן המטלטלין של יתומים. (59) בשעה שיציגו אותם להראות ללקוחות. (60) כלומר, לעיר שבה נמצאים דברים אלו. אבל אם השוק רחוק, אף שניתן להשיג שם מחיר גבוה יותר - אין מוליכים, משום חשש אונס בדרך. וזה נאמר, כשאין חשש הפסד אם יניח את המטלטלין במקומם, אבל כשיש לחוש שיתקלקלו, כגון שחר או יין שיחמיצו אם לא יימכרו מהר - מוליכים אפילו

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

וכמו שמבאר רבינו והולך: (כלומר, מזה שכבר היה כגבוי תחת יד אביהם). (21) היורש של המלוה על המשכון. (22) המלוה: שלא פקדני אבא שמשכון זה פרוע (כנוסחת שבועת היורשים כמבאר להלן פרק י"ז ב). (23) כן היא דעת הגאונים. (24) הרי המשכון כבר בידו והוא נשבע לא כדי ליטול אלא כדי להיפטר מלהחזירו. (25) אינו טוען על גופו של משכון שהוא שלו אלא רוצה למוכרו וליטול את דמיו לפירעון החוב, לפיכך, הרי זה ככל הנשבעים ונוטלים שנשבעים בנקיטת חפץ כמבאר (להלן פרק א מהלכות טוען ונטען הלכה ב - מגיד משנה). (26) היינו, שפלוגי חב לו - והוא רוצה להיפטר מן המשכון. (27) הגירסה משובשת, אבל כוונתו ברורה (מגיד משנה). (28) זה הוא המשך הטעם למה נשבע בנקיטת חפץ. (29) ובנקיטת חפץ - מאחר שיש שם עדים שראוהו בידו, ומעידים שבתורת משכון בא לידו - אין כאן מיגו דלקוח (מגיד משנה ועיין בעה"ת שער מט הלכה ב, ש"ך סימן עב סעיף קטן סח). (30) כלומר, והואיל וכן, שאם היו עדים נשבע בנקיטת חפץ - מעתה אפילו אין שם עדים וכו' (על פי מגיד משנה, ש"ך שם). (31) כלומר, נאמן לומר יש לו עליו כך וכן אבל באותה שבועה עצמה שהיה נשבע אם היו שם עדים היינו בנקיטת חפץ. מה תאמר? הרי אין שם עדים, אם רצה היה אומר לקוח הוא בידו, על זה משיב רבינו, שאין אומרים מיגו לפטור משבועה וכדעת הר"י מיגאש. ראה פרק ב מהלכות שכירות הלכה ח, ובביאורנו שם (כן נראה הצעת דברי רבינו על פי המגיד משנה). (32) כלומר, לא אמרו גבי משכון שהוא נאמן במיגו דלקוח הוא בידו (ראה בבא מציעא קטז). אלא לפוטרו ממון, דהיינו שלא יחזיר המשכון עד שייטול מה שטען - שאם היו הלווה והמלווה מחולקים על סכום המלוה שעל המשכון, נאמן המלווה לטעון, ובשבועה, עד כדי דמיו של משכון, מתוך שאם רצה הוא אומר לקוח הוא בידו (בבא מציעא שם, ולהלן פרק ח מהלכות טוען ונטען הלכה ב. ועיין ש"ך סימן עב סעיף קטן קט וצריך עיון).

ד. המלוה³³ את חברו על המשכון, ואבד או נגבב בלא אגס, שהרי המלוה חייב בדמי המשכון, כמו שבארנו³⁴, ואמר המלוה: סלע³⁵ הלויתני עליו ושני דינרין היה שנה, ולוה אומר: סלע הלויתני עליו וסלע³⁶ היה שנה - הרי המלוה נשבע תחלה³⁷ שבועת השומרין³⁸ שאינו בראשיתו, והלוה נשבע הסת³⁹ שהיה שנה כנגד החוב, ונפטר. אמר המלוה⁴⁰: סלע הלויתני עליו ושלל⁴¹ היה שנה⁴², והלוה אומר: סלע הלויתני עליו ושלשה דינרין היה שנה⁴³ - ישבע המלוה תחלה שאינו בראשיתו, ואחר כך ישבע הלוה⁴⁴ כמה היה שנה, שהרי הודה במקצת, וישלם הדינר. אמר הלוה⁴⁵: סלע הלויתני עליו ושתים⁴⁶ היה שנה, והמלוה אומר: סלע הלויתני עליו וסלע היה שנה - ישבע המלוה שאינו בראשיתו, וכולל בשבועתו⁴⁷ שהיה המשכון כנגד החוב. אמר הלוה⁴⁸: סלע הלויתני עליו ושתים היה

(10) שמא מזויף הוא, בדומה למה שאמרו (כתובות יט): גבי תנאי: קיימו שטריכו וחתו לדינא (ובואו לדין). בפרק ו מהלכות עדות הלכה א יתבאר דרך קיום השטר. (11) במקום קרוב היינו, תוך מהלך שלושים יום (כסף משנה בשם הרא"ש, ולדעת הרשב"א תוך מהלך יום אחד). (12) שהיו מוחזקים בידי הלווה (כסף משנה).

ג. מלוה¹³ שבא לבית דין, והביא משכון בידו, ואמר: זה משכנו של פלוני הוא¹⁴, ואני רוצה למכרו ולהפרע חובי - אין בית דין נזקקין לומר לו: המתן עד שיבוא לרה¹⁵ ויטען; שאם רוצה לומר: לקוח¹⁶ הוא בידו - אומר¹⁷. ומשיאין לו עצה למכרו בפני עדים, כדי שידע לוה בכמה נמכרה¹⁸. וכן המלוה את חברו על המשכון, ומת הלוה והמלוה¹⁹, בין שמת הלוה תחלה²⁰ בין שמת מלוה תחלה, הואיל והוא²¹ נפרע ממה שפתח ידו, ואלו רצה לומר: לקוח הוא בידו - אומר, הרי זה נשבע²² בנקיטת חפץ ונוטל, בדרך כל הנשבעין ונוטלין²³. ומפני מה אינו נשבע הסת²⁴? לפי שאינו נשבע על עצמו של משכון²⁵, אלא על הממון שלו²⁶. ואלו²⁷ אמר על עצמו של חפץ זה: אתה מכרתו לי, אתה נתת לי - היה נשבע הסת ונפטר; אבל²⁸ אם היו שם עדים שחפץ זה משכון בידו, ולא ידעו על כמה וכמה - אינו יכול לטל אלא בשבועה²⁹; והואיל³⁰ ואין שם עדים, ויכול לומר: שלי הוא - נאמן לומר: יש לי עליו כך וכך, בשבועה עצמה³¹ שהיה נשבע אם היו שם עדים שהוא משכון. שאין אומרים 'מגו' לפטרו משבועה, אלא לפטרו מממון³², שלא יחזיר המשכון עד שיטל מה שטען.

(13) עיין ספר המקח לרב האי גאון, שער ו. (14) וכבר עברו שלושים יום מעת שמשכנו, כמבאר למעלה פרק ג הלכה ו, שהמשכון מניחו אצלו עד שלושים יום - ומשלושים יום ואילך מוכרו בבית דין (כסף משנה בשם הריב"ש). (15) פירוש, עד שנודיע ללווה - שמא יש לו טענה נגדית. (16) וכגון, שהוא מדברים שאינם עשויים להשאל או אפילו עשויים להשאל אלא שאין הדבר ידוע שכלי זה הוא של הנתבע וכן אין עדים שראו בידו בתורת משכון כמו שיתבאר להלן פרק ח ופרק ט מהלכות טוען ונטען. (17) לפיכך, יש להאמינו ובשבועה, כמו שמבאר רבינו בסמוך. (18) ולא יבוא לערער, שמכרו ביותר מן השומא ששמוהו בית דין (כסף משנה בשם הריב"ש, שולחן ערוך סימן עג, סעיף טו, ועיין ש"ך סעיף קטן מ). (19) ובא היורש ואמר: זה משכנו של פלוני אצל אבא. (20) כלומר, לא שנא מת לוה תחילה הרי היורש נשבע ונוטל אף על פי שלגבי שטר חוב יתבאר לקמן (פרק י"ז ג), שאם "מת הלווה תחילה, אין יורשי מלווה נוטלין מיורשי לוה כלום - שבשעה שמת הלווה נתחייב המלווה להישבע, ואין אדם מוריש שבועה לבניו" - משכון שאני

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

למלוה ליטול בלא שבועה כמבואר (בהלכות טוען ונטען שם) אלא מתוך שעליו להישבע שאינו ברשותו יש לו להישבע, מדין גלגול, ששני דינרים היה שווה (מגיד משנה). (53) וכל האומר מנה לי בידך והלה אומר איני יודע - פטור. ואלמלא שבועה שאינו ברשותו היה נשבע היסת שאינו יודע ונפטור (כמבואר שם הלכה ח) אבל מדין גלגול חייב הוא להישבע בנקיטת חפץ. (54) הרי חייב עצמו בתשלומים אלא אינו יודע כמה הוא חייב. (55) מצד הלווה. (56) שמשלם. (57) להלן פרק ד מהלכות טוען ונטען הלכה ז: "הרי זה (האומר חמישים יש לך בידי וחמישים איני יודע) מחוייב שבועה, מפני שמודה במקצת ואינו יכול להישבע במקצת שכפר בו, שהרי אינו יודע, לפיכך משלם המנה בלא שבועה" (לשון רבינו שם), והשווה פרק ה מהלכות שאלה ופיקדון הלכה ו: "בעל הפיקדון אומר כך וכך הוא והשומר אומר איני יודע ישלם בלא שבועה ... וכזה הורו רבותי הרב רבי יוסף הלוי (ראה ר"י מיגאש בחידושי שבועות מג): ורבו ז"ל". והראב"ד שם השיג על רבינו בשם רבותיו ואומר: שאינו דומה לחמישים יש לך בידי וחמישים איני יודע, ששם היה לו לידע ואין בטענת איני יודע אלא הערמה (עיין ראב"ד שאלה ופיקדון שם, וכן השיגו כאן). (58) ר"י מיגאש, שם. (59) ומוציא ממנו ממון שלא כדין.

ה. המלוה את חברו, וקבע לו זמן לפירעו, אף על פי שלא קנו מידו - אינו יכול לתבעו⁶⁰ עד סוף הזמן; בין במלוה על פה בין במלוה בפשטר בין שהלוהו על המשכון, ⁶¹ בין שמת לזה⁶² בין שמת מלוה. וסתם מלוה⁶³ - שלשים יום⁶⁴, בין בפשטר בין על פה בין על המשכון. ואם התנה שיתבע בכל זמן שירצה - יש לו לתבעו ביומו, שתנאי מומן הוא⁶⁵.

(60) מכות ג: "המלווה את חברו לעשר שנים אין השביעית משמטתו", מפני שאינו "בלא גוש" שאינו יכול לתובעו תוך הזמן. (61) שם "הכא במאי עסקינן במלווה על המשכון ובמסר שטרותיו לבית דין" - וכל שכן מלווה על פה. (62) השווה פרק א מהלכות שאלה ופיקדון הלכה ה. (63) בלא קביעת זמן ובמקום שאין להם מנהג קבוע. (64) אינו יכול לתובעו בפחות משלושים יום (מכות שם). (65) וכל תנאי בממון קיים.

ו. טען המלוה ואמר: היום סוף הזמן שנקבעתי, והלוה אומר: עד עשרה ימים קבעתי - הלוה נשבע הפס⁶⁶. ואם היה שם עד אחד שהיום סוף זמנו - הרי זה נשבע שבועת התורה⁶⁷, כשאר הטענות.

(66) כדין כופר בכל בממון, שהטוען את חברו תביעה של זמן (זמן הפירעון) כתובעו ממון הוא, שרווח הזמן ערך ממון לו (ראה מכות ג: "מעידים אנו באיש פלוני שהוא חייב לחבירו אלף זוז ... מכאן ועד שלושים יום והוא אומר מכאן ועד עשר שנים (ונמצאו זוממים) אומדים כמה אדם רוצה ליתן ויהיו בידו אלף זוז - בין נותנן מכאן ועד ל' יום בין נותנן מכאן ועד עשר שנים (וכך משלמים)").

שה, והמלוה אומר: סלע הלויתיה עליו וחמשה דינרין היה שה - ישבע המלוה שאינו ברשותו, ויכלל⁴⁹ שלא היה שה יתר על חמשה דינרים, וישלם הדינר. סלע הלויתיה עליו ושני דינרין היה שה, והלוה אומר: איני יודע דמיו - ישבע מלוה⁵⁰ שאינו ברשותו, וכולל בשבועתו ששני דינרין היה שה, וישלם הלוה שאר החוב; שהרי הוא יודע בודאי שהוא חייב לו, ואינו יודע אם פרעו⁵¹ אם לא פרעו⁵². סלע הלויתני עליו ושתיים היה שה, והמלוה אומר: איני יודע דמיו - ישבע המלוה שאינו ברשותו, ויכלל שאינו יודע שדמיו יתר על החוב אפילו פרוטה אחת, ויפטר; שהרי לא חייב עצמו בכלום⁵³. אבל אם אמר המלוה: אני יודע שהיה שה יתר על החוב, אבל איני יודע כמה⁵⁴ - הרי זה משלם כל מה שטען הלוה בלא שבועה⁵⁵; כמי שאמר: חמשים יש לך בידי וחמשים איני יודע, שהוא מחייב שבועה ואינו יכול להשבע⁵⁶, כמו שיתבאר⁵⁷. ויש לו להחרים⁵⁸ על מי שטוען שקר⁵⁹.

(33) משנה שבועות מג. (34) בפרק י מהלכות שכירות הלכה א, שהמלווה על המשכון - שומר שכו. (35) ארבעה דינרים. (36) וכן הוא בכתב-יד. (37) בראשונה, ואחרי כן נשבע הלווה (כמבואר בסמוך), שאם אתה אומר יישבע הלווה תחילה, "שמא יישבע זה (הלווה) ויוציא הלה (המלווה) את המשכון", ונמצאת שבועת הלווה - לבטלה (על פי הר"ח בבבא מציעא לד:). (38) שהטילו חכמים על השומר, אפילו כשהוא משלם, שבועה בנקיטת חפץ שאינו ברשותו, מפני החשש שמא עיניו נתן בו, כמבואר בפרק ו מהלכות שאלה ופיקדון הלכה א (בבא מציעא לד:). (39) כדין כופר בכול. (40) שם. (41) חצי סלע = שני דינרין. (42) ותובע שני דינרים. (43) ומגיע לך דינר אחד. (44) שבועה מן התורה, ככל מודה במקצת. (45) שם. (46) שני סלעים. (47) גם השבועה שעליו להישבע מדין כופר בכול, שהרי הלווה תובעו סלע. (48) שם. (49) בשבועתו גם השבועה שעליו להישבע מדין מודה במקצת, ולמה אינו נשבע תחילה השבועה של מודה במקצת שהיא מן התורה, כדין מי שנתחייב שתי שבועות שמשביעים אותו על החמורה תחילה, כמבואר להלן בפרק א מהלכות טוען ונטען הלכה יד? לפי שכל עוד שקיים החשש שעדיין הוא ברשותו וניתן לעמוד על שווי בלא שבועה - אין להשביעו על שווי (דרישה על הטור סימן עב. והטור (שם) מקדים שבועת השווי לשבועת אינו ברשותו. ועיין ש"ך שם סעיף קטן מה). (50) הלכה זו לא נתבארה בגמרא (שם) בדיני משכון, אבל כן יצא לו לרבינו על פי המבואר במשנה בבא קמא קיח. שהאומר הלויתני ואיני יודע אם החזרתי חייב (ראה לקמן פרק א מהלכות טוען ונטען הלכה ט). (51) באבידת המשכון. (52) וכל האומר איני יודע אם החזרתי - חייב. ומצד הדין יש לו

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

במשנה). והטעם אמרו בגמרא (שם): "דפרע דייק, דמיפרע לא דייק" (הפורע לחבירו מדייק וזוכר כמה שפרע, והנפרע אינו מדייק כל-כך, ויתכן שכבר נפרע הכל ושכח), ולפיכך הטילו עליו חכמים שבועה כדי שידייק. (4) והמלוה טוען: לא נפרעתי כלום - לא יפרע אלא בשבועה (שם). ושבועה זו אינה שבועת התורה כדי להכחיש העד, שהרי כל הנשבעים מן התורה נשבעים ולא משלמים, וזה הלא נשבע ונטל, אלא תקנת חכמים היא כדי להפסיק דעתו של הנתבע. (5) הנמצא במקום רחוק, שטורה הדבר להודיעו, כמבואר למעלה (פי"ג הלכה א). (6) אלו שנתבארו למעלה בפי"ב הל' א-ג. (7) כלומר: בין כשהיורש קטן, ובכתובת אשה מדובר כאן, שנוקמים לגבותה אפילו מנכסי קטנים, כמבואר למעלה שם (לחם-משנה). (8) גיטין נ: (9) משום שאילו היה הלוח בפנינו, והיה טוען: ישבע לי שלא פרעתי, משביעים אותו ואח"כ נטל, כמבואר בסמוך (הלכה ב). עתה שאין הלוח בפנינו, אנו טוענים במקומו, וכן ליורשים וללקוחות (כתובות שם, וברש"י). (10) ירושלמי שבועות פ"ז הל' א. (11) צ"ל: ואומרים לו, וכן הוא בכת"י (וכן הגיה המשנה-למלך מדעתו), כלומר, כשיחבע - ב"ד אומרים לו השבע ואח"כ טטול, אף אם הנתבעים לא טענו כך, מפני שבי"ד טוענים להם, כמו שביארנו לעיל הערה ח. (12) תוך זמנו, או ביום שנקבע לפרעון החוב (הגהות מיימוניות). וראה פ"ח מהל' שכירות. (13) בבא-בבא ה: כריש לקיש: "ואפילו מיתמי", וסובר רבינו שהוא-הדין לכל שאר הנפרעים בשבועה (מגיד-משנה).

ב. התובע את חברו לפרעו, וטען הלוח שפרע שטר זה או מקצתו, ובעל השטר אומר: לא פירעתי כלום - אומרים לו¹⁴: שלם לו¹⁵. טען הלוח ואמר: ישבע לי שלא פרעתי ונטל - משביעים אותו בנקיטת חפץ¹⁶ שלא פרעו כלום או שלא פרעו אלא כף וכף¹⁷, ואחר כך נטל ואם היה המלוה תלמיד חכם - אין נזקקין לשבועתו¹⁸.

(14) ב"ד ללווה. (15) כשהלווה בפנינו אין בי"ד משביעים את המלוה אלא כשהלווה דורש זאת. וזהו ההבדל שבין פוגם שטרו לבין אינו פוגם, שבפוגם: אף אם הלוח בפנינו ולא טען הלוח "ישבע לי" - טוענים לו ומשביעים את המלוה, ובאינו פוגם: טען לוה - משביעים אותו, לא טען - אומרים ללוה: "שלם" (שבועות מא.). (16) רי"ף שם, כדרך שאמרו בפוגם. (17) בהכרח צריך לפרש שטענתו הקודמת, לפני שהטילו עליו שבועה, היתה: "לא פרעתי כלום", וכמו שאומר רבינו למעלה בפירוש, וכשבא לישבע חוזר וטוען שפרעו מקצת, שאם גם בתחילה טען שפרעו מקצת - הרי זה פוגם שטרו, ובלא טען הלוח - גם כן נשבע. ומלמדנו רבינו, שאין זה חוזר מטענה לטענה ונאמן בשבועה הואיל וטענתו הראשונה לא הוכחשה ע"י עדים (ראה להלן פ"ז מהל' טוען ונטען ה"ח, וראה גם 'גידולי תרומה' שער כא, חלק א בישוב הקושיא שנתקשה בה גם הלחם-משנה). (18) להשביעו לפי בקשת הלווה, שנראה כאילו חשוד הוא בעינינו לגבות בשטר פרוע, וגם אין

(67) להכחיש העד, שכן למדו מפי השמועה "שכל מקום ששני עדים מחייבין אותו ממון - עד אחד מחייבו שבועה" (מדברי רבינו להלן פרק א מהלכות טוען ונטען הלכה א).

זה אומר: חמשה ימים נשאר מן הזמן, וזה אומר: עשרה - אומרים למלוה: המתן עוד עד סוף החמשה⁶⁸, וישבע הסת שנשאר עוד חמשה ימים.

(68) כי אף לדברי המלווה, לא הגיע עדיין הזמן, ושלא יודה בינתיים ונמצאה השבועה מיותרת (כסף משנה).

ז. היתה המלוה בשטר⁶⁹, וטען הלוח: שזמן קבעתי לי - יראה לי, שישבע בעל חוב הסת שלא קבע לו זמן, ונטל המלוה מיד⁷⁰.

(69) ואין בו זמן. (70) בכתב יד תימן: וייטול מיד.

ח. המלוה⁷¹ נתנה לתבע בכל מקום. כיצד? המלוה את חברו בישוב, ותבעו במדבר - אינו יכול לדחותו, אלא חייב לפרע לו בכל מקום שיתפגעו. בא הלוח לפרעו במדבר⁷² - הרשות ביד המלוה: אם רצה - מקבל, ואם רצה - אומר לו: איני נפרע אלא בישוב, בדרך שנתי לי בישוב. והרי הן ברשותו עד שיפרענו בישוב.

(71) בבא קמא קח. (72) המדובר כשהלווה ביישוב (הרמב"ן בתשובה, מובא במגיד משנה), וכן נראה מלשון רבינו להלן.

~ שבת קודש י"ב תשרי ~

פרק ארבעה עשר¹

(1) מבאר דין פוגם שטרו או עד מעידו שפרעו, ודין מוציא שטר על חבירו ואומר פרוע הוא כולו או פרעתי מחצה ועדים מעידים שפרעו כולו, ודין לוה שאמר שטר מזוייף הוא, ודין מוציא שטר מקויים וטען הלווה פרעתיך בפני פלוני ופלוני, ודין שטר שאבד, ודין מלווה ולווה אוהזים בשטר, ומלווה אומר שלי הוא. ודין אומר מנה לי בידך והלווה אומר אין לך בידי כלום ויודע אני שיש בידך שטר עלי והוא פרוע.

א. הפוגם² את שטר³, או שעד אחד מעיד על שטרו שהוא פרוע⁴, והבא לפרע שלא בפני הלוח⁵, והטורף מיד הלוקח, והנפרע מן היורש⁶, בין קטן⁷ בין גדול⁸ - לא יפרע אלא בשבועה⁹ בעין של תורה¹⁰. ואומר לו¹¹ בשיתבע: השבע ואחר כך תטל. ואם היה החוב לזמן, ותבע בזמנו¹² - יפרע שלא בשבועה¹³; עבר זמנו - לא יגבה אלא בשבועה.

(2) מחסר, מגרע. (3) כיצד? היה השטר על סך אלף וזו, וטען הלוה: נפרעת כולו, ובעל השטר אומר: לא נפרעתי אלא כך וכך - לא יפרע השאר אלא בשבועה (כתובות פז).

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

הכל, היה נאמן, שהרי יש עדים שפרעו. (34) בעת ההודאה, קודם שהעדים העידו, וחושש שמא יעידו לחובתו, ולפיכך הודה במחצה (שם כנוסחת הרי"ף, ועיין ב'נמוקי יוסף'). (35) מנסכים שהם תחת רשותו של לוה - ואינו גובה מן הלקוחות. (36) שם.

ה. הוציא עליו שטר חוב שאינו יכול³⁷ לקימו, ואמר הלוה: אמת שאני כתבתי שטר זה, אבל פרעתי, או אִמְנָה הוא, או כתבתי ללוה וצדין לא לויתי, וכל פיוצא בזה, הואיל ואם רצה אִמְר: לא היי דברים מעולם, והרי מפיו נתקיים - הרי זה נאמן³⁸, וישבע הסת ויפטר. ואם קימו המלוה אחר כך בבית דין - הרי הוא כשאר השטרות³⁹.

(37) שאינו מוצא עתה עדים לקיימו. (38) כדברי האומר (כתובות יט.) "מודה בשטר שכתבו - צריך לקיימו", ואם אינו מקיימו - יכול הלוה לטעון: פרעתי. (39) וגובה בו. כרב נחמן (ב"ק קו.) ולא כרב, האומר: כיון שקיבלו הבעלים שבועת הנתבע, שוב אינו משלם ממון. (ראה לקמן פ"ב מהל' טוען ונטען הל' יא, והגר"א סי' מו ס"ק ד.)

ו. הוציא עליו⁴⁰ שטר מקיים⁴¹, ואמר הלוה: מִזְיָה הוא ומעולם לא כתבתי, או שטר אִמְנָה הוא, ואמר המלוה: בן הדברים, אבל שטר פֶּשֶׁר הִיָּה לי ואבד⁴²; אף על פי שהמלוה הוא ששבר את השטר, ואילו רצה אִמְר: אינו מִזְיָה, שהרי נתקיים בבית דין - אינו גובה בו כלום⁴³, אלא נשבע הלוה הסת ונפטר, שהרי זה השטר⁴⁴ כְּהָרֵס הוא חשוב⁴⁵.

(40) מעשה בב"ב לב. ופסק כרב יוסף. (41) רבינו מפרש הגמרא שם בשטר מקיים, והרמב"ן והרשב"א חולקים עליו, ולדעתם המדובר באינו מקיים בשעה שהודה שהוא מזויף ואח"כ קיימו (מגיד-משנה). (42) ולכן זיפתי שטר, כדי לאלצו שידה. (43) לא ממשועבדים ולא מבני חורין. (44) שהציג לפניו לגבות על פיו. (45) מה תאמר? נאמינהו על-כל-פנים שחוב יש לו אצלו ויגבה מנכסים בני חורין ב'מיגו' שאילו רצה היה אומר אינו מזויף - 'מיגו' להוציא לא אמרין ('אין לנו לומר 'מיגו' אלא לפטור את האדם מחוב, לא שיגבה מאחרים בטענתו כשיזדמן לטעון 'מיגו' - לשון רבינו בפירוש המשנה שביעית פ"י משנה ה. - ועיין ש"ך סי' פג ס"ק ט, ט).

ז. שטר שְׁלוּה בו ופרעו - אינו חוזר ולוה בו⁴⁶; שֶׁכֶּבֶר נִמְחַל שְׁעֲבֹדוֹ וְנִעְשָׂה כְּהָרֵס.

(46) ואפילו פרע ביום שלוה - אינו חוזר ולוה בשטר זה בו ביום, ואם לוה הרי זה כמלוה על-יפה (ב"מ יז.).

ח. המוציא שטר חוב מִקֵּים על חֲבֵירוֹ, ואמר הלוה: הִלֵּא פֶּרַעְתִּיךָ, ואמר לו המלוה: בן הִיָּה, אֲבָל תְּזַרְתִּי וְהַחֲזַרְתִּי⁴⁷ לך תַּמְעוֹת וְהַלְוִיתִי אוֹתָךְ פַּעַם שְׁנִיָּה - הרי בטל השטר; שֶׁנִּפְרָעוֹ⁴⁸, והרי הוא

מגבים בו (שבועות מא.) "אלא אם תפס אין מוציאם מידו, וכן אם הוא מעצמו רוצה לישבע כדי לגבות - שומעים לו" (שו"ע סי' פב סעיף ו.).

ג. הוציא עליו שטר מִקֵּים¹⁹, והלוה טוען ואומר: שטר מזויף הוא ומעולם לא כתבתי שטר זה, או שטען שחוב זה רבית הוא או אֲבָק רבית²⁰, או שטען שהוא שטר אִמְנָה²¹, או שאמר: כתבתי ללוה ולא לויתי²², כָּלְלוֹ שֶׁל דָּבָר: טוען טענה, שאם הודה בעל השטר היה השטר בטל, והמלוה עומד בשטר, ואומר שזה שקר טוען, ואמר הלוה: ישבע לי ויטל - הרי זו מחלוקת בין הגאונים: יש מי שהורה, שחוב בעל השטר להשבע בעין של תורה²³, כמי שטען עליו שפרעו²⁴; ורבתי²⁵ הורו, שלא ישבע המלוה אלא אם טען עליו הלוה שפרעו בלבד, שהרי הודה בשטר²⁶ וילפרעון הוא עומד; אֲבָל כָּל אֵלֹו הַטַּעְנוֹת²⁷ - לא כל הימנו לבטל שטר מקיים, אלא ישלם, ואחר כך יטען על המלוה בִּמְה שִׁירָצָה²⁸, שאם יודה - יחזיר לו, ואם כפר - ישבע הסת. ולוה דעתי נוטה.

(19) שחתימת עדיו אושרו בב"ד. (20) שאין ב"ד נזקקים להוציא - לא מלוה למלוה ולא ממלוה ללוה, כמבואר למעלה פ"ו הל' א. (21) שכתבו ומסרו על יסוד אימון שלא יתבענו אלא אם ילוונו - וטוען שלא לוה. (22) אלא ממני נפל, ומצאו זה (בית יוסף סי' פב). (23) בנקיטת חפץ. (24) ישבע לי שלא פרעתי, כמבואר למעלה הלכה א. (25) הרי"ף בתשובה, והר"י מיגאש בחידושי שבועות מא. (26) בכשרות השטר מעיקרו, אלא שטוען טענה העשויה להתהוות במשך הזמן, שהרי השטר לפרעון עומד, ולפיכך משביעים את המלוה. (27) שנפרטו למעלה - טענות לעקירת כשרות השטר מעיקרו הם. (28) טענה בפני עצמה על הרמים שנתן לו, שלדבריו לא כדן הוציא ממנו.

ד. המוציא שטר חוב²⁹ על חֲבֵירוֹ, מלוה אומר: לא נפרעתי כלום, ולוה אומר: פרעתי מחצה, והעדים מעידים³⁰ שפרעו כלו - נשבע הלוה³¹ ונותן מחצה, שהרי הודה במקצת³². ואינו כמשיב אבדה³³, מפני שאימת השטר עליו³⁴. ואין המלוה גובה המִחְצָה אלא מבני חורין³⁵; שהרי הלקוחות אומרים: אנו על העדים נסמך³⁶, והרי בטלו שטר זה.

(29) בבא-בבא קכח: (30) לאחר שכבר הודה הלוה על מחצה (רש"י שם, ועיין ש"ך סי' פב ס"ק לז). (31) שפרע מחצה. (32) והודאת בעל-דין כמאה עדים היא. (33) שפטורו חכמים מן השבועה, כמו ששינו (גיטין מח:) "המוצא מציאה - לא ישבע מפני תיקון העולם". ובגמרא שם (נא:) אמרו, שכל דבר שאפשר לו לנתבע לשתוק או לטעון טענה אחרת ויהיה פטור, והוא מודה ומחייב את עצמו במקצת - דינו כמשיב אבידה - וכאן אם אמר פרעתי

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - שבת קודש י"ב תשרי - ספר משפטים - הלכות מלוה ולוה קעג

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

גבה, רגלים לדבר שקיבלתם לשם פרעון החוב שזקף בעד דמי השור שמכר (ע"פ הש"ך סי' נח ס"ק לא).

י. הוציא עליו שטר חוב בעד אחד⁶³, ולוה טען פרעתי - הרי זה מחייב שבועה⁶⁴ ואינו יכול לשבע⁶⁵, ומשלים. טען ואמר: ישבע לי שלא פרעתי - הרי זה נשבע; שאפילו היו בשטר שני עדים, ואמר: ישבע לי שלא פרעתי - הרי זה נשבע, כמו שבארנו⁶⁶.

63 שחתום בו עד אחד בלבד. וסובר רבינו (וכן הוא דעת בעל הלכות גדולות) הובא במגיד-משנה, ועיין רא"ש בבא-בבא פרק גט פשוט אות ז) שאע"פ שאין השטר כשר לגבות על פיו - זוקק הוא לשבועה כדרך ששנים מחייבים אותן ממון, שכל מקום ששנים מחייבים אותו ממון - עד אחד מחייבו שבועה, כמו שיתבאר להלן פ"א מהל' טוען ונטען הלכה א. 64 להכחיש העד, וכל עוד שאינו נשבע - הרי השטר בחזקתו שלא נפרע. 65 "שהרי הוא מודה במה שהעיד בו העד (היינו על עיקר ההלוואה, אלא שטוען פרעתי) ואין הנשבע בהעדאת עד אחד נשבע, עד שיכחיש את העד ויכפור בעדותו וישבע על כפירתו" (מדברי רבינו להלן פ"ד מהל' טוען ונטען הלכה ח), וכל המחויב שבועה ואינו יכול לישבע - משלם (ע"פ בבא-בבא הל' טען ונטען שם). [במגיד-משנה תמה על דין זה, ושאל: הרי אם לזה בשני עדים על-פה, נאמן לומר פרעתי, וכיצד נחייבו ממון ע"פ עד אחד דהשטר אין לו כל ערך. ובכסף-משנה מבאר דברי רבינו ע"פ תשובת הרשב"א, שהמדובר, כשכפר בתחילה בב"ד ואמר לא לויתי, ואח"כ חזר בו ואמר: לויתי ופרעתי, ואם כן הוחזק כפרן ואין מאמינים לו ב'מיגור. ראה השגת הראב"ד שם, וראה ההלכה הבאה ופירושו של הראב"ד]. 66 למעלה ה"ב.

יא. וכן הורו רבותי: שהנפטר במלוה על פה בבית דין, ובא עד אחד שאלוה - הרי זה⁶⁷ ישבע שבועת התורה. חזר ואמר: כן הנה, לויתי ופרעתי, או מחל לי, או נתחייב לי ממקום אחר - הרי זה מחייב שבועה ואינו יכול לשבע, ומשלים⁶⁸.

67 כלומר, שהרי זה הכופר חייב שבועת התורה, כמו שיתבאר בפ"א מהלכות טוען הלכה א. 68 הראב"ד מבאר כאן דברי רבינו: מכיון שטען לא לויתי, הרי זה כאילו הודה שלא פרע, וכשחזר והודה שלוה - אינו יכול לחזור בו מהודאתו הראשונה שלא פרע. ואם לא הוכחש ע"י עד אחד, יכול לחזור בו ולטעון לויתי ופרעתי, ונאמינו ב'מיגור' שהיה יכול לעמוד בטענתו הראשונה שלא לוה כלל. ואין זה דומה להלכה הקודמת, שהרי שם הוכחשה טענתו הראשונה ע"י העד.

יב. מי שטען שפרע השטר, ואמר: ישבע המלוה ויטל - אומרים לו: הבא מעותי ואחר כך ישבע ויטל⁶⁹. אם אין לו כלום⁷⁰ לשלם - משביעין אותו

פח"ס⁴⁹. אבל אם אמר לו: החזרתי לך המעות מפני שלא היו טובות עד שתחליפם - לא בטל השטר⁵⁰, ועדין שעבודו קיים⁵¹.

47 ב"ב לב: 48 וכבר נמחל שעבודו, כמבואר בהלכה ח. 49 ונשבע הלוה היסת, על טענת המלוה שחזר והלוהו, ונפטר. 50 שם. 51 מכיון שאילו הכיר בהן בתחילה שאינן טובות, לא היה מקבלן - אין זה פרעון (ראה מגיד-משנה).

ט. הוציא עליו שטר מקיים שיש לו עליו מנה, ואמר לו הלוה: הלא פרעתיך בפני פלוני ופלוני; ובאו אלו והעידו שפרעו, אבל לא הזכיר לו את השטר; ואמר לו המלוה: כן הוא שפרעת, אבל חוב אחר פרעת שהיה לי אצלך - הרי בטל השטר⁵². במה דברים אמורים⁵³? כשהעידו שנתן לו בתורת פרעון; אבל אם ראוהו נתן לו מעות, ולא ידעו⁵⁴ אם הוא בתורת פרעון או בתורת פקדון או בתורת מתנה: אם אמר בעל השטר⁵⁵: לא היו דברים מעולם - הרי החזק בפרן⁵⁶, ובטל השטר; ואם אמר: פרעון של חוב אחר הוא - הרי זה נאמן, ונשבע ונוטל מה שבשטר; שהרי לא פרעו בעדים⁵⁷, מתוך שיכול⁵⁸ לומר: מתנה נתנם לי, נאמן לומר: פרעון של חוב אחר הן. אמר לו הלוה: והלא שטר חוב זה דמי שור⁵⁹ שלקחתי ממך הוא, ואתה גבית דמי בשור⁶⁰, ואמר לו בעל השטר: כן, אני גביתי את דמי מחוב אחר שהיה לי אצלך⁶¹; הואיל והודה מעצמו שדמי השור הוא החוב ומדמי נפרע - בטל השטר. ואף על פי שאין עליו עדים שפרע מדמי⁶², ישבע הלוה הסת שפרעו. וכן כל פיוצא בזה.

52 מאחר שעדים מעידים שפרעו סתם - לא כל הימנו לטעון: חוב אחר פרעת (שבועות מב. "איתרע שטרא", וכפירוש הגאונים והביאם הרי"ף שם, שהכוונה - בטל השטר). ובגמרא שם: וזה דוקא כשפרעו בפני עדים ולא הזכיר לו את השטר, אבל פרעו בינו לבינו, מתוך שיכול לומר לא היו דברים מעולם, נאמן לומר חוב אחר פרעת. וכן מתבאר מדברי רבינו בסמוך. 53 שבטל השטר. 54 ר"י מיגאש שם, ע"פ דברי הגמרא שם לד: ורבינו הביאם לקמן פ"ו מהלכות טוען ונטען הלכה ב. 55 קודם שבאו עדים. 56 ראה הל' טוען ונטען שם. 57 שהרי העדים אינם יודעים אם נתן הכסף לפרעון החוב. 58 המלוה. 59 שור לקחתי ממך, וזקפת עלי דמי במלוה (שם). 60 ישבת באיטליז שלי, וגבית דמי הבשר של אותו השור והעדים מעידים על זה (הרי"ף מיגאש שם). 61 מודה הוא שגבה דמי הבשר, אבל טוען שגבה על חשבון חוב אחר. 62 שכשנתן דמי השור, לשם פרעון אותו השטר נתנם. הואיל והודה המלוה שמדמי בשר השור

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

זמנו (כמבואר למעלה פ"א הל' ו). (79) אע"פ שהוא תוך הזמן (ע"פ בבא-מציעא ז: מגיד-משנה). (80) שאין אדם פורע תוך זמנו (ראה מגיד-משנה וכסף-משנה).

יד. שנים שהן אוֹחֲזִין בַּשָּׁטָר⁸¹, הַמְלִיָּה אוֹמֵר: שְׁלִי הוּא וְהוֹצֵאתִיו לְהַפְרֵעַ בּוֹ מִמֶּךָּ⁸², וְהָלֹה אוֹמֵר: פְּרַעְתִּיו וּמִמֶּנִּי נָפַל: אִם הִיא הַשָּׁטָר שֶׁיְכוּל לְקַיְמוֹ⁸³ - זֶה נִשְׁבַּע⁸⁴ שְׁאִין לוֹ בְּדָמִים אֱלוֹ פְּחוֹת מִחֲצִיָּן⁸⁵, וְזֶה יִשְׁבַּע שְׁאִין לוֹ בְּדָמִים פְּחוֹת מִחֲצִיָּן, וְיִשְׁלַם הָלֹה מִחֲצָה⁸⁶; וְאִם אֵינוֹ יְכוּל לְקַיְמוֹ - יִשְׁבַּע הָלֹה הֶסֶת שְׁפָרְעוֹ⁸⁷, וְיִלָּף לוֹ.

(81) בבא-מציעא ז. (82) וממני נפל. (83) בעדים. (84) מתקנת חכמים, כדי שלא יהא כל אחד ואחד הולך ותוקף בטליתו של חברו ואומר שלי הוא (שם ה:), ולקמן פ"ט מהל' טוען ונטען הלכה ז.). (85) כלומר: יש לי בזה השטר, ולא פחות מחציו (ראה שם ב: ה: ועיין סמ"ע קלח ס"ק ה, ורבינו בפירושו למשנה שם מבאר (ע"פ גמרא שם ה:): "כי מעיקרנו שהנשבע הנוטל שום דבר בשבועתו, לא ישבע על יותר ממה שראוי ליטול באותה שבועה, ולפיכך ישבע שאין לו בה פחות מחציה, ולא ישבע שהיא כולה שלי, מאחר שאינו נוטל אלא חציה". (86) כרבי יוחנן שם ז: שאין כל הבדל באיזה חלק מן השטר אוֹחֲזִים, ובכל האופנים - חולקים (ועיין מגיד-משנה וש"ך סי' סה ס"ק מ.). (87) כדין טוען פרעתי בכל שטר שאינו מקוים, ואפילו כולו ביד המלוה (כמבואר למעלה הלכה ה.).

טו. הָאוֹמֵר לְחִבְרוֹ: מִנֶּה יֵשׁ לִי בְיָדְךָ, וְהָלֹה אוֹמֵר: אֵין לָךְ בְּיָדִי כְּלוּם, אוֹ שְׁאוֹמֵר: פְּרַעְתִּיךָ; אָמַר לוֹ הַתּוֹבֵעַ: הַשָּׁבַע לִי הֶסֶת⁸⁸; אָמַר לוֹ הַנִּתְבָּע: וְהָלֹה שָׁטָר יֵשׁ לָךְ עָלַי, וְאַתָּה רוֹצֶה לְהַשְׁבִּיעַ אוֹתִי תַּחֲלָה⁸⁹, וְאַחֵר כִּף תּוֹצִיא הַשָּׁטָר הַפָּרַע⁹⁰ וְתִגְבֶּה בּוֹ - אוֹמְרִים לוֹ: הִבָּא הַשָּׁטָר⁹¹. אָמַר הַמְלִיָּה: אֵין לִי שָׁטָר עָלַי מֵעוֹלָם, אוֹ שָׁטָר הִיא לִי וְאָבֵד - הוֹרוּ רַבּוֹתֵי, שְׁאוֹמְרִים לַמְלִיָּה: בְּטָל כָּל שָׁטָר שֶׁיֵּשׁ לָךְ קֶדֶם זְמַן זֶה, וְאַחֵר כִּף תִּשְׁבִּיעֵהוּ הֶסֶת; אוֹ הַחֲרָם⁹² חֲרָם סָתָם, וְלָךְ וּבִכְשֶׁ⁹³ עַד שֶׁתִּמָּצֵא הַשָּׁטָר.

(88) כדין כופר הכל. (89) על חנם. (90) אינו סותר טענתו הקודמת "אין לך בידי כלום", אלא מבאר דבריו שכוונתו: עתה אין לך בידי כלום - שפרעתך, שלשון "אין לך בידי כלום" הוא דר-משמעי: כפירה בהלוואה ופרעון (לחם-משנה, והשווה לקמן פ"ו מהלכות טוען ונטען הלכה א.). (91) כדרך שאמרו במלוה על המשכון, שהמלוה נשבע תחילה, שמא ישבע הלוה ויוציא הלה את המשכון ונמצא שבועתו לבטלה כמבואר למעלה פ"ג הל' ד, ובביאורנו (מגיד-משנה). (92) כלומר, ואם אינו רוצה לבטל - אוֹמְרִים לוֹ: אין לך אלא להחרים על הלווה חרם סתם. (93) חפשי.

פְּתִקְנַת הַגְּאוּנִים⁷¹: שְׁאִין לוֹ וְלִכְשֶׁתִּשְׁגִּי יָדוֹ יִתֵּן לְבַעַל חוּבוֹ, וְיִשְׁבִּיעוּ⁷² שְׁלֹא פָּרַע וְאַחֵר כִּף יִתֵּן לוֹ.

(69) כי למה נשבע המלוה תחילה, ושמא אין לו ללוה ממה לפרוע (ע"פ כתובות פה. מגיד-משנה). (70) צ"ל: אמר אין לי כלום (וכן הוא בכת"י תימן, וכן העתיק הסמ"ג עשין צד). כלומר, טען הלוה: אין לי כלום. (71) שנתבאר למעלה פ"ב הל' ב, שתיקנו הגאונים להשביע את הטוען אין לי: "שאיין לו כלום... וכולל בשבועתו שכל שירוויח, וכל שיבא לידו או לרשותו מאשר תשיג ידו... יתן לבעל חובו ראשון ראשון". (72) כלומר: ואז, כשתשיג ידו, ישביע את המלוה שלא פרעו ואח"כ יתן לו (כן נראה הצעת דברי רבינו, ע"פ העתקת הסמ"ג (עשין צד): משביעין אותו תחילה מתקנת הגאונים שאין לו, ולכשתגיע ידו יתן לבעל-חוב - ואז ישביענו שלא פרעו ואח"כ יתן לו, שפיסקא ולכשתשיג ידו וכו' קשורה עם האמור לפניה, והיא חלק מנוסחת השבועה שמשביעין אותו, וכמו שביארנו. אולם מהעתקת 'בעל התרומות' שער ב, ח"א: "וכשתשיג ידו ליתן לבעל-חובו ישביעו שאין שטרו פרעו ואח"כ יתן לו", וכן מהעתקת ה'טור' (סי' פב, ומשם בשו"ע): "וכשתשיג ידו ויתן לב"ח וכו', נראה שאין פיסקת "ולכשתשיג" שייכת לנוסחת השבועה אלא שהיא קשורה עם האמור לאחריה, וכך הצעת דברי רבינו: משביעין אותו בתקנת הגאונים שאין לו, ולכשתשיג ידו כדי ליתן לבעל-חובו, ישביעו שלא פרעו ואח"כ יתן לו).

יג. מִי שֶׁהָיָה לוֹ חוּב עַל חֲבֵרוֹ בַּשָּׁטָר, וְאָבֵד⁷³ הַשָּׁטָר, וְהָרִי הָעֵדִים קִימִין, אָף עַל פִּי שְׁקֵנוֹ מִיָּדוֹ⁷⁴, וְטוֹעֵן⁷⁵ שְׁפָרַע - הָרִי זֶה נִשְׁבַּע הֶסֶת⁷⁶. וְהוֹרוּ רַבּוֹתֵי: שְׁאֵפְלוּ הִיא הַחוּב הַזֶּה לְזִמְנָה⁷⁷, וְעִדִּין לֹא הִגִּיעַ זְמַנוֹ לְהַפְרֵעַ⁷⁸, הוֹאִיל וְכִתְבוֹ לוֹ הַשָּׁטָר וְאֵין בְּיָדוֹ שָׁטָר, וְהָלֹה טוֹעֵן פְּרַעְתִּי - נֶאֱמַר. וְנִשְׁבַּע הֶסֶת שְׁפָרְעוֹ; שְׁאֵנוֹ חוֹשְׁשִׁין שְׁמָא פָּרַע⁷⁹, וּלְפִיכָךְ קָרַע הַשָּׁטָר אוֹ שָׁרְפוֹ. וְכֵן הוֹרוּ רַבּוֹתֵי: שְׁאֵפְלוּ הִיא הַשָּׁטָר יוֹצֵא מִתַּחַת יָדִי אַחֵר, וְהָלֹה טוֹעֵן: מִמֶּנִּי נָפַל אַחֵר שְׁפָרְעָתִי, אָף עַל פִּי שֶׁהוּא בְּתוֹךְ זְמַנוֹ - נִשְׁבַּע הֶסֶת וּנְפָטָר; שְׁפִינֵן שְׁאִין הַשָּׁטָר בְּיַד הַמְלִיָּה - אֵין שָׁם חֲזָקָה⁸⁰.

(73) אמר המלוה: שטר שהיה לי - אבד. (74) והקנין כשלעצמו חשוב כשטר, שסתם קנין לכתיבה עומד כמבואר (למעלה פ"א הלכה א, ועיין שו"ע סי' לט, א, ה). (75) הלווה. (76) הואיל והשטר אינו ביד המלוה, חוששין שמא פרעו, וכמו שמבאר רבינו בסמוך (ע"פ בבא-בתרא קמח. והשווה להלן פכ"ג הל' יא: "בשטרי החובות... אע"פ שעדיין קיימים וקנו מידו... ואמר שטר שכתבתם לי אבד, אין כותבין לו שטר שני - שמא פרעו או מחלנו"). (77) כגון שהלווה מודה שלא הגיע עדיין זמן הפרעון או שהעדים מעידים על כך. (78) וחזקה שאין אדם פורע תוך

שיעורי רמב"ם - ספר המצוות

ומצוה זו כוללת כל-דיני הדברים שבהם הוא נעשה זב, ובאיזה אופן הוא מטמא לזולתו.

~ יום שישי י"א תשרי ~

מצות עשה קר. צו.

המצוה הק"ד נרפסה ביום הקודם.

המצוה הצ"ו — הצווי שנוצטוינו להיות הנבלה מטמאה, ומצוה זו כוללת טמאת נבלה וכל-דיניה. והנני מזכיר לך עתה הקדמה, אשר ראוי שתזכרנה בכל מה-שיזכר לקמן ממיני הטמאות, והוא: זה שאנו מונים כל-מין ומין מן-הטמאות במצות עשה, אין ענינו שאנו חייבים להטמא בטמאה זו, וגם לא שאנו מזכירים מלהטמא בה, עד שיהיו (או בכלל) מצות לא-תעשה, אלא זה שהתורה אמרה כי הנוגע במין זה נטמא, או שדבר זה מטמא באופן כזה, למי שנוגע בו — מצות עשה, כלומר: דין זה שנוצטוינו בו הוא מצוה, הינו שאנו אומרים שהנוגע בדבר פלוני באופן כזה נטמא; ואם הוא במצב אחר, אינו נטמא. אך עצם ההטמאות הוא דבר של רשות: אם רוצה מטמא ואם לאו אינו מטמא. ולשון ספרא (פרשת שמייני): "ובגבולתם לא תגעו" (ויקרא יא, ח) — "כול אם נגע אדם בגבולת? למה ארבעים? תלמוד לומר: "ולא תגעו" (שם יא, כד); וכול אם רצה אדם נבלה ללך ויטמא לה? תלמוד לומר: "ובגבולתם לא תגעו", הא ריצד? הוי אומר: רשות". אם כן המצוה היא — הדין אשר נצטוינו בדינים אלו ונאמר לנו שהנוגע בזה נטמא ונעשה טמא וחייב בכל-חייבי הטמאים: לצאת חוץ למחנה שכינה (מ'עזרת ישראל' שבמקדש ופנימה) ושלא לאכל קדש ולא לנגע בו וכיוצא בזה — וזהו הצווי, כלומר: שנעשה טמא אם נגע בדבר זה, או אם היה בקרבתו באופן כד. וזכור ענין זה בכל-מין ממיני הטמאה.

~ שבת קודש י"ב תשרי ~

מצות עשה צו.

המצוה הצ"ו נרפסה ביום הקודם.

~ יום ראשון ו' תשרי ~

מצות עשה קב. קנ.

המצוה הק"ב — הצווי שנוצטוינו להיות בגד מנוגע טמא [מטמא]. ומצוה זו כוללת כל-דיני צרעת בגדים: איך מטמאים ואיך מטמאים, מה מהם צריך הסגר או קריצה או שרפה או רחיצה וטהרה וזולת זה, מכל מה-שנאמר בפתוב וממה שבא בקבלה (מסכת נגעים פרק יא).

המצוה הק"ג — הצווי שנוצטוינו להיות בית מנוגע טמא [מטמא] ומצוה זו כוללת טמאת בתים: איזה מהם צריך הסגר או נתיצת הקירות או נתיצת פלו, במה מטמא ואיך מטמא.

~ יום שני ז' תשרי ~

מצות עשה צמ.

המצוה הצ"ט — הצווי שנוצטוינו להיות הנדה טמאה [מטמאה]. ומצוה זו כוללת טמאת נדה וכל-דיניה.

~ יום שלישי ח' תשרי ~

מצות עשה ק.

המצוה המשלמת מאה — הצווי שנוצטוינו להיות היולדת טמאה. ומצוה זו כוללת כל-דיני היולדת.

~ יום רביעי ט' תשרי ~

מצות עשה קו.

המצוה הק"ו — הצווי שנוצטוינו להיות זבה מטמאה, ומצוה זו כוללת הלכות הדברים שבהם היא נעשית זבה, ואיך מטמאה וזולתה אחר שנעשתה זבה.

~ יום חמישי י' תשרי ~

מצות עשה קד.

המצוה הק"ד — הצווי שנוצטוינו להיות הזב מטמא,

נביאים

עמום פרק ח ט"ד

ט וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא נֶאֱמַר אֲדֹנָי יְהוֹה וְהִבֵּאתִי הַשֶּׁמֶשׁ בְּצִהְרֵיהֶם וְהַחֲשַׁכְתִּי לְאָרֶץ בַּיּוֹם אֹרֶי: י וְהִפְכֹתִי חֲגִיבְכֶם לְאֶבֶל וְכָל־שִׁירֵיכֶם לְקִינָה וְהִעֲלִיתִי עַל־כָּל־מִתְנִים שֶׁקַּע וְעַל־כָּל־רֹאשׁ קִרְחָה וְשִׁמְתִּיהָ כְּאֶבֶל יָחִיד וְאַחֲרִיתָהּ בַּיּוֹם מָר: (פ) יא הִנֵּה יָמִים בָּאִים נֶאֱמַר אֲדֹנָי יְהוֹה וְהִשְׁלַחְתִּי רָעַב בְּאֶרֶץ לֹא־רָעַב לְלֶחֶם וְלֹא־צָמָא לְמַיִם כִּי אִם־לְשֹׁמֵעַ אֶת דְּבָרֵי יְהוֹה: יב וְנָעוּ מַיִם עַד־יָם וּמִצְפּוֹן וְעַד־מִזְרָח יִשׁוּטְטוּ לְבַקֵּשׁ אֶת־דְּבַר־יְהוֹה וְלֹא יִמְצְאוּ: יג בַּיּוֹם הַהוּא תִּתְּעַלְּפֶנָּה הַבְּתוּלָה הַיְּפֹת וְהַבְּחוּרִים בְּצָמָא: יד הַנִּשְׁבָּעִים בְּאִשְׁמַת שְׁמוֹנָן וְאָמְרוּ חֵי אֱלֹהֵינוּ דָּן וְחֵי דֶרֶךְ בְּאֶרֶץ־שֶׁבַע וְנִפְּלוּ וְלֹא־יִקְוֹמוּ עוֹד: (ם)

רש"י

וכל יהודה וירושלים מתאבלים על יאשיהו: וכל שיריכם לקינה. כענין שנאמר (שם) ויאמרו כל השרים והשרות בקינותיהם: כאבל יחיד. כאב שמתאבל על בן יחיד: (יא) כי אם לשמוע. שתפסוק מכם רוח הקדש: (יג) תתעלפנה. תפרח רוחם כמו ויתעלף (יונה ד) וכן עצי השדה עולפו (יחזקאל לא) וכן בלשון משנה יתעלפה פשמי"ר בלע"ז: (יד) חי אלהיך דן. אחד מן העגלים שהעמיד ירבעם בן:

(ט) והבאתי השמש בצהרים. כשיהא להם שלום גדול תבא מפלה פתאום ואמרו רבותינו (מ"ק כה) זה יומו של יאשיהו שמת בחרב של שלום כמו שאמרו רבותינו (תענית כב) אין לך חרב של שלום יותר מפרעה נכה שאמר לו ליאשיה (ד"ה ב ל"ה) מה לי ולך לא עליך אתה היום לא עליך אני בא היום כי אם לעבור דרך ארצך אל בית מלחמתי וגו': השמש. מלכות בית דוד נמשלה כשמש שנה' (תהלים פט) וכסאו כשמש נגדי: (י) והפכתי חגיכם לאבל. כענין שנאמר (ד"ה ב לה)

מצודת ציון

(ט) והבאתי. ענין שקיעה כמו ובא השמש וטהר (ויקרא כ"ב): בצהרים. הוא חצי היום: (י) קרחה. ענין נפילה ותלישת השער כמו קרח הוא (שם יג): (יב) ונעו. מלשון תנועה: ישוטטו. ענין ההליכה אנה ואנה כמו שוטטו בחוצות ירושלים (ירמיה ה'): (יג) תתעלפנה. ענין החלשות והעדר ההרגשה כמו בנין עלפו (ישעיה נ"א): (יד) באשמת. מל' אשם וכן תקרא העכו"ם כן מאשמת עובדיה וכן תקרא פשע עש"ז כמ"ש והפשע שמה (דניאל ח): עוד. ענין זמן רב ודוגמתו ויבך על צואריו עוד (בראשית מ"ו):

מצודת דוד

(ט) והבאתי. אשקיע את השמש בעת צהרים בזמן תקפה ר"ל בעת ישבו בהשקט ושאנן תבוא הצרה פתאום: והחשכתי. אביא חושך על הארץ ביום שיש בו אור רב והוא כפל ענין כמ"ש: (י) והפכתי. תמורת שמחת החג יהיה אבל ותמורת השירה יהיה קינה: והעליתי. ר"ל אביא עליהם צרה עד שכולם ילבשו שק על מתניהם ויקרחו קרחה בראשם והם ענין צער ואבלות: ושמתיה. אשים עדת ישראל להיות מתאבלת כדרך האבילות שעושין על בן יחיד שמת: כיום מר. הוא יום מיתת בן יחיד וכפל הדבר כמ"ש: (יא) כי אם לשמוע וגו'. ר"ל יהיו תאבים אל הנבואה ולא ימצאו כי תפסק הנבואה בהיותם בגולה: (יב) ונעו. ינעו ללכת מים הדרומי הוא ים סוף שהוא בדרומה של א"י עד הים המערבי ומגבול הצפוני עד גבול המזרחי ר"ל אפי' בא"י תפסק הנבואה: ישוטטו. ילכו אנה ואנה לבקש דברי נבואה ולא ימצאו: (יג) ביום ההוא. הוא יום הפורענות: בצמא. בעבור הצמאון יתעלפו הבחורים והבתולות כי לא ימצאו מים לשתות כאשר ילכו בגולה: (יד) הנשבעים. ר"ל כי הם הנשבעים בעגל של שומרון ובשבועת' יאמרו זה לזה הריני נשבע חי אלהיך העגל העומד בן: וחי דרך. ר"ל חי הולכי דרך באר שבע אל המזבחות שעמדו שם לעכו"ם כמ"ש ובאר שבע לא תעבורו (לעיל ה'): ונפלו. לכן יפלו ולא יקומו עוד ר"ל בזמן בית השני לא יקומו אבל בגאולה העתידה יקומו כולם יהודה ואפרים:

א לְמַנְצַח לְדוֹד בִּיהוָה | חֲסִיתִי אִיד תֹּאמְרוּ לְנַפְשִׁי נִדוּ נְדוּי תִּרְכַּם צָפוֹר: ב כִּי הִנֵּה הָרָשָׁעִים יִדְרֹכֹן
קֶשֶׁת כּוֹנְנֵי חַצֵּם עַל־יָתֵר לִירוֹת בְּמוֹ־אֶפֶל לְיִשְׂרָאֵל: ג כִּי הַשְׁתוֹת יִהְרֹסוּן צִדִּיק מִה־פַּעַל: ד יְהוָה |
בְּהִיבֵל קִדְשׁוֹ יְהוָה בְּשָׁמַיִם כְּסֹא עֵינָיו יִחוּז עַפְעָפּוֹ יִכְחֲנוּ בְּנֵי אָדָם: ה יְהוָה צִדִּיק יִבְחַן וְרָשָׁע וְאֵהָב
חֲמָם שְׁנֵאָה נַפְשׁוֹ: ו יִמְטֵר עַל־רָשָׁעִים פָּתִים אֵשׁ וְנִפְרִית וְרוּחַ זִלְעָפוֹת מִנֵּת כּוֹסֵם: ז כִּי־צִדִּיק יְהוָה
צִדְקוֹת אֵהָב יִשָּׂר יִחוּז פְּנִימוֹ:

הרואה ובוהן מעשיהם ואע"פ שבשמים כסאו גבוה ענינו יחזו אתכם בארץ: (ה) ה' צדיק יבחן. ואם מפני שאני לוקה ונדרף על ידכם אתם מתהללים לאמר אלהים עזבו (לקמן עא) לא כן הוא אך כן מדתו של הקב"ה לייסר ולנסות הצדיקים ולא את הרשעים, הפשטני הזה כל זמן שידוע שפשטנו יפה הוא מקיש עליה וכשאינו יפה הוא ממעט בכתישה לפי שמתנתקת: שנאמר נפשו. ומצניע לו את גמול עונותיו לעולם ארוך ואז ימטר עליהם בגיהנם: (ו) פחים. ל' פחמים: ולעפות. לשון שריפה ומנחם פתר אותו לשון שער קטב וכן (איכה ה) מפני זלעפות רעב (לקמן קיט) זלעפה אחזתני כלומר שערו שער (סא"א): (ז) כי צדיק ה' צדקות אהב. וירחם על הצדיק ואוהב אותם שפנימו יחזו ישר: ישר יחזו פנימו. מוסב על צדיק ה' צדקות אהב ואותם אשר ישר יחזו פנימו, ורבותינו פתרו הרשעים ידרכון קשת על שבנא וסייעתו ופתרו לישרי לב על חזקיהו וסייעתו, כי השתות יהרסון אם השתות נהרסו על ידם צדיקן של עולם מה פעל ואין סדר המקראות נופל על המדרש:

(א) איך תאמרו לנפשי נודי וגו'. זהו דוגמת כי גרשוני היום מהסתפח בנחלת ה' (ש"א כו) שגרשוהו מארץ לחוצה לארץ וכאן הוא אומר בה' חסיתי, שיחזירני להסתפח בנחלתי איך תאמרו אתם טורדים לנפשי נודי הרכם עבור הר שלכם אתה צפור הנודד שכל אדם המיטלטל נמשל לצפור הנודדת מן קינה כדכתי' כצפור נודדת מן קינה כן איש נודד ממקומו (משלי כו) שנודד קינך שטרדנוך מכל ההר כצפור הנודדת, נודדו כתיב שהוא נדרש אף בישראל שהאומות אומרים להם כן: **(ב)** כי הנה הרשעים. דואג ודלטורי הדור המטילין איבה ביני ובין שאול: ידרכון. לשון דריכה נופל בקשת שכשהוא חזק צריך ליתן רגלו עליו כשרוצה לנטותו: קשת. לשונם ידרכו קשתם שקר: כוננו חצם על יתר. הקשת קורד"א דאר"ק בלעז: לירות. אהגיט"ר בלעז: כמו אפל. במסתר: לישרי לב. דוד וכהני נוב: **(ג)** כי השתות יהרסון. על ידכם נהרגו כהני ה' הצדיקים שהם שתות של עולם: צדיק מה פעל. דוד שלא חטא מה פעל בכל זאת אתם תשאו עון ולא אני: **(ד)** ה' הביכל קדשו.

(ב) יתר. חבל הקשת כמו שבעה יתרים (שופטים י"ז): לירות.
והשליך כמו ירה בים (שמות ט"ו): במו. כמו בתוך: אופל.
חשך: (ג) השתות. היסודות כמו והיו שתותיה מדוכאים (ישעיה
ט"ט): (ד) עפעפיו. כן יקרא אישון העין: (ו) פחים. רשתות
כמו מפה יקוש (לקמן צ"א): זלעפות. רעדה כמו זלעפה אחזתני
(לקמן קט"ט): מנת. חלק ומתנה כמו והיה לך למנה (שמות כ"ט):

(א) לנפשי. איך תאמרו על נפשי הר שלכם הוא נד כצפור ו"ל מלך ישראל הוא נד מפני שאול כצפור הזה הנורד וסופו לפול ברשת וכן יהיה סופו ליפול ביד שאול ואמר איך תאמרו כן הלא בה' חסיתי וכל יכול להצילני: **(ב) כי הנה.** ר"ל ואם תחשובו שעזבני ה' בעבור עון הריגת כהני נוב כי הלא הנה הרשעים דרכו קשת וכו' והוא משל הלה"ר שאמר דואג לשאול על כהני נוב: **לירות.** את החצים: **במו אופל.** ר"ל

177 כתובים

משניות מסכת מנחות

ד שלשה זיתים, ובהן שלשה שלשה שמנים. הוית הראשון: מגררו בראש הוית, וכותש, ונותן לתוך הסל; רבי יהודה אומר: סביבות הסל – זה ראשון. טען בקורה; רבי יהודה אומר: באבנים – זה שני. חזר וטחן וטען – זה שלישי. הראשון למנוחה, והשאר למנוחה. הוית השני: מגררו בראש הגג, וכותש, ונותן לתוך הסל; רבי יהודה אומר: סביבות הסל – זה ראשון. טען בקורה; רבי יהודה אומר: באבנים – זה שני. חזר וטחן וטען – זה שלישי. הראשון למנוחה, והשאר למנוחה. הוית השלישי: עוטנו בתוך הבית עד שילקה, ומעלהו ומנגבו בראש הגג, וכותש, ונותן לתוך הסל; רבי יהודה אומר: סביבות הסל – זה ראשון. טען בקורה; רבי יהודה אומר: באבנים – זה שני. חזר וטחן וטען – זה שלישי. הראשון למנוחה, והשאר למנוחה.

פירוש ברטנורא

ד שלשה זיתים. שלש פעמים בשנה מלקטים את הויתים. ובהן שלש שמנים, בכל פעם יש שלשה מינים שמן: הוית הראשון. פעם ראשונה שמלקט: מגררו בראש הוית. מלקט גרגרים שהן בראש הוית, שהן מתבשלים תחלה לפי שהחמה זורחת עליהן ומבשלתן: לתוך הסל. ומסתנן ויוצא והכלי תחת הסל לקבל השמן: רבי יהודה אומר סביבות דופני הסל. נותן את הויתים והשמן זה דרך הרפנות ונופל לשולי הסל ומשם מסתנן ויוצא ונמצא מווקק. שהפסולת נשאר מדובק בדופני הסל, אבל לא יתנם בשולי הסל, מפני שמתערב בו שמן ושמרים ויוצאים ונמצא שמן עכור. והשמן חזר מאליו בלא שום טענה נקרא שמן ראשון של הוית הראשון: טען בקורה. זיתים שבסל: רבי יהודה אומר באבנים. ולא בקורה. שהקורה כבדה ומוציאה את השמרים: חזר וטחן. את הויתים שתחת הקורה, וטוען אח"כ הקורה: הראשון למנוחה. דבעינן שמן זית זך: והשאר כשר למנוחה. דלא כתיב בהו זך: הוית השני. פעם שניה כשמלקט את שנמצאים מבושלים עתה: מגררו בראש הגג. מלקט הגרגרים הסמוכים לגג. שיתוהויו היו סמוכים לגגותיהן, ואותן מתבשלים בשניה: הראשון. שיצא קודם טענה, כשר למנוחה: הוית שלישי. שמתלקט פעם שלישית, אין מתבשלים לעולם כל צרכן, שהן ענפים שתחת הגג שאין חמה מגעת בהם: עוטנו. לשון מעטן של זיתים, שהיא הגומא שמנחים בה הויתים כדי שיתעפשו שם. ולשון מקרא הוא, עטנו מלאו חלב (איוב כ"א): שילקה. שיתעפשו: ומנגבו בראש הגג. דמתוך שהוא צבור ומכונס במקום אחד ארבעה וחמשה ימים זה מאליו מוחל שאינו יפה, לפיכך צריך לנגבו:

משניות מבוארות – קהתי

כמבואר לעיל. זה ראשון – זהו השמן הראשון של הוית השני (2)אחר המטיקה השנייה. טען בקורה – נתן הקורה על הויתים הכתושים, רבי יהודה אומר: באבנים – נתן עליהם אבנים, זה שני – השמן היוצא לאחר הטענה הוא השמן השני של הוית השני. חזר וטחן וטען – טחן את הויתים וטען שנית בקורה, זה שלישי – שאר השמן היוצא לאחר שטחן וטען הוא השמן השלישי של הוית השני. הראשון למנוחה – הסוג הראשון שיצא קודם טענה כשר למנוחה, והשאר למנוחה – שאר שני הסוגים כשרים למנוחה. הוית השלישי – הויתים שמלקט בפעם השלישית: עוטנו בתוך הבית – נוטל את הויתים ומניחם בבית הבד במעטן, והיא גומה ששמים בה צבורי זיתים עד שיבשילו, עד שילקה – עד שיתעפשו הויתים ויתרככו, ומעלהו ומנגבו בראש הגג – שמתוך שהיו צבורים במעטן ימים אחדים, יצא מהם מוחל שריחו רע, לפיכך מעלהו לראש הגג ומנגבו שם, וכותש – את הויתים, ונותן לתוך הסל; רבי יהודה אומר: סביבות הסל – כמו שבארנו לעיל, זה ראשון – השמן הנזול מן הסל הוא השמן הראשון של הוית השלישי (היינו מהמטיקה השלישית). טען בקורה; רבי יהודה אומר: באבנים – כמבואר לעיל. זה שני – השמן היוצא לאחר הטענה בקורה או באבנים הוא השמן השני של הוית השלישי. חזר וטחן וטען – כמו שבארנו לעיל, זה שלישי – השמן היוצא לאחר שטחן את הויתים וטענן הוא השמן השלישי של הוית השלישי. הראשון למנוחה, והשאר למנוחה – השמן הראשון כשר למנוחה והשאר כשר למנוחה.

יש מפרשים: מגררו – מניח את הויתים שיבשלו, ולפי זה מה ששנינו בזה הראשון: מגררו בראש הוית – פירושו: מניח את הויתים שיבשלו בראש האילן, ואחר כך מלקטם: ובזית השני: מגררו בראש הגג – פירושו: שמוסק את הויתים ומניח אותם בראש הגג שיבשלו בשמש (רש"י).

~ יום ראשון ~

ב א ו ר מ ש נ ה ד

שלשה זיתים – שלושה מיני זיתים הם, דהיינו שלוש פעמים בשנה מוסקים את הויתים, ובהן שלשה שלשה שמנים – ובכל פעם יש שלושה סוגי שמן: הוית הראשון – כלומר הויתים שמוסק בפעם הראשונה: מגררו בראש הוית – מלקט את הגרגרים שבראש האילן, שאלו מקדימים להתבשל על ידי החמה שזורחת עליהם, וכותש – את הויתים הללו במכתשת, ונותן – אותם, לתוך הסל – והשמן נזול מהם לכלי שתחת הסל. רבי יהודה אומר: סביבות הסל – נותן את הויתים הכתושים על דפנות הסל מסביב, כדי שיהא השמן נזול דרך הדפנות אל שולי הסל, ויצא משם יותר מווקק. זה ראשון – השמן הזה הוא הסוג הראשון והמובחר. טען בקורה – נתן את הקורה על הויתים הכתושים, רבי יהודה אומר: באבנים – שנתן עליהם אבנים ולא קורה, זה שני – השמן היוצא מן הויתים לאחר הטענה בקורה או באבנים הוא השמן השני של הוית הראשון. חזר וטחן – הויתים בריחיים לאחר שנכתשו על ידי הקורה או האבנים, וטען – ונתן שנית את הקורה על הויתים הטחונים, להוציא שאר השמן, זה שלישי – השמן היוצא מן הויתים הטחונים הוא השמן השלישי (הסוג השלישי) של הוית הראשון. הראשון למנוחה – השמן הראשון כשר למנוחה, שכתוב בו (ויקרא כד. ב): "שמן זית זך", והשאר למנוחה – שאר שני הסוגים כשרים למנוחה. הוית השני – כלומר הויתים שמוסק בפעם השנייה: מגררו בראש הגג – מלקט את הגרגרים, שיכול למסקם כשהוא עומד בראש גגו, דהיינו הויתים שבאמצע האילן, שהם מתבשלים יותר מאוחר מאותם שבראש האילן, וכותש – את הויתים, ונותן לתוך הסל – והשמן נזול לכלי שתחת הסל. רבי יהודה אומר: סביבות הסל –

ה הראשון שבראשון – אין למעלה ממנו. השני שבראשון, והראשון שבשני – שוין. השלישי שבראשון, והשני שבשני, והראשון שבשלישי – שוין. השלישי שבשלישי – אין למטה ממנו. אף המנחות היו בדין שיטענו שמן זית זך: מה אם המנורה שאינה לאכילה, טעונה שמן זית זך, המנחות שהן לאכילה, אינו דין שיטענו שמן זית זך? תלמוד לומר (שמות כו, כ): "זך כתיב למאור" – ולא זך כתיב למנחות.

ו ומנין היו מביאין את הנין? קרותים והטולים אלא לנין. שניה להן בית רמה ובית לכן בחר, וכפר סננה בבקעה. כל הארצות היו פשרות, אלא מפאן היו מביאין. אין מביאין, לא מבית הזבלים ולא מבית השלחין, ולא ממה שגזרע ביניהן; ואם הביא – פשר. אין מביאין אליסטון; ואם הביא – פשר. אין מביאין יושן; דברי רבי. וחכמים מכשירין. אין מביאין, לא מתוק, ולא מעשן, ולא מבשל, ואם הביא – פסול. אין מביאין מן הדליות, אלא מן הרגליות, ומן הפרמים העבודים.

פירוש ברטנורא

ה שוין. לא לכל מילי שוין, דהא בכלהו תנן הראשון למנורה והשאר למנחות, אלא שוין למנחות קאמר. ומשום דקו"ל בכל מקום מבחר נדרך, שיביא מן המוכחר, קא משמע לן השתא שהראשון שבשני והשני שבראשון שוין. שאם יש לו מנחה להביא ויש לו משנרים, מאיזה שירצה יביא. אבל אם יש לו משלישי שבראשון ומראשון שבשני, יביא מנחתו מראשון שבשני שהוא מוכחר:

ו קרותים והטולים. שם מקומות הם: אליסטון. יין מתוק מחמת השמש, שתלו הענבים בשמש למתקן. שמש בלשון יין יוסמן: יין יושן. שעברו עליו שנים עשר חודש, עובר אדמימותו, והכתוב אומר (משלי כ"ג) אל תרא יין כי יתאדם, אלאמא בשעת אדמימותו מוכחר הוא: לא מתוק. כשהוא מתוק מחמת עצמו. דאלו מחמת שמש, הא תנא ירשא אליסטון אם הביא כשר. פירוש אחר, תירוש שלא עברו עליו ארבעים יום. וראשון עיקר: מן הדליות. מן הגפנים המורלות על גבי כלונסות וקנים גבוהים מן הארץ: אלא מן הרגליות. מגפנים ששוככות על גבי קרקע בין גלי בני האדם שאינם מורלות: העבודים. שנעברו שתי פעמים בשנה. שחופרים סביבות הגפנים להפך בקרקע שבשרשרתיו ועושים בהן גומות להשקותו; וזו היא עבודתו:

משניות מבוארות – קהתי

באור משנה ו

לאחר שלמדנו בענין הבאת הסולת והשמן למנחות, מוסיפה משנתנו ללמד בענין הבאת היין לנסכים.

ומנין היו מביאין את הנין – לנסכים? קרותים והטולים אלא לנין – יין סוג אל"ף, דהיינו מן המוכחר, היו מביאים משני המקומות הללו (שביהודה): קרותים והטולים. במשנה שבגמרא הגירסה היא: קרוזים ועטולים, ויש גורסים: וחטולים. שניה להן – בטיב היין, בית רמה ובית לכן בחר – מקומות ביהודה, דרומית מערבית לשילה, סמוך לרמתים (לפי פירוש המשנה לאלבסק). וכפר סננה בבקעה – כנראה בגליל התחתון, סמוך לצפורי (שם). כל הארצות היו פשרות – להביא מהן יין לנסכים, אלא מפאן היו מביאין – מן המקומות שנזכרו למעלה, שיינם היה משובח ביותר. אין מביאין – יין לנסכים, לא מבית הזבלים – משדה שזקוקה לזבל, ולא מבית השלחין – משדה שצריכה השקאה בידים, כמבואר הטעם לעיל, במשנה ב, ולא ממה שגזרע ביניהן – מגפנים שגזרעו זרעים ביניהם, לפי שהזרעים מכחישים את הקרקע; ואם הביא – יין מאחד הכרמים הללו, אף שטיבו אינו משובח, פשר – לנסכים. אין מביאין אליסטון – יין עשוי מענבים שנתמתקו בשמש (אליסט – שמש בלשון יוון). ואם הביא – פשר – שאף אליסטון כשר בדיעבד לנסכים. אין מביאין יושן – יין יושן, דהיינו שכבר עברה עליו שנה (בבא בתרא ו, א), דברי רבי – רבי יהודה הנשיא. בגמרא מבואר טעמו, לפי שהיין משובח כשהוא אדום, ולאחר שנה אדמימותו פוחתת. וחכמים מכשירין – יין יושן לנסכים. אין מביאין – לנסכים, לא מתוק – לא יין מתוק, דהיינו מתוק מעצמו, ולא מעשן – יין שיש בו מריח העשן, כגון שעישנו את הענבים כדי שיתמתקו, ולא מבשל – יין מבושל באש. ואם הביא – אחד היינות הללו, פסול – לנסכים. אין מביאין מן הדליות – מן הגפנים המורלות על גבי עמודים וכיוצא בהם, אלא מן הרגליות – הגפנים השטוחות על הקרקע לרגלי בני אדם, שפירותיהם מוכחרים ביותר, ומן הפרמים העבודים – שמעבדים אותם פעמיים בשנה, דהיינו שחופרים סביבות שרשי הגפנים ועושים שם גומות כדי להשקותן.

באור משנה ה

משנתנו היא המשך המשנה הקודמת והיא מוסיפה ללמד בענין השמנים של שלשת סוגי הזיתים.

הראשון שבראשון – השמן הראשון של הזית הראשון, אין למעלה ממנו – הוא המשובח ביותר. השני שבראשון – השמן השני של הזית הראשון, והראשון שבשני – והשמן הראשון של הזית השני, שוין – לענין מנחות, שאם יש לו להביא מנחה ויש לו שמן משני המינים הללו, יכול הוא להביא מאיזה מין שירצה. אבל אם יש לו אחד מאלו ואחד מהמגוונים להלן, כגון ראשון שבשני ושלישי שבראשון, יביא מנחתו מראשון שבשני שהוא מוכחר. ברם, למנורה אין לוקחים אלא השמן הראשון שבכל זית, כמו שלמדנו במשנה הקודמת. השלישי שבראשון – והשמן השני של הזית הראשון שבשלישי – והשמן הראשון של הזית השני, והראשון שבשלישי – והשמן הראשון של הזית השלישי, כל אלו שוין – למנחות. השלישי שבשני – השמן השלישי של הזית השני, והשני שבשלישי – והשמן השני של הזית השלישי, שוין – למנחות. השלישי שבשלישי – השמן השלישי של הזית השלישי, אין למשה ממנו – הוא המין הגרוע ביותר, ואין לוקחים אותו למנחות אלא אם כן אין שמן טוב ממנו. אף המנחות היו בדין – כלומר שאפשר ללמוד בקל וחומר גם על המנחות, שיטענו שמן זית זך – שיהיו טעונות שמן זית זך כמו המנורה: מה אם המנורה שאינה לאכילה, טעונה שמן זית זך, המנחות שהן לאכילה – דהיינו לאכילת מזבח (דש"י), אינו דין שיטענו שמן זית זך – כלום אינו קל וחומר? תלמוד לומר – במנורה: "זך כתיב למאור" – ומכאן, שצריך "זך כתיב" (השמן היוצא מן הזיתים הכתושים בלבד) למנורה, ולא זך כתיב למנחות – הלכך למנורה אינו כשר אלא השמן הראשון שבכל זית, ואילו למנחות כשרים כל שאר השמנים, כמו שבארנו לעיל.

~ יום שני ~

ז לא היו פונסים אותו פחצבים גדולים, אלא פחצביות קטנות. ואינו ממלא את החביות עד פיהם, כדי שיהא ריחו נודף. אינו מביא, לא מפיה, מפני הקמחין, ולא משוליה, מפני השמרים; אלא מביא משלישה ומאמצעה. פיצד הוא בודק? הגזבר יושב והקנה בידו, זרק את הגיד והקיש בקנה. רבי יוסי ברבי יהודה אומר: יין שעלה בו קמחין – פסול, שנאמר (במדבר כח, יב-כ): "תמימים יהיו לכם ומנחתם", "תמימים יהיו לכם ונספיהם".

פ ר ק ת ש י ע י

א שתי מדות של יבש היו במקדש: עשרון, וחצי עשרון. רבי מאיר אומר: עשרון, וחצי עשרון. עשרון מה היה משמש? שבו היה מודד לכל המנחות. לא היה מודד, לא בשל שלשה לפר, ולא בשל שנים לאיל, פירוש ברטנורא

ז פחצבים גדולים. שהכלים הגדולים פונסים טעם היין: כדי שיהא ריחו נודף. כשהחביות מלאה, יוצא הריח לחוץ ואינו נודף: קמחין. כמין גרגרים דקים לבנים שעולים על פני היין דומין לקמח: ומאמצעה. משים ברא באמצע החבית: קנה. אמת המדה שהיתה רגילה להיות ביד הגזבר: זרק את הגיד והקיש בקנה. כלומר כשזרק היין הגיד של שמרים שמתחילים השמרים לצאת, הקיש הגזבר בקנה שבידו ודחפו שלא יכנס בכלי שיש בו היין. ורבותי פירשו הקיש בקנה שבידו לרמוז אל מושך היין מן החבית שסתום החבית בברוא, ולא היה אומר לו סתום לפי שהדבור קשה ליין. והכי מפרש ליה בגמרא: רבי יוסי בר' יהודה אומר יין שעלו בו קמחין פסול. ואין הלכה כרבי יוסי בר' יהודה. וכל הני דאמרינן במתניתין שהם פסולים, בין בסולת בין בשמן בין ביון, אם עבר והקדישן מכין אותו מכות מדרות מדבריהם, כדן המקדיש בעל מום למזבח שהוא לוקח מן התורה, מדכתיב בבעל מום לא תקריבו, ואמרו בספרא, אין לא תקריבו אלא לא תקדישו. וכשם שהיו מביאים הסולת והיין והשמן ממקומות מוכתרים ידועים כדתנן במתניתין, כך היו מביאים הקרבנות ממקומות ידועים, אילים ממוואב, כבשים מחברון, עגלים מעשרון, גזלות דהיינו תורים ובני יונה מרר המלך:

ט א שתי מדות. עשרון וחצי עשרון. שתי מדות של עשרון היו, אחת מודדים אותה גדושה, שהיתה קטנה ולא היתה מחוקת כשהיא גדושה אלא עשרון, כשעור חברתה כשהיא מחוקת. ד' מאיר גמר מקרא דכתיב (במדבר כ"ח) עשרון עשרון לכבש האחד, דשתי עשרונות היו שם ואי שתייהן שוות היא ליה מדה אחת. אלא אחת מחוקת ואחת גדושה. גדושה שבה היה מודד לכל המנחות, מחוקת שבה היה מודד לחביתו כהן גדול, וחכמים אומרים לא היה שם אלא עשרון אחד דכתיב (שם כ"ט) ועשרון אחד לכבש האחד, ואותו עשרון מחוק היה, ובו היו מודדים לכל המנחות. והלכה כחכמים: לא בשל שלשה לפר. למנחת נסכים של פר דכתיב ביה (שם כ"ח) ושלשה עשרונים לפר האחד, לא היו מודדן במדה אחת שתהא מחוקת שלשה עשרונים,

משניות מבוארות – קהתי

באור משנה ז

משנתנו ממשיכה בענין היין לנסכים.

לא היו פונסים אותו – את היין, פחצבים גדולים – בכדים גדולים, אלא פחצביות קטנות – שכן היין הנמצא בכלים גדולים, טעמו הולך ונפגם (רש"י). ואינו ממלא את החביות עד פיהם – אלא פחות קצת, כדי שיהא ריחו נודף – שיעמוד בו ריחו על ידי הבלו העולה ומתכנס בחלל שמתחת למגופה (רמב"ם). אינו מביא – את היין, לא מפיה – של החבית, מפני הקמחין – אבקת עובש לבנה שעל פני היין, שהיא דומה לקמח, ולא משוליה – ואינו מביא את היין משולי החבית, מפני השמרים – הנמצאים שם; אלא מביא משלישה ומאמצעה – כלומר מהשליש האמצעי (רש"ם), שעושה את הברו בשליש האמצעי של החבית. ברם, רוב המפרשים מבארים: מאמצע השליש האמצעי, דהיינו מאמצע החבית. פיצד הוא בודק – את היין, אם לא בא מפי החבית או משוליה? הגזבר יושב – על יד חבית היין ורואה כשמוציאים את היין מנקב החבית, והקנה בידו – אמת המדה שהיתה רגילה להיות ביד הגזבר (רש"י; ברטנורא). זרק את הגיד – כלומר, כשרואה הגזבר שהיין זרק את הגיד, דהיינו שיוצא מהחבית עם קילוח היין כמין גיד של שמרים; ויש גורסים: זרק את הגיד – היינו הלוכך שתחת היין שצף על השמרים (רש"י). והקיש בקנה – הכה הגזבר בקנה שבידו, לסימן שיסתמו את החבית, ולא יוסיפו למשוך יין מתוכה. בגמרא מבואר, שרמזו בהקשה בקנה ולא אמר בפיו לסתום את החבית, לפי שהדיבור רע ליין. רבי יוסי ברבי יהודה אומר: יין שעלה בו קמחין – כמבואר לעיל, פסול – לנסכים, שנאמר: "תמימים יהיו לכם ומנחתם" – פסוק יט (בפרק כח במדבר) מסיים: "תמימים יהיו לכם", והפסוק שלאחריו מתחיל: "ומנחתם"; וכן נאמר (בסוף אותו פרק): "תמימים יהיו לכם ונספיהם" – ודרשו מפסוקים הללו, שאף המנחות (הסולת והשמן) והנסכים (היין) צריכים להיות "תמימים", דהיינו בתכלית השלמות במיניהם (רמב"ם); מכאן סובר רבי יוסי ברבי יהודה שיין שעלה בו קמחין, הריהו כ"בעל מום", ופסול לנסכים. ברם, אין הלכה כרבי יוסי ברבי יהודה.

~ יום שלישי ~

באור משנה א

שלוש המשניות הראשונות בפרקנו עוסקות במדות היבש והלח שהיו במקדש. משנתנו דנה במדות היבש.

שתי מדות של יבש היו במקדש – שבהן היו מודדים סולת למנחות: עשרון – כלי מידה של עישרון, דהיינו עשירית האיפה (4 ליטרים בקירוב). וחצי עשרון – וכלי מידה של חצי עישרון. רבי מאיר אומר: עשרון, עשרון, וחצי עשרון – רבי מאיר סובר, שהיו שלוש מידות של יבש במקדש, שתיים של עישרון ואחת של חצי עישרון. בברייתא בגמרא מבואר (מנחות 9א, א): "היה רבי מאיר אומר: מה תלמוד לומר (במדבר כח, כט): 'עשרון עשרון לכבש האחד'?" מלמד ששני עשרונות היו במקדש: אחד גדוש (שלא החזיק עישרון אלא כשהוא גדוש), ואחד מחוק (כלי יותר גדול, שהחזיק עישרון כשהוא מחוק, דהיינו בלא כל גודש); גדוש – שבו היה מודד לכל המנחות. מחוק – שבו היה מודד לחביתו כהן גדול (לפי שהעישרון של מנחת החביתין צריך לחלקו לשני חצאי עישרון, ואם היה גדוש היתה הסולת מתפזרת על גבי הקרקע בשעת החלוקה). וחכמים אומרים: לא היה שם אלא עישרון אחד (ואותו עישרון מחוק היה, ובו היו מודדים לכל המנחות), שנאמר (שם כ"ט, ד): "ועשרון אחד לכבש האחד". אם כן מה תלמוד לומר: "עשרון עשרון"? לרבות חצי עשרון. והלכה כחכמים. עשרון מה היה משמש? שבו היה מודד לכל המנחות – שכל המנחות באות מעישרון ומעלה. לא היה מודד, לא בשל שלשה לפר – למנחת נסכים של פר הטעונה שלושה עשרונים סולת, כמפורש בתורה (במדבר כח, יב; כ; כח). לא היו מודדים את הסולת במידה אחת המחוקת שלושה עשרונים, ולא בשל שנים לאיל? – וכן למנחת נסכים של איל הטעונה שני עשרונים סולת כמפורש (שם), לא היו מודדים במידה אחת המחוקת שני עשרונים, אלא מודדן עשרונות – במידה של עישרון אחד: שלוש מידות לפר ושתי מידות לאיל, שלא היתה במקדש מידה גדולה מעישרון. חצי עשרון מה היה משמש? שבו היה מודד חביתו כהן

אֵלָא מוֹדֵר עֲשָׂרוֹנוֹת. חֲצִי עֲשָׂרוֹן מֶה הָיָה מְשֻׁמֵּשׁ? שָׁבוּ הָיָה מוֹדֵר חֲבִיתִי כֹהֵן גָּדוֹל, מִחֲצָה בִּבְקָר, וּמִחֲצָה בֵּין הָעֶרְפִּים.

ב שָׁבַע מִדּוֹת שֶׁל לֹחַ הָיוּ בְּמִקְדָּשׁ: הֵינּוּ, וְחֲצִי הַהֵינּוּ, וְשְׁלִישִׁית הַהֵינּוּ, וּרְבִיעִית הַהֵינּוּ, לֹא, וְחֲצִי לֹא, וּרְבִיעִית לֹא. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בַּר צְדוֹק אוֹמֵר: שְׁנֵתוֹת הָיוּ בְּהֵינּוּ, עַד כָּאֵן לִפְרָא, עַד כָּאֵן לִבְכָּשׁ. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: לֹא הָיָה שֵׁם הֵינּוּ, וְכִי מָה הָיָה הַהֵינּוּ מְשֻׁמֵּשׁ? אֵלָא מִדָּה יִתְרָה שֶׁל לֹא וּמִחֲצָה הִיתָה, שֶׁבָּהּ הָיָה מוֹדֵר לְמִנְחַת כֹּהֵן גָּדוֹל, לֹא וּמִחֲצָה בִּבְקָר, וְלֹא וּמִחֲצָה בֵּין הָעֶרְפִּים.

ג רְבִיעִית מֶה הִיתָה מְשֻׁמֵּשֶׁת? רְבִיעִית מִים לְמַצְרֶה, וּרְבִיעִית שֶׁמֶן לְנֹזֵר. חֲצִי לֹא מָה הָיָה מְשֻׁמֵּשׁ? חֲצִי לֹא פִירוּשׁ בִּרְטוּנֹרָא

שלא היתה שם מדה גדולה מעשרון: אלא מודר עשרונות. כל עשרון עשרון בפני עצמו: הכי גרסינן, חצי עשרון מה היה משמש, שבו היה מודר לחביתי כהן גדול. והכי פירושא, לחביתי כהן גדול מביא מביטו עשרון שלם, והוצהו בחצי עשרון שבמקדש, ולש כל חצי עשרון בפני עצמו, ועושה מכל חצי עשרון שש חלות, שהן לשני חצאי עשרון שתיים עשרה חלות, ואופה כולן ביחד, ואח"כ מחלק כל חלה לשנים ומקריב שנים עשר חצאין בבוקר ושנים עשר חצאין בערב, וקודם שקריב פותח אותן לפתין כוית, וכופל כל פתחה לשנים, ואינו מבדיל. אבל פתחת כל שאר מנחות אע"פ שפתין שלהן כוית, כופל אותן לשנים ושנים לארבעה ומבדיל, כדתנן לעיל בפרק ו'.

ב שנתות היו בחין. לא היה שם אלא הין, ובו היו סימנים מסמרות או פנימות: עד כאן לפר. חצי ההין: עד כאן לאיל. שלישית ההין: ועד כאן לבכש. רביעית ההין. ואין הלכה כר' אליעזר: וכי מה היה ההין משמש. שלא היה במקדש דבר שיחיה צריך להין שלם, שלעולם לא נצטרכו להין אלא בשמן המבשחה בימי משה ואותו שמן עדיין הוא קיים ועומד, וא"כ לא היו צריכים להין: אלא מדה יתירה. היתה שם להשלים השבע מדות: למנחת כהן גדול. היו לה שלשה לוגין שמן, לוג ומחצה שחרית ולוג ומחצה בין הערביים:

ג רביעית מים למצורע. רבתי (ויקרא י"ד) ושחט את הצפור האחת אל כלי חרש על מים חיים, למים שדם הצפור נראה בהם, ושעירו חכמים רביעית הלוג: רביעית שמן לנזיר. ללחם נזירות. ורביעית לא קדיש להיות כלי שרת משום רביעית מים של מצורע, דהא חוץ הוא. ולא משום לחם של נזיר, דאין לחם של נזיר קדוש אלא בשחיטת הובה. אלא מפני שבה היה מודר לחביתי כהן גדול רביעית שמן לכל חלה וחלה, שהן שתיים עשרה חלות ונסכיחן

משניות מבוארות – קהתי

~ יום רביעי ~

באור משנה ג

משנתנו היא המשך המשנה הקודמת, והיא באה לפרט מה היו שבע המידות של לח משמשת: ומתחילה המשנה מהמידה הקטנה ביותר.

רביעית – הלוג, מֶה הִיתָה מְשֻׁמֵּשֶׁת – במקדש? רביעית מים לְמַצְרֶע – שכתוב במצורע שנתרפא (ויקרא יד, ח): "ושחט את הצפור האחת, אל כלי חרש על מים חיים", ואמרו (סוטה טז, ב): "מים שדם הצפור ניכר בהם, וכמה הם? רביעית". ורביעית שֶׁמֶן לְנֹזֵר – לחלות ורוקיקים שמביא הנזיר ביום השלמת ימי נזרו (ענין לעיל ז, ב); ושיעור זה הלכה למשה מסיני (גמרא מנחות פט, א). בגמרא מובא, שרבי יהודה הנשיא התקשה בענין הרביעית: למה נמשחה מידת רביעית הלוג להיות כלי שרת? אם בשביל רביעית מים למצורע, הלא כל מעשי המצורע נעשו מחוץ לעזרה (בשנור נקנו?) ואם בשביל רביעית שמן לנזיר, הלא לחמי הנזיר אינם מתקדשים בכלי אלא בשחיטת האיל? אמר לו רבי חייא: שבה היה מודר לחביתי כהן גדול רביעית שמן לכל חלה וחלה; שכן מנחת חביתין באה שתיים עשרה חלות עם שלשת לוגין שמן (מחציתן בבוקר ומחציתן בערב), ואחת אחת היו החלות נעשות, היינו שכל חלה היתה טעונה רביעית שמן. קרא רבי יהודה הנשיא על רבי חייא (שעלה מנבל לארץ ישראל): "מארץ מרחק איש עצתי" (ישעיה מז, יא). חֲצִי לֹא מָה הָיָה מְשֻׁמֵּשׁ? חֲצִי לֹא מִים לְסוֹטָה – שכתוב בסוטה (במדבר ה, יז): "ולקח הכהן מים קדושים בכלי חרש", ושנינו (סוטה ב, ב), שהיה לוקח חצי לוג מים מן הכיור, וְחֲצִי לֹא שֶׁמֶן לְתוֹרָה – ללחמי התורה, דהיינו לשלשת מיני המצה (ענין לעיל ז, א), ושיעור זה הלכה למשה מסיני (גמרא מנחות פט, א). – ואף בענין מידת חצי הלוג מובא בגמרא, שהתקשה רבי יהודה הנשיא: "חצי לוג למה נמשח?" (למה קידשו מידת חצי הלוג להיות כלי שרת)? אם משום חצי לוג מים לסוטה, הלא כבר נתקדשו בכיור, שכתוב בהם (במדבר ה, יז): "מים קדושים", ודרשו (בספרי: פ' ארץ) אין "מים קדושים" אלא שנתקדשו בכיור? – (ואף על פי שכל דבר שנתקדש בכלי שרת, שוב אין שמים אותו בכלי חול, משום גנאי, היינו דווקא בדבר הקרב למזבח. – תוספות) ואם משום חצי

גָּדוֹל – מנחת חביתין שהיה הכהן הגדול מביא בכל יום, מִחֲצָה בִּבְקָר, וּמִחֲצָה בֵּין הָעֶרְפִּים – שכן שנינו (לעיל ד, ה): "חביתי כהן גדול לא היו באות חצאים, אלא מביא עשרון שלם וחוצהו, ומקריב מחצה בבוקר ומחצה בין הערבים"; חלוקה זו של עשרון הסולת לחצאים היתה נעשית איפוא במידת חצי העישרון.

באור משנה ב

משנתנו דנה במידות הלח שהיו במקדש.

שָׁבַע מִדּוֹת שֶׁל לֹחַ הָיוּ בְּמִקְדָּשׁ – שבהן היו מודדים דברים לחים, כגון שמן ויין למנחות: א. הֵינּוּ – שנים עשר לוג; ב. וְחֲצִי הַהֵינּוּ – שכן מנחת נסכים של פר טעונה חצי ההין שמן ויין; ג. וְשְׁלִישִׁית הַהֵינּוּ – שמנחת נסכים של איל טעונה שלישית ההין שמן ויין; ד. וּרְבִיעִית הַהֵינּוּ – שמנחת נסכים של כבש טעונה רביעית ההין שמן ויין; ה. לֹא – שכל מנחה טעונה לפחות לוג שמן (לוג הוא כחצי ליטר). ו. וְחֲצִי לֹא – כמבואר במשנה הבאה; ז. וּרְבִיעִית לֹא – כמבואר במשנה הבאה. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בַּר צְדוֹק אוֹמֵר: שְׁנֵתוֹת הָיוּ בְּהֵינּוּ – רבי אליעזר בר צדוק סובר, שלא היו מידות מיוחדות של חצי ההין ושלשית ההין ורביעית ההין, אלא מידת ההין בלבד, ובה היו שנתות, היינו חריצים ששימשו סימנים: עַד כָּאֵן לִפְרָא – חצי ההין, עַד כָּאֵן לֵאֵיל – שלישית ההין, עַד כָּאֵן לִבְכָּשׁ – רביעית ההין, כמו שבארנו לעיל. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: לֹא הָיָה שֵׁם הֵינּוּ – רבי שמעון סובר, שדווקא המידות של חצי ההין ושלשית ההין ורביעית ההין היו במקדש, אבל הין שלם לא היה במקדש, וְכִי מָה הָיָה הַהֵינּוּ מְשֻׁמֵּשׁ – הרי לא היה צורך בהין שלם, ולא נזכר אלא בשמן המשחה בימי משה (שמות ל, כז), והיינו שנעשה לצורך השעה, ואחר כך נגנו (גמרא?) אֵלָא מִדָּה יִתְרָה שֶׁל לֹא וּמִחֲצָה הִיתָה – וזו משלימה את שבע המידות שנמסרו במסורת, שֶׁבָּהּ הָיָה מוֹדֵר לְמִנְחַת כֹּהֵן גָּדוֹל – היינו מנחת חביתין הטעונה שלושה לוגים שמן, לֹא וּמִחֲצָה בִּבְקָר – למחצית המנחה שהקריב הכהן בבוקר, וְלֹא וּמִחֲצָה בֵּין הָעֶרְפִּים – למחצית השנייה של המנחה שהקריב בין הערבים, כמו שלמדנו במשנה הקודמת.

מים לסוטה, ויחצי לוג שמן לתורה. ובלג היה מוֹדֵד לְכָל הַמִּנְחוֹת. אֶפְלוּ מִנְחָה שֶׁל שְׁשִׁים עֶשְׂרוֹן, נוֹתֵן לָהּ שְׁשִׁים לֹג. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר: אֶפְלוּ מִנְחָה שֶׁל שְׁשִׁים עֶשְׂרוֹן, אֵין לָהּ אֵלָא לָגָה, שְׁנָאֹמֵר (ויקרא יד, כא): "לְמִנְחָה וְלֹג שֶׁמֶן". שִׁשָּׁה לָפֶר, אַרְבַּעַה לְאֵיל, שְׁלֹשָׁה לְכַבֵּשׁ, שְׁלֹשָׁה וּמִחְצָה לְמִנְוֶרָה, מִחְצִי לֹג לְכָל גֵּר. ד' מַעֲרִבִין נִסְכֵּי אֵילִים בְּנִסְכֵּי פְרִים, נִסְכֵּי כִבְשִׁים בְּנִסְכֵּי כֹבָשִׁים, שֶׁל יָחִיד בְּשֵׁל צֶבֶר, שֶׁל יוֹם בְּשֵׁל אֶמֶשׁ. אֲבָל אֵין מַעֲרִבִין נִסְכֵּי כִבְשִׁים בְּנִסְכֵּי פְרִים וְאֵילִים. וְאִם בָּלָלְן אֵלוּ בַּפְּנֵי עֲצָמָן וְאֵלוּ בַּפְּנֵי עֲצָמָן, וְנִתְעַרְבוּ – בְּשִׁירִין.

פירוש ברטנורא

שלשה לוגין שמן: **חצי לוג מים לסוטה**. דכתיב (במדבר ה') ולקח חבון מים קדושים בכלי חרש, חצי לוג מים היה ממלא מן הכיור: **חצי לוג שמן לתורה**. הלכה למשה מסיני, וכן רביעית של גיור. **וחצי לוג נמו לא משום חצי לוג מים של סוטה וחצי לוג שמן של תורה** הוא דקדוש להיות כלי שרת. אלא מפני שבו מחלק חצי לוג שמן לכל גר וגר של מנורה: **אין לה אלא לוגה**. לוג אחד לכל ששים עשרון. ואין הלכה כרבי אליעזר בן יעקב: **ששה לוגים לפר**. דהיינו חצי ההין, כדכתיב (שם פ"ו) כלול בשמן חצי ההין. וארבעה לאיל, דהיינו שלישית ההין. ושלשה לכבש, דהיינו רביעית ההין, שההין שנים עשר לוגין: **מחציו לוג לכל גר**. שצריך שיתן בת מדרתה שתהא דולקת והולכת מערב עד בוקר ושיעירו חכמים חצי לוג שמן לליל תקופת פטת הארוכים. וכן היה נותן בכל גר בכל לילה. ואם כתתה נפסלה אותה פתילה והשמן מלהדליק בהן עוד, אלא מסירין ונותן חצי לוג שמן אחר ופתילה חדשה ומדליק: **ד' מערבין נסכי פרים**. מנחת נסכי פר במנחת נסכי איל. לפי שבבילת שתיהן שוה, שני לוגים לעשרון. דהא תנן לעיל ששה לוגים לפר, וסולת היו להו שלשה עשרונים כדכתיב (שם) והקריב על בן הבקר מנחה סולת שלשה עשרונים כלול בשמן חצי ההין, דהיינו ששה לוגין. ולאיל ארבע לוגין, וסולת שני עשרונים לאיל: **נסכי כבשים**. שלשה לוגין לעשרון. דכתיב עשרון אחד לכבש האחד וכתיב כלול בשמן תחת רביעית ההין, דהיינו שלשה לוגין: **ושל היום בשל אמש**. אם הביא אמש זבח בלא נסכים. דקיימא לן אדם מביא זבחו היום ונסכיו מבאין ועד עשרה ימים. ואם הביא קרבן אחד ושני נסכים עמו אחד בשבילו ואחד בשביל של אמש, מערבין יחד אם הקרבנות שוין, שהיו שניהם כבשים או אילים [או פרים] או פר ואיל: **אבל אין מערבין נסכי כבשים בנסכי פרים ואילים**. לפי שמנחת פר ואיל חריבה היא לגבי כבשים, וכולעת חימונה, ונמצאת של כבש חסרה זו יתירה: **ואם בללן**, שכבר הלכה

משניות מבוארות – קהתי

צבֹור – מערבין מנחת נסכים של יחיד במנחת נסכים של ציבור שבבילתן שווה, כגון נסכי כבשים של יחיד בנסכי כבשים של ציבור; **שֶׁל יוֹם בְּשֵׁל אֶמֶשׁ** – וכן מערבין מנחת נסכים של זבח שהביא היום במנחת נסכים בשביל הזבח שהביא אתמול; שרשאי אדם להביא זבחו היום ונסכיו לאחר ימים אחדים, ואם הביא זבח ועמו מנחת נסכים שלו וגם מנחת הנסכים בשביל הזבח שהקריב אתמול, ובלילתן של שתי המנחות הללו שווה, כגון ששני הזבחים הם כבשים, או פר ואיל וכדומה, מותר לערבן. **אֲבָל אֵין מַעֲרִבִין נִסְכֵּי כִבְשִׁים בְּנִסְכֵּי פְרִים וְאֵילִים** – לפי שאין בלילתם שווה, שבמנחת נסכים של כבש נותנים שלושה לוגים שמן לעשרון סולת, ובמנחת נסכים של פרים או אילים נותנים שני לוגים שמן לעשרון סולת, כמו שבארנו לעיל (עניין באורנו למשנה ב פרק ג: "שזו בלילתה ענבה וזו בלילתה רכה והן בולעות זו מזו"). – בארנו עד כה לפי ברטנורא. ברם, בגמרא מובא, שאסור לכתחילה לערב מנחת נסכים של זבח אחד במנחת נסכים של זבח שני, ואפילו שני הזבחים הם כבשים, שבבילת מנחותיהם שווה לגמרי, לפי שכתוב (ויקרא ג, יא): "והקטירו הכהן המזבחה", ודרשו מכאן, שלא יערב חבבים בתכליתם, והוא הדין למנחות נסכים שאסור לערבן. ואמנם לפי חכמת הגמרא אין מדובר במשנתו בסולתן ושמןן של מנחות הנסכים, אלא ביינן בלבד, שכן הואיל ואסור לערב את סולתן ושמןן של מנחות הנסכים, גזרו חכמים שלא לערב גם את יינן; ובאה משנתנו ללמד, שלא גזרו על יינן שלא לערבם, אלא כל זמן שלא הקטירו את סולתן ושמןן; אבל לאחר שהקטירו סולתן ושמןן, מותר כבר לכתחילה לערב את יינן. וכן אם נתערבו סולתן ושמןן של מנחות שבבילתן שווה, שבידעבר כשרה התערבות להקטרה על המזבח, אף על פי שעדיין לא הוקטרה, מותר לכתחילה לערב גם את יינן. וזהו פירוש המשנה: מערבין נסכי אילים בנסכי פרים וכו' – אם הוקטרו כבר סולתן ושמןן של נסכים אלו, או שעדיין לא הוקטרו אלא שנתערבו סולתן ושמןן של נסכי אילים בסולתן ושמןן של נסכי פרים, או סולתן ושמןן של נסכי כבשים בסולתן ושמןן של נסכי כבשים אחרים, מותר לכתחילה לערב את היינות של הנסכים הללו. אבל אין מערבין נסכי כבשים בנסכי פרים ואילים – שהואיל והנסכים הללו אינם שווים, אפילו נתערבו כבר סולתן ושמןן של מנחות הנסכים הללו, אסור לכתחילה לערב את יינן, גזירה שמא יבואו לערב לכתחילה גם את סולתן ושמןן של המנחות הללו, שאין בלילתן שווה. **וְאִם בָּלָלְן אֵלוּ בַּפְּנֵי עֲצָמָן**

לוג שמן לתורה, הלא לחמי התורה אינם מתקדשים אלא בשחיתת התורה? אמר לו רבי שמעון (בנו): שבו היה מחלק חצי לוג שמן לכל גר וגר במנורה (כפי שנזכר בסוף משנתנו). אמר לו (רבי יהודה הנשיא לרבי שמעון בנו): "גר ישראל (המאיר עיני חכמים)! כך היה". **ובלג היה מוֹדֵד לְכָל הַמִּנְחוֹת** – שעישרון סולת שמביאים למנחה טעון לוג שמן. **אֶפְלוּ מִנְחָה שֶׁל שְׁשִׁים עֶשְׂרוֹן** – סולת, **נוֹתֵן לָהּ שְׁשִׁים לֹג** – שמן; ובגמרא למדים זה מן המקרא. **רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר: אֶפְלוּ מִנְחָה שֶׁל שְׁשִׁים עֶשְׂרוֹן, אֵין לָהּ אֵלָא לָגָה** – לוג שלה, דהיינו לוג אחד בלבד, **שְׁנָאֹמֵר** – בפרשת מצורע: "לְמִנְחָה וְלֹג שֶׁמֶן" – ודורש רבי אליעזר בן יעקב, שכל מנחה, ואפילו היא גדולה, אינה טעונה אלא לוג שמן. ואין הלכה כמותו. משנתנו נקטה "ששים עישרון", לפי שעד ששים עישרון נבללים בכלי אחד, ואילו יותר מששים עישרון טעונים שני כלים (להלן יב, ד). **שִׁשָּׁה לָפֶר** – ששה לוגים שמן, דהיינו חצי ההין. למנחת נסכי הפר: **אַרְבַּעַה לְאֵיל** – ארבעה לוגים שמן, דהיינו שלישית ההין. למנחת נסכי האיל: **שְׁלֹשָׁה לְכַבֵּשׁ** – שלושה לוגים שמן, דהיינו רביעית ההין. למנחת נסכי הכבש, כמו שכבר הזכרנו במשנה הקודמת. – הרמב"ם בפירושו למשנתנו מביא, כיון שהזכיר התנא לוג שמן למנחה, אמר גם כן: "ששה לפר. ארבעה לאיל. שלושה לכבש". ואינו רוצה לומר, שמודדים את הנסכים בלוג, אלא בחצי ההין ושלשית ההין ורביעית ההין. **שְׁלֹשָׁה וּמִחְצָה** – לוגים שמן, **לְמִנְוֶרָה** – להדלקת המנורה בבית המקדש, **מִחְצִי לֹג** – כלומר לפי חצי לוג שמן, **לְכָל גֵּר** – משבעת הנרות, כדי שתהא המנורה דולקת והולכת מערב עד בוקר, ושיעירו חכמים, שצריך חצי לוג שמן ללילות חורף הארוכים, ומכאן ששיעור זה היה נותן הכהן בכל גר כל ערב.

באור משנה ד

מַעֲרִבִין נִסְכֵּי אֵילִים בְּנִסְכֵּי פְרִים – מותר לערב מנחת נסכי אילים במנחת נסכי פרים, לפי שבבילתן שווה, שני לוגים שמן לעישרון סולת, שהרי למנחת נסכים של פר היו מביאים שלושה עשרונים סולת עם ששה לוגים שמן, ולמנחת נסכים של איל – שני עשרונים סולת עם ארבעה לוגים שמן; **נִסְכֵּי כִבְשִׁים בְּנִסְכֵּי כֹבָשִׁים** – שכל מנחת נסכים של כבש באה עישרון סולת עם שלושה לוגים שמן, הלכך מותר לערב מנחות הנסכים של כבשים אחדים; **שֶׁל יָחִיד בְּשֵׁל**

אם עד שלא פלל – פסול. הכבש הפא עם העמר – אף על פי שמנחתו פפולה, לא היו נסכיו פפולין. ה כל המדות שהיו במקדש היו נגדשות, חוץ משל בהן גדול, שהיה גודשה לתוכה. מדות הלח – ברוציהן קדש, ומדות היבש – ברוציהן חל. רבי עקיבא אומר: מדות הלח – קדש, לפיכך ברוציהן קדש; ומדות היבש – חל. לפיכך ברוציהן חל. רבי יוסי אומר: לא משום זה, אלא שהלח נעקר, והיבש אינו נעקר. ו כל קרבנות הצבור והיחיד טעונין נסכים, חוץ מן הבכור, והמעשר, והפסח, והחטאת, והאשם; אלא שחטאתו

פירוש ברטנורא

מצות שמנון: כרבת דפליגי עליה דרבי יהודה בהקומץ רבה ואמרי חרב שנתערב כבולל יקרב: ואם עד שלא פללן, נתרעבו: פסולות. דבעינן ראוי לבילה, וליכא, דחסרא לה של כבש ושל איל יתירה: אע"פ שמנחתו כפולה. כדכתיב באמור אל הכהנים ומנחתו שני עשרונים:

ה שהיה גודשה בתוכה. כשהיה מחוק היה מחוק כשאר עשרון גדוש. ומתניתין ר' מאיר היא דאמר בריש פרקין עשרון עשרון היה במקדש אחד מחוק ואחר גדוש. ולית הלכתא כותיה: ברוציהן, גודשן. דלח נמי איכא גודש פורתא: מדות הלח ברוציהן קודש ומדות היבש ברוציהן חול. בגמרא מפרש דהאי תנא סבר מדות הלח נמשחו בין מבפנים בין מבחוץ, הלכך שפת הכלי מקדשן לבירוצין. מדות היבש נמשחו מבפנים ולא נמשחו מבחוץ, הלכך בירוצין שאינן נוגעים מבפנים במקום משיחתן לא קדשו: ר"ע אומר מדות הלח קודש. דסבר מדות הלח נמשחו בין מבפנים בין מבחוץ: מדות היבש חול. דלא נמשחו כל עיקר. ומיהו מה שמודדים בהן קדוש קדושת הפה, וגברא למאי דצריך מקדש בפה. בירוצין לא מקדש להו דלא צריכי ליה: רבי יוסי אומר לא משום זה. רבי יוסי סבר אידי ואידי נמשחו מבפנים ולא נמשחו מבחוץ. והכא חיינו מעמא משום דלח נעקר, מה שבשולי הכלי כשמוסיפין עליו נעקר ומתערב וגבול ועולה מלמעלה, ונמצא שכבר קדשו הבירוצין בתוך הכלי: והיבש אינו נעקר. אלא במקומו עומד הלכך מה שבפנים קדוש ומה שבחוץ אינו קדוש:

ו חוץ מן הבכור והמעשר והפסח והחטאת והאשם. משום דכתיב בפרשת נסכים (במדבר ט"ו) לפלא נדר או בנדבה. בא בנדר ובנדבה טעון נסכים, יצאו בכור ומעשר ופסח וחטאת ואשם שהן באים חובה לא לנדבה שאין טעונים נסכים. יכול אף חובות הבאות מחמת הרגל כרגל כגון עולות ושלמי חגיגה לא יהיו טעונות נסכים, תלמוד לומר או במועדיכם, כל הבא במועדיכם טעון נסכים. ושעיר חטאת שבאים חובה לרגל אין טעונים נסכים, דכתיב

משניות מבוארות – קהתי

ובאור דברי המשנה: כל המדות שהיו במקדש... כל המדידות שהיו במקדש למנחות היו גדושות, דהיינו שהיו מודדים את הסולת בעישרון הגדוש. ברם, אין הלכה כרבי מאיר. מדות הלח, ברוציהן – הגודש שלהן העובר על גבול הכלי ומשתפך מחוצה לו, קדש – שמידות הלח מקדשות אף את בירוציהן; ומדות היבש, ברוציהן חל – בגמרא מבואר הטעם, לפי שסובר התנא, שמידות הלח נמשחו בשמן המשתה בין מבפנים בין מבחוץ, הלכך מקדשות הן אף את בירוציהן, ואילו מידות היבש לא נמשחו אלא מבפנים, הלכך בירוציהן שאינם נוגעים בפנים אינם מתקדשים. רבי עקיבא אומר: מדות הלח קדש, לפיכך ברוציהן קדש; ומדות היבש חל, לפיכך ברוציהן חל – רבי עקיבא סובר בענין מידות הלח כתנא קמא, שמידות הלח נמשחו בין בפנים ובין בחוץ, ולפיכך מקדשות הן את בירוציהן, אבל בענין מידות היבש סובר רבי עקיבא, שלא נמשחו כל עיקר, ומטעם זה בירוציהן חול, שכן מה שמודדים בהן מתקדש בפה (בדיבורו של האדם). ואין האדם מקדש אלא מה שצריך, ואילו הבירוצין שאינם קדש להם אינם מקדשים. רבי יוסי אומר: לא משום זה – לא מטעם זה מידות הלח בירוציהן קודש, ומידות היבש בירוציהן חול; שכן לדעתו, בין מידות הלח ובין מידות היבש נמשחו מבפנים ולא נמשחו מבחוץ, אלא – הטעם הוא, שהלח נעקר – ויש גורסים: נעקד. היינו שהלח נעקר מתוך הכלי כשמוסיפים עליו, ויוצא מבפנים לחוץ. ונמצא שהבירוצים של מידות הלח היו בתוך הכלי ונתקדשו, והיבש אינו נעקר – אלא במקומו עומד, הלכך מה שבפנים נתקדש, ואילו הבירוצים שהם בחוץ ולא היו בתוך הכלי, לא נתקדשו.

באור משנה ו

משנתנו באה ללמד, אלו קרבנות טעונים מנחת נסכים. פל קרבנות הצבור והיחיד טעונין נסכים – מנחת נסכים, חוץ מן הבכור – בכור בהמה, והמעשר – מעשר בהמה, והפסח – קרבן פסח, והחטאת – אפילו קרבן חטאת של ציבור, והאשם – בכרייתא בגמרא מובא הטעם, שכתוב בפרשת נסכים (במדבר טו, ג): "ועשיתם אשה לה" עולה או זבח לפלא נדר או בנדבה" – ומכאן שכל זבח הבא בנדר ובנדבה טעון נסכים, וכל שאינו בא בנדר ובנדבה

ואלו בפני עצמן – כאן מדובר בסולתן ושמנון של המנחות, אף לפי מסקנת הגמרא; ובאה המשנה ללמד, שאם בלל תחילה את הסולת של כל מנחה עם השמן שלה, ונתערבו – לאחר הבלילה, אפילו מנחת נסכי כבשים במנחת נסכי פרים, פשרין – בדיעבד להקטירן על המזבח. אם עד שלא פלל – אבל אם נתערבו המנחות קודם שבלל את הסולת של כל מנחה עם שמנה, פסול – פסולה התערובת להקטרה על המזבח. יש מפרשים, שדין זה אינו אלא במנחות נסכים שאין בלילתן שווה, שהרי באלו מדובר כאן בסיפא, החל מהפיסקה "אבל אין מערבין נסכי כבשים בנסכי פרים ואילים"; וטעם הפסול הוא, שהואיל ואין בלילתן שווה, הרי הן בולעות זו מזו. אבל במנחות נסכים שבלילתן שווה, אפילו נתערבו קודם הבלילה, כשרה התערובת בדיעבד להקטרה (תוספות יום טוב). ויש מפרשים, שאפילו במנחות נסכים שבלילתן שווה, אם נתערבו קודם הבלילה, פסולה התערובת, לפי שאי אפשר לקיים מצוות בלילה (ענין שם). הכבש הפא עם העמר – כבשה עשר בניסן, כמו שכתוב (ויקרא כג, יב): "ועשיתם ביום הניפכם את העומר כבש... לעולה", אף על פי שמנחתו כפולה – שני עשרונים סולת במקום עישרון הכבשים, כמו שכתוב (שם שם, ג): "ומנחתו שני עשרונים סולת", לא היו נסכיו פפולין – שאין מביאים עמו אלא שלושה לוגים שמן ושלושה לוגים יין כמו לכל כבש, שנאמר (שם): "ונסכה יין רביעית ההין" – כתוב: "ונסכה" וקוראים: "ונסכו". לומר: נסכה של המנחה כנסכו של היין, מה יין רביעית ההין (שלושה לוגים). אף שמן רביעית ההין (גמרא מנחות פט, ב).

~ יום חמישי ~

באור משנה ה

משנתנו דנה בגודש היוצא מחוץ לכלי המידה, אם הוא קודש או חול. פל המדות שהיו במקדש היו נגדשות – היו מידות גדושות, כמבואר להלן, חוץ משל בהן גדול, שהיה גודל – חוץ מן העישרון שהיו מודדים לחביתו כהן גדול, שהיה גודשה לתוכה – שהיו מודדים אותו במידה גדולה שהחזיקה עישרון גדוש כשהיא מחוקה. בגמרא מבואר, שמשנתנו היא לדעת רבי מאיר (לעיל משנה א), ששתי מידות של עישרון היו במקדש, אחת מחוקה ואחת גדושה (ענין באורנו שם),

שֶׁל מִצָּרַע וְאַשְׁמוּ טַעוֹנִים נִסְכִּים.

ז פל קרבנות הצבור אין בהם סמיכה, חוץ מן הפר הבא על פל המצות, ושעיר המשתלח. רבי שמעון אומר: אף שעירי עבודה זרה. פל קרבנות היחיד טעונים סמיכה, חוץ מן הבכור, והמעשר, והפסח. והיורש סומך, ומביא נסכים, וממיר.

ח הפל סומכין, חוץ מחרש, שוטה, וקטן, סומא, ונכרי, והעבד, והשליח, והאשה. וסמיכה – שעיר מצותה, על הראש, בשתי ידים. ובמקום שסומכין שוחטין, ותבך לסמיכה שוחטה.

פירוש ברטנורא

בפרשת נסכים וכי תעשה בן בקר, בן בקר בכלל היה, בכלל ועשתם אשה, דמשמע כל אשה טעון נסכים חוץ (מאשה) שמיעט, ולמה יצא, להקיש אליו, מה בן בקר מיוחד שבא בנדר ונדבה. אף כל בא בנדר ונדבה, יצאו שעירי הרגלים שהן באות חמאות, שאין חמאת בא בנדר ונדבה, שאין טעונות נסכים: חטאתו ואשמו של מצורע טעונים נסכים. לפי שאינם באים על חמא כשאר חמאות ואשמות. וחמאת נזיר אינה טעונה נסכים משום דנזיר חוטא הוא כדכתיב (במדבר ו) מאשר חמא על הנפש, שציער עצמו מן היין:

ז פה הבא על כל המצות. על אחת מכל המצות. כגון הורו ב"ד שחלב מותר. והורו פר העלם דבר של צבור שבמקרא, וסמיכה כתיבא ביה (ויקרא ד) וסמכו וקני העדה את ידיהם על ראש הפר, ושלשה מוקני ב"ד היו סומכין עליו: ושעיר המשתלח. לעזאזל, כתיב ביה (שם ט"ו) וסמך אהרן את שתי ידיו על ראש השעיר החי: שעירי עבודה זרה. דכתיב בפרשת שלח לך וכי תשגו בו. ואין הלכה כר' שמעון: פל קרבנות היחיד טעונים סמיכה. דעיקר סמיכה בקרבן יחיד הוא דכתיבא (שם ג) וסמך ידו על ראש קרבנו: היורש סומך. אם התנדב אביו בקרבן עולה ושלמים ומת, בנו סומך עליו: ומביא נסכים. של קרבן: וממיר. אם המירה בבמה אחרת, תמורתו חלה עליה ושתייה קדושות כאילו המירה אביו:

ח חוץ מחרש שוטה וקטן. לפי שאין להם דעת: סומא. דכתיב בפר העלם דבר של צבור וסמכו וקני העדה, והם פנהדרי גדולה, ובפנהדריין לא היה בהן סומא, כדמוכח במסכת פנהדריין, והוא הדין לכל שאר סמיכות שאין סומא יכול לסמך: ונכרי. דכתיב דבר אל בני ישראל וגו', בני ישראל סומכין ואין הנכרים סומכין: והעבד והשליח. דכתיב (ויקרא א) וסמך ידו, ולא יד עבדו ולא יד שלוחו: והאשה. בני ישראל סומכין, ולא בנות ישראל סומכות: וסמיכה שיירי מצוה. דאינה מעכבת כפרה. ומיהו מעלה עליו הכתוב כאילו לא כיפר: בשתי ידים. דכתיב בשעיר המשתלח (שם ט"ו) וסמך אהרן את שתי ידיו,

משניות מבוארות – קהתי

הסנהדרין היו סומכים עליו: ושעיר המשתלח – לעזאזל ביום הכפורים, שטעון סמיכה בכהן הגדול, כמו שכתוב בו (ויקרא טו, כא): "וסמך אהרן את שתי ידיו על ראש השעיר". רבי שמעון אומר: אף שעירי עבודה זרה – שאם הורו בית דין בטעות להחזיר איסור עבודה זרה, וחטאו הציבור על פי הוראתם זו, ואחר כך נודעה להם טעותם, אין מביאים פה, אלא שעיר לחטאת (במדבר טו, כד; עין הוריות א, ח), וסובר רבי שמעון, שכשם שפר העלם דבר של ציבור טעון סמיכה, כך גם השעיר של שגגת עבודה זרה טעון סמיכה. ואין הלכה כרבי שמעון. פל קרבנות היחיד טעונים סמיכה – שעיקר דין סמיכה נאמר בתורה בקרבן יחיד, שכתוב (ויקרא ג, א): "וסמך ידו על ראש קרבנו", חוץ מן הבכור, והמעשר, והפסח – שאינם טעונים סמיכה; ובגמרא למדים זה מן המקראות. והוא הדין לקרבנות העופות שאינם טעונים סמיכה. והיורש סומך – אם אדם הקדיש בהמה לקרבן עולה או שלמים ומת קודם שהקריב את קרבנו, ובנו יורשו, הרי הבן סומך על קרבן אביו, ומביא נסכים – מנחת נסכים שחייבים להביא עם אותו קרבן, וממיר – כלומר שאם המיר בהמת חולין בקרבן אביו, דהיינו שאמר: זו תמורת זו, תמורתו תמורה, ושתייה קדושות, כאילו המירה אביו.

אינו טעון נסכים, יצאו בכור ומעשר ופסח וחטאת ואשם, שהם באים חובה ולא לנדבה; אלא שחטאתו של מצרע ואשמו טעונים נסכים – שכתוב במצורע שנתרפא (ויקרא יד, י): "וביום השמיני יקח שני כבשים... ושלשה עשרונים סולת מנחה בלולה בשמן ולוג אחד שמן", הרי מפורשת כאן מנחת נסכים; ולהלן כתוב (שם טס, כ): "העלה בהקין את העולה ואת המנחה", ומכאן שהמנחה באה עם הזבח. כן למדים ממה שנאמר (במדבר טו, ח): "ויין לנסך רביעית ההין תעשה על העולה או לזבח", שהואיל ופסוק זה מיותר, שהרי כתוב בתחילת הפרשה: "עולה או זבח", לפיכך הוא נדרש לרבות חטאתו ואשמו של מצורע שטעונים נסכי יין. ויש מבארים הטעם, לפי שקרבנותיו של המצורע אינם באים על חטא כשאר החטאות והאשמות. ברם, חטאת הנזיר אינה טעונה נסכים לפי שהיא באה על חטא שציער עצמו מן היין (עין גמרא נדרים א, א).

בברייתא בגמרא (מנחות ז, ב) דורשים ממה שנאמר בפרשת נסכים (במדבר טו, ג): "או מוועדיכם" – כל הבא במועדיכם טעון נסכים, לרבות עולות ראייה ושלמי חגיגה, שאף על פי שחובה הם מכל מקום טעונים נסכים. כן דורשים שם מן המקראות שקרבן העוף ומנחה הבאה בפני עצמה אינם טעונים נסכים.

~ יום ששי ~

באור משנה ז

אגב הכלל ששינוי במשנה הקודמת בענין הקרבנות הטעונים מנחת נסכים, באה משנתנו ללמד כלל אחר בענין הקרבנות הטעונים סמיכה ושאנם טעונים סמיכה. פל קרבנות הצבור אין בהם סמיכה – על ראש הקרבן, חוץ מן הפר הבא על פל המצות – שאם הורו סנהדרין בטעות לעבור על אחת "מכל מצוות ה' אשר לא תעשינה", דהיינו שהתירו לעשות דבר שחייבים על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת, ורוב העם הלך ועשה על סמך הוראה זו, ואחר כך נודע לסנהדרין שטעו, חייבים להביא פה לחטאת (עין פתיחה למסכת הוריות). פה זה נקרא במשנתנו: "פר הבא על כל המצוות", והוא הנקרא בכל מקום: "פר העלם דבר של ציבור", ודינו שטעון סמיכה בסנהדרין, שכתוב בו (ויקרא ד, טו): "וסמכו וקני העדה את ידיהם על ראש הפר". וכן שינוי במסכת סנהדרין (א, ג): "סמיכת זקנים בשלושה", היינו ששלושה מתוך

באור משנה ח

משנתנו ממשיכה בדיני סמיכה.

הפל סומכין – כל מי שמביא קרבן סומך על קרבנו, חוץ מחרש, שוטה, וקטן – לפי שאין בהם דעת, סומא – שלמים מפר העלם דבר של ציבור שטעון סמיכה בסנהדרין, ובסנהדרין לא היה סומא (גמרא סנהדרין לו, ב), ומכאן לכל שאר הסמיכות שאין סומא יכול לסמך, ונקרי – שכתוב (ויקרא א, ב): "דבר אל בני ישראל", וסמך לו כתוב (שם טס, ד): "וסמך ידו על ראש העולה", ודרשו: בני ישראל סומכים וסמכים ואין הנכרים סומכים, והעבד, והשליח – שכתוב: "וסמך ידו", ודרשו: "ידו", ולא יד עבדו, ולא יד שלוחו: והאשה – שכתוב: "דבר אל בני ישראל", כפי שהבאנו לעיל, ודרשו: בני ישראל סומכים ואין בנות ישראל סומכות. וסמיכה, שעיר מצוה – שאין הסמיכה מעכבת את הכפרה. בברייתא בגמרא מובא: "כתוב בתורה (ויקרא א,

זו חמור בפסמיכה מבתנופה, ובתנופה מפסמיכה, שאחד מניף לכל החברים, ואין אחד סומך לכל החברים. וחמור בתנופה, שהתנופה נזהגת בקרבנות היחיד, ובקרבנות הצבור, פחיים, ובשחוטין, בדבר שיש בו רוח חיים, ובדבר שאין בו רוח חיים; מה שאין בן בפסמיכה.

פרק עשירי

א רבי ישמעאל אומר: העמר היה בא בשבת משלש סאין, ובחל – מחמש. וחכמים אומרים: אחד בשבת ואחד בחל – משלש היה בא. רבי חנינא סגן הכהנים אומר: בשבת היה נקצר ביחיד, ובמגל אחת, ובקפה אחת; ובחל

פירוש ברטנורא

זה בנה אב לכל הסמיכות שיחיו בשתי ידים: ובמקום שסומכים שוחטים. שאם סמך חוץ לעזרה חוזר וסומך בעזרה במקום שחטו: ותיכף לסמיכה שחטו. ודתיב וסמך ושחט:

ט שאחד מניף לכל החברים. שנתחברו להתנדב קרבן אחד. שכל קרבנות נדבה יכולים להביא בשותפות, ואחד מניף ע"י כולו, אבל כולו יחד אין יכולין להניף דהויא חציצה בין ידו של זה ולקרבו. וכן שמניח ידו תחת יד הבעלים ומניף והויא יד בעלים חציצה, לא איכפת לך, דהא עיקר תנופה בבעלים: בקרבנות היחיד. כגון חזה ושוק של שלמים: ובקרבנות צבור. כבשי עצרת שטעונים תנופה חיים ושחטים: בדבר שיש בו רוח חיים. קרבן בחמה: ובדבר שאין בו רוח חיים. כגון לחמי תודה וניז:

י א רבי ישמעאל אומר העומר היה בא בשבת. כשחל ששה עשר בניסן להיות בשבת, העומר דוחה את השבת, שכל קרבן שזמנו קבוע דוחה את השבת ואת הטומאה. והיה העומר בא משלש סאין, שהיו קוצרין שלש סאין שעורין ומניפין אותו בנפה עד שמעמידין אותו על עשרון אחד מוכתר: ובחל. אם חל ט"ו בניסן להיות בחול, היו קוצרין אותו חמש סאין, דסבר רבי ישמעאל עשרון מוכתר בלא טרחא שאינו מנפה אותו כל כך אתי מחמש, בטרחא כשמנפה אותו הרבה אתי משלש. בחול מייטנין מחמש, שכך משוכח הדבר יותר שמניפין מכל סאה מעט אותו סולת דק היוצא ראשון שהוא מוכתר, ומוציאין מחמש סאין עשרון. בשבת מביא שלש, מוטב שירבה במלאכה אחת שירקד שלש סאים פעמים הרבה, ואל ירבה במלאכות הרבה שיקצור ויבורר

משניות מבוארות – קהתי

(חוץ מפר העלם דבר של ציבור ושעיר המשתלח) אלא בקרבנות היחיד ובחיים.

באור משנה א

פרק זה עוסק בדיני הקרבת העומר. וכבר למדנו שהעומר הוא עשירית האפה קמה שעורים, שהיו מקריבים בששה עשר בניסן, כדי להתיר את התבואה החדשה. במוצאי יום טוב הראשון של פסח היו קוצרים שעורים כדי שלוש סאים קמה (ויש אומרים: כדי חמש סאים, כפי שנלמד במשנתנו). וטוחנים אותם; אחר כך היו מנפים את הקמה בשלוש עשרה נפה עד שהוציאו ממנו עישרון אחד מוכתר, והיו מקריבים אותו ביום ששה עשר בניסן ככל מנחה, כפי שיבואר בפרקנו. ואפילו חל ששה עשר בניסן להיות בשבת היו מביאים את העומר באותו יום, שדינו ככל קרבן שזמנו קבוע, שדוחה את השבת ואת הטומאה. הערה: בגמרא פרקנו הוא פרק ששי, והפרק הששי ("אלו מנחות נקמצות") הוא שם פרק שביעי, וכן כולם ("עין" מלאכת שלמה").

רבי ישמעאל אומר: העמר היה בא בשבת – אם חל ששה עשר בניסן להיות בשבת, משלש סאין – שלא היו קוצרים אלא כדי שלוש סאים קמה, ומוציאים מהן עישרון לעומר, כדי למעט במלאכה בשבת, ובחל – ואם חל ששה עשר בניסן להיות בחול, היה העומר בא מחמש – שהיו קוצרים כדי חמש סאים קמה, ומוציאים מהן עישרון לעומר. בגמרא מבואר טעמו של רבי ישמעאל, שלדעתו עישרון מוכתר אינו יוצא בלא טירחה יתירה של ניפוי אלא מחמש סאין, ואילו בטירחה יתירה אפשר להוציא עישרון מוכתר אף משלוש סאין. הלכך בחול מביאים מחמש, כדי שיצא עישרון משובח ומוכתר, אבל בשבת מוטב שירבה במלאכה אחת – בהקדה (בניפוי שלוש הסאין), ואז ירבה במלאכות הרבה (שיקצור ויזרה ויבורר ויטחן וירקד שתי סאין יותר. – רש"י). וחכמים אומרים: אחד בשבת ואחד בחל – בין כשחל ששה עשר בניסן להיות בשבת ובין כשחל להיות בחול, משלש – סאין, הנה בא – העומר, שלא היו קוצרים אלא כדי שלוש סאים קמה ומוציאים מהם עישרון לעומר. רבי חנינא סגן הכהנים אומר: בשבת היה נקצר ביחיד, ובמגל אחת, ובקפה אחת – אם חל ששה עשר בניסן להיות בשבת, היה אדם אחד קוצר את השעורים לעומר, והיה קוצר את השיבולים במגל אחת ("מגל" בלשון המשנה – מין נקבה), ומאסף אותן לתוך סל אחד, ובחל – אם חל ששה עשר בניסן להיות בחול, היה העומר נקצר בשלשה – בני אדם, ובשלש קפות, ובשלש מגלות – שכל

ד: "וסמך ידו על ראש העולה, ונזרה לו לכפר עליו" – וכי סמיכה מכפרת? והלא אין כפרה אלא בדם, שנאמר (ויקרא יז, א): "כי הדם הוא בנפש יכפר"? אלא לומר לך, שאם עשאה לסמיכה שיירי מצוה (שלא נחשבה בעיניו ולא עשאה רש"י). מעלה עליו הכתוב כאילו לא כפר וכפר" (כלומר שהקרבן מכפר לו אלא שאין זו כפרה יפה). על הראש – הסמיכה נעשית על ראש הבהמה, בלשון ידיו – כמפורש בשעיר המשתלח (ויקרא טז, כא): "וסמך אהרן את שתי ידיו על ראש השעיר החי", ומכאן למדים בבניין אב לכל הסמיכות, שצריכות להיות בשתי ידים. ובמקום שסומכין שוחטין – שאם סמך חוץ לעזרה, חוזר וסומך בעזרה במקום שחטו, ותכף לסמיכה שחטו – שכתוב (ויקרא א, ד-ה): "וסמך ידו על ראש העולה... ושחט את בן הבקר". בגמרא מבואר, שפסיקה זו אינה באה אלא לתת טעם להלכה שלפניה: "ובמקום שסומכין שוחטין", לפי שתיכף לסמיכה שחטו.

~ שבת קודש ~

באור משנה ט

בפרק ה משניות ו-ז נימנו הקרבנות הטעונים תנופה, וכן נישנו שם דיני התנופה במיני הקרבנות השונים (ענין טס). משנתנו באה ללמד את ההבדלים שבין סמיכה לתנופה.

חמור בפסמיכה מבתנופה – יש בסמיכה חומרה שאינה בתנופה, ובתנופה מפסמיכה – ויש בתנופה חומרה שאינה בסמיכה: חומר בסמיכה מבתנופה. שאחד מניף לכל החברים – אם נתחברו אחדים והביאו קרבן נדבה בשותפות, אחד מהם מניף בשביל כולם, ואין אחד סומך לכל החברים – אלא כולם סומכים על הקרבן בזה אחר זה. וחמור בתנופה – מבסמיכה, שהתנופה נזהגת בקרבנות היחיד – כגון בשלמים, שאימוריהם וחזה ושוק שלהם טעונים תנופה (לעיל ה, ו-ז), ובקרבנות הצבור – בשני כבשי עצרת, הטעונים תנופה חיים יחד עם שתי הלחם, וגם תנופת חזה ושוק, לאחר שחיתתם, כשלמי יחיד, פחיים – כשהקרבנות עורם בחיים, כפי שבארנו בכבשי עצרת; וכן אדם מצורע טעון תנופה חי, ובשחוטין – ובקרבנות שחוטין, דהיינו תנופת חזה ושוק בשלמי יחיד ובכבשי עצרת, כמבואר לעיל: בדבר שיש בו רוח חיים – בקרבן בחמה, ובדבר שאין בו רוח חיים – כגון במנחת העומר, ובמנחת סוטה, ובלחמי תודה וניז, מה שאין בן בפסמיכה – שאינה נזהגת בקרבנות הציבור

— בְּשִׁלְשָׁה, וּבְשִׁלְשָׁה קָפוֹת, וּבְשִׁלְשָׁה מַגְלוֹת. וְחֻכָּמִים אוֹמְרִים: אֶחָד בְּשַׁבָּת וְאֶחָד בַּחֹל — בְּשִׁלְשָׁה, וּבְשִׁלְשָׁה קָפוֹת וּבְשִׁלְשָׁה מַגְלוֹת.

פירוש ברטנורא

ויטחון וירקד שני סאין יותר ואין הלכה כרבי ישמעאל: בשלשה בני אדם ובשלש קופות ובשלש מגלות. לפרסם הדבר שקצירת העומר במוצאי חמשה עשר בניסן. מפני הצדוקים שהיו אומרים שאין העומר בא אלא באחד בשבת:

משניות מבוארות – קהתי

שלשתם קצרו ביחד ואספו לתוך שלושה סלים, כדי לעשות פרסום לדבר, שקצירת העומר נעשית במוצאי יום טוב הראשון של פסח, כפי שיבואר להלן בסוף משנה ג. וְחֻכָּמִים אוֹמְרִים: אֶחָד בְּשַׁבָּת וְאֶחָד בַּחֹל — בין בשבת ובין בחול, בְּשִׁלְשָׁה, וּבְשִׁלְשָׁה קָפוֹת

ובְּשִׁלְשָׁה מַגְלוֹת — שלושה בני אדם היו קוצרים את העומר בשלוש מגלות, והיו אוספים את השיבולים לשלושה סלים, מהטעם שבארנו לעיל.

אגרות קודש

ב"ה, ג' תשרי, תשי"ט
ברוקלין.

האברך יצחק שי

שלום וברכה!

מאשרים קבלת מכתבו מכ"ו אלול, ומוסגר בזה המענה לקבוצת הנוער החרדי, שבטח יסבירם, באם זקוקים לזה, מתאים להבנתם והשגתם, ובדאי למותר להעיר שהגיעה ע"ד הוספת חברים עיקר גדול ובפרט מבין אלו שכבר פעם השתתפו בקבוצה זו, כפי שכותב במכתבו.

ויהי רצון שכפי שכותב, שהוא כבר טעם מפרי השתדלותו בהאמור הנה יוסיף השי"ת העזר גם בהשתדלותו וגם בהטעימה, שילך מחיל אל חיל בתורה ומצות וכן בהשפעתו בכיוון האמור.

בברכה לבשו"ט וחתימה וגמח"ט.

נ.ב.

בשאלתו במכתבו במרז"ל כל הגדול מחבירו יצרו גדול, שאינו מובן, שהרי כשזה קם זה נופל,

והפירוש בהאמור הוא, כשנותנים לאדם נשמה גדולה נפש אלקית נעלית במדרגתה, הרי מתאים לזה גם כן נפש הבהמית גדולה היא במדותי וענינה ז.א. בהתנגדותה [והוא מכמה טעמים, שלא יבואו בטענות, שנצח המלחמה ע"י שנתנה לו נפש אלקית נעלית ונפח"ב חלושה ביותר], ולאחרי זה כשלוחם בכחות נפשו האלקית להאיר בנר מצוה ותורה אור, הרי מתחילה הפעולה דאור דוחה חשך וכשזה קם זה נופל, עד ששו"ס יכול להגיע גם להדרגא שאין לו יצר הרע כי הרגו בתענית וע"ד המבואר בתניא קדישא בנוגע לדוד מלך ישראל.

עין יעקב - מסכת ברכות

ביאור עם "שפה ברורה - עוז והדר"

רש"י

עול מלכות שמים. קרא ק"ש: ע"ב.
כלומר עדיין אין אתה מניח כונתך:
ממתי' וגו'. אותן העוסקים בתורה
מימין ידיך עכשיו הם מומתי': א"ל.
הקב"ה חלקם בחיים לע"ה: פ"א
ממתיים וכו'. מידך הי' ראוי למות ולא
מיד בשר ודם:

דף סא עמוד ב. ומביאה הגמרא ברייתא, ממנה נלמד שצריך לעבוד את ה' אף
מתוך יסורים קשים: תנו רבנן, פעם אחת גזרה מלכות רומי הרשעה
שלא יעסקו ישראל בתורה. באותו זמן בא החכם פפוס בן יהודה,
ומצאו לרבי עקיבא שהיה מקהיל קהלות ברבים ועוסק בתורה.
אמר ליה פפוס בן יהודה, עקיבא, אי אתה מתירא מפני המלכות
שיענישוך. השיב ואמר לו רבי עקיבא, אמשול לך משל, למה הדבר

דומה, לשועל מחלף על גב הנחל, וראה דגים שהיו מתקבצים ובורחים ממקום למקום,
אמר להם, מפני מה אתם בורחים. אמרו לו, מפני הרשעות שמביאין עלינו בני אדם, שלא יתפסונו.
אמר להם, האם רצונכם שתעלו ליבשה ונדור אני ואתם יחדיו בשם שדרו אבותי עם אבותיכם,
וכך תינצלו מן הרשעות. וכונתו היתה שיעלו ליבשה ויטרפם. אמרו לו, וכי אתה הוא שאומרים עליך שאתה
הפקת שפחיות, הרי לא פקת אתה אלא טפש אתה. ומה כעת, כשאנו במקום חיותנו – בתוך המים
שהם חיינו, בכל זאת אנו מתיראין שמא לא נצליח לברוח ולהינצל, אם נהיה ביבשה שהיא מקום מיתתנו, על
אחת פמה וכמה שלא נצליח להינצל. והנמשל על ישראל, שאף אנחנו צריכים לדון קל וחומר מעין זה, ומה
עכשיו, בעת שאנו יושבים ועוסקים בתורה שכתוב בה (דברים ל כ) 'כי הוא חייך ואורך ימים' –
שהתורה מביאה אורך ימים לאדם, בכל זאת כף אנו מתיראים שלא נצליח להינצל מיד שונאינו, אם אנו הולכים
ומבטלים ממנה [מן התורה], על אחת כמה וכמה שלא נצליח להינצל מידם.

ממשיכה הברייתא: אמרו חכמים, לא היו ימים מועטים מאז אותו ויכוה בין רבי עקיבא לפפוס, עד שתפסוהו
הרומאים לרבי עקיבא ותכשוהו – ואסרו אותו בבית האסורים, ותפסו גם לפפוס בן יהודה מאיזו סיבה
אחרת ותכשוהו אצלו. אמר לו רבי עקיבא, פפוס, מי הכינאך לכאן – מה עשית שבגלל זה נתפסת. אמר
ליה פפוס, אשריך רבי עקיבא שנתפסת בגלל שמסרת נפשך על דברי תורה, ואוי לו לפפוס שנתפס
על דברים בטלים.

ממשיכה הברייתא: בשעה שהוציאו את רבי עקיבא להריגה, זמן קריאת שמע היה, והיו סורקים
את בשרו במסרקות של ברזל להמיתו מתוך יסורים, והיה רבי עקיבא מקבל עליו עול מלכות שמים
– קורא קריאת שמע. אמרו לו תלמידיו, רבינו, וכי עד כאן צריך אדם למסור נפשו עבור קיום מצוה. אמר
להם, כל ימי חיינו מצטער על פסוק זה (דברים ו ה) 'ואהבת את ה' וגו' ובכל נפשך', ממנו נלמד שצריך
לאהוב את ה' אפילו בשעה שהוא נוטל את נשמתך. אמרתי בלבי, מתי יבא לידי מעשה של מצוה שיהיה
מתוך מסירות נפש ואקיימנו. ועכשיו שבא לידי מעשה כזה האם לא אקיימנו. היה רבי עקיבא מאריך בתיבת
'אחד' שבפסוק הראשון של קריאת שמע, עד שיצתה נשמתו באמרו 'אחד'. יצתה בת קול ואמרה,
אשריך רבי עקיבא, שיצאה נשמתך ב'אחד'. ובראותם את מיתתו, אמרו מלאכי השרת לפני הקדוש
ברוך הוא בתמיה, וכי זו תורה וזו שכרה, הלא אמר דוד (תהלים יז יד) 'ממתים ידך יי' ממתים וגו' מקלד'
– בוחר אני להיות מאלה שמיתתם מגיעה להם מיד ה' בשכבם על מיטתם, ואף רבי עקיבא היה ראוי לו שתבוא מיתתו
מידך, ולא מידי בשר ודם. אמר להם הקדוש ברוך הוא, על רבי עקיבא ושאר הרוגי מלכות נאמר בסוף אותו פסוק
(שם) 'חלקם בתיים' – חלקם בחיי העולם הבא. יצתה בת קול ואמרה, אשריך רבי עקיבא, שאתה
מוזמן לחיי העולם הבא.

תפסול בפנימיות, יש לדחות ולומר שדווקא מחשבת שלא לשמה
פוסלת בהם, שכן פסול זה חמור, שנוהג גם בקבץ - בקרבן הקרב
בבמת יחיד בשעת היתר הבמות, מה שאין כן מחשבת חוץ
למקומו אינה שיית בבמה.
מתרצת הגמרא: (חייב) פסול שלא לשמן קמא נהג, הלא אינו נהג
אלא בקבץ וקטאת, אבל שאר קרבנות אין נפסלים במחשבה זו.
והלא פסח וקטאת בקבץ לא קרבו, שאין קרבים בה אלא נדרים
ונדרות בלבד, ולא קרבנות חובה כפסח וקטאת. ומכיון ששתי
מחשבות אלו אין נוהגות בבמה, אפשר ללמוד מחשבת חוץ
למקומו ממחשבת שלא לשמה בקל וחומר.
הגמרא מביאה מקור נוסף לפסול מחשבת חוץ למקומו לדברי רבי
שמעון: ואיבעית אימא הקטאת הוא - פסול חוץ למקומו נלמד
מהיקש. שנאמר בשלמים (ויקרא יח) ואם האכל יאכל מבשר ובה
שלמי ביום השלישי לא ירצה, המקריב אתו לא יחשב לו פגול
יהיה; ופסוק זה נדרש, שלמי זה חוץ למקומו - בחושב לאכול
מבשר הזבח ביום השלישי לאחר הזמן שצויה תורה לאכול.
פגול זה חוץ למקומו - החושב לאכול מבשר הזבח חוץ למקום
שצויה תורה, אף מחשבתו פוסלת. ומכיון ששתי המחשבות
הקשו זה לזה בפסוק אחד, למדנו שבכל מקום שנוהג פסול חוץ
למקומו נהג גם פסול חוץ למקומו.
רבא מבאר אופנים שההולכה נחשבת כעבודה שאי אפשר
לבטלה: אמר רבא, אם תמצא לומר שרבי שמעון כבר לה כבירה רבי
אלעזר דאמר (להלן ב) בין האולם ולמזבח צפון - שהולך הצפוני
שבעורה הנמצא בין האולם ולמזבח אף הוא קרוי 'צפון' ומותר
לשחוט בו קדשי קדשים, אין מחשבה מועלת לפסול ולפגול, בהולכת
דם קטאות הפנימיות לתוך ההיכל, אלא אם יחשוב כן משעת
כניסתו לפתח האולם ועד שיכנס לפנים ההיכל. שהולכה זו אי אפשר
לבטלה, אבל אם חשב בהולכת הדם עד האולם מכיון שאפשר
לבטלה על ידי שישחט סמוך לפתח האולם, אין מחשבתו פוסלת.
ואם תמצא לומר שרבי שמעון כבר לה כבירה יהודה, דאמר להלן (ט)
תוך עזרה מקדש - רצפת העזרה מקודשת כמזבח, וראוי להקטיר
עליה קרבנות, אין מחשבה מועלת בהולכת סילוק בויזין - כשמסלק
את בויזי הלבונה מעל השלחן ומוליכם להקטירם על מזבח
החיצון אלא אם חשב כן בשעה שמוליכם מפתח היכל ולחיוץ - ועד
שיגיע ליציאה מהאולם, שהולכה זו אינה יכולה להתבטל. אבל
בתוך ההיכל אפשר לבטל את ההולכה, שרשאי להעמיד את
השלחן סמוך לפתח ההיכל, ולא יהיה צריך להוליך את הבזיכים
בהיכל.
ואם תמצא לומר שרבי שמעון שקדושת היכל ואולם היא
- שקדושה אחת להם, אין מחשבה מועלת, אלא אם חשב בשעת
הולכת הבזיכים מתחילת עובי כותל פתח האולם ולחיוץ - ועד
שיצא מחוץ לחלל הפתח. אבל בתוך האולם יכול לבטל את
ההולכה על ידי שיעמיד את השלחן סמוך לפתח, ומיד שיצא
מחלל פתח יכול להקטיר את הבזיכים על רצפת העזרה.
ואם תמצא לומר שתוף חלל הפתח של האולם, הרי הוא בלפנים -
בתוך האולם עצמו, אם כן אין מחשבה מועלת בהולכת הבזיכים,
אפילו לא בהילוך פסיעה אחת שלימה, אלא בכדי הושטת ידו -
בשעה שעומד בפתח האולם ומושיט ידו לרצפת העזרה בכדי
להקטיר שם את הבזיכים. ואם תמצא לומר שרבי שמעון כבר
שהולכה שלא כרגל - שמקרב את הקומץ או את הבזיכים למקום
הקטרתן בהושטת היד, לא שמה הולכה - אין היא נחשבת
כהולכה, מפני שאינו הולך ברגליו, אם כן אין מחשבה מועלת בלל
בהולכת הבזיכים, שאפשר לסדר את השלחן בסוף חלל פתח
האולם ולהקטיר את הבזיכים בסמוך על רצפת העזרה, והושטת
היד לרצפה שנעשית שלא ברגל אינה הולכה, ומאחר ואפשר
לבטל את ההולכה, לדברי רבי שמעון אין מפגלים בה.

שביל שאינו על מזבח החיצון - שאין דמו נזרק על המזבח החיצון
בשלמים, אין בו משום פגול, מפני שאי אפשר ללמוד משלמים
לקרבן שאינו דומה להם.
מתרצת הגמרא: אלא הא והא - הן הברייתא שמחשבה מפגלת
בטבילת אצבע והן הברייתא שאינה מפגלת, דעת רבנן הן, ולא
קשיא הסתירה ביניהן, כאן - הברייתא ששנינו שמחשבה אינה
מפגלת, עוסקת בקטאות החיצונות שאין מחשבה מפגלת בהן,
וכאן ששנינו שמחשבה מפגלת בקטאות הפנימיות, שבהן נאמר
חיוב טבילת אצבע, ועבודה חשובה היא, ומחשבה מפגלת בה.
מקשה הגמרא: קטאות החיצונות פשיטא שלא מועילה מחשבה
בטבילת האצבע בדמן, שהרי לא כתבי בהו וטביל הכהן אצבעו
מן הדם. מתרצת הגמרא: אצטרף התנא להשמיענו דין זה, קלקא
דעתך אמנא, הואיל וכתבי בפרשה העוסקת בדיני טטאות
החיצונות ו'ולקח הכהן מדם הקטאת באצבעו' (סד ד כה), מלשון
'ולקח' משמע שהוא בעצמו צריך לקחת את הדם, ואי אתי קוף
רמי להו אגדה - ואם יבא קוף וישליך את הדם על ידו, קעי
למישקל וימנא אחריתי - צריך הכהן ליטול מהדם פעם נוספת, אם
כן קמא דכתבי וטביל דמי - דומה הדבר כאילו נכתב בהו וטביל,
ותועיל מחשבת פגול בשעת טבילת האצבע. קא משמע לן להכי
לא כתבי בפסוק וטביל אלא ו'ולקח', דמשמע הכי ומשמע הכי,
שמכך שלא נאמר בפירוש שצריך לטבול אצבעו בדם, למדנו
שהטבילת אינה עבודה חשובה לפגל בה, ומתווכח 'ולקח'
ובאצבעו' למדנו שאף בחטאות החיצונות צריכה לקחת הדם
להיות באצבעו, ואם הדם הגיע לאצבע הכהן על ידי קוף, אין
לתתו על המזבח.
שנינו במשנה שרבי שמעון מבשרי בהילוך. הגמרא דנה באלו
קרבנות מחשבה פוסלת בהילוך: אמר רבי שמעון בן לקיש אף
שרבי שמעון מכשיר בהילוך, כל זה בחטאות החיצונות, אבל
מודה רבי שמעון בהולכת קטאות הפנימיות, שאם חשב בהולכת
דמם לעשותם שלא לשמו' מחשבה פוסלת בהו, הואיל וההולכה זו
היא עבודה שאין יכול לבלעה, שאין זה ממדת דרך ארץ לשחוט
בהיכל, וצריך לשחוט את החטאת בעזרה ולהוליך דמה להיכל.
מקשה הגמרא: איך יתכן שרבי שמעון מודה בכך, והאמר רבי
שמעון (לקמן מג), שכל קרבן שאינו קרב על מזבח החיצון בשלמים,
אין חייבין עליו משום פגול, ואם כן אף שאינו יכול לבטל את
הולכת חטאות הפנימיות, אין חייבים עליהם משום פגול,
ומסתבר שהוא הדין שמחשבת שלא לשמו אינה פוסלת בהם.
מתרצת הגמרא: אמר רבי יוסי כרבי הניצח אף לדעת רבי שמעון
שאין חטאות הפנימיות מתפגלות לחייב כרת על אכילתן, מודה
היה לפסול - שהחטאת נפסלת מקל וחומר, ומה מחשבת שלא
לשמן שהובשרו בשלמים, ואינם נפסלים במחשבה זו, אף על פי כן
פסול בקטאת - פוסלת היא את החטאת, מחשבת 'חוץ למקומו',
שפוסל בשלמים, אינו דין שפוסל גם בקטאות הפנימיות. ואם חשב
כן בהולכה שאי אפשר לבטלה, מחשבה פוסלת בה.
הגמרא מבררת מניין למד רבי שמעון שמחשבת חוץ למקומו
פוסלת בחטאות הפנימיות: ואשכחן - ומצינו לימוד שמחשבת חוץ
למקומו פוסלת בחטאות הפנימיות, אבל עדיין קשה לדברי רבי
שמעון, מחשבת חוץ למקומו - אם חשב בשעת שחיטת חטאת
הפנימיות להקטיר אימוריהם חוץ לעזרה, מילן שמחשבה זו
פוסלת בהם, אי - אם נלמד כן ממחשבת חוץ למקומו, ונאמר שכשם
שהיא פוסלת בפנימיות כך תפסול גם מחשבת חוץ למקומו. יש
לדחות ולומר, מה לחוץ למקומו שכן מחשבה חמורה היא, שהרי
בקרבתו הקרבים על מזבח החיצון חייבים עליה כרת, מה שאין
כן מחשבת חוץ למקומו, שאין בה חיוב כרת. ואי - ואם נלמד
משלא לשמה שאף שאינה פוסלת בשלמים פוסלת בחטאות
הפנימיות, קל וחומר שמחשבת חוץ למקומו שפוסלת בשלמים

מורה היה לפסול מקל וחומר. מכאן מתרצים החידא דפ' הנוקין (גיטין דף נד: ושם) דקאמר ר' יוסי כוון גדול ביום הכפורים יוכיח דכי אמר פיגול מזהבין ר' יוסי סבירא ליה כר"ש בפ' הקומץ וזוטא (מנחות דף יד:). דאין פיגול אלא בדבר הנעשה על מזבח החיצון ולמאי דאמר הכא דמורה הוא לפסול נחא דפיגול לאו דקא ועוד יש לפרש היינו שלא לשמה ולא נחריא: ומה שלא לשמן בר. תימה מה לשלל לשמן שכן נהוג בה עבודות תאמר בחוץ לזמנו שאינו נהוג אלא בבורקה ובי האי גוונא פריך לעיל (דף ד:). מה לחוץ לזמנו שכן (כרת) ויש לומר דאי הוה פריך הכי הוה עבדי ק"ו משניו בעלים דהוי כפיגול בוריקא ומיהו קשה מה לשניו בעלים שכן פוסל בוביחא בפסח או בבוריקא לחודיה וי"ל לשלל לשמן יוכיח ולפיכך במה הוצ' משניו קדש ושניו בעלים: הג"ה תוך עזרה מקדש. טעמא דרבי יהודה לקמן בפרק קדשי קדשים (דף נט.) וצריך לידקוק לר' יהודה כיון דעזרה מקדש היכי משכחת לה בפסולין דאם ירדו לא יעלו וי"ל דמשכחת לה (באותם) דירדו בלשבה או באולם או על גבי דף ועדיין קשה מאד דאמר בפ"ב (לקמן כו.) תלה ושחט פסול א"נ שחט על הרצפה ואח"כ נתן על הדף והשחט ירדו וצ"ע דלקמן (דף קב.) מבעיא להו ירדו מהו שיעלו וי"ל דשחט על הרצפה ואח"כ נתן על הדף ועוד יש לומר דמורה רבי יהודה בדמים לקמן דבעי מזבח וחדם לא עלה ברצפה ותו דלשון אם עלו דנקט היינו לדינא דקדוש דאתא דוד וקדיש רצפה וקדוש בנין שלמה. הג"ה שיכור

כל קרבן שאינו על מזבח החיצון כשלימים. שלמדנו מהם פיגול לכל הזבחים אין בו משום פיגול לקמן בפרק בית שמואי (דף מג:). בחטאות החיצונות אינה מפגלת דלא כתיב בהו וטבל אלא ולקח הכהן מדם החטאת באצבעו והייתא לקיחה קבלה היא ומינה ילפינן קבלה לקמן באיהו מקומן (דף מח:). אצטריכא מהו דתימא הואיל וכתיב ולקח. דמשמע הוא בעצמו יקח: ואי אתי קוף ורמי להו איריה.

על אצבעו בעי מיהדר ומשקל אלמא ולקח נמי אאצבעו קאי שיתבול אצבעו אימא כמאן דכתיב וטבל דמי: להכי לא כתיב מביילה. בהדיא אלא כתב קבלה ומדמסמכיה אאצבעו ותתן הוא ויליף לטבול אצבעו שצריך לקח בעצמו לטבול דמשמע הכי דלא תהא טבילה אצבע עבודה חשובה כוון לפגול מולא אחשבה קרא להצריכה בפירוש ומשמע הכי שצריכה היא לטבול כחטאות החיצונה ולא דלישקל קוף וליירמיה לדם על אאצבעו דבעינן לקיחת אצבע מעליותא ודלקח נמי אאצבעו קאי: שאי אפשר בלשלה. דלאו אורח ארעא לשחוט בהיכל ועל כרחו הוא שחוטו בעזרה ומוליכה בהיכל לקרנות מזבח פנימי ולחזות פרוכת: כל שאינו.

כל קרבן שאין מתן דמו על מזבח החיצון לאפקוק חטאות הפנימיות וקס"ד דה"ה לפסול דשלא לשמו: מורה הוא לפסול. נהי דאין כוון פיגול להתחייב כרת על אכילתו אבל מורה הוא דמחשבה חוץ לזמנו פוסלתו מק"ו והכי נמי היה מצי לתרצוי ליה אגן במחשבה שלא לשמו קיימנא דפסלה בהו אלא דבעי רבי יוסי בר' חנינא לאשמועינן דמחשבת חוץ לזמנו פסלה בהו לר"ש: חוץ לזמנו פוסל בשלימים כו'. ומיהו כרת לא נפקא לן ב' מנה דהא ק"ו מבח שלא לשמו אתי ודיו להבא מן הדין להיות כנדון: חוץ לפסוקו מנא לן. דהא חוץ למקומו נמי בשלימים כתיב ומינייהו גמרינן לכל הזבחים לר' שמעון דלא גמר מינייהו אלא חיצונות כמותן מגיל דפסלה בפנימיות: אי מחוץ לזמנו. במה פצנינא אי משלל לשמן. ובק"ו ברלעיל: שכן נהוג בבמה ובקרבן בנות יחיד בשעת היתר הבמות שהרי שני קדש הוא תאמר בחוץ למקומו דלא שאין מחיצה בבמה וכל הבקעה מקומו עד סוף העולם: ומשני שלא לשמן במאי נהוג. באיהו קרבן אתה מוצא פסולו בפסח וזאתה חגי בבמה דא קרבי דתן לקמן (דף קיז.) כל הנידב ונידב קרב בבמה ושאינו נידב ונידב אינו קרב בבמה: ואיבעית אימא. חוץ למקומו מחוץ לזמנו

שלא לשמן במאי נהוג, בפסח וזאתה, פסח וזאתה בבמה לא קרבו. ואיבעית אימא, הקריש הוא, שלישיו זה חוץ לזמנו, פיגול זה חוץ למקומו. אמר רבא, אם תימצי לומר, רבי שמעון סבר לה ככרית, דאמר בין האולם ולמזבח צפון, אין מחשבה מועלת בהולכת חטאות הפנימיות, אלא מפתח אולם ולפנים. ואם תמצי לומר, סבר לה כרבי יהודה, דאמר תוף עזרה מקדש אין מחשבה מועלת בהולכת סילוק זביון, אלא מפתח היכל ולחוץ. ואם תמצי לומר, סבר, קדושת היכל ואולם חדא היא, אין מחשבה מועלת, אלא מפתח אולם ולחוץ. ואם תמצי לומר, תוף הפתח כלפנים אין מחשבה מועלת אפילו פסיעה אחת אלא בכדי הושטת ידו. ואם תמצי לומר, סבר, הולכה שלא ברגל לא שמה הולכה, אין מחשבה מועלת כלל: אמר ליה אב"י לאמוריה דרב חסדא, בעי מוניה מרב חסדא, הולכה בור מהו. אמר ליה פשרה, ומקרא מסייעני וישיחמו את הפסח ויורקו הפהנים את הדם מידם והלויים מפשימים. מתיב רב ששת, זר ואגון, שיכור

אין ולא פריכין שכן כרת דהיקשא הוא דאיתקש חוץ למקומו לחוץ לזמנו בפ' שני (לקמן דף כח.) בקרא אחרינא דאמרין אם האכל יאכל ביום השלישי זה מחשבת חוץ לזמנו לא חשב לו פיגול יהיה קרא יתירא הוא לאתויי חוץ למקומו וכיון דאיתקש גמרינן מהדרי ואין משיבין על ההיקש: אפר רבא אמר ל' ר' שמעון סבר לה בכרית דאמר. לקמן בפ' שני (דף כז.) בין האולם למזבח צפון. חלק צפוני שבעזרה שבין האולם ולמזבח אע"ג דלא קרינן ביה על ירך המזבח צפונה דהא מעברו על מזבח הוא חוץ צפון שחיתו קדשיה: אין מחשבה מועלת בחטאות הפנימיות. אפילו לפסול: אלא מפתח האולם ולפנים. שאם חישב בהולכת הדם ממקום שחיתו על האולם אינה מחשבה שהרי אפשר לבטל הולכה זו לשחוט אצל פתח האולם אבל אי סבר כרבי יוסי דפליג אדרבי אלעזר בר' שמעון ואומר אין צפון אלא כנגד המזבח מקרי המזבח צפוני עד כותל העזרה צפונית היא לא עבודה שאין יכול לבטלה דהא חטאת טעונה צפון לשחיתה דכתיב במקום אשר תשחט העולה וגו' וצפון בעולה כתיב: ואת"ל. ר' שמעון סבר לה כר' יהודה דאמר לקמן בפ' קדשי קדשים (דף נט.) תוף עזרה מקדש כל רצפת העזרה בין האולם ולמזבח מקודשת להקטיר חלבים כמזבח עצמו דכתיב ביום ההוא קדש המלך את תוף החצר ותניא לקמן דברים ככתבן דברי ר' יהודה: אין מחשבה מועלת. לר' שמעון בהולכת בויכי לחם הפנים שהן מתירין את הלהם כדם המתיר את הבשר ובקומץ המותר את השרייתם והלהם מתפלג במחשבת עבודת הזבחים הואיל וזמן מתירין רבי שמעון אי כרבי יהודה סבר לה אין מחשבת הולכה מועלת בה לפסול אלא מפתח היכל ולחוץ משהגיע לפתח היכל עד שנגיע ליציאת אולם אולם רצפת העזרה שלפניו דבכל ההיכל לא מהניא מחשבה שהרי כל ההיכל כשר להחשיב שם שלחן לסדר עליו עד הפתח ואולם כי עזרה סבירא לן וזמן האולם ולחוץ נמי לא מהניא מחשבה בהולכה שהרי אפשר להקטירו על רצפת העזרה מיד אם ירצה נמצאת הולכות עד המזבח שלא לצורך: ה"ג ואת"ל סבר רבי שמעון קדושת אולם והיכל היא אין מחשבה מועלת אלא מפתח אולם ולחוץ. כלומר ד' אמות של עובי כותל פתחו של אולם דבכל חללו של אולם לא מהניא דכפנים דמי חוץ לפתח לא מהניא דאפשר להקטיר שם: ואת"ל סבר לה תוף פתח האולם כלפנים אין מחשבה מועלת אפילו פסיעה שלישית אלא בכדי הושטת ידו. עומד בפתח האולם ומושיט ידו לרצפה היינו הולכה ומהניא בה מחשבה: הכי גרסין ואם תמצי לומר הולכה שלא ברגל לא שמה הולכה אין מחשבה מועלת כלל. דהא הושטת ידו הולכה שלא ברגל היא: ויורקו הפהנים את הדם מידם. (מידם) של שוחטין משמע ושוחטין ור"ס נהנו ואשמועינן קרא שהוריים לוקחין אותה מיד המקבל ומוליכין אותו לזרוק:

עבודה. וגם שחיטת פרה אינה עבודה, וזה שצריך כהן לשחיטתה, 57
 מידי דההיא אמראות ננעים - הוא בדומה לראיית הנגעים, דלאו 58
 עבודה היא ובענין בהונה - שאינה עבודה וצריך כהן שיראה אם 59
 הנגעים טהורים או טמאים. והוא הדין בפרה שציתתה התורה 60
 שכהן יחשטנה, אין זה מפני שנחשבת כעבודה, ואין ללמוד מפרה 61
 לשאר הקרבנות שתחשב שחיטתם כעבודה. 62
 הגמרא מקשה על דברי רבה ורב יוסף שעבודה שאפשר לבטלה 63
 כשרה בור. מקשה הגמרא: והרי הולכת אברים לכבש - הולכת 64
 אברי העולה לכבש המזבח על מנת להקטירם, דעבודה שאפשר 65
 לבטלה היא שאם ירצה יפשיט וינתח את העולה בסמך למזבח, 66
 ואף על פי כן פסולה בור, דכתיב (ויקרא א יג) 'והקריב הכהן את הכל 67
 [והקטיר] המזבח, ואמר מר, הקרבה זו היא הולכת אברים לכבש. 68
 מתרצת הגמרא: הלא דגלי - במקום שגילה הכתוב שצריך כהן, 69
 גלי ואכן צריך כהן, והריא דלא גלי - אבל במקום שלא גילה 70
 הפסוק, לא גלי ואין לנו לחדש כן מדעתנו, ולכן רק בהולכת 71
 אברים שגילתה התורה שהכהן מצווה להוליך, אם יעשנה זר 72
 עבודתו פסולה. אבל בהולכת הדם שלא גילתה התורה שצריך 73
 כהן, לדברי רבי שמעון כשרה היא בור. 74
 שואלת הגמרא: ולאו כל דכן הוא - וכי אין זה כל שכן, ומה הולכת 75
 אברים לכבש דלא מעבבא בפרה בענין בהונה - שאם הולכת 76
 אברים לכבש שאינה מעבבת את הכפרה צריכה כהן שיעשנה, 77
 הולכת דם דמעבבא בפרה [לא כל שכן] שתהיה צריכה להעשות 78
 על ידי כהן, אף לדעת רבי שמעון הסובר שהיא עבודה שאפשר 79
 לבטלה. וקשה, מדוע אמרו רבה ורב יוסף שלדברי רבי שמעון 80
 הולכת הדם הואיל ואפשר לבטלה, כשרה בור. מסיקה הגמרא: 81
 (מיבעיא) [קשיא] - אכן קשה הדבר. 82
 הגמרא מביאה דעה נוספת שאף לדברי רבי שמעון הולכה בור 83
 פסולה: איתמר [נמי], אמר עולא אמר רבי אלעזר הולכה בור פסולה 84
 אפילו לרבי שמעון שאמר שאין מחשבה פוסלת בהולכה מפני 85
 שאפשר לבטלה, אולם עבודה היא ואם יעשנה זר, תפסל. 86
 הגמרא דנה האם הולכה שנעשית שלא ברגל שמה הולכה: 87
 איבעיא להו, הולכה שלא ברגל - המוליך את הדם למזבח שלא 88
 ברגליו אלא בהושטת ידו, שמה הולכה - האם נחשב הדבר 89
 כעבודת הולכה וזר פסול לעשותה, וכן אם יחשוב בה מחשבת 90
 פסול יפסל הקרבן, או לא שמה הולכה, ואין מחשבה פוסלת בה. 91
 הגמרא מביאה ראייה לפשוט ספק זה: תא שמע, ששינוי ברייתא 92
 וכן יושב וכן שמואל, פסול. ומלשון הברייתא שפסלה דווקא יושב 93
 שדרכו להעביר חפץ לחבירו על ידי הושטת ידו, יש לדייק דלא 94
 עומד דומיא דיושב - שאם הכהן עמד בשעת ההולכה, אלא 95
 שהוליך בדומה להולכה הנעשית בישיבה, שהושיט את החפץ 96
 לחבירו בידו, הקרבן כשר. 97
 הגמרא דוחה את הראיה: דלמא יושב שהולכתו פסולה, הרי זה 98
 באופן דקשיף מישף - שיושב וגורר עצמו לעבר המזבח, 99
 וההולכה פסולה מפני שנעשית בישיבה, ומה שיש לדייק שאם 100
 עומד דומיא דיושב הקרבן כשר, הרי זה באופן דנייד פורקא - שנע 101
 מעט ברגליו לביון המזבח על ידי שמשפף רגליו בקרקע. 102
 הגמרא מביאה ראייה נוספת לפשוט את הספק: תא שמע 103
 מהמשנה העוסקת בסדר הקרבת קרבן פסח, שחט ישראל את 104
 הפסח וקבל הכהן את דמו בבזק, והיו הכהנים עומדים שורות 105
 שורות ובגידהם בויכ כסף ובזיכ זהב, והכהן שקיבל את הדם 106
 נתנו לחבירו שעמד בסמוך לו בהמשך השורה, והבזק לחבירו 107
 עד שהיה מגיע הדם למזבח. ומאחר שהיו עומדים זה בצד זה 108
 לא היה הכהן צריך להלך ברגליו בכדי להעביר את הבזק 109
 לחבירו, אלא עשה כן בהושטת ידו, ולמדנו מכך שגם הולכה 110
 שלא ברגל כשרה. 111
 הגמרא דוחה את הראיה: היתם נמי דנייד פורקא - גם שם יש 112

וכן כהן שיבזק - ששתה יין, ובעל מום ו-או בעל מום, כקבלה 1
 בהולכה בורקה פסול - אם קבלו את הדם או הולכתו למזבח או 2
 זרקוהו על המזבח, עבודתם פסולה, וכן כהן היושב בשעת 3
 העבודה, וכן העובד ביד שמואל, עבודתם פסולה. ומברייתא זו 4
 הפוסלת זר להולכה, קשה על דברי רב חסדא שהכשיר הולכה 5
 בור. מסיקה הגמרא: תיביתא - אכן יש מכאן פירכא על דברי רב 6
 חסדא. 7
 הגמרא מבררת כיצד יתכן שדברי רב חסדא ידחו מהלכה. מקשה 8
 הגמרא: והא רב חסדא לא חידש דין מסברא שיש להקשות עליו 9
 מברייתא, אלא קרא קאמר - למד דבריו מפסוק, ואיך שייך 10
 להקשות על כך מברייתא. מתרצת הגמרא: הפסוק מדבר דעביד 11
 מעשה אצטבא - שהור שימש במקום שמניחים עליו דברים. 12
 כלומר, שהזרים עמדו בסמוך לכהנים שקיבלו את הדם, והכהן 13
 נתן לזר את הכלי עם הדם, והזר אחזו בידו עד שבא הכהן הזורק 14
 ונטלו ממנו, והזר לא קרב את הדם למזבח לא בהולכה ולא 15
 בהושטת יד. 16
 הגמרא דנה האם פסול הולכה בור תלוי במחלוקת חכמים ורבי 17
 שמעון במשנתו: רבה ורב יוסף דאמר תרין, הולכה בור אם 18
 פוסלת את העבודה, או לא, תלוי במחלוקת רבי שמעון ורבנן, 19
 שלפי רבי שמעון דאמר שעבודה שאפשר לבטלה לאו עבודה היא, 20
 ואין מחשבה מועילה בה, הולכה כשרה בור. אולם לרבנן 21
 הסוברים, שהולכה היא עבודה שאי אפשר לבטלה ומחשבה 22
 פוסלת בה, הולכה בור פסולה. 23
 אביי מקשה על דין זה: אמר ליה אביי, וכי פסול עבודה בור תלוי 24
 בכך שתהיה זו עבודה שאי אפשר לבטלה, והא שחיטה דעבודה 25
 שאי אפשר לבטלה, ואף על פי כן כשרה בור, ומאחר ולדברי 26
 חכמים מצאנו עבודה שאי אפשר לבטלה וכשרה בור, גם בהולכה 27
 יתכן לומר כן, וקשה על רבה ורב יוסף שאמרו שלדברי חכמים זר 28
 פסול להוליך מפני שאי אפשר לבטלה. 29
 מתרצת הגמרא: אמר ליה, אין להביא ראייה משחיטה שגם עבודה 30
 שאי אפשר לבטלה אפשר להכשירה בור, מפני ששחיטה לאו 31
 עבודה היא - אינה נחשבת כעבודה, שהרי כל הפסולים כשרים 32
 לשחוט. אבל הולכה הנחשבת לעבודה ולדברי חכמים אי אפשר 33
 לבטלה, פסולה בור. 34
 מקשה הגמרא: ולא - וכי שחיטה אינה עבודה, והאמר רבי זירא 35
 אמר רב שחיטת פרה אדומה הנעשית בור פסולה. ואמר רב עולה - 36
 רב פירש את דבריו שטעם הפסול מפני שאלעזר וחוקה כתיב בה - 37
 כותבו בפרשת פרה אדומה שאלעזר הכהן מצווה לשחטה, וכן 38
 נאמר בה 'זאת חקת התורה' (במדבר יט ט), ולשון 'חוקה' בא ללמדנו 39
 שכל הנאמר בפרה מעכב. ומאחר שמצאנו שבפרה אדומה לא 40
 התירה התורה שפסולים ישחטוה, אם כן מוכח שגם שחיטה היא 41
 עבודה. 42
 מתרצת הגמרא: שאני פרה - שונה הפרה משאר הקרבנות, דקדשי 43
 בך חבית היא - שיש בה קדושת דמים בלבד ולא קדושת הגוף, 44
 וכמו בשאר דברים שהוקדשו לבדק הבית, וביון שאין שייך בקדשי 45
 בדק הבית 'עבודה', על כרחך שזה שהצריכה התורה שדווקא כהן 46
 ישחט את הפרה, גזירת הכתוב היא, ואין ללמוד ממנה לשאר 47
 קרבנות שיש בהם 'עבודה'. 48
 הגמרא דוחה תירוצו זה: ולאו כל דכן הוא - וכי אין זה 'כל שכן', 49
 שאם בקדשי בך חבית שחיטה הויא עבודה, וכי יתכן שבקדשי 50
 מובהק שקדושתם חמורה מקדשי בדק הבית, שחיטתם לאו עבודה 51
 היא, כל שכן שגם בהם השחיטה עבודה. וחזרת הקושיא על דברי 52
 רבה ורב יוסף שאמרו שכל עבודה שאי אפשר לבטלה פסולה 53
 בור, שהלא שחיטה היא עבודה ואי אפשר לבטלה, וכשרה בור. 54
 הגמרא מיישבת את התירוצו: אמר רב שישא בריה דרב אידי אכן 55
 הדין כדברי רבה ורב יוסף, ושחיטה כשרה בור מפני שאינה 56

57 וְרָבִינָן בְּמִשְׁתַּנְיָנוּ. לְדַעַת רַבִּי שְׁמַעוֹן שֶׁאֵין מַחֲשָׁבָה פּוֹסֶלֶת בָּהּ, אֵין
 58 הִיא נֶחֱשֶׁבֶת לְעַבְדוּדָה, וְלַחֲכָמִים שֶׁאִמְרוּ שֶׁמַּחֲשָׁבָה פּוֹסֶלֶת בָּהּ,
 59 עַבְדוּדָה הִיא. מִפְּרִשְׁתִּי הַגִּמְרָא: בְּהוֹלֵכָה רֶבְתִּי - בְּהוֹלֵכָה גְּדוּלָּה,
 60 כְּשֶׁשָּׁחַט רְחוֹק מִהַמּוֹזָב, וּמוֹלִיךְ אֶת הַכֹּלִי עִם הָדָם בְּרַגְלִי, בּוֹלִי
 61 עָלֶיָּהּ לֹא פְּלִיגִי - לֹא נֶחֱלָקוּ רַבִּי שְׁמַעוֹן וְחֲכָמִים דְּפִסְכּוּלָה. בִּי פְּלִיגִי
 62 בְּהוֹלֵכָה וּפְרִיטִי - וְנֶחֱלָקוּ בְּהוֹלֵכָה קֶטְנָה, כְּשֶׁשָּׁחַט בְּצֵד הַמּוֹזָב
 63 וּמוֹשִׁיט בִּידוֹ אֶת הַכֹּלִי עִם הָדָם כְּדִי לְזַרוֹק מִמֶּנּוּ עַל הַמּוֹזָב, לְדַבְּרִי
 64 רַבִּי שְׁמַעוֹן לֹא פִסְלָה מַחֲשָׁבָה, וְלַחֲכָמִים פִּסְלָה.
 65 הַגִּמְרָא מִקְשָׁה שְׂאֵי אִפְשָׁר לִפְרֹשׁ כֵּךְ אֶת מַחְלּוֹקָתָם: מִיֵּיחֹב עָלָה
 66 בְּמַעֲרָבָא - שָׁחַקוּ עַל שְׁמוּעָה זֹו אִמּוּרָאֵי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, שֶׁאֵם לְרַבִּי
 67 שְׁמַעוֹן אֵין מַחֲשָׁבָה פּוֹסֶלֶת בְּהוֹלֵכָה שְׁלֹא בְּרַגֵּל, גַּם כְּשֶׁאֵי אִפְשָׁר
 68 לְבַטְלָהּ, קִשָּׁה, אֵלָּא חֲטָאֵת הָעוֹף דְּפִסְכּוּלָה בָּהּ מִחֲשָׁבָה בִּשְׁעַת הַזֹּאת
 69 דְּמֹה, לְרַבִּי שְׁמַעוֹן הֵיכִי מִשְׁפַּחְתָּהּ לָהּ - הֵיכִן מוֹרָצָא אֶתָּה שֶׁמַּחֲשָׁבָה
 70 תִּפְסֹל בְּהוֹאֲתָהּ, אֵי דְּחֲשִׁיבִי עָלָה מִקְּפִי דְּלִיפּוֹק דָּם - אֵם נֶאֱמַר
 71 שָׁחַט קוֹדֶם שִׁינָא דָם, בִּשְׁעָה שְׁמַעְלָה וּמוֹרִיד אֶת הָעוֹף בֶּכָח כְּדִי
 72 לְהוֹת מִדְּמֹה, לֹא בְּלֹם הִיא, שְׁהִי הִיא הוֹלֵכָה מוֹעֲטֵת בִּידוֹ,
 73 וְלַדְּבָרִי רַבִּי שְׁמַעוֹן אֵין מַחֲשָׁבָה פּוֹסֶלֶת בָּהּ. וְאֵי בְּתֵר דְּנִפְשָׁךְ דָּם -
 74 וְאֵם נֶאֱמַר שֶׁמַּחֲשָׁבָה פּוֹסֶלֶת לְאַחַר שֶׁהָדָם יֵצֵא מִהַצּוֹאָר, הִלָּא
 75 כֹּבֵר אֶתְּבִינָא לִיה מִצְוָתוֹ - נִשְׁתַּעַת מִצְוָתוֹ, שֶׁהַגִּמְרָא הִבִּינָה כַּעַת
 76 שְׁמִיד בִּיצִיאַת הָדָם אֵף קוֹדֶם שֶׁהִגִּיעַ לְמוֹזָב נִסְתִּימָה עַבּוּדָת
 77 הַהוּאָה, וְשׁוֹב אֵין מַחֲשָׁבָה פּוֹסֶלֶת.
 78 הַגִּמְרָא מִתְרַצָּת קוּשִׁיא זֹו: מֵאֵי קוּשִׁיא שֶׁנִּתְקַשּׁוּ בָּהּ בְּמַעֲרָבָא,
 79 דְּלִמָּא - שֶׁמֶא מַחֲשָׁבָה פּוֹסֶלֶת בַּחֲטָאֵת הָעוֹף, מִדְּפִרְשִׁי עַד דְּמִקְּטָא
 80 לְמוֹזָבָה - מִשְׁעָה שֶׁהָדָם פּוֹרֵשׁ מִהָעוֹף עַד הִגְעֵתוֹ לְמוֹזָב, שֶׁבִּשְׁעָה
 81 זֹו נִסְתִּימָה הַהוֹלֵכָה וּמִתְחִילָה הַהוּאָה, וְאֵין הִיא נִשְׁלֶמֶת עַד שִׁיגִיעַ
 82 הָדָם לְמוֹזָב, וּבִשְׁעָה זֹו נִפְסְלָה חֲטָאֵת בְּמַחֲשָׁבָה.
 83 הַגִּמְרָא מִבִּינָה רֵאִיָּה לִכְךָ: דְּהָא קִשָּׁא מִינֵיהּ רַבִּי יוֹהָנָן מְרַבִּי יוֹרְאָה,
 84 אֵם הֵיךְ מִיָּה עַל הַמּוֹזָב מִדָּם חֲטָאֵת הָעוֹף, וְנִקְטָעָה יְדוֹ שֶׁל מִיָּה עַד
 85 שְׁלֹא הִיגִיעַ דָּם לְאֹיִר תְּמוֹנָתָהּ - וְלִפְנֵי שֶׁהִגִּיעַ הָדָם לְאֹיִר הַמּוֹזָב
 86 נִקְטָעָה יְדוֹ שֶׁל הַמּוֹזָב, וְנִעֲשֶׂה בַּעַל מוֹם, מִיָּהוּ - מִה דִּין הַהוּאָה,
 87 הָאֵם גַּמֵּר הָעַבְדוּדָה הִיָּה בְּהִגְעַת הָדָם לְמוֹזָב, וְהָעַבְדוּדָה פִּסְלוּהָ
 88 מִפְּנֵי שֶׁסּוֹפָה נִעֲשֶׂה בְּבַעַל מוֹם. אוֹ שְׁמִיד שִׁינָא הָדָם מִהָעוֹף נִגְמְרָה
 89 הָעַבְדוּדָה, וְכֵהָן כֶּשֶׁר עֲשָׂאָה. וְאִמְרָה לִיָּה רַבִּי זִירָא לְרַבִּי יִרְמְיָה,
 90 שֶׁהוּאָה זֹו [פְּסוּלָה. מֵאֵי מַעֲרָבָא], מִשּׁוּם שֶׁלְּמַדְנוּ מִהַפְּסוּקִים
 91 הַנִּמְבָּאִים דִּין חֲטָאוֹת הַפְּנִימִיּוֹת שִׁיִּהְיָ 'וְנִתֵּן' בְּעֵינָיִם - שֶׁהַהוּאָה
 92 נִמְשַׁכֶּת עַד שִׁינִתֵּן הָדָם עַל גְּבִי הַמּוֹזָב. שֶׁנֶּאֱמַר לְגַבִּי פֶּר כֶּהָן מִשִּׁיחַ
 93 [וְיִקְרָא ד' ו-1] 'וְטָבַל הַכֹּהֵן אֶת אֶצְבָּעוֹ בְּדָם וְהִזָּה מִן הָדָם שְׁבַע פְּעָמִים
 94 לְפָנָי ה' אֶת פְּנֵי פָרְכָת הַקֹּדֶשׁ. וְנָתַן הַכֹּהֵן מִן הָדָם עַל קִרְנוֹת מִזְבֵּחַ
 95 קִטְרֶת הַסִּמִּים' וְגו'. וּמִכָּךְ שֶׁהוּאָה וְהַנִּתְנִיָּה נִכְתָּבוּ בְּסִמִּיכוֹת,
 96 לְמַדְנוּ שֶׁכֶּשֶׁם שֶׁנִּתְנִית הָדָם בַּחֲטָאוֹת הַפְּנִימִיּוֹת נִשְׁלֶמֶת בַּהִגִּיעַ
 97 הָדָם לְמוֹזָב, אֵף חֲטָאֵת הָעוֹף שֶׁנִּכְתָּב בָּהּ 'וְהוּזָה', הִזֹּאת דְּמָה
 98 נִשְׁלֶמֶת בְּהִגְעַת הָדָם לְמוֹזָב. וּמַעֲתָה לֹא מוֹכֵן מִדּוּעַ שָׁחַקוּ
 99 בְּמַעֲרָבָא שֶׁאֵין לְהַעֲמִיד שְׂרָבִי שְׁמַעוֹן סוֹבֵר שֶׁאֵין מַחֲשָׁבָה פּוֹסֶלֶת
 100 בְּהוֹלֵכָה הַנִּעֲשִׂית בִּידוֹ, וְהִרִי אֵף לְדַבְּרִי מַחֲשָׁבָה פּוֹסֶלֶת בְּהוּאָה
 101 מִשְׁעָה שִׁינָא הָדָם וְעַד שִׁיגִיעַ לְמוֹזָב.
 102 הַגִּמְרָא מְבַאֲרָת אֶת הַקּוּשִׁיא שֶׁשָּׁחַט בְּמַעֲרָבָא: בִּי אֲתוֹ - [כְּשֶׁבֶאֱוָן]
 103 רַב שָׁפָא וְרַב הוֹנָא בְּרִיה דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ מִבִּי רַב אִמְרִי הֵינִי חוֹבָא -
 104 שֶׁשָּׁחַטוּ שֶׁל אִמּוּרָאֵי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הִיָּה מִשּׁוּם שֶׁאֵין לְהַעֲמִיד אֶת
 105 מַחְלּוֹקַת חֲכָמִים וְרַבִּי שְׁמַעוֹן בְּהוֹלֵכָה מוֹעֲטֵת; וְכִי בְּהוֹלֵכָה רֶבְתִּי -
 106 בְּמִקּוֹם שֶׁכֹּהֵן צָרִיךְ לְהוֹלִיךְ אֶת הָדָם בְּרַגְלִי מִרְחָק גְּדוֹל לֹא פְּלִיגִי.
 107 חֲכָמִים וְרַבִּי שְׁמַעוֹן, וְהָא בִּי פְּלִיגִי בְּמִשְׁתַּנְיָנוּ בְּהוֹלֵכָה רֶבְתִּי פְּלִיגִי -
 108 בְּהוֹלֵכָה גְּדוּלָּה נֶחֱלָקוּ, שְׂרָבִי שְׁמַעוֹן סוֹבֵר שֶׁאֵין מַחֲשָׁבָה פּוֹסֶלֶת
 109 בְּהוֹלֵכָה מִמִּקּוֹם שֶׁחֲשִׁיטָה וְעַד הַמּוֹזָב, כִּיֵּן שְׁהִיָּה יוֹכֵל לִשְׁחוּט
 110 בְּסִמּוֹן לְמוֹזָב וּלְבַטֵּל אֶת הַהוֹלֵכָה. וְלַחֲכָמִים גַּם בּוֹה מַחֲשָׁבָה
 111 פּוֹסֶלֶת מִפְּנֵי שֶׁסּוֹף סוֹף שָׁחַט בְּרִיחוֹק מִהַמּוֹזָב וְהִיָּה מוֹכֵרָח לְהוֹלִיךְ
 112 אֶת הָדָם בְּרַגְלִי.

1 הַגִּמְרָא דְּנָה הָאֵם אִפְשָׁר לְתַקֵּן הוֹלֵכָה שְׁנַעֲשֶׂתָה שְׁלֹא בְּרַגֵּל.
 2 שׁוֹאֲלָת הַגִּמְרָא: אִפְשָׁר לְתַקְּנָהּ - אִפְשָׁר לְתַקֵּן הוֹלֵכָה שְׁלֹא בְּרַגֵּל,
 3 עַל יְדֵי שִׁיחּוּרִי אֶת הַכֹּלִי עִם הָדָם לְאַחֲזוּרִי, וְיַחְזוֹר וְיוֹלִיךְ בְּרַגְלִי,
 4 אוֹ לֹא אִפְשָׁר לְתַקְּנָהּ, וְהִקְרִיב פִּסּוֹל.
 5 תָּא שְׁמַע רֵאִיָּה מִהַמְּשַׁנָּה שֶׁהוּבָאָה לְעִיל, שֶׁאֵם קָבַל הַכֶּשֶׁר וְנָתַן
 6 לְפִסּוֹל, יַחְזוֹר לְכֶשֶׁר, וּמוֹכֵחַ שֶׁאִפְשָׁר לְתַקְּנָה עַל יְדֵי שִׁיחּוּרִי לְכֶשֶׁר
 7 וְיַחְזוֹר וְיוֹלִיכֵנוּ בְּרַגְלִי. וְנִתִּי נָמִי - וְאֵף אֵם נִפְרַשׁ אֶת הַמְּשַׁנָּה
 8 כְּגִישּׁוֹר שֶׁהוּבָאָה לְעִיל (ד' ד') יַחְזוֹר הַכֶּשֶׁר וְיִקְבְּלֵנוּ, וְאֵין צָרִיךְ
 9 לְהַחְזוֹר אֶת הַכֹּלִי לְמַקְוֹמוֹ הָרֵאשׁוֹן, כֹּל שֶׁכֵּן שֶׁאֵין כֵּאֵן סִפֵּק, שְׁהִי
 10 לְגִירָסָא זֹו מוֹכֵחַ שֶׁהוֹלֵכָה שְׁלֹא בְּרַגֵּל שְׁמָה הוֹלֵכָה, וְאֵין צָרִיךְ
 11 לְתַקְּנָה. אִמְנָם אֵי קָלָא דְּעִתָּךְ לֹא אִפְשָׁר לְתַקְּנָה, וְנִגְרוֹס בְּמִשְׁנָה
 12 שֶׁאֵם קִיבַל הַפִּסּוֹל יַחְזוֹר לְכֶשֶׁר, אֵם כֵּן יִקְשָׁה אֵיךְ מוֹעִיל לְהַחְזוֹר
 13 אֶת הָדָם לְכֶשֶׁר, הִלָּא אִיפְשָׁלָא לָהּ - כֹּבֵר נִפְסְלָה הַהוֹלֵכָה
 14 שְׁנַעֲשֶׂתָה בְּהוֹשֲׁטָה הִיד, וְשׁוֹב אֵי אִפְשָׁר לְתַקְּנָה.
 15 הַגִּמְרָא דּוּחָה אֶת הָרֵאִיָּה: מִי מִכְּבָרִי - הָאֵם אֶתָּה סוֹבֵר דְּקָאֵי וְ
 16 נָמִי - שֶׁחֹזֵר עוֹמֵד כְּלָפִי פָּנִים לְצֵד הַמּוֹזָב, וְהִכְהָן שֶׁהוֹשִׁיט לוֹ אֶת
 17 הָדָם קֶרְבּוֹ לְמוֹזָב. לֹא - אֵין זֶה כֵּךְ, אֲלֹא דְּקָאֵי וְרַבִּי יוֹהָנָן - הוֹר עוֹמֵד
 18 כְּלָפִי חוּץ וְכְשֶׁמוֹשִׁיט לוֹ הִכְהָן אֶת הָדָם, מִרְחִיקוֹ מִהַמּוֹזָב, וְאֵין זֹו
 19 הוֹלֵכָה כֹּלָל, וְאֵין שִׁיךְ לְפִסְלוֹתָהּ מִשּׁוּם הוֹלֵכָה שְׁלֹא בְּרַגֵּל.
 20 הַגִּמְרָא מִבִּינָה מִימָרָא נּוֹסֶפֶת שֶׁל רַבִּי יוֹחָנָן לְגַבִּי הוֹלֵכָה שְׁלֹא
 21 בְּרַגֵּל: אִתְּמַר, אִמְרָה עוֹלָא אִמְרָה רַבִּי יוֹחָנָן הוֹלֵכָה שְׁלֹא בְּרַגֵּל פְּסוּלָה,
 22 וְאִפְּלִי אֵם עֲשָׂאָה כִּהֵן הָדָם נִפְסֹל. וּמְדַבְּרִי רַבִּי יוֹחָנָן שֶׁהוֹלֵכָה זֹו
 23 פּוֹסֶלֶת אֶת הָדָם, אִלְמָא לֹא אִפְשָׁר לְתַקְּנָה - הִרִי שְׂאֵי אִפְשָׁר
 24 לְתַקְּנָה.
 25 רַב נַחֲמָן מִקְשָׁה עַל דְּבָרֵי רַבִּי יוֹחָנָן: אִתְּבִינָה רַבִּי נַחֲמָן לְעוֹלָא, כִּיצַד
 26 אִמְרָה רַבִּי יוֹחָנָן שֶׁהוֹלֵכָה שְׁלֹא בְּרַגֵּל פְּסוּלָה, וְהִלָּא שִׁנְיָנוּ (כב) שֶׁאֵם
 27 לְאַחֲרֵי שֶׁקִּיבַל אֶת הָדָם מִצּוֹאֵר הַבְּהֵמָה לְתוֹךְ כֹּלִי, נִשְׁפָּךְ מִן הַכֹּלִי
 28 עַל הָרִצְפָּה וְאִסְפָּה, הָדָם בָּשָׂר לְזוּרִיקָה. וּמִכֵּיִן שֶׁדֶּרֶךְ הָדָם הַנִּשְׁפָּךְ
 29 לְהַתְפַּשֵּׁט עַל הָרִצְפָּה לְכָל צֵד, נִמְצָא שֶׁדָם זֶה נִתְקַרֵּב לְמוֹזָב בְּלֹא
 30 הוֹלֵכָה בְּרַגֵּל, וְלִמְדֵנוּ שֶׁעַל יְדֵי שֶׁהִכְהָן אוֹסֵפוֹ וּמוֹלִיכֵנוּ בְּרַגְלִי
 31 מִתְקַיֵּמֶת בּוֹ הוֹלֵכָה כְּדִינָהּ. וְקִשָּׁה, שֶׁלְּדַבְּרִי רַבִּי יוֹחָנָן הִלָּא אֵי
 32 אִפְשָׁר לְתַקֵּן הוֹלֵכָה זֹו.
 33 מִתְרַצָּת הַגִּמְרָא: הָכָא בְּמֵאֵי עֲקָרִינָן, בְּשִׁינָא הָדָם לְחוּץ וְנִתְרַחַק
 34 מִהַמּוֹזָב, וְאֵין בּוֹה מִשּׁוּם הוֹלֵכָה. תְּמַהָה הַגִּמְרָא: וְכִי יִתְכֵּן שֶׁדָם
 35 שֶׁנִּשְׁפָּךְ, לְבָרִיא נִפְיָק לְגוּיָא לֹא עָיִל - יֵצֵא לְצֵד חוּץ וְלֹא יִכְנֹס
 36 לְפָנִים. מִיִּישֵׁבֶת הַגִּמְרָא: מְדוֹבֵר בְּמִשְׁנָה שֶׁהָדָם נִשְׁפָּךְ בְּמִקּוֹם מְרֻדָּן
 37 שִׁשְׁפּוּעֵי לְצֵד הָרְחוֹק מִהַמּוֹזָב, וְהָדָם אֵינוֹ מִתְקַרֵּב לְמוֹזָב. אִיבְעִית
 38 אִימָא, מְדוֹבֵר שֶׁהָדָם נִפֵּל בְּנוֹמָא וְאֵינוֹ מִתְפַּשֵּׁט כֹּלָל לְצַדִּים.
 39 וְאִיבְעִית אִימָא, בְּסִמִּיכָא - בְּדָם עֲבָה שְׁעוֹמֵד לְקֶרוֹשׁ, שֶׁאֵינוֹ
 40 מִתְפַּשֵּׁט לְצַדִּים.
 41 מִקְשָׁה הַגִּמְרָא: וְאִיפְשָׁל תִּנָּא לְאַשְׁמוּעִינָן בֵּל הֵי - וְכִי טֵרַח הַתָּנָא
 42 לְהַשְׁמַעֵינוּ דִּין נִשְׁפָּךְ הָדָם בְּאוֹפְנִים אֵלּוּ שֶׁאֵינָם מִצּוּיִים. וְעוֹד יֵשׁ
 43 לְהַקְשׁוֹת, אִתְּנִי בְּרִינָן - עַד שֶׁשְׁנֵי הַתָּנָא בִּפְרָק הָבָא (להלן)
 44 כֵּהָן. שֶׁאֵם נִשְׁפָּךְ הָדָם מִצּוֹאֵר הַבְּהֵמָה עַל הָרִצְפָּה וְאִסְפָּה לְתוֹךְ כֹּלִי,
 45 פְּסוֹל לְזוּרִיקָה, הִלָּא הַתָּנָא הִיָּה יוֹכֵל לִיפְלוֹן בְּרִידִיָּה - לְחַלֵּק גַּם
 46 בְּדִין שְׁלוֹ. וְלִוְמֵר בְּמִשְׁנָה בִּפְרָק שְׁלִישִׁי, בְּמָה דְּכָרִים אִמּוּרִים שֶׁדָם
 47 שֶׁנִּשְׁפָּךְ מִהַכֹּלִי כֶּשֶׁר, בְּשִׁינָא לְחוּץ, אִכָּל אֵם נִכְנָס לְפָנִים - לְכִיוּן
 48 הַמּוֹזָב, אִפְּלִי אֵם יַחְזוֹר וְיִאֲסַפְנָה, פְּסוֹל לְזוּרִיקָה, שֶׁכִּנִּסְתּוֹ לְצֵד
 49 פָּנִים הִיָּה הִיא הוֹלֵכָה שְׁלֹא בְּרַגֵּל וְאֵי אִפְשָׁר לְתַקְּנָה. וּמִכָּךְ שֶׁלֹּא
 50 שֶׁנָּה הַתָּנָא לְחִילּוֹק זֶה, מִשְׁמַע שֶׁרַק דָם שֶׁנִּשְׁפָּךְ מִצּוֹאֵר הַבְּהֵמָה
 51 פִּסּוֹל, אֲבָל אֵם נִשְׁפָּךְ מִהַכֹּלִי, אֵף שֶׁנִּתְקַרֵּב מִעַצְמוֹ לְגַבִּי הַמּוֹזָב,
 52 יוֹכֵל הִכְהָן לְאוֹסֵפוֹ וְלַחְזוֹר וְלַהּוֹלִיכֵנוּ. מִסִּיקָה הַגִּמְרָא: אֲכַן יֵשׁ מִכָּאֵן
 53 תְּיִוְבָתָא עַל דְּבָרֵי עוֹלָא מִשְׁמֹנוּ שֶׁל רַבִּי יוֹחָנָן שֶׁאֵי אִפְשָׁר לְתַקֵּן
 54 הוֹלֵכָה שְׁלֹא בְּרַגֵּל.
 55 הַגִּמְרָא מִבִּינָה מַחְלּוֹקַת תְּנָאִים בְּדִין הוֹלֵכָה שְׁלֹא בְּרַגֵּל: אִתְּמַר,
 56 הוֹלֵכָה שְׁלֹא בְּרַגֵּל אֵם נֶחֱשֶׁבֶת כְּעַבְדוּדָה, הִיא מִתְּלִיקָתָה רַבִּי שְׁמַעוֹן

1 **אֶפְשָׁר לְתַקְנָהּ** בין שעשאה זר בין שעשאה כהן אמרין דאין הולכה ופסולה דהא נעשית
2 שלא כהלכתה מידו יש לה תקנה להחזירה לאחריה ולחזור לתוליד ברגל או אין לה
3 תקנה: **יחזיר לבשר** אלמא אפשר לתקנה: ונתי נמי ב'. כלומר ואי נמי מפרשת לה דבכשר
4 ראשון (ישולין) לצד המזבח קאמר וכל שכן דשמעת דהולכת כשר קמא דהואי שלא
5 ברגל כשרה היא מכל מקום ש"מ דבשרה ע"י
6 תקנה: **אֶפְסָלָא** בהולכת כשר ראשונה: מי
7 סברת דקאי זר נואי. לצד המזבח שחקריב
8 הראשון בהושטתו לצד המזבח: דקאי זר בראי.
9 וכשר שהושיט לו הריקה: מן המזבח הלכך
10 לאו הולכה הואי לפסול ובי פשטינן יחזור כשר
11 ויסלנו חור מעשה איצטא הוא דעבר דליכא
12 הושתת יד דמקריבנו למזבח: פסלה ואפילו
13 עשאה כהן פוסלת הדם והזחיה דפסחים בדנידי
14 וכרשנין: נשפך מן הכלי על הרצפה ואספו
15 בשר. הואיל ונתקבל בכלי משנה היא ב'פ'
16 שלשי בכל הפסולים קסיד כשנשפך ונתפשו
17 ברצפה נתקרב לצד המזבח וקתני כשר ונתי נמי
18 דאמרת דצריך להחזירו לאחריו ולחזור
19 ולתוליד ברגל מי"מ בתקנתא סגי לה: כשיצא
20 לחוץ, כשנשפך לא נתפשט לצד המזבח אלא
21 נתפשט לחלץ מן המזבח ונתרחק: ופריכין לבדאי
22 נפיק לגואי לא עייל. בתמיה ובי אפשר לדם
23 צלול שישפך ולא יתפשט לכל דרדין: במקום
24 מדרין, ומשופע חוץ למזבח: בנושא. שעומד
25 במקומו ולא נתפשט: אי נמי כפסטיבא. דם עבה
26 וקורב לקרשו: באידך פירקין. ב'פ' שני: נשפך על
27 הרצפה. מצואר בהמה ולא נתקבל בכלי: פלוג
28 בדריה. בהזחיה דפרק שלשי דאירי בקבלת כלי
29 נפלוג בה חילוק לפסול שפעמים שאף מן הכלי
30 לרצפה פסול אלא מרלא אשכח פסול אלא
31 מצואר בהמה ש"מ נשפך מן הכלי לא שנת נפק
32 לבראי ול"ש עייל לגואי כשר: תיובתא. דעולא:
33 מחלוקת ר' שמעון ורבנן, דמתני' היא אי הויא
34 עבודה אי לא לרבי שמעון לא הויא עבודה דהא
35 קתני מתני' ר' שמעון מכשיר בהילוך דלא פסל
36 בה מחשבה בהולכה שלא ברגל ומשום דלאו
37 הולכה היא: בהולכה רבתי ב', מסקנא היא
38 למילתיה דקמפרש ואומר דבי פליגי ר' ורבנן
39 (בהולכה וזותרתא) ובהולכה וזותרתא פליגי
40 ששחט בצד המזבח וזרק דהיינו שלא ברגל אבל
41 בהולכה רבתי דהיינו ברגל לא פליגי ולקמן
42 מותיב לה ממתניתין דשמעין מיהא דבשחט נמי
43 רחוק מן המזבח מכשיר רבי שמעון מדרקתני שאם רצה שחט בצד המזבח וזרק: מחכו עליה במעריבא. (מחזיקו עליה) דהאי שמעתא דמוקי טעמא דר"ש בהולכה וזותרתא) ולמימר דלאו
44 הולכה היא ואע"פ שאי אפשר לבטלה לזו לאו עבודה היא: אלא חטאת העוף. דקיימא לן ב'פ' קדשי קדשים (לקמן דף סה). דפסל בה מחשבה בהזאת דמהו שחוט עיקר עבודתה דכתיב
45 שם יהוה מרד החטאת על קיר וגו' שאוהזה בגופה ומתיז דמה לקיר וזך היתוך הולכה וזותרת היא וכן דטעמא דר"ש משום דהולכה וזותרת לא פסל בה מחשבה היכי פסל בה: אי
46 דהשיב עליה מקמי דליפוק דם. דהיינו בהתוה: הא אמרת לא כלום היא. דהא הולכה וזותרת היא: ואי בתר שנקיק חרם. נתינו מן הצואר חשיב: הא איתבירא מצוותיה. דקסיד מבי
47 נפק דם גמרה לה עבודת הזאתה ואע"ג דלא מטא דם למזבח א"ב בהולכה רבתי פליגי וטעמא דר"ש משום דאפשר לבטלה הוא הא דחטאת אי אפשר לבטלה אלא אי אמרת משום
48 טעם דלאו הולכה היא ובשלא ברגל פליגי היכי פסלה בהך הלא אין כאן מחשבה אלא בהולכה שלא ברגל לא שמה הולכה וולא פסיל בה
49 מחשבה) ליכא למפירך מהא דבי אמר ר' יוחנן הולכה רבתי קאמר שאין רובה בכך אבל השוחט בצד המזבח כ' וכן חטאת העוף שנמלקת אצל המזבח עיקר הולכתה בכך ומודה בה
50 רבי יוחנן: ומאי קושיא דלמא מדרשיה. דם דפסל לה הולכה מתחלת הוא וישנה להזאה עד דמטי למזבח וחיללא עלה המחשבה: דהא בקא מיניה כ' היה מזה. בחטאת העוף או
51 בחטאת הפנימיות: מהו. מי הויא עבודה בעל מום ופסולה או לא דאיכא למימר מבי פריש דם גמרה לה: וא"ל פסולה מ"ט והוה. דחטאת העוף או דחטאת הפנימיות דכתיב בזה הוה
52 והוה נתן בעיני דהוא דומיא דנתן דגבי הדיד דהוא וזוהו מן הדם וזוהו נתן הכהן מן הדם על קרנות וגו' אלמא ישנה להזאה עד שיגיע למזבח: היינו חובא. דא דמחכו במעריב משום
53 דקשיא להו הכי: ובהולכה רבתי לא פליגי והא כי פליגי ב'. דהא דקתני אפשר שלא בהילוך ש"מ בדחילוק עסקין וטעם משום שאפשר לבטלה הוא והא מהא לא ביטל: אלא בהולכה
54 וזותרת כ"ע לא פליגי דפסולה. גריסין וטעמא משום דא"ל לבטל ומאן גריס דלא פסלה טעמא משום דלא כלום היא ואין שם הולכה עליה אלא כולה צורך וריקה היא והא לא היה
55 בדעתיה למחשב אזריקה אלא אהולכה ולא חשיב מיד ופסול דחטאת העוף כדאוקי מדרשיה ועד דמטא למזבח ומשום מחשבת הזאה ולא משום מחשבת הולכה: חוליוהי. ברגל
56 והחזירו בהן שהעבודה עליו מוטלת וחזר והולכיו כשר והא דתניא לעיל זר ואון בהולכה פסול כשלא החזירה: אפשר לתקנה. להולכת פסול ולא דמיא לשאר עבודות דאילו שחטת
57 וקבלה חזיקה מאחר שנוגע בפסול אי אפשר לחזור לעשותן בחכשו ר' אשת קבלה נמי יש לתקן כגון שלא קבל הפסול כל הדם יוכל כשר לחזור ולקבל הולכה היא: דאי כשרה ב'פ' שלשי
58 (לקמן דף לב). תן לא אם יש דם הנפש יחזור הכשר ויקבל וכן בוריקה: הכי גריסין חוליוהי בהן והחזירו וחזר וחוליוהי זר: אמר רב שימי לדברי תפכשיר. בהולכיו זר והחזירו כהן וחזר
59 והולכיו: פוסל. כיון דהתם מ"ט מכשיר דאילו בתר בתרייתא ה"ז זיל בתר בתרייתא: לדברי תפכשיר. דאילו בתר הולכה קמיתא מכשיר כיון דאילו בתר קמיתא: אף לדברי תפכשיר (ושם)
60 פוסל כאן דהא צריך לאמטוייה (מאחר שנתרחק צריך לחזור ולהביא לצד מזבח נמצא דהולכה אחרינה לצורך ככל ההולכות):

הא

ור' ואונן. הא דלא תנא בעל מום ושתי יין ופרועי ראש משום דכתיב בהן חילול בהדיא: **טבול** יום. אודיב תני טמא חו ואין צריך לומר זו קתני ומשום דאיכא תרי קראי תני תריווהו והא דלא תני טמא ברישא דנדיא ליה למיתני טמא בהדי ערל כדאשכחן בפרק הערל (יבמות דף ע.) ובתנינה (דף ד.) ועוד איכא תנא דמריב ליה לערל כי טמא ומיהו טוגיא

דגמ' דלא כותיה מדימזכרי ליה תרי קראי ובי חטא דאצטריך לערל בקרבן צבור דאילו טמא שרי דהא כי מריב ר"ע לערל כי חטא דתני בוב ומצורע דהוהא קרא דריש דכתיב איש איש מזרע אדון והוא צרוע או זב ואותה טומאה לא הותרה בעצור:

אלא למעוטי גוים השתא ציץ לא מרצה. הקשה דרב רבי יום טוב דכבא משמע דהאי בני ישראל לא אתא למעוטי גוים ולקמן אמרין בפ' ב"ש (דף מה.) קדשי גוים אין חיביב עליהם משום נותר דילפינן חילול מטומאה ובטומאה כתיב בני ישראל ולא גוים ואין לומר דמבני ישראל דכתיב גבי אבילת קודש בטומאה קודש שווה פסוק שני לו בפרשת אמור אל הכהנים דלא משמע הכי בתורת כהנים וברשי תמורה (דף ג.) דמיתיה חתם בהדיא קרא דיומרו ועוד דגבי יגורו כתיב חילול ולא גבי אבילת קודש בטומאה וי"ל דקרא דיומרו מיירי בכל שימוש בין בבחן טמא ששימש בין בור שימש וגם איירי בכל טומאה בין באבילת קדשים בטומאה בין בטמא ששימש ופשטא ליה דלמעוטי קדשי גוים מאבילת בטומאה לחודיה לא אתא דמבני ישראל דכתיב בתריה גבי אבילה בטומאה נפקא ואתא למידרש זר מבני ישראל ולא יחללו ובאבילת טומאה דכתיב הכא לאשמועינן דכתיב ביה חילול לאגמורי אנתר וא"ת איכ' במכות (דף י"ד.) ובשבועות (דף ז.) ובפרק הערל (יבמות דף ע"ה.) אמאי דחק ר' יוחנן אחריה לאבילת קודש בטומאה תיפוק לן מהכא ויש לומר משום דהאי קרא חיי לאו שבבבלות דאתא נמי לטמא ששימש מידו קשה בפרק אלו הן הנשרפין (סנהדרין דף פג.) דיליף טמא ששימש במיתה מחילול חילול מחרומה ופריך לילף חילול חילול מנותר דבכרת ולא במיתה ומשני חילול דרבים עדיף ולא יחללו מלא יחללו אבל נותר כתיב את קדש ה' חילול בלי יחיד והשתא אבתי הוה ליה למילף מאבילת טומאה דבכרת דבכתיב קרא גופיה ועוד כיון דמחזק קרא נפקי חילול דשימוש לחילול דאבילה ועוד דלקמן שלחו פ' בית שמואי (דף מו.) אמרין ולא יחללו בשני חילולין הכתוב מדבר אחד פסול נותר ואחד פסול

טומאה ומקשי אהדיא אם כן בנותר נמי איכא חילול דרבים ולא יחללו וי"ל דיליף טמא ששימש במיתה מחילול דכתיב בתרומה גבי מיתה ומתו בו כי יחללוהו ופריך נילף כרת מחילול דנותר דכתיב גבי כרת כי את קדש ה' חלל ונתרתה ולכן משני היינו חילול דחידא אבל לא יחללו דקרא דיומרו אע"ג דמיייר בטמא שאכל וגם נותר והוא חילול לא כתיב עונש בהדיא. דה עיקר ברין. ועוד י"ל דבכתיב קרא דלא יחללו משמע טמא ששימש חור ששימש ואבילת קודש ונותר ולא יענין להי מניניהו נקיש אי לזר דבמיתה או לאבילת קודש ונותר דבכרת לכך צריך ג"ש ומיהו קשה לתנא דבי ר' ישמעאל דלא נפקא לן זר מהאי קרא ועוד קשה אדנפקא לן ליה בעל מום ששימש במיתה מטמא ששימש נילף מאבילת קודש דבכרת חילול דרבים וקשה לרבינו זצ"ל דלקמן דיליף דאין חיביב על קדשי גוים על עון דנותר דיליף מחילול חילול דטומאה דכתיב בני ישראל ולא גוים הלא הוהא קרא גופיה בנותר משיעתיה כדחגי לוי בשני חילולין הכתוב מדבר ועוד קשה לי מגל' דלא דריש שני חילולין חילול נותר חילול טומאה הלא לוי גופיה בשמעתין מוקי לקרא בשני חילולין אחרני חילול טומאה חילול זרות י"ל כיון דטומאה חרות כתיב בקרא אפילו לא כתיב אלא חור חילול ממילא הוה קאי אתריווהו ותימה לי הא אצטריך חילול לשון רבים לאגמורי מיתה בטמא ששימש פרק דנשרפין (סנהדרין דף פג.). ברין: **אתיא** בקל חומרו מבעל מום. מיישב שאוכל לא מצי למילף דמה ליושב שכן פסול לעדות כדאמר בסמוך וממחוסר בגדים ושלח רוחו ידים ורגליו נמי דהני לא פסלי אלא מטעם זרות אבל קשה דנילף בקי' משתיין יין (ולקמן) ופרועי ראש ועומד על גבי כלים) וי"ל דלא קשיא מידי משתיין יין ולקמן מפיק שתיין יין דחילול מחוקה חוקה ממחוסר בגדים ומחוסר בגדים לא נפקא לן דחילול אלא מטעם זרות חור אבתי לא קמ"ל וגם מפרועי ראש לא קשיא מידי דשיליף פרק שני דסנהדרין (דף כב.) אמרין דפרועי ראש למיתה גמירי אבל למילול לא גמירי ואפילו למאן דאמר התם דמחלל היינו משום דאיתקש לשתיין יין דמחלל מטעם זרות וצ"ע אמאי לא יליף מקי' דיושב דאיתו במיתה וגם זר דאיתו במיתה בקבלה לפי שאינה עבודה תמה ומחללי כל שכן

פרועי ראש דבמיתה דמחללי. ברין:

הא צריך לאמטוייה. דקאמרת לאחשובה עבודה מהאי טעם מחלוקת ר' אליעזר ורבנן במתני: בחין. להלן מן המזבח והכניסו בפנים לצד המזבח והוציאו לחוין. כלומר ריחוק מן המזבח הנה חוץ ופנים כולוה בעזרה: הא צריך לאמטוייה. לכשחזור ויקריבו לצד המזבח אם תהא אותה הולכה במחשבה פסולה: לאו בחילוף הצריך לעבודה דמי. והאילו ושלא לצורך הוציאו על זמם הוצרך לחזור ולהכניסה: אי תנאי. דמדה בה ר' אליעזר תניא ואין מחלוקת בין ר"א לת"ק אלא אר"ש אבהו קאי ופליג:

הדרן עלך כל הזבחים

כל הזבחים. אונן. כל זמן שלא נקבר המת: **טבול** יום. דשרץ ודמת ושאר טומאות שלא הוצרכו לקרבן: מחוסר כפורים. זב ומצורע שטבול והעריב שמשן ולא הביאו כפרתו: מחוסר כגורים. כהן גדול ששימש בפתוח משמונה וכוהן הדיוט בפחות מד': ושלא רחץ ידים ורגליו. מן הכוהר ערל. כהן שמתו אחיו מחמת מילה: יושב או עומד על גבי כלים. שיש חציצה בין רגליו לרצפה וכולוהו יליף בגמ' דפסלי בעבודה: **גמ'** ויגורו מקדשי מ"ו. גבי מקריבים בטומאה כתב דסמין ליה כל איש אשר יקרב מכל זרעכם: (למעוטי מ"ו.) בני ישראל למעוטי מ"ו. קרבן של מי הוא ממעט מלהחזיר כהנים על הטומאה: אליכא למעוטי ננות ישראל. קרבן נשים שלא הוזכרו כהנים מלהקריבו בטומאה: קרבן נשים בנפואה קרב. בתמייה וזי יש כח בקרבן נשים לדחות הטומאה: **אלא** למעוטי קרבן גוים. גוי ששילח עולתו כדתניא בהכל שוחטין (חולין דף יג.) איש איש לרבות את הגוים שנודרים נדרים ונדרות כישראל: **השתא** ציץ לא מרצה. על טומאת עולין שבקרבנו בנך נטמא הדם או החלב בדרך שמרצה על של ישראל: **דאמר** מ"ו. במנחות בהקומץ רבה (דף כה.) לא הורצה. דכתיב לרצון להם ולא לגוים: **בטומאת** הנוף י"א קרב. בתמייה והלא (אפילו) אצל קרבן יחיד דישאל לא נדחת: **אלא** הכי קאמר ויגורו מקדשי. יתרחקו בטומאה מכל קדשים: בני ישראל לא יחללו. הוריים אף הם יגורו כדי שלא יחללום לימד על זר שעבד שחילל את הקדשים ופסלו: **בעל מום** שאוכל. את קדשי קדשים דכתיב (ויקרא כא) מקדשי הקדשים ומן הקדשים יאכל: **אם** עבד חילל. דכתיב מום בו ולא יחלל את מקדשי (שם) **זר**

הדרן עלך כל הזבחים

כל הזבחים שקבלו דמן, זר, אונן, **טבול** יום ומחוסר כפורים ומחוסר כגורים, **שלא** רחץ ידים ורגליו, **ערל**, **טמא**, **יושב**, **עומד** על גבי כלים, **על גבי** בהמה, **על גבי** רגלי חבור, **פסל**. **קבל** בשמאל, **פסל**. **רבי** **שמעון** **מכשיר**: **גמרא** **זר** **מגל**, **דתני** **לוי** **דבר** **אל** **אחר** **ואל** **בניו**, **ויגורו** **מקדשי** **בני** **ישראל** **וגו'**, **בני** **ישראל** **למעוטי** **מ"ו**. **אליכא** **למעוטי** **נשים**, **קרובן** **נשים** **בטומאה** **קרב**. **אלא** **למעוטי** **עובדי** **כוכבים**, **השתא** **ציץ** **לא** **מרצה**, **דאמר** **זר** **ובעובדי** **כוכבים** **בין** **בשוגג** **בין** **במזיד**, **לא** **הורצה**. **בטומאה** **קרב**. **אלא** **הכי** **קאמר**, **ויגורו** **מקדשי** **בני** **ישראל** **ולא** **יחללו**. **דבי** **רבי** **ישמעאל** **תנא**, **אתיא** **בקל** **וחומר** **מבעל** **מום**, **מה** **בעל** **מום** **שאוכל** **אם** **עבד** **חילל**, **זר**

פרק שני - כל הזבחים שקבלו דמן

משנה

העבודה השניה הנעשית בקרבן לאחר השחיטה היא 'קבלת הדם'
בבלי שרת מצואר הבהמה כדי לזרוקו על המזבח. המשנה תבאר
אלו אנשים קבלת הדם שלהם פסולה, וכן באלו אופנים העבודה
פסולה אף כשנעשית על ידי כשר לעבודה.
כל הזבחים שקבלו את דמן, ור - שאינו כהן. או אינן - מי שמת לו
אחד מקרוביו שחייב להתאבל עליהם, ועדיין לא נקבר. או גבול
יום - טמא שאין צריך להביא קרבן, שטבל ועדיין לא העריב
שמשו. וכן מחוסר כפורים - זב ומצורע שטבלו והעריב שמשם,
ועדיין לא הקריבו הקרבן שחייבים בו. וכן כהן שקיבל הדם
כשהוא מחוסר בגדים מנגדי הכהונה. או שלא רחץ ידים ויגלים מן
הכיוור. או ערל. או טמא. או שהיה הכהן יושב ומקבל הדם. או
שהיה עומד על גבי פלים החוצצים בין רגליו לרצפת העזרה, וכן
אם עמד על גבי פהמה, או על גבי רגלי חפרו, בכל אופנים אלו פסול
את העבודה. דין נוסף קבל הדם ביד שטמא, פסול העבודה. רבי
שמעון מכשיר.

גמרא

מבררת הגמרא את המקור לכל הפסולים המוזכרים במשנה: ור
מנלן שעבודתו פסולה. ומשיבה: דתני לוי בברייתא. נאמר בתורה
בפרשה המזהירה את הכהנים שלא יעבדו בטומאה (ויקרא כב ב)
'דבר אל אהרן ואל בניו ויניחו מקדשים בני ישראל וגו' ולא יחללו
את שם קדשי אשר הם מקדשים לי אני ה' ויש לברר, מה שהוסיף
הכתוב 'בני ישראל' ולא אמר 'ויניחו מהקדשים', שלכאורה
הכוונה היא שרק מקדשי 'בני ישראל' יש להם לפרוש, למעוטי
מאי - איזה קרבן בא למעט, שאפשר להקריבו בטומאה. אלימא
למעוטי קרבן שהביאורו נשים ו'בני ישראל' הכוונה ולא קרבנם
של 'בנות ישראל', תמוה, וכי קרבן נשים בטומאה קרב, והלא
בודאי אין כח בקרבנם לדחות איסור עבודה בטומאה. אלא נפרש
ש'בני ישראל' למעוטי קרבן עוקדי כוכבים, שמותר להקריבם
בטומאה, תמוה, השתא, ומה ציין לא מרצה על טומאת חלב ודם
של קרבן עובד כוכבים, דאמר מר בברייתא, ועוקדי כוכבים
שנטמא דם קרבנם, בין בשוגג בין במזיד, לא הורצה הקרבן ופסול
הוא, בטומאה קרב - וכי אפשר לומר שלא הוזהרו הכהנים
להקריב לבתחילה את קרבנו כשהם טמאים, והלא כל שכן הוא
מקרבן יחיד של ישראל, שעדיף מקרבן עובד כוכבים בכך שהציץ
מרצה על טומאת חלבו ודמו, ומכל מקום לא הותרה הקרבתו
בכהן טמא.
אלא בהכרח יש לשנות כוונת הכתוב ממשמעותו הפשוטה, והכי
קאמר, 'דבר אל אהרן ואל בניו, ויניחו מקדשי' - ויתרחקו בעת
טומאתם מעבודת כל הקרבנות, וכן בני ישראל יתרחקו מלעבוד
בהקרבת הקדשים ולא יחללו' - כדי שלא יחללו את הקרבן, שאם
לא יפרשו הזרים אלא יעבדו הרי הם מחללים העבודה.
מקור נוסף לחילול עבודת זר: דני רבי שמעאל תנא, אתא בקל
וחומר מפעל מום, ומה כהן פעל מום שאוכל קדשי קדשים, אם עבד
חילל.

לאמטויה - לחזור ולהביא את הדם למזבח, ונמצא שהולכה
אחרונה זו שהיא בכדי לקרב את הדם, הולכה גמורה היא,
ונפסלת בזר.

הגמרא מבארת שדברי רבא נחלקו בהם תנאים במשנתנו: אמר
ליה (רב ירמיה) [רבינא] לרב אשי, הכי אמר רב ירמיה מדיפתי, הא
צריך לאמטויה - סברא זו שאם צריך לחזור ולהביא את הדם
פעם נוספת, אף זו נחשבת הולכה זר פוסלה, מחלוקת רבי אליעזר
ורבנן ליה. דתנן לעיל (ג.) שחכמים אמרים שהזבח נפסל
בארבעה דברים בשחיטה בקיבול ובהילוך ובזריקה, ורבי אליעזר
חולק ואומר שפעמים שמחשבה פוסלת בהילוך ופעמים שאינה
פוסלת. שהמחלה במקום שצריך להלה, אם חשב בהולכה זו
מחשבת שלא לשמה, המחשבה פוסלת, אבל המחלה במקום שאין
צריך להלה, אין המחשבה פוסלת. ואמר רבא תל - בין רבי
אליעזר ובין חכמים מודים, שאם קבלו בחוץ והקניסו בפנים -
קיבל את הדם רחוק מהמזבח וקרבו למזבח, והו הילוך שצריך
להלה כדי שיוכל לזרוק את הדם, ומחשבה פוסלת בו, ואם קבלו
בפנים והוציאו לחוץ - קיבל את הדם קרוב למזבח והרחיקו, והו
הילוך שאין צריך להלה, ואין מחשבה פוסלת בו. לא נחלקו אלא
בשקניסו לדם וקרבו למזבח וחרו והוציאו לחוץ, מר סבר -
חכמים סוברים שמאחר וכעת הדם עומד רחוק מהמזבח, הא צריך
לאמטויה - הרי צריך להביאו למזבח, והילוך זה נצרך ומחשבה
פוסלת בו. ומר סבר לאו כהילוך הצריך לעבודה דמי - ורבי אליעזר
סובר שאין זה דומה להילוך הנצרך לעבודת הדם, שהוא בכדי
להביא את הדם ממקום השחיטה למזבח, ואילו כאן מוליך את
הדם מפני שהוציאו לחוץ, וצריך לחזור ולקרבו למזבח.
ולמדנו מכך, שדברי רבא שפסל הולכה שנעשתה בכהן והחזירה,
ולבסוף הולכה זר, נאמרו לדעת חכמים במשנתנו, אבל רבי
אליעזר מכשיר.

הגמרא דוחה את דברי רבא ורבי ירמיה מדיפתי בדעת רבי
אליעזר: אייתיב אבי לרבא, מהברייא ששנינו בה, רבי אליעזר
אומר המחלה במקום שצריך להלה, מחשבה פוסלת בשעת הולכתו,
ומפרשת הברייא, כיצד, קבלו בחוץ והקניסו לפנים - אם קיבל
את הדם בריחוק מהמזבח והוליכו לפנים וקרבו למזבח, והו הילוך
שצריך להלה, אבל אם קבלו בפנים והוציאו לחוץ, והו הילוך שאין
צריך להלה, מפני שבהילוכו מרחיק את הדם מהמזבח. ויש לדייק
מדברי רבי אליעזר, הא חור והקניסו לדם כדי לקרבו למזבח,
הילוך שצריך להלה הוא, ומחשבה פוסלת בו, ורק הילוך המרחיק
את הדם מהמזבח, הרי הוא הילוך שאינו צריך.

רבא חזר בו ומקבל את דברי אביי: אמר ליה רבא לאביי, אי תנא
שמודה רבי אליעזר בדין זה, תנא - כן הדין בדברי הברייא.
ונמצא שאין מחלוקת בין רבי אליעזר וחכמים, ובכל אופן שמקרב
את הדם למזבח בכדי לזרוק, הולכה היא ומחשבה פוסלת בה.
ורבי אליעזר במשנה אינו חולק על חכמים, אלא על רבי שמעון
הסובר שאין מחשבה פוסלת בהולכה כלל.

הדרן עלך כל הזבחים

בכל מצווה ומצווה שבתורה - ישנו החיוב שעבודה זו צריכה להיות

מתוך שמחה וטוב לבב

משיחת וא"ו תשרי, ה'תשכ"ח

1 וְשָׂאִינוּ אוֹכֵל קדשי קדשים, אִינוּ דִּין שָׂאֵם עֲבֵד חִילָל.

2 מפריכה הגמרא: מַה לְּבַעַל מוֹם שְׁחָמוֹר שֶׁבֶן עֶשֶׂה בֹא בַפִּסְטוֹל
3 'מוֹם' הַכְּתוּב קֶרֶב הַקֶּרֶב בְּכֹהֵן הַמִּקְרִיב, שְׁבִשְׁנֵיהֶם פוֹסֵל מוֹם, מַה
4 שֶׁאֵין כֵּן פִּסְטוֹל 'זֵרוֹת' אִינוּ אֵלָּא בַּמִּקְרִיב. מְשִׁיבָה הַגְּמָרָא: מָטָא
5 יוֹכִיחַ, שֶׁמַּחֲלֵל עֲבוּדָתוֹ, כַּאֲמוֹר (וּקְרָא בִּב ב) 'וַיִּנְדְּרוּ וְגו' וְלֹא יַחֲלֹלוּ,
6 וּפִסְטוֹל 'טוֹמְאָה' אִינוּ אֵלָּא בַּמִּקְרִיב, וְלֹא בַּקֶּרֶב.

7 מְפָרִיכָה הַגְּמָרָא: מַה לְּמָטָא שֶׁבֶן מְטָמָא אַחֲרֵים, מַה שֶׁאֵין כֵּן זֶר.
8 מְשִׁיבָה הַגְּמָרָא: בְּעַל מוֹם יוֹכִיחַ, שֶׁאִינוּ פוֹסֵל אַחֲרֵים וּמַחֲלֵל
9 עֲבוּדָתוֹ, וְחֹזֵר הִדִּין, אִם תִּפְרוֹךְ שׁוּב מַה לְּבַעַל מוֹם שֶׁכֵּן
10 עֲשָׂה בֹו קֶרֶב כַּמִּקְרִיב, יֵשׁ לְהוֹכִיחַ מִטְּמֵא, וְנִמְצָא דְלֹא רָאָה זֶה בְּרָאִי
11 זֶה וְלֹא רָאָה זֶה בְּרָאִי זֶה – אֵין חוֹמֶרְתּוֹ שֶׁל בְּעַל מוֹם כְּחוֹמֶרְתּוֹ שֶׁל
12 טֵמֵא, וְאֵין חוֹמֶרְתּוֹ שֶׁל טֵמֵא כְּחוֹמֶרְתּוֹ שֶׁל בְּעַל מוֹם, שְׁבַעֲל מוֹם
13 חָמוֹר שֶׁפִּסְטוֹל גַּם בַּקֶּרֶב, וְטֵמֵא חָמוֹר שֶׁמִּטְמֵא, וּבִהֲכַרְח שֶׁלֹּא
14 הַחוֹמְרָא גּוֹרֵמַת שִׁיחֲלּוֹ הָעֲבוּדָה, שְׁהָרִי אֵין חוֹמֶרְתָּם שׁוֹה, אֵלָּא
15 הַצֵּד הַשׁוֹה שְׁבִהָה הוּא הַגּוֹרֵם זֹאת, וְהַצֵּד הַשֶּׁשֶּׁה שֶׁבֶן שְׁמוֹתָהֶן
16 שֶׁלֹּא לַעֲבוֹד, וְאֵם עֲבָדוֹ חִילָל, אִף אֲנִי אֲבִיא וְיֵשׁ שְׁשׁוֹה לָהֶם שְׁשׁוֹה
17 מוֹזְקֵה שֶׁלֹּא לַעֲבוֹד, וְנִשְׁוֵה אוֹתוֹ לָהֶם שָׂאֵם עֲבֵד חִילָל.

18 מְבַרְרַת הַגְּמָרָא: מִנְּלֵן דְּמוֹזְקֵה – מִנֵּין לִמַּד תָּנָא דְּבִי רַבִּי יִשְׁמַעֲל
19 אַזְהָרָה לִזְרָא שֶׁלֹּא יַעֲבֹד, 'אִי מִיִּנְדְּרוּ' (וּקְרָא בִּב ב), כַּמְבֹּאֵר לַעֲלִיל (טו)
20 שְׁכוּנַת כְּתוּב זֶה בַּהֲזַכִּירוֹ 'בְּנֵי יִשְׂרָאֵל' לַאֲזַהָרָה לִזְרָא, קֶשֶׁה שְׁהָרִי
21 חִילָל זֶר עֲבוּדָתוֹ בְּגוֹפִיָּה בְּתִיבָה – מְפֹרֵשׁ בְּכַתּוּב, שְׁנֵאמַר 'וְלֹא
22 יַחֲלֹלוּ' מִשְׁמַע שֶׁעַם עֲבֵד חִילָל, וְכַפִּי שְׁדַרְשׁוּ לַעֲלִיל (ש), וְאֵין צוֹרֵךְ
23 בְּלִימָדוֹ מַקֵּל וְחוֹמֶר. אֵלָּא בְּהֲכַרְח שְׁחֹלֵק עַל הַדְּרַשָּׁה הָאֲמוּרָה,
24 וְיֵשׁ לְבַרֵּר מִנֵּין לִמַּד אַזְהָרָה לִזְרָא. מְשִׁיבָה הַגְּמָרָא: אֵלָּא לִמַּד זֹאת
25 מִהֲנֵאמַר לֹא־הָרִין וּבְנֵיו (בְּמִדְרָא יח ד) 'וְיֵשׁ לֹא יִקְרֶב אֲלֵיכֶם' לְסִייעַ לָכֶם
26 בַּעֲבוּדָה. וּמִבְּעַל מוֹם וְטֵמֵא לִמַּד שֶׁמַּחֲלֵל הָעֲבוּדָה.

27 הַגְּמָרָא מְפָרִיכָה אֵת הַצֵּד הַשׁוֹה: אֵיפֹא לְמִיפְרָה, מַה לְּהַצֵּד הַשֶּׁשֶּׁה
28 שֶׁבֶן – שְׁבַעֲל מוֹם וְטֵמֵא, שְׁחָמוֹרִים בְּכֹךְ שֶׁבֶן לֹא הוֹתֵירוּ לַעֲבוּדָה
29 בְּבִקְחָה, מַה שֶׁאֵין כֵּן זֶר שְׁהוֹתֵירָה עֲבוּדָתוֹ בְּבִמָּה קִטְנָה.

30 הַגְּמָרָא חוֹזֶרֶת בִּה דוֹרֶשֶׁת בְּאוֹפֵן אַחֵר: אֵלָּא, כִּשְׁתִּפְרוֹךְ מַה לְּבַעַל
31 מוֹם שֶׁכֵּן עֲשָׂה בֹו קֶרֶב כַּמִּקְרִיב, לֹא תִּמָּא מָטָא יוֹכִיחַ, אֵלָּא אֵיפֹא
32 אוֹיֵן יוֹכִיחַ, שֶׁאִף הוּא אֵין פִּסְטוֹל אֵלָּא בַּמִּקְרִיב, וּמַחֲלֵל הָעֲבוּדָה.
33 אֵלָּא שִׁישׁ לְפִרְוֹךְ מַה לוֹאֵינוּ שֶׁבֶן אֲסוּר פְּאִכִּילַת מַעֲשֵׂר שְׁנִי, וְלִכֵּן
34 חָמוֹר גַּם לַעֲנִין חִילּוֹל עֲבוּדָתוֹ, מַה שֶׁאֵין כֵּן זֶר הַמוֹתֵר בְּאִכִּילַת
35 מַעֲשֵׂר. וְיֵשׁ לְהַשִּׁיב, [בְּעַל מוֹם] יוֹכִיחַ, שְׁמוֹתֵר בְּמַעֲשֵׂר שְׁנִי וּמַחֲלֵל
36 עֲבוּדָתוֹ, וְחֹזֵר הִדִּין, כְּלוֹמַר, אִם תִּפְרוֹךְ שׁוּב מַה לְּבַעַל מוֹם שְׁעֲשָׂה
37 בֹו קֶרֶב כַּמִּקְרִיב, יֵשׁ לְהוֹכִיחַ מֵאוֹנֵן שֶׁלֹּא שִׁיךְ פִּסְטוֹל אֵלָּא
38 בַּמִּקְרִיב, לֹא רָאָה זֶה בְּרָאִי זֶה וְלֹא רָאָה זֶה כְּרָאִי זֶה, הַצֵּד הַשֶּׁשֶּׁה שֶׁבֶן
39 שְׁמוֹתָהֶן בֹּו שֶׁלֹּא לַעֲבוֹד, וְאֵם עֲבָדוֹ חִילּוֹל, אִף אֲנִי אֲבִיא זֶר
40 שְׁמוֹזְהָר שֶׁלֹּא לַעֲבוֹד, שְׁגֵם הוּא אִם עֲבֵד חִילָל.

41 מַקְשָׁה הַגְּמָרָא: הָבָא נָמִי לְפִרְוֹךְ מַה לְּהַצֵּד הַשֶּׁשֶּׁה שֶׁבֶן – שְׁבַעֲל
42 מוֹם וְאוֹנֵן, שֶׁבֶן לֹא הוֹתֵירוּ בְּבִקְחָה, מַה שֶׁאֵין כֵּן זֶר שְׁהוֹתֵירָה. הַגְּמָרָא
43 מְשִׁיבָה בְּקוּשִׁיא: מִתְּקִיף לָהּ רַב מָטָא בְּרִיָּה דְּרָבָא, וְיֵאמָר לִימָא לָן –
44 וְיֵאמַר לָנוּ דְּאוֹנֵן אֲסוּר בְּבִקְחָה, דְּלִמָּא שְׁרִי בְּבִקְחָה. וְאֵם כֵּן אֵין שׁוּם
45 פִּירְכָא עַל הַצֵּד הַשׁוֹה מִבְּעַל מוֹם וְאוֹנֵן לִלְמַד עַל זֶר שֶׁמַּחֲלֵל
46 עֲבוּדָתוֹ.

47 רַב מִשְׁרֵשִׁיא סִבֵּר שְׁכִינִן שֶׁאֵין מְפֹרֵשׁ שְׁאוֹנֵן הוֹתֵר בְּבִמָּה, וְאִפְשֵׁר
48 שְׁבִאמַת פִּסְטוֹל הוּא, אִם כֵּן יֵשׁ לְפִרְוֹךְ עַל הַצֵּד הַשׁוֹה שֶׁל בְּעַל מוֹם
49 וְאוֹנֵן, שֶׁלֹּא הוֹתֵירוּ בְּבִמָּה, מַה שֶׁאֵין כֵּן זֶר. וְלִכֵּן לִמַּד חִילּוֹל זֶר כַּקֵּל
50 וְחוֹמֵר אַחֵר: רַב מִשְׁרֵשִׁיא אָמַר, חִילּוֹל עֲבוּדָה זֶר אֲתִיבָה בְּקֵל וְחֹמֵר
51 מִכֹּהֵן הַיּוֹשֵׁב בֵּעַת הָעֲבוּדָה, מַה יּוֹשֵׁב שְׁאוֹכֵל קְדָשִׁים, שְׁמוֹתֵר
52 לֹא־כֹלֵם בִּישְׁבָּה, אִם עֲבֵד חִילָל, וְיֵשׁ שְׂאִינוּ אוֹכֵל קְדָשִׁים, אִינוּ דִּין
53 שָׂאֵם עֲבֵד חִילָל.

54 מְפָרִיכָה הַגְּמָרָא: מַה לְּיוֹשֵׁב שְׁחָמוֹר שֶׁבֶן פִּסְטוֹל לַעֲדוּת, מַה שֶׁאֵין כֵּן
55 זֶר שְׁכַשֵּׁר לַעֲדוּת. מְשִׁיבָה הַגְּמָרָא: הִקֵּל וְחוֹמֵר הוּא מִיּוֹשֵׁב תִּלְמִיד
56 הַקֶּבֶם, שְׁבִית דִּין מַכְבִּידִים אוֹתוֹ וְשׁוֹמְעִים עֲדוּתוֹ כְּשִׁיּוֹשֵׁב, וְלַעֲנִין

57 עֲבוּדָה בַּמִּקְדָּשׁ אִף תִּלְמִיד חֹכֵם אִם יוֹשֵׁב וְעַבֵּד חִילָל. שׁוּב מְפָרִיכָה
58 הַגְּמָרָא: מַה לְּשֵׁם 'יוֹשֵׁב' שֶׁבֶן פִּסְטוֹל לַעֲדוּת, כְּלוֹמַר, אִף שֶׁאֵין תִּלְמִיד
59 חֹכֵם יוֹשֵׁב פִּסְטוֹל לַעֲדוּת, מִכֵּל מָקוֹם מְצִינוּ פִּסְטוֹל 'יוֹשֵׁב' בַּעֲדוּת,
60 וְהִינוּ בִּסְתָם אֲדָרָם, מַה שֶׁאֵין כֵּן פִּסְטוֹל 'זֵרוֹת' אִינוּ כִּלְל בַּעֲדוּת, וְאֵם
61 כֵּן אֵין לִלְמוּד חִילּוֹל שֶׁל זֶר מִיּוֹשֵׁב, שְׁהָרִי חָמוֹר מִזֶּר לַעֲנִין עֲדוּת.
62 מְשִׁיבָה הַגְּמָרָא: לְדַבְרֵי רַב מִשְׁרֵשִׁיא שֵׁם יוֹשֵׁב לֹא פְרִיךְ – הַתָּנָא
63 סִבֵּר שֶׁאֵין לְפִרְוֹךְ מִכֵּן שְׁבַכְלּוֹת עֲדוּת שִׁיךְ פִּסְטוֹל 'יוֹשֵׁב', כִּיּוֹן
64 שְׁבַתִּלְמִיד חֹכֵם עֲצֻמוֹ שְׁמִנּוֹ נִלְמַד הִקֵּל וְחוֹמֵר לֹא שִׁיךְ פִּסְטוֹל זֶה,
65 וְנִמְצָא שֶׁאֵין בֹו שׁוּם חוֹמְרָא שֶׁאִינָה בּוֹר.

66 מוֹסִיפָה הַגְּמָרָא: וְאֵם תִּמְצָי לִימַר דְּפִרְוֹךְ גַּם מ'שֵׁם יוֹשֵׁב', יֵשׁ לִמַּר
67 חִילּוֹל עֲבוּדָה זֶר אֲתִיבָה בְּצֵד הַשׁוֹה מִיּוֹשֵׁב, וְיִתְקַדַּח מִתְּקַדַּח – וּמֵאֲחַד
68 מֵאֵלּוֹ הָאֲמוּרִים לַעֲלִיל, אוֹנֵן, אוֹ טֵמֵא, אוֹ בְּעַל מוֹם. וְכִּנְיָן,
69 כִּשְׁתִּפְרוֹךְ מַה לְּיוֹשֵׁב שֶׁכֵּן פִּסְטוֹל לַעֲדוּת. יֵשׁ לְהַשִּׁיב, אוֹנֵן יוֹכִיחַ,
70 כְּשִׁשֵּׁר לַעֲדוּת וּמַחֲלֵל עֲבוּדָתוֹ. וְכִשְׁתִּפְרוֹךְ מַה לִּאוֹנֵן שֶׁפִּסְטוֹל
71 בְּבִמָּה. יֵשׁ לְהַשִּׁיב, יוֹשֵׁב יוֹכִיחַ, שְׁהוֹתֵירָה שְׁחָמוֹר בְּבִמָּה וּבַמִּקְדָּשׁ מַחֲלֵל
72 הָעֲבוּדָה, וְחֹזֵר הִדִּין וְכִי, הַצֵּד הַשׁוֹה וְכִי.

73 כְּפִי שְׁנַתְּבָאֵר רַב מִשְׁרֵשִׁיא סִבֵּר שֶׁאֵין לִלְמוּד מ'אוֹנֵן' וּמ'טֵמֵא'
74 וּמ'בְּעַל מוֹם' לְפִסְטוֹל עֲבוּדָתוֹ שֶׁל 'זֶר', כִּיּוֹן שְׁהוֹר כְּשֶׁר בְּבִמָּה, מַה
75 שֶׁאֵין כֵּן טֵמֵא וְבַעַל מוֹם שְׁפִסְטוֹלִים בְּבִמָּה, וְגַם אוֹנֵן לֹא מִצָּנִי
76 בְּפִירוּשׁ שְׁהוֹתֵירָה לַעֲבוֹד בְּבִמָּה, וְלִכֵּן פִּירֵשׁ שֶׁהִקֵּל וְחוֹמֵר נִלְמַד
77 מִיּוֹשֵׁב, וּמִתְּבָאֵר מִדְּבָרֵיו שֶׁעַל קֵל וְחוֹמֵר זֶה אֵין לְפִרְוֹךְ פִּירְכָא זֶה,
78 וְהִינוּ מְפָנִי שִׁיּוֹשֵׁב כְּשֶׁר בְּבִמָּה. מְבַרְרַת הַגְּמָרָא: וְיוֹשֵׁב דְּכֶשֶׁר בְּבִקְחָה
79 מִנְּלֵן. מְבִאֵרָה הַגְּמָרָא: אָמַר קָרָא (דְּבָרִים י ח), 'לְעִמּוּד לִפְנֵי ה' לְשִׁרְתּוֹ',
80 וְיֵשׁ לְדַרְוֵשׁ, דּוּקָא 'לִפְנֵי ה' – בְּבִית הַמִּקְדָּשׁ, צִדִּיק לַעֲבוֹד
81 בְּעִמְדָה, וְלֹא לִפְנֵי בְּמָה.

82 שְׁנִינוּ בְּמִשְׁנָה בֵּין הַפּוֹסְלִים קְבִלַת הָדָם, אוֹיֵן. מְבַרְרַת הַגְּמָרָא: מִנְּלֵן
83 שְׁאוֹנֵן מַחֲלֵל עֲבוּדָתוֹ. מְשִׁיבָה הַגְּמָרָא: דְּכִתְבִּים לַעֲנִין כֹּהֵן גְּדוֹל
84 שְׁמָתוֹ אֲבִיו אוֹ אִמּוֹ, שֶׁאֲסוּר לוֹ לְהִטְטֵא לָהֶם, וּמִמְשִׁיךְ הַכְּתוּב
85 (וּקְרָא כֹא יב) 'לִמֵּן הַמִּקְדָּשׁ לֹא יֵצֵא וְלֹא יַחֲלֹל אֵת מִקְדָּשׁ אֱלֹהֵינוּ', וְהִינוּ
86 שֶׁאֲפִילוֹ בְּאֲנִינוּתוֹ אִינוּ מְפָסִיק עֲבוּדָתוֹ, 'וְלֹא יַחֲלֹל' מִלְּמַד שֶׁאֵין
87 עֲבוּדָתוֹ בְּאֲנִינוּת מַחֲלֹלָת, וְיֵשׁ לְדִיִּיק מִכֵּן שְׁהוֹצֵרְכָה הַתּוֹרָה
88 לְכַתּוּב שְׁכֹהֵן גְּדוֹל אוֹנֵן עֲבוּדָתוֹ כְּשֶׁרָה, הָא אֲחֵר, וְהִינוּ כֹּהֵן
89 הַדִּיּוּט, שְׁלֵא יֵצֵא מִבֵּית הַמִּקְדָּשׁ בְּאֲנִינוּתוֹ אֵלָּא הַמְשִׁיךְ בַּעֲבוּדָה,
90 חִילָל הָעֲבוּדָה.

91 הַגְּמָרָא מְבִיאָה מִקּוֹר נוֹסֵף לְחִילּוֹל עֲבוּדָתוֹ שֶׁל אוֹנֵן: רַבִּי אֱלִיעֶזֶר
92 אָמַר מִתְּקַדַּח נִלְמַד הַדֵּבֵר, בְּיוֹם חֲנוּכַת הַמִּשְׁכָּן נִאֲמַר (וּקְרָא י טו–כ),
93 שְׁמַשְׁה רַבִּינוּ כֵּסַע עַל אֲלַעֲזֹר וְאִיתְמַר בְּנִי אַהֲרֹן מְדוּעַ שְׁרַפָּה אֵת
94 שְׁעִיר רֹאשׁ חוֹדֶשׁ, וְלֹא אֲבָלְיוֹהוּ, יִמְשׁוֹר בְּגִמְרָא (לַהֲלֵן קא) לְדַעַת
95 רַבִּי נַחֲמִיָּה, שְׁמַתְשׁוּבָתוֹ שֶׁל אַהֲרֹן יֵשׁ לִלְמוּד שְׁתַּמִּיחָתוֹ שֶׁל מִשָּׁה
96 הִיתָה וְכִי מִשׁוּם שֶׁהִקְרַבְתָּם אוֹתוֹ בְּאֲנִינוּת נִפְסֵל וְשִׁרְפָתָם אוֹתוֹ.
97 וְהִשְׁבִּיחוּ אַהֲרֹן בְּתַמִּיָּה (שֵׁם י טו) 'הֵן הַיּוֹם הַקְּרִיבִי' וְגו', כְּלוֹמַר, וְכִי בְנִי
98 שְׁהֵם כְּהֵנִים הַדִּיּוּטִים הַקְּרִיבִיבֹהוּ, וְהִלֵּא אֲנִי הַקְּרִבְתִּי אוֹתוֹ, וְכֹהֵן
99 גְּדוֹל מוֹתֵר לַעֲבוֹד בְּאֲנִינוּת. אֵלָּא נִשְׂרָף מַחֲמַת שְׁאֲסוּרִים הִינִינוּ
100 לֵאכּוֹל בִּשְׂרֵר בְּאֲנִינוּת.

101 מִדִּיִּיק רַבִּי אֲלַעֲזֹר: מִתְּקַלָּל – מִתְשׁוּבָתוֹ שֶׁל אַהֲרֹן יֵשׁ לִלְמוּד, דִּיָּא
102 אִיתְּנוּ אֲקָרִיב שְׁפִידִי אִישְׁתֵּרֹף – שֶׁאִילוֹ הָיוּ בְּנֵי מִקְרִיבִים אֵת
103 הַשְּׁעִיר בְּדִין נִשְׂרָף, וְהִינוּ מְפָנִי שְׁכֹהֵן הַדִּיּוּט הָעוֹבֵד בְּאֲנִינוּת פּוֹסֵל
104 הַקֶּרֶבֶן.

105 הַגְּמָרָא מְבִאֵרָה מְדוּעַ אִמַּר כֵּל אֶחָד מֵאֲמוּרָאִים טַעַם אַחֵר.
106 מְבַרְרַת הַגְּמָרָא: רַבִּי אֱלִיעֶזֶר מָאִי מַעֲמָא לֹא אָמַר שְׁחִילּוֹל עֲבוּדָה
107 אוֹנֵן נִלְמַד מ'לִמֵּן הַמִּקְדָּשׁ לֹא יֵצֵא וְלֹא יַחֲלֹל', שְׁמַשְׁמַע שְׁכֹהֵן הַדִּיּוּט
108 הָעוֹבֵד בְּאֲנִינוּת מַחֲלֵל. מְשִׁיבָה הַגְּמָרָא: אָמַר לָךְ רַבִּי אֲלַעֲזֹר, מִי
109 כְּתִיב – וְכִי כְּתוּב מְפֹרֵשׁ הָא אַחֵר (וְהִינוּ כֹּהֵן הַדִּיּוּט) שְׁלֵא יֵצֵא
110 חִילָל, וְהָרִי לֹא נִאֲמַר רַק שֶׁהִכֵּהוּ גְּדוֹל מוֹתֵר לַעֲבוֹד בְּאֲנִינוּת, וְאִינוּ
111 מַחֲלֵל הָעֲבוּדָה, וְאִפְשֵׁר שְׁבִאמַת גַּם בְּכֹהֵן הַדִּיּוּט הִדִּין כֵּן, אֵלָּא
112 שְׁכַתְּבָה זֹאת הַתּוֹרָה בְּכֹהֵן גְּדוֹל שֶׁלֹּא נִטְעָה לִמַּד לִימַר שְׁדוּקָא כֹּהֵן

זר שאינו אוכל כו. ואין לומר דטמא בקרבן צבור וכן גדול אונן יזכיר שאין אוכלין שפוסל בכך. **טמא יזכיר**. שלא עשה בו קרב במקריב שאין בהמה מקבלת טומאה מחיים כשם שהכהן טמא מחיים וכתבי ויגדור ולא יחללו אלמא טמא שעבד חילול: שמוזהרין. שלא לעבוד טמא מניגורו בעל מום מולא יגש: חיבא מוזהר. זה אי נימא מניגורו.

דרשת ליה להאי קרא בני ישראל להזהיר זרים כדאמר לעיל: חילול בגופיה כתיב. וק"ו למה לך. ה"ג מה להצד כו' שכן לא הותרה בבמה. בבמת יחיד (בבמה) בשעת היתר הבמות דתנן בפ' בתרא (לקמן ק"ג). הזמן והגזירה והטמא שזין בזה ובהו ובבחייתא הניא עלה דברים ששוותה במה קטנה לבמה גדולה דם מתיר ומפגל וממזג תאמר בור שכשר בבמה כדנתן התם אלו דברים שבין במה גדולה לבמה קטנה וקתני התם כיהון ובגדי שרת וקראי נמי מוכח בגרעון מנחת ושמואל שהקריבו בבמה: אונן. ילפינן לקמן מקראי אם עבד חילול: שכן אסור במעשה. דכתיב לא אכלתי באוני (דברים כו) און מוזהר שלא יעבור. דכתיב בכהן גדול ומן המקדש לא יצא ולא יחלל הא אחר שלא יצא חילול. דלמא שרי בבמה. דגבי אונן כתיב ומן המקדש: יושב אם עבד חילול. לקמן ילפינן לה בפירוק (כג): שכן פסול לעדות. דאמר' במס' שבעות (דף ל). ועמדו שני האנשים בעדים הכתוב מדבר: ומשני מיושב תלמיד חכם. הכא מיייתי לה דכשר לעדות כדאמר' התם (שם) שביט דין וחליקין לו כבוד ומשגיבים אותו: ושם יושב. מצינו שם יושב בעלמא שפסול לעדות משום שם יושב תאמר בשם זר שאינו נפסל לעדות משום שם זרות: שם יושב לא פריך. והואיל וההוא יושב ת"ח דמיייתי מנייה לק"ו כשר לעדות: ומחר מהנך. אונן או טמא או בעל מום: ויושב דכשר בבמה מנא לן. דלא נפרך שכן לא הותרו בבמה דהא מדרשביה רב משרשיא לקל וחומר דלעיל דאונן וטמא ובעל מום נגטק יושב משום הני פירכי שבקיה דלא משכחת היתר בבמה בהדיא לחוד מנייהו הכא מנליה: לעמוד לפני ה'. במקדש הוא דבעי עמידה: אונן מנלי. דפסול כדקתני מתני: ומן המקדש ונ'. לעיל מנייה כתיב לאביו ולאמו לא יטמא ובכחן גדול משתעי וסמיך ליה ומן המקדש וגו' כלומר אף ביום שמתו אביו ואמו אין צריך לצאת מן המקדש אלא עומד ומקריב ולא יחלל שאין הקדשים מתחללין בכך הא הדינא שלא יצא

ועבד חילול: הן הקריבו. הן היום הקריבו וגו' מתשובתו של אהרן אתה לומד מה אמר לו משה מדוע לא אכלתם כו' שמא בניך הקריבוהו באנינות שהיו אוננים על נדב אביהוא ופסולתיה ולכן נשרפה אמר לו אהרן ובי הן הקריבו והלא הדייטות הן ופסולין לעבודה אני הקריבתי שאמרת לי ועשה את קרבן העם וגו' ואני כהן גדול ומקריב אונן מכלל דאי אינהו אקרו דשפיר אשתרוף ולא היה משה אומר להם מדוע לא אכלתם: מי כתיב הא אחר כו'. דלמא אתר נמי לא חילל ובדידיה איצטרך ליה למישרייה דלא תימא מתוך חישובו וקדושתו יתירא הוא פסול אונן: קסבר מפני טומאה. שנגע בה נשרפה ולא הותר שם אנינות לענין הקריבו והן הקריבו וה"ק הן היום הלא עיינן יום הדין והיו אסורין בקדשים לאלול עד הערב ומתוך כך איער בה טומאה באונן ואיכא תנאי דפליגי לקמן (דף קא). חד חא אמר מפני טומאה נשרפה וחד אמר מפני אנינות נשרפה שלא היו יכולין לאוכלה אפילו לערב דקסבר אנינות לילה נמי אסור ואפילו נקבר המת ולפי שלא היו לה אוכלין נשרפה וכד' יוחנן בן ברוקה דאמר בפסחים (דף פב.) גבי טומאה בעלים של פסח אף זה ישרף מיד שאין לו אוכלין ואין טעון עבור צורה: שאינו

זר שאינו אוכל, אינו דין שאם עבד חילול. מה לבעל מום שכן עשה בו קרב במקריב, טמא יזכיר. מה לטמא שכן מטמא, בעל מום יזכיר. וחזר הדין, לא ראי זה פראי זה ולא ראי זה פראי זה, הצד השווה שבהן שמוזהרין ואם עבדו חילול, אף אני אביא זר שהוא מוזהר ואם עבד חילול. מנלן המוזהר, אי מ'יגורו, חילול בגופיה פתיב ביה. אלא מ'יזר לא יקרב אליכם, איכא למיפרך, מה להצד השווה שבהן שכן לא הותרו בבמה. לא תימא, טמא יזכיר, אלא אימא, אונן יזכיר. מה לאונן שכן אסור במעשה, [בעל מום] יזכיר. וחזר הדין, לא ראי זה פראי זה, הצד השווה שבהן שמוזהרין כו'. הכא נמי לפרוך, מה להצד השווה שבהן שכן לא הותרו בבמה. מתקוף לה רב סמא בריה דרבא, ומאן לימא לן דאונן אסור בבמה, דלימא שרי בבמה. רב מ'שרשיא אמר, אתיא פקל וחומר מ'יזשב. מה י'זשב שאוכל, אם עבד חילול. זר שאינו אוכל, אינו דין שאם עבד חילול. מה י'זשב, שכן פסול לעדות. מ'יזשב תלמיד חכם. מה לשם י'זשב, שכן פסול לעדות, שם י'זשב לא פריך. ואם תמצו לומר, פריך אתיא מ'יזשב, ומקדא מהנה. וי'זשב דכשר בבמה, מנלן. אמר קרא לעמוד לפני ה' לשרתו, לפני ה' ולא לפני במה: אונן: מנלן, דכתיב ומן המקדש לא יצא ולא יחלל, הא אחר, שלא יצא חילול. רבי אלעזר אמר, מהכא הן הקריבו, אני הקרבת. מפלג דאי אינהו אקריב, שפיר אישתרוף. ורבי אלעזר, מאי טעמא לא אמר מ'ומן המקדש לא יצא. אמר לה, מי פתיב, הא אחר שלא יצא חילול. ואידך, מאי טעמא לא אמר מ'הן הקריבו. קסבר, מפני טומאה נשרפה. דבי רבי י'שמעאל תנא, אתיא פקל וחומר מפעל מום, ומה בעל

זר שאינו אוכל כו. ואין לומר דטמא בקרבן צבור וכן גדול אונן יזכיר שאין אוכלין ועובדים דמה להנך שכן אינן מוזהרים תאמר בור דמזרח: **מה** לטמא שכן מטמא. לא מצו למיפרך שכן עשה בו קריבים במקריבים וכדפי' בקונטרס: **אף** אני אביא זר שמוזהר כו'. לכך צריך לטעמא דאזרחא משום דלא תימא טמא בקרבן צבור וכן גדול אונן יזכיר בדפרישית ומהאי טעמא נמי צריך לקמן בערל הלבאת גמירי לה דלא אתי בקי': **היבן** מוזהר. חימה נימא מוזהקריב בני אחרן דרדשי' (לקמן דף לב). מקבלה ואילך מצות כהונה מיהו עדיפא משני לאו גמור מוכל זר לא יקרב: **הג"ה** דלמא שרי בבמה. הואי דלא חשיב אונן לקמן בסוף מכילתא (דף ק"ג). דברבים שבין במה גדולה לבמה קטנה כדחשיב כיהון ובגדי שרת דילמא תנא ושייר דשייר נמי יושב: **ומה** יושב שאוכל. כגון במזם מקדשים ובכור: **מה** ליושב שכן פסול לעדות. צריך לזהיר שלא לדון ע"פ עדות דמיושב ובגט אשה צריך לזהיר יותר ושמא דיעבד אין לחוש דאמר בירושלמי פרק ד' מיתות גבי מברך את השם ודחינן עומדין על רגליהם מיכן לדחינן שקבלו עדות ממעמד שדנין על פי עדותן ומשמע התם רכי היכי דאין עובכא בישיבת הדיינן אע"פ שיש להם לישב מן התורה ה"ן אין עובכא בעמידת העדים אע"פ שיש להם לעמוד מן התורה הקשה ה"ן אפריס כהן גזלן היא פסול לעבודת קל וחומר מבעל מום שכשר לעדות ואם עבד חילול ילייתי מבעל מום ומחר מהנך קושיא היא דכיון דגזלן אינו מוזהר לא אתי מנייהו בדפרישית לעיל: **מיושב** תלמיד חכם. א"כ את דאמר' (שבעות דף ל.) דתלמיד חכם לו ליל אסורדי לקמיה דוטר מנייה לאו משום דצריך לעמוד אלא משום זילותא דהא אי אול לאסודי (מנפשיה) מעיד מיושב ותו דאמרין בפרק שבעות העדות (שם) דני מילי לממונא אבל לאסוראי ילך להעיד אין חכמה ואין תבונה לנגד ה' ותמימה בסנהדרין (יט). דאמרו לו לינאי עומד על רגליך ויעידך בן כהא מלך עדין מתלמידי חכם דמלך אין יכול למחול על כבודו ותלמיד חכם יכול למחול ויל דלא דמי דטעמא דמחיל תלמידי חכם משום דתורה דרייה היא אבל מלך כתיב שתהא אימתו עליך אין זה שלו אלא של אחרים ואין יכול למחול זה ולגבי מצות יכול למחול דאם מחול על כבודו בשביל כך לא יניח שלא תהא אימתו עליך ועוד יש לומר דעובדא דינאי דיני נפשות דהא ובדיני נפשות אפילו תלמידי חכם עומד ואם תאמר היכי גמור מיושב תלמידי חכם מה ליושב תלמידי חכם שכן פסול לחליצה דחליצה בעי מעומד כדאמר שיליה מצות חליצה (יבמות קו.) בתי עמודי וטעמא משום דאיתר ועמד ואמר ומיהו טעמא על כרחיך דחליצה מעומד לאו משום ועמד ואמר דמי כתיב ויעמד ואמר כדדייק פ' בתרא דמועד קטן (דף כא.) גבי קריעה אלמא טעמא משום דהוי כמו דין יכול תלמידי חכם ליזב ובדיעבד אם חליצה מיושב כשרה תרע דהא תניא חליצה בין עומד בין יושב בין מוטה כשרה ואי מקרא דעמד ואמר בעינן מעומד אם כן ליהוי עובכא מקרא דכבה אלא מטעם דין הוי בדפרישית ובספרי דרדשי עומד מקרא דעמד דאמר אסמכתא הוא: הגה"ה ואם תאמר מה ליושב שכן אסור בעורה כדאמר (וימד דף כה.) אין ישיבה בעורה אלא למלכי בית דוד ושמא אינו מן התורה תדע דאי דאורייתא אמאי צריך קרא לקמן (דף כג.) ליושב למצוה תיפוק ליה דאפילו בלאו עבודה אין ישיבה ומיהו איצטרך קרא לעובר בהשתחווא: **קסבר** מפני טומאה נשרפה. דהא מצו למימר כבדסמוך לתנא דבי רבי ישמעאל דקסבר מפני אנינות נשרפה והן הקריבו אתי לאזרחא שאומר

שאמר להם משה שמא עברתם על איסור הקרבת אגנות וטעיתם מחמת כך לשורפו ומיזו לא יחול בדפי' בקונטרס בסמוך וטוואי זו לא כחד מהנך תנאי דפ' טבול יום (לקמן קא.) ואין לתמוה על זה דהנה תנאי דרשי קראי דהתם לפי האמת דקיל דאונן מחיל עבודה מקרא אחרינא אבל אי לא דנפקא לן מקרא אחרינא מדהם לא הוה שמעין

דהוה דרישנא לקרא כי הבא וכדמפרש ליה

בקונטרס: **והיבן** מיוחד כי כאלא מהן הקריבו

וקסבר מפני אגנות נשרפה. שלא היו אוכלין

כל היום ולילה שאחריכן ולמחרתו יידיה (ונתור)

ונשרף בו ביום בלא עבוד צורה דקסבר אגנות

לילה נמי אסור ואפי' נקבר הנה וכשאמר לו

אחרן מפני אגנות נשרפה טעה משה שלא

הבין עבוד הכי שפיר אשתרוף אלא שחומר שלא

היו ראוין לאכול מחמת אגנות אלא קסבר

שהקריבו אוננים ואמר להו משה שמא באגנות

הקריבתה ומיזוה חילול לא יליף ר' שמעאל

מיזיה דאי לאו קרא אחרינא הוה אמיתא דכי

נמי דאמר להם באגנות אקריבתה לא למימר

דאי עבוד הכי שפיר אשתרוף אלא שחומר לו

מפני אגנות שרפנה אמר להם שמא עברתם

על אזהרה והקריבתם אוננים ואמר אחרן וכי

הן הקריבו כך פי' בקונ' וקצת צריך להחסיף

על פירושו דכשאמר להם שמא עברתם

אזהרה והקריבתם אוננים ורצה לומר וטעיתם

לשורפה על כך דאי לאו הכי מה ענין הוה אצל

(וה) שריפה ועל זה השיב אחרן הן הקריבו

אני והקריבתי ומפני אגנות שאמרת לא מפני

הקריבתם באגנות אלא מפני שלא יכלו לאכול

מפני אגנות וא"ת בפ' כיצד צולץ (פסחים פב.)

ולקמן בפרק התערובת (דף פג.) דדרשין חטאת

שנכנס דמה לפנים פסולה מהן לא הובא את

דמה ודיכי דריש ליה דלמא הכי קאמר ליה

שנא טעית לשורפה מפני שנכנס דמה לפנים

ויל דלא דמי דלמא היה לו להזכיר למשה הנה

פסולת דרשין ונכנס דמה לפנים בדשלתא גבי

אגנות היה סבור שמא טעה לפי שאמר לו אחרן

מפני אגנות נשרפה וה"ר חיים תירץ דאגנות

לא אמר לו משה בפירוש אלא מתוך תשובתו

של אחרן אבל הן לא הובא את דמה אמר משה

בפי' משמע בהדיא אלא הובא שפיר אשתרוף:

שכן לא הותרו מכלל. פירש בקונטרס ור'

דהוהר בבמה אין הן הותרו מכלל שדרי לא

נאסר שם מעולם והקשה ה"ר חיים דבהקומץ

רבה (מנחות כה.) קרי עון יוצא הותר מכללו

בבמה ותיירץ דשאני גבי ציץ דכתיב לרצן להם

בכל מקום שמרצה ועוד י"ל דאפילו מקרי הותר

מכלל מ"מ פרינא חבא שפיר שכן לא הותר

מכלל במקום שנאסר: **שם** טומאה מיהא

אשתראי. וא"ת מה להנך וז' בעל מום טמא

שכן במיתה תאמר באונן וכו' וי"ל דסבר לה

רבנן דאמרי (סנהדרין פג.) בעל מום ששימש

באזהרה ולא כרבי (דאמרן) במיתה וא"ת מה

היה שכן פסולת בפרה בעל מום וז' וטמא

תאמר באונן (לקמן דף ז') וי"ל טבול יום יוכיח:

אחריא בקי' מיושב. תימה מה ליושב שכן לא

הותר מכללו: **אבל** בקרבן צבור מרצה. תימה הרי חטאת דאזרח דהיינו שער דריח דקיימא לן פרק טבול יום (לקמן קא.) ובשמעתין דאם הקריבה באגנות פסולה וי"ל כיון דלא

ליפנין אלא מוטמאה דינו כטומאה דאני מרצה אלא באימורין אבל הקרבן אינו נאכל ועוד דכלאו הכי סתר ליה שפיר להאי קי' **ומה** טומאה. תימה אי אגנות לילה דאורייתא

איכא למיפריה מה לטומאה שכן הותרה בפסח הבא בטומאה באכילה תאמר באגנות שלא הותר: **ולא** תותר אגנות בו. תימה מה לשמא שכן מטמא יין לומר דאני קי' גמור אלא

סתייר דברי: **כל** חודא חודא תיקום בדוכתיה. צ"ע פ"ק דחולין (דף כב:) גבי קי' דכשר בתורים פסול בבני יונה וגבי כשר שבפרה פסול בעגלה (שם כג.) וגבי ויהיו כל הכלים מקבלין

טומאה מאוירין מקי' (שם כה.) ובפר' ואלו מנחות (מנחות עה.) גבי חלות וריקין וכן פר' כל מנחות (שם דף סב.) גבי שלמי יחיד שטענין סמיכה ובפר' השוכר את הפועלים (כ"מ

פה) גבי שור אוכל במבוזר ובפרק כיצד ההול (כ"ק כה.) דקאמר ותהא שן יחיית ברישות הרבים מקי' ובפר' קדרושין (דף יד.) ותהא יבמה יוצאה בגט מקל חומר ובגמר פרק שלשה

מינין (דף מד.) גבי טמא כמיטמא ובסוף יש מותרות (בימות פה) דנעשה מתים כחיים מקי' צריך לדקדק כבולן אמאי לא אמר כל חודא חודא תיקום בדוכתיה ושמא שדא הכא משום

דחגי

בעל מום שאוכל, אם עבד חילל, אונן שאין אוכל, אינו

דין שאם עבד חילל. מה לבעל מום שכן עשה בו

קריבין כמקריבין, ור' יוכיח. מה לר' שכן אין לו תקנה,

בעל מום יוכיח. וחוור הדיו, לא ראי' זה פראי' זה ולא

ראי' זה פראי' זה, הצד השוה שבהן שהן מוזהרין ואם

עבדו חילל, אף אני אביא אונן שמוזהר ואם עבד

חילל, היכן מוזהר, אילמא מ'ומן המקדש לא יצא,

חילול כגופיה כתיב ביה. אלא מ'הן הקריבו, וקסבר

מפני אגנות נשרפה. איכא למפרך, מה להצד השוה

שבהן שכן לא הותרה מכלל, טמא יוכיח. מה לטמא

שכן כממא, הנה יוכיח. וחוור הדיו כו', הצד השוה

שבהן שמוזהרין כו'. ולפרוך, מה להצד השוה שבהן,

שכן לא הותרו מכלל אצל כהן גדול בקרבן יחיד. שם

'מומא' מ'הא אישתראי. רב מ'שרשיא אמר, אתאי

בקל וחומר מיושב, ומה יושב שאוכל, אם עבד חילל.

אונן שאינו אוכל, אינו דין שאם עבד חילל. מה ליושב,

שכן פסול לעדות. מיושב תלמיד חכם. מה לשם

יושב' שכן פסול לעדות, שם יושב לא פריך. ואם

תימצי' לומר, פריך אתאי מיושב, ומקדא מהנה: אונן

פסול: אמר רבא, לא שנו אלא בקרבן יחיד, אבל

בקרבן צבור, מרצה, קל וחומר ממומא, מה פומא

שלא הותרה מכלל אצל כהן גדול בקרבן יחיד, אבל

הותרה אצל הדיוט בקרבן צבור. אגנות שהותרה

מכלל אצל כהן גדול בקרבן יחיד, אינו דין שהותרה

אצל כהן הדיוט בקרבן צבור. מתקיף לה רבא בר

אבילאי, לא הותר אגנות אצל כהן גדול בקרבן יחיד,

מקל וחומר. ומה פומא שהותרה אצל כהן הדיוט

בצבור, לא הותרה אצל כהן גדול בקרבן יחיד, אגנות

שלא הותרה אצל כהן הדיוט בקרבן צבור, אינו דין

שלא הותרה אצל כהן גדול בקרבן יחיד. ותומר פומא

אצל כהן גדול בקרבן יחיד, מומא שהותרה אצל כהן

הדיוט בקרבן צבור, אינו דין שהותרה אצל כהן גדול

בקרבן יחיד. ולא הותר פומא אצל כהן הדיוט בקרבן

צבור, מקל וחומר. ומה אגנות שהותרה אצל כהן גדול בקרבן יחיד, לא הותרה אצל כהן

הדיוט בקרבן צבור, מומא שהותרה אצל כהן הדיוט

בקרבן יחיד, מקל וחומר. ומה אגנות

שלא הותרה אצל כהן הדיוט בקרבן צבור, הותרה

אצל כהן גדול בקרבן יחיד, מומא שהותרה אצל כהן

הדיוט בקרבן צבור, אינו דין שהותרה אצל כהן גדול

בקרבן יחיד. ולא הותר פומא אצל כהן הדיוט בקרבן

צבור, מקל וחומר. ומה אגנות שהותרה אצל כהן גדול בקרבן יחיד, לא הותרה אצל כהן

הדיוט בקרבן צבור, מומא שהותרה אצל כהן הדיוט

בקרבן יחיד, מקל וחומר. ומה אגנות שהותרה אצל כהן גדול בקרבן יחיד, לא הותרה אצל כהן

הדיוט בקרבן צבור, מומא שהותרה אצל כהן הדיוט

בקרבן יחיד, מקל וחומר. ומה אגנות שהותרה אצל כהן גדול בקרבן יחיד, לא הותרה אצל כהן

הדיוט בקרבן צבור, מומא שהותרה אצל כהן הדיוט

בקרבן יחיד, מקל וחומר. ומה אגנות שהותרה אצל כהן גדול בקרבן יחיד, לא הותרה אצל כהן

הדיוט בקרבן צבור, מומא שהותרה אצל כהן הדיוט

בקרבן יחיד, מקל וחומר. ומה אגנות שהותרה אצל כהן גדול בקרבן יחיד, לא הותרה אצל כהן

הדיוט בקרבן צבור, מומא שהותרה אצל כהן הדיוט

בקרבן יחיד, מקל וחומר. ומה אגנות שהותרה אצל כהן גדול בקרבן יחיד, לא הותרה אצל כהן

הדיוט בקרבן צבור, מומא שהותרה אצל כהן הדיוט

בקרבן יחיד, מקל וחומר. ומה אגנות שהותרה אצל כהן גדול בקרבן יחיד, לא הותרה אצל כהן

הדיוט בקרבן צבור, מומא שהותרה אצל כהן הדיוט

בקרבן יחיד, מקל וחומר. ומה אגנות שהותרה אצל כהן גדול בקרבן יחיד, לא הותרה אצל כהן

הדיוט בקרבן צבור, מומא שהותרה אצל כהן הדיוט

בקרבן יחיד, מקל וחומר. ומה אגנות שהותרה אצל כהן גדול בקרבן יחיד, לא הותרה אצל כהן

הדיוט בקרבן צבור, מומא שהותרה אצל כהן הדיוט

בקרבן יחיד, מקל וחומר. ומה אגנות שהותרה אצל כהן גדול בקרבן יחיד, לא הותרה אצל כהן

הדיוט בקרבן צבור, מומא שהותרה אצל כהן הדיוט

בקרבן יחיד, מקל וחומר. ומה אגנות שהותרה אצל כהן גדול בקרבן יחיד, לא הותרה אצל כהן

הדיוט בקרבן צבור, מומא שהותרה אצל כהן הדיוט

דאיכא

צבור, מקל וחומר. ומה אגנות שהותרה אצל כהן גדול בקרבן יחיד, לא הותרה אצל כהן

הדיוט בקרבן צבור, מומא שהותרה אצל כהן גדול בקרבן יחיד, אינו דין שלא הותר ככהן

הדיוט בקרבן צבור. (ולא הותר ולא הותר, אגנות ומומא, יחיד, ויחיד ציבור, סימן.)

אלא

בקרבת צבור מרצה. תימה הרי חטאת דאזרח דהיינו שער דריח דקיימא לן פרק טבול יום (לקמן קא.) ובשמעתין דאם הקריבה באגנות פסולה וי"ל כיון דלא

ליפנין אלא מוטמאה דינו כטומאה דאני מרצה אלא באימורין אבל הקרבן אינו נאכל ועוד דכלאו הכי סתר ליה שפיר להאי קי' **ומה** טומאה. תימה אי אגנות לילה דאורייתא

איכא למיפריה מה לטומאה שכן הותרה בפסח הבא בטומאה באכילה תאמר באגנות שלא הותר: **ולא** תותר אגנות בו. תימה מה לשמא שכן מטמא יין לומר דאני קי' גמור אלא

סתייר דברי: **כל** חודא חודא תיקום בדוכתיה. צ"ע פ"ק דחולין (דף כב:) גבי קי' דכשר בתורים פסול בבני יונה וגבי כשר שבפרה פסול בעגלה (שם כג.) וגבי ויהיו כל הכלים מקבלין

טומאה מאוירין מקי' (שם כה.) ובפר' ואלו מנחות (מנחות עה.) גבי חלות וריקין וכן פר' כל מנחות (שם דף סב.) גבי שלמי יחיד שטענין סמיכה ובפר' השוכר את הפועלים (כ"מ

פה) גבי שור אוכל במבוזר ובפרק כיצד ההול (כ"ק כה.) דקאמר ותהא שן יחיית ברישות הרבים מקי' ובפר' קדרושין (דף יד.) ותהא יבמה יוצאה בגט מקל חומר ובגמר פרק שלשה

מינין (דף מד.) גבי טמא כמיטמא ובסוף יש מותרות (בימות פה) דנעשה מתים כחיים מקי' צריך לדקדק כבולן אמאי לא אמר כל חודא חודא תיקום בדוכתיה ושמא שדא הכא משום

דחגי

בקרבת צבור מרצה. תימה הרי חטאת דאזרח דהיינו שער דריח דקיימא לן פרק טבול יום (לקמן קא.) ובשמעתין דאם הקריבה באגנות פסולה וי"ל כיון דלא

ליפנין אלא מוטמאה דינו כטומאה דאני מרצה אלא באימורין אבל הקרבן אינו נאכל ועוד דכלאו הכי סתר ליה שפיר להאי קי' **ומה** טומאה. תימה אי אגנות לילה דאורייתא

איכא למיפריה מה לטומאה שכן הותרה בפסח הבא בטומאה באכילה תאמר באגנות שלא הותר: **ולא** תותר אגנות בו. תימה מה לשמא שכן מטמא יין לומר דאני קי' גמור אלא

סתייר דברי: **כל** חודא חודא תיקום בדוכתיה. צ"ע פ"ק דחולין (דף כב:) גבי קי' דכשר בתורים פסול בבני יונה וגבי כשר שבפרה פסול בעגלה (שם כג.) וגבי ויהיו כל הכלים מקבלין

טומאה מאוירין מקי' (שם כה.) ובפר' ואלו מנחות (מנחות עה.) גבי חלות וריקין וכן פר' כל מנחות (שם דף סב.) גבי שלמי יחיד שטענין סמיכה ובפר' השוכר את הפועלים (כ"מ

פה) גבי שור אוכל במבוזר ובפרק כיצד ההול (כ"ק כה.) דקאמר ותהא שן יחיית ברישות הרבים מקי' ובפר' קדרושין (דף יד.) ותהא יבמה יוצאה בגט מקל חומר ובגמר פרק שלשה

מינין (דף מד.) גבי טמא כמיטמא ובסוף יש מותרות (בימות פה) דנעשה מתים כחיים מקי' צריך לדקדק כבולן אמאי לא אמר כל חודא חודא תיקום בדוכתיה ושמא שדא הכא משום

דחגי

בקרבת צבור מרצה. תימה הרי חטאת דאזרח דהיינו שער דריח דקיימא לן פרק טבול יום (לקמן קא.) ובשמעתין דאם הקריבה באגנות פסולה וי"ל כיון דלא

ליפנין אלא מוטמאה דינו כטומאה דאני מרצה אלא באימורין אבל הקרבן אינו נאכל ועוד דכלאו הכי סתר ליה שפיר להאי קי' **ומה** טומאה. תימה אי אגנות לילה דאורייתא

איכא למיפריה מה לטומאה שכן הותרה בפסח הבא בטומאה באכילה תאמר באגנות שלא הותר: **ולא** תותר אגנות בו. תימה מה לשמא שכן מטמא יין לומר דאני קי' גמור אלא

סתייר דברי: **כל** חודא חודא תיקום בדוכתיה. צ"ע פ"ק דחולין (דף כב:) גבי קי' דכשר בתורים פסול בבני יונה וגבי כשר שבפרה פסול בעגלה (שם כג.) וגבי ויהיו כל הכלים מקבלין

טומאה מאוירין מקי' (שם כה.) ובפר' ואלו מנחות (מנחות עה.) גבי חלות וריקין וכן פר' כל מנחות (שם דף סב.) גבי שלמי יחיד שטענין סמיכה ובפר' השוכר את הפועלים (כ"מ

פה) גבי שור אוכל במבוזר ובפרק כיצד ההול (כ"ק כה.) דקאמר ותהא שן יחיית ברישות הרבים מקי' ובפר' קדרושין (דף יד.) ותהא יבמה יוצאה בגט מקל חומר ובגמר פרק שלשה

מינין (דף מד.) גבי טמא כמיטמא ובסוף יש מותרות (בימות פה) דנעשה מתים כחיים מקי' צריך לדקדק כבולן אמאי לא אמר כל חודא חודא תיקום בדוכתיה ושמא שדא הכא משום

דחגי

בקרבת צבור מרצה. תימה הרי חטאת דאזרח דהיינו שער דריח דקיימא לן פרק טבול יום (לקמן קא.) ובשמעתין דאם הקריבה באגנות פסולה וי"ל כיון דלא

ליפנין אלא מוטמאה דינו כטומאה דאני מרצה אלא באימורין אבל הקרבן אינו נאכל ועוד דכלאו הכי סתר ליה שפיר להאי קי' **ומה** טומאה. תימה אי אגנות לילה דאורייתא

איכא למיפריה מה לטומאה שכן הותרה בפסח הבא בטומאה באכילה תאמר באגנות שלא הותר: **ולא** תותר אגנות בו. תימה מה לשמא שכן מטמא יין לומר דאני קי' גמור אלא

סתייר דברי: **כל** חודא חודא תיקום בדוכתיה. צ"ע פ"ק דחולין (דף כב:) גבי קי' דכשר בתורים פסול בבני יונה וגבי כשר שבפרה פסול בעגלה (שם כג.) וגבי ויהיו כל הכלים מקבלין

טומאה מאוירין מקי' (שם כה.) ובפר' ואלו מנחות (מנחות עה.) גבי חלות וריקין וכן פר' כל מנחות (שם דף סב.) גבי שלמי יחיד שטענין סמיכה ובפר' השוכר את הפועלים (כ"מ

פה) גבי שור אוכל במבוזר ובפרק כיצד ההול (כ"ק כה.) דקאמר ותהא שן יחיית ברישות הרבים מקי' ובפר' קדרושין (דף יד.) ותהא יבמה יוצאה בגט מקל חומר ובגמר פרק שלשה

מינין (דף מד.) גבי טמא כמיטמא ובסוף יש מותרות (בימות פה) דנעשה מתים כחיים מקי' צריך לדקדק כבולן אמאי לא אמר כל חודא חודא תיקום בדוכתיה ושמא שדא הכא משום

דחגי

בקרבת צבור מרצה. תימה הרי חטאת דאזרח דהיינו שער דריח דקיימא לן פרק טבול יום (לקמן קא.) ובשמעתין דאם הקריבה באגנות פסולה וי"ל כיון דלא

ליפנין אלא מוטמאה דינו כטומאה דאני מרצה אלא באימורין אבל הקרבן אינו נאכל ועוד דכלאו הכי סתר ליה שפיר

שבו מפריכה הגמרא: מה לשם יושב שכן פסול לעדות, מה שאין
 כן פסול אנינות' אינו בעדות כלל. משיבה הגמרא: שם יושב לא
 פריך, כיון שבתלמיד חכם שממנו נלמד הקל וחומר לא שייך פסול
 זה, ונמצא שאין בו שום חומרא שאינה באונן. מוסיפה הגמרא:
 ואם תימצי לומר שהתנא פריך גם מ'שם יושב', יש לומר, חילול
 אונן איתא בצד השהה מיושב, ומהאחד מאלו
 האמורים לעיל, בעל מום, או זה, או טמא, ובגון, כשתפרוך מה
 ליושב שכן פסול לעדות. יש להשיב, בעל מום יוכיח, שכשר
 לעדות ומחלל עבודתו. וכשתפרוך מה לבעל מום שכן עשה בו
 קרבין כמקריבין. יש להשיב, יושב יוכיח, שאינו פסול אלא
 במקריב, וחזר הדין וכו', הצד השהה וכו'.

שנינו במשנה: אונן שקיבל את הדם, פסול. אמר רבא, לא שנינו
 שפסולה עבודתו של אונן, אלא בקרבן יחיד, אבל בקרבן צבור, כגון
 קרבן התמיד, אף אם נתקבל הדם על ידי אונן מרצה הקרבן.
 שנלמד בקל וחומר מפסול טומאה, מה טומאה שלא הותרה מכללה
 אצל בהן גדול בקרבן יחיד, מכל מקום הותרה הטומאה אפילו אצל
 כהן הדיוט בקרבן צבור, אנינות הקלה מטומאה, שהותרה מכללה
 אצל בהן גדול אפילו בקרבן יחיד, אינו דין שהותרה אף אצל בהן
 הדיוט בקרבן ציבור.

מתקיף לה רבא בר אהילאי על רבא, הלא הקל וחומר שאמרת בנוי
 על שלשה יסודות, א. לא הותרה טומאה בקרבן יחיד אף לכהן
 גדול. ב. בקרבן ציבור הותרה טומאה אפילו לכהן הדיוט. ג.
 גדול. ב. בקרבן ציבור הותרה טומאה אפילו לכהן הדיוט. ג.
 אינם מפורשים בתורה, אלא נלמדים מסתימת הכתובים, שכיון
 שנאסרה עבודה בטומאה בקרבן יחיד בסתם, וכן הותרה בציבור
 בסתם, אין אנו מחלקים מעצמנו בין כהן הדיוט לכהן גדול, וכן
 כיון שהותרה עבודת כהן גדול באנינות בסתם, אין אנו מחלקים
 בין קרבן יחיד לקרבן ציבור. ואם כן מאותו טעם עלינו לנקוט
 שכהן הדיוט אונן מחלל עבודתו אף בקרבן ציבור, שהרי בסתם
 נאמר הכתוב. ולדברך שעל ידי קל וחומר יש לחלק חילוק שלא
 נתפרש בכתוב, ולומר שאיסור אנינות בכהן הדיוט לא נאמר אלא
 בקרבן יחיד, אם כן גם בשלשת הדינים שמהם למדת את הקל
 וחומר יש לחלק על ידי קל וחומר, ומדוע פשוט לך בזה יותר
 מבוה, ומפרט רבא בר אהילאי את הקל וחומר שיש לומר בכל
 אחד מהם:

א. לא הותרה אנינות אצל בהן גדול בקרבן יחיד, ונפרש שהכתוב
 המתייר עבודתו באנינות אינו מדבר אלא בקרבן ציבור, ונלמד
 זאת מקל וחומר, ומה טומאה שיש בה קולא שהותרה אצל בהן
 הדיוט בציבור, מכל מקום לא הותרה אצל בהן גדול בקרבן יחיד, שהרי
 לא חילק הכתוב באיסור טומאה בקרבן יחיד ובהיתרה
 בקרבן ציבור בין כהן הדיוט לכהן גדול, אנינות החמורה שלא
 הותרה אצל בהן הדיוט אפילו בקרבן צבור, אינו דין שלא הותרה
 אצל בהן גדול בקרבן יחיד.

ב. ויתר טומאה אצל בהן גדול בקרבן יחיד, ונפרש שהאזהרה
 שלא יעבדו הכהנים בטומאה לא נאמרה אלא לכהן הדיוט, ונלמד
 זאת מקל וחומר, ומה אנינות החמורה בכך שלא הותרה אצל בהן
 הדיוט בקרבן צבור, מכל מקום הותרה אצל בהן גדול אפילו בקרבן
 יחיד, טומאה הקלה שהותרה אצל בהן הדיוט בקרבן צבור, אינו דין
 שהותרה אצל בהן גדול אף בקרבן יחיד.

ג. ולא הותרה טומאה אצל בהן הדיוט בקרבן צבור, ונפרש שלא
 הותרה טומאה בציבור אלא לכהן גדול, ונלמד זאת מקל וחומר,
 ומה אנינות שיש בה קולא שהותרה אצל בהן גדול אפילו בקרבן
 יחיד, מכל מקום לא הותרה אצל בהן הדיוט אפילו בקרבן צבור,
 טומאה החמורה שלא הותרה אצל בהן גדול בקרבן יחיד, אינו דין
 שלא הותרה בכהן הדיוט אפילו בקרבן צבור.

(סימן לשלשת הקל וחומר שהציע רבא בר אהילאי ולא הותרה
 [ותיר] ולא הותרה, אנינות וטומאה טומאה, יחיד ויחיד ציבור, סימן.)

כהן בעל מום שאוכל קדשי קדשים, אם עבד חילל העבודה, אונן
 שאין אוכל קדשים, אינו דין שאם עבד חילל הקרבן.

הגמרא מפריכה את הקל וחומר: מה לבעל מום שכן עשה בו קריבין
 כמקריבין, שבין בכהן המקריב ובין בבהמה הקריבה פוסל מום, מה
 שאין כן פסול אנינות' אינו אלא במקריב, ואם כן אין ללמוד
 חילול עבודה מבעל מום החמור לאונן הקל. משיבה הגמרא: וך
 יוכיח, שאין פסולו אלא במקריב, ואף על פי כן מחלל עבודתו, וכך
 יש לומר גם באונן.

הגמרא מפריכה את ההוכחה: מה לך שכן אין לו תקנה, מה שאין
 כן אונן למחרת עוברת אנינותו וכשר לעבודה. משיבה הגמרא:
 בעל מום עובר יוכיח, שגם הוא יש לו תקנה כשיעבור מומו, אך כל
 זמן שבעל מום הוא עבודתו פסולה. ויתור הדין, כלומר, אם תפרוך
 שוב מה לבעל מום שכן עשה בו קרב במקריב, יש להוכיח מזה
 שאינו פסול אלא במקריב, ונמצא דלא ראי' זה כראי' זה ולא ראי' זה
 כראי' זה - אין חומרתו של בעל מום בחומרתו של זה, ואין חומרתו
 של זה בחומרתו של בעל מום, ובהכרח שלא החומרא שיש לכל
 אחד גורמת לכך שיחללו את העבודה, שהרי אין חומרתם שוה,
 אלא הצד השהה שבהם הוא הגורם את הדין שיחללו את העבודה,
 והצד השוה שבהם שכן מותרין שלא לעבוד, ואם עבדו חיללו, אף
 אני אביא אונן שמוזהר שלא לעבוד, ואם עבד חילל.

מבשרת הגמרא: היכן מוזהר האונן שלא יעבוד במקדש, לדברי
 תנא דבי רבי ישמעאל, אילימא מיומן המקדש לא יצא, האמור
 לגבי כהן גדול אונן, וכפי שדרשה הגמרא לעיל (ע"א) שיש לדרוש
 שכהן הדיוט אסור לעבוד באנינות, קשה, שהרי חילול בגופיה
 פתח ביה - הדין שכהן הדיוט אונן שעבד חילל מפורש בכתוב,
 שהרי נאמר לגבי כהן גדול ולא יחלל, ודרשו לעיל (שם) 'הוא אחר
 שלא יצא חילל', ואם מודה התנא לדרשה זו שוב אין צריך ללמוד
 חילול בקל וחומר. אלא בהכרח שהוא חולק על הדרשה
 האמורה, ושוב יש לברר מניין למד אזהרה לזר. משיבה הגמרא:
 אלא התנא סובר כרבי אלעזר (לעיל ע"א) שאזהרתו של אונן נלמדת
 מ'זה המקריב', וקצת מ'אנינות נשפך החטאת', כלומר, שאחר
 ובניו היו אוננים ולא יכלו לאכול את בשרה ולכן נשרפה, ומהצד
 השהה מזה ובעל מום דורש שאונן מחלל עבודתו.

הגמרא מפריכה את הצד השהה: אימא למפרך, מה להצד השוה
 שבהם שכן לא הותרה מכלל - זר ובעל מום לעולם לא יצאו ממכלל
 איסורם, שלא הותרו לעבוד בשום קרבן, וכן לא הותרו פסולים
 אלו בשום אדם, מה שאין כן פסול אנינות' הותר מכללו, שהרי
 כהן גדול עובד באנינות. משיבה הגמרא: ממה יוכיח, שהותר
 מכללו בקרבן ציבור, ומכל מקום בקרבן יחיד אם עבד חילל.

הגמרא מפריכה את ההוכחה מטמא: מה למטמא שחמור שכן מטמא
 אחרים בנגיעתו בהם, תאמר באונן שאין פוסל אחרים. משיבה
 הגמרא: הן - זר ובעל מום יוכיחו, שגם הם אין פסולים אחרים,
 ומכל מקום מחללים עבודתם, ויתור הדין בו' לא ראי' זה כראי' זה,
 הצד השוה שבהם - זר ובעל מום וטמא שמוזהרין בו' שלא לעבוד
 ואם עבדו חיללו, אף אני אביא אונן שמוזהר שלא לעבוד ואם עבד
 חילל.

מקשה הגמרא: ולפרוך, מה להצד השוה שבהם שכן לא הותרו
 מכלל אצל בהן גדול בקרבן יחיד, מה שאין כן אונן שהותר בכהן
 גדול בקרבן יחיד. משיבה הגמרא: אין זו פירכא, כיון ששם
 'טומאה' מיהא אישתירא - על כל פנים הותרה, והיינו בקרבן
 ציבור.

מקור נוסף שעבודת אונן מחוללת: רב משרשיא אמר, איתא בקל
 וחומר מיושב, ומה יושב שאוכל בקדשים, אם עבד, חילל, אונן
 שאינו אוכל קדשים, אינו דין שאם עבד חילל.

מפריכה הגמרא: מה ליושב שחמור מאונן שכן פסול לעדות.
 משיבה הגמרא: הקל וחומר הוא מיושב תלמיד חכם, שכשר
 לעדות, ומכל מקום אם עבד חילל.

חילול' ללמוד את עונשו של הפסול המזכר בפסוק זה אם עבד,
מעונשו של האוכל תרומה בטומאה, מסתבר להעמיד את הפסוק
במי שפסול לאכילת תרומה, ועליו מלמדת הגזירה שוה מתרומה
שעונשו במיתה, ולכן פסול בתרומה - הפסול לאכילת תרומה,
והיינו טבול יום, מחיל עבודה, ודלא פסול בתרומה, כגון קורח
קרחא ומשחית זקנו, שמוותרים באכילת תרומה, לא מחיל עבודה,
שלא נכללו בפסוק 'קדושים יהיו'.
בבביתא שהובאה התבאר המקור בתורה לחילול עבודתם של
טמא ושל טבול יום, ולהלן (ט): דרשה הגמרא מפסוק את חילול
עבודתו של מחוסר כיפורים. רבה מבאר מדוע הוצרכה התורה
לפרש חילול בשלשתם: אמר רבה, למה לי דכתב רחמנא חילול
עבודתם של טמא וטבול יום ומחוסר כפורים, והלא היה די לכתוב
אחד מהם ונלמד ממנו האחרים במה מצינו. מבאר רבה, צריכי,
דאי כתב רחמנא רק חילולו של טמא, אין ללמוד ממנו טבול יום
ומחוסר כפורים, שמה לטמא שכן מטמא אחרים, ולכן חמור גם
לענין חילול עבודתו, מה שאין כן הם אינם מטמאים אחרים.
ואילו נכתב חילול רק בטבול יום, מחוסר כפורים לא אתי מיניה,
שמה לטבול יום שחמור שכן פסול בתרומה, מה שאין כן מחוסר
כפורים מותר בתרומה.
ואילו נכתב חילול רק במחוסר כפורים, טבול יום לא אתי מיניה,
שמה למחוסר כפורים שכן מחוסר מעשה לטהרתו, והיינו הבאת
הקרבנות, מה שאין כן טבול יום אין מחוסר אלא שקיעת החמה,
הבאה מאליה.
מקשה הגמרא: אכן מהך לא אתי - מפסול אחד אין ללמוד את
השני, אמנם קשה, תיתי חדא מתרתי - שיהיו כתובים רק שנים
מהפסולים, ונלמד חילולו של הנותר משנים האחרים.
הגמרא מבררת את הקושיא: בתי - באיזה מהם לא לכתוב רחמנא,
אם הכוונה היא שלא לכתוב חילול במחוסר כפורים, ותיתי מהך
- מטמא וטבול יום. הלא מה להך שכן פסולים בתרומה -
שאסורים באכילת תרומה, ולכן החמירה בהם התורה שיתללו
עבודתם, מה שאין כן מחוסר כפורים מותר בתרומה.
אלא הקושיא היא, לא לכתוב רחמנא חילול עבודה בטבול יום,
ותיתי מהך - מטמא ומחוסר כפורים, דמאי פרכת צד השוה זה,
מה להך שכן מחוסר מעשה, שהטמא מחוסר טבילה, ומחוסר
כפורים מחוסר הבאת הקרבנות, אין זו פירכא, שסוף סוף קלישא
לה (בומאתן) [בומאתו] - סוף סוף טומאתו של מחוסר כפורים
כבר הוחלשה, שכבר טבל והעריב שמשו, ונחשב כאינו מחוסר
מעשה לטהרתו, אף שעדיין אסור בקדשים עד שיביא כפרתו. ואם
כן מדוע הוצרכה התורה לכתוב חילולו של טבול יום, והלא
אפשר ללמוד זאת מטמא ומחוסר כפורים.

אלא אימא למיפך הכי ואימא למיפך הכי, כלומר, יש לדון קל
וחומר אחד ולהניח שאר הדינים כסתימת הכתובים, וכמו כן יש
לדון קל וחומר אחר ולהניח שאר הדינים כסתימת הכתובים, ואין
אנו יודעים איזה קל וחומר לדרוש, ולכן כל חדא וחדא תיקו
בדוכתיה - כל אחד מהדינים ישאר במקומו כסתימתו, וכשהותרה
אנינות לכהן גדול בין בקרבן יחיד ובין בקרבן ציבור הותרה,
וכשנאסרה להדיט בין בקרבן יחיד ובין בקרבן ציבור נאסרה,
וכשהותרה טומאה בקרבן ציבור אף לכהן הדיוט הותרה,
וכשנאסרה בקרבן יחיד אף לכהן גדול נאסרה, ולא נלמד קל
וחומר כלל לשנות דינו של אחד מהם.
שינו במשנה בין הפוסלים קבלת הדם: טבול יום - טמא שטבל
ועדיין לא העריב שמשו.
מבררת הגמרא: מנלן. משיבה הגמרא: דתניא, רבי סימא אמר,
רמז לטבול יום שאם עבד חילל מעין, תלמוד לומר בפרשה העוסקת
באזהרה לכהנים שלא יטמאו צמת שאינו קרובם (ויקרא כא ו),
'קדושים יהיו לאלהיהם' וממשיך הכתוב 'ולא יחללו', והיינו שאם
לא ישמרו על קדושתם אלא יטמאו ויקריבו קרבנות בטומאה, הרי
הם מחללים את הקרבן. ואחת מהמידות שהתורה נדרשת בהם
היא, שפסוק שאינו נצרך לענין שנכתב בו, דורשים אותו לענין
אחר, וגם כאן אם אינו ענין לטמא גמור שעבד שחילל, דנפיק
מהכתוב (שם כב ו) 'דבר אל אהרן ואל בניו, וינזרו מקדשי בני
ישראל' המזהיר את הכהנים שלא יעבדו בטומאה, ומסיים הכתוב
'ולא יחללו את שם קדשי' וגו', והיינו שאם לא ינזרו הרי הם
מחללים את הקרבן, הנהו ענין לטבול יום, שבא הכתוב ללמד שדינו
כטמא לענין עבודה, ומוזהר שלא לעבוד, ואם עבד חילל.
מקשה הגמרא: אימא אם אינו ענין לטמא הנהו ענין לכהן הקורח
קרחה - התולש שיער ראשו מחמת צערו על המת, וכן יש לומר
הנהו ענין למשחית פאת זקן - לכהן המגלח זקנו בתער, ששני
איסורים אלו מוזכרים בפסוק שלפניו (שם כא ה), ונדרוש שהפסוק
שלאחריו בא לומר שאם עבד הכהן וקרח קרחו, או השחית זקנו
פסול לעבודה, ואם עבד חילל.
מתרצת הגמרא: טבול יום דאם עבר ועבד בעבודת הקרבנות עונשו
במיתה בידי שמים מנא לן, הלא נתבאר במסכת סנהדרין (פג)
שהמקור הוא דגמר 'חילול חילול' בתרומה - שלמדנו גזירה שוה
'חילול' האמור בפסוק 'קדושים יהיו' שאנו עוסקים בו, מ'חילול'
האמור בטמא וטבול יום שאכלו תרומה, שכשם שטמא וטבול יום
שאכלו תרומה עונשם במיתה בידי שמים, כך טבול יום שעבד
במקדש (שפסולו לעבודה נזכר בפסוק 'קדושים יהיו') עונשו
במיתה בידי שמים. ולכן אף שלא מפורש בכתוב 'קדושים יהיו'
באיזה פסול לעבודה עוסק, כיון שנתקבלה גזירה שוה 'חילול'

התקיעה בשופר גדול צריכה להיות באופן שכל ישראל, גם וכולל
האובדים והנידחים, יבואו וישתחוו לה' בהר הקודש בירושלים,
בירושלים כפשוטה, על-ידי משיח צדקנו שיוליכנו קוממיות לארצנו,
בעגלא דידן בקרוב ממש

ממאמר ב' דראש-השנה ה'תשכ"ח

דאיבא למיפרך חבי בו'. יוש דן בו' ויש להחליף ולא נדע איזה נדרוש הלכך כל חזא תיקו בדוכתה כבתיבתה סתם כשהותרה אנינות לכ"ג סתם בין ביחיד בין בצבור הותרה וכשנאסרה להדיוט בין ביחיד בין בצבור נאסרה וכשהותרה טומאה בצבור הותרה אף לכוון הדיוט וכשנאסרה בקרבן יחיד נאסרה אף לכ"ג: קדושים יחיו. גבי טומאה כתיב

באמור ולא יחללו וגו' כי את אשׁי ה' לחם וגו' בחילול קדשים הכתוב מדבר: דנפקא ליה מוינווי. דכתיב ביה חילול: ונימא גנחו עיני וכו'. דמינייהו סליק לא יקרוה קרחה וסמך ליה קדושים יהיו אלא לא גרס: פבול יום דאם עבר במיתא. שניא הוא כלומר לא מצית למייתא תנהו ענין לקורח קרחה דמיתא גבי טבול יום שעבר ילפינן ליה בסנהדרין אבלו דן והשרפן (דף פג) וגמר חילול חילול מתרומה ומחילול דהאי קרא יליף לה נאמר כאן חילול ונאמר בטמא וטבול יום שאכלו תרומה חילול ומתו בו כי יחללוהו מה לחלן במיתא כו' והלכך הואיל והאי קרא לגיש מתרומה אתא ולא מפרש ביה במאי קאי לא תתנוהו ענין אלא לפסולין לתרומה דילפי' מיניה דפסול בתרומה מחיל עבודה כו': למא לי דכתב רחמנא טמא וטבול יום כו'. אטמא לא קמביעיא ליה דאי לא כתב טמא לא הוה אתי לן חד מנייהו שיחלל עבודה דדא טבול יום באם אינו ענין לטמא ולפינין ואי לא הוה כתב טמא ויניורו הוה אוקמינא לקדושים יהיו בטמא וכן מחוסר כפורים נמי לא כתב בה חילול אלא מדאיקרי טמא ולפינן ליה לקמן ובי מיבעי ליה לרבה טבול יום ומחוסר כפורים קמביעא: במחוסר כפורים טבול יום לא אתי מיניה שכן מחוסר מעשה. הבאת קרבן תאמר בטבול יום שאינו מחוסר הבאת קרבן

ושימשא ממילא ערבא בטמא ליכא למימר דלא אתיא מיני' דדא איהו נמי מחוסר טבילה ועוד דטמא לא קמביעיא ליה מדרלא קאמר בסיפא דמילתא לא לכתוב טמא ותיתי מהך דתו לא הוה ליה לשנוי עלא מידי: קלישא ליה שומאמא. דמחוסר כפורים שחרי העריב שמשו ותו ליכא פירכא דמה הצד דהוה ליה חד מנייהו נמי שאינו מחוסר מעשה.

קסבר

קדשים כרתנן ריש כל הפסולין א"כ שייך בה חילול עבודה ותמימה דגבי זב וזבה ובעל וזרע כתיבי כמה פעמים ורחץ במים וטמא עד הערב אלמא טבול יום איקרי טמא בין לעבודה בין לקדשים דקראי סתמא כתיבי ואיקרי טמא לכל מילי ועוד קשה דבפ' שלשה מינין (נויר מה). ובפ' אלו הן הגולין (מכות דף ח) אמרינן טמא יהיה לרבות טבול יום עוד טומאתו בו לרבות מחוסר כפורים לענין ביאת מקדש השתא ליל קרא הא איקרי טמא לענין עבודה ולאבילת קדשים וכי ימיא דלא גילף ביאת מקדש מנייהו (ועוד) קשה שחרי קרא דורוחץ במים וטמא עד הערב סתמא כתיב דטבול יום איקרי טמא לכל מילי ואפי' לביאת מקדש ועוד תימה כיון דדרש' טבול יום טממא יהיה למא איצטרך תו עוד טומאתו למחוסר כפורים תיפוק לי מוכפר עליה הבין וטורה דדרשין לקמן בפירוקן מכלל שהוא טמא לענין עבודה ובפ' הערל (יבמות דף עד) לענין אבילת קדשים נדרוש נמי לענין ביאת מקדש דקרא נאמר מילי מיירי

קסבר

שהיא טמאה קודם כפרה ואין לתרץ נמי דאי לא אלא חד רביאי הוה מוקמינא ליה במחוסר כפורים משום דמחוסר מעשה ולא בטבול יום משום דשמשא ממילא ערבא דאם כן הוה ליה למימר איפכא טמא יהיה לרבות מחוסר כפורים עוד טומאתו בו לרבות טבול יום ונראה לתרץ דלענין ביאת מקדש לא הוה דרישנא מחוסר כפורים מוטעיה מכלל שהיא טמאה משום דבברת דטומאת מקדש כתיב איש אשר יטמא ולא יתחטא דמיירי בטומאת מת אבל מחוסר כפרה דלא שייך במת לא ליהוי בברת ועוד י"ל דצריך קרא לרבות טבול יום (משום דבברת דטומאת מקדש כתיב ולא יתחטא) דמשמע אבל נתחטא שהוה ושנה וטבל דלאו מחוסר מעשה הוא כגון טבול יום לא הוי בברת ומהני טעמי אתי שפיר דליכא למימר למא לי קרא הא איתקש קרש למקדש דהא קרא דביאת מקדש מישתעי לפטורא וקרא ובא השמש וטורא איצטרך משום דכתיב בשרץ דקיל טפי מנדה ושכבת זרע: **הג"ה** ולמאי דפרישית דמוטעיה מכלל שהיא טמאה לא הוה מרבינן מחוסר כפורים מי שישא אי לאו דאשכחן טבול יום מקרא דרבי סימאי קצת קשה הא דקאמר בסמוך דאי כתב רחמנא במחוסר מחוסר טבול יום לא אתי מיניה דא לא אתי לן מחוסר כפורים אי לאו דאשכחנא קרא בטבול יום וי"ל שרוצה לומר אי כתב רחמנא מחוסר כפורים בפירוש וכי האי גוונא בפרק כיצד (יבמות דף כג). גבי שפחה ונכרית ומיזדו קשה אי להאי אתיא א"כ ניתבוח רחמנא טבול יום ומחוסר כפורים בהדיא ולא ליכתוב טמא וי"ל דכיון דלא משכחת צריכותא בהני לא חש לדקדק: **רמז** לטבול יום שאם עבר חילל מנין. הוה מצי למילף מיושב או מבעל מום חוד מהך: **הגמ"ר** חילול חילול מתרומה. הקשה ה"ר חיים כיון דטבול יום יליף מתרומה אם כן טבול יום שאכל תרומה היא במיתא ובפ' הנשרפין (סנהדרין פג). לא חשיב טבול יום ושמא הוא הדין א"כ ביהיב דממעטי' התם (דף פד). רבנן בעל מום ששימש מדכתיב בו ולא בעל מום היה ומתו בו דכתיב בתרומה לו ולא בטבול יום ומיזדו טמא ששימש אין למעט מדכתיב בו דלחיי אתי גו"ש דחילול חילול וכן טבול יום ששימש נמי הוי במיתא דכאיאת הכא הוה חייט טעמא דמי לטמא טפי מבעל מום ונראה לתרומה דלא ממעטין טבול יום וכן פירש בקונטרס בהדיא דטבול יום שאכל תרומה במיתא ויש ליתן טעם דלא חשיב ליה התם משום דטבול יום מחד קרא נפקי דהכי כתיבי קראי בפרשת אמור אל הכהנים ובא השמש וטורא ואחר יאכל מן הקדשים וגו' והודר כתיב ולא ישאו עליו חטא ומתו בו כי יחללוהו וקצת תימה היכי יליף התם בסנהדרין מחוסר כפורים ששימש במיתא משום דאיקרי' טמא וטמא ולפינן חילול חילול מתרומה נימא דפסול בתרומה במיתא ודלא פסול בתרומה לא כדאמינן הכא דפסול בתרומה מחיל עבודה כו' ויש לומר כיון דמחיל עבודה מטעמא דנפקא לן מוינווי ולא יחללו כל דאיקרי טמא וסברא היא דגמרינן בגידיה שוה דחילול חילול מתרומה פרק הנשרפין דהוי במיתא אע"ג דטורא לתרומה: קסבר

אָלֵא אִיכָא לְמִיפְרָךְ הָכִי וְאִיכָא לְמִיפְרָךְ הָכִי, כָּל חֲדָא וְחֲדָא תִּיקוּ בְּרוּכֹתֶיהָ: מְבֹוּל יוֹם: מְנָלָן, דְּתִנְיָא, רַבִּי סִימְאִי אוֹמְרָא, רָמֹז לְמְבֹוּל יוֹם שְׂאֵם עֶבֶר חִילָל מְנִין, תְּלָמוּד לֹאִמֵּר 'קְדוּשִׁים יְהִיוּ וְלֹא יִחְלְלוּ, אִם אֵינִי עֹנֵין לְמִמָּא דְּנִפְסִיק מִ'וִּינוּיָו', תְּנִהוּ עֹנֵין לְמְבֹוּל יוֹם. אִימָא, תְּנִהוּ עֹנֵין לְקוֹרֵחַ קְרָחָה וְלְמִשְׁחִית פֶּאֶת זָקָן. מְבֹוּל יוֹם דָּאם עֶבֶר בְּמִיתָה מָנָא לָן, דְּגִמְר 'חִילָל חִילָל' מִתְּרוּמָה. דְּפָסִיל בְּתִירוּמָה, מְחִיל עֲבוּדָה. דְּלֹא פָסִיל בְּתִירוּמָה, לֹא מְחִיל עֲבוּדָה. אִמֵּר רַבָּה, לָמָּה לִי דְּכֶתֶב רַחֲמָנָא טִמָּא וְטְבֹוּל יוֹם וּמְחֹוֹפֵר כְּפֹוּרִים. צְרִיכִי, דְּאִי כְּתִב רַחֲמָנָא מָמָא, שְׂפֵן מְטִמָּא בְּמְבֹוּל יוֹם, מְחֹוֹפֵר כְּפֹוּרִים לֹא אֲתִי מִיְנִיה, שְׂפֵן פָּסֹוּל בְּתִירוּמָה. מְחֹוֹפֵר כְּפֹוּרִים, מְבֹוּל יוֹם לֹא אֲתִי מִיְנִיה, שְׂפֵן מְחֹוֹפֵר מְעֻשָּׂה. מִחֲדָא לֹא אֲתִי, וְיִתִּי חֲדָא מִתְּרִיתִי. בְּהִי לֹא לְכָתוּב רַחֲמָנָא, לֹא לְכָתוּב בְּמֹוֹחֹפֵר כְּפֹוּרִים, וְיִתִּי מִהֶנָּה. מַה לְהֶנָּה שְׂפֵן מְחֹוֹפֵרִים פָּסֹוּלִים בְּתִירוּמָה. אִלָּא לֹא לְכָתוּב רַחֲמָנָא בְּמְבֹוּל יוֹם, וְיִתִּי מִהֶנָּה, דְּמֵאִי פְּרָכְתָּ, מַה לְהֶנָּה שְׂפֵן מְחֹוֹפֵרִים מְעֻשָּׂה, סוֹף סוֹף קְלִישָׁא לָהּ (טוּמָאָתָא) [טוּמָאָתָא].

קסבר

מכיון דאשכחן קרא בהדיא לטבול יום ואע"ג דקלישא טומאתהו תו דרשין שפיר מוטעיה מחוסר כפרה ותמימה במים יובא וטמא הלא מפורש בהדיא לטבול יום דאיקרי טמא וי"ל דצריך קרא גבי עבודה דלא יחללו דשמעתין וגבי אכילת תרומה וקדשים קרא אחרינא בפרק הערל (שם) ולא ילפינן מהדרי אבל עבודה דכתיב גבי יולדת דרשין מיניה מחוסר כפורים דאסור בקדשים פרק הערל וגבי דמחיל עבודה לקמן בפרקין דאשה כשרה לשחוט

קדשים כרתנן ריש כל הפסולין א"כ שייך בה חילול עבודה ותמימה דגבי זב וזבה ובעל וזרע כתיבי כמה פעמים ורחץ במים וטמא עד הערב אלמא טבול יום איקרי טמא בין לעבודה בין לקדשים דקראי סתמא כתיבי ואיקרי טמא לכל מילי ועוד קשה דבפ' שלשה מינין (נויר מה). ובפ' אלו הן הגולין (מכות דף ח) אמרינן טמא יהיה לרבות טבול יום עוד טומאתו בו לרבות מחוסר כפורים לענין ביאת מקדש השתא ליל קרא הא איקרי טמא לענין עבודה ולאבילת קדשים וכי ימיא דלא גילף ביאת מקדש מנייהו (ועוד) קשה שחרי קרא דורוחץ במים וטמא עד הערב סתמא כתיב דטבול יום איקרי טמא לכל מילי ואפי' לביאת מקדש ועוד תימה כיון דדרש' טבול יום טממא יהיה למא איצטרך תו עוד טומאתו למחוסר כפורים תיפוק לי מוכפר עליה הבין וטורה דדרשין לקמן בפירוקן מכלל שהוא טמא לענין עבודה ובפ' הערל (יבמות דף עד) לענין אבילת קדשים נדרוש נמי לענין ביאת מקדש דקרא נאמר מילי מיירי שהיא טמאה קודם כפרה ואין לתרץ נמי דאי לא אלא חד רביאי הוה מוקמינא ליה במחוסר כפורים משום דמחוסר מעשה ולא בטבול יום משום דשמשא ממילא ערבא דאם כן הוה ליה למימר איפכא טמא יהיה לרבות מחוסר כפורים עוד טומאתו בו לרבות טבול יום ונראה לתרץ דלענין ביאת מקדש לא הוה דרישנא מחוסר כפורים מוטעיה מכלל שהיא טמאה משום דבברת דטומאת מקדש כתיב איש אשר יטמא ולא יתחטא דמיירי בטומאת מת אבל מחוסר כפרה דלא שייך במת לא ליהוי בברת ועוד י"ל דצריך קרא לרבות טבול יום (משום דבברת דטומאת מקדש כתיב ולא יתחטא) דמשמע אבל נתחטא שהוה ושנה וטבל דלאו מחוסר מעשה הוא כגון טבול יום לא הוי בברת ומהני טעמי אתי שפיר דליכא למימר למא לי קרא הא איתקש קרש למקדש דהא קרא דביאת מקדש מישתעי לפטורא וקרא ובא השמש וטורא איצטרך משום דכתיב בשרץ דקיל טפי מנדה ושכבת זרע: **הג"ה** ולמאי דפרישית דמוטעיה מכלל שהיא טמאה לא הוה מרבינן מחוסר כפורים מי שישא אי לאו דאשכחן טבול יום מקרא דרבי סימאי קצת קשה הא דקאמר בסמוך דאי כתב רחמנא במחוסר מחוסר טבול יום לא אתי מיניה דא לא אתי לן מחוסר כפורים אי לאו דאשכחנא קרא בטבול יום וי"ל שרוצה לומר אי כתב רחמנא מחוסר כפורים בפירוש וכי האי גוונא בפרק כיצד (יבמות דף כג). גבי שפחה ונכרית ומיזדו קשה אי להאי אתיא א"כ ניתבוח רחמנא טבול יום ומחוסר כפורים בהדיא ולא ליכתוב טמא וי"ל דכיון דלא משכחת צריכותא בהני לא חש לדקדק: **רמז** לטבול יום שאם עבר חילל מנין. הוה מצי למילף מיושב או מבעל מום חוד מהך: **הגמ"ר** חילול חילול מתרומה. הקשה ה"ר חיים כיון דטבול יום יליף מתרומה אם כן טבול יום שאכל תרומה היא במיתא ובפ' הנשרפין (סנהדרין פג). לא חשיב טבול יום ושמא הוא הדין א"כ ביהיב דממעטי' התם (דף פד). רבנן בעל מום ששימש מדכתיב בו ולא בעל מום היה ומתו בו דכתיב בתרומה לו ולא בטבול יום ומיזדו טמא ששימש אין למעט מדכתיב בו דלחיי אתי גו"ש דחילול חילול וכן טבול יום ששימש נמי הוי במיתא דכאיאת הכא הוה חייט טעמא דמי לטמא טפי מבעל מום ונראה לתרומה דלא ממעטין טבול יום וכן פירש בקונטרס בהדיא דטבול יום שאכל תרומה במיתא ויש ליתן טעם דלא חשיב ליה התם משום דטבול יום מחד קרא נפקי דהכי כתיבי קראי בפרשת אמור אל הכהנים ובא השמש וטורא ואחר יאכל מן הקדשים וגו' והודר כתיב ולא ישאו עליו חטא ומתו בו כי יחללוהו וקצת תימה היכי יליף התם בסנהדרין מחוסר כפורים ששימש במיתא משום דאיקרי' טמא וטמא ולפינן חילול חילול מתרומה נימא דפסול בתרומה במיתא ודלא פסול בתרומה לא כדאמינן הכא דפסול בתרומה מחיל עבודה כו' ויש לומר כיון דמחיל עבודה מטעמא דנפקא לן מוינווי ולא יחללו כל דאיקרי טמא וסברא היא דגמרינן בגידיה שוה דחילול חילול מתרומה פרק הנשרפין דהוי במיתא אע"ג דטורא לתרומה: קסבר

קסבר רבה מחוסר כפורים דוב כוב דמי. הכי נמי אית ליה פרק שני דכריתות (דף י.) ופירש בקונט' לענין קדשים שלא הותר אצלן הוה ליה כאילו לא טבל ואם אכלן חייב כרת ואם נגע בהן טמאן למנות בהן ראשון ושני וקשה לפירושו דאם כן למד' לאו כוב דמי לית ביה כרת ובריש מסכת כלים תנן בהדיא דמחוסר כפורים שנכנס למקדש חייב דתנן

עזרת ישראל מקודשת ממנה שאין מחוסר כפורים כנס לשם חייב חטאת וכן בהדיא דפרק אלו חן הגולן (מכות דף ח.) ושלשה מינין (גזיר מיה). טמא יחיד לרבות טבול יום עד טומאתו בו לרבות מחוסר כפורים ובהקומץ רבה (מנחות דף כז.) מחוסר כפרה שנכנס לפנים ממוחצתו לעזרה בשוגג חייב חטאת במזיד ענוש כרת ואיתקש קודש למקדש בהערל (יבמות עה.) ובמכות (דף יד.) ובשבתות (דף יז.) ודוחק לומר דכל הני אתיין כמאן דאמר מחוסר כפורים דוב כוב דמי ועוד דבהדיא סוגיא דמזיר וטמא יחיד לרבות טבול יום דכ"ע מחוסר כפורים דוב לאו כוב דמי ואפילו הכי מרבה התם כרת למקדש במחוסר כפורים ומיזהו פלוגתא דאמוראי איכא ריש פ' כל הפסולין (לקמן לב: לג.) אית דאמרי הא דאיתקש קודש למקדש חיינו אפילו לכתר דביאח במקצת שמה ביאה כמו נגיעה ואית דאמרי לענין מלקות דוקא אימרת ומקץ לה בכל קדש לא תגע אוהרה לנוגע לקדש דליכא אלא לאו אע"ז דאל המקדש לא תבא הוי בברית ועוד מה שפי' בקונטרס לענין למנות בו ראשון ושני לקדש תימה הלא טבול יום אין מונין בו ראשון ושני לטומאה וכו"ש מחוסר כפורים ועוד הא תנן במסכת מעילה (דף ח.) חטאת העוף כו' הוכשר ליפסל בטבול יום ובמחוסר כפורים ודיין בגמי ליפסל אין לטמיו לא ורבינו תם היה אומר דלא נקט פסול במחוסר כפורים אלא אנב טבול יום והקשה לו הרב רבינו חיים מהא דבסוטה פרק כס' (נ: כט.) אמר' מנין לרביעי בקודש שהוא פסול ומה מחוסר כפורים שמוחר בתרומה פסול בקודש משמע פסול אין טמא לא ועוד אי מונין בו ראשון ושני אי"כ יעשה

רביעי חמישי בקודש מקו' ומיזה יש לומר בזה דחמישי אין ללמוד דמן הדין הוה למימר דיו בתרומה אי לאו משום דמפרך ק"ו ודני לנו במעלה אחת יותר מתרומה שיעשה רביעי ומיזה עוד קשה מהא דתנן בפ' בתרא דנדה (דף עא.) הושבת על דם טורד (דחתה) מערה מים לפסח חזרו לומר דרי היא כמגע טמא מת לקדשים ומקץ לה בגמי' כאבא שאול דאמר טבול יום תחלה לקדש משמע אבל לרבנן לא ודוחק לומר דכולהו דהיא דמעילה ודסוטה ורבנן דאבא שאול סברי כמ"ד מחוסר כפורים דוב לאו כוב דמי ומפרש הרב ר' חיים דנפקא מינה לענין פסח הבא בטומאה דתנן (פסחים דף צה.) לא יאכלו ממנו וזין חבות דלמדי מחוסר כפורים דוב כוב דמי אין שוחטין וזורקין עליו ולא אישרתא בצבור אלא טמא מת וה"ה טמא שרץ דאין טומאה יוצאה מגופו בקו' ממת כדאיתא לקמן ומ"ד לאו כוב דמי שוחטין וזכי מוכח בהדיא בפרק שני דכריתות (דף י.) ועוד דנפקא מינה לענין טומאה דחייב בצבור (לקמן דף לב:)

שרפה און מחוסר כפורים כשרה. פי' בקונט' דפרה קדשי בדק הבית היא וקשה דמ"מ אית בה כל פסולין שבקרבן כגון שלא לשמה דאמר בהקומץ רבה (מנחות כז.) ושבע האות שבה ששעאן שלא לשמן פסולות ותפאן לן בספירי משום דחטאת קריה רחמנא ומתאי טעמא נמי אמרינן בפ' דחולין (דף יא.) דטרפות פוסל בה גורא דהיינו טעמא הבא משום דטבול יום כשר בפרה ואין און מחוסר כפורים בקו' מטבול יום שאסור בנגיעת תרומה ומותר בפרה ולמדי מחוסר כפורים דוב כוב דמי לא אית בקו' דמה לטבול יום דמת שמוחר לאכול בפסח הבא בטומאה מה שאין כן במחוסר כפורים האין דטבול יום כשר מן התורה אפשר דמודרבנן פסול דהא אמרינן דאפי' בגדי אוכלי קודש מדרס לחטאת כל שכן טבול יום והא (דאמר' במסכת פרה (פ"ג) שטמאין היו כהן השרוף את הפרה להוציא מלכן של צדוקים שאמרו) במעורבי שמש היתה נעשית לאו היינו טבול יום ממש אלא אחיו הכהנים היו מניחין ידיהם על ראשו ומאוחת נגיעה היה טבול יום כדאיתא ואיכא בהו דהכרא לצדוקים ועוד יש לפרש דטבול יום ממש היה כשר בה והא דרבגי אוכלי קודש מדרס לחטאת משום היסח הדעת דשאר טומאות: **והזהר** חטורו. ואף על גב דהא דתנן מי חטאת כשרה בור ושרפה פסול מכל מקום יליף שרפה מזהות: **אונן** וטבול יום של טמא שרץ דקיל' אתו מקו' מטבול יום דמת. ואין להקשות מה לטבול יום שכן מותר במעשר מה שאין כן באונן דמנגיעה ילפינן כדאמר בפ' הערל (יבמות עב.) ערל שהוה האותו כשרה מידי דהוה אטבול יום שאפי"ש שאסור בתרומה כשר בפרה ופריך מה לטבול יום שכן מותר במעשר ומשני אטו אגן לאכילה קאמרינן לנגיעה קאמרינן ומה טבול יום שאסור בנגיעה דתורומה מותר בפרה ערל שמוחר בנגיעה דתורומה אינו דין שמוחר בפרה וה"ל ילפינן אונן ואית מחוסר כפורים ובעל מום יוכיחו שמוחרין בתרומה ואסורין בפרה אף אני אביא ערל ואונן ומיזה אאונן לא קשיא דמה לתנן שכן לא הותרו מכללן תאמר באונן שהותר מכללו אצל כ"ג אבל אע"ל קשה ונראה לי דמה למחוסר כפורים שאסור ליגע בקדשים אבל ערל ואונן מותרין אבל מבעל מום קשה. ברין. ועוד מה לטבול יום שכן אין מחוסר מעשה תאמר בערל: **אין** בגדיהם עילתן אין כהונתן בפרשת ואתה תחצה ותחיר דאף על גב דכולהו בגדים כתיבי דהם מכל מקום מיתה אמכסיים דוקא כתיבא דשימשו במיתה והקשה הרב רבי יעקב מאורלינש והא מיתה כתיבא בהדיא בפרשת ואתה תחצה ותחיר דאף על גב דכולהו בגדים כתיבי דהם מכל מקום מיתה אמכסיים דוקא כתיבא דכמשמע פשטא דקרא וקרא דחזרת דכתיב בפרשה שאחריה דררשינן מינה דאין בגדיהם עליהם אין כהונתן עליהם איצטריך לשאר בגדים ומינה לא הוה ילפינן מכנסיים דמכנסיים לא כתיבי דהם ועוד יש לומר דקרא דחזרת צריך לחילול עבודה דמקרי זר. ברין:

קסבר. רבה דדרשה להאי שמעתא למימר דכולהו צריכי: מחוסר כפורים דוב כוב. היה למצורע אלא חד מנייהו נקט מחוסר כפורים דוב כוב דמי לענין קדשים שלא הותר אצלן הוה ליה כאילו לא טבל ואם אכלן חייב כרת ואם נגע בהן טמאן למנות בהן ראשון ושני וכך לא קלשה טומאה אצל קדשים כלל: **שרפה אונן** כו'. בפרה אדומה קאי: כשרה. דקדשי בדק הבית היא ואין און אסור בה דלא כתיבי דנך קראי אלא בקדשי מובת: **כוב דמי**. והוה ליה טמא וקרא כתיב איש טהור: **לאו כוב דמי**. וה"ל כטבול יום דקיימא ולן דכשר בפרה: **לא דכ"ע כוב דמי**. ולענין שאר קדשים שטבול יום אסור בהו הוה מחוסר כפורים דוב חמור מטבול יום דשאר טומאות שאין טעונות כפרה: **והכא**. גבי פרה בהאי קרא קמפליג והוה חטורו על הטמא טהור כל דהוה משמע דהא קרא יתירא הוה דכתיב לעיל מינה ולקח אוזב וטבל במים איש טהור והוה ליה למכתב והוה על הטמא לימד על טבול יום כששר פרה דאשכחן טבול יום דאיכרי טהור למעשר דכתיב ורחץ במים וטהר: **מר סבר מומאה דכל התורה**. ת"ק סבר האי טבול יום דאכשר בה קרא אטבול יום דכל הטומאות שבתורה קאי ואף טבול יום דוב שהוא מחוסר כפורים: **מומאה דאיתא מרשה**. והיינו דמת טבול יום דטומאת מת אכשר בה הלכך טבול יום של שאר טומאות דמגע ומשא כגון שרץ ונבילה ומגע וזב) אתי להכשריא מטבול יום דמת מקו' ומה טבול יום (דמת) דטומאת שבעה כשר טבול יום דטומאת ערב לא כ"ש אבל מחוסר כפורים וכו': וזוהי להם. הלבשה הואת לכהונה אלאא כהונתן תליה בבגדיהן ואי לא הוה להו זרים ובור אשכחן דמחיל עבודה: וזין החול. עבודה שאתה עובד בשכרות קרויה חול:

חוקה **וְשָׂאָה רְחוּץ יָדַיִם וְרַגְלַיִם, מִזֵּינ.** תלמוד

1-תנא קמא] **קָבֵר**, **טוֹמָאָה** במקצת **דָּבָל** **הַתּוֹרָה** **בוֹלָה** הותרה
בפסוק זה, ואף טומאת זב, ולכן זב טבול יום כשר לעבודת פרה
אדומה, אף שהוא מחוסר כיפורים, וכל שכן שכשר אחר הערב
שמש קודם הבאת קרבנותיו. וז"ל-ויוסף הבבלי] **קָבֵר**, רק **טוֹמָאָה**
דְּהָךְ פְּרָשָׁה - טומאה שפרשה זו עוסקת בה, הותרה, והיינו טבול
יום מטומאת מת, **הַלֵּכֶךְ (אוֹנֵן וטבול יום דטמא)** **מְבֹבֵל יוֹם**
דְּטוֹמָאָה נְבִלָה, וטבול יום **דְּטַמְאָה שְׂרִי**, **דְּקִילִי** - שקלים מטבול יום
של טמא מת, ודומים לו בכך שאין הטומאה יוצאת מגופם, אלא
טומאה חיצינית היא, **אֵתוּ** - נלמדת כשרותם לעבודת פרה
אדומה, **כָּקָל וְחוֹמֶר מְבֹבֵל יוֹם דְּמַת, אֲבָל מְחוֹסֵר פְּכוּרִים דְּבֹב,**
דְּחִמִּיר מְטַמֵּא מוֹת שֶׁכֵּן טוֹמָאָה יוֹצֵאָה עָלָיו מְנוּפֹה, מה שאין כן טמא
מת, טומאתו חיצינית על ידי מגעו במת, **לֹא הוֹכֵשֶׁר לַעֲבוּדָה**
הַפְּרָה.
שנינו במשנה בין הפוסלים קבלת הדם: **מְחוֹסֵר בְּגִידִים.**
מבשרת הגמרא: **מְנָלָן.** משיבה הגמרא: **אִמֵּר רַבִּי אֲבָהוּ אִמֵּר רַבִּי**
יִחְזִקְיָהּ, וּמִיָּמִין בָּהּ מְשִׁמִּיָּה - וְיֵשׁ שְׂמִיכָאִים שְׁמוּעָה זֹו מִשְׁמוּ דְּרַבִּי
אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן, דְּאִמֵּר קָרָא בְּמִצְוֹת בְּגִדֵי הַכְּהוֹנָה (שְׁמוֹת כט ח-ט)
וְאֵת בְּגִידֵי תַקְרִיב וְהַלְבִּשְׁתֶּם בְּתֵנָה, וְחִנְרֵת אֶתֶם אֲבָנֵי אַחֲרָי וּבְגִידֵי,
וְחִכְשֶׁת לָהֶם מְנַבְעֵת, וְהִיתָה לָהֶם בְּהֵנָה לְחֶסֶת עוֹלָם, וְיֵשׁ לַפֶּרֶשׁ
כוֹוֹנָה הַכְּתוּב 'וְהִיתָה לָהֶם כְּהוֹנָה' שְׁלִבִישַׁת הַבְּגָדִים הִיא הַגּוֹרֻמָּת
כְּהוֹנָתָם, וְלֹכֵן בְּזִמְנֵי שְׁבַגְדֵיהֶם עָלֵיהֶם כְּהוֹנָתָם עָלֵיהֶם, אֵין בְּגִידֵיהֶם
עָלֵיהֶם אֵין כְּהוֹנָתָם עָלֵיהֶם, אֵלֹא זֵרִים הֵם, וְזֵר מַחֲלֵל עֲבוּדָתוֹ, כִּפִּי
שְׁנַתְבָּאָר לַעִיל (טו).
מקשה הגמרא: **וְהָא מְהֵבָא נִפְקָא - וְכִי חִילוּל עֲבוּדָתוֹ שֶׁל מְחוֹסֵר**
בְּגִידִים נִלְמַד מִפְּסוּק זֶה, וְהֵלֹא מִהֵתָם נִפְקָא - מִלִּמּוּד אַחֵר נִלְמַד,
דְּתַנִּיָּא, מְנָיָן לְשִׁתּוּי יוֹן - כְּהֻנָּם שְׁתוּ רַבִּיעִית יוֹן שְׁאִסּוּרִים
בַּעֲבוּדָה, שְׁאֵם עֵבֶד חִלָּל, תִּלְמוּד לִזְמַר בְּאַזְחֵרֵת ה' לֵאחֲרֵן הַכּוֹהֵן
(וּקְרָא י ט), 'וְזֵן וְשִׁכַּר אֶל תִּשָּׁת' וְגו' אֵתָהּ וּבְגִידֵי אֵתָהּ בְּבִאָכֶם אֶל
אֵהָל מוֹעֵד, וְלֹא תִמָּתוּ, קִצַּת עוֹלָם לְדִרְתֵּיכֶם. וְנֹאמַר בַּפְּסוּק
שְׁלֹאחֲרֵי, 'וְלִהְבִּדִיל בֵּין תַּקְדֵּשׁ וּבֵין חֹל', וְכוֹוֹנָה הַכְּתוּב הִיא,
שְׁעֻבָּדָה שְׁאֵתָה עוֹבֵד בְּשִׁכְרוֹת הָרִי הִיא 'חֹל', וְיֵשׁ לַהֲבִדִּיל בֵּינָה
לְבֵין עֲבוּדָה כְּשֶׁרָה שְׁהִיא 'קוֹדֵשׁ'.
ממשיכה הברייתא: **כֹּהֵן מְחוֹסֵר בְּגִידִים, וְכֹהֵן שְׁלֹא רְחוּץ יָדָיִם**
וְיָגִילִים קוֹדֵם עֲבוּדָתוֹ, מְנָיָן שְׁמַחֲלִילִים עֲבוּדָתָם,

משיבה הגמרא: רבה שפירש מדוע נצרכה התורה לפרש חילול בשלשתם **קָבֵר מְחוֹסֵר פְּכוּרִים דְּבֹב דְּמִי - זב שטבל והעריב שמשו, אלא שעדיין לא הקריב כפרתו, לא הוקלשה טומאתו כלל לענין קדשים, והרי הוא לעניינים כזב גמור, ובאילו לא טבל. ולכן אי אפשר ללמוד חילולו של טבול יום במה הצד מטמא ומחוסר כיפורים, שיש לפרוך, מה לשניהם שמחוסרים מעשה לטהרתם, מה שאין כן טבול יום, שאינו חסר אלא שקיעת השמש הבאה מאלוה.**

הגמרא מבררת האם נחלקו תנאים במהות פסולו של מחוסר כיפורים לקדשים: (ומחוסר) **לִימָא - האם נאמר, שהנידון האם מְחוֹסֵר פְּכוּרִים דְּבֹב דְּמִי, תַנִּיָּא הִיא, דְּתַנִּיָּא, פְּרָה אֲדוּמָה שֶׁשְׂרָפָה אוֹנֵן - מִי שְׁמַת לוֹ אַחֵר מְקֻרְבִּיו שְׁחִיב לְהִתְאָבֵל עֲלֵיהֶם, וְכֵן אִם שְׂרָפָה מְחוֹסֵר פְּכוּרִים, בְּשָׂרָה, יוֹסֵף הַכְּבִלִי חוֹלָק וְאוֹמֵר, אֲבָן אִם שְׂרָפָה אוֹנֵן, בְּשָׂרָה, אֲבָל אִם שְׂרָפָה מְחוֹסֵר פְּכוּרִים, מְבֹבָה.**

הגמרא מנסה לתלות המחלוקת בנידון האמור: **מֵאִי לֹא בְּהָא קְמִישְׁלֵנִי, מָר - וְיוֹסֵף הַבְּבִלִי קָבֵר, מְחוֹסֵר פְּכוּרִים דְּבֹב דְּמִי, וְכֵין שְׁדִינו כְּטַמָּא גְמוֹר לַעֲנִין קִדְשִׁים, לְכֵן פּוֹסֵל אֵת הַפְּרָה כֶּשֶׁם שְׁטַמָּא גְמוֹר פּוֹסֵלָה, וְאִינוּ דוּמָה לְטַבּוּל יוֹם שְׁכֹשֶׁר לַפְּרָה. וְזֵר - וְתַנָּא קַמָּא קָבֵר, מְחוֹסֵר כִּיפּוּרִים לֹא דְּמִי אֵף לַעֲנִין קִדְשִׁים, וְלֹכֵן כְּשֶׁר לַעֲבוּדָת פְּרָה אֲדוּמָה, כֶּשֶׁם שְׁטַבּוּל יוֹם הוֹתֵר.**

דוחה הגמרא: **לֹא בִכֵּךְ נִחְלָקוּ, אֵלֹא דְּבֹבִי עֲלֵמָא סוֹבְרִים מְחוֹסֵר כִּיפּוּרִים דְּבֹב דְּמִי, וְחִמּוֹר לַעֲנִין קִדְשִׁים יוֹתֵר מְטַבּוּל יוֹם שְׁהִיהָ טַמָּא בְּטוֹמָאָה שְׁאִינָה מְחִיבָת בַּכְּפָרָה, וְהָבָא לַעֲנִין פְּרָה אֲדוּמָה בְּהָא קְמִישְׁלֵנִי, דְּכֵתִיב בְּהַזָּאת מִי חִטְּסָתָּ [אִפֶּר הַפְּרָה הַמַּעֲוֵר בְּמִים חִיִּים] עַל טַמָּא מַת (במדבר יט ט), 'וְהָיָה הַטָּהוֹר עַל הַטָּמֵא בְּיוֹם הַשְּׁלִישִׁי וּבְיוֹם הַשְּׁבִיעִי' וְגו', וְתִיבַת 'הַטָּהוֹר' מִיּוֹתֶרָתָּ, שְׁהִרִי כִבֵּר נֹאמַר בַּפְּסוּק שְׁלַפְנִי 'וְלָקַח אוֹזֹב וְטָבַל בְּמִים אִישׁ טָהוֹר וְהָזָה', הִרִי שְׁאִישׁ טָהוֹר' הוּא הַמּוֹזָה, וְהִיהָ דִּי לְכַתּוּב בַּפְּסוּק שְׁלֹאחֲרֵי 'וְהוּזָה עַל הַטַּמָּא, וְמָה שְׁחוֹר הַכְּתוּב לְכַתּוּב 'הַטָּהוֹר', פִּירְשׁוּ חֲכָמִים, מְכַלֵּל - הַכְּתוּב בֹּא לְהַשְׁמִיעַ שְׁדִי בִכֵּךְ שְׁהַמּוֹזָה טָהוֹר בַּמְקַצָּה, אֵף שְׁעַדִּין הוּא טַמָּא בַּמְקַצָּה, וְלִימָד עַל מְבֹבֵל יוֹם, שְׁנִקְרָא 'טָהוֹר' (וְהִינּוּ לַעֲנִין חוֹלִין וּמַעֲשֵׂר שְׁנִי, שְׁכֹשֶׁר בְּפָרָה, אֵף שְׁלַעֲנִין שְׁאֵר קִדְשִׁים עַדִּין נַחֲשֵׁב כְּטַמָּא וְאִסּוּר בָּהֶם. וְנִחְלָקוּ הַתַּנָּאִים בְּבִרְיֵיתָא הֵנָּל אִיזָה טַבּוּל יוֹם הוֹכֵשֶׁר בְּכַתּוּב זֶה, מָר**

בסיומה של שנת... צריך יהודי לערוך חשבון-נפש מיוחד... בהחלטה
איתנה: לשנות את המחשבות, הדיבורים והמעשים בחיי יום-יום
הטעונים שינוי, לתקן ולשפר את אותם הטעונים שלימות-יתר...
להחיותם ברוח השעה הנוכחית..

ממכתב ימי הסליחות, ה'תשכ"ז

דבר המבוצע בשמחה ובביטחון - נעשה ביתר הצלחה

ממכתב ימי הסליחות, ה'תשכ"ז

לפני הקהל, מזמן שאכל סעודת היום ביום טוב, ועד למחרת, ונהג
 כן, משום חשש שפירות מחמת היין ששתה בסעודתו, ואסור
 להורות הלכות בשכרות, שמא יטעה, ואיסור זה נלמד מהפסוק
 האמור, שאחר האזהרה שלא יעבדו הכהנים בשכרות ממשיך
 הכתוב 'וְלֹהֲבָדִיל בֵּין הַקֹּדֶשׁ וּבֵין הַחֹל', והיינו, שגם בשעה
 שהחכם בא להבדיל ולהורות בין דבר קדושה לדבר חול אסור
 לו להיות בשכרות.
 הגמרא חוזרת לעסוק במקור לחילול עבודתו של מחוסר בגדים,
 ומביאה שיש מקור נוסף לכך, ומקשה מדוע נצרך. מקשה הגמרא:
 אֲפֹתֵי, מִהָּתָם - מהפסוק 'והיתה להם' נִפְקָא חילול מחוסר בגדים
 הוא, והלא מִהָּתָם נִפְקָא, שנאמר במצות הצתת אש על המזבח,
 לצורך הקטרת הקרבנות (ויקרא יז) 'וְנִתְּנוּ בְּנֵי אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן אֵשׁ עַל
 הַמִּזְבֵּחַ, וְתִבֶּת 'הכהן' מיותרת ללמד שצריך להיות אהרן
 בְּכֵהֲנוֹ - לבוש בבגדי הראויים לו, בעת הצתת האש, ורק אז
 נקרא 'אהרן הכהן' וכשר לעבודה, לִימַד עַל כֵּהֵן גָּדוֹל שְׁלֵבֶשׁ בְּגָדֵי
 כֹּהֵן הַדְּיוֹט וְעָבַד, שְׁעֹבְדוֹתָ פְסוּלָה. וקשה מדוע צריכים שני
 הלימודים להיכתב.
 מיישבת הגמרא: שני הלימודים נצרכים, אִי מִהָּתָם - אילו למדנו
 החילול רק מ'והיתה להם', הָיָה אֲמִינָא, הֵי מִיָּלִי עֲבֹדָה חֲשׁוּבָה
 דְּמַעֲבָדָא בְּפָרָה - שמעכתב כפרת הקרבן, וכגון דוֹקָה, אֲבָל
 עֲבֹדָה דְּלֵא מַעֲבָדָא בְּפָרָה, כגון הצתת האש שאינה מעכבת,
 שהרי אפשר להקטיר את הקרבנות באש שירדה מהשמים על
 המזבח, לֵא - אין צריך לעבדה בבגדי הכהונה, לכן נצרך הלימוד
 מ'ויתנו בני אהרן הכהן', שאף עבודה כזו לכתחילה צריך
 לעשותה בבגדי הכהונה הראויים לכהן העובד.
 שוב מקשה הגמרא: וְאֲפֹתֵי, מִהָּתָם - מ'והיתה להם' נִפְקָא חילול
 מחוסר בגדים, והלא מִהָּתָם נִפְקָא, שנאמר במצות הקטרת אברי
 עולת נדבה (שם ח) 'וְעֹבְדוֹ בְּנֵי אֶהֱרֹן הַכֹּהֲנִים אֶת הַנֶּתֱחִים וְגו' אֶת
 הָרֹאשׁ וְאֶת הַפֶּדֶר עַל הַעֲצִים אֲשֶׁר עַל הָאֵשׁ אֲשֶׁר עַל הַמִּזְבֵּחַ,
 וְתִבֶּת 'הַכֹּהֲנִים' מיותרת ללמד שצריכים בני אהרן להיות בְּכֵהֲנוֹן
 - לבושים בבגדי הכהונה הראויים, שבהם תלויה כהונתם, וּמִכָּאֵן
 לְכֵהֵן הַדְּיוֹט שְׁלֵבֶשׁ בְּגָדֵי כֹהֵן גָּדוֹל, וְעָבַד, עֲבֹדָתוֹ פְסוּלָה. וקשה,
 מדוע צריכים שני הלימודים להיכתב.
 מיישבת הגמרא: שני הלימודים נצרכים, אִי מִהָּתָם - אילו למדנו
 החילול רק מ'והיתה להם', הָיָה אֲמִינָא, הֵי מִיָּלִי שִׁמְעַבֵּב אֶת
 העבודה דווקא תיפסוד בגדים, כגון כהן גדול המשמש בבגדי כהן
 הדיוט, אֲבָל יִתְּרוֹ בָּגָדִים לֵא, קָא מִשְׁמַע לֵן הלימוד 'הכהנים'
 'בכיהונן' שגם באופן זה מחלל עבודתו.
 הגמרא מביאה ברייתא המבארת פרטי דינים בבגדי הכהונה: תָּנוּ
 רַבֵּנּוּ, הָיוּ בָּגְדֵי הַכֹּהֲנוֹת מְרוֹשְׁלִין - נגררים על הקרקע, מחמת שהיו
 ארוכים ממידתו של הכהן הלוֹבֵשֶׁם, או שהיו מְסוּלָּקִין מהקרקע,
 מחמת שהיו קצרים מדי, או שהיו מְשׁוּחָקִים - ישנים, וְעָבַד בהם,
 עֲבֹדָתוֹ בְּשָׂרָה.
 ממשיכה הברייתא: לְבִשׁ שְׁנֵי מִכְנָסִים, או שְׁנֵי אֲבָנִים, או שהיה
 חָסֵר אֶחָת מִבְּגַדֵי הַכֹּהֲנוֹת, או שלבש יָתֵר אֶחָת, והיינו שהוסיף
 ללבוש בגד שלא מבגדי הכהונה, או שְׁתֵּיתָה לוֹ רִמְיָה - תחבושת
 עַל מַפֶּת בְּשָׂרוֹ, תחת בְּגָדוֹ, וחוצצת בין הבגד לבשרו, או שְׁהָיוּ

תלמוד לומר 'חוקה חוקה' לְגִזְרָה שְׁוֶה - נאמר בענין שתויי יין (ויקרא
 י ט) 'חוקת עולם', ולמדים גזירה שוה מתיבת 'חוקת' למחוסר
 בגדים ולמי שלא קידש ידיו ורגליו שגם בהם נאמר לשון 'חוקה',
 שכשם ששתוי יין שעבד חילל, כך גם אלו. ומבואר בברייתא
 שהמקור לחילול עבודתו של מחוסר בגדים הוא מגזירה שוה
 משתויי יין, ומדוע אמר רבי אבהו מקור אחר.
 מתרצת הגמרא: אִי הָיָה נִלְמַד הַחִילּוֹל רַק מִהָּתָם - מהגזירה שוה,
 הָיָה אֲמִינָא, הֵי מִיָּלִי שִׁמְחַלל הַעֲבֹדָה דווקא עֲבֹדָה דְּיָדִי הֵיב
 עֲלֶיהָ מִיָּתָה אִם עוֹשֶׂה אוֹתָהּ, וכן שאר הפסולים לעבודה אין
 חייבים מיתה אלא בעבודות אלו, שהרי פרשת שתויי יין מדברת
 בעבודות שחייב עליהם מיתה, שנאמר (ויקרא י ט) 'יֵינּוּ וְשָׂכַר אֶל
 תֶּשֶׁת וְגו' וְלֹא תָמְתוּ. אֲבָל בְּעֹבְדָה דְּאֵין יָד הֵיב עֲלֶיהָ מִיָּתָה, אִימָא
 לֵא מַחֲלֵל הַעֲבֹדָה, קָא מִשְׁמַע לֵן הלימוד שדרש רבי אבהו
 מ'והיתה להם' שבלא הבגדים הרי הוא זו, ומחלל כל העבודות
 כשם שור מחללם, ורק לענין מיתה יש חילוק בין ארבע עבודות
 לשאר העבודות כמו בזר.
 שואלת הגמרא: אֲשַׁכְּחֵן חילול מחוסר בגדים בכל העבודות, אבל
 חילול שְׁתֵּוֹי יֵינּוּ בעבודות שאין זו חייב עליהם מיתה מְנַלָּה, שהרי
 חילולם נלמד מ'להבדיל', וכפי שנתבאר פרשה זו אינה עוסקת
 אלא בעבודות שחייב עליהם מיתה, שנאמר 'וְלֹא תָמְתוּ'.
 משיבה הגמרא: אֲתֵינָא בגזירה שוה 'חוקה חוקה' מִמְּחוֹסֵר בָּגָדִים,
 ומחוסר בגדים מחלל כל העבודות, כפי שדרש רבי אבהו מ'והיתה
 להם' שדינו כזר.
 מקשה הגמרא: וְהָא תָּנָא 'וְלֹהֲבָדִיל בֵּין' וְגו' קָא נָסִיב לָהּ - והלא
 התנא בברייתא נקט שהמקור לחילול עבודת שתויי יין הוא
 מהכתוב 'וְלֹהֲבָדִיל'. ואין נחלוק על התנא ונאמר שהמקור
 לחילול עבודת שתויי יין הוא גזירה שוה ממחוסר בגדים.
 מתרצת הגמרא: מִקָּמֵי דְלִיקוֹם גִּזְרָה שְׁוֶה - בתחילת דבריו עדיין
 לא זכר התנא את הגזירה שוה למחוסר בגדים, ולכן למד חילול
 שתויי יין מ'להבדיל', אבל אחר שנזכר בה, כפי ששנה בהמשך
 הברייתא, חזר בו ולמד החילול מהגזירה שוה.
 שוב מקשה הגמרא: וְהָא תָּנָא מִמְּחוֹסֵר בָּגָדִים הוּא דְקָא יֵלִיף מִשְׁתֵּוֹי
 יֵינּוּ - והלא גם בהמשך דברי התנא כשהזכיר את הגזירה שוה לא
 הביאה כדי ללמוד חילול שתויי יין ממחוסר בגדים, אלא אדרבה,
 דרש אותה כדי ללמוד חילול מחוסר בגדים משתויי יין.
 מיישבת הגמרא: באמת כוונת התנא לדרוש הגזירה שוה כפי
 שתירצנו, וְהָיָה קָאמֵר התנא, בתחילת דבריו למד חילול שתויי יין
 מהכתוב 'וְלֹהֲבָדִיל', ואחר כך המשיך ואמר, אמנם למדנו מכך
 חילול עבודות שיש בהם חיוב מיתה, אך מִנֵּן שְׁלֵא (נחלקו)
 [נחלקו] בֵּין מְחוֹסֵר בָּגָדִים לְשְׁתֵּוֹי יֵינּוּ וְשְׁלֵא רַחוּץ יָדִים וְרַגְלִים,
 שכשם שמחוסר בגדים מחלל כל העבודות, כך גם הם, תלמוד
 לומר 'חוקה חוקה' לְגִזְרָה שְׁוֶה, ללמד שכשם שמחוסר בגדים
 שנאמר בו 'חוקה' מחלל כל העבודות, כך גם שתויי יין ומי שלא
 קידש ידיו ורגליו שנאמר בהם 'חוקה' מחללים כל העבודות.
 מבררת הגמרא: אֲלֵא הכתוב בשתויי יין 'וְלֹהֲבָדִיל בֵּין הַקֹּדֶשׁ וּבֵין
 הַחֹל' לָמָּה לִי. משיבה הגמרא: הכתוב נצרך לְבִדְרָב - ללמד
 הלכה שנהג בה רב, דָּבָר לֵא מוֹקִים אֲמוּרָא עֲלֶיהָ מִיֻּמָּא מִכָּא
 לְחִבְרָיָה - שמנהגו של רב היה שלא להעמיד מתורגמן לדרוש

לימוד התורה וקיום המצוות הם טבעת הקידושין שבהם קידש
 הקדוש-ברוך-הוא את ישראל להתחייב לזון אותם ולפרנסם

היום יום כזו תשרי

תלמוד לומר חוקה חוקה לגזירה שוה. מכאן אמר ר"ת דהא דאמרין במנחות (דף טז.)
כל מקום שנאמר תורה חוקה אינו אלא לעכב לאו חר טעמא נניהו דחוקה
מגזירה שוה ותורה ממשמעות: **א**ת"א חוקה חוקה ממוחוס בגדים. בפי הנשרפין (סנהדרין
דף פד.) אמרין דאון באוהרה דכתיב ומן המקדש לא יצא ולא יחלל הא אחר שלא יצא

חילול ולא ילפי' שיהא במיתה ובג'וש חילול חילול
מתרומה משום דחילול בגופיה לא כתיב מכללא
(וכ"ג) הוא דקאמי דהי דבר הבא מן הכלל וכל
דבר הבא מן הכלל אין דנין אותו בגזירה שוה
וקשה מוכר דשמעתין דהא אין בגדים עליהם אין
כהונתן עליהן אינו כתיב בפי' וילפינן חוקה חוקה
ממוחוס בגדים וכן בכל דהך דכתיב ולא יחללו
דדייקתן דהא עבר חילול וילפינן מיתה חילול
חילול מתרומה ובתורם מן הרעה על היפה דלא
ילפינן דלחוי במיתה בגזירה שוה דחטא חטא
היח"ך ה"ר יעקב מאורלי"ש משום דהוי דבר הבא
מן הכלל וצריך לחלק אמאי הוי דבר שבכלל
טפי מהני ותימה לי דבפי' הנשרפין (שם פג.) בעי
שתוויין יין ושלא דרוץ דיים ורגלים במיתה מנא לן
וקאמר דבגופיהו כתיב בהו מיתה בחדיא והשאת
למה לי למיכתב מיתה תיפוק ליה מגזירה שוה
דחוקה חוקה ממוחוס בגדים כדילפינן חילול בהו
מהתם מיהו לקמן בפירקין (דף כד.) אמרין דהוו
שלושה כתובין הבאין כאחד ואין מלמדין מחוסר
בגדים ושתוויין יין ושלא דרוץ דיים והשאת אתי
שפיר גם קושית ד"ר יעקב דהשאת בשלשתן
כתיב מיתה מיותר למימר בהני (זוים) דחוקא
דמקריין זוים בגזירה שוה דחוקה איכא מיתה
אבל יושב א"ע' דקריי זר אינו במיתה אבל שאר
פסולין כגון שרל ואונן לא איצטריך קרא
למעטניהו ממיתה כיון דלא איקרו זוים. ברי"ך:
חרוני לומר דקושית ד"ר יעקב קיימת דהא למד
נמי דבעי' שלשה כתובין הבאין כאחד ליכא
מיותר כי אם השנים ואחד הוי לגופיה וא"כ תרי
קראי במחוסר בגדים למה ובתרייהו כתיב חוקה
ומיהו חזרת דדרשין מניה חוקת עולם אצטריך
משום חילול דאע"ג דממלא שמעינן מדאיקרי (ור
מ"מ) זר במכנסים לא כתיב ולעולם בפרשה
דלעיל קאי מיתה אכולוה בגדים: **ה**ג"ה כון

גדול שלש בגדי כהן הדיט ועבד עבודתו פסולה. ואם תאמר דהא דאמר רבי יוסי (יומא דף
(יב) שני אינו ראוי לא לכהן גדול ולא לכהן הדיוט כון גדול משום איבה כון הדיוט משום
מעלין בקודש ולא מורדין מדיקאמור משום איבה משמע דמן הדין כון גדול הוא וא"כ כון
הדיוט תיפוק ליה משום מחוסר בגדים ואין לפרש דלאחר מיתה הראשון קאמר דלא הוי כון
גדול משום איבה דהא מודה ר' יוסי (שם יג.) דאם מת ראשון שני חוזר לעבודתו ויש לומר
דכהן גדול נתמנה לעבודתו בפה ומסתלק בפה (ובפי' קמא דימא) (דף יב) דריש ליה מקרא
ובירושלמי) ומסתברא שהדבר תלוי במלך ואחיו הכהני' כמו שמצינו בפי' הבא על יבמתו
(יבמות סא.) ביהושע בן נאלא דאוקמה ינאי מלכא באמרין בירושלמי ובפי' דיימא (דף יב)
ובתוספתא (דימא פ"א) ביוסף בן אלם מצפורי שאירע פסול כהד"ג ושימש תחתיו וכשיצא
אמר למלך אדוני המלך פר ושעיר שקברו היום משל מי (משלי או משל כה"ג א"ל המלך
לא דיך ששימשת שעה א' לפני מי שאמר היה העולם) כו' ירע שהוסר מן הכהונה:
מטושטשין

בגדים לא דהי ירעינן הכהן בכיהונו מאי הית: **א**ת"א חתים. אבני קאי דהוו הדיוטים: בכיהונו. בראיון להן שנתלית כהונתן בון: **א**י מהתם. מוהיתה להם כהונה: וחיסור. כון כה"ג בבגדי
כהן הדיוט: **אבל** ייתרו. כון כון הדיוט בבגדי כה"ג: מרושלין. נגדיין בקרקע: מטולקין. מן הקרקע מתוך שהם קצרים: משהקים. ישנים: בשרין. ואע"ג דכתיב מדר כד שותא מדרו
מצוה בעלמא דהא ולא לעכב: חיסר אהת. מכל הבגדים: ייתר אהת. הוסיף עליהם שום בגד בעולם: רשייה. איפולשטראי שחרצן בין בשרו לבגדו דבעינן ילבש על בשרו:
מטושטשין

חוקה חוקה. בשותיי יין (וכתיב) חוקת עולם (ובמחוסר) בגדים כתיב כהונה לחוקת עולם
וברחיצת יד ורגל כתיב והיתה להם לחוקת עולם: **א**י מהתם. משותיי יין הוה אמנא דה"מ
דמחיל עבודה (ובמחוסר בגדים) בעבודה שחור חייב עליה מיתה כדכתיב בההוא קרא
בבואכם אל אהל מועד ולא תמותו בעבודה שיש בה חיוב מיתה לפסולים הכתוב מדבר

ואינה אלא ארבע עבודות ודוקה והקטרה וניסוך
המים והיין כדילפינן בפ"ב בסדר יומא (דף כד.)
מועבדתם עבודת מתנה וגו' וחור הקרב יומת
עבודת מתנה ולא עבודת סילוק ועבדתם עבודה
תמה ולא עבודה שיש אחריה עבודה כגון קבלה
והולכה וקמציה וכל חיוב מיתות בפסולי עבודה
מזרות גזרינן כדתנן בפי' בתרא (לקמן קיב)
הקמין והבולבול והיוצק והמקבל דמים וכו' ואין
בהם לא משום זרות ולא משום טומאה ולא
משום מחוסר בגדים ולא משום שלא רחץ ידים
ורגלים אלאמא מזר גזרינן: **אבל** עבודה שאין זר
חייב עליה מיתה **אימא** לא מחלי לה מחוסר
בגדים להכי כתב והיתה להם לכהונת עולם
לשותיהו זרים כשאין בגדיהם עליהם וכו'
אשכחן חילול ולא חלק בין עבודה שיש בה
מיתה לעבודה שאין בה מיתה: **אשכחן** מחוסר
בגדים. בכל העבודות: שתוויין יין מנול. דפסלי
עבודה שאין חור חייב עליה מיתה: **והא** תנא
מלהבדיל נפסיב לה. לשותייין יין ולא גזר מגזירה
שוה ואנן ניקו וניפסלוג עלה למילף מקרא
אחרנא: הני מילי מקמי דתיקו ליה גזירה שוה.
לא הוה ליה למילף שתוויין יין אלא מלהבדיל
ובמסקנא אידכר ליה גזירה שוה ותנא (ליה)
שבקיה לאורחיה קמיינתא ונקט גזירה שוה
למילף משותייין יין מחוסר בגדים: **והא** תנא.
נקטיה לגזירה שוה מחוסר בגדים הוא דילף בה
משותייין יין ולא שבקיה לאורחיה: **והכי** קאמר
מנין שלא נתקלו בו. לעולם לא למילף מחוסר
בגדים משותייין יין אתא אלא למילף שתוויין יין
ממחוסר בגדים והכי קאמר למדנו לעבודות של
מיתה שמתחללות בשירות מנין שלא נתקלו
בין מחוסר בגדים לשותייין יין דכי היכי דמחוסר
בגדים כל עבודותיו פסולות אף שתוויין יין ושלא
רחץ כן תלמוד לומר חוקה חוקה: **א**לא בין החול

לפה לי. הואיל ולא ילפינן מניה חילול לעבודה: **לא** מוקים **אמורא** עליה. למידישר
בפירקין: **מיימא טבא** לבחיה. משעה שאכל ושתה ועשה זים טוב עד למחר דהכי משמע
קרא יין ושכר אל תשת בבואכם וגו' וכן בשעה שאתה בא להבדיל ולהורות בין דבר
קדושה לדבר חול אל תהי שכרות: **מהבא** נפקא. מחוסר בגדים: מהתם נפקא. אכתי קרא
אחרנא כתיב ולמאי איצטריך הכהן הכא גבי ונתנו בני אהרן הכהן אש לאשמועתינ
מחוסר בגדים: בכיהונו. בשעה שהוא מלוכב בגדיו נקרא אהרן הכהן ולא כשהוא לבוש
בגדי הדיוט: **א**י מהתם. מוהיתה להם כהונה הוי מוקמינא ליה הדיא בעבודה המעכבת
כפרה אבל נתניה אמר של הדיוט דמצוה בעלמא היא שדרי יש שם אש שירדה מן
השמים אימא אל תיבעי בגדים קא משמע לן ונתנו בני אהרן הכהן אש להכי כתב הכא
חסרון בגדים למילף (דאף בעבודה שאינה מחוסר כפרה) דאי עבר אהרן בבגדי הדיוט
לאו שפיר עבד והא ליכא למיפטר לימא דהא ולא תיבעי ההוא דהכא לאו בגדים כתיבי
ואי לא דהי והיתה להם כהונה (ואצל חזרת אותם אבנט) דשמעינן כהונה תליה

בבגדים לא דהי ירעינן הכהן בכיהונו מאי הית: **א**ת"א חתים. אבני קאי דהוו הדיוטים: בכיהונו. בראיון להן שנתלית כהונתן בון: **א**י מהתם. מוהיתה להם כהונה: וחיסור. כון כה"ג בבגדי
כהן הדיוט: **אבל** ייתרו. כון כון הדיוט בבגדי כה"ג: מרושלין. נגדיין בקרקע: מטולקין. מן הקרקע מתוך שהם קצרים: משהקים. ישנים: בשרין. ואע"ג דכתיב מדר כד שותא מדרו
מצוה בעלמא דהא ולא לעכב: חיסר אהת. מכל הבגדים: ייתר אהת. הוסיף עליהם שום בגד בעולם: רשייה. איפולשטראי שחרצן בין בשרו לבגדו דבעינן ילבש על בשרו:
מטושטשין

התורה והמצוות מקיפות את חיי האדם מיום גיחו מבטן אמו עד עת

פקודות

היום יום כי תשרי

מסולקין כשרין. הא דתניא ב' תמיד נשחט (פסחים סה) מדר בד כמדת פ' הקונטרס
דהיינו למצוה ולא לעבב: **ואידך** אשר לא דריש. משמע הכא דאיכא
דמרבא כסות דסומא ולא מרבה בעלת חמש ומקשה ר"ת דכפ' התכלת (מנחות דף מג.) גבי
פולגותא דר' שמעון מרבי תהם רבי שמעון כסות סומא מאשר תכסה ובעלת חמש מאשר
ולאו פירכא היא דההיא סוגיא כמאן דמריב הכא
בעלת חמש ומיזר קשה אההיא דמנחות ולקמן
ב' בית שמאי (דף מג.) אמרין דר"ש אשר לא
דריש ויש לומר דהכי אמרין אשר כי האי לא
דריש וטובא איכא כי האי גזיטא ב' קמא
דבבירות (דף ק) דדריש ר"ש את הגמל ובפ"ק
דמנחות (דף יא) לא דריש את: **והתניא**
משוחקין כשרין. תימא דביזמא (דף יב) דרשין
מה ת"ל ילבש לרבות את השחוקין ואמאי צריך
רבו: **ואימא** עמרא. ה"ר אפרים היה מודקק
דקבוצה דתנן שילוח כלבים שמותר עם צמר אין
זה מה שאנו קורין קנב"א בלע"ז מודלא פריך
ואימא קבוצה שעולה בד בבד והיה אומר דקבוצה
הוא פשתן כשרין. תימא דביזמא (דף יב) דרשין
לו רבינו חיים כהן דהאי דלא פריך ואימא קבוצה
משום דבגדי כהונה אי אפשר להיות אלא מצימר
ופשתים דכל בגדים האמורים בתורה סתם היינו
צמר ופשתים ועוד דכל קבוצה אינו עולה בד בבד
דפריש בקונטרס בד בבד קנה יחיד מכל גרעין
ואין שני קנים עולים מגרעין אחד ואפשר דקבוצה
אינו כן אלא כמו חזיון שכמה שבלין עולין
מחיתה אחת:

כורך

מטושטשין או מקורעין ועבר עבודתו פסולה אמר
רב יהודה אמר שמואל, מורשלין כשרין, מסולקין
פסולין. והתניא, מסולקין כשרין. אמר רמי בר חמא,
לא קשיא, באן ששילקן על ידי אבנט, באן דליתניהו
מעיקרא כלל. רב אמר, אחר זה ואחר זה פסולין: רב
הונא אקילע לארנוא, רמא ליה בר אשפוזכניה, מי
אמר שמואל, מורשלין כשרין ומסולקין פסולין,
והתניא, מסולקין כשרין. אמר ליה, בר מינה דההיא,
דשנייה רמי בר חמא. אלא לרב, קשיא. וכי תימא, מאי
מורשלין, מסולקין על ידי אבנט, ואבנט מינו אגיו. אלא
מסולקין, קשיא. אמר רבי זירא, רב, חדא תני, מורשלין
ששילקן על ידי אבנט, כשרין. אמר רב ירמיה מדיפתי,
מורשלין שלא סילקו, תנא היא, דתניא, על ארבע
פגפות כסותד', ארבע ולא שלש. או אינו, אלא ארבע
ולא חמש. כשהוא אומר 'אשר תכסה בה', הרי בעלת
חמש אמור, הא מה אני מקיים 'ארבע', ארבע ולא
שלש. ומה ראית לרבות בעלת חמש, ולהוציא בעלת
שלש. מרבה אני בעלת חמש, שיש בכלל חמש,

ארבע. ומוציא אני בעלת שלש, שאין בכלל שלש, ארבע. ותניא אידך, על ארבע פגפות
כסותד', 'ארבע' ולא שלש, 'ארבע' ולא חמש. מאי לאו בהא קמיפלגי, דמר סבר, יתר כמאן
דאיתיה דמי. ומר סבר, כמאן דליתיה דמי. לא, דכולי עלמא כמאן דאיתיה דמי, ושאינה הכא
דרבי רחמנא 'אשר תכסה בה'. ואידך, האי 'אשר תכסה בה' מאי עביד ליה. מיבעי ליה
לכדתניא, 'וראייתם אותו', פרט לכסות לילה. או אינו, אלא פרט לכסות סומא. כשהוא אומר
'אשר תכסה בה', הרי כסות סומא אמור, הא מה אני מקיים 'וראייתם אותו', פרט לכסות
לילה. ומה ראית לרבות כסות סומא, ולהוציא כסות לילה. מרבה אני כסות סומא שישנה
בראייה אצל אחרים, ומוציא אני כסות לילה שאינה בראייה אצל אחרים. [ואידך, נפקא ליה
מ'אשר' ואידך, 'אשר' לא דרש]: תנו רבנן, 'בד', שיהיו של בוגין. 'בד', שיהיו חדשים. 'בד',
שיהיו שזורים. 'בד', שיהיו חוטין כפול ששה. 'בד', שלא ילבש של חול עמקו. אמר ליה אביי
לרב יוסף, בשלמא שיהיו של בוגין, הא קא משמע לן, בוגין אין, מידי אחרניא לא. אלא 'בד'
שיהיו חדשים, חדשים אין, שחקין לא. והתניא, משוחקין כשרים. אמר ליה, וליטעמין 'בד',
שיהיו חוטין כפול ששה. 'בד' חד חד לחודיה משמע. אלא הכי קאמר, בגדים שנאמר בהן 'בד',
צריכין שיהיו של בוגין, חדשים, שזורים, שיהא חוטין כפול ששה, יש מהן למצוה, יש מהן לעבב.
ממאי דהיא בד, כהנא הוא. אמר רבי יוסף ברבי חנינא, דבר העולה מן התקוע בד בבד.
אימא, עמרא. עמרא, מיפצל. פיתנא נמי מיפצל. על ידי לקותא מיפציל. רבינא אמר, מהכא
'פארי פשתים יהיו על ראשם' [ומכנסים פשתים יהיו על מתניהם, לא יחגורו ביצוע]. אמר ליה
רב אשי לרבינא, והא, עד דאתא יחזקאל מנלן. ולמעמין, הא דאמר רב חסדא, דבר זה מתורת
משה רבינו לא למדנו, מדברי יחזקאל בן בוזי למדנו, 'כל בן גבר ערל לב וערל בשר לא יבא
אל מקדשי' (לשחיתני). עד שפא יחזקאל, מנלן. אלא גמרא גמירי לה, ואתא יחזקאל ואסמכיה
אקרא. הקא נמי גמרא גמירי לה כו'. מאי 'לא יחגורו ביצוע', אמר אביי, לא יחגורו במקום שמועין,
בדתניא, כשהם חוגרין, אין חוגרין לא למטה ממתניהו, ולא למעלה מאציליהו אלא

כנגד

מטושטשין. בטיט. מקורעין. ואפילו הן חדשים דלאו בגד הוא הראוי לעבודה דבעין
לכבוד ולתפארת: כאן ששילקן ע"י אבנט. משקורעין בלע"ז בדרך שהנשים עושות
כשרין דהא איתנה: אחד זה ואחד זה. אחד מורשלין ואחד מסולקין יותר מדאי שלא על
ידי אבנט: והתניא. בביריתא דלעיל: אלא לרב קשיא. מורשלין. וכו' מאי מורשלין.
דמכשר תנא כגון ששילקן עד למדרתו על ידי
אבנט ומכשר ליה תנא דקסבר אבנט מינו אגיו
כלומר כל סלוק שע"י אבנט הוה ליה כחותר
ונוטל דיתר שבוה ומכשירו: אלא מסולקין
קשיא. דקתני כשרין וסתם מסולקין גבוהין מן
הקרקע למעלה מרגליו משמע ולרב ליכא
לאוקומא כגון ששילקן ע"י אבנט כדתרצה
שמואל דהא על כרחין לרב דשני דסילוק אבנט
מינו אגיו והשתא הוה כולחו כקציע מעיקרא:
רב חדא תני. לתר מורשלין ומסולקין דבריייתא
בחדא מילתא תני להו מורשלין ששילקן רשולין
ע"י אבנט עד כדי מדרתו כשרין אבל מסולקין
יתר מדאי פסולין אפילו ע"י אבנט: ולא שלש.
לימוד על טלית של בת שלש פשוטורה מן
הציצית והיכי דמי כגון שיעיל אחת מדר כנפיה:
בת חמש. כגון שחורק מעט מן הכנף ולא עיגל
שני מורשי קרנתא ממקום חתך דנעשה כשתי
כנפות: הרי בעלת חמש אמור. לחוב דריבויא
הוא מר סבר. מאן דפטר בעלת חמש סבר לא
אמרין יתר כמאן דליתיה דמי אלא כמאן
דאיתיה הוא ולא קרין לה בת ארבע ומאן
דמחייב ס"ל יתר כמאן דליתיה דמי להאי
חמישי וגבי מורשלין נמי לא הוי יתור בגדים:
פריש לכסות לילה. העשויה לכסות לילה
פטורה מן הציצית: שישנה בראיה כו'. וקרין
ביה וראיתם אותה: כו'. שהוא מן כדן כדמרש
לקמן ממשמעותא: חדשים. שבעת שהיו בבדי
פשתן: שיהיו שזורים וחוטין כפול ששה. ולקמן
פריך והא בר לחודיה משמע כמו לבדו: שלא
ילבש של חול עמקו. דמשמע דלא ילבש:
וליעמין. דילפת לה ממשמעותא מקראי חוטין
כפול ששה מנא ליה: דברים שנאמר בהן בד
צריכין כו' יש מהן למצוה. חדשים לגי דלאו
ממשמעותא אתי ויש מהן לעבב בוך ושזורים
חוטין כפול ששה כדמרש ואיל דבר
העולה מן הקרקע בד בבד שזורים כדן בדב
היינו בוך ובעלמא קרי להו שש משור חוטין
כפול ששה כדאמרין בסדר יומא (דף עא)
וילפינן בסדר יומא מקראי דברים שנאמר בהן
שש חוטין כפול ששה וילף ליה לעיובא: העולה
מן הקרקע בד בבד. קנה יחיד מכל גזעיה ואין ב'
קנים עולים מגזע אחד: ואימא, עמרא. שאף
הצמר עולה מן הבהמה בד בבד נימא נימא
לבדו: מיפציל. דנימא מתפצלת ומתחלקת
לשנים על גבי בהמה מאליה: כיתנא נמי
מיפציל. לפני חוטיה כותשים הגבעול והוא
נחלק לימין ושמאל: אב ליקותא. שמכין אותו
וחובטים אותו בעץ או בגלגל הוא נכתש ונחלק:
ומכנסים פשתים יהיו וגו'. ובעלמא הרי הוא
אומר ומכנס בד ש"מ בד היינו פשתים: דבר זה
קאמר לה לקמן (דף כב) אמתני דקתני ערל
מחלל עבודה: כן נבר. שנתברכו מעשיו מחמת
ערלת לבו שהוא ערל לב רשע: וערל בשר.

שמותר אחיו מחמת מילה לא יבא אל מקדשי ולקמן (דף כב) יליף בה חילול בהדיא: במקום שמועין. במקום שהבשר נכפל על הבשר ומתחמם ומזיע: כשהן חוגרין. אבנטיהם בשעת
עבודה: למטה פשתניהם. מקום שנכפל ונפול שומן הבטן על הקילבוטת שקורין אנקיא: ולא למעלה מאציליהו. למעלה מגזע מרפקן שקורא קודיא לפי ששם היד שוכב תמיד על
הצלעות ומזיע:

כנגד

בגדי הכהונה **מְטוּשָׁשִׁין** - מלובכלים בטיט, או **מְקוּרְעִין**, וְעָבַד
בבגדים אלו, עֲבוֹדָתוֹ פְּסוּלָה.
הגמרא מביאה מאמרו של שמואל בנידון זה: אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר
שְׁמוּאֵל, בגדי כהונה מְרוּשְׁלִין בְּשָׂרֵן, מְסוּלְקִין פְּסוּלִין.
מקשה הגמרא: וְהִתְנִיג בגדי כהונה מְסוּלְקִין בְּשָׂרֵן.
מיישבת הגמרא: אָמַר רַבִּי בַר חֲמָא, לֹא קָשְׁיָא, כָּאֵן - בברייתא
מדובר באופן שהם כמידתו של הכהן, אלא שְׁסִילְקוּן עַל יְדֵי אֲבָנִים
- שהגביהם וקשר עליהם את האבנט, ולכן מסולקים הם מהארץ,
כָּאֵן - ומה שאמר שמואל שפסולים, היינו בְּדִלְתֵינֵיהוּ מְעַקְרָא
כָּלֵל - שחסרים הבגדים מתחילתם את האורך הנצרך למידתו,
ולכן פסולים הם.
למדנו בדברי הברייתא ובדברי שמואל שבגדים מרושלים כשרים,
הגמרא מביאה דעה החולקת: רַב אָמַר, אֶחָד זֶה וְאֶחָד זֶה - בִּין
מרושלים, ובִּין מסולקים, פְּסוּלִין.
הגמרא מביאה מעשה בנידון זה: רַב הוּנָא אִיקְלַע לִאֲרִיזָא ו-שם
מקום, רָמָא לִיה בַּר אוֹשְׁפִיזְנִיגָא - הקשה לו בנו של בעל הבית
שרב הונא התאכסן אצלו, מִי אָמַר שְׁמוּאֵל בגדי כהונה מְרוּשְׁלִין
בְּשָׂרֵן וּמְסוּלְקִין פְּסוּלִין, וְהִתְנִיג, מְסוּלְקִין בְּשָׂרֵן. אָמַר לִיה רַב
הוּנָא, בַּר מִינָה דְהֵיאָא - חוץ מקושיא זו, כלומר, אֵין זוֹ קוּשְׁיָא,
דְּשִׁנְיָה - שכבר תירצה רַבִּי בַר חֲמָא, ששמואל דיבר באופן
שהבגד חסר מעיקרו, והברייתא מדברת באופן שהגביה הבגד על
ידי אבנט, אִלָּא אִם יֵשׁ לַהֲקִשׁוּת מבריתא זו, לְרַב קָשְׁיָא, שפסל
בגדים מרושלים, והברייתא הכשירה אותם, וְכִי תִימָא לַתְּרֵץ, מִאי
מְרוּשְׁלִין שהכשירה הברייתא, היינו שאכן הבגדים עצמם ארוכים
ממידתו של הכהן, אֲמַנְם מְסוּלְקִין עַל יְדֵי אֲבָנִים למידתם הראויה,
וְסוּבַר הֵתָנָא אֲבָנִים מִינֵי אֲנִי - האבנט הרי הוא כחותך את החלק
המיותר בבגד, ולכן נחשבים הבגדים כעשויים במידתם הראויה,
ומה שפסל רב מרושלים היינו באופן שלא סילקם אלא נגדרים
על הארץ. אִלָּא אִם תאמר כן, אִם כן מה שהכשירה הברייתא
בגדים מְסוּלְקִין קָשְׁיָא, שאין לתרץ כפי שתירצנו לפי שמואל,
שמדובר באופן שעשויים כמידתם אלא שמסולקים על ידי אבנט,
שהרי תירצנו לפי רב שהתנא סובר שסילוק על ידי אבנט דינו
כאילו נחתך החלק המסולק מהבגד, ולפי זה אם סילק הבגד
והגביהו ממידתו הראויה הרי זה כנחתך חלק זה, וכיצד הכשירה
אותו הברייתא.
מברצת הגמרא: אָמַר רַבִּי יוֹרְאָה, אֲכַן לשיטת רב דעת התנא
בברייתא שאבנט מיגז אגוז, וְרַב חֲדָא תֵּנִי - ורב שנה את מה
ששנינו בברייתא 'מְרוּשְׁלִין' ו'מְסוּלְקִין' כדן אחד, ולא כשני דינים
נפרדים, וכך פירש את דברי הברייתא, בגדי כהונה מְרוּשְׁלִין,
שְׁסִילְקוּן עַל יְדֵי אֲבָנִים למידתם הראויה, בְּשָׂרֵן. אבל דין בגדים
שסילקם יותר ממידת הכהן לא הוזכרו בברייתא, ובאמת פסולים
הם, כיון שסילוק על ידי אבנט הרי הוא כמו שנחתך הבגד.
רב ירמיה תולה מחלוקת רב ושמואל בדין בגדים מרושלים
במחלוקת תנאים לענין ציצית: אָמַר רַב יְרֵמְיָה מְדִיפְתִי ו-שם
מקום, דין בגדי כהונה מְרוּשְׁלִין שֶׁלֹא סִילְקוּן עַל יְדֵי אֲבָנִים, אלא
נגדרים על הארץ, תֵּנִי הִיא, דְּתִנְיָא, נאמר בתורה במצות ציצית
(דברים כב יב) 'גְּדִלִים תַּעֲשֶׂה לָךְ עַל אֲרֻבַּע כְּנָפֹת בְּסוּתְךָ אֲשֶׁר תִּכְסֶּה
בָּהּ; דורשת הברייתא, תִּיבַת 'ארבע' באה ללמד שמצות ציצית
נאמרה רק בטלית בעלת אֲרֻבַּע כְּנָפֹת, וְלֹא בבעלת שְׁלֹשׁ כְּנָפֹת.
מבררת הברייתא: אִי שְׁמָא דַּפְסוּק אִינוּ בֹא ללמד אִלָּא שדווקא
טלית בעלת אֲרֻבַּע כְּנָפֹת חייבת בציצית, וְלֹא בעלת חֲמֵשׁ כְּנָפֹת.
משיבה הברייתא: כְּשֶׁהוּא אָמַר בְּסוּם דַּפְסוּק 'אֲשֶׁר תִּכְסֶּה בָּהּ',
ודברים אלו מיותרים לרבות בגד נוסף, הֲרִי בְּעֵלַת חֲמֵשׁ אָמַר
בריבוי זה, לחיובה בציצית, הֲאֵל מִה אֲנִי מְקַנִּים לַמַּעַט מתיבת
'אֲרֻבַּע', בהכרח אֲרֻבַּע וְלֹא שְׁלֹשׁ.
ממשיכה הברייתא ושואלת: וְכֵּהָ רֵאִיתָ לְרַבּוֹת מ'אשר תכסה בה'

בְּעֵלַת חֲמֵשׁ, וְלֹהוּצִיא מ'ארבע; בְּעֵלַת שְׁלֹשׁ, והלא אפשר לדרוש
להיפך, מ'ארבע' נמטט בעלת חמש, ומ'אשר תכסה בה' נרבה
בעלת שלש. משיבה הברייתא: מְרַבָּה אֲנִי בְּעֵלַת חֲמֵשׁ, שֵׁשׁ כְּבָלִים
חֲמֵשׁ כְּנָפֹת גַּם אֲרֻבַּע כְּנָפֹת, וּמוֹצִיא אֲנִי בְּעֵלַת שְׁלֹשׁ, שְׁאִין כְּבָלִים
שְׁלֹשׁ אֲרֻבַּע. כלומר, סברה היא לרבות בעלת חמש שהרי יש לה
ארבע כנפות, ואֵין הריבוי סותר מה שנאמר 'ארבע כנפות כסותך',
מה שאין כן בעלת שלש אֵין לה ארבע כנפות, לכן מסתבר
להעמיד את המיעוט בטלית זו.
וְתִנְיָא אֲרֻבַּע - ושנינו בברייתא אחרת, נאמר 'גְּדִלִים תַּעֲשֶׂה לָךְ עַל
אֲרֻבַּע כְּנָפֹת בְּסוּתְךָ', דורשת הברייתא: 'אֲרֻבַּע' וְלֹא טלית בעלת
שְׁלֹשׁ כְּנָפֹת, וְכֵן באה ללמד 'אֲרֻבַּע' וְלֹא בעלת חֲמֵשׁ כְּנָפֹת.
נמצא שנחלקו הברייתות בדין טלית בעלת חמש כנפות, רב ירמיה
מדיפתי רצה לתלות דין בגדים מרושלים במחלוקת זו: מִאי לֹא
בָּהָא מְדִיפְתִי, דְּמַר סָבַר דְּתַר כְּמָאן דְּאִיתִיה דְּמִי - שהברייתא
שפסלה טלית בעלת חמש כנפות מציצית סברה שכל דבר
המיותר מחשיבים אותו כנמצא, ולכן בעלת חמש פטורה, שכיין
שהכנף החמישי נחשב כנמצא, הרי אינה בת ארבע, ולא חייבה
התורה אלא בעלת ארבע כנפות. וְכֵן סָבַר כְּמָאן דְּלִיתִיה דְּמִי -
והברייתא שחייבה סברה שכל דבר המיותר נחשב כמי שאינו,
וכיון שכן אין נחשב הכנף החמישי (והמיותר למצות ציצית) כחלק
מהטלית, ונחשבת כבעלת ארבע כנפות, וחייבת בציצית. וכמו כן
לענין בגדי כהונה מרושלים, לדעת הסובר שכל המיותר כמי
שאינו, כשירה עבודת הכהן בבגדים אלו, שהחלק המיותר בבגד
כמי שאינו, ואֵין הכהן נחשב למיותר בגדים, אבל לדעת הסובר
שהמיותר נחשב כנמצא, פסולה עבודת הכהן, שהרי לבוש הוא גם
בחלק המיותר, ודינו כמיותר בגדים.
דוחה הגמרא: לֹא, כְּבָלִים עֲלֵמָא כֹל דְּבַר הַמִּיּוֹתָר כְּמָאן דְּאִיתִיה דְּמִי,
ולפי זה יש לפטור טלית בעל חמש כנפות, וְהֵטַעַם שחייבה
הברייתא הראשונה טלית זו הוא מפני דְּשִׁאֲנִי הָכָא דְּרַבִּי רַחֲמָנָא
בכתבו 'אֲשֶׁר תִּכְסֶּה בָּהּ', שאף שיש לה כנף נוסף הרי היא חייבת
בציצית.
מבררת הגמרא: וְאֲרֻבַּע - והתנא בברייתא השניה הסובר שטלית זו
פטורה מציצית, הִיא 'אֲשֶׁר תִּכְסֶּה בָּהּ' מִאי עֲבִיד לִיה.
משיבה הגמרא: מִיבְּעִי לִיה לְכַרְתֵּינָא, נאמר במצות ציצית (במדבר
טו לו) 'וְאִרְיָתִים אוֹתוֹ', וכוונת הפסוק ללמד שדווקא בבגדים
הלובשים אותם ביום, שאז אפשר באור יום לראות את הציצית,
יש להטיל בהם ציצית, פְּרָט לְכָסוֹת לִילָה. מבררת הברייתא: או
אִינוּ אִלָּא פְּרָט לְכָסוֹת סוּמָא - עיור, שאינו יכול לראות הציצית.
משיבה הברייתא: כְּשֶׁהוּא אָמַר 'אֲשֶׁר תִּכְסֶּה בָּהּ' ומרבה בגד נוסף,
הֲרִי כָסוֹת סוּמָא אָמַר לְחִיּוּב, הֲאֵל מִה אֲנִי מְקַנִּים הַמִּיעוּט 'וְאִרְיָתִים
אוֹתוֹ', פְּרָט לְכָסוֹת לִילָה.
שואלת הברייתא: וְכֵּהָ רֵאִיתָ לְרַבּוֹת מ'אשר תכסה בה' לחיוב
כָּסוֹת סוּמָא, וְלֹהוּצִיא מ'וראיתם אותו' כָּסוֹת לִילָה, והלא אפשר
לדרוש להיפך, מ'אשר תכסה בה' נרבה כסות לילה, ומ'וראיתם
אותו' נמטט כסות סומא. משיבה הברייתא: מְרַבָּה אֲנִי כָּסוֹת סוּמָא
שֵׁשֶׁנָּה בְּרָאִיהָ אֲצֵל אַחֲרִים, וּמוֹצִיא אֲנִי כָּסוֹת לִילָה שֵׁאִינָה בְּרָאִיהָ
אֲצֵל אַחֲרִים, כלומר, מסתבר יותר למעט מ'וראיתם אותו' כסות
לילה, שהרי לכל העולם אין הציצית נראית בלילה, מה שאין כן
כסות סומא אף שהלבושה אין רואה הציצית, מכל מקום אחרים
רואים אותה, ומתקיים 'וראיתם אותו' בראיית אחרים.
[מבררת הגמרא: וְאֲרֻבַּע - והתנא בברייתא האחרת הסובר לרבות
מ'אשר תכסה בה' לחיוב בציצית טלית בעלת חמש כנפות, מנין
הוא דורש חיוב כסות סומא בציצית. משיבה הגמרא: נִפְקָא לִיה
מ'אֲשֶׁר', שלרבות טלית בעלת חמש כנפות די בכתוב 'תכסה בה'.
מבררת הגמרא: וְאֲרֻבַּע הסובר שטלית בעלת חמש כנפות פטורה
מציצית מה דורש מ'אשר'. משיבה הגמרא: תנא זה תִּיבַת 'אֲשֶׁר'

57 לִישָׁנָא אֲחֵרִינָא אֲמָרִי לָהּ, אֲמַר רַב יְהוּדָה בְּרִיהַ דְּרַבִּי חֲזִינָא, לֹא שָׁנוּ
 58 אֱלָא כְּרִיכְתָּא גַּמִּי, אֲבָל צִילְצוּל קָטָן חוּצָין וְאִסּוּר לִכְרֹכּוֹ. וְרַבִּי יוֹחָנָן
 59 אֲמַר לֹא אֲמָרוּ פִּסּוּל חֲצִיצָה בְּפָחוֹת מִשְׁלֹשׁ עַל שְׁלֹשׁ אֱלָא בְּמָקוֹם
 60 בְּגָדִים, שֶׁאֵין אֵף שֶׁאֵין בּוֹ שִׁיעוּר בְּגַד פִּסּוּל מִשּׁוּם חֲצִיצָה בֵּין בִּשְׂרוֹ
 61 שֶׁל הַכֶּהֱן לִבְגָדוֹ, אֲבָל שְׁלֹא בְּמָקוֹם בְּגָדִים, שְׁלֹשׁ עַל שְׁלֹשׁ וְשֶׁהוּא
 62 שִׁיעוּר בְּגַד חוּצָצוֹת, כְּלוּמָר הִרִי הַכֶּהֱן מִיּוֹתֵר בְּגָדִים, אֲבָל פָּחוֹת
 63 מִיֵּבֶן אֵינָה חוּצָצֶת.
 64 אֹמֶרֶת הַגְּמָרָא: וְהִינּוּ דְרָבָא אֲמַר רַב חֲסִידָא - לִפִּי הַלְשׁוֹן הַשֵּׁנִי
 65 דְּבִרִי רַבִּי יוֹחָנָן הֵם כְּדַבְרֵי רַבָּא בְּשֵׁם רַב חֲסִידָא, שֶׁדִּין יִתּוֹר בְּגָדִים
 66 נֶאֱמַר גַּם שְׁלֹא בְּמָקוֹם בְּגָדִים, אֲמַנְם דּוּקָא בִּישׁ בּוֹ שְׁלֹשׁ עַל
 67 שְׁלֹשׁ.
 68 מִבְּרֵית הַגְּמָרָא: לִיָּמָא דְּרַבָּא פְּלִינָא אֲדָרְבַּי יְהוּדָה בְּרִיהַ דְּרַבִּי חֲזִינָא,
 69 שֶׁהָלָא רַב יְהוּדָה אֲמַר שֶׁאֵף צִילְצוּל קָטָן שֶׁאֵין בּוֹ שְׁלֹשׁ עַל שְׁלֹשׁ
 70 פִּסּוּל מִשּׁוּם יִתּוֹר בְּגָדִים, וְלִרְבָּא דּוּקָא אִם יֵשׁ בּוֹ שְׁלֹשׁ עַל שְׁלֹשׁ
 71 פִּסּוּל, וַיִּתֵּן שֶׁאֵפִילוֹ בְּצִילְצוּל אֲמַר כֵּן.
 72 מִשִּׁיבָה הַגְּמָרָא: שְׂאֵנִי צִילְצוּל קָטָן דְּחִשְׁבִּי, וּמוֹדָה רַבָּא שֶׁאֵף שֶׁאֵין
 73 בּוֹ שְׁלֹשׁ עַל שְׁלֹשׁ יֵשׁ בְּלִבִּישְׁתּוֹ מִשּׁוּם יִתּוֹר בְּגָדִים.
 74 מִקְשָׁה הַגְּמָרָא: וְלִרְבִּי יוֹחָנָן שֶׁהִתִּיר לִכְרוֹךְ עַל הַמַּכָּה אֲפִילוֹ
 75 צִילְצוּל, מֵאִי אֲדִירָא - מִדּוּעַ נָקַט הַתָּנָא שְׂכוּרֵךְ 'גַּמִּי', לְשִׁמּוּעֵינוּ
 76 שְׂכוּרֵךְ אֲפִילוֹ צִילְצוּל קָטָן, וַיִּשְׁמַעֵנוּ שֶׁאֵין בּוֹזֵה מִשּׁוּם יִתּוֹר בְּגָדִים
 77 כִּיּוֹן שֶׁאֵינוֹ בְּמָקוֹם בְּגָדִים, וְכֵל שֶׁכֵּן שִׁיכּוֹל לִכְרוֹךְ גַּמִּי.
 78 מִתְרַצָּת הַגְּמָרָא: הַתָּנָא נָקַט 'גַּמִּי' דְּמִלִּיקָתָא אֲנֵיב אֲדִירָהּ קָא מִשְׁמַע
 79 לֵן דְּגַמִּי מִפִּי - הַשְׁמִיעֵנוּ בּוֹזֵה שְׂגָמִי מִרְפָּא הַמַּכָּה, וְאֵף עַל פִּי כֵּן
 80 כּוֹרֵכָה הַכֶּהֱן בִּשְׁבֹת, שֶׁשְּׁבֹת בְּמִקְדָּשׁ הוֹתֵרָה.
 81 הַגְּמָרָא מְבִיאָה כַּמָּה סְפִיקוֹת בְּעֵינֵי חֲצִיצָה בֵּין בִּשְׂרוֹ שֶׁל הַכֶּהֱן
 82 לִבְגָדֵי הַכְּהוֹנָה: בְּעֵי דְרָבָא, נִבְנֶסָה לֹא רִיחַ בְּבִגְדוֹ וּמִבְדִּילָהּ אֶת בְּגָדוֹ
 83 מִבִּשְׂרוֹ, מֵהוּ, הָאֵם 'עַל בְּשָׂרוֹ' בְּעֵינֵי וְהָאֵם לִיָּבָא, שֶׁהִרּוּחַ מִפְסִיקָהּ בֵּין
 84 בִּשְׂרוֹ לִבְגָדוֹ, וְעוֹבְדוֹתוֹ פִּסּוּלָהּ, אוֹ דְלָמָּא דְרָף לְבִישָׁה בְּכָף, וְעוֹבְדוֹתוֹ
 85 כִּשְׂרָה.
 86 סַפֵּק נֹסֵף: בִּינָה הַמוֹנַחַת עַל בִּשְׂרוֹ תַּחַת לִבְגָדוֹ, מֵהוּ שְׁתַּחֲוִין.
 87 מִבְּאֵר רַבָּא: בְּכִינָה מִתַּח לֹא תִבְעִי לָהּ, דְּוִדָּאִי חֲזִינָא, אֲלֵא בְּכִינָה
 88 חִתָּה מֵאִי, מִי אֲמַרְיִן בֵּינָן דְּרִאָתָא וְאֵלָא רְבִיתָא חֵיא - כִּיּוֹן שֶׁהַכִּינָה
 89 בָּאָה וְהוֹלַכְתָּ אֶל הַגּוֹף וּמִמֶּנּוּ כָּל זְמַן חִיתוּתָהּ, וְכֵן הִיא דֶּרֶךְ גִּידוּלָהּ,
 90 וְהִיא הִיא כְּבִשְׂרוֹ שֶׁל הַכֶּהֱן וְלֹא חֲזִינָא, אוֹ דְלָמָּא, בֵּינָן דְּקָפִיד עָלֶיהָ
 91 הַכֶּהֱן, וּבִרְצוֹנוֹ שֶׁלָּא תֵּהָא שֵׁם, חֲזִינָא.
 92 סַפֵּק נֹסֵף: עֶשֶׂר מֵהוּ שְׁתַּחֲוִין בֵּין בִּשְׂרוֹ לִבְגָדוֹ. תַּמְהָה הַגְּמָרָא: עֶשֶׂר,
 93 וְדָאִי חֲזִינָא. הַגְּמָרָא מַתְקַנָּה אֶת נֹסֶף הַסַּפֵּק: אֵלָּא, אֲבָק עֶשֶׂר - עֶפֶר
 94 דֵּק שֶׁאֵין הַכֶּהֱן מִרְגִּישׁ בּוֹ - מֵהוּ - הָאֵם נֶחֱשֵׁב לַחֲצִיצָה.
 95 סַפֵּק נֹסֵף: אוֹרֵי בֵּית הַשְּׁחִי - וְשֶׁהִיוּ בְּתֵי הַזֹּרוּעַ שֶׁל הַכְּתוּנָה רַחֲבִים,
 96 וְאֵין צְמוּדִים לְבֵית הַשְּׁחִי מֵהוּ שְׁתַּחֲוִין, הָאֵם 'עַל בְּשָׂרוֹ' בְּעֵינֵי וְהָאֵם
 97 לִיָּבָא, אֲלֵא צִרִיךְ שִׁיחֵיו בְּתֵי הַזֹּרוּעַ דְּחֻקִּים וּמוֹנָחִים עַל בִּשְׂרוֹ
 98 מִמֶּשׁ, אוֹ דְלָמָּא דְרָף לְבִישָׁה בְּכָף, וְעוֹבְדוֹתוֹ כִּשְׂרָה.
 99 סַפֵּק נֹסֵף: חֲבִיטִים יָדוֹ לְתוֹךְ חִיקוֹ תַּחַת לִבְגָדוֹ מֵהוּ, יָדוֹ שֶׁהִיא גּוֹפֵה
 100 שֶׁל הַכֶּהֱן מִי חֲזִינָא, אוֹ לֹא.
 101 סַפֵּק נֹסֵף: נִיָּמָא - שְׂעֵרָה, אוֹ חוּט וְכוּדוּמָה, מֵהוּ שְׁתַּחֲוִין. בְּפִשְׁטוֹת
 102 'נִימָא' הֵינּוּ שְׂעֵרָה שֶׁהִגִּיעָה מִבְּחוּץ, וְלִכֵּן תַּמְהָה הַגְּמָרָא: נִיָּמָא,
 103 וְדָאִי חֲזִינָא. מִבְּאֵרֵת הַגְּמָרָא: אֱלָא, נִיָּמָא מְדוּלְדָּלָת - חוּט מִבְּגַד
 104 הַכְּהוֹנָה עֲצָמוֹ שֶׁנִּתְּקַם מִמְּקוֹמוֹ, וְעֵדִין תַּחֲבוּב בִּבְגָדוֹ, מֵהוּ, הָאֵם כִּיּוֹן
 105 שֶׁהִתְנַקּ מִמְּקוֹמוֹ הִרִי הוּא כִּסְתָם חוּט וְחוּצָין, אוֹ שֶׁמָּא כִּיּוֹן
 106 שֶׁעֵדִין תַּחֲבוּב בִּבְגָד נֶחֱשֵׁב כַּחֲלָק מִזִּבְגָד וְאֵינוֹ חוּצָין.
 107 סַפֵּק נֹסֵף: בְּעֵי מִרְ בֵּר רַב אֲשִׁי, אֵם תְּפֹשׁוּט שִׁידוֹ אֵינָה חוּצָצֶת יֵשׁ
 108 לַהֲסַתְּפָק, יָצָא שְׁעָרוֹ שֶׁל רֹאשׁ הַכֶּהֱן לְמַטָּה עַד שֶׁנִּכְנַס בְּבִגְדוֹ - בֵּין
 109 כּוֹתְנָתוֹ לְבִשְׂרוֹ, מֵהוּ, הָאֵם שְׁעָרוֹ בְּגוֹפּוֹ שֶׁל הַכֶּהֱן דְּמִי וְאֵינוֹ חוּצָין
 110 כֶּשֶׁם שִׁידוֹ אֵינָה חוּצָצֶת, אוֹ לֹא בְּגוֹפּוֹ דְּמִי וְחוּצָין.
 111 הַגְּמָרָא מְבִיאָה סַפֵּק בְּדִין הַנַּחַת תְּפִלִּין לְכַהֲנִים בַּעַת עֲבוּדָתָם: בְּעֵי
 112 רַבִּי יְרֵמָא, תְּפִלִּין מֵהוּ שְׁתַּחֲוִין, כְּלוּמָר, הָאֵם מוֹתֵר לְכַהֲנִים לַהֲנִיחַ

1 חוֹגְרִים אוֹתוֹ עַל הַצִּלְעוֹת בְּכָנֵי אֲצִילִי יִדְּהוּ - כְּנֶגֶד הַמִּרְפָּקִים.
 2 הַגְּמָרָא מְבִיאָה מַעֲשֵׂה בְּעֵינֵי מָקוֹם חֲגִירָת הָאֲבֵנִט: אֲמַר רַב אֲשִׁי,
 3 אֲמַר לִי הוֹנָא בֵּר נִתָּה, וְיִמְנָא חֲדָא תְּהוּ קְאִימָנָא קְמִיהַ דְּאִיּוֹגֵר מִלְכָּא
 4 - פַּעַם אַחַת עֲמֻדָתִי לִפְנֵי מֶלֶךְ פֶּרַס שֶׁשָּׂמָה אִיּוֹגֵר, וְהָוָה מְדַלִּי לִי
 5 הַמִּינִיָּא - וְהִידָה אֲבִנְטִי חָגוּר גְּבוּהָ מִדָּאִי, לְמַעַלָּה מִכְּנֶגֶד הַמִּרְפָּק,
 6 וְתִיתִיָּה נִתְּלִיָּה - וְהוֹרִידוֹ הַמֶּלֶךְ לְמִקְוָמוֹ הָרָאוּי, כְּנֶגֶד הַמִּרְפָּק, כִּדִּי
 7 שִׁיחָה לְבוּשִׁי נֹאחַ, וְאֲמַר לִי, הֲלֹא 'מִמְלַכְתָּ בְּהִנֵּים וְגוֹי קְדוֹשׁ' (שְׁמוֹת
 8 טו ז) כְּתִיב כְּכֹו - בְּבִנְיַי יִשְׂרָאֵל, וְצִרִיכִים אַתֶּם לְנֶהוּג כְּתַפְאֲרָתָם
 9 שֶׁל כְּהֻנִּים, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם 'לֹא יִחַגְרוּ בִּזְעָה'. מִמְשִׁיךְ הוֹנָא בֵּר נִתָּה
 10 וּמִסְפָּר: בִּי אֲתָמִי קְמִיהַ דְּאִמְיָר וְסִיפְרִתִּי לוֹ זָאת, אֲמַר לִי, אֲנִיכִים
 11 בְּךָ הַכְּתוּב בְּנִבְוֹתַי יִשְׁעִיהָ לְזִמְן הָגְאֻלָּה (יִשְׁעִיהָ מִט כג) 'וְהָיוּ מְלָכִים
 12 אוֹמְרִיךָ' - וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל יִהְיוּ בְּרוּם הַמַּעַלָּה, וּמִלְכֵי אוֹמּוֹת הָעוֹלָם
 13 יִשְׁתַּרְתּוּם כְּאוֹמֵן הַמַּגְדֵּל אֶת הַתִּינוֹק, שֶׁהַמֶּלֶךְ שִׁירָת אוֹתָךְ וְסִידֵר
 14 אֲבִנְטָךְ.
 15 בְּרִייתָא שֶׁהוּבָאָה לְעִיל (יח) שְׁנִינוּ שֶׁאִסּוּר לַכֶּהֱן לְהוֹסִיף בְּגַד עַל
 16 בְּגָדֵי הַכְּהוֹנָה. הַגְּמָרָא מְבִיאָה מִשְׁנֵה בְּעִירּוֹבִין (קכ), וּמִימִירָא
 17 שֶׁנֶּאֱמָרָה עֲלֶיהָ בְּנִידוֹן 'יִתּוֹר בְּגָדִים: הִנֵּן הָתֵם, בְּהֵן שְׁלֵקָה בְּאַצְבָּעוֹ
 18 בְּוֶרֶךְ עָלֶיהָ גַּמִּי בְּמִקְדָּשׁ אֵף בִּשְׁבֹת, שֶׁאֵין זֶה כְּבוֹד שֶׁתִּרְאָה מִכְתּוֹ
 19 בַּעַת עֲבוּדָתוֹ, וְאֵף שֶׁאִסּוּר חֲכָמִים לַעֲשׂוֹת רְפוּאָה בִּשְׁבֹת, שְׁבֹת
 20 וְ-גִזִּירַת חֲכָמִים) בְּמִקְדָּשׁ הוֹתֵרָה לְצוּרֵךְ עֲבוּדָה, אֲבָל לֹא יַעֲשֶׂה כֵּן
 21 בְּמִקְדָּשָׁה - מִחוּץ לְמִקְדָּשׁ, שֶׁחֲכָמִים אִסְרוּ רְפוּאָה בִּשְׁבֹת. וְאֵם
 22 מִתְּכוּיִן בְּכִרִיכְתָּהּ הַגַּמִּי כִּדִּי 'לְהוּצִיא מִמֶּנָּה' - מִהַמַּכָּה דְּכֵן, בָּאֵן וְכָאֵן
 23 - בֵּין בְּמִקְדָּשׁ וּבֵין מִבְּדִינָה אֲסוּרָה, שֶׁחֲבַלָּה בְּהוּצָאת דָּם אִסּוּרָה מִן
 24 הַתּוֹרָה, וְלֹא הוֹתֵרָה בְּמִקְדָּשׁ.
 25 הַגְּמָרָא מְבִיאָה דְּבִרֵי הָאֲמוּרָאִים עַל מִשְׁנֵה זֶה: אֲמַר רַב יְהוּדָה בְּרִיהַ
 26 דְּרַבִּי חֲזִינָא, לֹא שָׁנוּ אֱלָא כְּרִיכְתָּא גַּמִּי, שֶׁאֵינוֹ בְּגַד, אֲבָל צִילְצוּל קָטָן
 27 - חֲגוּרָה קִטְנָה, אִם יִכְרַכְנָה הַכֶּהֱן תְּהִי יִתּוֹר בְּגָדִים, וְעוֹבְדוֹתוֹ
 28 פִּסּוּלָהּ. וְרַבִּי יוֹחָנָן אֲמַר, לֹא אֲמָרוּ דִּין יִתּוֹר בְּגָדִים אֱלָא בְּהוֹסַפְתָּ
 29 בְּגַד בְּמָקוֹם לְבִישַׁת בְּגָדִים, אֲבָל שְׁלֹא בְּמָקוֹם בְּגָדִים, כְּגוֹן עַל
 30 הָאֲצִבַּע, הוֹסַפְתָּ בְּגַד לֹא תְהִי יִתּוֹר, וְלִכֵּן יִכּוֹל לִכְרוֹךְ אֵף צִילְצוּל.
 31 מִקְשָׁה הַגְּמָרָא עַל רַבִּי יוֹחָנָן: וְתִיפּוֹק לִיה - גַּם בְּלֹא פִּסּוּל יִתּוֹר
 32 בְּגָדִים יֵשׁ לְאִסּוּר כְּרִיכְתָּהּ בְּגַד מִשּׁוּם חֲצִיצָה בֵּין יָד הַכֶּהֱן לְכָלִי
 33 שֶׁרָת.
 34 מִשִּׁיבָה הַגְּמָרָא: מְדוּבֵר שֶׁהַמַּכָּה הִיא בִּיד שְׁמָלָא, שֶׁאֵינָה כִּשְׂרָה
 35 לְעֲבוּדָה. אִי גַּמִּי, מְדוּבֵר שֶׁהַמַּכָּה בִּיד יִמִּין אֲבָל שְׁלֹא בְּמָקוֹם
 36 עֲבֻדָּה - לֹא עַל כַּף הַיָּד (שְׁבָה מִחוּצִיק הַכֶּהֱן אֶת כָּלִי הַשֶּׁרֶת), אֲלֵא
 37 עַל גֵּב הַיָּד.
 38 כֵּפִי שֶׁנִּתְבָּאֵר לְדַעַת רַבִּי יוֹחָנָן 'יִתּוֹר בְּגָדִים' נֶאֱמַר רַק בְּמָקוֹם
 39 בְּגָדִים, הַגְּמָרָא מְבִיאָה דְּעָה חוֹלְקָת: וּפְלִינָא דְרָבָא, דְּאֲמַר רַבָּא
 40 אֲמַר רַב חֲסִידָא, כֵּהֵן שִׁישׁ לוֹ חֲצִיצָה עַל בִּשְׂרוֹ, אִם הִיא בְּמָקוֹם
 41 בְּגָדִים וְחוּצָצֶת בֵּין בִּשְׂרוֹ לִבְגָדוֹ, אֲפִילוֹ נִיָּמָא - (שְׂעֵרָה) אַחַת
 42 חוּצָצֶת, וְעוֹבְדוֹתוֹ פִּסּוּלָהּ. אֲבָל אִם הִיא שְׁלֹא בְּמָקוֹם בְּגָדִים, שְׁלֹשׁ
 43 אֲצִבָּעוֹת עַל שְׁלֹשׁ אֲצִבָּעוֹת (שֶׁהוּא שִׁיעוּר בְּגַד) חוּצָצוֹת, כְּלוּמָר,
 44 הִרִי הַכֶּהֱן מִיּוֹתֵר בְּגָדִים, אֲבָל פָּחוֹת מִכָּאֵן - מִשְׁלֹשׁ עַל שְׁלֹשׁ אֵינֵן
 45 חוּצָצוֹת.
 46 הַגְּמָרָא מִבְּרֵית הָאֵם רַבָּא חוֹלֵק גַּם עַל רַב יְהוּדָה שֶׁאִסּוּר לִכְרוֹךְ
 47 צִילְצוּל קָטָן עַל הַמַּכָּה: אֲדָרְבֵּי יוֹחָנָן וְדָאִי פְּלִינָא, שֶׁהִרִי לְדַעַת רַבִּי
 48 יוֹחָנָן שְׁלֹא בְּמָקוֹם בְּגָדִים אֵין דִּין יִתּוֹר בְּגָדִים, וּמִשְׁמַע אֵף בְּשִׁלֹשׁ
 49 עַל שְׁלֹשׁ, וְלִדְבִירֵי רַבָּא שְׁלֹשׁ עַל שְׁלֹשׁ פִּסּוּל אֵף בְּמָקוֹם זֶה, אֵךְ
 50 יֵשׁ לְכַרֵּר אֲדָרְבֵּי יְהוּדָה בְּרִיהַ דְּרַבִּי חֲזִינָא שֶׁאִסּוּר לִכְרוֹךְ צִילְצוּל קָטָן
 51 עַל הַמַּכָּה אֵף שֶׁאֵין בּוֹ שְׁלֹשׁ עַל שְׁלֹשׁ, מִי לִיָּמָא דְּפְלִינָא רַבָּא עֲלִיוֹ,
 52 אוֹ לֹא.
 53 מִשִּׁיבָה הַגְּמָרָא: שְׂאֵנִי צִילְצוּל קָטָן דְּחִשְׁבִּי - שׁוֹנֵה צִילְצוּל שֶׁאֵף
 54 שֶׁאֵין בּוֹ שִׁיעוּר בְּגַד, מִחֲמַת חֲשִׁיבוּתוֹ שֶׁעָשׂוּ לָנוּ נֶחֱשֵׁב לִבְגַד,
 55 וּמוֹדָה רַבָּא שֶׁכְּרִיכְתּוֹ נֶחֱשֵׁב לִיְתּוֹר בְּגָדִים.
 56 הַגְּמָרָא מְבִיאָה גִּירְסָא אַחֶרֶת מִבְּחֻלּוֹקֵת רַב יְהוּדָה וְרַבִּי יוֹחָנָן:

זבחים. פרק שני - כל הזבחים שקבלו דמן - דף יט עמוד א - מתוך מהדורת "אבן ישראל" (שטיינזליץ) רט
רש"י תוספות

בגד אצילי ידיהם. על עלעותיהן כנגד המרפק: איזנר מלא. כך שמו ומלך פרס היה: והוא מידלי המיינא ותתייה ניהליה. אבנטו היה גזוז חגור מלמעלה מבגד אצילי ידיו והפשיטו למטה כדי לנאותו: אסור מפלכת כהנים כתיב בכו. וצריכין אתם לנהוג עצמכם בתפארת של כהנים דכתיב ברו לא יחגורו ביזע: בורך עליה נמי. בשעת עבודה שגנאי

בגד אצילי ידיהן. אמר רב אשי, אמר לי הונא בר נתן, זימנא חדא הוה קאימנא קמיה דאיזנר מלא, ותהו מדלי לי המיינא ותתייה ניהליה. ואמר לי, 'ממלכת כהנים וגוי קדוש' כתיב בכו. פי אתאי קמיה דאמימר, אמר לי, אקיים פך 'והיו מלכים אומניך': תנן תחם, כהן שלקח באצבעו, פורד עליה גמי במקדש אבל לא במדינה. ואם להוציא ממונה דם, כן וכן אסור. אמר רב יהודה בריה דרבי חייא, לא שנו אלא גמי, אבל צילצול קטן הוה יתור בגדים. ורבי יוחנן אמר, לא אמרו יתור בגדים אלא במקום בגדים, אבל שלא במקום בגדים, לא הוה יתור. ותיפוק ליה מושים חציצה בשמאל, אי נמי, שלא במקום עבודה. ופליגא דרבא, דאמר רבא אמר רב חסדא, במקום בגדים אפילו נימא אחת חוציצת. שלא במקום בגדים, שלש על שלש חוציצות, פחות מכאן אינן חוציצות. אדרבי יוחנן ודאי פליגא, אדרב יהודה בריה דרבי חייא, מי לימא דפליגא. שאני צילצול קטן דחשיב. לימא אחרניא אמרי לה, אמר רב יהודה בריה דרבי חייא, לא שנו אלא גמי, אבל צילצול קטן חוצץ. ורבי יוחנן אמר, לא אמרו חציצה בפחות משלש על שלש אלא במקום בגדים. אבל שלא במקום בגדים, שלש

עליה גמי במקדש אבל לא במדינה. פי בקונת. גמי מרפא ואסור משום שחיקת סמנים ונראה לפרש גזירה אטו להוציא דם וכן בכל הנהו (דעירובין דף קג.) יש לפרש טעמא) דאסיירי במדינה משום אסורא דקתני בתר הכי כאן וכאן אסור ומיהו בירושלמי משמע דטעמא משום שחיקת סמנים דמסקי פרק כל תבני הקודש גבי רבי שלקח באצבעו בשבת ונתן עליה ספוג יבש וקשר עליה גמי מבחוץ וקאמר דהם דלמנו דספוג אינו מרפא אלא משמר גמי לפי שהוא מן הדובון ובסמוך נמי קאמר קא משמע לן דגבי מסי משמע דהיינו טעמא דאבל לא במדינה: מאי אריא גמי לשמועין צילצול קטן. תימה הא איצטרך לאשמועין גמי משום אבל לא במדינה דטעמא דשחיקת סמנים לא שייך בצילצול דלא הא מסי ויל דממ הוה ליה לאשמועין צילצול דהוי חידוש גדול יותר דלא הוי יתור בגדים מלאשמועין אסור של גמי במדינה ומשני דקמ"ל דגמי מסי משום לשון חכמים מרפא: תפלין מהו שיהיו. פירש בקונטרס למיהו יתורו בגדים ואי אפשר לומר כן דהא קאמר לימוד ערוך דתפילין חוצצות ובשל יד איירי דבשל ראש הא אמרינן בסמוך דאין חוצצות ואי משום יתור בגדים אפי' דראש נמי ומיהו למאן דאמר לעיל לא אמרו יתור בגדים אלא במקום בגדים אבל שלא במקום בגדים לא ניתא דשיל דהוי במקום בגדים ולא של ראש ומשום חציצה ממש נראה טפי כדדריש בסמוך על בשור שלא יהא דבר חוצץ מיהו הא דהניא אינן חוצצות ואוקמינן לה בשל ראש לא הוי שום חידוש שלא יהא חציצה כי אם שאינן (משום) יתור בגדים אם לא דתאמר דקמ"ל דשערו היה נראה אינן קמ"ל דלא חציצה תחת תפילי חציץ: תוספות

על שלש, חוצצות, פחות מיכן, אינה חוצצת. ותינו דרבא אמר רב חסדא. לימא פליגא אדרב יהודה בריה דרבי חייא, שאני צילצול קטן דחשיב. ולרבי יוחנן, מאי אריא 'גמי', לשמועין צילצול קטן. מילתא אנב אורחיה קא משמע לן, דגמי מסי. בעי רבא, נכנסה לו רוח בבגדו, מהו. 'על בשור' בעינן והא ליכא, או דלמא דרך לבטישה בכך. כיפה, מהו שתחזין. מתה לא תבעי לך, דודאי חייצא. חיה מאי, מי אמרינן פיון דאתא ואולא, רביתא היא ולא חייצא, או דלמא, פיון דקפיד עלה חייצא. עפר, מהו שתחזין. עפר, ודאי חייץ. אלא, אבק עפר מהו. בית השחי, מהו שתחזין. 'על בשור' בעינן והא ליכא, או דלמא דרך לבטישה בכך. הכנים ידו לתוך חיקו, מהו. גופו מי חייץ, או לא. נימא, מהו שתחזין. נימא, ודאי חייצא. אלא, נימא מדולדלת, מהו. בעי מר בר רב אשי, יצא שערו בבגדו, מהו. שערו כגופו דמי, או לאו כגופו דמי. בעי רבי זורא, תפילין, מהו שתחזין. אוליבא דמאן דאמר לילה לאו זמן תפילין הוא, לא תבעי לך. פיון דלילה חייץ, יום נמי חייץ. פי תבעי לך, למאן דאמר לילה זמן תפילין, מאי. מצוה דגופיה חייץ, או לא חייץ. איצטגל מילתא, וממא לקמיה דרבי אמי, אמר ליה, תלמוד ערוך הוא בידני, תפילין חוצצות. מיתבי, כהנים בעבודתן, ולוים בריבון, וישראל במעמדן, פטורין מן התפילה, ומן התפילין. מאי לאו, אם הניחין אינן חוצצות. לא, אם הניחין חוצצות. אי הכי, 'פטורים', 'אסורים' מיכע' ליה. פיון דאיכא לוים וישראל דלא מתנו ליה אסור, משום הכי תנא 'פטורין'. והתניא, אם הניחין אינן חוצצות. לא קשיא, הא דיד, הא דראש. מאי שניא דיד, דכתיב 'לבש על בשור' שלא יהא דבר חוצץ בינו לבשור. דראש נמי, כתיב 'ושמת המצנפת על ראשו'. תנא, שערו היה נראה בין ציץ למצנפת ששם

הוא שתראה שם מכתו ואע"ג דגמי מסי מכה וכל דבר שיש בו משום רפואה אסור משום שבת גזירה שמא ישחוק סמנים ד"מ במדינה אבל במקדש לא גזרו משום שבת: ואם להוציא דם. שמתכוין לכך: כאן וכאן אסור. דחבריה הוא ואיסור דאורייתא: צילצול. בגדיל. אבל שלא במקום בגדים. כגון אצבע: ותיפוק לי משום חציצין. בין ידו לעבודה ואסור דבעין ולקח הכהן שתאה קבלה בעצמו של כהן ויחזיק שרי ר' יוחנן: בשמאל. שאינה כשרה לעבודה: שלא במקום עבודה. כגון על גב היד: ופליגא דרבא. אדרבי יוחנן: שלש על שלש חוצצות. כלומר הוי יתור בגדים ואיירי דנקט בנימא אחת במקום בגדים לישנא דחציצה דשייכא בה נקט נמי במסקנא לישנא דחציצה: ודאי פליגא. דהא אמר ושלא במקום בגדים לא הוי יתור בגדים ואפי' שלש על שלש במשמע: מי לימא דפליגא. דאיהו אמר צילצול קטן חוצץ ורבא אמר פחות משלש לא חוצץ: דחשיב. לפי שעשו לנו הוי בגד: לימא אמי' לו כו' בדר' יהודה בר' חייא לא פליגי לישני דחוצץ נמי דקאמר משום יתור בגדים הוא ולא שייכא למימר חציצה שלא במקום בגדים ושלא במקום עבודה דאי במקום עבודה אפי' נימא חייצא וברך' יוחנן הוא דפליגי לישנא: לימא פליג. דרבא אדר' יהודה דאילו רבי יוחנן פשיטא לן דפליגי עליה ואפילו צילצול קטן מכשר דהא עלה קמחור ופליג אלא דרבא דאיתמר (עלה) בעלמא מי לימא פליג אדרבי יהודה דנימא דרבא אפי' צילצול קטן מכשר שלא במקום בגדים: ולר' יוחנן, דקאמר אפי' צילצול לא חייץ מאי אריא דנקט תנא דמתנ' גמי לשמועין צילצול לא הוי יתור וכל שכן גמי דגמי מסי. רופא המכה ואפי' מותר דאין שבת במקדש כדכילא מסכתא באיסור שבת איירי ועיקר משום שבת נקט לה ומשנהו דהוה בעירובין וכן כולה דין סוגיא הוה דא: נכנסה לו רוח בבגדו. והבידלתו מבשרו בשעת עבודה: רביתא היא. הרי היא כבשרה: כיון דקפיד עליה. דברצונו לא תהא כבשרה: אבק עפר. דק ואינו מרגיש בה בית השחי מהו שיהיו. איירי בית השחי כגון בתי ורועותיו של חלוק שווא רחב ואינו נוגע בבית השחי מהו שיהיו וצריך שיהו בתי ורועותיו דחוקים ונוגעין כבשר: גופו. ידו שווא גופו. נימא. משמע דאתא מעלמא: נימא מדולדלת. מן הבגד מגוררין ותחובה בו קצת אלא שנתק מעיקרא: יצא. שערו. מראשו למטה עד כשנכנס בין כתנות לבשרו מהו אציל ידו לא חייצא שערו מאי: מהו שיהיו. למיהו יתור בגדים: אוליבא דפי'. בפרק בתרא דעירובין (דף עא.) ובקומקין רבה (מנחות לו): לא תבעי לך. דודאי חייץ כדמפרש טעמא כיון דעבודות לילה חייצין דהא לא מצוה הוה

דניחוי כגופיה משום חיבובתא דמצות: דיום נמי חייץ. דאליב מצות עבודות לילה חייצין מעבודות יום וכן קלים מהן: ולוים בדיבון. לשיר: ישראל במעמדן. על כל משמר ומשמר היה מעמד של ישראל בירושלים שבאין ועומדין בעורה בשעת התמיד וכן שלחו כל ישראל לעמוד על קרבן דכתיב תשמרו להקריב לי במועדו שתאה שמירתכם עליו בשעת הקרבתו במסכת תענית (דף כו.) פטורין מן התפלה. (שאין יכולין לכרוך) וכן התפילין. דקיימא לן (סוכה דף כה.) העוסק במצוה פטור מן המצוה: דלא מיתני ליה אסורין. שאין יכול לשנות בהן איסור: ידי. חוצצות דהוא בין בגד לבשר: דראש. אין חוצצות כדמפרש ואולי: שערו. של כהן גדול שהיה נראה בין ציץ שעל מצחו למצנפת שבגובה ראשו: ששם

וְחֻקָּהּ כתיב בזה לעינכם. אפי' למאן דאמר (וימא דף ס.) דלא כתיבא חוקא אלא (ובדברים הנעשים) בבגדי לבן כפנים לכל הפחות קידוש דהוי בין בגדי זהב לבגדי לבן לעינכם דצורך פנים כפנים כדאמר שלחיה הוציאו לו (שם דף ס.) דקטרת שחפנה קודם שחיטת הפר פסולה דצורך פנים כפנים דמי: **וְ** הכי דצפרא נמי. תימא

מֵיֶשֶׁת מִנִּיחִין תְּפִלִּין: מִחֻמַּר
הַיּוֹאֵל, אֲמַר קִרָּא וְכִפְרָע
מִכָּל שְׂחִיָּא מִמָּאָה: וְשִׁלְיָא
'חֻקָּה חֻקָּה' מִמְּחֻסַּר פִּי
שְׁלֵא כָּבֵל וְשִׁלְיָא קִידֵּשׁ,
לְעִבְדָּהּ, וְעִבְדָּתָהּ פִּי
כְּהֵן הָרִיט, שְׁלֵא קִידֵּשׁ
עִבְדָּתָהּ פְּסִילָה. אֲמַר לִיהֵא
תָּמֵשׁ מְבִלּוֹת וְעִשְׂרָה קִדָּשׁ
כְּהֵן, לְעִעֲבֹד. אֲמַר לִיהֵא
מִעֲעֲבָתָה, וְאִין דְּכָר אַחֵר
וְיִין אַאֲוֹפֶתָא פְּתָבִי לָךְ.
חֻקִּיתָ, אֲמַר קִרָּא 'הִתִּיתָ
לְדִתָּם', דְּכָר הַמַּעֲשֵׂב בִּין
מַעֲשֵׂב בּוֹרֵעוֹ, אִין מַעֲשֵׂב

שָׁמַע מִצִּיּוֹן תְּפִלָּתוֹ: מִחוּסֵר יִפְתָּרוּ: מִלָּן, אָמַר ר' הוֹנָא, אָמַר קָרָא 'יִכְפֹּר עָלֶיהָ כְּהֵנָּה וְטַהֲרָה, 'טַהֲרָה' מִכָּל שֶׁהִיא טְמֵאָה: וְשֶׁלֹּא רַחוּץ יָדִים וְרִגְלִים: אֲתֵיָּא 'חֻקָּה חֻקָּה' מִחוּסֵר בְּגָדִים: תְּנִי רַבְנָן, כֵּהֵן גָּדוֹל שֶׁלֹּא כֻבַּל וְשֶׁלֹּא קִידֵשׁ, בֵּין גָּד לְבָגָד וּבֵין עֲבוּדָה לְעֲבוּדָה, וְעַבְד, עֲבוּדָתוֹ בְּשָׂרָה. וְאַחֲרַי כֵּהֵן גָּדוֹל וְאַחֲרַי כֵּהֵן הַדְּיוֹט, שֶׁלֹּא קִידֵשׁ יָדָיו וְרִגְלָיו שְׁמֵרִית, וְעַבְד, עֲבוּדָתוֹ פְּסוּלָה. אָמַר לֵיהּ רַב אֲסִי לְרַבִּי יוֹחָנָן, מִכְּדִי חֲמִשׁ מִבִּיּוֹת וְעֶשְׂרֵה קִדּוּשֵׁי דְאֹרִינְיָא, וְחֻקָּה פְתִיב כֵּהֵן, לְעֵעֲבֹד. אָמַר לֵיהּ, אָמַר קָרָא 'לְבָשֶׁם', לְבִישָׁה מַעֲבָרָה, וְאֵין דָּבָר אַחֲרֵי מַעֲבָר. צָהֲבוּ פְּנֵי, אָמַר לֵיהּ, וְ"ו" אֲוֹפְתָא מִכְּדִי לָךְ. אִי הָכִי, דְצִפְרָא נָמִי. אָמַר חֻקָּה, אָמַר קָרָא 'וְהִיתָה לָּהֶם חֹק עוֹלָם לֹא וְלֹרְעוּ לְדֹרֹתָם', דָּבָר הַמַּעֲבָר בְּרָעוּ, מַעֲבָר בּוֹ. דָּבָר שְׂאִינוּ מַעֲבָר בְּרָעוּ, אֵין מַעֲבָר בּוֹ. רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר, מִהֲכָא 'וְרַחֲצוּ מָמָנוּ מִשֶּׁה וְאַחֲרָן וּבְנָיו', דָּבָר הַמַּעֲבָר בְּבָנָיו, מַעֲבָר בּוֹ. דָּבָר שְׂאִינוּ מַעֲבָר בְּבָנָיו, אֵין מַעֲבָר בּוֹ. רַבִּי יוֹחָנָן, מֵאִי טַעְמָא לֹא אָמַר מִדְּחֻקָּה. אָמַר לָךְ, הֵהוּא לְדֹרוֹת הוּא דְכֹתִיב. וְאִידֵךְ, מֵאִי טַעְמָא לֹא אָמַר מֵהֵא. מִיבָּעִי לֵיהּ לְכַדְרֵי יוֹסִי בְּרַבִּי חֲנִינָא, דְאָמַר רַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי חֲנִינָא, כֹּל כִּיּוֹר שְׂאִין בּוֹ כְּדִי לְקַדֵּשׁ אֲרֻבָּעָה כֵּהֵנִים מִמֶּנּוּ, אֵין מִקְדָּשֵׁין בּוֹ, שְׁנֵאמַר 'וְרַחֲצוּ מָמָנוּ מִשֶּׁה וְאַחֲרָן וּבְנָיו': תְּנִי רַבְנָן, כִּיצַד מִצְוֹת קִידֵשׁ מִכֵּי יָד הַקְּמִינִת עַל גְּבִי רִגְלֵי הַקְּמִינִת, וְיָדוּ הַשְּׂמָאֲלִית עַל גְּבִי רִגְלֵי הַשְּׂמָאֲלִית, וּמִקְדָּשׁ רַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי יְהוֹדָה אֹמַר, מִכֵּי שְׂתֵי יָדָיו וְעַל גְּבִי שְׂתֵי רִגְלָיו, וְעַל גְּבִי שְׂתֵי רִגְלָיו, וְעַל גְּבִי זֶו, וּמִקְדָּשׁ. אָמְרוּ לוֹ, הַפְּלִגְתָּהּ, אִי אֶפְשָׁר לַעֲשׂוֹת כֵּן. שְׁפִיר קְאָמְרִי לֵיהּ. אָמַר רַב יוֹסֵף, וְחִבְרִי מִסִּיעוּ. מֵאִי בִינְיָהוּ. אָמַר אֲבִי, עֲמִידָה מִן הַצַּד, אִיכָא בִינְיָהוּ. אָמַר לֵיהּ רַב סָמָא בְּרִיה דְּרַב אֲשִׁי לְרַבִּינָא, וְלִיתִיב מִיתָב וְלִקְדֵשׁ. אָמַר קָרָא 'לְשֵׁרָת', וְשֵׁרֹת מַעֲוִיָּד הוּא: תְּנִי רַבְנָן, קִידֵשׁ יָדָיו וְרִגְלָיו בַּיּוֹם, אֵין צָרִיד לְקַדֵּשׁ בְּלִילָה. בְּלִילָה, צָרִיד לְקַדֵּשׁ בַּיּוֹם, דְּבָרֵי רַבִּי, שְׁהָה רַבִּי אֹמַר, לֵינָה מוֹעֵלָת בְּקִידֵשׁ יָדִים וְרִגְלִים. תְּנִינָא אִידֵךְ, הֵהֵא עוֹמֵד וּמִקְרִיב עַל גְּבִי מִזְבֵּחַ כֹּל הַלֵּילָה, לְאוֹרָה טַעוֹן קִידֵשׁ יָדִים וְרִגְלִים. דְּבָרֵי רַבִּי. רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן אֹמַר, בֵּין שְׁקִידֵשׁ יָדָיו וְרִגְלָיו מִתְחִילָת עֲבוּדָה, אִפִּילוּ מִכֵּן וְעַד עֶשְׂרֵה יָמִים, אֵינוּ צָרִיד לְקַדֵּשׁ. וְצִרְכָא, דְּאִי אֲשַׁמְעִין קְמִינְיָא, בְּהֵיא רַבִּי אֹמַר, רַבִּי, דְּפַסֵּק לֵיהּ מִעֲבוּדָה לְעֲבוּדָה. אֲבָל בְּהָא דְלֹא פַסֵּק לֵיהּ, אִימָא מוֹדִי לֵיהּ רַבִּי לְרַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן. וְאִי אֲשַׁמְעִין בְּהָא, בְּהָא קְאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן. אֲבָל בְּהָא, אִימָא מוֹדִי לֵיהּ לְרַבִּי, צִרְכָא. מֵאִי טַעְמָא דְרַבִּי, דְכֹתִיב 'בְּגִשְׁתֶּם'. מֵאִי טַעְמָא דְרַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן, דְכֹתִיב 'בְּבֹאֵם'. וְאִידֵךְ נָמִי, הָא פְתִיב 'בְּבֹאֵם'. אִי פְתִיב 'בְּגִשְׁתֶּם', וְלֹא פְתִיב 'בְּבֹאֵם', הוּא אֲמִינָא עַל כֹּל גִּישָׁה וְגִישָׁה, כֵּתִב רַחֲמָנָא 'בְּבֹאֵם'. וְאִידֵךְ נָמִי, הָא פְתִיב 'בְּגִשְׁתֶּם'. אִי פְתִיב 'בְּבֹאֵם', וְלֹא פְתִיב 'בְּגִשְׁתֶּם', הוּא אֲמִינָא אִפִּילוּ אֲבִיָּהּ רִיקְנִית. אֲבִיָּהּ רִיקְנִית, הָא פְתִיב 'לְשֵׁרָת'. אֶלָּא, 'בְּגִשְׁתֶּם' מִיבָּעִי לֵיהּ לְכַדְרֵי אַחָא בְּרַב יַעֲקֹב, דְאָמַר רַב אַחָא בְּרַב יַעֲקֹב, חֲכַל מוֹדִים בְּקִידֵשׁ שְׁנֵי בְשָׁוָה לְבוּשׁ, מִקְדָּשׁ. מֵאִי טַעְמָא, דְאָמַר קָרָא 'אֹ בְגִשְׁתֶּם'. מִי שְׂאִינוּ מִחוּסֵר אֶלָּא גִישָׁה בְּלָבָד, יָצָא וְהָ שְׁמוּחֵסֶר לְבִישָׁה וְגִישָׁה. 'לְהַקְטִיר אֶשֶׁה', לְמוֹה לֵי.

מִתּוֹ

ואפי' שתיקו בו ביום: **באיזה יריקנית**. נכנס שלא לעבוד. **דבר אחד בר יעקב**. בסדר יומא: **הכל מורים**. ר"מ ורבנן דפליגי בקידוש ידיו ורגליו ופשט רבי מאיר אומר פשט קידש ידיו ורגליו מורים הם בקידוש של אחר טבילה שלוש הבגדים שהוא מחליף ואחר ירחצו מי שאינו מחוסר אחר קידוש אלא גישה: **לחמשת אשה**. דכתיב גבי קידוש למה לי פשיטא דבעיא

57 - בכהן גדול. והיינו קידוש של שחרית בשאר ימות השנה, שנחגג
58 גם בכהן הדיוט, לכן קידוש זה מעכב גם בכהן גדול ביום
59 הכיפורים. אבל דבר שאינו מעכב פורעו, שאר קידושים של יום
60 הכיפורים, שאינם שייכים אצל כהן הדיוט, אין מעכב בו - בכהן
61 גדול, ואם עבד בלא קידוש בין עבודה לעבודה ואך קידש
62 בשחרית, אין זה מעכב ועבודתו כשרה בדיעבד.
63 מקור נוסף: רבי יונתן אומר מהקא - מהפסוק דלחן, נאמר בפסוק
64 (שמות מ לא) 'וירחצו ממנו משה ואהרן וכל בני ישראל את ידיהם ואת רגליהם',
65 והקיש הפסוק אהרן לבניו, ויש לדרוש מכך שדבר המעכב בבניו
66 מעכב בו, דבר שאינו מעכב בבניו אין מעכב בו.
67 הגמרא מבארת מדוע לא הסכימו חזקיה ורבי יונתן לאותו לימוד.
68 מבררת הגמרא: רבי יונתן שדרש דין זה מאהרן ובניו, מאי טעמא
69 לא אהרן מהפסוק דהקנה לו ולזרעו. משיבה הגמרא: אהרן לא
70 רבי יונתן, והוא (א-אותו פסוק) שדרש ממנו חזקיה, לזירות הוא
71 דקתב, כדי ללמדנו את עיקר הדין, שגם ורעו של אהרן צריך
72 לנהוג כאמור שם ולקדש ידים ורגלים קודם העבודה במקדש.
73 וכיון שלכך הוא נאמר, שוב אין הוא פנוי להיקש.
74 מבררת הגמרא: ואידך - חזקיה, מאי טעמא לא אהרן מהא - מדוע
75 לא דרש מאהרן ובניו, משיבה הגמרא: מיבעי ליה - פסוק זה
76 נצרך לדרשה אחרת כדברי יוסי ברבי חנינא ואין הוא פנוי ללמוד
77 ממנו. דאמר רבי יוסי ברבי חנינא, כל כיור שאין בו כמות של מים
78 כדי לקדש ארבעה כהנים ממנו, אין מקדשין בו. שאמר (ובפסוק זה
79 שדרשנוהו לעיל) 'וירחצו ממנו משה ואהרן ובניו', הרי ארבעה,
80 משה, אהרן, ושני בניו. ודרש רבי יוסי ברבי חנינא מפסוק זה,
81 שצריך הכיור להיות מחזיק שיעור מים המספיקים לקידוש של
82 ארבעה כהנים.
83 הגמרא מביאה ברייתא כיצד מקדשים ידים ורגלים: תנו רבנן,
84 כיצד מצות קידוש ידים ורגלים, מניח הכהן את ידו הימנית על
85 גבי רגלו הימנית, ואת ידו השמאלית על גבי רגלו השמאלית,
86 ומקדש. רבי יוסי ברבי יהודה אומר, מניח שתי ידיו זו על גב זו,
87 ואת שתי ידיו המונחות כך זו על גב זו, מניח על גבי שתי רגליו,
88 שגם הן זו על גבי זו, ומקדש - שופך מים מן הכיור על כולן יחד.
89 אמרו לו חברי לרבי יוסי ברבי יהודה, הפלגתה - הוספת יותר
90 ממה שאדם יכול, שהרי אי אפשר לעשות בן בלא שיפור. שואלת
91 הגמרא: שפיר קאמר ליה - טענה נכונה היא זו, וכיצד יתכן לקדש
92 כך. משיבה הגמרא: אהרן רב יוסף, ויחבירו של הכהן המקדש
93 מסייעו בומן הקידוש, וסומכו שלא נפול.
94 מבררת הגמרא: מאי בינייהו - מדוע נחלקו חכמים על רבי יוסי
95 ברבי יהודה ואמרו ש'אי אפשר לעשות כן', הרי אפשר על ידי
96 סיוע, וכפי שתירץ רב יוסף. משיבה הגמרא: אהרן אפי', עמידה על
97 ידי סיוע מן הצד איננה בינייהו, שלחכמים עמידה על ידי סמיכה
98 אינה נקראת 'עמידה', ויש לקדש כשהוא מעומד.
99 אהרן ליה רב סמא בריה דרב אשי לרבינא, וליתיב מיתב ולקדש -
100 מדוע באמת לא יקדש ידיו ורגליו כשהוא נסמך, ואז יוכל לקדש
101 בבת אחת. משיבה הגמרא: אהרן קרא - נאמר בפסוק 'בבאם אל
102 אהל מועד ירחצו מים ולא יקחו או בגשתם אל המזבח לשירת
103 להקטיר' (שמות ל כ), שהקשה התורה בפסוק זה את הקידוש
104 לשירות, ושירות מעוקר הוא.
105 הגמרא מביאה מחלוקת תנאים אם יש פסול לינה בקידוש ידים
106 ורגלים: תנו רבנן, קידש ידיו ורגליו ביום, אין צריך לשוב ולקדש
107 בלילה, ויכול הוא להמשיך לעבוד את העבודות הכשרות בלילה
108 (וכן הקטרה) גם אחר שקיעת החמה על סמך הקידוש שקדש
109 קודם לכן. אבל לא קידש בלילה, צריך לשוב ולקדש ביום, אם
110 הוא חפץ להמשיך ולעבוד, דברי רבי, שהיה רבי אומר, לינה
111 מועלת - פוסלת בקידוש ידים ורגלים, וכיון שעבר עמוד השחר
112 שהוא זמן פסול לינה, על ידי ורגליו, נפסלו בלינה, וצריך לקדשן

1 ששם מניחין הכהנים הגדולים תפילין של ראש.
2 שנינו במשנה: מחוסר כיפורים שעבד, עבודתו מחוללת.
3 הגמרא מביאה מקור לדין זה. מבררת הגמרא: מנלן שעבודתו
4 מחוללת. משיבה הגמרא: אהרן רב הונא, אהרן קרא לגבי יולדת
5 (ויקרא יב ח), ואם לא תמצא ידה די שם ולקחה שתי תרים או שני
6 בני וינה אחד לעלה ואחד לחטאת וכפר עליה חבתה ויטהרה, ומכך
7 שאמר הכתוב 'וטהרה' מכלל שהיא (שהיתה) טמאה עד עתה
8 שהביאה קרבנותיה. שאף שכבר טהרה מטומאתה קודם לכן, ולא
9 היתה מחוסרת אלא הבאת קרבנותיה (ומחוסרת כיפורים), נקראת
10 טמאה. וכן הוא גם בכהן 'מחוסר כיפורים' שהוא כטמא, ומחלל
11 את העבודה.
12 שנינו במשנה: ושלם רחיו ידים ורגלים - כהן שלא קידש ידיו
13 ורגליו, ועבד, עבודתו מחוללת.
14 הגמרא מביאה מקור לדין זה. מבררת הגמרא: אהרן - למדים
15 זאת בגזירה שוה 'חוקה חוקה' מחוסר פגרים, שנאמר במחוסר
16 בגדים (שמות כט ט) 'והקנת אתם וגו' והקנתה להם כהנה לקחת
17 עולם, ונאמר לגבי קידוש ידים ורגלים (שם ל כא) 'וירחצו ידיהם
18 ורגליהם ולא ימחו והקנתה להם חק עולם, וכשם ש'חוקה'
19 האמורה במחוסר בגדים מעכבת, שאם עבד בלא בגדים עבודתו
20 מחוללת, כך גם 'חוקה' האמורה בקידוש ידים ורגלים מעכבת,
21 שאם עבד בלא קידוש ידים ורגלים עבודתו מחוללת.
22 הגמרא מביאה ברייתא שביטול קידושים של יום הכיפורים בין
23 בגד לבגד אינם מעכבים: תנו רבנן, בהן גדול שלא מכל ושלם
24 קידש ביום הכיפורים בין בגד לבגד, כשהחליף מבגדי זה לבגדי
25 לכן ולהיפך, ובין עבודה לעבודה, ועבד, עבודתו כשרה, שאין
26 הטבילות והקידושים מעכבים לפסול את העבודה. ואהרן בהן
27 גדול ואהרן בהן הדיוט שלא קידש ידיו ורגליו בכל ימות השנה ויום
28 ביום הכיפורים) שחרית, שזהו קידוש ראשון לנכנס לעבוד, ועבד,
29 עבודתו פסולה, שקידוש זה מעכב, העובד בלא שקידש מחלל
30 את העבודה. והטעם שקידוש של שחרית מעכב, הוא כאמור
31 לעיל שנלמד 'חוקה חוקה' ממחוסר בגדים.
32 הגמרא מבארת מדוע הטבילות והקידושים של יום הכיפורים
33 אינם מעכבים: אהרן ליה רב אסי לרבי יוחנן, מנלן (הרי) חמש
34 טבילות ועשרה קידושים אלו דאורייתא הם, שנכתבו בתורה, וגם
35 חוקה כתוב בהן, שנאמר בסוף הפרשה (ויקרא טז כט) 'והקנתה לכם
36 לקחת עולם' ומשמע שכל האמור בפרשה הוא 'חוקה', ואם כן
37 ליעכבו את העבודה, שתיפסל כאשר הכהן לא טבל ולא קידש.
38 אהרן ליה רבי יוחנן לרב אסי, אהרן קרא אסי, וירחץ בפנים את
39 בשרו ולבשם, ושנה הכתוב לומר 'ולבשם' אף שכבר נאמר
40 בתחילת הפסוק 'בתנת בד קדש ולבש', כדי ללמדנו שדווקא
41 לבישה ששנה בה הכתוב מעכבת, ואין דבר אחר מעכב, שרדיצה
42 שהיא הדבר השני שהוזכר בפרשה, אינה מעכבת.
43 צהב פניו של רב אסי, ששמח על טעם טוב ששמע. אהרן ליה רבי
44 יוחנן, וי' אופתא בתבי לך - הרי זה כאילו כתבתי את האות ו'
45 על בקעת עין מלאה סדקים, שאי אפשר לקרואה, כלומר טעם
46 שאינו נכון אמרתי לך. משום דאי הכי - אם כדברי, קידוש
47 דצפרא (של שחרית) נמי לא יעכב, ואף שקידוש של שחרית בכל
48 השנה מעכב, ביום הכיפורים לא יעכב משום המיעוט מ'ולבשם'.
49 והרי שנינו בברייתא זו שקידוש של שחרית מעכב אפילו ביום
50 הכיפורים. ומוכח שאין למעט מ'ולבשם' שקידוש ביום הכיפורים
51 אינו מעכב.
52 הגמרא מביאה מקור אחר לכך: אהרן חזקיה, אהרן קרא (שמות ל כא)
53 לגבי קידוש, וירחצו ידיהם ורגליהם ולא ימחו והקנתה להם חק
54 עולם לו ולזרעו לזירות, ויש ללמוד ממה שכתבה התורה 'לו
55 ולזרעו' שהקשו הכהן הגדול וזרעו (והכהנים ההדיוטים) זה לזה,
56 שדווקא דבר המעכב פורעו - בשאר הכהנים, הוא מעכב גם בו

שנפשו הספק, ולרבי אלעזר אין המים נפסלים בלינה, כשם
שהקידוש אינו נפסל בלינה.
הגמרא מביאה ראייה ממשנה שגם לרבי אלעזר מי הכיור נפסלים
בלינה: **תא שמע, בן קמינ עשה שנים עשר יד - ברויז לביור, אה**
הוא עשה מוכני - גלגל לביור כדי שלא יהיו מימיו של הכיור
נפסלין בלינה. מבואר במשנה שהמוכני נעשה כדי שלא יפסלו
המים בלינה, ולולי המוכני היו המים נפסלים בלינה. **מאי לאו -**
לכאורה משנה זו כרבי אלעזר ברבי שמעון היא, והרי שגם לדעתו
מי הכיור נפסלים בלינה, אף שקידוש לא נפסל בלינה. דוחה
הגמרא: **לא, משנה זו כרבי היא, הסובר שמים נפסלים בלינה, ואי**
אפשר לפשוט את הספק ממשנה זו, שהרי אפשר שלדעת רבי
אלעזר ברבי שמעון גם המים אינם נפסלים בלינה, כשם שהקידוש
אינו נפסל.
מבררת הגמרא: **והא מדרישא - מכך שתחילת המשנה היא כרבי**
אלעזר ברבי שמעון, יש להוכיח שהסיפא נמי כרבי אלעזר ברבי
שמעון, ולא רק כדעת רבי. וההוכחה שהרישא היא כרבי אלעזר
ברבי שמעון, מדרשת **ר' יצחק** בעבודת יום הכיפורים **בא לו הכהן**
הגדול אצל פרו (פר כהן גדול) לסמוך עליו ולהתוודות, **ופר היה**
עומד בין האולם ולמזבח, ראשו של הפר פונה לידים וחבו לצפון,
ופניו של הפר מופנות ומעוקמות למזבח והיינו לכיוונו של האולם,
והכהן עומד במזבח ופניו למזבח - לכיוון האולם וראה איור א.
ופר זה הוא קרבן חטאת שדינו להשיטש בצפון, והוא נשחט בין
האולם ולמזבח. ומעתה מוכח שהמשנה זו היא כרבי אלעזר ברבי
שמעון, שהרי **מאן שמעת ליה - מיהו בעל השמועה דאמר ש'בין**
האולם ולמזבח' דינו בצפון, רבי אלעזר ברבי שמעון. דתניא - שהרי
שנינו בברייתא, איחור צפון - מזהיבן ועד היכן בעזרה נקרא שם
המקום 'צפון' לגבי שחיטת קדשי קדשים, שאינם נשחטים אלא
בצפון, כאמור בפסוק (ויקרא א יא), ושחט אתו על ירך המזבח צפנה
לפני ה'. מקרי מזבח צפוני ועד פותל עזרה צפוני הוא רוחב המקום
הנקרא 'צפון', ונגזר כל המזבח פולו הוא אורך הצפון וראה איור
ב, אבל לא ישחוט בצפון העזרה שלא כנגד המזבח, לא לפניו מן
המזבח במזרח הצפון, ולא מחוץ למזבח, במערב הצפון, אלא
כנגד המזבח עצמו בלבד, דבר רבי יוסי ברבי יהודה.
רבי אלעזר ברבי שמעון מוסיף על המקום שאמר רבי יוסי ברבי
יהודה, ואומר שלא רק המקום ההוא נקרא 'צפון', אלא אף בין
האולם ולמזבח דהיינו שלא כנגד המזבח אלא מערבה ממנו קרוי
'צפון'.
רבי מוסיף ואומר שלא רק המקום ההוא נקרא 'צפון', אלא אף
מקום דריסת רגלי הכהנים - עזרת כהנים, ומקום דריסת רגלי
ישראל - עזרת ישראל, בחלקה הצפוני של העזרה נקרא 'צפון'.
אבל מן בית החליפות שבצדדי האולם ולפנים לכיוון מערב, אף
בצד צפוני של העזרה, הכל מוידים שאין מקום זה נקרא 'צפון'
ופסול לשחיטת קדשי קדשים, שכיון שאין רואים משם את
המזבח, אין זה ירך המזבח.
כיון ששנינו בברייתא זו שרבי אלעזר ברבי שמעון סובר ש'בין
האולם ולמזבח' נקרא 'צפון' לענין שחיטת קדשי קדשים. מוכיחה
הגמרא שגם המשנה 'בא לו אצל פרו ופרו היה עומד בין האולם
למזבח' היא כשיטתו, שהרי פר כהן גדול הוא חטאת, ודינו
להשיטש בצפון, ואם הוא עומד בין האולם ולמזבח, הרי שמקום
זה הוא 'צפון', רק לשיטת רבי אלעזר ברבי שמעון. ומכך שהרישא
כרבי אלעזר ברבי שמעון יש לומר שהסיפא בה נשנה בן קטין, גם
היא כרבי אלעזר ברבי שמעון. ומוכח אם כן שגם לרבי אלעזר
מים נפסלים בלינה, ולכך עשה בן קטין את המוכני 'שלא יהיו
מימיו נפסלין בלינה'.
הגמרא דוחה הוכחה זו: **ותקפא - האם אתה סובר שמשנה זו של**

מהו דתיקא - הייתי אומר הני מילי שצריך לקדש בשחרית קודם
העבודה, הוא בעבודה דמקבא כפרה - בעבודה שמעכת את
הכפרה, כגון זריקה וקמיצה, אבל עבודה דלא מקבא כפרה כגון
הקטרת אימורין, לא - אין צריך קידוש. קא משמע לן הפסוק
'להקטיר אשה' שאף קודם עבודת הקטרה, שהיא עבודה שאינה
מעכבת כפרה, צריך לקדש. וכך גם בכל עבודה שאינה מעכבת
כפרה. ואין הדבר תלוי בעבודה המעכבת כפרה.
הגמרא דנה אם מי הכיור עצמם נפסלים בלינה: **בי תא -**
כשהגיע רב ימי מארץ ישראל לבבל אמר בשם רבי יוחנן, געי -
נסתפק אילפא, לדברי רבי אלעזר ברבי שמעון האומר (לעיל יט)
שאין לינה מועלת בקידוש ידים ורגלים, וכהן שקידש כלילה אינו
צריך לשוב ולקדש ביום, אף שעבר עליו עלות השחר. יש
להסתפק במי הכיור עצמם, מהו שישפלו בלינה, אם לא שיקע את
הכיור. מי אמרינן - האם אומרים, הני - מים אלו, למאי הם
עומדים, לקידוש ידים ורגלים, ואם כן יש לומר שלא יפסלו בלינה,
שהרי קידוש ידים ורגלים גופיהו - קידוש עצמו לא פסיל בהו לינה
לדעה זו, ואם כן גם מי הכיור שנועדו לקידוש, יהא דינם כקידוש
עצמו ולא יפסלו בלינה. ואף שכלי שרת קידש את המים, והכלל
הוא שדבר שהתקדש בכלי שרת נפסל בלינה. מכל מקום כיון
שהמים עומדים לקידוש ידים ורגלים, ובקידוש אין לינה פוסלת,
לפיכך אף הם עצמם אינם נפסלים. או דלמא, דכיון דקדוש להו -
כיון שמי הכיור התקדשו בכלי שרת, לפיכך מיפסלי - נפסלים הם
בלינה, ככל דבר שהתקדש בכלי שרת.
בי תאמר רבין מארץ ישראל אמר בשם רבי ירמיה שאמר בשם רבי
אמי שכך אמר רבי יוחנן, הדר פשיט אילפא את הספק שנסתפק בו
ואמר, בפחולוקת בוז - בכהן שקידש מאתמול כך מחלוקת בוז -
במי כיור שנתקדש אמש בכלי שרת. והיינו שכשם שנתלקו (לעיל
ט) רבי ורבי אלעזר ברבי שמעון אם הקידוש נפסל בלינה, כך
נחלקו גם לגבי מי הכיור אם הם נפסלים בלינה. רבי אלעזר ברבי
שמעון שסובר שהקידוש עצמו אינו נפסל בלינה, וככהן שקידש
אמש יכול להמשיך ולעבוד היום ואינו צריך לשוב ולקדש, סובר
שגם מי הכיור אינם נפסלים בלינה. ואילו רבי שסובר שהקידוש
עצמו נפסל בלינה, סובר שגם על מי הכיור שנתקדשו אמש חל
פסול לינה ואם לא שיקעו. אמר לפניו רבי ירמיה בר ביסנא ולפני
ר' אמי, רבי, וכי אתה אומר בן בשם ר' יוחנן שנפשו הספק, אלא
- הרי הכי אמר רבי אמי שאמר רבי יוחנן (משמיה דאילפא), כיור
שלא שיקעו מקבא - שלא שיקעו בבור קודם שקיעת החמה,
מקדש הכהן מקונו לעבודת לילה - לעבודה שעובד כלילה, ולמחר
- כשעלה השחר שוב אינו מקדש. ויחנן גה - כשאמר ר' אסי
מימרא זו לשיטת רבי אלעזר ברבי שמעון, נסתפקנו לפניו איך
לפרשה. האם מה שאמר רבי יוחנן 'למחר אינו מקדש' כוונתו דלא
צריך הכהן לקדושי, משום שלא נפסלו ידיו כיון שלינה אינה
פוסלת את הקידוש ולפי צד זה שלינה אינה פוסלת את הקידוש,
גם המים אינם נפסלים, כשיטת אילפא לעיל ש'כמחלוקת בוז כך
מחלוקת בוז', ולדעת רבי אלעזר אין לינה פוסלת לא את הקידוש
ולא את המים. או דלמא - או שאין כוונת רבי יוחנן 'למחר אינו
מקדש' שאינו צריך לקדש, אלא שאף אם ירצה, אינו יכול לקדש
מן הכיור למחרת, משום שאיפסלו המים בלינה ושללא כשיטת
אילפא, שהמחלוקת בקידוש ובמים תלויה זו בוז, אלא גם לרבי
אלעזר שאין הקידוש נפסל, נפסלים המים. ואף שנסתפקנו לפני
ר' אסי בפירוש מימרא זו, מכל מקום לא פשיט לן - לא פשוט לנו
ר' אסי את הספק, אם מוכח מכאן שלרבי אלעזר אין המים נפסלים
בלינה, כאילפא לעיל שכמחלוקת בוז כך מחלוקת בוז, או שמוכח
ממנה שלא כאילפא, שהמים נפסלים בלינה גם לרבי אלעזר. ופר
קא פשיט ליה מיפשיט - בתמיה, כיצד אתה אומר בשם רבי יוחנן

1 **מיתבי** ראדוה אחיו הכהנים בו. למאי דסי' דלא מיירי בבתי חזתי יש תימה דלא
2 פריך מרישא דחגי קידוש בתורם את הדשן ויש לומר דפשיטא דההוא
3 דתרומת הדשן הוי בבתי חזתי וקצת קשה דאמאי ס' דלא הוו חזתי דבמתניתין דתמיד
4 (דף לג.) משמע דכולהו הוו חזתי שחזרה היתה נעללת והם היו באין ממוקם שהיו ישנים
5 שם בבית המוקד והג' ויש לומר דסלקא דעתיה
6 דמאן דלא פסיל בלינה לא פסיל בחיטא הדעת
7 ומאן דפסיל בהאי פסיל בהאי וחגי כהני הוו להו
8 דיחט הדעת שהיו ישנים בבית המוקד. ע"כ
9 הג"ה:

יצאה

1 מהו דיתאמ' ח"פ. דבעינן קידוש שחרית בעבודה דמעכבא כפרה כגון דם וקמיצה אבל כל
2 הקטרת אימורין דלא מעכבא אימא לא תיבעי קידוש: מהו שיפסלו. בלינה אם לא שקעה
3 בבור (בני הגולה) דאמרי' בסדר יומא (דף לו.) דמשקע לה: או דילמא כיון דקידוש בבלי
4 שרת איפסלו. דלא דמי לקידוש ידים שהמים ניגבו ואין לינה על מי לחלו: ח"פ כי אתא

5 רבין אמר בו' ולג' ת"ש: **אמר לפניו רבי יצחק** בר
6 ביסנא. ר' אמי וכולהו רבין אמר לה: שלא
7 שקעו. כבור: לעבודת לילה. להקטר חלבים:
8 והוינן בה. קמיה דרבי אסי ולא פשט לך. אלא
9 צריך לקדוש. וכריז אלעזר בר' שמעון דלא
10 פסל לינה בקידוש או דילמא אין ראיות לקדש
11 דאיפסלו להו בלינה ואפי' ל' אלעזר דאי' לרבי
12 ליכא למיבעי עין צריך דהא אפילו בקידוש פסל:
13 ולא פשט. ר' אסי חך בעיא למימר דאין צריך
14 לקדש קאמר ולא לפסלה בלינה כדקאמרת
15 במחלוקת בזה בין מחלוקת בזה ומר פשיט מיעוט
16 דל' אלעזר לא פסלה בלינה: שנים עשר דר.
17 שמוצאי ממינו ואמרינן בסדר יומא שיהו שנים
18 עשר כתבים העוסקים בתמיד מקדשים בבת
19 אחת: מוכני. מפרש התם גלגלים שמעלין אותו
20 בגלגלין מן הבור שחרית שלא יהא מימיו
21 נפסלים בלינה לפיכך משקעין אותו ערבת בבור
22 שיהו מימיו מחוברים למי המעין ובטלה ליתנהו
23 מאי לא. אפילו ר' אלעזר קאמר לה דאף על גב
24 דפליג בקידוש שניגב מודה במים: מא' לו. כהן
25 אצל פרו להתוודות עליו ביום הכיפורים דכתבי
26 וכפר בעדו וגו' (ויקרא טו:) ראשו לדרום ופניו
27 למערב. מצפון לדרום היה עומד ופניו למערב
28 והתם מפרש לה כעוקם את ראשו והתם פריך
29 לוקמיה להדיא ממוחה למערב ומשנינן לה:
30 והכהן עומד. אחוריו למורה המזבח ופניו למערב
31 כלפי ההיכל. ואמרינן טעמא התם:

32 **מאן שמעת ליה** [דאמר] בו' דקתני בפיסקא
33 דבריה (דף מג.) שחטו וקיבל במזבח את דמו
34 סמוך לידיו מיד אלמא בין האולם ולמזבח
35 צפון הוא לשחיטת קדשי קדשים דהא פר חטאת

36 הוא: כנגד כל המזבח. כנגד צפון ולא לא לצד מזרח והלא לא לצד מזרח ולא לצד מערב ואע"פ שהוא בחצי חלק עזרה הצפוני לאו כשר הוא לשחיטת חטאת דבעינן על ירך המזבח
37 וליכא: ר' אליעזר מוסיף אף בין האולם ולמזבח. שהוא מערב של מזבח ובלבד שיהא (כל) חלק צפוני של עזרה אבל ממזרחו של מזבח לצד שער נקור שבו נכנסין לעזרה לא מכשר
38 אפי' חלק צפוני דקולא קדושתיה דהוא מקום דריסת ישראל וכהנים י"א אמה מקום דריסת ישראל מן השער ולפנים וי"א אמה עד לצד המזבח מקום של דריסת רגלי הכהנים: רבי
39 מוסיף. אף צפון שבאותן עשרים ושתים אמה של צד מזרח שהן דריסת ישראל וכתבים: ה"ג אבל מן החליפות ולפנים הכל מוריש (שפסול.) ומיהו בית חליפות האולם עודף ורחבו על
40 ורחב ההיכל ט"ו אמה לצפון וט"ו לדרום והוא נקרא בית החליפות שהיה בכותל האולם מאחוריו חלונות שהכהנים מצניצין שם את סכיניהם וטסנין קרי חילוף בלשון ערבי חכי תנן
41 לה במסכת מדרות אשמועי' דמאחורי האולם לאו צפון הוא לשחיטת קדשי קדשים דכיון דלא מתחזי מזבח התם לא קרינן על ירך אע"פ דמכשרין ליה לקמן (דף כו.) לשחיטת קדשים
42 קלים לקדשי קדשים פסול: ותפריא ר' אליעזר ר"י ולא רבי. דלא מודה רבי בבין האולם ולמזבח דליתו צפון: חטאת רבי ב'. האי מוסף דקתני אדר' יוסי קאי אדר' אלעזר לא קאי
43 והא (ע"כ) אדר' אלעזר (ומי) אמרה למילתיה דעל ברחק כיון דמכשר מקום קדושה קלה לשחוט שם מקום קדושה חמורה לכ"ש: אגן הכי קאמר'. הא דשקילה ליה מרבי לאו משום
44 דרבי לא מכשר בין האולם ולמזבח לשחיטת חטאת אלא הכי קשיא לן כיון דרבי נמי מכשר (צפון) לצפון שבמזרח למה לו לשחוטו אצל האולם לוקמיה בצפון המזרחי סמוך לבניסות
45 לעזרה דהא לאו אורח אירעא לאקרוי להכי: **אלא מאי** ר"א הוא. ומשום דלא מכשר מקום דריסת ישראל וכהנים ושחיטת חטאת ממשי ליה להחם אבתי תקשה לך דההא מצי
46 לאוקמי מקדש מזבח צפוני עד כותל עזרה צפוני דהוי צפון לדברי הכל: **אלא מאי** אית לך למימר. עליה: משום חולשה דכ"ג. שכל עבודתו (פנים) של יום הכיפורים עליו ותש כחו
47 להכי ממשנין ליה להחם לפי שהוא צריך להכניס דמו להיכל ולהוות ולא יכבד עליו משי המוקד וזהו: ח"ג כי מוקמת ליה כרבי הא טעמא איכא: תרומת הדשן. דכתבי ודריס את
48 הדשן בכל כרה היה נוטל מתחת מן הגללים המאוכלות הפנימיות ויורד ונותנה במזרחו של כבש בדרומו של מזבח דכתבי ושמו אצל המזבח ויש היה נבלע במקומו והיה היתה
49 בכל יום ראשונה לכל העבודות: מתחילת עבודה. שזו תחלת עבודת יום הוא: **הא אמרת** פסלה לינה. ולינה בעמוד השחר תליא דכתבי עד בקר: **הא אמר** מכאן ועד י"מים. ואת
50 תלית טעמא משום דקדשי בתחלת עבודת יום זה ולינה דרבנן. לינה זו שתועיל בקידוש שאין המים בפניו מדרבנן הוא גזוזה בה שלא תולול בלינה ומודה רבי שכשהחלו לכזיז מן
51 הבור מקרות הגבר שהוא זמן תרומת הדשן כדאמרינן בפרק קמא דיומא (דף כ.) דמשום האי פורתא לא פסלה לינה בקידוש דלא מסקי אינשי אדעתיהו דדמי כהן שקדש ביום:
52 וראה רבי יוחנן דבריו. של ר' אלעזר נכונים במקדש ידיו בתחלת עבודת היום דלא פסלה בה לינה ולא במי שקדש בליה להקטיר חלבים שהוא סוף עבודת יום אתמול: ראדוה אחיו
53 שיידי. רבי אבהו מבסבא תמיד (פרק ב' מ"א) תורה את הדשן שידר מן המזבח והמזבח היה תרומת הדשן בידו: מיהו וקידוש בו'. להוציא את הדשן שממקום המערכת או לסלק
54 לתפוח שבאמצע המזבח והכי תנן בה תחם החלו מעלין באפר על גבי התפוח וקא סלקא דעתך בכהנים שעבדו כל הלילה קאי ומקדשי ידים ורגלים היו צריכין לחזור ולקדש עכשיו
55 שתמשך עבודתו זו עד היום ויפסל קידוש הלילה בלינת עמוד השחר ויעיל להם קדוש זה של אחר קרות הגבר:

יציאה מהו שתועיל בקידוש ידים ורגלים. פירש בקונטרס בדרך שפוטלה בכל הקדשים שקדשו בבלי שאם יצאו נפסלין ביוצא ואי אפשר לומר כן אלא כדמפרש טעמא משום דכיון דפריש אסחור מסח דעתיה מיניה דמשום קידוש כלי לא מיפסל ביוצא במידי שלא נעשה בו עבודה עדיין כדמכח בפי' דמנחות (דף טו.) ובפ' התורה (שם דף עח.) דאמר בללה חוץ לחומת העזרה רבי יוחנן אמר פסולה וירש לקוש אמר בשעה אצלם אלא רבי יוחנן לא פסיל אלא משום (וסיד דמאן דלא פסיל בלינה לא פסיל בה הסח הדעת ומאן דפסיל פסיל בהאי והני כהני הוו להו הסח הדעת שהיו ישנים בבית המוקד. הגיה) עבודה בחוץ אבל משום יציאה לא וכן משמע) בפרק החלכת (שם טז.) גבי שתי הלחם דלא קדשו ליפסל ביוצא אלא בשחוטת הזבח אע"ג דכבר נתקדש בבלי דרבי סבירא ליה דתנור מקדש בפרק רבי שמעאל (שם עב.) ומיהו יש לדחות דבאין עם הזבח שאני דהא נסכים הבאין עם הזבח לא מיפסלי בלינה כי אם בשחוטת הזבח כדאמר זעירי בפרק התורה (שם טז.) ואילו קדש בפני עצמן תנן קדשו בבלי נפסלין בלינה ויש עוד ראייה מהא דתנן במעילה פרק יי (דף טו.) גבי מנחות ושתי הלחם קרינו בתנור הושרו ליפסל במחוסר כיפורים ובלינה אבל יוצא לא קתני ואע"ג דרבי עופות זבחים הוה מצי למיתני יוצא אגב אחרים לא תני אגב שתי הלחם ולחם הפנים ומנחות והא דאמר בפרק כל שעה (פסחים לו.) גבי לישא דמנחות נהי דבדורין ליתא במקום זריזין איתא אורחא דמילתא נקט שרדך לעשותם במקום זריזין והא דאמר פרק המזבח מקדש (לקמן פה.) כלי שרת אין מקדשין ליקרב אבל מקדשין ליפסל היינו בטבול יום ובמחוסר כיפורים ובלינה אבל לא ביוצא וצ"ע מה שפירש בקונטרס פ' שתי מדות (מנחות פז.) גבי שלחן אבל מקדשין ליפסל בלינה וביצא ולקמן בסוף המזבח מקדש (דף פה.) פירש בקונטרס אבל מקדשין ליפסל ביוצא אם יצא חוץ לקליעם או נגע בו טבול יום והא דאמר פרק שתי הלחם (מנחות צה.) 'א' שתי הלחם ו'א' לחם הפנים לישתן ועריכתן בחוץ אלמא מדת יבש לא נתקדשה וכן בסוף כל המנחות באות מצה (שם סג.) דרש ר"ש תנור תנור שתי פעמים שחאה אפיתן בתנור ושיחא הקדשן בתנור ופריך הותנן ר"ש אומר לעולם הוי רגיל לומר שתי הלחם ולחם הפנים כשרות בעזרה וכשריות בבית פאני לאו משום דאי נתקדשה הוה מיפסל לא ביוצא אלא משום דדבר מכווער להוציא לחוץ לאחר שנתקדשה ואם תאמר ובין דבקדושת כלי לא מיפסל ביוצא מנחת כהנים וזבחי כ"ג דלית בהו קמיצה אימתי מיפסל ביוצא ושמן באותן מועיל קידוש כלי ומהאי טעמא יחבן פ' הקונ' דהכא: **קידוש** בבלי שרת בחוץ כו'. תימה דמשמע הא הכנס בבלי בפנים וקידש עבודתו כשרה אלמא לא מיפסל א בייחתי במקדש וי"ל ולא שייך הסח הדעת במים כמו בידים ועוד דאין כלי מקדש ליפסל ביוצא אלא בפנים כדמשמע בהדיא דסוכה (דף ג.) דפריך ייחתי במקדש ועוד כדפרישו דאין כלי מקדש ליפסל ביוצא עד שנעשית מצוותו

בשלמא לאבוי דמוקין לה ברבי, ומודי רבי דמקורות הגבר עד צפרא לא פסלה לינה, הא מני, רבי היא. אלא לרבא, דמוקין לה ברבי אלעזר ברבי שמעון, אבל לרבי, מקורות הגבר עד צפרא פסלה לינה, הא מני. אי רבי, פסלה לינה. אי רבי אלעזר ברבי שמעון, הא אמר, אפילו מיכן ועד עשרה ימים אינו צריך לקדש. לעולם ברבי אלעזר ברבי שמעון, והכא במאי עסקינן, בכהני חרתי: איבעיא להו, יציאה, מהו שתועיל בקידוש ידים ורגלים, אם תימצי לומר, לינה לא פסלה דלא פריש, אבל יציאה דפריש, אסחור מסח דעתיה. או דלמא, כיון דכידו לחזור, לא מסח. תא שמע, קידש ידיו ורגליו ונממאו, מטבילין ואין צריך לקדש. יצא, הרי הן בקדושתן. יצאו ידיו, לא קמיבעיא לן. כי קמיבעיא לן, יצא כל גופו. מאי. תא שמע, שלא רחוצו ידים ורגלים, מקדש בכלי שרת בפנים. קידש בכלי שרת בחוץ, או בכלי חול בפנים, או שטבול במי מערה, ועכר, עבודתו פסולה. מעמא דקידש בכלי שרת בחוץ, הא קידש בפנים ויצא. עבודתו פשוטה. דלמא 'קידש בכלי שרת בחוץ' היכי דמי, כגון דאפיק ידיו לבר, וקידש. (הא קידש בפנים ויצא, דאפיק ידיה לבר, פשוטה) אבל יצא כל גופו, תיבעי לך. אמר ליה רב זביד לרב פפא, תא שמע, יצא חוץ למחיצת חומת העזרה, אם לשהות, מעון טבילה. אם לפי שעה, מעון קידוש ידים ורגלים. אמר ליה, הכא במאי עסקינן כגון שיצא להסד רגליו ולהטיל מים. הא, בהדיא קתני לה, כל המיסך רגליו מעון טבילה. וכל המטיל מים מעון קידוש ידים ורגלים. תני, והדר מפרש. תא שמע, פרה, רבי חייא בר יוסף אמר, מקדש בכלי שרת בפנים ויוצא. ורבי יוחנן אמר, אפילו בחוץ, ואפילו בכלי חול, ואפילו במקדש של חרס. אמר רב פפא, שאני פרה הואיל וכל מעשיה בחוץ, לא פסלה בה יציאה. אי הכי, למה לי. דמקדש כעין עבודה פנים. איבעיא להו, טומאה, מהו שתועיל לקידוש ידים ורגלים. אם תימצי לומר, יציאה לא פסלה דגברא חזי, אבל הכא דגברא לא חזי, אסחור מסח דעתיה. או דלמא, כיון דהדר חזי, קידש ידיו ורגליו ונממאו, מטבילין ואין צריך לקדש. נממאו ידיו, לא מיבעיא לן. [פי' מיבעיא לן] נממאו כל גופו. כל גופו, תיפוק לי כיון דכע' למעבד הערב שמש, אסחור מסח דעתיה. כגון דאיפיקי סמוך לשקיעת החמה. תא שמע, פרה, רבי חייא ברבי יוסף אמר, מקדש בכלי שרת בפנים ויוצא. ורבי יוחנן אמר, אפילו בחוץ, ואפילו בכלי חול, ואפילו במקדש של חרס.

בשלמא לאבוי דמוקין לה. להא דר' יוחנן כרבי ומודה רבי דמקורות הגבר ועד צפרא לא פסלה לינה בקידוש הא מני נמי דקתני דקידוש זה לא יפסל בעמוד השחר אבל קידוש הלילה יפסל רבי היא: אלא לרבא כו' הא מני, שמצריכין קידוש על קידוש ומותר קידוש השני בקרות הגבר: אי רבי הא אמר פסלה לינה. אף בזה שברקות הגבר: ואי ר' אלעזר. אף הראשון לא יפסל ושני זה למה: בבתי חרתי. שלא שימשו בלילה ולא היו רחוצי ידים ורגלים: יציאה. חוץ לעזרה מהו שתועיל בדרך שפוטל בכל הקדשים שקדשו בבלי שרת שאם יצאו נפסלין ביוצא: דלא פריש. לא נבדל מעבודה ונממאו. הידים דבר שאין טומאתו מן התורה כפיטמא גופא אלא כפיטמא או בנותר ששניו בספח' (דף קכ) בשמטמא את הידים: פסבילין. את הידים לבדן: יצאו ידיו. שהושטן לחוץ: מקדש בבלי שרת. או כיוור או כלי שרת אחר דמרבין לקמן בשמעתין כל כלי שרת לקידוש: בפנים. שהרי הוקבעו לו מקום בעזרה דכתיב ונתת את הכיור וגו' והתם כתיב ורחצו ממנה בבלי חול פסול. דרחצו ממנו תיביב וכי יתירבו שאר כלים לקמן דומיא דידיה איתרבו: או שפביל כפי מערה. שחן כשרין לטבילה וזהו למים חיים אלא שרוב טבילות במים מכונסין: עבודתו פסולה. ולא אמרי' טבילה דבר חשוב הוא ומתני' ליה במקום קידוש: הא קידש בפנים ויצא כשרין. דאי סיד פסולה השתא קידש בפנים ויצא פסולה קידש בחוץ מיבעיא וכי יש יציאה גדולה מהו ומשני דילמא קידש בחוץ. דאיצטרך ליה לתנא למיתני דפסולה: כגון דאפיק ידיה לבר. וגופיה בפנים וקדש דאילו קידש בפנים והוציא ידיו תניא לעיל הרי הן קדושתן אבל יצא גופו לא תידוק מינה: אם להשהות מעון טבילה. קסיד משום הסח הדעת: הכא במאי עסקינן. דקתני אם לשהות טעון טבילה: שיצא להסך רגליו. לגדולתו ודכוותיה ספח דקתני אם לפי שעה טעון קידוש: שיצא להטיל מים דארמין בסדר יומא (דף ק) מצה לשפשף בידו ניצוצות שעל גבי רגליו שלא יראה כבורות שפכה לפיכך צריך לקדש ידיו ורגליו: בהדיא קתני לה. בספח דהדיא: פרה. בעבודת פרה אדומה שהיה חוץ לירושלים בדר המושבות: ויוצא. אלמא לא פסל יציאה בקידוש ידים ורגלים: כעין עבודה. שינוי הוא: טומאה קסיד נטמא ידיו ולא גופו קמיבעיא ליה: את"ל יציאה לא פסלה. התם הוא משום דגברא חזי לחזור ולכנס לא מסח דעתיה ולא מיפסל קידוש בדיחא הדעת: או דלמא כיון דקדוש חזי על ידי הטבילה דק ליה מוקדש דקדוש ונותר מליגע ידיו דבדר טיפוח ולא מסח דעתיה: והא

לא חזי, אסחור מסח דעתיה. או דלמא, כיון דהדר חזי, קידש ידיו ורגליו ונממאו, מטבילין ואין צריך לקדש. נממאו ידיו, לא מיבעיא לן. [פי' מיבעיא לן] נממאו כל גופו. כל גופו, תיפוק לי כיון דכע' למעבד הערב שמש, אסחור מסח דעתיה. כגון דאיפיקי סמוך לשקיעת החמה. תא שמע, פרה, רבי חייא ברבי יוסף אמר, מקדש בכלי שרת בפנים ויוצא. ורבי יוחנן אמר, אפילו בחוץ, ואפילו בכלי חול, ואפילו במקדש של חרס.

הדינו הקידוש כמו מנחה עד שעת קמיצה ולכן מיבעיא ליה בקידוש ידים ורגלים טפי מנמים: כל המטיל מים בעי קידוש ידים ורגלים. תימה דתיפשוט מהכא דאין יציאה מועלת דמשמע

הא כהנא לא פסלה יציאה וי"ל דהא אי נפיק בשעת עבודה לא מיפסל כהבי כיון דאין שחאה אלא מעט:

הגמרא מבררת כדעת מי הולכת המשנה בתמיד. אומרת
הגמרא: **בְּשִׁלְמָא לֹא בְּנִי**, דְּמוֹקִים – שמעמיד לָהּ לדברי רבי יוחנן
שמקדש ידיו ורגליו לתרומת הדשן ואינו צריך לקדש למחר
בְּשִׁטָּת רַבִּי, הסובר שלינה פוסלת את הקידוש. ומכל מקום
מוֹדֵי רַבִּי דְּמִקְרוֹת הַגָּבֵר עַד צִפְרָא – שאם קידש בין קרות הגבר
לעלות השחר לא פָּסְלָה לִינָה את הקידוש, שכיון שפסול לינה
בקידוש הוא מדרבנן, לא גזרו רבנן באופן זה, משום שנראה
כאילו קידש ביום. אם כן הָא – משנה זו בתמיד מִנִּי רַבִּי הִיא,
ולפיכך היו מקדשים לאחר קרות הגבר. שקודם לכן, יפסל
הקידוש בלינה, כשיטת רבי. **אֵלָּא לְרַבָּא**, דְּמוֹקִים לָהּ בְּרַבִּי
אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן, הסובר שלינה אינה פוסלת את הקידוש.
אֲבָל לְרַבִּי הַסּוֹבֵר שְׁלִינָה פּוֹסְלָתָא, גם אם קידש מִקְרוֹת הַגָּבֵר עַד
צִפְרָא פָּסְלָה לִינָה, כיון שלאחר קרות הגבר הוא לילה. אם כן
הָא – משנה זו בתמיד מִנִּי – כשיטת מי היא. **אִי כְרַבִּי**, הרי
לדבריו בעלות השחר פָּסְלָה לִינָה את הקידוש. **וְאִי כְרַבִּי אֶלְעָזָר**
בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן, למד הוצרכו לקדש ידיהם לתרומת הדשן לאחר
קרות הגבר, הָא אֲמַר, שכהן שקידש פעם אחת ידיו ורגליו,
אֶפְיָלוּ מִיָּוֶן וְעַד עֶשְׂרָה יָמִים אֵינוֹ צָרִיךְ לְקַדֵּשׁ, כיון שהלינה אינה
פוסלת, ואם כן אין צורך בקידוש חדר.
הגמרא מבארת את המשנה בתמיד לשיטת רבא: לְעוֹלָם המשנה
בתמיד **בְּרַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן** היא הסובר שלינה אינה פוסלת.
וְהַטַּעַם שְׁהִיוּ מִקְדְּשִׁים יְדֵיהֶם, כִּי הָכָא בְּמֵאָה עֶשְׂרִינָן, בְּכֻהֲנֵי חֲדָתִי
– מדובר בכהנים חדשים, שלא עבדו מאתמול ולא קידשו ידיהם
ורגליהם, ובאו עתה לעבוד, לפיכך צריכים עתה לקדש.
הגמרא מסתפקת האם יציאה מהעזרה פוסלת הקידוש: **אִיבְעִינָא**
לְהוּ, יִצְיָאָה מִהַעֲזָרָה מְהוּ שְׁתּוּעִיל לְחַיִּיב אֶת הַכֹּהֵן הַיוֹצֵא בְּקִידוֹשׁ
יָדָיו וְרַגְלָיו כְּשִׁירְצָה לְהַכְנִס וּלְעִבּוֹד, שִׁישׁ לומר שהידים
הַמְקוֹדְשׁוֹת נִפְסָלוֹת בַּפְּסוּל 'יוצא', כֵּשֶׁם שֶׁכָּל קֹדְשִׁים שֶׁנִּתְקַדְּשׁוּ
בְּכָל יִשְׂרָאֵל, וַיִּצְאוּ מִהַעֲזָרָה בַּפְּסוּל בַּיּוֹצֵא.
הגמרא מוסיפה עד נוסף בספק זה: **גַּם אִם תִּימְצִי לומר שכשם**
שְׂרָבִי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן (יט) סובר שְׁלִינָה לֹא פָּסְלָה אֶת הַיָּדִים,
כִּי לֹא יִפְסְלוּ בַּפְּסוּל 'יוצא'. עֵדִינָן יֵשׁ לומר שכהן שיצא
מִהַעֲזָרָה, יִפְסְלוּ יְדָיו מִשּׁוֹם 'הִיסַח הַדַּעַת'. וְלַעֲנִין זֶה אֵין ללמוד
יוצא מלינה, כִּי לִינָה אֵינָה פּוֹסְלָת מִצַּד 'הִיסַח הַדַּעַת', כִּיּוֹן דְּלֹא
פְּרִישׁ – לֹא הֵנִיחַ הָעִבּוּדָה, שְׁהָרִי הוּא בִּמְקֹדֶשׁ וּמוֹכֵן לְעִבּוּדָה,
וְלֹא הִסִּיחַ דַּעְתּוֹ. אֲבָל יִצְיָאָה מִהַעֲזָרָה, דְּפִרְשִׁישׁ מִהַעֲבֻדָה, שְׁהָרִי
יָשׁוּב וְאֵינוֹ יוֹכֵל לְעִבּוֹד שֵׁם, אִסְפוּיָּה מִסָּפַח דְּעִתִּיהָ מִהַעֲבֻדָה, וְעַלִּין
לְשׁוֹב וּלְקַדֵּשׁ. אִי דְלִמָּא גַּם בִּיצִיאָה אֵין הִיסַח הַדַּעַת, דְּבִינָן
דְּבִינָן לְחֹזֵר וּלְעִבּוֹד בְּכָל רֵגַע, לֹא מִסָּפַח דַּעְתִּיהָ מִהַעֲבֻדָה, וְלֹא
נִפְסַל הַקִּידוֹשׁ.
הגמרא רוצה לפשוט מברייתא שיציאה אינה פוסלת: **תָּא שְׁמַע,**
קִידֵשׁ יְדָיו וְרַגְלָיו ואחר כך **נִטְמָא בְּטוֹמָא דְּרַבְנָן** שאינה מטמאה
אלא את הידים, **מִטְבִּילִין לַיָּדִים בַּלְבַּד, שֶׁטְבִּילָהּ זֶה מִסְתַּרְתָּא אֶת הַיָּדִים**
מִטוֹמָאָתָן, וְאֵין צָרִיךְ לְשׁוֹב וּלְקַדֵּשׁ, שֶׁהַקִּידוֹשׁ לֹא נִפְסַל בְּטוֹמָא זֶה.
יִצְאָה הַיָּדִים מִהַעֲזָרָה, חֲרִי הֵן בְּקִידוּשָׁתָן וְאֵין צָרִיךְ לְשׁוֹב וּלְקַדֵּשׁ.
וּמִבּוֹאֵר שִׁיִּצְיָאָה אֵינָה פּוֹסְלָתָא, וּנְפִשְׁתָּא הַסַּפֵּק. דְּרוּחָה הַגְּמָרָא: יִצְאָה
יְדָיו לְבַדָּן לֹא מִיִּבְעִינָא לָן – לֹא הִסְתַּפְקֵנוּ. בִּי מִיִּבְעִינָא לָן בִּיצֵאָה כָּל
נוֹפֵא, מֵאָה, וְזֶה אִי אִפְשָׁר לְפִשּׁוֹת מִן הַבְּרִייתָא.
מביאה הגמרא ברייתא נוספת לפשוט הספק: **תָּא שְׁמַע, כֵּהֵן**
שְׁלֹא רְחוּץ יָדָיו וְרַגְלָיו וְהָיָה וּפָחַץ לְעִבּוֹד, מְקַדֵּשׁ בְּכָלִי שְׂרָת בְּפָנִים
– בעזרה. ואם קידש בְּכָלִי שְׂרָת בְּחוּץ, או בְּכָלִי חוֹל בְּפָנִים, או
שְׁמֹכֵל בְּמִי מַעְרָה הַכְּשֵׁרִים לְטְבִּילָה וְעִבְדָּה, עֲבֻדָּתָה פְּסוּלָה, כִּיּוֹן
שֶׁעֲבַד בְּלֹא קִידוֹשׁ כְּשֵׁר. מדייקת הגמרא: **מִטְבִּילָה דְּעִבּוּדָתָהּ**
פּוֹסְלָה, מִשּׁוֹם דְּקִידֵשׁ בְּכָלִי שְׂרָת בְּחוּץ, וְאֵין זֶה קִידוֹשׁ בִּמְקוֹם
הָרָאוּי לְקִידוֹשׁ. הָא קִידֵשׁ בְּפָנִים ואחר כך **יִצְאָה לְחוּץ, עֲבֻדָּתָהּ**

בְּשִׁרְהָ. הרי שהיציאה אינה פוסלת. דוחה הגמרא: **דְּלִמָּא כוונת**
הברייתא **קִידֵשׁ בְּכָלִי שְׂרָת בְּחוּץ** חִיבִי דְּמִי, כְּגוֹן דְּאִפְסִיק יְדָיו
לְבָר – שעמד בפנים והוציא ידיו לחוץ וקידש שם, ובוזה חזישה
הברייתא שקידוש זה פסול, אף שאין כאן יציאה. (הָא קִידֵשׁ
בְּפָנִים וְיִצְאָה דְּאִפְסִיק יְדָיו לְבָר בְּשִׁרְהָ). אֲבָל אִם יִצְאָה כָּל נוֹפֵא
אחר הקידוש בפנים, עדיין תימְצִי לָהּ.
רוצה הגמרא לפשוט ממקום אחר הספק: **אֲמַר לִיה רַב זְבִיד לְרַב**
פָּפָא, תָּא שְׁמַע, יִצְאָה חוּץ לְמַחֲצִית חוֹמַת הָעִירָה, אִם יִצְאָה לְשִׁחוֹת
זִמְן רַב בְּחוּץ, כְּשֶׁחוֹזֵר מִחוּץ מִחוּץ, וְסִבְרָה הַגְּמָרָא עֵתָּה שֶׁהוּא
מִשּׁוֹם שֶׁהִסִּיחַ דַּעְתּוֹ, שֶׁכָּל הַנִּכְנָס לְעִזְרָה טַעוֹן טְבִּילָה. אֲבָל אִם
יִצְאָה רַק לְפִי שְׂעָה – לִזְמַן קֶצֶר, מִטְבִּילָה רַק לְפִי שְׂעָה וְרַגְלָיו וְלֹא
טְבִּילָה. הרי שיציאה מחייבת קידוש ידים ורגלים, ונפשט הספק.
אֲמַר לִיה רַב פָּפָא לְרַב זְבִיד, אֵין לְפִשּׁוֹת מִכָּאן, מִשּׁוֹם דְּהָכָא בְּמֵאָה
עֶשְׂרִינָן – הַבְּרִייתָא בְּרִישָׁא בִּיאַם לְשִׁחוֹת' עוֹסְקָת כְּגוֹן שְׂעָה לְהִסָּפֵק
רַגְלָיו – לְנִקְבִים גְּדוּלִים, וְזִמְנָה שְׁשִׁנּוּ בְּסִיפָא 'יִצְאָה לְפִי שְׂעָה' הָיִינוּ
לְהַטִּיל מִים, וּלְפִיכָךְ בְּסִיפָא טַעוֹן קִידוֹשׁ, אִךְ יִצְיָאָה בַּלְבַּד אֵינָה
טַעוֹנָה קִידוֹשׁ. מִקְשָׁה הַגְּמָרָא: הָא דִּין זֶה שֶׁל מִסָּךְ רַגְלָיו וּמִטִּיל
מִים בְּהָרָא קִתְּנִי לָהּ בְּמִסְכַּת יוֹמָא (כח), כָּל הַמִּסָּךְ רַגְלָיו – נִקְבִים
גְּדוּלִים מִטְבִּילָה, וְכָל הַמִּטְבִּיל מִים מִטְבִּיל קִידוֹשׁ יָדָיו וְרַגְלָיו,
וְאִם כֵּן לֹא יִתְכַּן לומר שהברייתא באה לומר את מה שכבר שנינו
בְּמִשְׁנָה. מִתְרַצָּת הַגְּמָרָא: תְּנִי לָהּ בְּמִשְׁנָה, וְהָרַב מְפָרֵשׁ לָהּ
בְּבְרִיתָא. ואכן כוונת הברייתא היא למיסך רגליו ומטיל מים.
הגמרא רוצה לפשוט הספק ממקום אחר: **תָּא שְׁמַע, כִּיצַד הַכֹּהֵן**
הַעוֹסֵק בְּעִבּוּדָת פָּרָה אֲדוּמָה מְקַדֵּשׁ יְדָיו וְרַגְלָיו, וְהִלָּא מִעֲשִׂיהָ
בְּהַר הַמִּשְׁחָה, חוּץ לִירוּשָׁלַיִם. רַבִּי חִינְיָ בְּרַי יוֹסֵף אֲמַר, מְקַדֵּשׁ
בְּכָלִי שְׂרָת בְּפָנִים – בְּעִזְרָה. ואחר כך יִצְאָה לְהַר הַמִּשְׁחָה. וְרַבִּי
יוֹחָנָן אֲמַר, יוֹכֵל לְקַדֵּשׁ אֶפְיָלוּ בְּחוּץ, וְאֶפְיָלוּ בְּכָלִי חוֹל שְׁאֵינוֹ
כָּלִי שְׂרָת, וְאֶפְיָלוּ בְּמִקְדָּה שֶׁל חָרָם שֶׁהוּא כָּלִי פָחוֹת וּמִגּוֹנָה,
הרי שהיציאה אינה פוסלת הקידוש. דוחה הגמרא: אֲמַר רַב
פָּפָא, שְׂאֵנִי פָּרָה – קִידוֹשׁ פָּרָה חָלוֹק מִשְׁאֵר קִידוּשִׁים, שֶׁהָאֵיל
וְכָל מַעֲשֵׂיהָ בְּחוּץ בְּהַר הַמִּשְׁחָה, לֹא פָּסְלָה בָּהּ יִצְיָאָה, אֲבָל
בְּשָׂאֵר קִידוּשִׁים אִפְשָׁר שִׁיִּצְיָאָה תַּפְסוּל. מִקְשָׁה הַגְּמָרָא: אִי הָבִי
שְׁקִידוֹשׁ לְמַעֲשֵׂי פָרָה אֵינוֹ נִפְסַל בִּיצִיאָה מִשּׁוֹם שֶׁכָּל מִעֲשִׂיהָ
בְּחוּץ, לְמַד לִי דְּמְקַדֵּשׁ – מִדּוּעַ לְרַבִּי חִינְיָ בְּרַי יוֹסֵף צָרִיךְ לְקַדֵּשׁ
בְּפָנִים וְאַחֵר כִּי לְצֵאתָ, וְאֵינוֹ מְקַדֵּשׁ מִתְחִילָה בְּחוּץ. מִתְרַצָּת
הַגְּמָרָא: כִּדִּי שִׁיחִיהָ הַקִּידוֹשׁ כְּעֵין עֲבֻדָּה פָּנִים – כְּמוֹ קִידוֹשׁ
לְעִבּוּדָת פָּנִים.
הגמרא מסתפקת ספק נוסף, האם טומאה פוסלת הקידוש: **אִיבְעִינָא**
לְהוּ, טוֹמָאָה – כֵּהֵן שְׁקִידֵשׁ וְנִטְמָא יְדָיו, כְּגוֹן שֶׁנִּגַּע בְּדִבְרִים
הַמְטַמְאִים אֶת הַיָּדִים, מְהוּ שְׁתּוּעִיל הַטוֹמָאָה לְפְסוּל אֶת קִידוֹשׁ
הַיָּדִים וְרַגְלָיו. מִבְּאֵרָת הַגְּמָרָא: סָפַק זֶה הוּא אֶפְיָלוּ אִם תִּימְצִי
לְפִשּׁוֹת אֶת הַסַּפֵּק הַקּוֹדֵם לְגַבִּי יִצְיָאָה, וְלִזְמַן שִׁיִּצְיָאָה לֹא פָּסְלָה
אֶת הַקִּידוֹשׁ, מִשּׁוֹם דְּנִבְכָּרָא חָזִי – שֶׁהַכֹּהֵן שִׁיִּצְאָה מִהַעֲזָרָה רָאוּי
לְעִבּוּדָה, וְיוֹכֵל לְחֹזֵר וּלְעִבּוֹד, וּלְפִיכָךְ אֵינוֹ מְסִיחַ דַּעְתּוֹ מִהַקִּידוֹשׁ,
וְאֵינוֹ נִפְסַל. אֲבָל הָכָא בְּטוֹמָאָה, דְּנִבְכָּרָא לֹא חָזִי – שְׁאֵין הַכֹּהֵן כְּשֵׁר
לְעִבּוּדָה עֵתָּה כְּשִׁידּוֹ טוֹמָאוֹ, שְׁמָא אִסְפוּיָּה מִסָּפַח דְּעִתִּיהָ מִהַקִּידוֹשׁ,
וּנִפְסַל בְּהִיסַח הַדַּעַת. ואף כשיטביל ידיו לא יוכל לעבוד עד
שיקדש. או דְּלִמָּא – או שְׁמָא אִף אִם נִטְמָא יְדָיו לֹא נִפְסַל הַקִּידוֹשׁ
בְּהִיסַח הַדַּעַת, דְּבִינָן דְּהָרַב חָזִי – כִּיּוֹן שֶׁהוּא יוֹכֵל לְהַטְבִּיל יְדָיו
וּלְשׁוֹב לְעִבּוֹד, [דִּק לִי – נִזְהָר וְ] לֹא מִסָּפַח דְּעִתִּיהָ – לֹא מְסִיחַ
דַּעְתּוֹ, וְלֹכֵן אֵין הַקִּידוֹשׁ נִפְסַל.
הגמרא מנסה לפשוט הספק: **תָּא שְׁמַע, קִידֵשׁ אֶת יְדָיו וְרַגְלָיו**
וְנִטְמָא יְדָיו, מִטְבִּילִין אֶת יְדָיו וּמִתְהַרֵּן, וְיוֹכֵל לְשׁוֹב וּלְעִבּוֹד, וְאֵין
צָרִיךְ לְקַדֵּשׁ. הרי שטומאת ידים אינה פוסלת את הקידוש,
וּנְפִשְׁתָּא הַסַּפֵּק. דוחה הגמרא: נִטְמָא יְדָיו לְבַדָּן לֹא מִיִּבְעִינָא לָן –

מקום לא העמידו שם את הפר משום חולשא דבחה גדול. אלא
העמידוהו סמוך להיכל 'בין האולם ולמזבח', שגם רבי לא נחלק
שם הוא גם 'צפון'. ואם כן אפשר שהמשנה כרבי ולא כרבי
אלעזר ברבי שמעון, ולכן אין לפשוט מהרישא שהסיפא של בן
קטין היא כרבי אלעזר וללמוד מכאן את דעתו לגבי לינה במי
כיוור.
הגמרא ממשיכה לדון במחלוקתם של רבי ורבי אלעזר ברבי
שמעון לגבי פסול לינה בקידוש: אמר רבי יוחנן, קידש ידיו ורגליו
קודם עלות השחר לתרומת הדשן, שהיא העבודה הראשונה
הנעשית במקדש השכם בבוקר, כמו שנאמר בפסוק (ויקרא א'
'וְהָיָה אֵת הַדָּשָׁן אֲשֶׁר תֹּאכַל הָאֵשׁ אֵת הָעֵלָה עַל הַמִּזְבֵּחַ וְשִׁמּוֹ
אֶצֶל הַמִּזְבֵּחַ'. והיינו שהכהן נוטל במחתה מן הגחלים המאובכות
הפנימיות שעל גבי המערכה הנקראות 'דשן', ויורד ונותן את
הדשן במזרחו של כבש בדרומו של מזבח 'אצל המזבח' ושם הוא
נבלע במקומו. למחר – אחר עלות השחר, כשבא להמשיך
בעבודות נוספות אינו צריך לשוב ולקדש, משום שצריך קידש
בתחילת עבודה, שתחילת עבודת היום היא תרומת הדשן שהיא
ראשונה לכל העבודות, קידוש עבודה' מועיל גם
להמשך היום ואף שעבר עליו עלות השחר.
הגמרא מבררת כשיטת מי אפשר להעמיד את המימרא של רבי
יוחנן: למאן – כשיטת מי אמר רבי יוחנן את דינו, אי לרבי – אם
כשיטת רבי, האמר – הרי רבי סובר שפסלה לינה את הקידוש, ואם
קידש קודם עלות השחר נפסל הקידוש, ואין יתכן ש'למחר אינו
צריך לשוב ולקדש'. ואי – ואם נאמר שרבי יוחנן אמר את דינו
לרבי אלעזר ברבי שמעון – כשיטת רבי אלעזר ברבי שמעון, האמר
– הרי רבי אלעזר ברבי שמעון סובר שכהן שקידש ולא פסק מן
העבודה אין צריך לקדש אפילו מיכן ועד עשרה ימים, כיון שקידש
אינו נפסל בלינה. ואם כן מדוע העמיד רבי יוחנן את דינו רק באופן
זה שקידש מתחילת עבודה, ולכן אינו צריך לשוב ולקדש. הרי
לרבי אלעזר גם אם קידש אתמול אינו צריך לשוב ולקדש, כיון
שאין הקידוש נפסל בלינה.
הגמרא מביאה את תירוץ האמוראים על קושיא זו: אמר אביי
לעולם לרבי ופסול לינה של כהן שכבר קידש מקריאת הגבר דרבנן
היא, כיון שאין אנו דנים על המים בהם קידש שיפסלו בלינה,
שהרי המים כבר אינם לפנינו, ואינם יכולים להיפסל בפסול לינה.
ואנו דנים רק על פסול לינה בידים המקודשות, ופסול לינה זה אינו
אלא גזירה דרבנן, שגזרו משום שאם נתיר לינה כזו, יבואו לזלזל
גם בלינה בדבר שנתקדש בכלי שרת כמו המים עצמם, ומדאי רבי
בלינה כזו של ידים מקודשות דמקורות הנגר ועד צפרא לא פסלה
לינה.
רבא אמר, לעולם מימרא דרבי יוחנן כרבי אלעזר ברבי שמעון [היא,
אבל לרבי נפסל הקידוש, וראייה רבי יוחנן דרבנן של רבי אלעזר
ברבי שמעון] שאין הידים נפסלים בתחילת עבודה כשקידש
לתרומת הדשן שהיא תחילת עבודת יום, ולא ראה דבריו באופן
שקידש ידיו להקטר חלבים של הלילה שהיא סוף עבודה, אלא
נחלק עליו בזה, וסבר שבקידש לעבודת לילה נפסלו הידים, וצריך
לקדש שוב.
הגמרא מקשה על תירוץו של רבא: מיתבי, ראוהו אחיו הפהנים
את התורם את המזבח שנגד מן המזבח, והניח את הגחלים במזרחו
של כבש, והן רצו ונכנסו בין האולם ולמזבח, מיהו וקידשו
דיהם ורגליהם מן הכיור

בא לו אצל פרו' רק כרבי אלעזר ברבי שמעון היא נשנית, ולא
כרבי. ולפי רבי 'בין האולם ולמזבח' אינו 'צפון'. לא כן הוא, אלא
גם לרבי 'בין האולם ולמזבח' הוא צפון ואפשר לשחוט שם, ואם
כן אפשר להעמיד את המשנה כשיטתו. ומה ששנינו בברייתא
'רבי מוסיף אף מקום דריסת רגלי הכהנים ומקום דריסת רגלי
ישראל' [השתא – וכי סבור אתה שרבי] רק אדרבי יוסי ברבי יהודה
מוסיף, שעל מה שאמר רבי יוסי ברבי יהודה 'כנגד המזבח' הוסיף
רבי את עזרת כהנים ועזרת ישראל, ואדרבי אלעזר ברבי שמעון
שאמר 'בין האולם ולמזבח' לא מוסיף – לא הוסיף רבי, הרי כל
שכן הוא, אם מקום הקדוש בקדושה קלה יותר, דהיינו עזרת
כהנים ועזרת ישראל, הוסיף רבי ואמר שגם הוא נקרא 'צפון'. כל
שכן 'בין האולם ולמזבח' שהוא מקום הקדוש בקדושה חמורה,
שהוא נקרא 'צפון'. ועל כרחק שכונת הברייתא 'רבי מוסיף' אינה
שהוא מוסיף רק על דברי רבי יוסי ברבי יהודה, אלא שהוא מוסיף
גם על רבי אלעזר ברבי שמעון. שלא רק 'בין האולם ולמזבח' הוא
'צפון', אלא גם עזרת כהנים ועזרת ישראל. כיון שנתברר שגם
לרבי 'בין האולם ולמזבח' הוא צפון, שוב אפשר שהמשנה
העוסקת בפרו של כהן גדול היא כרבי, וגם הרישא של משנה זו
העוסקת בבן קטין, היא כרבי. ואם כן אפשר שלפיכך סברה
המשנה שמים נפסלים בלינה, כיון שלרבי גם קידוש וגם מים
נפסלים בלינה. אבל אין לפשוט ממשנה זו את דעת רבי אלעזר,
שאף שאנו יודעים שלשיטתו קידוש אינו נפסל בלינה, מכל מקום
שמה מים נפסלים בלינה, ומשנה זו ששנינו בה 'כדי שלא יהיו
מימיו נפסלין בלינה' אינה כשיטתו.
הגמרא מנסה להוכיח באופן אחר שהמשנה היא כרבי אלעזר
ברבי שמעון. מבארת הגמרא: אן ה' קאמרינן – כך רצינו
להוכיח, אי סלקא דעתך – אם אתה סבור שמשנה זו של 'בא לו
אצל פרו' כרבי היא, אם כן לוקמה – נעמיד את פרו של הכהן
הגדול במקום דריסת רגלי כהנים – בעזרת כהנים ובמקום דריסת
רגלי ישראל – בעזרת ישראל, שהרי לרבי גם עזרות אלו הן 'צפון'
ואפשר לשחוט בהן קדשי קדשים. ואין זה דרך ארץ להקריבו
להיכל כל כך, כשאפשר לשחוט רחוק יותר. ומכך ששנינו במשנה
שהפר עומד 'בין האולם ולמזבח' מוכח שהמשנה היא כרבי
אלעזר ברבי שמעון, ששם הוא צפון, ועזרת כהנים ועזרת ישראל
אינן כשרות לשחיטת קדשי קדשים.
הגמרא דוחה גם הוכחה זו: אלא מאי – אלא מה אתה חפץ
להוכיח ממקום העמדת הפר 'בין האולם ולמזבח', שהמשנה כרבי
אלעזר ברבי שמעון היא, ולכן העמידו את הפר שם. אך עדיין יש
להקשות, לוקמה שנעמיד את הפר מקרי מזבח צפוני עד בחול
עזרה צפוני כנגד המזבח, כפי שאמר רבי יוסי ברבי יהודה בברייתא
שזהו 'צפון'. שהרי לא נחלק רבי אלעזר ברבי שמעון על מקום זה,
אלא הוסיף עליו שגם 'בין האולם ולמזבח' הוא צפון. ואם אין זה
דרך ארץ לשחוט סמוך כל כך להיכל, יש להקשות כן גם לרבי
אלעזר ברבי שמעון שנעמיד את הפר מצפון המזבח, שהוא 'צפון'
לפי כולם, ואינו סמוך להיכל כל כך. אלא מאי אית לך למימר –
אלא מה יש לך לומר ולתרוץ, שהטעם שהעמידו את הפר סמוך
להיכל הוא משום חולשא דבחה גדול, שאחר כבלת דם הפר הוא
לוקח את המזרק עם הדם להזות בהיכל, ואילו ירחיקו את הפר
יותר, יהא כבד עליו לשאת גם את המרחק הזה. וכיון שאתה
מוכרח לתרוץ כן לרבי אלעזר ברבי שמעון, האם נמי תתרוץ כן גם
לרבי, שאף ש'צפון' הוא גם עזרת כהנים ועזרת ישראל, מכל

התשובה צריכה להיות בשמחה

משיחת וא"ו תשרי תשכ"ז

אגרות קודש

ב"ה, ערב ראש השנה, ה'תשי"ט

ברוקלין, נ.י.

לכבוד הד"ר יוסף שי' גולדשמידט

מנהל אגף החינוך הדתי

ירושלים עיה"ק ת"ו

שלום וברכה!

הנני מאשר קבלת מכתבו מיום כ"ב באלול שזה עתה נתקבל.

ופותחים בהבעת תודה על התענינותו ועזרתו בעבר ועוד יותר, והוא העיקר, על הבטחת עזרתו לעתיד, שבדאי הכוונה לא רק לעתיד הרחוק אלא גם בעתיד הקרוב, זאת אומרת, בחדשים אלו בהתחלת שנת הלימודים החדשה. ואף שבדכוותי ודאי שאינו זקוק להבעת תודה, אף על פי כן הרי מצדי תודתי חמה נתונה לכי מתאים למאמר רז"ל אין מזרזין אלא למזרזין, שהכרת תודה יפה לזרזות להוסיף בפעולות הטובות, ותקותי שגם בנוגע לכי תהיינה תוצאות אלו, היינו אפילו בנקודות שזקוקים בהן ליחס של לפני משורת הדין ועוד יותר לפני ולפנים משורת הדין.

בנוגע לנקודה העקרית שנוגע במכתבו על דבר ההכרח שהמורים ומורות יהי להם מינימום ידיעות וכושר חינוכי ופדגוגי וכו', בודאי למותר לבאר שאני מסכים עם דעתו, וראי מוכחת, מה שמזכיר ג"כ במכתבו, שבהשיבות דליובאוויטש כאן מתגשמת השקפה זו ודרישה זו בחיים בפועל. אבל בודאי לאיש הנמצא באה"ק ת"ו זה כמה שנים וראה איך שכל העניינים נעשו ונבראו כמעט מאין ליש, שלכן דרשו כמה וכמה זמן והוכרחו לוותר על כמה עניינים עקריים והכי חשובים ובלבד להתחיל בפעולות חיוניות ולהמשיך בהן, ואפילו עתה לאחר עשר שנים משנת תש"ח חלק חשוב מהעניינים הכי עקריים עדין נמצא במצב כזה ובכל זאת אין מתחרטים על המצב, כיון שעקרי וחשוב עוד יותר הוא שתומשכנה הפעולות אפילו במצב שהן, בעלות חסרונות ומגרעות, אי לזאת בטוחני שגם בענין שדן במכתבו ע"ד בתי ספר חב"ד תהי גישה זו והשקפה זו, ובפרט שגם בארצות הברית לא חל השינוי אלא במשך כמה שנים, וגם בארץ ישראל הולכים בכיוון האמור, אף שכמובן קשה לקבוע בדיוק היום והשעה שתתמלאנה כל הדרישות הצודקות בנוגע לכושר פדגוגי וידיעות וכו'.

ומה שמוסיף חיזוק בתקותי זו היא עצם העובדה שהמדובר הוא באברכים וצעירים המראים התמסרות גדולה ביותר לתפקידם בתור מורים ומחנכים, כי הרי היציאה למקומות רחוקים היתה מופרכה לא רק אצלם אלא בכל החוג שמשתייכים אליו, ולא מפני טעמים כלכליים גרידא אלא דתיים בעיקר, ובכל זאת נאותו לצאת למקומות נדחים לפי ערך ולסביבה זרה, אף שסוף סוף לא הבטיחו להם אוצרות כסף וזהב ואפילו לא השיגים הכי גדולים בנוגע לדת, שהרי כל אחד מהם הי' פעיל בסביבתו עתה ג"כ בהפצת היהדות; זאת אומרת, שההתמסרות וההתלהבות שלהם לעצם רעיון הנסיעה למקומות רחוקים בכדי לעסוק בחינוך בני ובנות ישראל היתה כל כך גדולה עד כדי לבטל את כל הטעמים השליליים והכי עקריים בעיניהם - הרי טבעי הדבר שהתלהבות זו תתגבר גם על כל הקשויים ברכישת ידיעות והתאמנות פדגוגית וכו'. כמעט כלם, בטוחני, יש להם היכולת והכשרונות בהאמור, ואלה שחסר להם בפועל, הרי זה מפני שעד עתה לא היו זקוקים לזה ולא הרגישו צורך בדבר. מבין אני שרכישת הידיעות אין זה עדין תעודה רשמית,

אבל לדכוותי' ובפרט בהמצב בארץ ישראל ודאי שאין נוגע פיסת ניר הקרואה בשם "תעודה" אלא הידיעה בפועל, והעיקר ההתמסרות לטובת התלמיד והתלמידה.

הנני מרשה לעצמי לצרף בזה העתק מכתבי כללי לראש השנה דשנה זו, והמדובר שם על דבר נתינת אימון בבני ישראל בהנוגע לכל עניני דת, לדעתי, כן הוא הדבר בנוגע לנתינת אימון לאודותם כותב במכתבו בשטח החינוך והפדגוגי' וכו', והרי אצלם היינו הך, כי התעסקותם בשטח זה היא מנומקת אך ורק בזה שרואים בתפקידם צו תורתנו הק' תורת חיים.

ולקראת השנה החדשה הבאה עלינו ועל כל ישראל לטובה ולברכה, הנני שולח ברכתי לכ' ולכל הנלולים אליו, ברכת כתיבה וחתימה טובה לשנה טובה ומתוקה בגשמיות וברוחניות גם יחד, הן בעניניהם הפרטיים והן בעניניהם הכלליים המשמשים צורות וכלים לברכת ה' היא תעשיר בגו"ר.

בכבוד ובברכה.

ב"ה, ד' תשרי, תשי"ט

ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה למכתבו ממוצש"ק שנתקבל ז"ע, בו כותב ע"ד צערו כשנוכח, איפוא ה' בשעת כתיבת המכתב לפני שלש שנים, ואיפוא נמצא עכשיו.

ויעיין בהמבואר בדא"ח במשנה יפה שעה אחת בתשובה ומעש"ט, ומהם בהמשך וככה הגדול,

ונקודה התיכונה, שתשובה ומעש"ט, **אלו** הם הענינים הגורמים נח"ר **להשי"ת**, וחיי עוה"ב הם הגורמים נח"ר **להאדם**,

שמזה מובן, גודל הריחוק וגודל דיפה זה,

ומענין זה ה"ז ג"כ בהנוגע למצבו לפני שלש שנים שאז ה' העיקר נח"ר לאדם, ומצבו עתה שבו הוא העיקר נח"ר להשי"ת ע"י פעולותיו בהפצת המעינות חוצה, וק"ל וגם פשוט,

והאומנם על שינוי זה שהוא יפה יותר, יש לומר שח"ו מצטערים.

ובמ"ש אודות ריחוק המקום וכו', הנה בימינו אלה לא נפלאה היא ולא רחוקה היא, אלא שהאלקים עשה הכל יפה בעתו.

במ"ש אודות שידוכים, ידוע פסק רז"ל בנות ישראל יפות הן, ופשוט שגם... בכלל זה, ובפרט בשנים הכי אחרונות ששינוי גדול לטוב בעניני יהדות ניכר גם לעיני בשר.

בברכה לבשו"ט בכל האמור ולחתימה וגמח"ט.

מתורת רבותינו נשיאי חב"ד

א.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שניאור זלמן אדמו"ר הזקן - בעל התניא והשו"ע

~ שולחן ערוך עם הערות וצינונים - הלכות שבת ~

ג. הַמְשִׁפָּה פֶּלֶב אַחֲרֵי חֵיה פְּרִי שְׂפִיצוֹר אוֹתוֹ - פֶּטוּר, אֲבָל אֶסוּר מִדְּבָרֵי סוּפְרִים [10]. וְאִם בָּחַל אֶסוּר לְצוֹר בְּכֻלָּבִים, מִשּׁוּם "מוֹשֵׁב לְצִים", וְאִינוּ זוֹכֶה לְרֹאוֹת בְּשִׁמְחַת לְוִיתֵן [11]:

חלק ב, סימן שטז צידה האסורה והמתרת בשבת, סעיף ג:

ביאורי הלכה

שצידה בדרך זו נעשית לרוב למטרת שעשוע והנאה ממאבק ותגרת בעלי החיים זה בזה²⁷, אבל צידה אחרת בחול – לית לן בה.

טז] מדברי סופרים – צידה על ידי שיסוי כלב²⁵ מדרכי הציידים היא²⁶.
יז] בשמחת לויתן – אסור לצוד בחול בכלבים דווקא,

צינונים והוספות

ס"ד); וראה בה"ל (ס"ב ד"ה הוי) שאם תפסו הכלב בלא שסייע בעדו, ואח"כ לקח הוא מיד הכלב לכאורה ג"כ פטור מחטאת (אבל אסור משום מוקצה כדלעיל על סעיף א', לעניין כלב נחיה שמרד ונתפס ע"י נכרי) דכבר ניצוד ועומד ע"י הכלב, דומיא דמאי דאיתא בתוספתא דאם צדו אחד ונתנו לחבירו השני פטור.

27) ראה רש"י ע"ז יח, ב ד"ה קניגון: חיה על ידי כלבים וכל מעשיהם לשם שחוק ושמחה. ע"כ. ומידה כנגד מידה שלא יזכה ליהנות ממאבק השור והלויתן לעתיד-לבוא. וז"ל המדרש ויקרא רבה, שמיני, פרשה יג: א"ר יודן ברבי שמעון כל בהמות ולויתן הן קניגין [=מופע תחרות של בעלי חיים] של צדיקים לע"ל וכל מי שלא ראה קניגין של אומות העולם בעוה"ז זוכה לראותה לעוה"ב, כיצד הם נשחטים בהמות נותן ללויתן בקרניו וקורעו, ולויתן נותן לבהמות בסנפיריו ונוחרו.

25) שיסוי שלא בדרך צידה – מותר, ולכך אין איסור צידה בפתיחת מצודה שיצא ממנה עכבר ליד החתול, ואינו אפילו בגדר "שיסוי", (ראה להלן על סעיף יב אם יש בזה איסור משום מוקצה או נטילת נשמה).

26) לעיל (הערות ט, כב) נתבאר שכל פעולה שנתפסת כ"צידה" אסורה מדברי סופרים אף שתוצאתה אינה צידה מן התורה (צידה על ידי הכלב לא נחשבת כעושה בעצמו ולא חייבים עליה מן התורה, ובפרט שלא ידוע אם יצוד או לא, ומכל-מקום אסור את השיסוי שהוא מדרכי הציידים, והצד באמצעות כלב נחשב בעיני העולם כ"צד"). ובשו"ת אבני נזר (סי' קצו אות ב) העיר שאם הכלב שייך לו יש בו איסור תורה משום שביתת בהמתו, אך בשו"ע לא חילק בזה, ומשמע שאין בזה איסור לא משום "שביתת בהמתו" (שאינו נחשב כמלאכה עבור הכלב, או מטעם אחר) ולא משום "מחמר" (שבשעה שמשסה לא ידוע אם יצוד, ואינו בגדר מלאכה גמורה האסורה משום מחמר (ראה סי' רסו

~ שו"ע רבנו הזקן לפי לוח "רב יומי" - הלכות תפילה ~

וביראה ואפילו בשבת שאסור לפסוע פסיעה גסה וגם בחול נוטלת א' מת"ק ממאור עיניו אעפ"כ ירוץ לכל דבר מצוה.

אבל כשיוצא מבית הכנסת אסור לרוץ ולא לפסוע פסיעה גסה לפי שמראה עצמו שעובד בית הכנסת דומה עליו למשאוי במה דברים אמורים כשהולך לעסקיו אבל אם יוצא על מנת לחזור מצוה לרוץ כדי לחזור מהר וכן אם יוצא מבית הכנסת לבית המדרש:

~ יום ראשון ~

חלק א' סימן צ דיין מקום הראוי להתפלל והולך בדרך:

יג. מצוה לרוץ לבית הכנסת וכן לכל דבר מצוה שנאמר נרדפה לדעת את ה' וגו' ומכל מקום אין לו לרוץ אלא עד פתח בית הכנסת אבל בבית הכנסת עצמה ילך באימה

ומכל מקום תלמוד תורה גדול מכולם (שהרי מנו עיון תפלה עם הרבה דברים שאדם אוכל פירותיהם בעולם הזה והקדן קיימת לעולם הבא ואעפ"כ אמרו ותלמוד תורה כנגד כולם) לפיכך מי שתורתו אומנתו ואינו מתבטל כלל (כי אם לדברים הכרחיים לצרכי גופו ולמודו) אין לו לבטל מלימודו ולילך לבית הכנסת אלא יתפלל בביתו בעשרה ואם לא ימצא עשרה טוב לו שיתפלל יחידי משיתבטל מלימודו בשעת הליכה לבית הכנסת.

ואף אל פי כן לא ירגיל עצמו בכך שלא ילמדו עמי הארץ ממנו ויתבטלו מבית הכנסת כי לא ידונו אותו לכף זכות שבשביל לימודו אינו בא לבית הכנסת ומטעם זה אין לו לעסוק בתורה בבית הכנסת בשעה שהצבור אומרים סליחות ותחנונים (או בשעת קריאת התורה) עי' ס' קמ"ו.

אבל אם יכול לאסוף אליו י' לביתו מצוה יותר שיתפלל במקום מדרשו הקבוע לו בביתו משיבטל לימודו וילך לבית הכנסת אע"פ שיש שם רוב עם שהוא הדרת מלך ואצ"ל בית המדרש הקבוע לרבים שקדושתו גדולה מבית הכנסת (כמ"ש בס' (קצ"ג) [קנ"ג]) ומצוה (אף למי שאין תורתו אומנתו להתפלל שם יותר מבית הכנסת אפילו אין בו רוב עם כמו בבית הכנסת והוא שיתפלל בו בעשרה):

~ יום שלישי ~

יח יקבע מקום לתפלתו שלא ישנהו אם לא לצורך גדול וכל מי שקובע מקום לתפלתו אלהי אברהם בעזרו שכן מצינו באברהם שקבע מקום לתפלתו שנאמר וישכם אברהם בבקר אל המקום אשר עמד שם כו' ואין די במה שיקבע לו בית הכנסת אחד בעיר להתפלל בו אלא גם בבית הכנסת שקבוע בו צריך שיהא לו מקום קבוע וכל תוך ד' אמות חשוב מקום אחד שאי אפשר לצמצם וגם כשמתפלל בביתו יקבע לו מקום שלא יבלבלוהו בני הבית:

יט לעולם יכנס אדם שיעור ב' פתחים לבית הכנסת ואח"כ יתפלל שנאמר לשמור מזוזות פתחי.

יש מפרשים שיעור ב' פתחים דהיינו רוחב ח' טפחים יכנס לפנים שלא ישב אצל הפתח לפי שנראה עליו כמשאוי עכוב בית הכנסת ויהיה מזומן סמוך לפתח לצאת ולפ"ז עכשיו שכל אחד מכיר את מקומו אם יש לו מקום מיוחד אצל הפתח אין בכך כלום שהדבר ידוע שאינו יושב שם אלא דרך קביעות.

ויש מפרשים הטעם מפני שמביט לחוץ ואינו יכול לכוין ולפ"ז אם אינו פתוח לרשות הרבים אין בכך כלום.

ויש מפרשים שלא ימחר להתפלל מיד כשיכנס אלא ישהה כדי הילוך שיעור ב' פתחים דהיינו ח' טפחים ונכון לחוש לכל הפירושים.

וי"א שהמתפלל צריך ליכנס לפנים מב' דלתות שנאמר לשקוד על דלתותי וגו' ולכן נהגו לעשות אכסדרה לפני בית הכנסת:

יד מותר לרוק בבית הכנסת אף שהיה אסור במקדש ובלבד שישפשפשו ברגליו שלא יהיה מגולה בבית הכנסת מפני הכבוד ואם יש תבן או גמי בבית הכנסת רוקק עליו וא"צ לשפשף שהרי הרקיקה מכוסה בגמי ואם מותר לרוק בתפלת י"ח יתבאר בסימן צ"ו.

והרצוה שלא לרוק תדיר בבית הכנסת ילעום קודם כניסתו שורש מתוק (שקורין לאקרי"ץ) אבל בערב יום כפור ובערב ט' באב אסור שישאר המתקוות בפיו וכשבולע הרוק בולע המתקוות (אבל משום בליעת הרוק לבדו אין איסור כמ"ש בס' (תקמ"ו) [תקס"ז]):

מז לעולם ישכים אדם לבית הכנסת כדי שיזכה וימנה מעשרה ראשונים והוא שיתפלל שם עמהם שאפילו מאה באין אחריו נותנים לו שכר כנגד כולם.

וטוב שיאספו עשרה ויבואו ביחד לבית הכנסת:

מז שנים שנשארו לבדם אחרונים בבית הכנסת ומיהר אחד וסיים תפלתו קודם חבירו חייב לגמול חסד עם חבירו ולהמתין עליו אם הוא בבית הכנסת שבשדות שיש בהם חשש מוסיקין או אפילו בבית הכנסת שבעיר אלא שהיא תפלת ערבית שמתפללים בלילה ומפחד חבירו להשאר שם יחידי ועל ידי כך מתבלבלת תפלתו ואם חבירו נכנס יחידי בשעה שלא יוכל לסיים עמהם תפלתו ואעפ"כ עמד להתפלל הרי גילה דעתו שאינו מפחד לישאר יחידי לפיכך א"צ להמתין עליו מן הדין אבל מדרת חסידות להמתין עליו אפילו בענין זה ואפילו בבית הכנסת שבעיר ואפילו בתפלות שחרית ומנחה וכל זה כשהחבירו מאריך בסדר התפלות שדרך כל הצבור לאמרם אבל אם מאריך בבקשות ותחנונים א"צ להמתין עליו:

~ יום שני ~

יז ההולך בדרך והגיע למלון מבעוד יום ורצוה ללון שם אם יש לפניו עד ד' מילין ועד בכלל מקום שמתפללין בעשרה צריך לילך ללון שם אם יכול לבא שם בעוד היום גדול [ו] שלא יהא צריך ללכת יחידי אבל יותר מד' מילין לא הטריחוהו (חכמים) ולאחריו צריך לחזור עד מיל ולא עד בכלל כדי להתפלל בעשרה (והוא הדין הדר בשוב תוך מיל למקום שמתפללין שם בעשרה חייב לילך בכל יום בקר וערב להתפלל בעשרה).

ומכל שכן שלא ישכים אדם לילך לדבר הרשות מעיר שמתפללין שם בעשרה אם יכול לבא למחוז חפצו בעוד היום גדול ושלא יהא צריך ללכת יחידי אחר התפלה (ואפילו אם הוא רוצה להשכים ולילך קודם שהגיע זמן התפלה) שתפלת הצבור אע"פ שהוא מצוה מדבריהם היא גדולה ממצות עשה של תורה הואיל ומקדשין בה ה' ברכים שהרי מותר לעבור על מצות עשה של תורה ולשחרר עבדו כדי להשלימו לעשרה כמ"ש ביורה דעה סי' (רמ"ז) [רס"ז].

ואע"פ שטוב להחמיר המנהג להקל ועכ"פ צריך לזהר שירחיק מאחוריו רבו כדי שיוכל רבו לפסוע ג' פסיעות לאחוריו ולא יצטרך להמתין עליו עד שיסיים הוא את תפלתו ונמצא גורם טורח ועכוב לרבו ואם הוא תלמיד חבר מותר אבל לפני רבו אסור אפילו בתלמיד חבר אלא ע"ד שנתבאר:

בד כל מקום שאין קורין בו קריאת שמע אין מתפללין בו וכשם שמרחיקין מצוואה ומי רגלים וריח רע ומן המת ומראיית הערוה לקריאת שמע כך מרחיקין לתפלה:

בה היה עומד בתפלה והשתין תינוק בבית הכנסת ישתוק עד שיביאו מים להטיל על המי רגלים או ילך לצדדיו אם אי אפשר לפניו או יצא מבית הכנסת ויגמור תפלתו ויותר טוב לילך למקום אחר ולא לשתוק כי שמא ישהה כדי לגמור את כולה ויצטרך לחזור לראש ונמצא גורם ברכה שאינה צריכה:

~ יום חמישי ~

חלק א סימן צא שיאזור מתניו ויכסה ראשו בשעת תפלה:

א בגדיו כיצד אין צריך לומר שתהא ערותו מכוסה ולא יהא לבו רואה את הערוה אלא אפילו אם היתה טלית חגורה לו על מתניו לכסותו ממתניו ולמטה וחוץ בטליתו על מתניו שלא יהא לבו רואה את הערוה אסור להתפלל עד שיכסה לבו מטעם שנתבאר סימן ע"ד ואם לא כסה את לבו או שנאנס ואין לו במה שיתכסה הואיל וכסה ערותו והתפלל יצא:

ב צריך לאזור אזור בשעת התפלה אפילו אם יש לו אבנט שאין לבו רואה את הערוה משום שנאמר הכון לקראת אלהיך ישראל אבל בשאר ברכות מותר לברך בלא חגורה מאחר שיש לו אבנט במכנסים ואין לבו רואה את הערוה והוא הדין אפילו בלא מכנסים אם בגדיו מונחים ממש על בטנו וחווצים בין לבו לערוה ומי שהולך כל היום בלא חגורה א"צ לאזור בשעת תפלה:

ג אסור להוציא אוכרה מפיו בראש מגולה ויש אומרים שיש למחות שלא ליכנס לבית הכנסת בגילוי הראש ומדת חסידות הוא שלא לילך ד' אמות בגילוי הראש אפילו שלא בבית הכנסת כמ"ש בס' ב':

ד כובעים הקלועים מקש חשוכים כיסוי אבל הנחת ידו על ראשו אינה חשובה כיסוי לפי שהיד והראש גוף אחד הן ואין הגוף יכול לכסות את עצמו אבל אם אחר מניח ידו על ראשו יש להקל (ביון שרש"ל מיקל לגמרי):

ה לא יעמוד אדם בתפלה באפונדתו ולא ברגלים מגולים אם דרך אנשי המקום שלא יעמדו לפני הגדולים אלא בבתי רגלים אבל אם דרכם לעמוד יחפים בפני הגדולים כמו בארץ הערב מותר להתפלל יחף.

ו המתפלל י"ח צריך שלא יהיה דבר חוצץ בינו לבין הקיר שנאמר ויסב חזקתו פניו אל הקיר ויתפלל ודבר קבוע כגון ארון ותיבה אינם חוצצין וכן ממות שלנו העשויים לשכיבה ואין דרך לטלטלן ממקום למקום נקראת דבר קבוע ואינן חוצצות ואינו חוצץ אלא דבר גדול שנבהו י' טפחים ורחבו ד' טפחים על ד' טפחים אבל דבר קטן אינו חשוב הפסק בינו לקיר וכל דבר שהוא צורך התפלה אפילו הוא גדול הרבה אינו חשוב הפסק כגון השולחן שבבית שמניחין עליו הסידור ולכן נהגו בבית הכנסת שיש לפני כל אחד שולחן קטן (שקורין שמענדי"ר) שמניחין עליו הסידורים אע"פ שנבזה י' ורחבו ד'.

וכל זה למצוה מן המוכרח אבל אם אי אפשר בקלות להתפלל בצבור בענין שלא יהא דבר שנבזה י' ורחבו ד' חוצץ בינו לבין הקיר כגון לפעמים שמתפללים ב' באיזו חדר ואי אפשר לכל אדם לעמוד בלא חציצה בינו לכותל אל ימנע מתפלת הצבור בשביל זה כי אין בזה איסור כשצריך לכך מצד דוחק המקום ומכל מקום יעצים עיניו או יתפלל מתוך הסידור ולא יביט לחוץ ולא יבא לידי ביטול כוונה ע"י דבר החוצץ שלפניו:

~ יום רביעי ~

כא בעלי חיים חוצצין ואדם אינו חוצץ מפני שהוא מינו ויש מי שאומר שיש לזהר מלהתפלל אחורי שום אדם וטוב לחוש לדבריו אבל מן הדין אין איסור אלא באחורי רבו כמ"ש לקמן:

כב בגדים המצויירים שתולים בכותלי בית הכנסת לנוי אע"פ שמן הדין אין בהם משום חציצה אין נכון להתפלל כנגדם כדי שלא יהא מביט בציוורם ולא יכיון בתפלתו ואם יקרה לו להתפלל נגדם יעצים עיניו וגם כשמציירים כותלי בית הכנסת נכון שלא לצייר ציורים נגד פניו של אדם אלא למעלה מקומות איש ולכן אין נכון ג"כ לצייר ציורים בספרים שמתפללין בהם שלא תבטל הכוונה.

אבל בגדים שמצויר עליהם דברי תפלות אפילו לישב עליהם בבית הכנסת אסור וצריך להוציאם מבית הכנסת כדי שלא ישאר לנו שום דבר בבית הכנסת כי מה לנו להניח בבית הכנסת שלנו דבר שהוא מוכן ומוזמן לתפלתם (אבל שלא בבית הכנסת אפילו מצוייר עליהן צורות האסורים כמ"ש ביו"ד סי' קמ"א יש להן תקנה ע"י ביטול כמ"ש ביו"ד סימן קל"ט (וקמ"ה) [וקמ"ו]):

כג לא יתפלל בצד רבו ולא אחורי רבו עד שירחיק ד' אמות מפני שכשעומד בתפלה מצד רבו מראה את עצמו כאלו הם שוים ואחורי רבו ג"כ יוהרא הוא וכ"ש שלא יתפלל לפניו ואחוריו לרבו אלא א"כ הרחיק ד' אמות.

וי"א שכל זה כשמתפללין ביחיד אבל בבית הכנסת אם כך הוא סדר ישיבתו אין לחוש אם מתפלל לפניו או לאחוריו

שאמר ואילך).

והוא שאינו מתאווה כל כך בענין שיהא בו משום בל תשקצו כשמעמיד עצמו אף ע"פ שאינו יכול להעמיד עצמו שיעור פרסה אבל אם הוא בענין שיש בו משום בל תשקצו מפסיק בין לקטנים בין לגדולים באמצע קריאת שמע וברכותיה אבל לא באמצע תפלת י"ח שלא התירו להפסיק באמצע תפלת י"ח אלא משום חשש סכנות נפשות בלבד וכמו שיתבאר בסימן ק"ד וקל וחומר משום איסור בל תשקצו שאינו אלא מדברי סופרים שהם אמרו והם אמרו (ואם מרוב דחקו נתעמש או שבקש להתעמש יתבאר בסי' קי"ג) [ק"ג]:

~ שבת קודש ~

א ומכל מקום לכתחלה יבדוק את עצמו יפה קודם התפלה שלא יצטרך לנקבו אח"כ ויטרוד בתפלתו וכן יסיר כיוונו ויעניו וכל דבר הטורדו.

ואח"כ צריך לרחוץ ידיו במים אע"פ שנוטל ידיו שחרית כיון שנגע במינופת אחר נטילת שחרית ומכל מקום לא יברך על רחיצה זו אם כבר בירך על נטילת שחרית מטעם שנתבאר בסימן ז':

ד ואם אין לו מים צריך לחזו(ר) אחריהם עד פרסה אם הוא בדרך והמים נמצאים לפניו ברחוק פרסה ויכול להגיע אליהם קודם שיעבור זמן התפלה והוא שהולך יחידי אבל אם הולך בשיירה א"צ להפרד מן השיירה ללכת יחידי למקום המים ואם צריך לחזור לאחריו למקום מים עד מיל חזור יותר ממיל אינו צריך לחזור.

ואם מתיירא שמה יעבור זמן התפלה עד שיגיע למקום המים לא יחזו(ר) אחריהם כלל רק ינקא ידיו בצרור או בעפר או בקורה או בכל דבר שמנקה:

ה וכל זה כשידיו מלוכלכות או שנגעו במקום מטונף אבל אם אינו יודע להן שום כלוך אע"פ שהסיח דעתו מהם אחר נטילת שחרית אין צריך לחזור וליטול ולא לנקותן שסתם ידים כשרות לתפלה כמו שכשרות לשאר ברכות ויש אומרים שהסיח הדעת פוסל לתפלה כמו שפוסל לאכילה מפני שהידים עסקניות הן ושמא נגעו במקום המינופת וכן עיקר.

ומכל מקום אם אין מים מזומנים לפניו א"צ לחזו(ר) אחריהם אם אינו יודע להם שום כלוך שלענין זה יש לסמוך על סברא הראשונה אלא ינקא ידיו בכל דבר שמנקה שנקיון מועיל אף לידיים של היסח הדעת שפסול היסח הדעת הוא משום שמא מודבק בהן מעט זיעה או צואה וכשמנקה יתקנחו.

ואפילו בידים מלוכלכות א"צ לחזו(ר) אחר מים אלא כשאפשר אבל כשעומד בתפלה שאי אפשר לזוז ממקומו ונזכר שנגע במקום מטונף די בנקיון עפר או צרורות או מחכך ידיו בכותל.

ובמדינות אלו אין להתפלל בבתי שוקיים של פשתן אם לא ילבש עליהם אנפלאות (שקורין זאקי"ן) שגנאי הוא לעמוד בפני הגדולים בבתי שוקיים של פשתן בלבד ומכל שכן כשנועלין סנדל (שקורין פאנמאפי"ל) שהעקב מגולה (אבל באנפלאות מותר להתפלל אף בלא בתי שוקיים מאחר שיש לו אזור להפסיק בין לבו לערוה או שבגדיו מונחים ממש על בטנו כמ"ש בסעיף ב').

וכן אין ללבוש בשעת התפלה בתי ידים כדרך עובדי דרכים:

~ יום שישי ~

ו דרך החכמים ותלמידיהם שלא יתפללו אלא כשהן עטופים ומנהג החכמים הראשונים כשהיה שלום בעולם היו מתקשטים בבגדים נאים ומתפללים משום הכון כו' כלומר התנאה לפניו ובעת הזמן היו עומדים כעבד לפני רבו שמשליך אדרתו מעליו שלא יראה כחשוב וחובק את ידיו באצבעותיו מאימת רבו ויראתו דהיינו שחובק אצבעותיו של ידיו זה בשל זה כאדם ששובר אצבעותיו כשמצטער ויש מהחכמים שהיו עושים כן אף בעת שלום.

ומכל מקום טוב ליזהר שלא לחבוק אצבעותיו בעת שלום כי בזה מוריד דין על עצמו אלא יניח ידיו זה על זה כפותין כמ"ש בסימן צ"ה:

חלק א סימן צב הנצרך לנקביו ודין רחיצה ושאר הכנות:

א גופו כיצד היה צריך לנקבו אל יתפלל עד שיפנה משום שנאמר הכון לקראת אלהיך ישראל ואם התפלל תפלתו תועבה וצריך לחזור ולהתפלל כמה דברים אמורים בגדולים אבל בקטנים א"צ לחזור ולהתפלל ואפילו בגדולים אינו צריך לחזור אלא כשאינו יכול להעמיד עצמו שיעור הילוך פרסה אבל אם יכול להעמיד עצמו שיעור הילוך פרסה יצא בדיעבד אבל לכתחלה לא יתפלל בגוף מושקף אפילו אם יעבור זמן התפלה עד שיפנה ואפילו בדברי תורה אסור כל זמן שגופו מושקף ויש מי שמתיר אפילו לכתחלה אם יכול להעמיד עצמו שיעור פרסה ויש לסמוך על זה אם הוא בענין שבעוד שיפנה יעבור זמן התפלה:

ב וכל זה כשהוצרך קודם התחלת התפלה אבל אם באמצע תפלתו נתעורר לו תאוה בין לקטנים בין לגדולים אם יכול להעמיד עצמו עד שיסיים תפלתו יעמיד עצמו ולא יפסיק אפילו לקטנים באמצע תפלת י"ח.

ואם אינו יכול להעמיד עצמו יפסיק לגדולים אבל לקטנים לא יפסיק ואפילו מים שותתין על ברכיו ממתין עד שיכלו המים וחזור לתפלתו וא"צ להרחיק כמ"ש בסי' ע"ח.

אבל באמצע קריאת שמע וברכותיה אם רצה מרחיק ומטיל מים ואם רצה קורא כדרכו ומעמיד עצמו עד שיסיים תפלתו אבל לגדולים צריך להעמיד עצמו אם יכול ולא יפסיק אפילו בקריאת שמע וברכותיה (או אפילו בפסוקי דמרה מבורך

אבל לכתחלה אסור ליגע במקום מטונף (אפילו יש לו מים וכל זה בתפלה אבל לתלמוד תורה די בנקיון בעלמא בכל מזומנים לפניו שלא להפסיק) בתפלה כמו שיתבאר בס' צ"ו: ענין אפילו יש מים מזומנים לפניו:

~ 'לקוטי תורה' פרשת האזינו - הפרשה החסידית ~

האזינו [ב]¹

אור אין-סוף ברוך-הוא בחכמה-עילאה. פי מצד עצמו, הוא מורמם ומתנשא רבבות מדרגות לאין קץ מבחינת חכמה. וכמאמר ד"לית מחשבה תפיסא ביה⁶, פי אם על ידי השגת התורה וקיום המצוות ממשיכים גילוי אלהותו יתברך להיות שורה ומתלבש בהם.

וכמו שכתוב: "ואלה המצוות אשר יעשה אתם האדם וחי בהם"⁷ - "בהם" דייקא, פירוש: שממשיך אור אין-סוף מתייחסים להיות שורה בהם כו'. ולכן אמרו רז"ל⁸: "ועשיתם אתם" (קדושים יט, לו) - "אתם פתיב - כאלו עשאוני כו".

וזהו ענין "עוסק בתורה לשמה"⁹, ופירוש - לשם התורה עצמה. פי על ידי זה הוא קורא וממשיך גילוי אור אין-סוף בתורה כו".

וזהו שכתוב (ישעיה כג, ז): "כל הנקרא בשמי ולכבודי - בראתיו, יצרתיו, אף עשיתיו" כו':

"כל הנקרא בשמי" היינו כללות נשמות ישראל שבראם לכבודו. "ואין כבוד אלא תורה"¹⁰, פי התורה היא בחינת לבושים - וכמו שכתוב (תהלים קד, ב): "עוטת אור כשלקמה". והיינו כמאמר רז"ל, ד"רבי יוחנן קארי למאני - מכבדותא"¹¹.

שהוא כמו על דרך משל - המלך אין רואים אותו כשהוא ערום¹², וזלתי כשהוא מלובש בלבוש מלכות. אך המלך בעצמו ובכבודו אין דרכו להלביש את עצמו, וזלתי שהעבד מלביש אותו כו'.

"האזינו השמים ואדברה. ותשמע הארץ כו', יערוף כמטר לקחי, תזל כטל אמרתי כו'" (פרשתנו לב, א-ב):

הנה בסדרה שלפניה אמר (נצבים ל, יט): "העדותי בכם היום את השמים ואת הארץ". הנה שמים וארץ הם תורה-שכתב ותורה שבעל-פה:

תורה שכתב נקרא "שמים", פי שמים נזטרקון שם-מים², ו"התורה נמשלה למים"³. וכדכתיב (ישעיה נה, א): "הוי כל צמא לכו למים", וכתיב במושה (שמות ב, י): "כי מן המים משיתיהו" - שהוא על דרך משל כמו המים שאין להם גוון מיוחד בעצמותם, אלא שגוונם משתנה ומתהפך לפי אופן גוון הפלי - אם אדום כו'; כך התורה שרשה מבחינת חכמה-עילאה, "חפים ולא בחכמה ידיעא"⁴, שהוא למעלה מגדר ההשגה והקבלה.

ולכך כל התורה היא רק סיפורי מעשיות בלבד, שאין בהם השגה כלל בעמקות הסודות המלובשים בהם. ואפילו הדינים הנאמרים בה כמו "ויאמר משה כו'" (בשלח יג, ג ועוד), "ויאמר ה' אל משה כו'" (בא יב, א ועוד), אינם מפורשים ומבוארים בכל פרטיהם, עד שבאו חכמי הש"ס ופירשו אותה. ותורה שבעל-פה נקרא "ארץ"⁵ כו'.

והם הם "עדים" לפני המקום ברוך-הוא על ישראל - פי בהם ניכר אם קיימו וקבלו ישראל את התורה והמצוות. משום שעל ידי כל מצוה ומצוה ממשיכים גילוי אור אין-סוף ברוך-הוא בתורה, שיהיה בחינת השראת

6. (ראה תקוני זמר שם).

7. (חבור הפסוקים: בחקותי כו, לד. אמרי יח, ה).

8. (זהר חלק ג בחקותי קג, א. וראה סנהדרין צט, ב. ונקרא רבה לה, ז).

9. (ראה אבות ריש פרק ו).

10. (אבות פרק ו, משנה ג).

11. (שבת קג, א).

12. (סנהדרין כב, א במשנה).

1. (נאמר בשבת פרשת האזינו, שוכה ח' תשרי תקס"ח. הנחת כבוד קדושת אדמו"ר האמצעי מהמאמר וביאורו נדפסו בספר המאמרים תקס"ז עמוד שנה. הקהות וקיצורים - באור התורה בהעלותך (במדרג כרך ב) עמוד שפרשפוי.

2. (תניגה יב, סוף עמוד א).

3. (בבא קמא יז, א).

4. (תקוני זמר בהקדמה).

5. (ראה תניא פרק נג. תורה אור א, ג. מט, ב. נו, ג. נט, ב. לעיל תבוא מא, ג).

ש"האופנים כו', ואומרים קדוש", על ידי שמשגיגים שהוא יתברך מקור החיים, ומגילוי רוח פיו יתברך הם חיים וקיימים, ואילו יאתה²⁰, ומחמת זה התפעל ותתלהב נפשו כו'.

ואף על פי שהנשמות הם גבוהים יותר מהמלאכים²¹, מכל מקום צריכים להתבוננות מענין אהבה ויראה של המלאכים, מפני שדברים אלה הם הגורמים שתתחכם גם נפש השכלית, ומה תתפעל גם היא כו'. וזהו "ונתתי עשב בשדך לבחמתך" (עקב יא, טו), היינו נפשיהם המית, שמוזנה מהמלאכים שנקרא "עשב"²² כו'.

וזהו "בראתיו, יצרתיו, אף עשיתיו" כו' – שהם ג' לבושים – מחשבה, דבור ומעשה:

מחשבה ושלכל נקרא בריאה, שהוא יש מאין, וכמו שכתוב (איוב כח, יב): "והחכמה מאין תמצא".

ודבור הוא בחינת יצירה; כמו הצורה שהיא גילוי החומר בלבד ולא חידוש מעיקרו, וכך הדבור הוא גילוי העולם השכלי.

ועשיתיו הוא בחינת מעשה המצות: כמו מלך בשדך ודם, שעיקר הפרת מלכותו הוא על ידי המעשה דייקא, שישמעו לפקודתו ולא ישנו את תפקידו – וכך מלכותו יתברך כתיב (תהלים צא, א): "ה' מלך גאות לבש כו'". ו"אל יאמר אדם אי אפשי בכשר חזיר, אלא אפשי אבל מה אעשה אבי שבשמים גזר כו'²³, שהוא ענין "עול מלכות שמים". הגם שהוא בלתי שכל כלל. ו"נעוץ סופן כו'²⁴.

וזהו שתקנו בתפלת "יוצר": "ויחד לבבינו כו'" – פי ב' לבבות הם פנימית הלב ונחיצות הלב:

פנימית הלב הוא בחינת רעותא דליפא, בחפיצה ותשוקה אמיתית לדבר בן יתברך, פי "ברא ברעא כו'²⁵. "ה' אלהינו" – שלנו ממש. ואין צריך להתבוננות כלל, פי מאילו תתלהב.

כמו כן מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא: כמו שהוא בעצמותו אי אפשר לו להיות מושג ומתגלה בנבדאים, ד"לית מחשבה תפיסא ביה", פי אם על ידי שמתלבש בתורה, שהיא חכמתו ורצונו ברוך הוא, והלבשה זו הוא על ידי ישראל דוקא כו'.

וזהו "ודברת בס" (ואתחנן ג, ז): "ודברת" הוא מלשון הנהגה והמשכה, כמו "ידבר עמים כו'" (תהלים מז, ד). "בם" היינו המשכת אור אינסוף בהתורה.

וזהו "והיו הדברים האלה אשר אנכי" (ואתחנן ו, י) – "מי שאנכי" – מהותו ועצמותו יתברך – "מציג" – לשון התקשרות והתחברות כו'.

והבט הזה שיש בנפש לגרום המשכה זאת על ידי התורה, הוא על ידי התפלה שנקדמה לתורה. פי "האומר אין לי אלא תורה – אפילו תורה אין לו"¹³, מפני שצריך להיות תחלה בחינת "אהבת" בקריאת שמע, למסור נפשו ב"אחד"¹⁴. וענין מסירת נפש אינו כמו שפוכרים העולם שהוא הצעקה בהתלהבות ברעש, אלא הוא כמו שכתוב (תהלים כה, א): "אלהי ה' נפשי אשא", שאינו רוצה להיות יש ודבר נפרד, אלא להיות בחינת ביטול, לשאת נפשו ורוחו אליו יתברך, שהוא מקור החיים, דכולא קמיה כלל חשיבי¹⁵;

"לך ה' הגדולה כו'" (דברי הימים א' כט, יא) – ש'בחינת גדולה', שהיא בחינת התפשטות חסדו יתברך להחיות העולמות, "אלף אלפין כו'¹⁶, הוא "לך ה'" – בבחינת ביטול, פי קמיה יתברך – כלל כו'. ו"אימתי גדול?" – בשהוא "בעיר אלקינו"¹⁷ (תהלים מז, ב), היינו בחינת צירופי אותיות מ"עשרה מאמרות" שמחיה עולמות הנבדאים, ששם יש בחינת גדולה והתפשטות כו'.

ועל כן תקנו לנו אנשי כנסת הגדולה לפני התפלה "שתים לפני כו'", ופסוקי דמזמרה – לומר עריצים¹⁸, "רוממות אל בגרונם"¹⁹, על ידי שמתבונן איך

13. (נבמות קט, ב).

14. (ראה ב"ח בטור אורח חיים ריש סימן סא. פרי עין חיים שער הקריאת שמע פרק יב).

15. (זהר חלק א בהקדמה יא, ב).

16. ("אלף אלפין שמשונה ורבו רבון קדמותי וקיומני". דגאל ג, י).

17. (זהר חלק ג וקרא ה, א).

18. (על פי השעיה כה, ה): "זמיר עריצים נענה". ראה זהר ח"ג וילך רפר, א).

19. (ראה לקמן שיר השירים מה, ב): "פסוקי דמזמרה – רוממות אל בגרונם ותרב פיה" – לומר עריצים על ידי "רוממות אל", קריאת שמע וברכות קריאת שמע. וראה גם לעיל בחקותי מז, ד. תורה אור בראשית א, ד. ובכמה

מקומות. המשך תער"ב חלק א עמוד תריט ואילך. תורת מנחם חלק ו עמוד 138. חלק יד עמוד 270. (ועוד).

20. (על פי ירמיה ז, ז "לך יאתה").

21. (ראה בראשית דבא יז, א).

22. (זהר חלק א בראשית יח, ב).

23. (ספר קדושים ב, כו. הובא ברש"י על הפסוק).

24. ("בתחילתן". ספר יצירה פרק א משנה ז).

25. ("דאבות". בן – רגל אביו. עין חיים שער פרקי העולם פרק א. יזנת אלם ריש פרק ב. וראה עירובין ע, ב. תוספות ונבמות ג, א דבור המתחיל "מקמי". רש"י בתובות צב א דבור המתחיל "כעל").

(יהושע א, ב); "דוד עבדי" (שמואל ב' ג, יח).

וזהו שכתוב "באף עבדך", שהוא כמו שכתוב "אף עשיתיו" כו' – בחינת מעשה בלי טעם, בעבד שמשירת לפני אדונו ועושה רצונו, אף שאין לו טעם לכל דבר כו'.

ועל ידי יחוד ב' לכבות בקריאת שמע, יהיה אחר כך ההמשכה על ידי התורה – "לכבודי בראתיו כו'". ולפיכך נקראים "עדים" – "העדונוי בכם כו'", עד שאמר: "האזינו השמים כו', יערוף כמטר כו'". כי יש ב' בחינות בתורה:

האחד "תלמוד שמכיא לידי מעשה"²⁷, שהוא לתלמוד כדי לידע הדיון אם יוצרך למעשה כו', ובהרהור לא סגי עד שידע ויוחקק בלוח לבו כו'.

ועל זה הוא שכתוב "יערוף כמטר כו'", כמו שכתוב²⁸: "כי כאשר ירד הגשם כו'", ו"עשה את אשר חפצתי כו' ושמח לא ישוב", "כי אם הרוח את הארץ והולידה והצמיחה". והאדם יאכל, ובכח זה יאמר "ואהבת כו'". וכך בחינת תורה זו הוא הנקרא "נוח"²⁹ – שניתן כח שיוכל לומר "ואהבת". וצריך להיות על ידי הקדמת המסירת נפש כנ"ל – כמו הגשם שהוא על ידי רעמים ועבים כו' :

28. (ישעיה נה, ייא בשינוי הסדר).

29. (שיר השירים רבה ב, ג. וזה חלק ב, נח, א. ועוד).

ואמנם חיצונית הלב – שהוא מחמת נפשיה בפהמית שמסתרת, והוא מה שכתוב (עקב י, טו) "ערלת לבבכם", שהוא בחינת ההסתרה שמסתרת אור קדושת ה'. ועליה כתיב (שם): "ומלתם כו'" – שצריך להעביר ערלה זו המפסקת על ידי ההתבוננות בכל המבואר בענין פסוקי דמורה – "והאופנים כו'". ולעתיד לבא כתיב (נצבים ל, ו): "ומל ה' [..] את לבבך כו'". ועל ידי זה יהיה "יחוד לבבינו כו'". וזהו בכל השנה.

ובעשרת ימי תשובה כתיב (תהלים קל, א): "ממעמקים קראתיך הו'ה" – מעומקא דליבא, פנימית הלב, "בקשו פני" כו', "את פניך ה' אבקש" (תהלים כו, ח), שגם למעלה יש פנימיות וחיצוניות – סובב וממלא: ממלא הוא בחינת חיצוניות, "דכולא קמיה פלא חשיב". ובאתערוותא דלתתא נתעורר פנימיות אלהותו – 'סובב כל עלמין' כו'.

"אל תט באף עבדך" (תהלים כו, ט): היינו כי יש עבד למטה – "כי לי בני ישראל עבדים" (בחר כה, נח). ו"אברהם אברה" (ישעיה מא, ח) – למעלה מבחינת עבד, "בבן לפני המלך"²⁶.

ואמר דוד המלך עליו השלום: שלא יהיה מבחינת עבד שלמטה, אלא מעבד שלמעלה. וכן "משה עבדי"

26. (ראה ברכות לה, ב).

27. (קדושין מ, ב).

ב.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא דובער - אדמו"ר האמצעי

~ תורת חיים ~

ויראו אותה שרי פרעה

כנ"ל וע"כ בהכרח שבהגלות נגלית האור דמל' דקדושה שהיא שרי אשת אברם במצרי' במל' דקליפה הוצרך להיות שיהיה הולך גלוי האור ושפע לפרעה מל' דקליפה ע"י שרי פרעה תחלה שמקבלים מקנה וושט שרים דמל' דקדושה שמשפיעים להם בחזונו כנ"ל וזהו ויראו אותה שרי פרעה תחלה שתחלת הגלוי לראות למל' דקדושה היה אצל שרי פרעה דקליפה שראו אותה תחלה ויהללו אותה אל פרעה

(י) וזהו ויראו אותה שרי פרעה תחלה כו'. כי ענין ירדת האור דמל' דקדושה במל' דק"נ א"א כ"א ע"י בחי' שרי פרעה תחלה שיהללו אותה אל פרעה כו' ואח"כ ותקח האשה בית פרעה וד"ל. ובאור הענין יובן עפ"י כל הנ"ל בשרש בחי' ב' שרים דקנה חו"ב שר המשקים ושר האופים דמל' דקדושה שהן קנה וושט שהן בחי' ממוצעים בין הפנימית דמוחי' דפנימית לחיצונית השפע שנמשך בעורף

הנבואה דבלעם הרשע שאמר (במדבר כד, ד) מחזה שדי יחזה בו' וכה"ג וד"ל ואח"כ ויהללו אותה למל' דקדושה בהלל והודאה אל פרעה להוסיף יניקה למל' דק"נ (וכ"ז בבחי' גלות השכינה דוקא אבל בעליית המל' דקדושה כמו במלכות דשלמה היה להיפוך דבחי' שרי פרעה דמלכות דק"נ היו בתכלית הבטול במציאות לקבל יניקה ממל' דקדושה וכמ"ש בזה בענין תרין צפרין דינקין בכל ליליא ממל' דקדושה והן בחי' חו"ב דק"נ שנק' שרי פרעה דינקין בכל ליליא ממותרי השפע בנבול ומדה מחכ' שבמל' דקדושה (וכמו בימי יוסף שקבלו זקני חרטומי מצרים מחכמת יוסף וכמ"ש (תהלים קה, כב) וזקניו יחכמו. וכן בימי משה בנסים ונפלאות שעש' בעשר מכות נכנעו חרטומי מצרים ביותר בו' ויותר מכל זה היה בימי שלמה שאמ' בזה ע"פ אז תבאנה שתיים נשים זונות אל המלך (מ"א ג, מז) שהן עמון ומואב חו"ב דקליפה שנכללו ונתבטלו בחכמת שלמה מל' דקדושה בתכלית כמו שהיו כל מלכי העולם שולחים לו מנחה ושומעים את חכמתו כידוע וז"ש אז תבאנה אז דוקא ולא מקדמת דנא ויותר מזה יהיה במלך המשיח דכתיב ונהרו אליו כל הגוים בו' (ישע' ב, ב) בתכלית הבטול האמתי כנ"ל וד"ל) ולהיפוך בגלות השכינה בע' שרים דק"נ אע"פ שאנ' מלך אלקים על גוים בו' ובכל חכמי הגוים בו' ונק' מלך הגוים כנ"ל דקרו ליה אלקא בו' מ"מ נק' גלות השכינה שבחי' מל' דקדושה מלובשת בהעלם גדול במל' דק"נ להוסיף להם אור וחיות האלקי וז"ש ויראו אותה כנ"ל וד"ל):

פי' ויהללו בהלל והודאה שהוא ענין תוס' אור כמו בהללו נרו (איוב כמ, ג) ובהלל דפסד"ז בהללויה כידוע כך שרי פרעה מל' דקליפה יהללו את בחי' מל' דקדושה לפני פרעה דקליפה וכמו הללו את ה' כל גוים שבחוחו כל האומים בו' (תהלים קיז, א) וכן כל העמים תקעו בו' הריעו לאלקים בו' (שם מז, ב) וכידוע דכל הע' שרים דק"נ או' שירה בכל יום וע"י ההלל והודאה זאת דשרי פרעה דק"נ מהללים ומשבחים לאלקים חיים שהוא שרי מל' דקדושה המה ממשיכים תוס' אור הקדושה ויניקה יתירה מבחי' מל' דקדושה אל פרעה מל' דק"נ וז"ש ויהללו אותה אל פרעה בבחי' המשכה והתפשטות למטה שיוורדת מל' דקדושה להתלבש בתוס' המשכה במל' דק"נ ודוקא ע"י שיהללו אותה שרי פרעה וכ"ה בכל דור ודור דכל חכמי הגוים בו' (ירמיה יו"ד, ז) קרו ליה אלקא דאלקיא בו' וכתיב מי לא יראך מלך הגוים (שם) ואז מלך אלקים על גוים (תהלים מז, ט) להשפיע להם בחזונית בו' ואמנם הגם שמהללים ומשבחים כל חכמי הגוים וקרו ליה אלקא בו' וכיתרו שאמר (שמות יח, יא) עתה ידעתי כי גדול ה' מכל האלקים וכן נבוכדנצר שהודה ושבח בו' וכן כל ע' שרים בכל דור וזמן עכ"ז אין בחי' הבטול האמיתי כמו לע"ל דכתיב (צפנ' ג, ט) כי אז אחפוך אל עמים שפה ברורה לקרוא כולם בשם ה' ממש בו' וא"כ הרי התגלות השכינה בגלות אצלם דהיינו בבחי' ההעלם והסתיר כענין רם על כל גוים ה' (תלי' קיג, ד) בבחי' מקף בהעלם (כמשי"ת) וזהו ג"כ ענין ויראו אותה שרי פרעה בתחלה בראיה מרחוק דוקא כמו ראיה במראה

ג.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא מנחם מענדל - אדמו"ר ה'צמח צדק'

~ דרך מצותיך ~

מאמרי אדמו"ר הצמח צדק - תוס' ביאור לד"ה קדושים (שבת פ' אמור)

מאירים בה בגילוי בעת שמסתתרת בבריאה לא הי' יכול להיות כלל התהוות בעלי גבול שזה אי אפשר אם לא ע"י צמצומים והסתרות וזהו ענין הפסוקים שנאמר גבי אסתר ויהי אומן את הדסה היא אסתר בו' ובמות אביה ואמה לקחה מרדכי לו לבת, כי הדסה היא מל' דאצילות וכשמסתתרת בראש הבריאה נק' אסתר ע"ש הסתר אסתיר פני כי מסתלקים ממנה האורות עליונים שהאירו בה בעודה באצילות שאז מאירים בה כל האורות עליונים בגילוי ממש ונק' מה"ט כנישתא דכל נהורין משא"כ כשמסתתרת

להבין בתוס' ביאור ענין הקדוש הג' שהוא ענין גמ"ח, צ"ל לשון גמילת חסדים מהו ל' גומל וכ"ה ל' גומל חסדים טובים בו', כתיב כי חסד חפצתי ולא זבח ולהבין הפסוק דהנה נת"ל בענין בחי' הקדוש הג' שהוא מה שנמשך להמל' מו"א פ"ב אחר שנעש' תחלה נת"י ואח"כ מתגדלת להיות פרצוף ומתיחדת עם ז"א פ"ב, והענין דהנה המל' מסתתרת בבריאה להחיות נבראים בעלי גבול ולזאת נעש' בבחי' נקודה חדא כי נסתר כל פרצופה שבבחי' אצי' והמורח' שהיו מאירים בה מאו"א וז"א שאילו הי' כל האורות האלו

דאימא), וזהו הנק' גמילת חסדים פי' גומל כמו ויגמל שקדים שהוא תחלת הפריחה כשהוא פורח עדיין ולא נגמר לצאת כולה נק' גמול וכן הוא ענין עד יגמל התינוק שבעת שנגמל ונפרש מן המינקת והוא בקטנות נק' גמול כמו גמולי מחלב כו' וכמ"כ ענין החסדים עליונים כשצריכים להתמשך אל המל' בעלייתה בבריאה שצ"ל הגידול מעט מעט נק' גמ"ח שההמשכה בקטנות, וביאור הדברים דהנה כתיב והוכן בחדר כסא פי' כסא היא המל' והוכנה בחדר עליון דו"א להשפיל עצמה להחיות הנבראים ע"י עשרה מאמרות ואמנם באמת חסד דו"א הוא מרום ומובדל הגבה למעלה מחדר קטן כזה להיות ראש לשועלים ולהחיות רוח שפלים דנבראים המוגבלים וכמו שאמרו בזהר דלאו אורחי' דמלכא לאשתעי במילין דהדיוטא לומר יהי אור יהי רקיע כו' (אלא ב' הדברות שהן חכמתו העצמיות) וע"כ החסדים הנמשכים לכונו המל' נק' גמ"ח שהחדר עליון דו"א משפיל עצמו להיות חסד קטן שזהו פי' וענין גמול כנ"ל, והנה עם היות כי המשכות חסדים אלו ובחי' אומן את הדסה הנ"ל הוא בעלי' המל' מבריאה לאצילות אך המכוון בזה הוא בשביל שאחר קבלתה האורות אלו תחזור ותדר לבריאה להחיות רוח שפלים וזהו בחי' הקדוש הג' שהוא מה שנמשך גילוי האור א"ס הנק' קדש במל' שתשפיל עצמה בבי"ע כנ"ל וזהו ג"כ בחי' הגמ"ח ממש וז"ש כי חסד חפצתי ולא זבח שהוא ית' חפץ חסד דהיינו שתשפיע המל' בתחתונים להחיות רוח שפלים ולא זבח שהוא ההעלאה מלמטה למעלה, ואמנם תכלית ירידת המל' הוא ללקט הניצוצים שנפלו בשבת"כ מעולם התהו ששרשן גבוה מאד נעלה משם ס"ג אלא שנפלו למטה וע"י ירידת המל' המה מתבררים ומתגלה בזה שרשן הנעלה שבתהו וזהו ענין זורע צדקות כו' שנזרע בחי' המשכת חסדים וצדקות הנ"ל הנמשכים במל' שתרד לבי"ע ונק' גמ"ח שהם בחי' קטנות מאד וכמו הזרע הנרקב בארץ כדי שאח"כ יהי מצמיח ישועות בתוס' מרובה ע"י הכיורורים הנ"ל וד"ל:

בבריאה אינן מתגלים בה וזהו ענין כי אין לה אב ואם שנסתלקו המוחין דאו"א שהיו מאירים בה באצילות, ואזי לקחה מרדכי לו לבת כי הנה אחר הירידה הרי חוזרת לעלות באצילות והיינו ע"י מרדכי הוא בחי' יסוד אבא כמשי"ת אי"ה והוא האומן את הדסה מל' אומן את היונק שמאכיל אותו מעט מעט ומרגילו לאכול כמו ענין אומן פדגוג שנוכר במדרש והיינו משום שאילו הי' מאכילו הרבה לא הי' יכול לקבל מרוב קטנותו וע"י ההרגל מעט מעט הוא מרגילו שיוכל לאכול כראוי, כמ"כ התחלת עלי' המל' להקימה מעפרה שהוא מעולם הבריאה הנק' עפר אשר בקרקע המשכן ולהעלותה באצילות הוא בהדרגות כי א"א לה לקבל בבת אחת כל הגילוי אא"ס שבאצי' כי אין ערוך בין אצילות שהוא אלהות לבריאה שהוא בחי' בעלי גבול ואף שהוא מיוחדת בו ית' מ"מ כיון שנתמצצם בה האור וגילוי החיות להיות מקור לבע"ג אין הכלים שלה בערך לקבל גילוי האור הבחתי בע"ג שבאצי' ולכן בראשית עליותה נעשית נקודה ת"י דאזעירת גרמה כמ"ש במ"א ע"פ מאמר הזהר שחורה אני כו' שהענין דמכל בנינה שהי' בבי"ע נעשה אח"כ באצי' רק נקודה א' לבד ואח"כ מתגדלת עוד מעט מעט עד שמתייחדת עם ז"א פב"פ, וכ"ז הוא ע"י מרדכי הוא בחי' יסוד אבא שלא במקומו פי' כי מקומו דיסוד אבא הוא שמלוכש ביסוד ז"א אמנם כשמסתלקים המוחין מו"א לצורך בנין הנוק' אזי מתלבש יסוד אבא בהמל' שיסודה קצר ומתגלה הארת יסוד אבא לחוץ והוא בחי' מרדכי ופי' כי מרדכי מירא דכיא מר דרור פי' מר הוא מוחין דאבא כי מר הוא שמן המור ששמן הוא חכמה ומור שבחכמה הוא בחי' הריח והוא ענין גבו' דאבא שביסודו ודרור הוא מוחי' דאימא כי בינה נק' דרור עלמא דחירות והנה בחי' יסוד אבא הנ"ל הוא האומן את הדסה שמגדיל בחי' המל' לאט לאט (וזהו ג"כ ענין ששה חדשים בשמן המור כי כשצריכה הנערה שהיא המל' לבוא לפני המלך צריכה להתקשט ששה חדשים בשמן הוא מוחין דאבא וששה חדשים בבשמים הוא מוחין

ד.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שמואל - אדמו"ר מוהר"ש

~ תורת שמואל תרל"ג ~

נשא את ראש

הבחי' היותר נעלה, ויובן בהקדם ענין כובד ראש שארו"ל ברפ"ב דברכות אין עומדין להתפלל אלא מתוך כובד ראש, וצ"ל מה"ע כובד ראש קודם התפלה. הענין הוא דהנה

נשא את ראש בני גרשון גם הם, וכן כתיב גם בכלליות שבטי ישראל בריש ספר במדבר שאו את ראש כו' לגולגולתם, וצ"ל ענין נשיאת ראש בכלל הלא הראש הוא

חרס. וזהו שבתפלה יש ד' בחי' שהוא כנגד נר"נ ונשמה לנשמה, והיינו עד ב"ש הוא כנגד נפש ומב"ש עד יוצר אור הוא בחי' רוח ומיוצר אור עד ק"ש הוא בחי' נשמה וק"ש ותפלה הוא בחי' נשמה לנשמה (ואפ"ל שק"ש הוא ג"כ רק בחי' נשמה, ונשמה לנשמה הוא בחי' תפלה לבד שהיא בחי' ביטול במציאות ממש לאלקות, וזהו מ"ש ואחר הרוח רעש כו' ואחר הרעש אש כו' ואחר האש קול דממה דקה שהוא בחי' תפלה תמן קאתי מלכא שהוא בחי' שרש הנשמה שמתחברת עם הנשמה שבנוף כו'). וזהו שהתפלה נק' סולם וכמ"ש והנה סולם מוצב ארצה כו' דא צלותא, וכמו שבסולם יש ד' שליבות כך התפלה נחלק לד' בחי' עד ב"ש ומב"ש עד יוצר אור ומיוצר עד ק"ש וש"ע כו' ועי"ז נעשה התחברות הנשמה שבנוף עם שרש הנשמה, וזהו מ"ש מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה שהסולם מחבר את הארץ לשמים שהוא בחי' הנשמה שבנוף עם הנשמה שלמעלה כו'. וזהו ג"כ ענין תשובה כי תשובה אינה על עבירות דוקא שהרי ארז"ל שיהי' כל ימיו בתשובה, אלא תשובה הוא בחי' השבת הנפש למקורה ושרשה והרוח תשוב אל האלקים אשר נתנה כו' וזהו בחי' תשוב"ע כו'.

וזוהו מ"ש שקודם התפלה הוא רק בחי' נשמה באפו שהוא רק בחי' ואתה נפחת בי דהיינו רק הארת הנשמה ממה שמתלבשת בנוף ואין לה התחברות עדיין עם שרש הנשמה, רק אח"כ ע"י התפלה נעשה התחברות שרש הנשמה עם הנשמה שבנוף דהיינו שיהי' מאיר גילוי עצם הנשמה שהוא בחי' מולא של הנשמה בנשמה שבנוף כו'. והנה למעלה המל' נק' ג"כ תפלה וכמ"ש ואני תפלה שהוא קאי על בחי' מל', והיינו לפי שמל' היא נעשית מקור לבי"ע שהיא זו והארה בעלמא כו', וע"י התפלה שהיא בחי' נהורא תתאה קארי תדיר לנהורא עילאה נעשה עליי' המל' לאצי' כו', שהוא ג"כ התחברות הארה המתפשט בעולמות עם עצמות אוא"ס שלמעלה מגדר עולמות כו'.

והנה ארז"ל תפלות כנגד תמידין תקנו, הענין הוא דבקרבנות נא' ריח ניחוח להוי', והיינו שע"י העלאת הקרבן נעשה בחי' ריח עד שע"י נמשך להיות ניחוח הוא בחי' המשכה בשם הוי' שכולל כלליות הע"ס שיש שם הוי' בחי' ושם הוי' בוא"א, וי"ל שז"ע לה' הנראה ולה' סתם שנא' במזבחות דאברהם כמ"ש מזה בד"ה בחדש השלישי. וכמו"כ התפלה שכנגד תמידין יש בה ג"כ בחי' ריח שז"ע שארז"ל לבעל החוטם אני מתפלל לבעל החוטם אני מתחנן שהוא בחי' ריח, וכן ארז"ל כל האומר תהלה לדוד ככ"י מוכטח לו שהוא בן עור"ב, והיינו כי העור"ב הוא בחי' ריח כמ"ש והריחו ביראת ה', וכן גם התפלה נק' ריח כנ"ל.

ארז"ל כל הנותן שלום לחבירו קודם התפלה כאילו עשאו במה שנא' חדלו לכם מן האדם אשר נשמה באפו כי במה נחשב הוא, אל תקרי במה אלא במה, דקודם התפלה נק' רק נשמה באפו כו', ופי' נשמה באפו דהנה בנוסח התפלה אנו אומרים נשמה שנתת בי טהורה היא אתה בראת אתה יצרת אתה נפחת בי שהוא בי"ע וכתיב ויפח באפיו נשמת חיים, והנה האדם בכל יום הוא נעשה ברי' חדשה ולכן קודם התפלה הנשמה היא עדיין רק באפו פי' שאין לה התחברות עם הנשמה שלמעלה. ולהבין זה צ"ל מקודם מ"ש טהורה היא קודם אתה בראת, שלכאורה הי' צריך לכתוב בראת קודם טהורה היא, אלא צ"ל שטהורה היא למעלה מבחי' בראת, שבראת היא בחי' בריאה מאין ליש, משא"כ טהורה היא למעלה מבחי' בריאה שהוא בחי' שרש הנשמה שנש"י עלו במח' כו' שהוא בחי' ח"ע, ודרך כלל יש ד' בחי' בנשמה נר"נ ונשמה לנשמה. וע"פ לשון החסידות נק' נשמה לנשמה חי' יחידה שהוא בחי' אלקות שבנשמה, שנר"נ הם רק כלים לאלקות ואלקו' המתלבש בהם זהו הנק' נשמה לנשמה. והנה נר"נ הם מתלבשים בנוף, דנפש הוא ככבד כי הרים הוא הנפש, ורוח הוא בלב כי בלב יש שני חללים חלל השמאלי מלא דם וחלל הימני מלא רוח שהוא בחי' רוח החיים שבלב, ונשמה היא במוח כו'. והנה ידוע שמה שנמשך ונתלבש בנוף זהו חלק והארה מהנשמה אבל עצמות הנשמה נשארה למעלה קשורה ודבוקה באלקו' חיים, כי זהו הכלל שדבר שבקדושה אינו נעקר לגמרי, ולכן ארז"ל ע"פ והשימותי כו' קדושתן אף כשהם שוממים, ולכן הנשמה א"א שתהי' נמשכת כולה למטה רק הארה כו'. והגם דכתיב ונשמת שרדי תבינם, היינו שהוא רק כלי שע"י נמשך ונתחבר שרש הנשמה עם הנשמה שבנוף, אבל עצמות הנשמה היא למעלה משכל, כי שכל הוא בחי' התבוננות שנמשך מזה לאהבה את הוי' כי הוא חייד, משא"כ שרש הנשמה הוא בחי' מס"נ שלמעלה מהשכל וטו"ד כו', ונק' בצלמנו שהוא בחי' יחוי"ע ביטול במציאות ממש, רק שהוא ע"י תבינם שהוא בחי' מ"ש ותן בלבינו בינה להבין ולהשכיל שהוא להבין דבר מתוך דבר, והיינו תוך דבר הוא חיות אלקי המתלבש בעולמות שהוא בחי' ממכ"ע, ודבר הוא בחי' סוכ"ע, ולהבין דבר מתוך דבר היינו שע"י בחי' שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה שמושג ומובן זה היטב עי"ז יתבונן ג"כ בבחי' סוכ"ע ועי"ז נעשה כלי לגילוי עצם הנשמה.

וזוהו ענין התפלה שע"י התפלה נעשה התחברות שרש הנשמה עם הנשמה שבנוף כי תפלה הוא ל' התחברות וכמו נפתולי אלקים נפתלתי וכמו התופל כלי

ה.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שלום דובער - אדמו"ר מוהרש"ב

~ המושך תער"ב ~

וידבר ה' אל משה ואהרן לאמר, ש"פ חוקת, תרד"ע

מאיר עצם חכמתו כו', ולכך נק' פנים ע"ש הפנימיות כו', וגם פנים הוא ל' פונה דכאשר קוראים לו נפנה בפנים שזה הוראה ששם מלוכב כל העצמות כו', וכמו פנה אלי וחנני כו' וכמו ממקומו יפ' ברחמיו כו' ממקומו העצמי דפנימיות ועצמות א"ם כו' שזהו בחי' פנים כו'. וזהו כללות ההפרש בין ש' ס"ג דתהו לש' מ"ה דתיקון דש' ס"ג עם היות שהוא מפנימיות א"ק ה"ו בחי' התגלות והתפשטות לכד כו', וש' מ"ה שממצא דא"ק הגם שבא בדרך בקיעה ה"ו בחי' פנימיות ועצמות ממש כו' וכמש"ת.

וע"פ הנ"ל יובן ענין פרה אדומה, דהנה כתיב מי יתן טהור מטמא, ואי' במד"ר זה אברהם מתרח כו' לא אחד יחידו של עולם כו', דהכירור דאברהם מתרח ה"ז בירור מנקה"ט לגמרי וזהו דוקא מיחידו ש"ע בחי' אתה הוא חד כו', דהרי כל הבירורים הן ע"י החכ' וכמא' בחכ' אתבירורו כו', אך ענין הבירורים הוא רק להפריד את הטוב מן הרע בורר אוכל מהפסולת לא שהרע עצמו יתפך לטוב, אבל בכדי שהרע עצמו יתפך לטוב זהו מבחי' יחידו ש"ע היינו בחי' הכתר כו', וכמו"כ בכדי לטהר טמא מת שהוא אב הטומאה שזהו מנקה"ט שאין זה בדרך בירור שהרי אין בהם טוב כלל כ"א הוא שהרע יתפך לטוב זה צ"ל דוקא מבחי' העצמות דהיינו ש' מ"ה שלמעלה מבחי' מ"ה דחכ' כו', וכמשנת"ל פרס"ד דבכח העצמות הוא גם להפך הכחות בעצם הטבע שלהם כו'. וז"ש והי' אמונת עתיד כו' חכמת ודעת חכמת סדר קדשים ודעת סדר טהרות להיות דסדר קדשים מדבר בענין הקרבנות שזהו בירור דק"נ ה"ז מבחי' החכ' כו', אבל סדר טהרות הוא לטהר את הטמא זהו דוקא ע"י הדעת שמחליף מקום פנימיות הכתר כו', וזהו שאי' במד"ר כיון שהגיע לפ' אמור אל הכהנים לנפש כו' אמר משה אם נטמא זה כמה תהי' טהרתו לא השיבו מפני שאין זה בכח הבירורים דתורה דאורייתא מחכ' נפקת כו', ובכל דבר הי' אומר לו טומאתו וטהרתו שזהו בירור דק"נ אבל ט"מ מנקה"ט אין זה ע"י החכ' כו', וזהו שנתכרעו פניו של משה שלא נמצא לזה טהרה ע"י החכ' כו', כיון שהגיע לפ' פר"א א"ל זו תהא טהרתו דקידוש מי חטאת הוא בחי' ח"ע ומו"ם דא"א בחי' מלא דברולחא כו' כמ"ש באגה"ק סי' כ"ח, וזהו"ע מים חיים דמים הוא בחי' חכ' ומים חיים זהו בחי' ח"ם בחי' פנימיות הכתר כו', ומזה תהי' טהרתו של ט"מ

(רסו) **ונמצא** יובן שיש מעלה בגילוי הפנימיות והעצמיות בהבל הדבור הגם שהוא בחי' הבל חיצוני מ"מ יש בזה התגלות יותר מבפנים, שהרי לא נמשך בו בדרך דילוג ממהות למהות אלא בממשות הבל עצמו יש כח וחיות העצמיות כו', ואעפ"י שהוא חיצוני דחיצוניות מכל מדרי' האורות שבנפש כנ"ל שהוא לבוש נפרד כו', מ"מ ה"ה מרוחניות שבנפש והוא בבחי' כלי אל האור כו' כנ"ל, אבל הארת העצמיות והפנימיות שמאיר בהפנים הרי אינו נראה שם מהות ועצמות הנפש כמו שהוא רק ע"י הפסק הכלי גשמי של הפנים והמצח שהוא עצם ובשר ועור גשמי כו', ויש יתרון מעלה בפנים ששם בא בחי' הפנימיות והעצמיות ממש שלמעלה מכל בחי' גילוי כו' ומתגלה בזה בחי' העצמי והאור מה שלא יוכל לבא בהבל הדבור כלל כו'. וה"ו ע"ד ההפרש בין החיות שבאברים להחיות שבשערות, דבאברים הרי נמשך החיות ממש מהמוח ככל האברים גם בצפורן שברגל כו', משא"כ בשערות בא חיות הנפש ע"י הפסק עצם הגלגלת שאין זה מהות החיות כו', ויש בזה יתרון דבקיעת השערות הוא ממותרי מוחין דוקא דמחמת ריבוי האור בוקע ויוצא בהשערות כו' (ולכן שערות חזק מורים על מוחין גדולות כו') וכמ"ש במ"א, רק דבשערות אינו בא בגילוי ממש כ"א שמתעלם האור כו', וה"ו כמו הסתר המשל והחידה כנ"ל ובפנים הרי קירון עור בא בגילוי ממש כו', ומ"מ יש יתרון מעלה בדבור שאין כאן דבר המפסיק ומתלבש מהות האור והחיות כו', רק שזהו עצמיות הכחות המתגלים לא העצמיות ממש, שהרי בחזות עצמות הנפש ממש אינו בא בהבל הקול כו', וכמו בצעקת הלב שלמעלה מצעקת הקול כו' וכמ"ש במ"א, ויש יתרון מעלה בהארת פנים דעם היות שבא בדרך הפסק מ"מ ה"ז מבחי' העצמות ממש שבא בהפנים ויש בזה ריבוי גילוי אור מאד גם שבא בדרך הפסק ודילוג כו', שהרי יתפעל אדם ויתחזק בנפשו מאור פני מלך אליו בפנים מאירות ביותר הרבה יותר משידבר לו דברי אהבה וחשק רב ברוב עוז וחיבה כו', וגם כנ"ל דהוד מלך נראה בפניו דוקא לא בדבור שהוא בחי' הדר מלך לכד כו', לפי שבפנים דוקא מאיר כל הפנימי' והעצמית יותר כו', וע"כ עיקר התגלות השמחה או בשורה טובה הוא בפנים דוקא לא במקום אחר, וכן חכמת אדם תאיר פניו דוקא שלמעלה מהכיל בכלי הדבור כלל כו' (וכנ"ל דבראיית פני המשפיע

דעצם מצות פר"א היא מש' הוי' דעתיק רק שבא בבחי' החכ' כו', וזהו וידבר הוי' אל משה דש' הוי' דו"א מגלה זאת חקת התורה אשר צוה הוי' ש' הוי' דעתיק כו', והיא מצות פרה אדומה לטהר טמא מת שהטמא יהפך לטהור כו'. קיצור. ויש מעלה בדבור שהוא גילוי שלא בדילוג, ומעלה בהארת פנים שהוא גילוי העצמות שאינו בא בדבור. וע"ד חיות האברים וחיות השערות, ושערות העלם, בפנים גילוי העצמות בדרך דילוג, ולכן נק' פנים. גם פנים ל' פונה שנפנה הפנים, והו"ע ממקומו יפן ממקומו העצמי. וז"ע פרה אדומה לטהר ט"מ שהטמא יהפך לטהור ע"י שם מ"ה בחי' עצמות, וזהו ב"פ הוי' הא' בו"א והב' בעתיק.

להפך הטמא לטהור כו'. ומה שלא השיבו י"ל שזהו ע"ד שתוק כך עלה במח' כו', וכשהגיע לפ' פר"א היינו מה שנמשכה בחכ' כי גם בחי' העצמות נמשך בחכ' רק שזהו בעצם למעלה מן החכ' כו'. וזהו זאת חוקת התו' דפרה אדומה היא בעצם למעלה מהתורה שהיא בחי' חכ' כו' ולכן נא' בה חוקה שלמעלה מטו"ד כו', ומ"מ נא' בתורה דהיינו מה שנמשך בהחכ' מה שלמעלה מן החכ' בעצם כו' ולכן נאמרה בתורה רק שנא' בה חוקה כו'. וזהו מ"ש אשר צוה הוי' דהנה ידוע דבכ"מ שנא' ב"פ הוי' הא' בו"א והב' בעתיק, וזהו וידבר הוי' אל משה ש' הוי' דו"א דזהו ש' הוי' דסדר השתל', זאת חקת התורה אשר צוה הוי' ש' הוי' דעתיק

1.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא יוסף יצחק - אדמו"ר מוהריי"צ

~ ספר המאמרים תרפ"ט ~

הוי' יחתו מריבו - יום ב' דראש השנה, תרפ"ט

התשו' נעשה מרוצה עוד יותר מהקודם מפני שגילוי העצמות הם אז ע"י המשכת העצם.
(ח) וזהו העבודה דר"ה שממשיכים אור חדש מפנימי' ועצמו' אוא"ס ב"ה דלהיות ידוע דעצמות אוא"ס הוא פשוט בתכלית והוא למעלה מנדר השתל' שסובב ומקיף כללי' ההשתל' מרכ"ד עד סוכ"ד דהיינו מראשית פרצוף דא"ק עד רגלי העש' בהשוואה ממש, וכמ"ש ומתחת זרועות עולם דכולם שיום ממש, והתהוות ההשתל' הוא ע"י צמצום שהי' באוא"ס ב"ה שנתעלם בחי' כח הא"ס וכל"ג ואחר הצמצום נמשך גילוי הקו שממנו כל ההשתל' כנודע, ואיתא בע"ח שחקו הוא כעין צנור הנמשך מאוא"ס וה"ז עד"מ כמו צנור המקלח מים מנהר גדול שבו וע"י נמשך המים לכלים רבים ואם הי' נמשכים מן הנהר עצמו הי' שוטף את הכלי לגמרי דענין השטיפה הוא בג' פנים שונים, הא' דמפני גודל קלוח המים דמי הנהר הגדול וגודל תקיפתם יכולים המה לשבור הכלים לגמרי, והב' שאפשר שהכלי לא ישברו אבל יבטלו מתורת כלי, דכל כלי היא כלי לקבלה בתוכו דוקא וכאן הנה מפני גודל הקילוח של המים, הנה המים הנכנסים יוצאים חזרה ומים אחרים נכנסים וגם המה הם בלתי מתעכבים רק חולפי' ועוברים וכאלו לא הי' בכלי כלל, והג' דמפני גודל הקילוח של המים וקומן הכלי הנה המים שוטפים את דופני הכלי מבחוץ ואינם נכנסים כלל

(ז) והנה מצות תשובה הנה המשכתה למטה הוא מבחי' עצמות א"ס ממש שלמע' מבחי' גילוי וכמ"ש כי המצוה הזאת אשר אנכי מצוך כו', ונודע דהיינו בחי' אנכי אנכי הרי המשכתה למטה הוא מבחי' אנכי מי שאנכי כו', וע"כ כל ענין התשו' הוא דוקא בבחי' פנימי' הנפש דוקא וכמ"ש לך אמר לבי בקשו פני וכתו' ממעמקים קראתיך, דכן הוא גם במדרי' דתשו' תתאה שהוא החרטה על העבר וקבלה על להבא שזהו עיקר התשו' ע"פ פשוט וכמ"ש הרמב"ם הל' תשובה פ"ב הל' ב' ומה היא התשובה שיעזוב החוטא חטאו ויסירו ממחשבתו ויגמור בלבו שלא יעשה עוד שנא' יעזוב רשע דרכו וגו' וכן יתנחם על שעבר שנא' כי אחרי שובי נחמתי הרי צ"ל הדבר נוגע בפנימי' לכו ויתחרט באמת, כמ"ש הרמב"ם שם ויעיד עליו יודע תעלומות שלא ישוב לכסלה עוד, וזהו כאשר מתחרט באמת ועוקר רצונו מזה אז לא ישוב עוד והחרטה באמת הוא כאשר הענין נוגע לו בפנימי' נפשו אז ה"ה מתחרט באמת ועוקר רצונו, וזהו תשו' תתאה, וכ"ש תשו' עילאה שהוא בבחי' פנימי' הלב, והיינו דמצות תשובה הוא המשכת בחי' עצמות בעל הרצון וע"כ בנפש הוא ג"כ בפנימי' ועצמות הנפש ועי"ז ממשיכים בחי' העצמות דא"ס ב"ה, וזהו שע"י התשו' חוזרים ונמשכים גם הרצונות שנסתלקו מפני שנמשך בחי' העצם ועי"ז נמשכים ממילא כל הגילויים וזהו מה שע"י

למטה אשר אנכי מי שאנכי מצוך ולכן החזרת הגילוי רצונות שנסתלקו שנעשה ע"י התשובה הוא שע"י המשכת העצם נמשכים הגילויים בדרך ממילא, והוה העבודה דר"ה להמשיך אור חדש מפנימו' ועצמו' אוא"ס הפשוט שלמע' מכל ההשתל' דהתהוות העולמות הוא ע"י הצמצום ואח"כ נמשך אור הקו, ויבאר המשל דצנור שע"י נמשכים המים מהנהר הגדול.

בהכלי אפי' בדרך מעביר ג"כ, ורק כאשר המים נמשכים ע"י הצנור שבו מתצמצם מי הנהר ובעברו בשמח הארץ נמשכים ממנו המים לכלים רבים הנמצאים סביבו עד שיתמלאו תמיד מן הצנור הזה, ובהכרח שיש צנורים פרטים המסתעפים ממנו כדי שתעבור השפע ע"י לכל כלי וכלי בפרט וגם הכלים היותר קטנים יכולים המה לקבל את שפעת המים. קיצור. יבאר כי ע"י מצות תשובה הוא המשכת העצמות

~ לקוטי דיבורים – בלה"ק ~

יו"ד שבט, ה'תש"ט

* * *

תורה היא שכל אלקי. תורה מסבירה את השכל האלקי בדוגמאות ברורות ובהירות מחיי היום יום, שאנשים רגילים חשים וחווים.

משלים ודוגמאות כאלה הם מבעלי החשיבות הגדולות ביותר בהבנות התורה והחכמה, אלה הם האמצעים הנכונים להבאת ההבנות של תורה ומצוות לשכבות הרחבות של עם ישראל, ה' עליהם יחיו. אכן, קיים הבדל בין הרגש – רגש – לבין השכלה – הבנה, שלאמיתו של דבר הם שני מובנים שונים.

ברם, כיוון שלימוד התורה הוא מצוה מן התורה, שהבנת המצוה היא ידיעת התורה, להבין בשכל על ידי הסברים ודוגמאות מסויימים – מהווים המשלים וההסברים השכליים חלק חשוב מהתורה והמצוות.

* * *

את האמור לעיל בקווים קצרים כלליים, יכול כל אחד להסביר לעצמו, פחות או יותר, בדוגמא של נגינה. בנגינה ישנם חלקים שונים, המלים והנגינה כשלעצמן, כמאמר החכם³ "הלשון קולמוס המוח והשכל, הקול קולמוס הלב וההרגש".

באופן כללי משמעות הדבר, שלשון – מלים – וקול, מגלים את הרגש וההבנה של פנימיות הנפש.

בחיי היום יום, רואים אנו שמי שמגונן ומסנגר על עצמו או על הזולת, הרי כשמגיע לנימוקי ההגנה העיקריים, הופך למראה רציני ולקול תקיף המתמקד בקריאה אחת ויחידה.

בנגינה רואים אנו, שכל אחד חש ומרגיש את הנגינה

שיחת כ"ק אדמו"ר שליט"א

אור ליום ד' יו"ד שבט, תש"ט

יום היארצייט של הרבנית הצדקנית מרת רבקה נ"ע בעת ביקורם של המתעסקים בהחזקת ישיבות "תומכי תמימים ליובאוויטש" לקבל ברכתו הקדושה של כ"ק אדמו"ר שליט"א

אהבת ישראל, לאהוב יהודי, היא מצוה מן התורה, כמו אהבת השם יתברך ואהבת התורה.

שלשת הנאהבים: השם יתברך, תורה ובני ישראל, דומים באופן כפי שהם צריכים להיות נאהבים.

אהבת התורה, לאהוב תורה, אין בכך שום הבדל בין האהבה לחומש בראשית או חומש שמות או ויקרא במדבר ודברים, או נביאים וכתובים. אותו דבר גם בקשר למשניות, גמרא בבלי או ירושלמי, מדרשים וזהר.

חז"ל אומרים¹ על הפסוק² אורח חיים פן תפלו וגו' – אל תהי' יושב ושוקל מצותיה של תורה, כולם מרוצה אחד ניתנו וא"ל אחד אמרם. ולכן כל אימרות והסברי התורה שווים אצל כל בני ישראל מצד רגש הנשמה.

ההבדל שיכול להיות, ואכן קיים בבני ישראל, הוא בשכל, בהבנת התורה, בהסברת פרטי עניני המצוות ומשמעותן, אחד מבין יותר, השני – פחות. ברם, זה אמור רק לגבי ההבנה של תורה ומצוות. אך, מצד רגש הנשמה כל בני ישראל, מבינים ולא מבינים, שווים.

הסברת הדבר הוא:

שכל ניתן להימסר במילים, ואילו רגש אינו ניתן להימסר במלים.

(3) מובא בחובת הלבבות שער הבחינה פ"ה. ובשל"ה שער האותיות ריש אות כ' מביא: אמרו רז"ל הלשון קולמוס הלב.

(1) ראה דברים רבה ו, ב.

(2) משלי ה, י.

להם דברים קטנטנים, אפילו פיסת קש המתגלגלת ברחוב ובאה הרוח ומעבירה אותה ממקום למקום, הרי זה בגלל כוונה של השגחה פרטית. וכך הדבר בכל הנבראים של דומם-צומח-חי-מדבר, ובפרט בבני ישראל ובפרטי פרטיות בשומרי תורה ומצוות ומחזיקי תורה – הרי ודאי וודאי שהכל הוא בהשגחה פרטית.

* * *

כעת אני חש במוחש בהשגחה פרטית. מלאו חמשים שנה מאז ייסודה של ישיבת תומכי תמימים בליובאוויטש.

ליובאוויטש היא עיירה קטנה מלאה קבצנים שבקושי השתכרו ללחם ולחלב חמוץ. מי שאופשר לו לקנות לכבוד שבת רגל-שור היה נחשב לבעל-בית יפה. כשאבי נ"ע הקים את ישיבת תומכי תמימים לא רצה לקבל כספים מהציבור, כדי שלא יאמרו לו דיעות בניהול הישיבה, ואכן היה קשה לארגן את הישיבה. אמרה לו אמו, אמי זקנתי הרבנית רבקה נ"ע: מה אתה מצטער, מה שנאכל אנחנו – יאכלו גם הם.

וכך היה. אלה שהתקבלו בישיבה, האכילה אותם אמו הרבנית הצדקנית מרת רבקה.

ראו עתה את ההשגחה הפרטית הקדושה האלקית. במלאות חמשים שנה מאז, התאספנו כאן, יהודים ממקומות שונים, בתור כאלה שמחזיקים אותה ישיבה שלפני חמשים שנה האכילה אמי זקנתי הרבנית הצדקנית מרת רבקה את תלמידיה הראשונים של הישיבה, והיום הוא יום הזכרון של הרבנית הצדקנית מרת רבקה. רואים הרי בכך השגחה פרטית ממש.

* * *

אלה שיודעים מאמרי חכמינו ז"ל המתארים שכר הנשמות בגן-עדן על המעשים הטובים שעושים בעולם הזה, וניחוננו בחוש הדמיון, יכולים לתאר לעצמם, פחות או יותר, את המתרחש היום בגן עדן, ביום הזכרון של הנשמה הקדושה שאיפשרה לפני חמשים שנה את ייסודה של ישיבת תומכי תמימים בליובאוויטש.

כל הנשמות הקדושות של הרביים והצדיקים הקדושים שבגן עדן, ממליצות טוב ומבקשות רחמי שמים על כל המחזיקים והמתעסקים בהחזקת ישיבת תומכי תמימים, עבורם ועבור בני ביתם, הצלחה ואריכות ימים.

יתן השם יתברך שזכות הרביים והצדיקים תגן על כל היהודים האלה, הם ובני ביתם, וכן על הישיבה, שכולם יגדלו בהצלחה: הישיבה – בתורה וגם בגשמיות, והבעלי בתים – בגשמיות וגם בתורה.

באופן אחר. ברם, דבר זה אמור לגבי המאזינים לנגינה, ואילו במנגן עצמו, הרי ההרגש הוא אחד.

אותו דבר כששומעים ומבינים דבר שכל, הרי כל אחד מבין את השכל באופן אחר. ואילו מבחינתו של משמיע השכל הרי השכל הוא אחד.

דבר נוסף בנגינה. יש שהניגון מתנגן מעצמו, ויש שמוכרחים לנגן, אמנם לא מתנגן לו אבל הוא מנגן מפני שמוכרחים לנגן. נגינה בדרך כלל היא לפי מהלך הנפש, אך יש שמנגנים מפני שמוכרחים לנגן, כלומר, מתגברים על ההרגשים. הרי למרות שמנגן אומן יכול להחביא את רגשותיו, אך הוא עצמו חש שזו הוראת שעה בלבד.

* * *

אומר אני זאת כלפי זה, שכולנו בני ישראל החיים במדינה זו ובשאר המדינות החפשיות, בהן שורר היושר של חופש האדם וחופש האמונה, כמו במדינה זו, הרי אנו בני ישראל מסודרים פחות או יותר ואין ב"ה שום הפרעות על לימוד התורה וקיום המצוות.

כולנו, בני ישראל החיים בחסד השי"ת באמריקה ובשאר המדינות החפשיות, צריכים לזכור תמיד, ובכל התכנסות משפחתית או חברתית, לעשות כל האפשרי להביא נוחם ועזרה לחיי הגשם והרוח לאלפים הרבים של היהודים שבורי הלב במדינות השונות שעדיין לא הגיעו לחוף מבטחים, הרי ממילא לא מתנגן. אינני מתכוון דוקא עלי, בהרגישי את אהבת ישראל האמתית, כוונתי בכלל, שכל בני ישראל צריכים לחוש ולהרגיש כך.

* * *

יכולים לעשות הרבה יותר, וכמו למשל משא כבד הרי הרבה אנשים יחד יש בכוחם להרימו בקלות. לאמיתו של דבר, טמונים בכך הרמאות והפחד שהאדם מרמה ומפחיד את עצמו. כשאומרים שזקוקים לדבר מסויים מאה אלף או רבע מיליון דולר, נפחדים ומרמים את עצמם שאי אפשר לשאת בכך, אבל באמת יכולים לפעול הרבה מאד.

* * *

הפלגנו בדיבורים אודות כסף, הבה ונדבר כעת ל"נקודה", כלשון אמריקה.

אחד מהדברים שחידש מורנו הבעש"ט נ"ע הוא אהבת ישראל, לאהוב יהודי, לא רק גאון וצדיק, חד בדרא (יחיד בדורו), אלא יהודי בתור יהודי.

הבעל-שם-טוב גם לימד אותנו להתבונן בהשגחה פרטית שישנה בכל הדברים גם באלה שאנשים קוראים

~ רשימות אדמו"ר מוהריי"צ ~

אבות החסידות

קטע ממכתב כ"ק אדמו"ר שליט"א מה שכתב לאחד מחתניו הרבנים שליט"א בנוגע למאמרו "אבות החסידות" שכתב בהיותו במאריענבאד כ"ג מנ"א תרצ"א.

לג.

בבואנו בהשיבה, ראינו והנה איש זר לבוש בגדים קרועים, תרמילו על כתפו ומקלו בידו בא להשיבה, וישב על אחד הספסלים, ויתבונן לכל הנעשה בהשיבה.

כעבור רגעים אחדים קרב אלי האיש וישאלני, אי' הגאון הריש מתיבתא, כי דבר סתר לו אליו, ואתן לו שלום ויחזירני שלום.

וישאלני האיש לאמר, האתם הוא בחיר התלמידים, היושב ראשונה בשנים היושבים את הריש מתיבתא בשולחן התורה, ואען אנכי, ויאמר ברוכים תהיו.

ויחזור האיש את דבריו לאמר, כי דבר סתר לו אל מורנו ורבנו, ויבקשני כי אוליכהו לחדר הריש מתיבתא. ואומר לו, כי אין זה לפי כבוד תורתו, רק אמסרהו על יד אחד התלמידים, להורותו הדרך, ויאמר אף על פי כן, ואומר, לא.

האורח הלך עם אחד התלמידים לחדרו של מורי ורבי הקדוש, ואנכי ישבתי ללמוד את שיעורי מבלי שים לב אל האיש ואל שיחו עמי, וארגיש כי רוחי טובה עלי במאוד מאוד, ואלמד בעונג רב כמה שעות רצופות מבלי הרגיש את צום היום, ומבלי ראות ומבלי שמוע מכל הנעשה סביבותי.

וכעלות המנחה אשר בכל יום היינו זהירים במנחה גדולה, אמנם ביום התענית בכלל, וביום צום כיפור קטן בפרט, היינו מזמינים עצמנו לשמוע ה'דברי כבושים', שיאמר לנו מורנו ורבנו בעת תפילת המנחה, וכל אחד מהתלמידים הי' יושב לו מקום אשר בחר לו, ויושב ומהרהר בתשובה.

הרבה מידות בתשובה, זה בוכה על אשר לא דקדק יפה באותיות של קריאת שמע, זה מיילל כי החסיר בשקידת לימודו, וזה מודה בינו לבין עצמו על חטאיו ופשעיו בעון כבוד התורה וכבוד ת"ח, זה בוכה וזה בוכה וכולם יחדיו שבים אל ד' בכל לבבם, נפשם ומאודם.

שתי שעות קודם תפילת המנחה ביום צום כיפור קטן, היו מוגבלים לתשובה בין אדם למקום, גם על עבירות שבין אדם לחבירו, ומפייסים זה לזה בבקשה מעומקא דלבא בהכנעה גדולה.

גם אני הייתי עסוק בתשובה, וישבתי בפניה רחוקה ופשפשתי במעשי, והנה קרב אלי אחד התלמידים משולחן הטהור, ויאמר לי כי מורנו ורבנו הקדוש קורא אותי אליו החדרה לשולחן התורה, ואשר בן מורנו ורבנו הגאון הצדיק איש אלוקים כבר שם, ומחכים עלי, ואמהר וארוץ לחדר מורי ורבי הקדוש.

בבואי לחדר מורי ורבי הקדוש, ראיתי והנה רוחו של מורנו ורבנו טובה עליו במאוד מאוד שלא כדרך הרגיל, ואף כי יום כיפור קטן הי' היום ההוא, אשר מו"ר הקדוש וכל בני הישיבה יושבים בתענית ומכנינים עצמם לתפילת המנחה.

ומה מאוד נפלאתי אשר בעוד שעה קלה ילך מורי ורבי הקדוש להטיף מוסר, הנה רוחו טובה עליו בפני קדשו מאירים וצהובים, אשר גם בשמחת תורה לא ראיתי פני מורי ורבי הקדוש מאירים כמו בשעה ההיא.

לד.

ואני הנה עודני מתפלא הפלא ופלא על טיב רוחו הנעימה של מורנו ורבנו הקדוש ביום הצום הזה, ביום כיפור קטן, הנה עוד נפלאתי אשר בהתקרבי למורי ורבי הקדוש, עמד מורי ורבי הקדוש על רגליו מלא קומתו ואמר, ברוך הבא, אהובי תלמידי הגאון הצדיק, הצדיק תמים הברוך מאת נביא ד', המיועד בכל עת לבשר ענוים דברי קודש תורתו, מרנא ורבנא הרב רבי שילם יהודא.

ועתה – אומר מורנו ורבנו הקדוש לבנו הגאון ולי – שבו, ואגידה לכם ישוב נכון בקושיית תלמידי שולחן הטהור, ויאירו עינינו ונשבעה טוב תורתנו הקדושה.

שעה גדולה דיבר מורנו ורבנו בישוב הקושיא העצומה של שולחן הטהור, וככלות מורנו ורבנו הקדוש לבאר את הישוב, אמר, הידעתם מאין בא לי חידושי תורה אלו, קודשא-ברוך-הוא ראה בצערי וישלח לי את אליהו הנביא זכור לטוב ויגד לי את הדברים האלה אשר אמרתי לכם.

עודני משתומם על דבר גאונות הישוב ומשתאה על אודות סיפורו של מורי ורבי הקדוש, אשר אליהו הנביא זכור לטוב נגלה אליו בהקיץ, ועל חשיבותו של מורי ורבי הקדוש אצל הקודשא-ברוך-הוא לשלוח לו מלאך לגלות לו סודות התורה, והנה מורי ורבי הקדוש פונה אלי לאמר:

גם אתה – אומר לי מורי ורבי הקדוש – זכית לדבר עם אליהו הנביא זכור לטוב, ויברך אותך, גם מצאת חן טוב בעיני קדשו, ויחפוץ לקחתך עמו ללכת אלי בלמדו עמי הישוב, ואתה מאנת להורותו הדרך אלי, ותמסרהו על יד התלמיד החשוב ר' ארי' לוי.

בשמעי, כי זה האיש קרוע הבגדים הי' אליהו הנביא זכור לטוב, ואנכי בעוונותי הרבים, לא זו בלבד שלא זכיתי לשמוע דברי תורתו, אלא עוד פגעתי בכבודו, נפלתי על פני ואבכה במר נפשי, ואבקש את מורי ורבי הקדוש, שיסדר לי תיקון ותשובה, ואצום חמש הפסקות לילה ויום, עד כי ידעתי נאמנה, כי ד' העביר את חטאתי, ואקבל עלי להיות שוקד במידת הענווה.

בעת ההיא, ואני בן עשרים ושמונה שנה, והנה על פי עצתו של מורי ורבי הקדוש, הלכתי בגולה בתוככי העניים ההולכים מעיר לעיר, והתעכבתי בגולה כשלוש שנים בהסכמת ביתי וברשותה.

בבואי חזרה, מצאתי כי מורנו ורבנו הקדוש חלוש בבריאותו, ותלמידי הישיבה שוקדים בלימודם, ומורנו ורבנו הקדוש העמים עלי עול הקדוש של הישיבה הקדושה.

יותר על שתי שנים חלה מורנו ורבנו הקדוש את חליו, אשר בה עלה השמימה וחיי לרבנן שבק, וכעבור כשנה הנה בהסכם כל זקני הגאונים וז' טובי העיר ופרנסי הקהילה, נתקבל התלמיד ותיק הגאון החריף ובקי הר' יחיאל מהלוסק להיות לראב"ד, ממלא-מקום מורנו ורבנו הקדוש.

~ אגרות קודש - אדמו"ר הרי"צ ~

אוי שמים, מה שבא בגורלינו ר"ל חורבן כפול ברו"ג, כי החשך יכסה ארץ, העם הקדוש והטהור הלה אשר בכל פינה וזווית לב הפשוט מישראל מתגלגלת פנינים ממש, מדות טובות, אהבה, רגש, חוס, ואור דעת, גם הפשוט שאינו יודע תורה, ורק שהתחכם בכתלי ביהמ"ד בין מנחה למעריב, וממעל לראשו חלפו עברו, מאמרי רבינו ז"ל, מפורש יוצא מבעל האגדה, או עמד בסוד קדושים רבה בש"ק בעת אמירת דא"י ושאר לימודים, הנה מוחו עובד, לבו מלא עדן, ולקול הקורא איליו בחסד וחיבת הקדש, מהרה יתעורר, ובלהט להב ראש קדש יבער בשלהבת עוז ותעצומות לכל דבר שבקדושה, וטוהר תום לב, האם כאלו יעבדו בזעת אפים, להשיג פרוסת לחם. הוי אבינו שבשמים, למי עוללת כה, לבניך, בני אהוביך, זרע קדש, אשר צור גזעם גם במבול הסתר והעלם בגבורת לב ובדעת מישרים ישמרו, מה ידאב לב בשר בראותו כל זאת.

ידענו אלקים ידענו כי אך טוב וחסד מאתך יוצא, ולתכלית אין סוף הכל נמשך, אבל למה יאמרו הגוים, כי זרועם וכח ידם עשתה כל זאת, הושיעינו ורחמינו כי מר מאד מר, והמתק לנו, יראה חסדיך בטוב הנראה והנגלה.

ב"ה, א' דר"ח תמוז תרפ"א

כבוד ידידי הנכבד וו"ח אי"א מו"ה
חיים דוד שי שו"ב

שלום וברכה

בטח קיבל מכתבי העבר ובו היו רשימות כלליות ממה שהתקבל עד ט' סיון, ועתה התקבל בחדש סיון כזה ט' סיון, א) ע"ס מה' אייר, ב) ט"ו מט"ו בו, ג) ב"א בסיון, ט"ו מ"א אייר, ד) ב"ז בו ששים (בלא זמן), ה) ב"ז שלשים מה' בחוקתי, ו) ב"ז בו שלשים מ"ב אייר, שלשים מ"ה בו, ז) ב"ז בו, ששים מט"ו אייר, שלשים מ"ב אייר, שבעים וחמשה מער"ח סיון, ח) ב"א בו, תשעים מ"ד סיון, ט) ארבעים וחמשה מ"ד סיון, י) ב"ט בו, שלשים מ"י אייר, ששים מ"ב אייר, ששים מ"ה אייר, בס"ה ששה מאות ארבעים וחמשה.

והאל הטוב יהי בעזר כל העוסקים והמתעסקים, התומכים וסועדים, להצליחם בכל עניניהם בגו"ר, בזכות אבות העולם, המכירים באמיתת החסד שעושים עם זרעם וזרע זרעם, וירחם השי"ת עמו ועדתו ברוחניות ובגשמיות, כי קשה כח הסבל, בשניהם גם יחד.

יתן השם יתברך התעוררות לתשובה אמיתית, תשובה פנימית, ותשובה עילאה, ויומשך בפועל ממש בכל אחד ואחת, שתהיה חרטה גמורה על העבר וקבלה טובה על להבא, מתוך הרחבה, ומתוך שמחה וטוב לבב לקיים רצונו יתברך
מברכה ערב יום הכיפורים, ה'תשכ"ח

נֵר שַׁבֵּת שֶׁל יְלֵדָה אַחַת

בהתוועדות ו' תשרי תשל"ו, יום ההולולא של אמו, הרבנית חנה עליה השלום, ספר הרבי:
 "נתחיל עם ספור שהיתה ילדה קטנה בת חמש-שש שנים, שהלכה לבית ספר לא דתי, בארץ
 הקדש. ולבית הספר באה ילדה אחרת, וספרה שיש ענין כזה, ומצוה כזו של הדלקת נר שבת קדש.
 כשהילדה הגיעה הביתה וספרה לאמא שלה, אמרה לה אמא שלה שהיא לא יודעת מכל הענין
 . . וכשאמרו לה "לא", התחילה מיד לבכות! והיא התחננה לאמה: מה מפריע לך, אני רק בקשתי
 ממך רשות! . . והיות שהיא המשיכה בתלונות ובכיות, אז האמא אמרה: רק תפסיקי לבכות תעשי
 מה שאני רוצה, ותתני לי מנוחה!

הילדה נהיתה בשמחה גדולה ביותר, בבית הספר אמרו לה מתי הזמן של הדלקת נרות שבת קדש
 . . והיא עצמה הדליקה, ואמרה לבד את הברכה, וזה היה בשבילה "לעלא ולעלא".

האמא והאבא, או אחים ואחיות ראו שזה לא כל כך נורא, ויום ששי בשבוע אחרי זה, הרשו לה
 להדליק בלי בעיות. אבל היא עשתה זאת עם אותה חיות והתלהבות, שהשפיעה גם על שאר בני
 הבית.

"אחרי שעברו כמה שבועות, הם הפסיקו להדליק את הטלויזיה כל זמן שהנרות דולקים. . אחרי זה
 הטלפון צלצל, והם לא הלכו לענות!

אחרי זה האמא התחילה לראות שמשהו לא מתאים, נכנסה שכנה, או שכן או אורח, וראה שדולק
 נר אחד, והילדה הקטנה מלאה שמחה, כי היא הדליקה נר שבת בטענה שזה נר קדוש, ויום קדוש
 וכו', והאמא הולכת בכנדי חל, וזה איפה שהוא לא כל כך מתאים!

אז האמא החליטה "יהי מה", וגם היא תדליק נר! וכשהיא התחילה להדליק, היא לא יכלה לפעל
 בעצמה ללכת למטבח להדליק אש! .

אחרי שעברו עוד כמה שבועות, והם החלו להשמר מלעשות מלאכה של חל, כל זמן שהנר עוד
 דולק, אחרי זה האמא, עקרת הבית, גם כן התחילה, להדליק נר שבת כדרך הנשים והחליפה בגדים
 בהתאם, במילא כבר לא התאים לה לעשות ענינים ש"כתמים" [ברונויות] את בגדי השבת ויום
 טוב וכו', וכך נהפך כל הבית!

ממה זה התחיל? מנר של שבת שהדלק, אמנם, מצד חנוכה, ומזה יצא לא רק החנוכה של ילדה קטנה,
 שכאשר היא תגיע לגיל בת מצוה, אז היא תקים את המצוה בשלמותה, אלא שעל ידי זה היא חנכה
 את כל הבית!

(משיחת ו' תשרי תשל"ו. מתוך 'נשמתא דאורייתא')

חומש לקריאה בציבור

פרשת האזינו

— על-ידי זה ש"אחד מקם גולה לברכיא . . דומה כמי שגליתם בלכם". זהו שאמרו רז"ל "צדקה צשה הקב"ה עם ישראל שפזרן לבין האמות": אין צדק שכל בני ישראל יגיעו לכל מקום בעולם, אלא די ביהודי אחד ("אחד מקם"). ולפעמים, כאשר יהודי נמצא בפנה שוממה, מתעברת בו נשמת צדיק, ואפילו נשמות האבות ומשה רבנו, כדי שיוכל לברך את המקום ההוא.

(שיחת שמחת תורה תשט"ו – תורת מנחם, התוועדות, כרך יג, עמ' 83)

שלישי י ירכבהו כחיב על-במותי קרי על-במתי ארץ ויאכל תנוכת שדי וינגקוהו דבש מפלע ושמן מחלמיש צור: חמאת בקר וחלב צאן עם חלב פרים ואילים בני-כשן ועתודים עם-חלב בליות חטה ודם-ענב תשתה-חמר: וישמן ישרון ויבעט שמנת עבית פשית ויפשל אלה עשהו וינבל צור ישעתו: יקנאהו פזרים בתועבת יכעסוהו: יזבחו לשדים לא אלה אלהים לא ידעום חדשים מקרב באו לא שערום אבתיכם: צור ילדך תשי ותשכח אל מחללך:

~ נקודות משיחות קודש ~

ירכיבהו על במתי ארץ (לב, יג) על שם שארץ ישראל גבוהה מכל הארצות (רש"י) זה עתה קבלתי ידיעה . . משובח של מר לארצנו הקדושה. ואף-על-פי שבא מארץ הרים וגבעות, כמו שאמרו, הרי . . ארץ ישראל גבוהה מכל הארצות, זאת אומרת ששוב . . בודאי יש בזה עליה בכל המובנים, הן בגשם והן ברוח, שזה בזה תלוי. ובפרט בנוגע ליהודים, ועל-אחת-כמה-וכמה בנוגע לגוי קדוש היושב בארץ הקדש. וביתר שאת על-פי תורת התסודות, אשר תכלית כל עבודת האדם היא הגברת הצורה על החמר והרוחניות על הגשמיות.

(אגרות קודש, כרך כז, עמ' קטז)

רביעי י וירא יהוה וינאץ מפעם בניו ובנותיו: ויאמר אסתירה פני מהם אראה מה

לב א האזינו השמים ואדברה ותשמע הארץ אמרי-פי: יערף כמטר לקחי תגל כמל אמרתי בשעירם עלי-דשא וכרביבים עלי-עשב: כי שם יהוה אקרא הכו גדל לאלהינו: (לח) ד הצור תמים פעלו כי כל-דרךיו משפט אל אמונה ואין עול צדיק וישר הוא: ה שחת לו לא בניו מומם דור עקש ופתלתל: ו ה להוה תגמלו-זאת עם נבל ולא חכם הלוא-הוא אביד קנך הוא עשך ויכננך:

~ נקודות משיחות קודש ~

הלה תגמלו זאת (לב, ו) האות ה"א של תבת הלה, שהיא תבה של אות אחת, מורה על אחדות. ואות זו מופיעה בהקשר שלילי דוקא ("עם נבל ולא חכם"), כי הפונה היא לפעל אחדות במקום של התחלקות דוקא. וכידוע, שפסלית הפונה של בריאת העולם היא לעשות לו יתברך דירה בתחתונים, כלומר: שהתחתונים כפי שהם במצב של תחתונים (לא כפי שמתעלים לעליונים) יהיו דירה לו יתברך.

(ספר השיחות תנש"א א עמ' 65)

(ישראל) שני ז וכל ימות עולם בינו שנות דר ודר שאל אביד ויגדך וקנך ויאמרו-לך: ה בהנחל עליון גוים בהפרידו בני אדם יצב גבלת עמים למספר בני ישראל: ט כי חלק יהוה עמו יעקב חבל נחלתו: י ימצאהו בארץ מדבר ובתהו ילל ישמן יסכבנהו יכוננהו יצרנהו פאישון עינו: יא בנשר יעיר קנז על-גוזלו ירחף יפרש בנפיו יקחהו ישאהו על-אברתו: י ה יהוה בדר ינחנו ואין עמו אל נכר: ע"כ במנחת שבת ובחור

~ נקודות משיחות קודש ~

יצב גבולות עמים למספר בני ישראל (לב, ח) הקשר בין בני ישראל ל"גבולות עמים" הוא, שעל בני ישראל לברך את ארצות העמים, הינו את כל העולם. כיצד עושים זאת?

יְהוָה עִמּוֹ וְעַל־עַבְדֵּיךָ יִתְּנָחֶם כִּי יִרְאֶה כִּי־אֲזַלְתָּ יָד וְאַפָּס עֲצוֹר וְעִזּוּב: ^א וְאָמַר אִי אֱלֹהֵימוֹ צוֹר חֲסִיו בּוֹ: ^ב אֲשֶׁר חָלַב זִבְחִימוֹ יֹאכְלוּ יִשְׁתּוּ יִין נְסִיכָם יִקְוֹמוּ וְיַעֲזוּרְכֶם יְהִי עֲלֵיכֶם סִתְרָה: ^ג רְאוּ אֶת־הָאֵל עִתָּה כִּי אָנֹכִי אֲנִי הוּא וְאִין אֱלֹהִים עִמָּדִי אָנֹכִי אֲמִית וְאֲחִיָּה מִחֲצָתִי וְאָנֹכִי אֲרִפָּא וְאִין מִיָּדִי מִצִּיל:

~ נקודות משיחות קודש ~

כִּי צוּרָם מְכָרָם וְה' הַסְגִּירָם (לב, ל) הַשְׁמָדוֹת ל"ע שֶׁהָיוּ בְּדוֹרָנוּ – לֹא הָיוּ מִצַּד כָּחֶם שֶׁל אֲמוֹת הָעוֹלָם, שֶׁהָיוּ אֵין לְגוֹי שְׁלִיטָה עַל יְהוּדִי, שֶׁנִּשְׁמָתוֹ הִיא חֵלֶק אֶלְקָה מִפַּעַל מִמֶּשׁ. וְהִנֵּה בַּעֲצָמָךְ: אִם בַּעֲצֵי הַמִּקְדָּשׁ הַנִּשְׁמִי וְאֶבְנָיו לֹא שָׁלַט הָאֱלֹהִים, בְּכַתוּב "טָבַעוּ בְּאֶרֶץ שְׁעָרֶיהָ" – כָּל־שָׂפָן וְקַל־וְחֶמֶר שָׁאִין לוֹ שְׁלִיטָה בְּמִקְדָּשׁ רִחְנִי (וְשִׁכְנִי בְּתוֹכָם, בְּתוֹךְ כָּל אֶחָד וְאֶחָד). אֲלָא צוּרָם מְכָרָם וְה' הַסְגִּירָם – מִשְׁעַם הַיָּדוּעַ לְיוֹצֵר בְּרָאשִׁית. וְהִנֵּה כְּבוֹד קִדְשָׁת מוֹרֵי־וְחָמִי אֲדָמֹר אֲמַר פַּעַם, שָׁאִין לְהַצְדִּיק אֶת ה' יוֹתֵר מִדָּא . . . אֲבָל כְּתִיב "אוֹדֶךָ ה' כִּי אֲנַפְתָּ בִּי", הִנֵּה שְׁלֻעָתִיד יוֹדוּ לָהּ עַל ה"אֲנַפְתָּ".

(שיחת אחרון של פסח תשי"ז – תורת מנחם התוועדות יט עמ' 323)

יִשִּׁישׁ מ כִּי־אֲשָׂא אֶל־שָׁמַיִם יָדִי וְאֶמְרָתִי חִי אֲנֹכִי לְעוֹלָם: ^א אִם־שְׁנוֹתַי בִּרְק חֲרָפִי וְתֹאחֲזוּ בְּמִשְׁפָּט יָדִי אֲשִׁיב נָקָם לְצָרִי וְלִמְשֹׁנָאֵי אֲשִׁלָּם: ^ב אֲשִׁפִּיר חֲצִי מִדָּם וְחֲרָפִי תֹאכַל בְּשֹׁר מִדָּם חָלָל וְשִׁבְיָה מִרָּאשׁ פְּרָעוֹת אוֹיֵב: ^ג הִרְגִּינוּ גוֹיִם עִמּוֹ כִּי דַם־עַבְדֵּיךָ יִקָּוֶם וְנָקָם יֵשִׁיב לְצָרָיו וְכִפֹּר אֲדָמָתוֹ עִמּוֹ: ^ד

~ נקודות משיחות קודש ~

הוּא וְהוֹשֵׁעַ בֶּן נֹחַן (לב, מד) וְלָמָּה קוֹרְאָהוּ בְּאֵן הוֹשֵׁעַ . . . שְׁאֵף־עַל־פִּי שְׁנִתְּנָה לוֹ גְּדֻלָּה, הַשְׁפִּיל עֲצָמוֹ כְּאִשֶּׁר מִתְחַלְתּוֹ (רש"י) כְּאִשֶּׁר יְהוּדֵי זוֹכָה לְגְדֻלָּה, גְּדֻלַּת שֶׁל שְׁרָרָה אוֹ גְּדֻלַּת בַּעֲנָן אַחֵר, שְׁזוֹכָה לְכִרְכּוֹת נַעֲלוֹת מִן הַשָּׁמַיִם – הוּא עָלוּל לְחֶשֶׁב, שְׁמִנָּה גּוֹפָא שֶׁהוּא זָכָה לָכֶּךָ, סִמָּן שֶׁהוּא רָאוּי לְדַבֵּר, וְכִתּוּצָאָה מִכָּף תְּהִיָּה אֲצִלוֹ תְּנוּעָה שֶׁל הִרְחַבְתָּ הַדַּעַת וְרוּמָמוֹת. לְדוּמָדִים אָנוּ מִיְהוֹשֻׁעַ, שְׁאֲדַרְבָּה: דִּקְאָ מִי שְׁזוֹכָה לְגְדֻלָּה, צָרִיךְ לְהַשְׁפִּיל אֶת עֲצָמוֹ כְּאִשֶּׁר בְּתַחֲלָתוֹ. וְזֶה גַם הַכְּלִי לָכֶּךָ שֶׁהִגְדִּילָה תְּהַלָּקִים בְּיָדוֹ.

(לקוטי שיחות, כרך כט, עמ' 201)

אֲחֵרִיתָם כִּי דוֹר תִּתְּפַכֵּת הֵמָּה בָּנִים לֹא־אִמָּן בָּם: ^א הֵם קִנְאוּנִי כְּלֹא־אֵל כְּעֶסְוִנִי בְּהַבְלִיָּהּ וְאֲנִי אֶקְנִיאֵם כְּלֹא־עֵם בְּגוֹי נָבָל אֲכַעִיסָם: ^ב כִּי־אֵשׁ קָדְחָה בְּאִפִּי וְתִיקַד עַד־שְׂאוֹל תַּחֲתִית וְתֹאכַל אֶרֶץ וִיבָלָה וְתִלְהַט מוֹסְדֵי הָרִים: ^ג אִסְפָּה עֲלִימוֹ רַעוֹת חֲצִי אֲכַלֶּה־בָם: ^ד מִזֵּי רַעֲב וּלְחָמִי רִשָּׁף וְקָטַב מְרִירִי וְשֹׁךְ בְּהֵמַת אֲשַׁלַּח־בָּם עַם־חֲמַת זֹחֲלִי עֶפְרָי: ^ה מִחוּץ תִּשְׁכַּל־חֶרֶב וּמִחֲדָרִים אֵימָה גַם־בַּחוּר גַּם־בְּתוּלָה יוֹנֵק עַם־אִישׁ שִׁיבָה: ^ו אֶמְרָתִי אֶפְאִיָּהּ אֲשַׁבִּיתָה מִזֶּמֶן זָכָרָם: ^ז לוֹלִי כְּעַם אוֹיֵב אֲגוֹר פֶּן־יִנְכָּרוּ צָרִימוֹ פֶּן־יֹאמְרוּ יִדְנּוּ רָמָה וְלֹא יִהְיֶה פֶּעַל כָּל־זֹאת: ^ח כִּי־גוֹי אֲבָד עֲצוֹת הֵמָּה וְאִין בָּהֶם תְּבוּנָה:

~ נקודות משיחות קודש ~

חֲצִי אֲכַלָּה בָם (לב, כג) חֲצִי כָּלִים וְהֵם אֵינָם כָּלִים (רש"י) חֲצִי (לְמוֹטָב) – הִנֵּנוּ אֲתֵּקָה וְיִרְאָה. וְהֵם אֵינָם כָּלִים – בְּכָלוֹת הַנֶּפֶשׁ (בְּתַמִּיָּה)? וְכִמְבָּאָר בְּתַסִּידוֹת עַל הַפְּסוּק אֲנִי הֲרִי לֹא שְׁנִיתִי וְאַתָּם בְּנֵי יַעֲקֹב לֹא כְּלִיתֶם, שִׁישׁ לְהַתְּפִלָּא: אִיךָ מִתְּבוּנָן יְהוּדִי בְּאֵי הֲרִי לֹא שְׁנִיתִי בַּעַת הַתְּפִלָּה וְלֹא מִגִּיעַ לְכָלוֹת הַנֶּפֶשׁ? וְעַל־דֶּרֶךְ תוֹרַת הַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב, שְׁנֵה חֶסֶד מִה' שְׁאָדָם נִשְׁאָר חֵי אַחֵר הַתְּפִלָּה. אֲמָנָם, הַעֲדָר כָּלוֹת הַנֶּפֶשׁ הוּא לְמוֹטָה, שֶׁהָיוּ תְּכִלִּית הַכּוֹנֶה הִיא נִשְׁמָה בְּגוֹף דוֹקָא. וְאֲדַרְבָּה, אֲתֵּקָה ה' וְיִרְאָה ה' מוֹסִיפּוֹת חֵיוֹת בְּנִשְׁמָה בְּגוֹף.

(שיחת ערב ראש השנה תשמ"ז – התוועדות תשמ"ז ד עמ' 430)

חֲמִישׁ כֹּ כִּי חֲכָמוֹ יִשְׁפִּילוּ זֹאת יָבִינוּ לְאַחֲרִיתָם: ^א אֵיכָּה יִרְדָּף אֶחָד אֶלְף וּשְׁנָיִם יָנִיסוּ רִבְכָּה אִם־לֹא כִּי־צוּרָם מְכָרָם וְיִהְיֶה הַסְגִּירָם: ^ב לֹא כִּי לֹא כְּצוּרָנוּ צוּרָם וְאִיבִינוּ פְּלִילִים: ^ג כִּי־מִגִּפֶּן סֹדֶם גִּפְנָם וּמִשְׁדָּמַת עַמָּה עֲנִיבִירוֹשׁ אֲשַׁכֵּל מִרְרַת לָמוֹ: ^ד חֲמַת תִּנְיָנִים יִינָם וְרָאשׁ פְּתָנִים אֲכוֹר: ^ה הִלֵּא־הוּא כְּמָם עִמָּדִי חֲתוּם בְּאוֹצְרָתִי: ^ו לִי נָקָם וְשָׁלֵם לַעַת תִּמּוּט רִגְלָם כִּי קָרוֹב יוֹם אִידִים וְחֵשׁ עֲתֵדַת לָמוֹ: ^ז כִּי־יִדְוִין

לעלם ולעלמי עלמאי. יתברך: יהא שמה רבא מברך לעלם ולעלמי עלמאי. יתברך, וישתבח, ויתפאר, ויתרומם, ויתנשא, ויתהדר, ויתעלה, ויתהלל, שמה דקדשא בריך הוא. אמן לעלא מן כל ברכתא ושירתא, תשבחתא ונחמתא, דאמירן בעלמא, ואמרו אמן: אמן

~ נקודות משיחות קודש ~

ובדבר הזה תאריכו ימים (לב, מז) היה מהלך במקבאות המטופות לא יקרא קריאת שמע... אם היה קורא וקא, פוסק... עליו הכתוב אומר ובדבר הזה תאריכו ימים (ברכות כד, ב) יש לתמוה, היכן נקמזה הלכה זו בפסוק. ויש לומר, דהנה דבור ענינו רבוי - הסברה והתחלקות לפסוקים. ומה, ש"דבר" לשון יחיד (בנגוד ל"שימו לבכם לכל הדברים", לשון רבים), מורה על שלילת הדבור, אכל לא שלילה מחלטת, שאז אין זה דבור כלל, אלא הפסקה באמצע הדבור. והיכן מצינו שיש להפסיק את הדבור בתורה - במי שלומד בדרך וקא למבוא שאינו נקי.

(שיחת שמחת תורה תשכ"ב - תורת-מנחם התועדויות, כרך לב, עמ' 128)

מפטיר מה וידבר יהוה אל־משה בעצם היום הזה לאמר: מש עלה אל־הר העברים הנה הר־נבו אשר בארץ מואב אשר על־פני ירחו וראה את־ארץ כנען אשר אני נתן לבני ישראל לאחזה: וזאת בהר אשר אתה עלה שמה והאסף אל־עמיו באשר־מת אהרן אחיך בהר ויאסף אל־עמיו: מש על אשר מעלתם בי בתוך בני ישראל במי־מריבת קדש מדבר־צן על אשר לא־קדשתם אותי בתוך בני ישראל: כ כי מנגד תראה את־הארץ ושמה לא תבוא אל־הארץ אשר־אני נתן לבני ישראל: פפפ

נ"ב פסוקים, כל"ב סימן.

שביעי מד ויבא משה וידבר את־כל־דברי השירה הזאת באזני העם הוא והושע בן־נון: מה ויכל משה לדבר את־כל־הדברים האלה אל־כל־ישראל: כו ויאמר אלהם שימו לבבכם לכל־הדברים אשר אנכי מעיד בכם היום אשר תצום את־בניכם לשמר לעשות את־כל־דברי התורה הזאת: מ"ז כי לא־דבר רק הוא מכם כ־הוא חייכם ובדבר הזה תאריכו ימים על־הארמה אשר אתם עברים את־הירדן שמה לרשתה: פ מה וידבר יהוה אל־משה בעצם היום הזה לאמר: מש עלה אל־הר העברים הנה הר־נבו אשר בארץ מואב אשר על־פני ירחו וראה את־ארץ כנען אשר אני נתן לבני ישראל לאחזה: וזאת בהר אשר אתה עלה שמה והאסף אל־עמיו באשר־מת אהרן אחיך בהר ויאסף אל־עמיו: ט על אשר מעלתם בי בתוך בני ישראל במי־מריבת קדש מדבר־צן על אשר לא־קדשתם אותי בתוך בני ישראל: כ כי מנגד תראה את־הארץ ושמה לא תבוא אל־הארץ אשר־אני נתן לבני ישראל: פפפ

חצי קריש

יתגדל ויתקדש שמה רבא. אמן בעלמא די ברא כרעותה וימליך מלכותה, ויצמח פורקנה ויקרב משיחה. אמן בחייכו וכו'וימכוין ובחיי דכל בית ישראל, בעגלא ובזמן קריב ואמרו אמן: אמן יהא שמה רבא מברך

בעת הגבהת הספר תורה ואמירת וזאת התורה - אין מנהגנו להראות באצבע. * מנהגנו: מגביה הספר תורה ולאחרי שמראה אותה לקהל חוזר ומניחה על הבימה וגוללה בעצמו. ואז יושב על הספסל ואחר כורך המפה (= חוגר באבנט ועוטף במעיל). * כשמגביהין הספר תורה להראות הכתב לעם, כל אדם ישתדל לקרב עצמו לבימה כדי שיוכל לקרא מה שכתוב בספר תורה בעת הגבהת הספר תורה, ויאמר:

וזאת התורה, אשר־שם משה לפני בני ישראל:

עֲזִיזִים הָיָה לַמַּחְזִיקִים בָּהּ, וְהַמְכִּיחַ מֵאֲשֶׁר. דְּרָכֶיהָ דְּרָכֵי־נֶעַם, וְכָל־נִתְיבֻתֶיהָ שְׁלוֹם. אַרְבָּע יָמִים בְּיָמֶיהָ, בְּשִׁמְאֻלָּהּ עֲשֶׂר וּכְבוֹד. יֵי חֶפֶץ לְמַעַן צִדְקוֹ, יִגְדִּיל תּוֹרָה וַיֹּאדְרִי:

מדִּיקִים לְגַלּוֹל הַסֵּפֶר תּוֹרָה נֶגֶד הַתֵּפֶר, שֶׁמִּקּוֹם הַתֵּפֶר יִהְיֶה בְּאִמְצַע הַסֵּפֶר תּוֹרָה מִבְּחוּץ. *הַאֲבֵנֶט חוֹגְרִים בַּתְּחִילָת שְׁלִישׁ הַתַּחֲתוֹן שֶׁל הַסֵּפֶר תּוֹרָה.

לֹא יִתְחִיל הַמִּפְטִיר לַהֲפִטִּיר עַד שִׁיִּגְמֹר הַגּוֹלָל לְגַלּוֹל הַסֵּפֶר תּוֹרָה, כְּדֵי שֶׁגַּם הַגּוֹלָל יוּכַל לַהֲבִין וּלְשִׁמּוֹעַ מִמֶּנּוּ, שְׁחוּבָה הִיא עַל הַכֹּל לְשִׁמּוֹעַ הַהֲפִטְרָה כִּמוֹ הַפְּרָשָׁה שֶׁבִּסְפָּר תּוֹרָה.

ברכת ההפטרה לפניה

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר בָּחַר בְּנִבְיָאִים טוֹבִים וְרָצָה בְּדִבְרֵיהֶם הַנֶּאֱמָרִים בְּאוֹתָהּ בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַפּוֹחֵר בַּתּוֹרָה וּבְמִשְׁנָה עֲבָדוֹ וּבִישְׂרָאֵל עַמּוֹ וּבְנִבְיָאֵי הָאֱמֶת וְצִדְקָה:

חובה הוא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה. לפיכך, לא יקראו שנים ההפטרה כאחד בקול רם ששני קולות אין נשמעים, ויש נוהגים מטעם הידוע להם, שלא לסמוך על שמיעה בלבדה, אלא הם בעצמם קורין ההפטרה ושומעין הברכות מפי המפטיר. ומכל מקום, צריכים לזוהר שלא יקראו בקול רם אלא בנחת (מלה במלה עם המפטיר).

שולחן ערוך אדמו"ר הוקק, חלק ב סימן רפד סעיף יא

שי למורא

(א) בְּיוֹם הַצִּיל ה' אוֹתוֹ מִכַּף כָּל אוֹיְבָיו, לַעֲת וְקִנְיָנוּ לְאַחֵר שֶׁעָבְרוּ עָלָיו כָּל צָרוֹתָיו וְנִצַּל מִכָּלם. פְּרוּשׁ אַחֵר, בְּכָל עַת שֶׁבָּאָה עָלָיו צָרָה וְנִצַּל מִמֶּנָּה הָיָה שֶׁרַח הַשִּׁירָה הִזָּאת. וּמִכַּף שְׂאוֹל, לְפִי שֶׁהָיָה אוֹיְבוֹ וְרוֹדְפוֹ מִכָּלם, הַזִּכְרִיו לְחֹדֶר. (ב) סִלְעִי, חֻקִּי, כִּמוֹ סִלַּע חֻקִּי. וּמִצְדָּתִי, מִבְּצָרִי. וּמִפְּלִטִי לִי, מִפְּלִט אוֹתִי עִם צָבָא יִשְׂרָאֵל בְּמִלְחָמָה. וְגַם בְּחַיּוֹתֵי לְבָדִי. (ג) צוּרִי, חֻקִּי, כִּמוֹ צוּר וְסִלַּע. וְקִרְנֵי יִשְׁעִי, הוּא לִי לְעוֹר כִּמוֹ קֶרֶן לְכַעַל הַקְּרָנִים. מִשְׁגָּבִי, סוֹכֵד אוֹתִי. וּמִנּוֹסִי, שְׁתִּייתִי גַם אֵלָיו לְעוֹרָה. מִחֻקִּים, מִאֲנֵשׁ חָקִים. (ד) מְהַלֵּל אֶקְרָא ה' וְגו', כֹּאשֶׁר אֲנִי קוֹרָא אֶל ה' בְּחֵלֶל, אֲנִי אֲנִי נוֹשֵׁעַ. (ה) אֶפְסָנִי, סִבְבוּנִי. מִשְׁבְּרֵי מוֹת, צָרוֹת שׁוֹבְרוֹת מוֹבִילוֹת אֶל מוֹת. פְּרוּשׁ אַחֵר, גָּלִי מוֹת. נִחְלִי בְּלִיעַל, גִּיסוֹת שׁוֹמְפוֹת בְּנֵחַל, מִאֲנֵשׁ בְּלִיעַל. יְבַעֲתָנִי, יְבַעֲתוּ מִכְּאוֹבֵי מוֹת. "חֲבֵל", כִּמוֹ "חֲבֵל יוֹלָחָה"

עטרת מרים

א וַיִּדְבֹּר דָּוִד לַיהוָה אֶת־דִּבְרֵי הַשִּׁירָה הַזֹּאת בְּיוֹם הַצִּיל יְהוָה אוֹתוֹ לַעֲת וְקִנְיָנוּ מִכַּף מִיַּד כָּל־אוֹיְבָיו וּמִכַּף שְׂאוֹל וְנִצַּל מִכָּלם: ב וַיֹּאמֶר יְהוָה סִלְעִי מַחֲסִי וּמִצְדָּתִי מִבְּצָר חֻקִּי וּמִפְּלִטִי־לִי וּמִצִּיל אוֹתִי: ג אֱלֹהֵי צוּרִי חֻקִּי אֲשֶׁר אֶחֱסֶה מִתְּכַסֶּה בּוֹ מִגִּזְלֵי מִגֶּן לִי וְקֶרֶן וְחֻקִּי יִשְׁעִי מִשְׁגָּבִי וּמִנּוֹסִי יַעַד לִנִּי מֵאִיִּם הָאֵיִב מִיִּשְׁעֵי מַחֲסִים מִאֲנֵשׁ חָקִים תִּשְׁעָנִי: ד כֹּאשֶׁר מְהַלֵּל בְּחֵלֶל כֹּאשֶׁר מִתְּכַסֶּה וְאֶקְרָא אֶל יְהוָה אוֹ וּמִאִיְבֵי אֲנִישְׁעִי אֲנִי נוֹשֵׁעַ: ה כִּי אֶפְסָנִי תִקְוִי מִשְׁבְּרֵי כֹאבֵי מוֹת מִנְחָלִי מִגִּיסוֹת הַשׁוֹמְפוֹת בְּנֵחַל, שֶׁל אֲנִשׁ בְּלִיעַל יְבַעֲתָנִי מִפְּרִידִים אוֹתִי: ו חֲבֵלִי כֹאבֵי שְׂאוֹל סִבְבוּ קִדְמוֹנִי אוֹיְבֵי לָשִׁים בְּדִרְכֵי מִקְשֵׁי הַמַּלְאֲכִים אֶל מוֹת: ז בְּצָרִי לִי אוֹ אֶקְרָא יְהוָה וְאֶל־אֱלֹהֵי אֶקְרָא וַיִּשְׁמַע מוֹחִיכָל מִן הַשָּׁמַיִם קוֹלִי וַיִּשְׁעָתִי וַעֲנָתִי בָּאָה בְּאִזְנוֹ: (ו) חֲבֵלִי שְׂאוֹל, (וְחִרְדִּי אוֹתִי. ו)

הפטרה לפרשת האזינו לקריאה בציבור

ולשמו"ת בשמואל ב פרק כב

א וַיִּדְבֹּר דָּוִד לַיהוָה אֶת־דִּבְרֵי הַשִּׁירָה הַזֹּאת בְּיוֹם הַצִּיל יְהוָה אוֹתוֹ מִכַּף כָּל־אוֹיְבָיו וּמִכַּף שְׂאוֹל: ב וַיֹּאמֶר יְהוָה סִלְעִי וּמִצְדָּתִי וּמִפְּלִטִי־לִי: ג אֱלֹהֵי צוּרִי אֶחֱסֶה־בּוֹ מִגִּזְלֵי מִגֶּן לִי וְקֶרֶן וְחֻקִּי יִשְׁעִי מִשְׁגָּבִי וּמִנּוֹסִי מִיִּשְׁעֵי מַחֲסִים תִּשְׁעָנִי: ד מְהַלֵּל אֶקְרָא יְהוָה וּמִאִיְבֵי אֲנִישְׁעִי: ה כִּי אֶפְסָנִי מִשְׁבְּרֵי־מוֹת נִחְלִי בְּלִיעַל יְבַעֲתָנִי: ו חֲבֵלִי שְׂאוֹל סִבְבוּ קִדְמוֹנִי מִקְשֵׁי־מוֹת: ז בְּצָרִי־לִי אֶקְרָא יְהוָה וְאֶל־אֱלֹהֵי אֶקְרָא (וְחִרְדִּי אוֹתִי. ו) חֲבֵלִי שְׂאוֹל,

ח וַיִּתְּנָעַשׂ נָעוּ וַתִּרְעַשׂ הָאָרֶץ יוֹשְׁבֵי הָאָרֶץ מְרֹב הַחֹדֶר, מִסִּדְּרוֹת הַשָּׁמַיִם יִרְגְּזוּ וַיִּתְּנָעַשׂוּ כִּי פֶּאֶשֶׁר חָדָה לוֹ לִקְחַת מִהֶם נִקְּחָהּ: מ עָלָה עֵשֶׂן בְּאָפֹו מִשָּׁל עַל חֲרוֹן אָפֹו כְּאוֹיָבִים וְאִשׁ מִפִּי תֹאכֵל בְּרָשָׁעִים, גְּחָלִים בָּעֵרוּ מִמֶּנּוּ לְשֹׂרֵף בְּשׂוֹנְאִי: י וַיֵּט שָׁמַיִם וַיִּרֶד לְהִקָּם מֵאוֹיָבֵיו וַעֲרָפֶל תַּחַת רַגְלָיו לִהְיוֹת מִכּוֹן לְהַפְרֵעַ מִהֶם: יא כֹּאֵלֹ וַיִּרְכַּב עַל־ כְּרוֹב עַל מִלְאָד וַיַּעֲף וַיַּעֲף בְּמַחֲרוֹת וַיֵּרָא הָיָה נִרְאָה כֹּא עַל־כִּנְפֵי־רוּחַ: יב וַיֵּשֶׁת שָׁם חֹשֶׁךְ סְבִיבוֹתָיו סְבֹת לִהְיוֹת מִכּוֹן לְהַשְׁחִיד לְאוֹיֵב, חֲשֵׁרֶת רַבִּי כִּי־סִים תִּקְשְׁרִים בָּעֲבִי שְׁחָקִים: יג מִגְּנָה נִגְדָּו בָּעֵרוּ גְחָלֵי־אֵשׁ מֵאִיר לְאוֹהֲבָיו, וְלִשְׂוֹנְאֵיו בָּעֵרוּ גְחָלֵי־אֵשׁ: יד יִרְעֶם מִשְׁמִיעַ קוֹל רַעַם מִן־שָׁמַיִם יִהְיֶה וְעֲלִיזֹן יִתֵּן קוֹלוֹ: טו וַיִּשְׁלַח חֲצִיצִים הֵם הָאִשִּׁים הַבּוֹעִרִים שְׂרָדֹן בְּרוֹק מִהַעֲנֹן וַיִּפְּצֵם בְּרֹק וְהֵם מִתְחַדְּשִׁים מִגֹּף הַבְּרֹק וַיִּהְיֶם: טז וַיֵּרָאֻ הָיוּ נִרְאִים אֶפְקִי יָם מִקְרַעוֹת טִי הָיִם כִּי נִבְקְעוּ הַמַּיִם וַיָּגְלוּ מִסִּדְּרוֹת תַּבֵּל כִּי נִבְקַע הַתְּהוֹמֹם בְּגִיעֶרֶת יִהְיֶה בְּקִמּוֹם עַל, מִנְשַׁמֶּת מִנְשִׁיבֶת רוּחַ אָפֹו וְהַכֵּל הוּא בִּדְרֹךְ מִשָּׁל: יז וַיִּשְׁלַח מִמְּרוֹם עֹרֵתִי יִקְחֵנִי מִיָּדִי עַז מִשְׂנְאִי כִּי אֲמָצוּ מִמֶּנּוּ רַבִּים מִיָּדִי וַיִּפְּצֵם חֲקִיִּים עָלַי: יח וַיִּצְלַנִי מֵאוֹיָבֵי עַז מִשְׂנְאִי כִּי פֶּאֶשֶׁר אֲמָצוּ חֲתִחוּקִי מִמֶּנּוּ: יט פֶּאֶשֶׁר יִקְדָּמֶנִי חֶרֶע בְּיוֹם אִידִי בָּעֵת יִקְרֶה מִקְרָה רַע וַיְהִי יִהְיֶה מִשְׁעָן לִי וַיֵּאֶף כִּי נִפְלַחַי, הָיָה קִמְתִּי: כ וַיֵּצֵא לְמִרְחָב לְקִוִּם רַחֵב אֹתִי וַיַּחֲלֹצֵנִי יוֹצִיאֵנִי מִן הַמִּצָּר כִּי־חֲפֶץ בִּי: כא וַיִּמְלֹנִי יִהְיֶה בְּצַדְקָתִי כִּי־חֲפֶץ בִּי: כב נִקְרָה כִּי־יָשִׁיב לִי: כג כִּי שְׁמִרְתִּי דִּרְכִי יִהְיֶה וְלֹא רָשָׁעִתִּי מֵאֲלֹהֵי: כד כִּי כָל־ מִשְׁפָּטָיו לִנְגְדִי וַחֲקָתוֹ לֹא־אֶסּוּר מִמֶּנּוּ: כה וַאֲהִיָּה תָמִים לוֹ וַאֲשַׁתְּמָרָה לִי בְּצַדְקָתִי כִּבְרִי לִנְגְדִי עֵינָיו: כו עַם־

הוֹשֵׁעַ יִגְדֹל: קְדָמֶנִי, כֹּאֵלֶנִי: ח) וַיִּתְּנָעַשׂ וַתִּרְעַשׂ הָאָרֶץ, גֶּעֶשׁ וַרְעִד וַרְעֵשׁ תִּקְפּוּ אֶת אוֹיְבֵי יוֹשְׁבֵי הָאָרֶץ. מִסִּדְּרוֹת הַשָּׁמַיִם יִרְגְּזוּ, שְׁחֵרְעִישׁ חֲקִי־הָ גַם אֶת צְבֵא הַשָּׁמַיִם בְּשִׁבְלִי. כִּי חָדָה לוֹ, פֶּאֶשֶׁר חָדָה לוֹ עַל מַעֲשֵׂיהֶם וְהֵם מִהֶם נִקְּמָתִי. ט) עָלָה עֵשֶׂן בְּאָפֹו, הוּא עֲנַן כְּעָם. כְּמוֹ "אִי יַעֲשֶׂן אֵף ה'" (דְּבָרִים כט:ט). תֹּאכֵל, הַשְׂרָף אֶת הַקִּמּוֹם עָלַי. י) וַיֵּט שָׁמַיִם וַיִּרֶד, נָטָה אֶת הַשָּׁמַיִם לְמִפְּנֵי לְאָרֶץ וַיִּרֶד עֲלֵיהֶם לְהַתְּקִיב אֶל שׂוֹנְאֵי לְהַבֹּת מִהֶם. כְּלוּמֵר שְׁהִיָּה מִמְּחֵה לְהַפְרֵעַ מִהֶם. וַעֲרָפֶל תַּחַת רַגְלָיו, שְׂרָדֵי בַּעַב הַעֲנַן לִהְיוֹת מִכּוֹן לְהַפְרֵעַ מִשְׂוֹנְאֵי. יא) וַיִּרְכַּב עַל כְּרוֹב וַיַּעֲף וַיַּעֲף, הוּא מִשָּׁל עַל מַחֲרוֹתָיו לְבֹאֵל לְעֹרֶת. יב) וַיֵּשֶׁת חֹשֶׁךְ סְבִיבוֹתָיו סְבֹת, שָׁם אֶת הַחֹשֶׁךְ סְבִיבוֹתָיו לְסָפָה לְהַעֲנִי עָלָיו. כְּעֵנֶן שְׁנָאֵמֵר "וַיְהִי הַעֲנַן וַיִּחַשְׁדֹּ" (שְׁמוֹת יד:ב). שְׁהִיָּה מִפְּסִיק בֵּין הַמִּצְוִים לְיִשְׂרָאֵל. חֲשֵׁרֶת מַיִם עָבִי שְׁחָקִים, קִשּׁוֹר הַמַּיִם בְּעֵנֵי הַשָּׁמַיִם, מִהֶם כֹּא הַחֹשֶׁךְ. יג) מִגְּנָה נִגְדָּו וַיֵּרָא, מִתּוֹךְ הָאֹר שְׁלֹפְנֵיו אֲשֶׁר חָפְצוֹ לְהֵאִיר וְלַחֲוֹשֶׁעַ לוֹ, מִהֶם עֲצָמוֹ בָּעֵרוּ גְחָלֵי אֵשׁ כְּאוֹיָבֵי. יד) יִרְעֶם, יִתֵּן כֶּהֱם רַעֲמִים. טו) וַיִּהְיֶם, עֲשֵׂה כֶּהֱם מִהוּמָה. טז) וַיֵּרָאֻ אֶפְקִי יָם, וַיֵּרָאֻ מִעֲמֻקֵּי הָיִם. כְּלוּמֵר, נִתְּנָלוּ דְּבָרִים סְתוּמִים וְנִתְּנָלוּ. וַיָּגְלוּ מִסִּדְּרוֹת תַּבֵּל, נִתְּנָלוּ הַמִּסְדּוֹת הַעֲמֻקִּים שֶׁל יִשׁוּב הָעוֹלָם. יז) וַיִּפְּצֵם חֲקִיִּים רַבִּים, כְּלוּמֵר, שֶׁהִצְלִיחַ מִצְדּוֹת רַבּוֹת. יח) מֵאוֹיָבֵי עַז, מֵאוֹיְבֵי שְׁהִיָּה חֲקִי. כו. כִּי אֲמָצוּ מִמֶּנּוּ, כֶּאֱשֶׁר הַתְּחִיָּקוּ מִמֶּנּוּ. יט) וַיִּקְדָּמֶנִי בְּיוֹם אִידִי, בְּיוֹם שְׁהִיָּה קִרְה לִי מִקְרָה רַע הָיָה אוֹיְבֵי מִקְרָמִים לְבֹאֵל עָלַי. כא) כִּבְרִי דִּרְכִי, כִּי שְׂרָדֵי בְּרוּחוֹת תִּקְחֵת מִעוֹל. כג) כִּי כָל מִשְׁפָּטָיו לִנְגְדִי, כִּי כָל מִשְׁפָּטָיו תּוֹרָתוֹ לִנְגְדִי עֵינִי תְּמִיד לְהַתְּנֵה לְפָנֶיהֶם. כח) כִּבְרִי לִנְגְדִי עֵינִי, כְּמַחֲרוֹתֵי

מִעוֹנֵי: כה וַיִּשְׁבּ יְהוָה

וַיֵּשֶׁב יְהוָה לִי כְצִדְקָתִי כִכְרִי לִגְדִּי עֵינָיו וְלֹא נָגַד בְּנִי אָדָם וְלֹחֲתִיתִי:
כּו כּוּן דְּרָכָי לְהַתְנַחֵם עִם־חֲסִיד תִּתְחַסֵּד עִם־גְּבוֹר תָּמִים תִּתְמַם:
כז עִם־נָכָר אִישׁ בְּרוּר וְנָקִי תִתְבָּר תִּתְנַחֵם בְּכִרְיוֹת וְעִם־עֶקֶשׁ תִּתְפַּל
תִּשְׁלֵם לְאִישׁ כְּמַעֲשׂוֹ: כח וְאַתָּה־עַם עֲנִי תוֹשִׁיעַ וְעֵינֶיךָ תִּתֵּן עַל־רַמִּים

על המתנאם וּתְשַׁפִּיל אוֹתָם:
כט כִּי־אַתָּה יְיָיִי כִּי יְהוָה וְיִהְיֶה יְיָיִי אִיד חֲשָׁבִי יוֹצִיאֲנִי מִן הַצָּרָה:
ל כִּי בָכָה בְּעֹרֶתְךָ אֲרוּץ לְקִרְאָת גְּדוּד אוֹיְבִי, בְּאַלְהֵי וּבִמְאֻמָּר אֱלֹהֵי אֲדֹלַג־שׁוּר אֶקְפֹּץ עַל הַחֹמֶה, לִכְבוֹשׁ עִירוֹת: לא הָאֵל תָּמִים דִּרְכּוֹ לִנְמוֹל לְאִישׁ כְּמַפְעֵלוֹ אִמְרַת יְהוָה צְרוּפָה בְּרוּרָה, שְׂאֵן בַּת סִינַי וְדָבָר לֹא־תוֹעֵלַת מִגֵּן הוּא מִחֶסֶד כְּמִגֵּן לְכָל הַחֲסִים בּוֹ: לב כִּי מִיֵּאֵל מִבְּלָעֲדֵי יְהוָה אֲשֶׁר יוֹכַל לַעֲמֹד כְּגִדּוֹ וּמִי צוֹר מִבְּלָעֲדֵי אֱלֹהֵינוּ: לג הָאֵל מְעוּזִי חֵיל מִחֹזֶק אוֹתִי בָכָה וַיִּתֵּר בְּדֹלֶג אוֹתִי בְּדִרְכִּי, לְהוֹיֵת תָּמִים דְּרָכֵי מִבְּלִי מִכְשׁוֹל: לד מִשְׁוֶה מִשִּׁים רַגְלִי קְלוֹת פְּאִילוֹת לְרוּץ מִהֵר אַחֵר הָאוֹיֵב וְעַל־בְּמַתִּי יַעֲמִידֵנִי שֵׁם בְּמִיתִי: לה מִלְּמַד יְדִי לְמַלְחָמָה לְהִלָּחֵם בְּטוֹב וְנִתַּת נִתַּח בִּי בַּח לְשֹׁכֵר קִשְׁתִּי נַחוּשָׁה וְרַעֲתִי בַּעַת הַמַּתְחִי לְרוּחַ: לו וּתְתַנִּלִּי מִגֵּן יִשְׁעֶךָ יִשְׁעֶךָ הִנֵּה לִי לִמּוֹן וְעֵנִיתֶךָ מִדַּת עֲוֹנוֹתֶיךָ תִּרְבֵּנִי עֲשֵׂה כְּאֵלוֹ הֵייתִי עִם רַב: לז תִּרְחִיב הִרְחַבְתָּ צַעְדִּי פְּסִיעוֹתַי, תַּחֲתֵנִי וְלֹא לָבֵל יִמְעַדוּ קִרְסָלִי רַגְלִי לִנְמוֹל בְּאַרְץ: לח אֲרֹדְפָה אוֹיְבִי וְאַשְׁמִידֶם וְלֹא אֲשׁוּב עַד־פְּלוּתָם: לט וְאַכְלֶם וְאַמְחָצֶם וְלֹא יִקְוִמוּן וַיִּפְּלוּ תַּחַת רַגְלִי: מ וּתְזַרְנִי חֵיל לְמַלְחָמָה תִּכְרִיעַ קַמִּי תַּחֲתֵנִי: מא וְאוֹיְבִי תִתֵּן לִי עֶרְף מִשְׁנָאִי וְאַצְמִיתֶם: מב יִשְׁעוּ וְאֵין מִשְׁיַע אֱלֹהֵי־הוָה וְלֹא עֲנֶם: מג וְאַשְׁחָקֶם כַּעֲפָר אֶרֶץ בְּטִיט־חוֹצוֹת אֲדַקֶּם אֲרַקֶּם: מד וּתְפַלְטֵנִי מִן־הַחֲפָלָל אֵלַי, אֲבָל וְלֹא עֲנֶם:

חֲסִיד תִּתְחַסֵּד עִם־גְּבוֹר תָּמִים תִּתְמַם: כז עִם־נָכָר תִּתְבָּר וְעִם־עֶקֶשׁ תִּתְפַּל: כח וְאַתָּה־עַם עֲנִי תוֹשִׁיעַ וְעֵינֶיךָ תִּתֵּן עַל־רַמִּים תִּשְׁפִּיל: כט כִּי־אַתָּה יְיָיִי יְהוָה וְיִהְיֶה יְיָיִי חֲשָׁבִי: לב כִּי בָכָה אֲרוּץ גְּדוּד בְּאַלְהֵי אֲדֹלַג־שׁוּר: לא הָאֵל תָּמִים דִּרְכּוֹ אִמְרַת יְהוָה צְרוּפָה מִגֵּן הוּא מִחֶסֶד לְכָל הַחֲסִים בּוֹ: לב כִּי מִיֵּאֵל מִבְּלָעֲדֵי יְהוָה אֲשֶׁר יוֹכַל לַעֲמֹד כְּגִדּוֹ וּמִי צוֹר מִבְּלָעֲדֵי אֱלֹהֵינוּ: לג הָאֵל מְעוּזִי חֵיל מִחֹזֶק אוֹתִי בָכָה וַיִּתֵּר בְּדֹלֶג אוֹתִי בְּדִרְכִּי, לְהוֹיֵת תָּמִים דְּרָכֵי מִבְּלִי מִכְשׁוֹל: לד מִשְׁוֶה מִשִּׁים רַגְלִי קְלוֹת פְּאִילוֹת לְרוּץ מִהֵר אַחֵר הָאוֹיֵב וְעַל־בְּמַתִּי יַעֲמִידֵנִי שֵׁם בְּמִיתִי: לה מִלְּמַד יְדִי לְמַלְחָמָה וְנִתַּת נִתַּח בִּי בַּח לְשֹׁכֵר קִשְׁתִּי נַחוּשָׁה וְרַעֲתִי בַּעַת הַמַּתְחִי לְרוּחַ: לו וּתְתַנִּלִּי מִגֵּן יִשְׁעֶךָ יִשְׁעֶךָ הִנֵּה לִי לִמּוֹן וְעֵנִיתֶךָ מִדַּת עֲוֹנוֹתֶיךָ תִּרְבֵּנִי עֲשֵׂה כְּאֵלוֹ הֵייתִי עִם רַב: לז תִּרְחִיב הִרְחַבְתָּ צַעְדִּי פְּסִיעוֹתַי, כִּדִּי שְׂאֵל יִמְעַדוּ רַגְלִי, כְּלֹמֶר, שְׂאֵל נְפִלְתִי בִידִי שׁוֹנְאִי. (מ) וּתְזַרְנִי חֵיל לְמַלְחָמָה, אֲוֹרֶת אוֹתִי בָכָה לְהִלָּחֵם. תִּכְרִיעַ קַמִּי תַּחֲתֵנִי, וְאַת שׁוֹנְאִי תִפִּיל לְכַרַע תַּחֲתִי. (מא) תִּתֵּן לִי עֶרְף, נִתַּח אוֹתָם שְׁנוּסוּ וַיִּחַפְּכוּ לִי עֲרֶם. מִשְׁנָאִי וְאַצְמִיתֶם, וְנֶם מִשְׁנָאִי גִיטוֹ, וְעִם כָּל זֶה אֲשִׁיבֶם וְאַכְרִיתֶם. (מב) יִשְׁעוּ וְאֵין מִשְׁיַע מִשְׁיַע וְגו', כְּמוֹ "יִשְׁעוּ אֵל ה'" וְלֹא עֲנֶם וְאֵין מִשְׁיַע", כִּי הֵם רָשָׁעִים וְקוֹרְאִים אֵל ה' וְלָכֵן לֹא נָכוֹן עִמּוֹ. אֲדַקֶּם אֲרַקֶּם, אֲעֲשֶׂה אוֹתָם דָּק דָּק וְאֲרַדֵּד אוֹתָם עַל פְּנֵי הָאֲדָמָה. (מד) מְרִיבִי עִמּוֹ,

אֲשֶׁר הוּא לִגְדִּי עֵינָיו. (כו) גְּבוֹר תָּמִים, כְּמוֹ "נָכָר תָּמִים". תִּתְמַם, אַתָּה נוֹחֵג עִמּוֹ בְּתִמְיוּתוֹ. (כז) עִם נָכָר תִּתְבָּר, עִם אִישׁ בְּרוּר וְנָקִי, תִּתְנַחֵם בְּכִרְיוֹת. וְעִם עֶקֶשׁ תִּתְפַּל, וְעִם אִישׁ הַמִּתְנַחֵם בְּעִקְמוֹמוֹת, כְּבוֹא עָלָיו בְּדִרְכּוֹ הַמִּפְתָּלָת וְהַמְעַקְמָת. (כח) עִם עֲנִי, כְּמִנְעַת כְּעִנִּי. וְעֵינֶיךָ עַל רַמִּים תִּשְׁפִּיל, וְתִתֵּן עֵינֶיךָ עַל הַמַּתְנַאִים לְהַשְׁפִּילֵם. (כט) כִּי אַתָּה יְיָיִי, כִּי אַתָּה תִּאִיד לִי כְּנֶה. יְיָיִי חֲשָׁבִי, יִאִיד לִי אֵת הַחֲשָׁד, כְּלֹמֶר, יוֹצִיאֲנִי מִן הַצָּרָה. (ל) כִּי בָכָה אֲרוּץ גְּדוּד, כִּי בְּעֹרֶתְךָ אֲרוּץ אֶל בְּרוּדֵי הַגּוֹם. אֲדֹלַג שׁוּר, אֶקְפֹּץ עַל הַחֹמֹת שֶׁל עִיר אוֹיְבִי לִכְבוֹשָׁם. (לא) תָּמִים דִּרְכּוֹ, לִנְמוֹל לְאִישׁ כְּמַפְעֵלוֹ. צְרוּפָה, נְקִיָּה מִפְּסָלָה, כְּכֹסֶף צִירוֹף. (לג) מְעוּזִי חֵיל, מִחֹזֶק אוֹתִי בָכָה. וַיִּתֵּר תָּמִים דִּרְכִּי, וַיִּתֵּר וַיִּתֵּן דְּרָכֵי מִפְּלִחָה בְּאֶפֶן תָּמִים וְשֵׁלֶם, שְׂאֵל נָחֵסֶר אַחֵד מֵאֲנָשִׁי בְּמַלְחָמָה. (לד) מִשְׁוֶה רַגְלִי כְּפִאִילוֹת, מִשִּׁים רַגְלִי קְלוֹת לְרוּץ אַחֵר הָאוֹיֵב, כְּאֵלֶּה זֶה שְׂרָצָה מִהֵר. וְעַל בְּמַתִּי יַעֲמִידֵנִי, וְהַעֲמִיד אוֹתִי עַל גְּבִי וְיִדְלָתִי. (לה) וְנִתַּח קִשְׁתִּי נַחוּשָׁה וְרַעֲתִי, וְנִדְרָכָה קִשְׁתִּי נַחוּשָׁה עַל יְדִי וְרוּעוֹתִי. "קִשְׁתִּי נַחוּשָׁה" הוּא כְּנֹז לְקִשְׁתִּי גְּשׁוּיָה מִמִּסְחַכַת חֻזָּקָה וְנִמְיִשָּׁה. (לו) מִגֵּן יִשְׁעֶךָ, יִשְׁעֶךָ הִנֵּה לִי לִמּוֹן וְעֵנִיתֶךָ תִּרְבֵּנִי, הַעֲנֵה שִׁבְדִּי לְהַשְׁגִּיחַ בִּי, עֲשֵׂהָ אוֹתִי כְּאֵלוֹ הֵייתִי עִם רַב. (לז) תִּרְחִיב צַעְדִּי וְגו', הִרְחַבְתָּ פְּסִיעוֹתַי, כִּדִּי שְׂאֵל יִמְעַדוּ רַגְלִי, כְּלֹמֶר, שְׂאֵל נְפִלְתִי בִידִי שׁוֹנְאִי. (מ) וּתְזַרְנִי חֵיל לְמַלְחָמָה, אֲוֹרֶת אוֹתִי בָכָה לְהִלָּחֵם. תִּכְרִיעַ קַמִּי תַּחֲתֵנִי, וְאַת שׁוֹנְאִי תִפִּיל לְכַרַע תַּחֲתִי. (מא) תִּתֵּן לִי עֶרְף, נִתַּח אוֹתָם שְׁנוּסוּ וַיִּחַפְּכוּ לִי עֲרֶם. מִשְׁנָאִי וְאַצְמִיתֶם, וְנֶם מִשְׁנָאִי גִיטוֹ, וְעִם כָּל זֶה אֲשִׁיבֶם וְאַכְרִיתֶם. (מב) יִשְׁעוּ וְאֵין מִשְׁיַע מִשְׁיַע וְגו', כְּמוֹ "יִשְׁעוּ אֵל ה'" וְלֹא עֲנֶם וְאֵין מִשְׁיַע", כִּי הֵם רָשָׁעִים וְקוֹרְאִים אֵל ה' וְלָכֵן לֹא נָכוֹן עִמּוֹ. אֲדַקֶּם אֲרַקֶּם, אֲעֲשֶׂה אוֹתָם דָּק דָּק וְאֲרַדֵּד אוֹתָם עַל פְּנֵי הָאֲדָמָה. (מד) מְרִיבִי עִמּוֹ,

מִן־הַחֲפָלָל אֵלַי, אֲבָל וְלֹא עֲנֶם: מג וְאַשְׁחָקֶם כַּעֲפָר אֶרֶץ בְּטִיט־חוֹצוֹת אֲדַקֶּם אֲרַקֶּם: מד וּתְפַלְטֵנִי מִן־הַחֲפָלָל אֵלַי, אֲבָל וְלֹא עֲנֶם: מע מִן־הַחֲפָלָל אֵלַי, אֲבָל וְלֹא עֲנֶם: מע

כמו שאול ונבל ואחיתפל ואבשלום תשמלני מיד כלם, עד שהייתי לראש גוים עם אשר לא ידעתי והם יעבדני: מה בני נכר ותפחשו לי יכובו לי מידאתם אותי, ויאמרו לא חסאנו לך, בעבור לשמע און של כלם והם ישמעו לי על רב כחי ואמן דיי, ויהיו נשקעים אלי לכל אשר אצום: מו בני נכר יבלו יבלו יהיו כמחשים ויחגרו ויפחדו ממסגרותם מקשי וסורי מסגר שאני מיספרו בהם: מו חיה יהיה העושה לי אלה וברוך על כל ברכה ותהלה צורי חספי וחנקי וירם הוא רם על כל דמים אלהי צור ישעי וזה לא אירא שחקצר ידו מלחשיעני: מח האל הנתן נקמות לי חסם נקמתי ומריר עמים תחתני: מט ומוציאי ונציל אותי מאיבי ומקמי יותר מן קמי תרוממיני תשימיני נשא ורם במקושה, מאיש חסמים חסם תצילני: נ על-כן אודך יהיה בגוים שהצלתני מאנשי חסם ולשמך אומר בפרסם לפני כל עם ועם: נא רעו אשר ה' מגדול עושה ישועות גדולות מלכלו ועושה חסד ועושה חסדים למשיחו פן יעשה לדוד ולרעו עד-עולם:

מאנשי מלחמתי אשר בבני עמי הלוחמים נגדי. תשמלני לראש גוים, שמרתי מיד כלם עד שהבאתני להיות לראש גוים. עם לא ידעתי, עמים אשר הם מארץ רחוקה. מו) לשמע און ישמעו לי, מפני משמע אונתם בלבר, אפלו שלא בפני, יהיו נשקעים לי. מו) בני נכר יבלו, איבי חגוים יבלו ויכמושו. ויחגרו ממסגרותם, ויהיו חגרים ברגליהם כמה שיהיו סגורים ביד כבלי ברזל. מו) וירם אלהי צור ישעי, והאלהים שהוא חספי ישעי הוא רם על כל רמים, ולכן לא אירא מאיבי. מח) הנותן נקמות לי, חסם נקמתי. מט) ומוציאי מאיבי, ונצילני מאיבי. ומקמי תרוממיני, ומן חסמים עלי תגביתני. נ) מגדול ישועות מלכו, מגדול ישועות הוא מלכו, שבשם שאדם גם כמגדלעו והוא נצול מאיביו, כמו כן נסתי אלו ונשעתי מאיבי. ועושה חסד למשיחו, כלומר, לא בעבור תשלום גמול, כראם בחסדו הגדול שהוא עושה למשיחו שהוא דוד המלך. ולרעו עד עולם, כמו שעשה לדוד, פן יעשה לרעו עד עולם.

מריבי עמי תשמלני לראש גוים עם לא ידעתי יעבדני: מה בני נכר ותפחשו לי לשמע און ישמעו לי: מו בני נכר יבלו ויחגרו ממסגרותם: מו חיה יהיה וברוך צורי וירם אלהי צור ישעי: מח האל הנתן נקמות לי ומריר עמים תחתני: מט ומוציאי מאיבי ומקמי תרוממיני מאיש חסמים תצילני: נ על-כן אודך יהיה בגוים ולשמך אומר: נא מגדול ישועות מלכו ועושה חסד למשיחו לדוד ולרעו עד-עולם:

לאחר שמסיים ההפטרה יאמר המפטיר ברכות אלו

ברוך אתה יי, אלהינו מלך העולם, צור כל העולמים, צדיק בכל הדורות, האל הנאמן האומר ועושה, המדבר ומקים, שכל דבריו אמת וצדק: נאמן, אתה הוא יי אלהינו ונאמנים דברך, ודבר אחד מדברך אחר לא ישוב ריקם, כי אל מלך נאמן ורחמן אתה. ברוך אתה יי, האל הנאמן בכל דבריו: רחם, על ציון כי היא בית חיינו, ולעלובת נפש תושיע ותשפח במהרה בימינו. ברוך אתה יי, משפח ציון בבניה: שפחנו, יי אלהינו, באלהינו הנביא עבדך, ובמלכות בית דוד משיחך, במהרה יבוא ויגל לבנו, על כסאו לא ישב זר, ולא ינחלו עוד אחרים את כבודו. כי בשם קדשך נשבעת לו, שלא יכבה גרו לעולם ועד: ברוך אתה יי, מגן דוד:

עַל הַתּוֹרָה, וְעַל הָעֲבוּדָה וְעַל הַנְּבִיאִים וְעַל יוֹם הַשַּׁבָּת הַזֶּה, שְׁנַתָּה לָנוּ יי
אֱלֹהֵינוּ לְקִדְשָׁהּ וּלְמִנוּחָהּ, לְכָבוֹד וּלְתַפְאֲרָתָהּ. עַל הַכֹּל, יי אֱלֹהֵינוּ אֲנַחְנוּ
מוֹדִים לָךְ, וּמְבָרְכִים אוֹתְךָ, יִתְבָּרֵךְ שְׁמֶךָ בְּכָל חַי תָּמִיד לְעוֹלָם וָעֶד: בָּרוּךְ
אַתָּה יי, מְקַדֵּשׁ הַשַּׁבָּת:

קריאת התורה למנחת שבת קודש

שָׁמְרוּ אִמְרֹתֶיךָ וּבְרִיתֶיךָ וַיִּצְרוּ: יוֹרוּ מִשְׁפָּטֶיךָ
לִיעֲקֹב וְתוֹרֹתֶיךָ לְיִשְׂרָאֵל יִשְׁמְרוּ קְטוֹרֶה בְּאִפְךָ
וּכְלִיל עַל־מִזְבְּחֶךָ: « בָּרֶךְ יְהוָה חִילוֹ וּפְעֵל
יָדָיו תִּרְצֶה מִחֵץ מִתְנִים קָמְיוֹ וּמִשְׁנָאִיו
מִן־יְקוֹמוֹן: ם ך לְבַנְיָמִן אָמַר יָדִיד יְהוָה יִשְׁכֵּן
לְבִטְחָה עָלָיו חֲפָה עָלָיו כָּל־הַיּוֹם וּבֵין כְּתָפָיו
שָׁכֵן: ם (יִשְׂרָאֵל) י וּלְיוֹסֵף אָמַר מְבָרְכַת יְהוָה
אֲרָצוֹ מִמִּגְד שְׁמִים מְפִיל וּמִתְהוֹם רִבְצָת
תַּחַת: ך וּמִמִּגְד תְּבוּאָת שְׁמֵשׁ וּמִמִּגְד גֶּרֶשׁ
יִרְחִים: ך וּמִרְאֵשׁ הַר־יִקְדָּם וּמִמִּגְד גְּבְעוֹת
עוֹלָם: ך וּמִמִּגְד אֲרָץ וּמִלֵּאָה וּרְצוֹן שְׁכָנִי סִנֵּה
תְּבוּאָתָהּ לְרֹאשׁ יוֹסֵף וּלְקִדְקֹד גִּזִּיר אֲחִיו:
ך בְּכוֹר שׁוֹרֹ הָדָר לוֹ וְקִרְנֵי רֹאשׁ קִרְנָיו בָּהֶם
עֲמִים יִנָּח יַחַדוֹ אֶפְסֵי־אֲרָץ וְהֵם רִבְבוֹת
אֶפְרַיִם וְהֵם אֶלְפֵי מְנֹשָׁה: ם

לֹא « וְזֹאת הַבְּרָכָה אֲשֶׁר בָּרַךְ מֹשֶׁה אִישׁ
הָאֱלֹהִים אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי מוֹתוֹ: ך וַיֹּאמֶר
יְהוָה מִסִּינֵי בֹא וְזָרַח מִשְׁעִיר לָמוֹ הוֹפִיעַ מִהַר
פֶּאֶרֶן וְאַתָּה מְרַבֵּכַת קֹדֶשׁ מִימִינוֹ אֵשׁ דֵּת
לָמוֹ: ג אֵף חֲבֵב עַמִּים כָּל־קִדְשָׁיו בִּידֶיךָ וְהֵם
תָּבוּ לְרִגְלֶיךָ יִשָּׂא מִדְּבָרְתֶיךָ: ך תּוֹרָה צְוֶה־לָנוּ
מֹשֶׁה מוֹרֶשֶׁה קֹהֶלֶת יַעֲקֹב: ך וַיְהִי בִישְׁרוֹן
מֶלֶךְ בְּהַתְּאִסְּףָה רֹאשֵׁי עָם יַחַד שְׁבָטֵי יִשְׂרָאֵל:
וַיְהִי רְאוּבֵן וְאֶלְיָמָת וַיְהִי מִתָּיו מִסְפָּר: ם
וְזֹאת לִיהוּדָה וַיֹּאמֶר שְׁמַע יְהוָה קוֹל יְהוּדָה
וְאֶל־עַמּוֹ תְּבִיאֵנוּ יָדָיו רַב לוֹ וְעֶזֶר מִצָּרָיו
תַּחֲיֶיהָ: ך (לוי) ך וּלְלֹוֹי אָמַר תִּמְנוֹךְ וְאוֹרֶיךָ לְאִישׁ
חֲסִידֶיךָ אֲשֶׁר נִסִּיתוֹ בְּמִסְפָּה תְּרִיבָהוּ עַל־מִי
מְרִיבָה: ך הֵאמֵר לְאֶבְיוֹ וּלְאִמּוֹ לֹא רֵאִיתִיו
וְאֶת־אֲחִיו לֹא הִפִּיר וְאֶת־בְּנוֹ לֹא יָדַע כִּי

יום הכיפורים הוא תכלית העילוי - שאז העבודה היא מצד בחינת
היחידה שבנפש, שזהו-עניין "אחת בשנה"
משיחת שבת פרשת האזינו, ה'תשכ"ח

לוח זמנים לשבוע יום הכיפורים ופרשת האזינו - בערים שונות בעולם

זמני יום ראשון ויום שבת

(ח) = שעון חורף (ק) = שעון קיץ

מדינה ועיר	זריחה		סוף זמן קריאת שמע				סוף זמן תפילה		מנחה גדולה		שקיעה		צאת המוכבים		כניסת שבת	יציאת שבת
			מג"א		אדמו"ר											
			ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א		
באר שבע (ק)	6:33	6:36	8:56	8:57	9:30	9:31	10:32	10:32	13:01	13:01	18:30	18:22	18:55	18:48	18:03	18:58
חיפה (ק)	6:32	6:36	8:55	8:56	9:29	9:30	10:31	10:31	13:01	13:01	18:32	18:24	18:55	18:47	17:52	18:57
ירושלים (ק)	6:31	6:35	8:55	8:56	9:28	9:29	10:30	10:30	13:00	13:00	18:33	18:25	18:54	18:46	17:46	18:56
תל אביב (ק)	6:33	6:37	8:56	8:57	9:30	9:31	10:32	10:32	13:01	13:00	18:30	18:22	18:56	18:48	18:01	18:58
אסטריה, וינה (ק)	6:50	6:58	9:01	9:05	9:45	9:48	10:46	10:48	13:15	13:13	18:40	18:27	19:13	19:00	18:11	19:13
אסטריה, מלבורן (ח)	6:01	5:51	8:27	8:21	9:04	8:58	10:08	10:03	12:42	12:40	18:23	18:28	18:50	18:55	18:08	19:06
אוקראינה, אודסה (ק)	6:52	7:00	9:05	9:08	9:48	9:51	10:49	10:50	13:18	13:16	18:43	18:31	19:15	19:03	18:15	19:16
אוקראינה, דניפופטרובסק (ק)	6:35	6:44	8:46	8:50	9:30	9:34	10:32	10:33	13:00	12:58	18:25	18:13	18:58	18:46	17:57	18:59
אוקראינה, ז'יטומיר (ק)	7:01	7:10	9:10	9:14	9:56	10:00	10:57	10:59	13:26	13:24	18:50	18:37	19:24	19:11	18:21	19:25
אוקראינה, קייב (ק)	6:54	7:03	9:03	9:07	9:49	9:53	10:50	10:52	13:18	13:17	18:43	18:29	19:17	19:04	18:14	19:18
אחדו אמירויות, אבו דאבי (ח)	6:13	6:16	8:40	8:40	9:11	9:11	10:13	10:13	12:43	12:41	18:13	18:06	18:37	18:31	17:47	18:40
אשדוד, מילאנו (ק)	7:18	7:25	9:32	9:35	10:14	10:16	11:15	11:16	13:44	13:42	19:11	19:00	19:40	19:29	18:42	19:41
אקוודור, קיטו (ח)	6:01	5:59	8:32	8:30	9:01	8:59	10:03	10:01	12:35	12:33	18:08	18:06	18:30	18:28	17:48	18:37
ארגנטינה, בואנוס איירס (ח)	6:34	6:26	9:02	8:56	9:37	9:32	10:41	10:37	13:15	13:14	18:56	19:00	19:22	19:26	18:41	19:37
ארגנטינה, ברילוצ'ה (ח)	7:24	7:14	9:49	9:42	10:28	10:22	11:32	11:27	14:07	14:05	19:48	19:55	20:18	20:24	19:36	20:36
ארה"ב, בולטימור (ק)	7:00	7:06	9:19	9:21	9:56	9:58	10:58	10:58	13:27	13:25	18:53	18:44	19:22	19:12	18:27	19:23
ארה"ב, ברוקלין (ק)	6:50	6:56	9:08	9:10	9:46	9:48	10:47	10:48	13:16	13:14	18:42	18:32	19:11	19:01	18:16	19:13
ארה"ב, גרסי סיטי (ק)	6:50	6:56	9:08	9:10	9:46	9:48	10:48	10:48	13:17	13:15	18:43	18:33	19:12	19:02	18:17	19:13
ארה"ב, דטרויט (ק)	7:26	7:33	9:43	9:46	10:22	10:25	11:24	11:25	13:53	13:51	19:18	19:08	19:48	19:38	18:52	19:49
ארה"ב, האוסטון (ק)	7:13	7:17	9:37	9:38	10:10	10:11	11:12	11:12	13:42	13:40	19:11	19:04	19:35	19:28	18:46	19:38
ארה"ב, לוס אנג'לס (ק)	6:45	6:49	9:07	9:08	9:41	9:43	10:43	10:43	13:12	13:11	18:40	18:32	19:06	18:58	18:15	19:09
ארה"ב, מיאמי (ק)	7:12	7:15	9:38	9:38	10:10	10:10	11:11	11:11	13:41	13:39	19:11	19:04	19:35	19:28	18:47	19:38
ארה"ב, ניו הייבן (ק)	6:46	6:52	9:03	9:05	9:42	9:44	10:43	10:44	13:12	13:10	18:38	18:28	19:07	18:57	18:12	19:09
ארה"ב, ניו יורק, ניו יורק (ק)	6:53	6:59	9:10	9:13	9:49	9:51	10:50	10:51	13:19	13:18	18:45	18:35	19:15	19:05	18:19	19:16
ארה"ב, פיטסבורג (ק)	7:14	7:20	9:32	9:34	10:10	10:12	11:11	11:12	13:40	13:39	19:07	18:57	19:35	19:26	18:40	19:37
ארה"ב, שיקגו (ק)	6:45	6:51	9:02	9:04	9:41	9:43	10:42	10:43	13:11	13:09	18:37	18:26	19:06	18:56	18:10	19:08
בוליביה, לה-פס (ח)	6:17	6:12	8:48	8:45	9:18	9:15	10:21	10:18	12:54	12:52	18:29	18:30	18:52	18:53	18:12	19:02
בלגיה, אנטוורפן (ק)	7:38	7:48	9:46	9:51	10:33	10:37	11:34	11:36	14:03	14:01	19:27	19:13	20:02	19:48	18:57	20:02
בלגיה, בריסל (ק)	7:38	7:48	9:47	9:51	10:34	10:37	11:35	11:36	14:03	14:01	19:27	19:14	20:02	19:48	18:58	20:02
ברזיל, סאו פאולו (ח)	5:50	5:44	8:20	8:16	8:52	8:48	9:55	9:52	12:28	12:26	18:09	18:11	18:29	18:31	17:49	18:41
ברזיל, ריו דה-ז'נירו (ח)	5:38	5:32	8:08	8:04	8:40	8:36	9:43	9:40	12:16	12:14	17:53	17:55	18:17	18:19	17:36	18:28
בריטניה, לונדון (ק)	6:56	7:06	9:04	9:08	9:51	9:55	10:52	10:54	13:21	13:19	18:46	18:32	19:20	19:06	18:18	19:20
בריטניה, מנצ'סטר (ק)	7:05	7:16	9:11	9:15	10:00	10:05	11:01	11:03	13:29	13:28	18:52	18:38	19:29	19:15	18:25	19:29
גרמניה, ברלין (ק)	7:03	7:13	9:09	9:14	9:58	10:02	10:59	11:01	13:27	13:25	18:52	18:38	19:27	19:13	18:21	19:27
גרמניה, פרנקפורט (ק)	7:21	7:30	9:31	9:34	10:16	10:20	11:17	11:19	13:46	13:44	19:10	18:57	19:44	19:31	18:41	19:45
דרום אפריקה, יוהנסבורג (ח)	5:50	5:44	8:20	8:15	8:52	8:48	9:55	9:52	12:29	12:27	18:12	18:15	18:31	18:34	17:50	18:43
הודו, מומבאי (ח)	6:29	6:30	8:57	8:56	9:27	9:26	10:29	10:28	12:59	12:57	18:29	18:24	18:53	18:48	18:07	18:57
הודו, פונה (ח)	6:25	6:26	8:53	8:52	9:23	9:22	10:25	10:24	12:55	12:53	18:26	18:21	18:49	18:44	18:03	18:53
הונגריה, בודפשט (ק)	6:39	6:47	8:51	8:54	9:34	9:37	10:35	10:37	13:04	13:02	18:29	18:17	19:02	18:50	18:01	19:02
טורקיה, איסטנבול (ח)	5:54	6:00	8:12	8:14	8:50	8:52	9:52	9:52	12:21	12:19	17:47	17:37	18:16	18:06	17:21	18:18

זמני יום ראשון ויום שבת
(ח) = שעון חורף (ק) = שעון קיץ

מדינה ועיר	זריחה		סוף זמן קריאת שמע				סוף זמן תפילה		מנחה גדולה		שקיעה		צאת הכוכבים		כניסת שבת	יציאת שבת
			מג"א		אדמו"ר											
	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש		
יוון, אתונה (ק)	7:18	7:23	9:38	9:40	10:15	10:16	11:16	11:17	13:46	13:44	19:13	19:03	19:41	19:31	18:47	19:42
מולדובה, קישינב (ק)	6:59	7:08	9:12	9:16	9:55	9:58	10:56	10:58	13:25	13:23	18:50	18:38	19:22	19:11	18:22	19:23
מקסיקו, מקסיקו סיטי (ח)	6:26	6:27	8:54	8:54	9:24	9:24	10:26	10:25	12:56	12:54	18:26	18:21	18:50	18:44	18:04	18:54
ניו-זילנד, קריסטצ'רץ' (ח)	6:08	5:56	8:30	8:22	9:12	9:05	10:16	10:11	12:51	12:50	18:34	18:41	19:05	19:13	18:22	19:26
נפאל, קטמנדו (ח)	5:55	5:58	8:20	8:21	8:53	8:53	9:54	9:54	12:24	12:22	17:53	17:46	18:18	18:11	17:30	18:21
סין, בייג'ינג (ח)	6:07	6:13	8:26	8:28	9:04	9:06	10:05	10:06	12:35	12:33	18:02	17:52	18:30	18:21	17:34	18:32
סינגפור, סינגפור (ח)	6:52	6:50	9:23	9:21	9:52	9:50	10:54	10:52	13:25	13:24	18:58	18:56	19:20	19:18	18:39	19:27
פולין, ורשא (ק)	6:32	6:42	8:39	8:43	9:27	9:31	10:28	10:30	12:57	12:55	18:20	18:06	18:56	18:42	17:50	18:56
פרו, לימה (ח)	5:53	5:50	8:25	8:22	8:54	8:51	9:57	9:54	12:29	12:27	18:04	18:04	18:27	18:27	17:46	18:36
צרפת, ליון (ק)	7:35	7:43	9:49	9:52	10:31	10:34	11:32	11:34	14:01	13:59	19:26	19:15	19:58	19:46	18:59	19:59
צרפת, פריז (ק)	7:46	7:55	9:57	10:01	10:41	10:45	11:43	11:44	14:11	14:09	19:37	19:24	20:09	19:56	19:07	20:10
קולומביה, בוגוטה (ח)	5:44	5:43	8:15	8:14	8:44	8:42	9:46	9:44	12:17	12:15	17:49	17:47	18:11	18:09	17:29	18:18
קנדה, טורונטו (ק)	7:12	7:19	9:28	9:30	10:08	10:10	11:09	11:10	13:38	13:36	19:06	18:55	19:34	19:23	18:36	19:35
קנדה, מונטריאול (ק)	6:49	6:57	9:03	9:06	9:45	9:48	10:46	10:47	13:15	13:13	18:41	18:29	19:11	19:00	18:12	19:12
קפריסין, לרנקה (ק)	6:38	6:43	9:00	9:01	9:35	9:36	10:36	10:37	13:06	13:04	18:34	18:25	19:00	18:52	18:09	19:03
רוסיה, לובאוויטש (ח)	6:53	7:04	8:56	9:01	9:48	9:52	10:48	10:51	13:17	13:15	18:39	18:24	19:18	19:03	18:09	19:18
רוסיה, מוסקבה (ח)	6:27	6:38	8:28	8:34	9:21	9:26	10:22	10:25	12:50	12:48	18:16	18:00	18:52	18:36	17:42	18:51
רוסיה, פטרוברג (ח)	6:57	7:11	8:51	8:58	9:51	9:57	10:51	10:55	13:19	13:17	18:40	18:22	19:24	19:06	18:05	19:23
רוסיה, רוסטוב על-הדון (ח)	6:16	6:24	8:29	8:32	9:12	9:15	10:13	10:14	12:42	12:40	18:07	17:55	18:39	18:27	17:39	18:40
שווייץ, ציריך (ק)	7:21	7:29	9:33	9:37	10:16	10:20	11:18	11:19	13:46	13:44	19:15	19:03	19:44	19:32	18:43	19:44
טאילנד, בנגקוק (ח)	6:07	6:08	8:37	8:36	9:06	9:05	10:08	10:07	12:39	12:37	18:10	18:06	18:29	18:33	17:49	18:37

(* הזמנים נערכו על-פי תוכנת 'חזון שמים'.

אגרות קודש

ב"ה, ערב חג הסוכות, תשי"ב
ברוקלין.

הרה"ג והרה"ח אי"א עוסק בצ"צ וכו'

מוה"ר משה מאיר שי

שלום וברכה!

קבלתי מכתבו בו כותב ע"ד התיסדות ועד טהרת המשפחה בשכונת ברייטאן ביטש לבנין
מקוה כשרה, ומבקש שאבוא בדברי זירוז לבני מחנם שיחיו.

בשמחה הנני ממלא בקשתו, ומוסג"פ הקול קורא שלי ובודאי בהשתדלות הנכונה יעזרם
השי"ת להוציא מחשבתם הטובה מהכח אל הפועל בהקדם האפשרי.

בברכת חג שמח.

סדר מצות הדלקת נרות ליום הכיפורים ושבֿת קודש

מצוה זו שייכת גם לבנות ישראל, ועד לילדה קטנה ... אפילו אם היא בת שנה וכבר מתחילה לדבר ויכולה להדליק ולברך ... ביחד עם אחיותי, ועל אחת כמה וכמה אמה שמדליקה לאחריהן, כדי שתוכל לעזור להן בהדלקת הנר.

תורת מנחם תשמ"ט חלק ד' עמ' 378

מנהגן הטוב של בנות ישראל ... להפריש לצדקה לפני הדלקת הנרות - כמובן כאשר הדלקת הנרות היא ביום חול. אסור לטלטל ח"ו את קופת הצדקה לאחר ההדלקה ולכן צריכים להניחה לכתחילה [=לפני ההדלקה] במקום שתישאר שם עד לאחר הבדלה.

ערב יום כיפור

זמן הדלקת הנרות הוא כפי המתפרסם בכל מקום ומקום על ידי הגורמים המוסמכים - אסור בשום אופן להדליק לאחר זמן זה.

מדליקים את הנרות ואחרי כן מברכים:

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהַדְלִיק נֵר שֶׁל יוֹם הַכִּיפּוּרִים:

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, שֶׁהֵחֵינוּ וְקִיַּמְנוּ וְהִגִּיעָנוּ לְזֶמֶן הַזֶּה:

ערב שבֿת קודש

זמן הדלקת הנרות הוא כפי המתפרסם בכל מקום ומקום על ידי הגורמים המוסמכים - אסור בשום אופן להדליק לאחר זמן זה.

מנהגן הטוב של בנות ישראל ... להפריש לצדקה לפני הדלקת הנרות - כמובן כאשר הדלקת הנרות היא ביום חול. אסור לטלטל ח"ו את קופת הצדקה לאחר ההדלקה ולכן צריכים להניחה לכתחילה [=לפני ההדלקה] במקום שתישאר שם עד לאחר הבדלה.

מדליקים את הנרות על ידי העברה מנר דולק, ואחרי כן מברכים:

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהַדְלִיק נֵר שֶׁל שְׁבֶת קָדֵשׁ:

בבית ראשון עצמו, השופר דיום הכיפורים דשנת היובל הוא נעלה

יותר מהשופר דראש-השנה

ממאמר ב' דראש-השנה ה'תשכ"ח

תפילת הדרך

צריך לאומרה כשהחזיק בדרך חוץ לעיר ביום ראשון כשנוסע מביתו, וטוב לומר מעומד אם אפשר בקל. ובשאר הימים שמתעכב בדרך עד שובו לביתו יאמר אותה בכל בוקר אפילו במלון ויחתום ברוך אתה שומע תפלה בלי הזכרת שם:

יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו, שתוליכנו לשלום ותצערנו לשלום ותדריכנו לשלום ותסמכנו לשלום, ותגיענו למחוז חפצנו לחיים ולשמחה ולשלום, (ואם דעתו לחזור מיד אומר ותחזירנו לשלום), ותצילנו מכף פל-אויב ואורב ולסמים וחיות רעות בדרך ומפל-פורעניות המתרגשות ובאות לעולם. ותשלח ברכה בכל-מעשה ידנו, ותתנני לחן ולחסד ולרחמים בעיניך ובעיני כל-רואינו, ותגמלנו חסדים טובים ותשמע קול תפלתנו כי אתה שומע תפלה כל-פה: ברוך אתה יי, שומע תפלה:

לזכות

לוי שי' הלוי בן חנה וזוגתו אולגה שרח בת תמר

ויוצאי חלציהם

צבי' ובעלה דוד הלוי אליעזרוב

שלום יצחק הלוי ומשפחתו

רות ובעלה אפרים הלוי יליזרוב

זבולון הלוי וזוגתו רות

חגית ובעלה גבריאל סופייב

שמעי' הלוי וזוגתו מוריאל

אילת ובעלה גדעון יעקובסון

יהושע הלוי וזוגתו מעיין חנה

אור אבנר הלוי וזוגתו רינת שיחיו

לבייב

לעילוי נשמת הרה"ח ר' טובי' ב"ר יעקב ע"ה

לבקשות ושינויים: Israel@DvarMalchus.org

בארה"ב וקנדה: USA@DvarMalchus.org

הערות ותיקונים ניתן לשלוח ל: Office@Chazak.co.il

ללימוד שיחות קודש ומאמרים:

Biurim.co.il Otzar770.com Chasidut.tv Lahak.org

הרשחה כמנויים
לדבר מלכות

03-9601001

DvarMalchus.org

חפשו 'דבר מלכות' בעמודות נדרים פלוס

2 3 0 4 - 3 3 7 7

P.P.

שולם

1949

תל אביב